

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923

TOM VI

GABINET WINCENTEGO WITOSA

24 LIPCA 1920 – 19 WRZEŚNIA 1921

CZEŚĆ 2

4 STYCZNIA 1921 – 17 MAJA 1921

INSTYTUT HISTORII PAN

<http://rcin.org.pl>

Protokoły posiedzeń
Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
1918–1923

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ARCHIWUM AKT NOWYCH

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923

TOM VI

GABINET WINCENTEGO WITOSA

24 LIPCA 1920 – 19 WRZEŚNIA 1921

CZEŚĆ 2

4 STYCZNIA 1921 – 17 MAJA 1921

OPRACOWANIE

MAREK KORNAT

PAWEŁ LIBERA

INSTYTUT HISTORII PAN

WARSZAWA 2023

Redakcja naukowa serii

Marek Kornat

Recenzje wydawnicze

prof. dr hab. Arkadiusz Adamczyk

dr hab. prof. UJ Janusz Mierzwa

Redakcja i korekta

Zespół

Indeks

Paweł Libera

Opracowanie graficzne i projekt okładki

Elżbieta Malik

Archiwalia udostępnione przez Archiwum Akt Nowych

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk

ISBN 978-83-66911-46-8

Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015–2023

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**

Wydanie I, Warszawa 2023

Instytut Historii PAN

Rynek Starego Miasta 29/31

00–272 Warszawa

22 831 02 61–62, w. 44

www.ihpan.edu.pl

<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>

wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Druk i oprawa

Fabryka Druku

Spis treści

Nota edytorska (<i>Marek Kornat</i>)	23
Wykaz skrótów	24

PROTOKOŁY

62. Protokół 1-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej odbytego 4 stycznia 1921 roku	31
– Statut organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości	36
– Wniosek nagły Ministra Skarbu i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie skasowania Państwowego Urzędu Eksportu Drzewnego i ustalenia kompetencji w zakresie eksploatacji państwowych terenów leśnych i eksportu materiału drzewnego za granicę	37
– Wniosek nagły Ministra Skarbu [dotyczący przyznania etatowym i nieetatowym funkcjonariuszom państwowym pełniącym obowiązki służbowe na obszarze przyłączonym do Polski na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją Sowiecką nadzwyczajnego dodatku drożyznianego].	39
– Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podziału miejscowości na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją na klasy dla oznaczenia mnożnika dodatku ekonomicznego	41
– Uzasadnienie wniosku [dotyczącego zmiany brzmienia §§ 10 i 12 projektu przepisów paszportowych].	42
– Aide mémoire [Ministerstwa Spraw Zagranicznych dotyczące projektu rozporządzenia paszportowego]	44
– Wnioski na Radę Ministrów wynikające z konferencji w sprawach aprowizacyjnych, odbytej w dniu 4 stycznia w Ministerstwie Aproprowizacji	45
63. Protokół 2 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej odbytego 5 stycznia 1921 r.	46
64. Protokół 3-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, odbytego dnia 7 stycznia 1921 r.	49
– Wniosek [dotyczący organizacji służby cywilnej]	53

– Pro memoria do ustawy o państwowej służbie cywilnej	55
– Regulamin dyscyplinary [służby cywilnej]	56
– Wniosek nagły [dotyczący dostarczania mieszkań na potrzeby wojska]	71
– Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie ponownego odroczenia terminu wyjaśnienia i zdecydowania przez Ministerstwo Kolei Żelaznych, jakie wywłaszczenia nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych lub ograniczenia praw własności, dokonane przez b. władze okupacyjne pozostają nadal w swej mocy	72
– Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia Poselstwu Niemieckiemu na nabycie nieruchomości w Poznaniu	74
– Wniosek Ministra Skarbu w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza dla strzeżenia granic	74
65. Protokół 4-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, odbytego dnia 8 stycznia 1921 r.	76
66. Protokół 5-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 stycznia 1921 r.	80
– [Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Ministra Kolei Żelaznych] . .	84
– Zestawienie żądań kolejarzy z całej sieci polskich kolei państwowych	87
– [Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Rady Ministrów]	91
– [Wniosek Ministra Skarbu dotyczący zakupów dokonywanych przez urzędy i instytucje państwowe]	93
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych o wypłacenie na ręce p. Michajliwa, prezesa Misji Ukraińskiej w Warszawie, 25 000 000 mk. pol. tytułem pożyczki dla rządu ukraińskiego na administrację cywilną w październiku ubiegłego roku w myśl umowy polsko-ukraińskiej z dn. 9 czerwca 1920 r.].	94
67. Protokół 6-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 stycznia 1921 r.	96
– Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożynianego dla funkcjonariuszy państwowych	97
68. Protokół 7-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 stycznia 1921 r.	101
– [Struktura Ministerstw Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Robót Publicznych].	104
– Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministerstwa Skarbu do udzielenia kredytów Urzędowi Emigracyjnemu na repatriację jeńców i zakładników z Rosji Sowieckiej	107
– Regulamin Tymczasowej Rady Kolejowej przy Ministerstwie Kolei .	108

69. Protokół 8-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 stycznia 1921 r.	110
– Wnioski w sprawie zwalczania lichwy towarowej	112
– Podstawy projektu walki z drożyzną	112
– Informacja dla JW Pana Ministra Skarbu w sprawie poprawek ogłoszonych przez Pana Ministra Kolei do projektu Ustawy emerytalnej.	114
70. Protokół 9-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 stycznia 1921 r.	116
– [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych o wniesienie na porządek dzienny Rady Ministrów w dniu 17 bm. sprawy uwag Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczących projektu Ustawy Konstytucyjnej]; memoriał	119
– W sprawie uregulowania kwestii żydowskiej.	143
71. Protokół 10-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 1921 r.	149
– [Wystąpienie premiera Witosy]	150
72. Protokół 11-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 stycznia 1921 roku	168
– Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w sprawie przedłużenia działania Ustawy z dn. 25 lipca 1919 r. (Dz.Pr. Nr 61, poz. 364) na dalsze 3 miesiące od 2-go lutego do 2 maja 1921 r.	170
– [Wnioski Komisji Ministerialnej wyłonionej przez Radę Ministrów w dniu 15 stycznia 1921 r. w sprawie zwalczania drożyzny oraz lichwy wojennej]	171
73. Protokół 12-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 1 lutego 1921 roku	173
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych dotyczący ustawy uzupełniającej ustawę z dnia 25 lipca 1919 r.]	175
74. Protokół 13-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 lutego 1921 roku	178
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie przedłożenia dotyczącego ustawy w przedmiocie zmiany art. 3 ustawy z dn. 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Ustaw Nr 65, poz. 395) o organizacji władz administracyjnych II instancji]	182
– Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych [o delegowanie ppłk. marynarki Zwierkowskiego do Barcelony na Generalną Konferencję Komunikacji i Tranzytu Ligi Narodów w charakterze eksperta pomocnika delegata]	184
– Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie zamianowania Edwarda Zipsera członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego.	185

– Wniosek Pana Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie udziału Polski w uposażeniu Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku . . .	186
– [Wniosek w przedmiocie utworzenia stanowiska stałego radcy do spraw społecznych przy Międzynarodowym Biurze Pracy]	187
– Wniosek Ministra Skarbu w sprawie prowizorycznej ustawy skarbowej za czas od dnia 1 stycznia 1921 do 31 marca 1921 r.; uwagi do projektu prowizorycznej ustawy skarbowej	188
75. Protokół 14-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 3 lutego 1921 roku	192
– Ustawa w przedmiocie nadzwyczajnego dodatku do stałej pensji dla weteranów 1831, 48 i 63 r.	194
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy o dniach świątecznych]	197
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy o zwiększeniu wymiaru grzywny za przekroczenie niektórych przepisów prawnych ustaw o stosunku pracy w przemyśle]	200
76. Protokół 15-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 7 lutego 1921 roku	202
– [Pismo Ministra Skarbu z prośbą o włączenie do porządku dziennego dzisiejszego posiedzenia Rady Ministrów projektu ustawy o Kontroli państwowej]	206
– Schematy statutów Ministerstw przedłożone do zatwierdzenia Rady Ministrów [dotyczące Ministerstw: Skarbu, Spraw Zagranicznych, Apropowizacji, Sztuki i Kultury, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego].	207
77. Protokół 16-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 lutego 1921 r.	212
– Organizacja Głównego Urzędu Statystycznego; Statuty organizacyjne: Ministerstwa Poczty i Telegrafów, Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej	214
78. Z 17-go posiedzenia Rady Ministrów z dnia 10 lutego 1921 r., które uznano za poufne, protokołu nie spisano	218
79. Protokół 18-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 14 lutego 1921 r.	219
– Wniosek [Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych] w sprawie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małopolskich dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Zarządu [Cywilnego] Ziemi Wołyńska i Frontu Podolskiego i b. Zarządu Cywilnego Ziemi Wschodnich	223

– Schemat statutu Głównego Urzędu Ziemskiego	224
– [Statut organizacyjny] Ministerstwa Kolei Żelaznych	225
– [Statut organizacyjny] Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej	226
– [Statut organizacyjny] Ministerstwa Zdrowia Publicznego	227
– [Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Ministra Kolei Żelaznych dotyczące postulatów pracowników kolejowych]	227
80. Protokół 19-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 16 lutego 1921 r.	230
81. Protokół 20-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 17 lutego 1921 r.	233
– Wniosek [Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dotyczący kordonu wojskowego].	235
– [Ogłoszenie prasowe o zmianie taryfy tramwajowej i autobusowej]	237
– [Odręczna notatka z Ministerstwa Skarbu z informacją, że rząd niemiecki winien jest Skarbowi Kolejowemu z tytułu należności za przewóz węgla przez terytorium Polskie do Prus Wschodnich kwotę ok. 150 000 000 m.n. i wniosek nagły o podjęcie energicznych kroków celem przyspieszenia ściągnięcia tej kwoty]	238
82. Protokół 21-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 lutego 1921 r.	239
– Wniosek [Ministerstwa Zdrowia Publicznego o zgłoszenie poprawki do ustawy w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dn. 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych]	241
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na obiady oraz ograniczenia konsumpcji przedmiotów powszechnego użytku pochodzenia zagranicznego]	242
– Wniosek [Ministra Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie utrzymania w mocy na dalszy okres od dn. 1-go marca 1921 r. uchwały Rady Ministrów z dn. 4 stycznia 1921 r. o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla obszarów włączonych na zasadzie traktatu ryskiego.	244
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uchwalenie ustawy o przyznaniu 3 miliardów marek kredytu na pomoc rolną]	245
83. Protokół 22-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 lutego 1921 r.	248
– [Odręczne uwagi w sprawach pracy Rady Ministrów]	252
– Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie finansowania Litwy Środkowej	252

– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie projektu noweli do ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich]	253
– [Odezwa rządu w sprawie strajku kolejowego]	255
84. Protokół 23 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 24 lutego 1921 r.	258
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie przedłożenia do Sejmu Ustawodawczego dotyczącego ustawy o opiece społecznej]	260
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dotyczący przełania praw skarbowych państwa austriackiego oraz spraw członków domu panującego Austro-Węgier na Skarb Państwa Polskiego]	275
– [Odpowiedź Prokuraturii Generalnej na pismo w sprawie projektu ustawy o przelewie na Państwo Polskie dóbr b. cesarstwa austriackiego oraz wszelkiej własności korony i prywatnych dóbr dawnej rodziny panującej].	276
85 i 86. Z posiedzeń Rady Ministrów w dniach 25 i 26 lutego 1921 r., które uznano za poufne, protokołów nie spisano (24 i 25 posiedzenie z roku 1921)	278
87. Protokół 26-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 28 lutego 1921 r.	279
– Motywy, uzasadniające potrzebę utrzymania Instytutu Geologicznego przez Państwo	284
– Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [o upoważnienie do wydania i ogłoszenia w Monitorze Polskim Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego]; projekt Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego .	287
– [Pismo w sprawie budżetu Państwowego Instytutu Geologicznego] .	291
– Wniosek do Prezydium Rady Ministrów w sprawie przyznania subwencji Towarzystwu „Straż Kresowa”	293
– Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w przedmiocie uzupełnienia ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 70 poz. 467) . . .	294
– Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie czasowego utrzymania dotychczasowego umundurowania urzędników państwowych na Terenach Przyfrontowych i Etapowych.	295
– [Wniosek o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanym w Rydze w dniu 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustawy z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń]	296
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie przystąpienia Polski do Konwencji, dotyczącej bezpośredniej wymiany Dziennika	

Urzędowego oraz roczników i dokumentów parlamentarnych; Convention pour assurer l'échange immédiat du journal officiel ainsi que des Annales et des documents parlementaires; Konwencja w celu zapewnienia bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego, jak również roczników i dokumentów parlamentarnych	297
- Wniosek Ministra Skarbu w sprawie dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej	299
- Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej.	302
- Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie przedłożenia Sejmowi projektu ustawy o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych	303
- Statut Związku Inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych	305
- [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie rozporządzenia dotyczącego powołania do życia Państwowej Rady Emigracyjnej z siedzibą w Warszawie].	312
- Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie zatwierdzenia układu, zawartego między Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska w Opolu dn. 3 września 1920, w sprawie uregulowania stosunków sąsiedzkich przez koleje, drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe	317
- [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na przedmioty żywnościowe i konieczne usługi]	317
- Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów o zakazie handlu przedmiotami zbytku zagranicznego pochodzenia].	319
88. Posiedzenie 27 z dnia 1 marca 1921 r. uznano za poufne – protokołu nie spisano	322
89. Protokół 28. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 marca 1921 r.	323
- Wniosek p. Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania Delegacji Polskiej na Konferencję w sprawie Międzynarodowego Tranzytu oraz rzek i portów, mającą się odbyć w Barcelonie 10 III 21 r. pod egidą Ligi Narodów	326
- Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych	327
- [Odpowiedź na zapytanie skierowane ze strony posłów PPS i NPR] .	329
- Opinia Wydziału Organizacyjno-Personalnego	329
- [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych dotyczący rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: brasławski, dziśnieński, wilejski, duniłowicki, wołyżyński i lidzki]	330

90. Posiedzenie 29 z dnia 3 marca 1921 r. uznano za poufne – protokołu nie spisano	334
91. Protokół 30-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 4 marca 1921 r. (odbytego w gmachu Sejmu)	335
92. Protokół 31-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 7 marca 1921 r.	337
– Projekt uzupełnienia art. 130 Ustawy Konstytucyjnej.	340
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczący przyznania oficerom i równorzędnym, chorążym i równorzędnym oraz zawodowym szeregowym pełniącym służbę w miejscowościach położonych na wschód od kordonu MSWojsk. uzupełnienia dodatku drożyznianego]	342
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie wydania rozporządzenia o utworzeniu Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji w Warszawie i Moskwie.	343
– [Motywy ustawy o podwyższeniu opłat stemplowych na obszarach b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej od akcji względnie aktów zawarcia spółek akcyjnych]	345
93. Protokół 32-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 10 marca 1921 r.	347
– [Wniosek o uchwalenie ustawy w przedmiocie nadzwyczajnego kredytu na zakup zagranicznego zboża siewnego]	350
– [Wniosek o mianowanie rotmistrza Stanisława Kazimierza Szczepanika Komisarzem dla wymiany aresztowanych i internowanych w myśl artykułu 11 układu amnestyjnego, zawartego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Rzeszy Niemieckiej]	351
– Projekt uchwały Rady Ministrów [dotyczący nadania chargé d'affaires Rzeczypospolitej Polskiej w Berlinie dr. Alfredowi Wysockiemu pełnomocnictwa i upoważnienia do nabycia na rzecz i w imieniu Skarbu Państwa od spadkobierców wdowy Agaty Gabcke z domu Kilian nieruchomości położonych w Berlinie].	352
– [Przedstawienie propozycji Stefana Drzewieckiego, zamieszkałego w Paryżu, objęcia przez Rząd Polski na własność państwa polskiego należącej do niego posiadłości w Paryżu]	353
– Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie ustalenia etatów w poszczególnych władzach centralnych	354
– [Motywy ustawy o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla rodzin po wojskowych stopni nieoficerskich b. armii niemieckiej]	355
– [Motywy ustawy w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywnien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej]	356

– [Struktura Departamentu Prezydyjalnego, Departamentu Legislatywnego, Wydziału Polityczno-Prasowego oraz Wydziału dla Specjalnych Zleceń]	363
94. Protokół 33-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 14 marca 1921 r.	366
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [o zatwierdzenie projektu ustawy o ratyfikacji Porozumienia z Państwami należącymi do konwencji międzynarodowej o ochronie własności przemysłowej, podpisanego w Bernie dnia 30 czerwca 1920 r. w przedmiocie zachowania i przywrócenia własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową]	369
– Porozumienie w przedmiocie zachowania i przywrócenia praw własności przemysłowej, dotkniętych przez wojnę światową.	370
– Uzasadnienie ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczeniu mieszkań na potrzeby wojsk (Dz.Pr. 1919 r. Nr 31 poz. 262).	373
– Uzasadnienie ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dn. 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych	374
– Motywy rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-jej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w W[ielkim] Ks[ięstwie] Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117 poz. 768)	375
95. Protokół 34-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 16 marca 1921 r.	379
– Uchwała Rady Ministrów w przedmiocie wydania zarządzeń w celu przejścia zarządu cywilnego na Górnym Śląsku	380
96. Protokół 35-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 18 marca 1921 r.	382
– [Motywy ustawy o dokumentach osobistych i dokumentach podróży]	385
– [Uzasadnienie wniosku Ministra Spraw Zagranicznych o ustanowienie delegata Rządu Polskiego działającego w sprawach zastrzeżonych w traktacie pokojowym z Austrią w St. Germain en Laye kompetencji Komisji reparacyjnej lub jej Sekcji austriackiej oraz określenie zakresu działania Posła i Poselstwa w Wiedniu].	386
– [Pismo posła brytyjskiego Williama Max Mullera zawiadamiające o postanowieniu Komisji Międzysojuszniczej w sprawie zastosowania sankcji wobec Niemiec w związku z nieprzyjęciem decyzji dotyczącej odszkodowań]	388

97. Protokół 36-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 marca 1921 r.	390
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów do ustawy z dnia 4 lutego 1921 roku (Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93) o unormowaniu stanu prawnopolitycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanych w Rydze 12 października 1920 roku]	393
– Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie oddania pałacu Ogińskich w Siedlcach w użytkowanie ks[iędza] biskupa podlaskiego, względnie w sprawie budowy baraków dla Starostwa w Janowie . . .	395
– Wniosek nagły [dotyczący zniesienia państwowego Urzędu naftowego i przekazania spraw należących dotąd do jego zakresu działania, w myśl rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu Nr 23 Dz.U. z r. 1920 – Ministerstwu Przemysłu i Handlu].	397
– [Wnioski nagłe Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczące różnych kwestii z zakresu nadania ziemi żołnierzom WP, osadnictwa wojskowego, reformy rolnej itp.].	398
– [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych o przyznanie subsydiów oficerom oraz pozostałym żołnierzom internowanych oddziałów rosyjskich i ukraińskich]	401
– Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych [w sprawie upoważnienia do wezwania w randze doradcy w sprawach wyszkolenia oficerów i szeregowych marynarki wojennej i handlowej i kierownika szkoły morskiej w Tczewie, oficera sztabowego Marynarki Brytańskiej i pomocnika młodszego oficera tejże marynarki na stanowisko oficera statku szkolnego i do zawarcia umowy na zasadach już aprobowanych przez Ministra Skarbu]; projekt umowy	404
98. Protokół 37-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 marca 1921 r.	408
– Wniosek nagły [Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczący budowy osad żołnierskich]	414
– [Uzasadnienie projektu ustawy o poborze na rzecz Skarbu Państwa dodatku do podatków gruntowych i podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego, oraz do podatków gruntowego i domowo-klasowego na obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego]	414
– [Uzasadnienie wniosku Ministerstwa Skarbu w przedmiocie projektu ustawy o Skarbie Narodowym]	425
– [Uzasadnienie projektu ustawy o podatku giełdowym].	426
– [Uzasadnienie wniosku nagłego Ministerstwa Skarbu w sprawie przedłożenia pod obrady Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o rejestracji i stemplowaniu tytułów długu przedwojennego Austrii i Węgier]	431

– Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprzedaży państwowych majątków górniczych położonych w ziemi Radomskiej; Krótkie sprawozdanie o obecnym stanie Państwowych majątków górniczych w ziemi Radomskiej.	433
– [Uzasadnienie wniosku Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet] .	435
99. Protokół 38-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 30 marca 1921 r.	437
– Referat p. Podsekretarza Stanu L. Płucińskiego na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 30 marca 1921 r. po południu do nr. 4-go porządku obrad, a mianowicie do sprawy aprowizacyjnej Gdańska	440
– [List Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich do Prezydium Rady Ministrów].	443
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmiany postanowień artykułów 12, 24, 27, 37 i 38 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. Dz.U. Nr 90 poz. 490].	447
100. Protokół 39-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 5 kwietnia 1921 r.	449
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji umowy cesyjnej pomiędzy Włochami, Polską, Rumunią, państwem Serbsko-Chorwacko-Słoweńskim i Czecho-Słowacją, podpisanej w Sèvres dnia 10 sierpnia 1920 r.	452
– Wniosek Prezesa Pocztowej Kasy Oszczędności w sprawie oznaczenia wysokości wynagrodzenia członków Komitetu Dyrekcyjnego w myśl postanowień art. 3 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 48 poz. 297)	456
– [Wniosek nagły] Ministerstwa Skarbu w przedmiocie odmowy Ministerstwa Sprawiedliwości ogłoszenia w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Ministra Skarbu o zmianie statutu Banku Krajowego.	457
– [Wniosek nagły Ministra Skarbu w odpowiedzi na oświadczenie Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z 15 grudnia 1920 r. o zmianie statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego] .	460
– [Pismo z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Prezydium Rady Ministrów w sprawie zorganizowania studium lekarsko-weterynaryjnego w Warszawie]	462
– [Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie ustalenia sieci dróg państwowych w myśl art. I ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. No. 6/21 r. poz. 32) na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r.; wykaz dróg] . . .	464

101. Protokół 40-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 kwietnia 1921 r.	469
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji Traktatu Pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego dnia 18 marca 1921 r. w Rydze	472
– Wniosek Min[istra] Spr[aw] Wojsk[owych] [o przekazanie – w związku z zawarciem pokoju – spraw związanych z likwidacją spraw rosyjskich i ukraińskich w Polsce pod kierownictwo Ministerstwa Spraw Zagranicznych]	473
– Wykaz kwot pobranych ze Skarbu Państwa tytułem listy cywilnej Naczelnika Państwa w czasie od 1 lipca 1920 r. do 1 marca 1921. . .	474
– [Motywy wniosku Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie zwiększenia wynagrodzenia Prezesa, Wiceprezesów i Członków Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie]	474
– [Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie zmiany postanowień §§ 42 ust. 2, 48 ust. 1, 54, 62 ust. 2 i 85 statutu gminnego dla stołeczno-królewskiego miasta Krakowa]	475
– Wniosek Nagły Ministra Skarbu w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza do strzeżenia granic	478
– Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie ograniczenia właściwości sądów wojskowych; [Pismo Ministra Sprawiedliwości do Prezydium Rady Ministrów w sprawie odwołania rozporządzeń wyjątkowych opartych na przepisie art. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 10 maja 1920 r. Nr 59 (Dz.U. poz. 368) w związku z wymianą dokumentów ratyfikacyjnych dotyczących pokoju zawartego 18 marca br. w Rydze]	479
102. Protokół 41-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 11 kwietnia 1921 r.	481
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji konwencji, zarządzającej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dn. 13 października 1919 r.	484
– Wniosek [Ministra Skarbu] w sprawie dostarczenia Ministerstwu Skarbu oraz Urzędowi Skarbowym I-ej i II-ej instancji na terenie m.st. Warszawy niezbędnych pomieszczeń na biura	485
– [Odpowiedź Ministra Robót Publicznych na wniosek Ministra Skarbu]	490
– Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych w Warszawie i Łodzi	491
– [Umotywowanie wniosku nagłego Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie całkowitego przekazania likwidacji demobilizacji materiału wojskowego w agendy Ministerstwu Przemysłu i Handlu]	493

103. Protokół 42-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 kwietnia 1921 r.	494
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia Poselstwa III-ej klasy w Teheranie.	498
– Wniosek nagły Głównego Urzędu Ziemińskiego [o wydanie odezwy „Do ludności Litwy Środkowej”]; projekt odezwy.	499
– [Uzasadnienie projektu tymczasowego rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie reformy rolnej na terenie Litwy Środkowej]	500
– Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej właściwych ustaw b. państw zaborczych z chwilą wygaśnięcia ustaw: a) z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska i b) z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych; uzasadnienie	501
104. Protokół 43-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 kwietnia 1921 roku	505
– Sprawozdanie tymczasowe o obecnym stanie akcji likwidacyjnej na byłych terenach plebiscytowych: 1) Śląska Cieszyńskiego, 2) Spisza i Orawy, 3) Warmii, 4) Mazurów	509
– [Pismo w sprawie likwidacji Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska]	514
– [Notatka do wniosku Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie podniesienia cen sprzedażnych węgla i koks, począwszy od dnia 1 maja 1921 r.]	522
– Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych] o mianowanie Kazimierza Rożnowskiego i pułkownika Jana Hempla członkami, a Bronisława Kowerskiego sekretarzem Delegacji Polskiej Mieszanej Komisji Granicznej na Wschodzie	523
– Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń w Łucku dla potrzeb zarządu rzymsko-katolickiej diecezji Łuckiej i Żytomierskiej	524
– Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych] w sprawie dodatkowych pełnomocnictw Komisarza Granicznego Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy	525
105. Protokół 44-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 21 kwietnia 1921 roku	527
– [Uzasadnienie do planu gospodarki aprowizacyjnej na rok gospodarczy 1921/22].	530
– [Uzasadnienie projektu ustawy o handlu żytem, pszenicą, jęczmieniem, owsem, kukurydzą, prosem, gryką, grochem, fasolą, soczewicą, peluszką i ich mieszankami i przetworami oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych, przerabiających te ziemiopłody]	533

– Wniosek [Ministerstwa Aprowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której poleca się Ministrowi Skarbu asygnować odpowiednie środki płatnicze na zakup zboża za granicą]	535
– [Uzasadnienie projektu ustawy o tymczasowym sprawowaniu władzy ustawodawczej i naczelnej władzy wykonawczej w Województwie Śląskiem]	536
– [Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie uzupełnienia załącznika do Ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku]	537
– [Memorandum do projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Brasławski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołczyński i Lidzki]	537
106. Protokół 45-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 22 kwietnia 1921 r.	540
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarjach pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dn. 12 października 1920 mocy obowiązujących ustaw i przepisów o opodatkowaniu wódki]	542
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie przystąpienia Polski do konwencji państw bałtyckich w sprawie obywatelstwa i opcji	544
– Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie powzięcia przez Radę Ministrów decyzji przedwstępnej w sprawie ratyfikacji przez Polskę projektów konwencji, dotyczących pracy, uchwalonych na Konferencji Waszyngtońskiej Pracy 1919 r.	545
107. Protokół 46-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 28 kwietnia 1921 r.	547
– Wniosek [o zatwierdzenie projektu umowy pomiędzy Skarbem Państwa a Spółką Akcyjną pod nazwą Ajencja Telegraficzna „Varsovia”].	552
– [Pismo delegatów Związku Wydawców do prezesa Rady Ministrów].	552
– [Odręczne notatki – zestawienie wydatków na rzecz Polskiej Ajencji Telegraficznej poczynionych przez Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwo Spraw Zagranicznych]	554
– Wniosek [Ministra Aprowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której uznaje się konieczność koncesjonowania handlu hurtowego ziemiopłodami]	555
– [Oświadczenie Ministra Aprowizacji związane z projektem aprowizacyjnym]; Zakres działalności Departamentu Aprowizacyjnego przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych	555

– Wniosek nagły Ministra Robót Publicznych w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustaw i przepisów o zaopatrzeniu ludności w drzewo, obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej; projekt rozporządzenia.	558
– Wniosek Ministra Skarbu w sprawie rozszerzenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz.U. Nr 31 poz. 178) na ziemie przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej na mocy umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze w dniu 12 października 1920 r.	559
108. Protokół 47-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 maja 1921 roku	561
108a. Protokół tajny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 maja 1921 roku	562
109. Protokół 48-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 3 maja 1921 roku	563
109a. Protokół tajny posiedzenia Rady Ministrów z 3 maja 1921 r. (godzina 11.45 rano do 2.30 po południu)	565
110. Protokół 49-go posiedzenia (tajnego) Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 4 maja 1921 roku	567
– Wniosek p. Ministra Spraw Zagranicznych [o upoważnienie Panów: Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Skarbu do pokrycia niedoborów Agencji East Express na okres czasu 3-miesięczny, od 1 maja, w sumie nie przekraczającej miesięcznie marek polskich 3 miliony] .	568
111. Protokół 50-go posiedzenia (tajnego) Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 5 maja 1921 roku	570
112. Protokół 51-go (tajnego) posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 6 maja 1921 roku	572
– [Depesza z Sosnowca z 6/5 1921 g. 2.30 odręczna]	573
– [Depesza nr 2 do Szefa Sztabu Generalnego]	574
– [Komunikat Prezydium Rady Ministrów]	575
– [Instrukcja wiceministra spraw zagranicznych dla posła w Rzymie] .	576
– [Instrukcja wiceministra spraw zagranicznych dla posła w Paryżu] .	578
113. Protokół 52-go posiedzenia (tajnego) Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 maja 1921 roku	579

114. Protokół 53-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 9 maja 1921 roku	582
114a. Protokół tajny posiedzenia Rady Ministrów z 9 maja 1921 r.	586
– Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego [o uchwalenie uzupełnienia ustępu 1 art. 1 Regulaminu Komitetu Ekonomicznego Ministrów]	588
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej] w przedmiocie pięciogodzinnego czasu urzędowania w dni sobotnie w okresie letnim	589
– Wniosek [Prezydium Rady Ministrów] w sprawie przyjęcia do Państwowej służby b. pracowników austriackich Rusinów i Żydów (uchwała Rady Ministrów z 21 XII 1920 r.)	589
– [Wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie zaliczenia do wymiaru dodatku za wysługę lat pracy zawodowej]	591
– Wniosek [Ministra Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie projektu Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia zarządu przymusowego nad majątkami wydawnictwa „Godzina Polski”	594
– [Uzasadnienie ustawy w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarach b. zaborów rosyjskiego i austriacko-węgierskiego, a również dokonywania na oznaczonym obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego zmian obszaru działania samorządowych reprezentacji powiatowych]	595
– [Uzasadnieni ustawy w przedmiocie upoważnienia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do zmiany niektórych przepisów dotyczących ustawy o podatku dochodowym, przemysłowym i domokrążnym, obowiązujących na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej].	597
– [Uzasadnienie projektu ustawy wprowadzającej dodatki drożyzniane do rent ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie]	598
– Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie organizacji Polskiej Wojskowej Misji we Francji, łącznie z reorganizacją dotychczasowych placówek wojskowych we Francji i redukcją personelu	600
– [Motywy projektu ustawy o chorążych i im równorzędnych]	601
– [Projekt wystąpienia Prezesa Rady Ministrów w sprawie Górnego Śląska (dwie różne wersje: Prezesa Rady Ministrów i Ministra Spraw Zagranicznych)]	603
115. Protokół 54-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 maja 1921 r.	608
– Wniosek [Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] w sprawie upoważnienia Akademii Umiejętności do reprezentowania nauki polskiej imieniem państwa polskiego w międzynarodowych związkach naukowych; [pisma Polskiej Akademii Umiejętności do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie].	610

– Pismo i memoriał władz Polskiej Akademii Umiejętności do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	611
– [Motywy projektu ustawy w przedmiocie podwyższenia gwarancji Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej za dopełnienie zobowiązań wpływających z wydawania obligacji komunalnych Polskiego Banku Krajowego]	622
– [Motywy wniosku Ministerstwa Skarbu o długoterminową pożyczkę w obligacjach komunalnych Banku Krajowego na potrzeby straży celnej]	623
– Sumaryczny preliminarz budżetowy na okres od 1 I – 31 XII 1921 do ustawy skarbowej za czas od 1 stycznia 1921 do 31 grudnia 1921; uwagi do projektu ustawy skarbowej	625
116. Protokół 55-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 maja 1921 roku	629
116a. Protokół tajny posiedzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja 1921 roku	630
117. Protokół 56-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 15 maja 1921 roku	631
117a. Protokół tajny posiedzenia Rady Ministrów z dnia 16 maja 1921 roku	632
– [Przedstawiony przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpis noty wręczonej przez p. Posła Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Konferencji Ambasadorów]	633
118. Protokół 57-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 17 maja 1921 r.	636
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie wykonania art. 3 Ustawy z dn. 3 XII 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-ej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w Wielkim Księstwie Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117, poz. 768)]	640
– [Uzasadnienie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie ustalenia tymczasowych opłat od patentów na wyrób trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych, oraz drożdży tudzież na sprzedaż trunków na obszarze b. zaboru rosyjskiego]	640
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie ujednostajnienia opodatkowania drożdży prasowanych na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego]	642
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmian w opodatkowaniu piwa na obszarze byłego zaboru austriackiego]	643
– [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmian opodatkowania piwa na obszarze b. zaboru rosyjskiego]	645

– [Motywy ustawy o podwyższeniu i ujednostajnieniu akcyzy od zapalek]	647
– Wniosek nagły Ministerium Spraw Zagranicznych [w sprawie mianowania na stanowisko przewodniczącego Komisji Reewakuacyjnej p. Antoniego Olszewskiego i na stanowisko przewodniczącego Komisji Rozrachunkowej p. Władysława Grabskiego]	650
– [Przemówienie premiera Witosa w Sejmie]	651
119. Protokół 58-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 maja 1921 r.	658
– Promemoria [w sprawie interview udzielonego przez p. Piltza „Journal de Pologne”]	661
– Referat Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich, Podsekretarza Stanu L. Plucińskiego, wygłoszony na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 19 maja 1921 r.	661
120. Protokół 59-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 maja 1921 r.	669
120a. Protokół 59-go (tajnego) posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23. maja 1921 roku	671
– [Motywy projektu ustawy w przedmiocie czasowego normowania podstaw wymiaru państwowego podatku dochodowego i podatku majątkowego w związku z nadzwyczajnymi stosunkami, wywołanymi wojną]	672
– Uzasadnienie [wniosku Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów w sprawie podniesienia cen węgla i koksu od 1 czerwca 1921 roku]; Notatka do wniosku; Projekt sprzedażnych cen węgla i koksu dla odbiorców od 1 czerwca 1921 r.	673
– Sprawozdanie z podróży na Górną Śląsk [sporządzone przez Jana Dyląga, Prezesa Rządowej Komisji Likwidacyjnej do spraw plebiscytowych]	675

Nota edytorska

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów w tomie szóstym – drugim dla rządu Wincentego Witosa – pochodzą ze zbiorów Archiwum Akt Nowych i są przechowywane pod sygnaturą PRM 13 (okres od 4 stycznia do końca marca 1921 r.) oraz pod sygnaturą PRM 14 (okres od 1 kwietnia do końca czerwca 1921 r.).

Niniejszy tom otwiera protokół posiedzenia gabinetu z 4 stycznia 1921 r., a zamyka zapis obrad, które się odbyły 23 maja 1921 r. Tom obejmuje łącznie 59 posiedzeń.

Obrady protokołowali: sekretarz Rady Ministrów i radca ministerialny w Prezydium Rady Ministrów dr Jerzy Buzek oraz referent w Prezydium Rady Ministrów dr Stanisław Hierowski.

Protokoły zachowały się na ogół w bardzo dobrym stanie. Jeśli zaś chodzi o załączniki do protokołów, to niektóre z nich, np. te z 25 października 1920 r., są trudne do odczytania z powodu wyblaknięcia kalek, na których wykonano kopie maszynopisu.

Z niektórych zebrań Rady Ministrów – ze względu na wymogi tajności – nie sporządzono w ogóle protokołu obrad. Było tak np. 5, 25 i 26 lutego, jak też 1 i 3 marca oraz 2 maja 1921 r.

Z 13 kwietnia 1921 r. pochodzi protokół sesji Rady Ministrów, w czasie której minister spraw zagranicznych Eustachy Sapieha referował sprawę Wilna i Wileńszczyzny. I właśnie „tę część posiedzenia uznano za poufną – protokołu tej części nie spisano”. To jeden z przykładów stosowania dyskrecji w sprawach wrażliwych, do jakich należała pomoc Polski dla Litwy Środkowej.

Co do formy protokoły i załączniki nie odbiegają od tych, które zawiera tom piąty, czyli pierwszy dla rządu Witosa. Należy jednak zauważyć, że w 79 protokole (z 14 lutego 1921 r.) i w następnych pojawia się słowo *alegat* (łac. *allegatus*) jako określenie dotychczas używanego słowa załącznik.

Indeks nazwisk zawierający notki biograficzne osób występujących w dokumentach publikowanych w tomie szóstym znajduje się w tomie siódmym, obejmującym dokumenty z ostatniego okresu funkcjonowania gabinetu Wincentego Witosa.

Marek Kornat

Wykaz skrótów

AAN	- Archiwum Akt Nowych w Warszawie
art.	- artykuł
austr.	- austriacki, austriacka
b.	- były, była
bm.	- bieżącego miesiąca
br.	- bieżącego roku
c.k., C.K.	- cesarsko-królewski
Ces.	- cesarstwo
cz.	- czeski, czeska
D.P.	- Dóbr Państwowych
Depart.	- Departament
dn.	- dnia
Dz.	- Dziennik
Dz.P.P.	- Dziennik Praw Państwa [Polskiego]
Dz.Pr.	- Dziennik Praw
Dz.Pr. Kr.P.	- Dziennik Praw Królestwa Polskiego
Dz. Ust. R.P.	- Dziennik Ustaw RP
Dz.U. Kr.	- Dziennik Ustaw Krajowych [w Galicji]
Dz.U. R.P.	- Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz.U. Rz.	- Dziennik Ustaw Rzeszy
Dz.U., Dz. Ustaw	- Dziennik Ustaw
Dz.U.P.	- Dziennik Ustaw Państwa
Dz.Urz.	- Dziennik Urzędowy
Dz.Urz. ZCZW	- Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich
f., fen.	- fenig
fr. fr., fr.fr.	- franki francuskie
fr., franc.	- francuski/a
fr., frs.	- frank
FSRR	- Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka
gen.	- generał
gen. bryg.	- generał brygady
gen. dyw.	- generał dywizji

GUZ	– Główny Urząd Ziemski
h., hal.	– halerz
hip.	– hipoteczny
hl.	– hektolitr
inż.	– inżynier
J.C.M.	– Jego Cesarska Mość
J.K.M.	– Jego Królewska Mość
JW	– Jaśnie Wielmożny
k., kor.	– korona
K.D.	– Konstytucyjni Demokraci
K.K.	– kodeks karny
K.L.	– Komisja Likwidacyjna
kg	– kilogram
kl.	– klasa
km	– kilometr
kop.	– kopiejka
ks.	– książkę
L. kons.	– liczba konskrypcyjna
lit.	– litera
m.	– miasto
m.	– miesiąc
m.	– minuta
m., mk., mk,	
Mk., Mk	– marka
m.n.	– marki niemieckie
m.p.	– miejsce postoju
m.st.	– miasto stołeczne
mil.	– milion
Min.	– minister, Ministerstwo
Min. Rolnictwa i D.P.	– minister (Ministerstwo) Rolnictwa i Dóbr Państwowych
Min. W.R. i O.P.	– Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
mkp., m.p.	– marki polskie
MSWojsk., Min. Spr. Wojsk., M. S. Wojsk.	– Ministerstwo Spraw Wojskowych
MSZ	– Ministerstwo Spraw Zagranicznych
n., niem.	– niemiecki/a
nast.	– następny
NPR	– Narodowa Partia Robotnicza
Nr, No.	– numer

p.	– pan, pani
p.	– punkt
p., pag.	– pagina
p., pol.	– polski/a
p.c.	– punkt c
PAT	– Polska Agencja Telegraficzna
PKKP	– Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa
PKO	– Poczтовая Kasa Oszczędności
PKP	– Polskie Koleje Państwowe
pow.	– powiat
poz.	– pozycja
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
Prez.	– Prezydium
PRM	– Prezydium Rady Ministrów
prus.	– pruski
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
r.	– rok
r.b.	– roku bieżącego
R.M., R. Min.	– Rada Ministrów
R.P.	– Rzeczpospolita Polska
r.u., r.ub.	– roku ubiegłego
Rada Min.	– Rada Ministrów
rb.	– rubel
ROP	– Rada Obrony Państwa
ros.	– rosyjski/a
S.R.	– socjal-rewolucjoniści
SRR	– Socjalistyczna Republika Rad
str.	– strona
t.r.	– tego roku
ub.	– ubiegły
urz.w.	– urzędnicy wojskowi
urz.cyw.	– urzędnicy cywilni
ust.	– ustęp
W.M.	– wolne miasto
W.R. i O.P.	– [minister, Ministerstwo] Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
whl.	– liczba wykazu hipotecznego
Wojsk.	– wojskowy
WP	– Wojsko Polskie
wz, wz., w/z., w.z.	– w zastępstwie
zab.	– zabór

zał., Zał.	- załącznik
Zb.U.S.	- Zbiór Ustaw Sądowych (pruskich)
ZTPiE	- Zarząd Terenów Przyfrontowych i Etapowych
ZZK	- Związek Zawodowy Kolejarzy

Objaśnienia symboli literowych stosowanych w tekstach protokołów i załączników

- a...^a – tak w tekście
- b...^b – komentarz odrębny
- c...^c – odrębna poprawka w tekście
- d...^d – podkreślenie odrębne
- e...^e – zakreślone na marginesie
- f...^f – podpis odrębny
- g...^g – podpis nieczytelny
- h...^h – przekreślone
- i...ⁱ – tekst nieczytelny
- j...^j – znak zapytania (na marginesie)

PROTOKOŁY

PROTOKÓŁ
1-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
odbytego 4 stycznia 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Wiceprezydent Ministrów	Ignacy Daszyński
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	gen. por. Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publ[icznych] Szef Sekcji w Min. Robót Publicznych	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Aprowizacji	Stanisław Śliwiński
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	dr Stefan Piechocki
Podsekretarz Stanu w Prez. Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Depart. Prezyd[ialnego] Prez. Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Depart. Legislat[ynowego] Prez. Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Sekretarz Rady Ministrów, Radca Min[isterialny] P[rezydium] R.M.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 30 grudnia 1920 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów zatwierdziła zreferowany przez Delegata Prezydium Rady Ministrów Pana Wojciechowskiego statut organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości.

3. Rada Ministrów przyjęła opracowany przez Komisję ustanowiony uchwałą Rady Ministrów z 20 grudnia 1920 r. projekt ustawy w przedmiocie zmian w ustawie z 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. Nr 67, poz. 449).

4. Rada Ministrów uchwaliła opracowane przez Ministra Skarbu i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie skasowania państwowego urzędu eksportu drzewnego¹ i ustalenia kompetencji w zakresie eksploatacji państwowych terenów leśnych i eksportu materiału drzewnego za granicę.

5. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu wniosek Ministra Skarbu w sprawie przyznania nadzwyczajnego dodatku drożyznianego etatowym i nieetatowym funkcjonariuszom państwowym, których uposażenie normują ustawy o uposażeniu z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. Nr 65 oraz pracownikom kontraktowym otrzymującym wynagrodzenie nie przekraczające uposażenia pracowników państwowych równoległych stopni służbowych, o ile pełnią obowiązki służbowe na obszarze przyłączonym do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją oraz w powiatach: Białostockim, Bielskim i Sokólskim, z tą zmianą, że dodatek ten ma być traktowany jako dodatek nadzwyczajny płatny z góry, a wysokość jego nie może przekraczać 50% każdorazowego dodatku drożyznianego.

6. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów, uzupełniające rozporządzenie z dnia 5 sierpnia 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 77, poz. 521) o dodatkach do płacy zasadniczej funkcjonariuszy państwowych, a dotyczące podziału miejscowości na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją na klasy dla oznaczenia mnożnika dodatku ekonomicznego.

7. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu uchwaliła przeprowadzenie analogicznie do uchwalonej w dniu 20 grudnia 1920 zmiany art. 3 rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1920 r. Dz.U. Nr 74 poz. 507 z sprawie diet i kosztów podróży funkcjonariuszy państwowych – zmianę identycznego postanowienia art. 3 rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1920 r. Dz.U. Nr 88 poz. 577 w sprawie diet i kosztów podróży pracowników kolejowych oraz art. 4 rozporządzenia z 12 października 1920 r. Dz.U. Nr 99 poz. 660 w sprawie wynagrodzenia drużyn parowozowych za czas spędzony w służbie przy parowozie.

8. Rada Ministrów przyjęła zasadniczo załączony do protokołu projekt ustawy w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dnia 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych.

Na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu postanowiono podnieść procentowość alkoholu w napojach z 5% na 8%.

Redakcję projektu ustali Ministerstwo Skarbu z Prezydium Rady Ministrów.

9. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy o monopolu handlu cukrem z następującymi zmianami:

a) w art. 1 po wyrazie „syropy” dodano wyraz „buraczane”;

¹ Urząd działał przy Ministerstwie Skarbu. Został utworzony rozporządzeniem Rady Ministrów w marcu 1920 r. („Monitor Polski” z 1920, nr 55).

- b) termin „aż do odwołania” zastąpiono terminem „na czas bieżącej kampanii”;
- c) w art. 7 w p. a) dodano wyrazy „i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych”;
- d) wymienione w artykułach 9, 10 i 12 kary poza konfiskatą towaru na wniosek Ministra Spraw Wojskowych powiększono dziesięciokrotnie;
- e) w art. 11 skreślono wyrazy „lub mogła wiedzieć”;
- f) jurysdykcję ścigania przekroczeń postanowień projektowanej ustawy postanowiono unormować analogicznie z zasadami przyjętymi przy uchwalaniu projektu ustawy zmieniającej ustawę z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. Nr 67, poz. 449);
- g) w art. 17 przed wyrazami „Ministrowi tej dzielnicy” wstawiono wyrazy „wprowadzenie i wykonanie niniejszej ustawy powierza się”;
- h) do projektu dodano artykuł: „Termin pozostawania w mocy niniejszej ustawy może być przedłużony na następną kampanię uchwałą Rady Ministrów”.

Redakcję projektu ustali Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Prezydium Rady Ministrów.

10. Rada Ministrów przyjęła w zasadzie projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przepisów paszportowych z zastrzeżeniem, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Prezydium Rady Ministrów ustali, które postanowienia projektu obejmie się projektem ustawy, a które rozporządzeniem wykonawczym oraz ustali tekst obu projektów. Projekt ustawy będzie przedłożony Radzie Ministrów.

Do projektowanych przepisów wprowadzono następujące zmiany:

- a) w § 6 w miejsce „komendy policji państwowej w Warszawie” wstawiono „Komisariat Rządu”;
- b) w § 7 skreślono wyrazy „o ile na zasadzie obowiązujących praw nie stał się już przedtem stałym mieszkańcem danej miejscowości lub nie uzyskał tamże przynależności gminnej”;
- c) postanowiono wprowadzić ulgi w opłatach dla osób wyjeżdżających na studia naukowe;
- d) postanowiono w projekcie umieścić przepis, że paszporty zagraniczne cywilne bez opłaty należy wydawać osobom wojskowym, którym ze względów politycznych paszportów wojskowych wystawiać nie można;
- e) postanowienie § 19 uzupełniono postanowieniem, że zezwala się na wizę powrotną za podwójną opłatą; zarazem postanowiono uwzględnić ulgi przy przyjazdach przez Korytarz pomorski²;
- f) projektowane przepisy należy wydać w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

² Pomorze Gdańskie, które na mocy postanowień pokoju wersalskiego dawało dostęp Polsce do morza, nazywano „korytarzem” – przede wszystkim w propagandzie niemieckiej. Pod względem administracyjnym stanowiło część terytorium województwa pomorskiego.

11. Minister Spraw Zagranicznych referuje sprawę wyjazdu Naczelnika Państwa do Francji. Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministra, by wybrać drogę przez Berlin, względnie Pragę, by z Naczelnikiem Państwa wyjechał Minister Spraw Zagranicznych i Minister Spraw Wojskowych. Decyzję w sprawie wyjazdu Ministra Skarbu, względnie Ministra Przemysłu i Handlu odroczoneo.

12. Rada Ministrów wysłuchiwała sprawozdania komisji ustanowionej uchwałą Rady Ministrów z 30 grudnia 1920 r. do rozpatrzenia sprawy aprowizacji ludności cywilnej i armii, po czym zaaprobowała powzięte przez tę komisję na konferencji odbytej dnia 4 bm. w Ministerstwie aprowizacji, wnioski:

- „I) Rada Ministrów upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych do rekwizycji furmanek w celu opróżnienia magazynów zbożowych znajdujących się w oddaleniu od stacji kolejowych dla umożliwienia kolei transportowania tych zapasów na miejsce przeznaczenia.
- II) Rada Ministrów uchwała:
z ilości zboża zakupionego za granicą, a przywiezionego przez Gdańsk, Ministerstwo Spraw Wojskowych otrzymuje na miesiąc styczeń 1500 wagonów repartycji.
- III) Rada Ministrów poleca Ministrowi Spraw Zagranicznych przy pertraktacjach ekonomicznych z Rządem niemieckim zagwarantować Polsce możliwość przewiezienia około dwóch tysięcy wagonów miesięcznie zboża przez porty niemieckie, taborem kolejowym niemieckim po cenach normalnych.
- IV) Ministerstwo Skarbu przeznaczy do dyspozycji Ministerstwa Apropowizacji w ciągu stycznia dla zakupów zbożowych, gotówkowych niezbędnych na miesiąc luty 6 000 000 dolarów.
- V) Ministerstwo Skarbu otwiera natychmiast kredyt dla Ministerstwa Apropowizacji na pokrycie kosztu rekwirowanych furmanek; wysokość opłaty za rekwirowane furmanki oznacza Ministerstwo Spraw Wewnętrznych”.

Komisja stwierdziła, że ilość zboża zakupionego przez Ministerstwo Apropowizacji zabezpiecza wyżywienie ludności – o ile nie zawiodą środki transportowe.

Koniec posiedzenia o godzinie 10 wieczór.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Statut organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości.
2. Ustawa w przedmiocie zmian w ustawie z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. Nr 67, poz. 449)³.
3. Wniosek nagły Ministra Skarbu i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie skasowania Państwowego Urzędu Eksportu Drzewnego i ustalenia kompetencji w zakresie eksploatacji państwowych terenów leśnych i eksportu materiału drzewnego za granicę.
4. Wniosek nagły Ministra Skarbu [dotyczący przyznania etatowym i nieetatowym funkcjonariuszom państwowym pełniącym obowiązki służbowe na obszarze przyłączonym do Polski na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją Sowiecką nadzwyczajnego dodatku drożyznianego].
5. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podziału miejscowości na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją na klasy⁴ dla oznaczenia mnożnika dodatku ekonomicznego⁵.
6. Informacja dla Ministra Skarbu [że Rada Ministrów uchwaliła na jego wniosek zmianę art. 3 Rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1920 Dz.U. Nr 74, poz. 507, w sprawie diet i kosztów podróży funkcjonariuszy państwowych]⁶.
7. Ustawa w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dnia 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych⁷.
8. Ustawa o monopolu handlu cukrem⁸.
9. Dodatek zmieniający brzmienie §§ 10 i 12 projektu przepisów paszportowych; Rozporządzenie Rady Ministrów – Tymczasowe przepisy paszportowe⁹.
- [9a.] Uzasadnienie wniosku [dotyczącego zmiany brzmienia §§ 10 i 12 projektu przepisów paszportowych].
10. Aide memoire [Ministerstwa Spraw Zagranicznych dotyczące projektu rozporządzenia paszportowego].
11. Wnioski na Radę Ministrów wynikające z konferencji w sprawach aprowizacyjnych, odbytej w dniu 4 I w Ministerstwie Apropowizacji.

³ Załącznik [2] do punktu 3. Nie publikuje się.

⁴ Pokój preliminaryjny został podpisany 12 października 1920 r. w Rydze.

⁵ Podział miejscowości na klasy „dla oznaczenia mnożnika dodatku drożyznianego do płacy zasadniczej funkcjonariuszów państwowych” wynikał z przepisów ustawy z 13 lipca 1920 r.

⁶ Załącznik [6] do punktu 7. Nie publikuje się.

⁷ Załącznik [7] do punktu 8. Nie publikuje się.

⁸ Załącznik [8] do punktu 9. Nie publikuje się.

⁹ Załącznik [9] do punktu 10. Nie publikuje się.

Statut organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości

STATUT ORGANIZACYJNY MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI

1. Ministerstwo dzieli się na trzy departamenty: prawno-konsultacyjny, sądowo-administracyjny i więzienny, oraz cztery wydziały, nie włączone do departamentów, a mianowicie: prezydzialny, skarbowy, organizacyjny i redakcyjny Dziennika Ustaw i Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości;

2. Departament Prawno-konsultacyjny składa się: a) z wydziałów: 1) prawa cywilnego, 2) prawa karnego i administracyjnego, b) referatu prawa międzynarodowego, c) biblioteki.

Wydział prawa cywilnego opracowuje projekty ustaw i rozporządzeń, dotyczących postępowania sądowego tudzież prawa materialnego w zakresie prawa cywilnego, handlowego, wekslowego i hipotecznego; współdziała w zakresie powyższym w opracowaniu projektów ustaw i rozporządzeń innych Ministerstw oraz udziela opinii prawnych na użytek czy to postronnych władz i urzędów, czy też innych wydziałów Ministerstw.

Wydział prawa karnego i administracyjnego wykonywa prace wyżej wymienione w zakresie prawodawstwa karnego i administracyjnego.

Referat prawa międzynarodowego współdziała w opracowaniu projektów oraz udziela opinii w zakresie prawa międzynarodowego.

Biblioteka gromadzi i kataloguje wydawnictwa dla użytku Ministerstwa.

3. Departament Sądowo-administracyjny składa się z dwóch wydziałów osobowych, wydziału nadzorczego, referatu gospodarczego i referatu karnego.

Wydział osobowy I załatwia wszystkie sprawy osobowe urzędników i funkcjonariuszów Ministerstwa Sprawiedliwości, Sądu Najwyższego oraz sądów i urzędów (z wyłączeniem więziennych) w okręgach sądów apelacyjnych: Warszawskiego, Lubelskiego i Wschodniego.

Wydział osobowy II załatwia wszystkie sprawy osobowe sądów i urzędów (również z wyłączeniem więziennych) w okręgach Sądów Apelacyjnych: Krakowskiego, Lwowskiego, Poznańskiego, Pomorskiego i Górno-Śląskiego.

Wydział nadzorczy wykonywa kontrolę nad działalnością sądów i urzędów, podległych Ministerstwu, oraz prowadzi dział statystyczny: ewidencja osób wskazanych, statystyka przestępczości, statystykę procesową (karną i cywilną).

Referat gospodarczy załatwia wszelkie sprawy gospodarcze Ministerstwa i urzędów podległych (z wyłączeniem więziennych).

Referat karny załatwia sprawy karne, związane z wykonaniem przez Ministra funkcji generalnego prokuratora Państwa (ułaskawienia, amnestie, abolicje, warunkowe zwolnienia itp.).

4. Departament Więzienny składa się: a) z wydziału: 1) służbowego, 2) administracji i gospodarstwa więziennego, 3) centralnej kasy pracy i b) referatu penitencjarnego.

Wydział służbowy załatwia sprawy osobowe dyrekcji więziennej oraz więzień i zakładów karnych; wykonywa nadzór służbowy, inspekcje i rewizje więzień i zakładów karnych.

Wydział administracji gospodarstwa więziennego załatwia sprawy dotyczące zarządu więzieniami i domami karnymi oraz wszelkie sprawy gospodarcze tychże więzień i zakładów (budowa i remont gmachów i urządzeń, umundurowanie i wyżywienie personelu, więźniów itp.).

Centralna kasa pracy organizuje i kontroluje pracę więźniów oraz dokonywa zbiorowych zakupów surowców i organizuje zbyt wyrobów więziennych.

Referat penitencjarny załatwia sprawy związane z kierownictwem więziennictwa pod względem penitencjarnym (instrukcje, regulaminy, projekty ustaw, sprawy religijne i kulturalno-oświatowe, zakłady dla nieletnich).

5. Wydział prezydialny obejmuje kancelarię Ministerstwa, biuro rekwizycji, legalizacji tłumaczeń, sekretariat osobisty Ministra oraz załatwia sprawy związane z interpelacjami sejmowymi.

6. Wydział skarbowy załatwia sprawy budżetowe, rachunkowe i kasowe oraz wszelkie sprawy związane z działalnością finansową Ministerstwa.

7. Wydział organizacyjny załatwia wszelkie sprawy związane z organizacją centralnego zarządu, tudzież sądów i urzędów, podległych Ministerstwu, układaniem etatów i taks (dla biegłych ławników, notariuszy i adwokatów itp.) oraz z zamierzeniami ustawodawczymi w zakresie organizacji rzeczowych sądów i urzędów.

8. Redakcja Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości załatwia sprawy związane z wydawaniem powyższych organów, jak również wydawnictw specjalnych Ministerstwa Sprawiedliwości.

9. Statut niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1921 roku.

°Załącznik [3] do punktu 4°

**Wniosek nagły Ministra Skarbu i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych
w sprawie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie skasowania Pań-
stwowego Urzędu Eksportu Drzewnego i ustalenia kompetencji w zakresie
eksploatacji państwowych terenów leśnych i eksportu materiału drzewnego
za granicę**

Wniosek nagły

Ministra Skarbu i Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie skasowania Państwowego Urzędu

Eksportu Drzewnego i ustalenia kompetencji w zakresie eksploatacji państwowych terenów leśnych i eksportu materiału drzewnego za granicę.

1.

Utworzony przy Ministerstwie Skarbu na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lutego 1920 r. (Monitor Polski Nr 55 z dnia 8 marca 1920 r.) Państwowy Urząd Eksportu Drzewnego kasuje się z dniem 1 stycznia 1921 r.

2.

Wszystkie akta i sprawy Państwowego Urzędu Eksportu Drzewnego oraz wszelkie urzędy techniczne i komunikacyjne, będące w rozporządzeniu P[aństwowego] U[rzędu] E[ksportu] D[rzewnego] bądź stanowiące własność państwową, bądź oddane P[aństwowemu] U[rzędowi] E[ksportu] D[rzewnego] przez powołane władze do używalności i eksploatacji, zostają przekazane Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

3.

Do czasu zniesienia opłat i zezwoleń wywozowych odnośnie do drzewa i unormowania sprawy eksportu drzewa drogą zmiany stawek celnych zarządzenia dotyczące zwolnień od opłat eksportowych materiału drzewnego należą do kompetencji Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Robót Publicznych.

4.

Sprawy związane z ekspozyturą P[aństwowego] U[rzędu] E[ksportu] D[rzewnego] w Gdańsku i znajdującymi się tam na składach państwowych materiałami drzewnymi, będą likwidowane z ramienia i na rachunek Ministerstwa Skarbu za pośrednictwem i przy współudziale Delegata Rz[eczypospolitej] P[olskiej] w Gdańsku. Termin likwidacji tych spraw określi Minister Skarbu.

5.

Sprawy dotyczące eksploatacji lasów państwowych, a ^hw szczególności^h ^cmianowicie^c zawieranie ^cdługoterminowych^c umów na ich eksploatację oraz sprzedaż za granicę materiałów drzewnych powierza się Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu, które w tym celu wyznacza delegata.

6.

Umowy komisowe będące w toku i wykonywane przez Państwowy Urząd Eksportu Drzewnego winny być w najkrótszym czasie zlikwidowane lub do wykonania ^hZarządowi^h ^cMinisterstwu Rolnictwa i^c Dóbr Państwowych przekazane.

7.

Eksploatację państwowych terenów leśnych lub pozostających pod zarządem państwowym, a prowadzoną przez inne Ministerstwa resortowe przekazuje się Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, które po porozumieniu się z odnośnymi Ministerstwami – przejmie te eksploatacje we własną administrację.

8.

Sprawy umów eksploatacyjnych zawartych przez b. Komisariat Generalny Ziemi Wschodnich i b. Naczelny Komisariat Ziemi Wołyń i Frontu Podolskiego zostaną niezwłocznie przekazane przez Komisję Likwidacyjną Zarządu Kresów Frontowych Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych do definitywnego ich rozstrzygnięcia w myśl art. 5 niniejszego rozporządzenia¹⁰.

9.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Skarbu i Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Warszawa, dn. 27 grudnia 1920 r.

MINISTER ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH

^fJul. Poniatowski^f

MINISTER SKARBU

^fSteczkowski^f

^cZałącznik [4] do punktu 5^c

Wniosek nagły Ministra Skarbu [dotyczący przyznania etatowym i nieetatowym funkcjonariuszom państwowym pełniącym obowiązki służbowe na obszarze przyłączonym do Polski na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją Sowiecką nadzwyczajnego dodatku drożyznianego]

Wniosek nagły Ministra Skarbu

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Na podstawie art. 11 ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. Nr 65 poz. 429 oraz analogicznych postanowień innych ustaw o uposażeniu, zarządza się, co następuje:

¹⁰ Ustawą z 21 lipca 1921 r. umowy te zostaną unieważnione. Chodziło o umowy z 30 listopada 1919 r. oraz 16 i 17 marca 1920 r., zawarte przez Zarząd Cywilny Ziemi Wschodnich ze Spółką Akcyjną „Polski Eksport Drzewny”. Chodziło o eksploatację lasów Puszczy Swisłockiej i Białowieskiej oraz tartaków i zakładów przemysłowych w Hajnówce.

Etatowym i nieetatowym funkcjonariuszom państwowym, których uposażenie normują ustawy o uposażeniu z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. Nr 65 oraz pracownikom kontraktowym, otrzymującym wynagrodzenie, nie przekraczające uposażenia pracowników państwowych równoległych stopni służbowych o ile pełnią obowiązki służbowe na obszarze przyłączonym do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją oraz w powiatach: Białostockim, Bielskim i Sokólskim, przyznaje się, począwszy od dnia 1 grudnia 1920 r. na czas trwania wyjątkowych stosunków gospodarczych na wspomnianych obszarach, nie dłużej jednak, jak na trzy miesiące, nadzwyczajny dodatek drożyzniany, płatny miesięcznie ^hz dołu^h ^cz góry^c.

Wysokość tego dodatku, który nie może przekraczać ^h1/3^h ^c50%^c części kaźdoczesnego dodatku drożyznianego określa na każdy miesiąc Minister Skarbu.

Uzasadnienie

Uwzględnienie wyjątkowych stosunków gospodarczych, panujących na obszarach przyłączonych do Rzeczypospolitej Polskiej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją w następstwie zniszczenia, spowodowanego operacjami wojennymi i niedawną inwazją bolszewicką, znalazło już po części wyraz w uchwalonym na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 3 grudnia rozporządzeniu w sprawie podziału miejscowości na ziemiach przyłączonych – na klasy dodatku drożyznianego przez zaliczenie większych miejscowości do klasy II-ej, zaś wszystkich innych do klasy III-ej, podczas gdy na całym obszarze Państwa Polskiego istnieje jeszcze IV i V klasa tego dodatku.

Ponieważ samo zaliczenie miejscowości do wyższych klas dodatku drożyznianego tylko w nieznaczny sposób podwyższy ogólną sumę uposażenia funkcjonariuszów państwowych (różnica między V a III klasą dodatku drożyznianego wynosi przy podwyższonym do 1-go grudnia mnożnika z urzędnika IX-go stopnia służbowego ze średnią rodziną mk. 1365, zaś z urzędnika VII-go stopnia służbowego ze średnią rodziną mk. 1668 miesięcznie), proponuje się przyznanie funkcjonariuszom na wspomnianych obszarach, począwszy od dnia 1 grudnia br. na czas trwania wyjątkowych stosunków drożyznianych, nie dłużej jednak, jak na trzy miesiące, nadzwyczajnego dodatku drożyznianego.

Wysokość tego dodatku, płatnego miesięcznie z dołu, będzie określał co miesiąc Minister Skarbu, w uwzględnieniu panujących w danym miesiącu na wspomnianych obszarach stosunków drożyznianych, oraz wysokości normalnego uposażenia z tym, że dodatek ten nie może przekraczać 1/3 części dodatku drożyznianego.

Nadmienia się, że okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 9 listopada br. L. 67999/20 przyznano już z powyższego tytułu zapomogi funkcjonariuszom w powiatach: Białostockim, Bielskim i Sokólskim, na miesiąc październik

i listopad 1920 r. w wysokości połowy zmniejszonych o 25% diet normalnych wraz z ich uzupełnieniem.

Oparcie proponowanego dodatku na wymiarze dodatku drożyznianego jest o tyle właściwsze, że w ten sposób znajdzie należyte uwzględnienie stan rodzinny poszczególnego pracownika państwowego, co przy dietach nie miałoby miejsca.

Wskutek przyznania powyższych zapomóg, funkcjonariusze państwowi w wymienionych powiatach otrzymywali uposażenia wyższe od uposażenia funkcjonariuszów tego samego stopnia służbowego, względnie stopnia płacy w Warszawie.

MINISTER SKARBU

„Załącznik [5] do punktu 6”

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podziału miejscowości na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją na klasy dla oznaczenia mnożnika dodatku ekonomicznego

Wniosek Nagły Ministra Skarbu w sprawie podziału miejscowości na ziemiach, przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją na klasy dla oznaczenia mnożnika dodatku ekonomicznego

Rada Ministrów raczy uchwalić:
Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia ... grudnia 1920 r.

uzupełniające rozporządzenie z dnia 5 sierpnia 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 77 poz. 521) o dodatkach do płacy zasadniczej funkcjonariuszy państwowych.

Art. I.

Załącznik 6 do art. 22 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1920 (Dz.U. R.P. Nr 77 poz. 521) Tabela podziału miejscowości w Państwie Polskim na klasy dla oznaczenia mnożnika dodatku ekonomicznego uzupełnia się w następujący sposób:

Na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją zalicza się

do II klasy

Brześć Litewski, Grodno, Kowel, Lida, Łuck, Równo i Włodzimierz Wołyński;

do III klasy

wszystkie inne miejscowości.

Art. II.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 1920 r.

PREZYDENT MINISTRÓW
MINISTER SKARBU

Uzasadnienie

Wobec zarządzonego uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 listopada 1920 r. zniesienia Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych i zaprowadzenia normalnej administracji na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie pokoju preliminaryjnego z Rosją, będą urzędnicy państwowi, zatrudnieni na tych ziemiach, pobierać uposażenie według norm, wprowadzonych ustawami o uposażeniu z dnia 13 lipca 1920 Dz.U. R.P. Nr 65.

Częścią składową uposażenia ustawowego jest dodatek drożyzniany, którego wysokość zależy od tego, do której klasy dodatku zaliczona została miejscowość, będąca miejscem służbowym funkcjonariusza. Zachodzi zatem potrzeba niezwłocznego podziału miejscowości na tych ziemiach na klasy dodatku ekonomicznego.

Ze względu na wyjątkowe stosunki drożyzniane, panujące na wspomnianych ziemiach, w następstwie tego, że przez długi czas były one w najbliższym sąsiedztwie frontu bojowego i w następstwie zniszczenia, spowodowanego niedawną inwazją bolszewicką, proponuje się zaliczenie kilku większych miejscowości, wymienionych w projekcie rozporządzenia, do klas II-ej, zaś wszystkich innych miejscowości do klasy III-ej dodatku ekonomicznego, z nadmienieniem, że Ministerstwo Skarbu zgodzi się, aby funkcjonariuszom państwowym, zatrudnionym na ziemiach przyłączonych, przyznane były zapomogi nadzwyczajne w wysokości zmniejszonych o 25% diet normalnych i ich uzupełnienia (art. 2a Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 74 poz. 507).

Rozporządzenie powyższe ma wejść w życie z dniem 1 grudnia 1920, jako z dniem zaprowadzenia normalnej administracji na ziemiach przyłączonych.

°Załącznik [9a] do punktu 10°

Uzasadnienie wniosku [dotyczącego zmiany brzmienia §§ 10 i 12 projektu przepisów paszportowych]

UZASADNIENIE WNIOSKU

Konieczność wydania Tymczasowych Przepisów paszportowych wywołuje: niedostateczne uregulowanie tej sprawy w drodze istniejących przepisów i potrzeba

ujednostajnienia przepisów paszportowych na całym obszarze Rzeczypospolitej z jednoczesnym złagodzeniem niektórych przepisów, które niepomyślnie odbijały się na interesach ludności, nie mając same przez się żadnego zasadniczego znaczenia i nie gwarantując tych celów, jakie w danej chwili uzasadniają wprowadzenie paszportów zagranicznych, mianowicie względów bezpieczeństwa Państwa.

Poza tym wobec coraz bliższego nawiązywania stosunków z Państwami Zachodnimi i zawierania konwencji przepisy te będą służyły podstawą do jednolitego uregulowania kwestii ruchu granicznego w zawieranych konwencjach.

Zastanawiając się nad kwestią zniesienia przymusu paszportów zagranicznych, należy stwierdzić, że wobec nienormalnych stosunków bezpieczeństwa, panujących w całej Europie, wywołanych agitacją partii antypaństwowych, zniesienie tego przymusu w danej chwili okazuje się niemożliwe.

Najlepszym dowodem tego jest, że we wszystkich Państwach europejskich przymus taki istnieje. W Polsce konieczność utrzymania go motywuje się jeszcze specjalnymi względami: stanem wojny z Rosją, przygotowaniem do wojny ze strony Niemiec w związku z plebiscytem na Górnym Śląsku, wreszcie specjalną akcją nasyłania do Polski jak największej liczby agitatorów bolszewickich, prowadzoną przez wrogie nam Państwa. Oprócz tego bardzo ważnym motywem w danej chwili jest konieczność walki z przemytnictwem oraz poparcie polityki Ministerstwa Skarbu, zmierzającej do ograniczenia wywozu waluty polskiej za granicę.

Jednakże, mając na względzie wszystkie wyżej wymienione motywy, starano się przy opracowaniu przepisów paszportowych unikać wprowadzania wszystkich tych formalności, które, nie mając istotnego znaczenia byłyby jedynie uciążliwymi dla ludności. W związku z tym zniesiono wizy władz wojskowych i Ministerstwa Spraw Zagranicznych, dano możliwość przejeżdżania granicy za tym samym paszportem wielokrotną ilość razy, wprowadzono ulgowe przepisy dla emigracji. Natomiast zaprowadzono ewidencję paszportów cudzoziemskich.

Poza tym w przepisach tych została uregulowana kwestia ruchu nadgranicznego za przepustkami.

Przepisy zostały opracowane wspólnie z Min. b. Dzielnicy Pruskiej przy współudziale co do poszczególnych przepisów zainteresowanych Ministerstw.

W związku z przepisami zostały przygotowane szczegółowe instrukcje dla władz wystawiających paszporty i władz kontrolujących.

Zasadę prawną do wydania przepisów stanowią art. 18 i 24 Dekretu Rady Regencyjnej z dnia 3 I 1918 roku o Tymczasowej organizacji władz naczelnych w Królestwie Polskim. Art. 24 określa kompetencję Ministra Spraw Wewnętrznych i chociaż w artykule tym nie jest wymieniona pomiędzy innymi sprawa kontroli ruchu granicznego, jako należąca do kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych, bezsprzecznie wynika to z punktu 1, 3 i 6 art. 2 Rozporządzenia Wykonawczego Rady Ministrów do Rozporządzenia z dnia 28.8.1919 roku (Dz. Ustaw Nr 90, poz. 489) i z art. 9 Rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do Ustawy

Tymczasowej z dnia 2.8.1919 roku (Dz. Ustaw Nr 90, poz. 490). Poza tym uzasadnia wydanie przepisów paszportowych ustawa o obywatelstwie polskim z tego względu, że paszport zagraniczny poza swym charakterem dokumentu podróży jest dowodem, stwierdzającym obywatelstwo polskie, i zapewnia właścicielowi paszportu opiekę Rządu Polskiego za granicą.

Zważywszy powyższe motywy, Rada Ministrów zechce uchwalić następujący załączony wniosek.

[Załącznik 10]

Aide mémoire [Ministerstwa Spraw Zagranicznych dotyczące projektu rozporządzenia paszportowego]

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Departament Konsularny

Warszawa, dn. 20 grudnia 1920 r.

A I D E M E M O I R E

Projekt rozporządzenia paszportowego opracowany był na wiosnę r. 1920. Od tego czasu na całym świecie przejawiała się tendencja w kierunku zniesienia ograniczeń komunikacyjnych i powrotu do normalnych stosunków. Pierwszym krokiem było zniesienie obowiązku paszportowego między Anglią a Francją, następnie wprowadzenie wiz powrotnych ⁶ w innych krajach⁶, obecnie zaś w październiku Liga Narodów zainicjowała konferencję w Paryżu celem dokonania ułatwień paszportowych i tranzytowych w celach odbudowy ekonomicznej Europy. Konferencja ta uchwaliła następujące postulaty:

- 1) wiza normalna ma być ważna jeden rok
- 2) opłata za wizę nie powinna przekraczać 10 franków
- 3) wizy tranzytowe powinny być ułatwione, a opłata zmniejszona do wysokości 1 szylinga.

Rezolucja ta przesłana została wszystkim rządům z prośbą o zgodę w jak najkrótszym czasie na powyżej wymienione postulaty. Rząd Polski odpowiedział, że weźmie sprawę pod uwagę, a MSZ zwróciło się do swych Poselstw z prośbą o zbadanie stanowiska zajętego przez inne państwa w tej sprawie.

Stanowisko Ligi Narodów jest na razie nie do przyjęcia ze względów skarbowych. Opłaty konsularne są znacznie wyższe i one stanowią główne źródło dochodu. Budżet MSZ po podniesieniu opłat pokrywa się w zupełności, projektowana zaś nowa taryfa konsularna przewiduje opłaty za wizy pięć razy wyższe od opłat proponowanych przez Ligę Narodów, wizy tranzytowe nie mają żadnych ulg są więc 50 razy wyższe.

Rządy: francuski, niemiecki i amerykański zaproponowały ulgi paszportowe, a mianowicie: wize powrotne i wize wielokrotne na zasadach wzajemności. Pierwsze z nich są już nawet w praktyce stosowane do obywateli polskich.

Dla tych powodów projektowane rozporządzenie widziane będzie bardzo nieprzychylnie jako zbyt policyjne, tym bardziej że rzeczywiście stosunki wewnętrzne pozwalają już na większą względnosc.

Projektowane przepisy proponuje MSZ uzupełnić w następujących punktach:

§ 11: ważność paszportów przedłużyć na rok.

“ 19: zezwolić na wizę powrotną za podwójną opłatą, dać możliwość stosowania wiz wielokrotnych według umowy z obcymi państwami. Ostatni ustęp rozporządzenia (wiza tranzytowa) nie jest zgodny z pertraktacjami w sprawie przejazdu przez Korytarz na Pomorzu.

°Załącznik [11] do punktu 12°

Wnioski na Radę Ministrów wynikające z konferencji w sprawach aprowizacyjnych, odbytej w dniu 4 stycznia w Ministerstwie Aprowizacji

WNIOSKI NA RADĘ MINISTRÓW

wynikające z konferencji w sprawach aprowizacyjnych, odbytej w dniu 4 I w Ministerstwie Aprowizacji

- I) Rada Ministrów upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych do rekwizycji furmanek, w celu opróżnienia magazynów zbożowych, znajdujących się w oddaleniu od stacji kolejowych, dla umożliwienia kolei transportowania tych zapasów na miejsce przeznaczenia.
- II) Rada Ministrów uchwała:
Z ilości zboża, zakupionego za granicą, a przywiezionego przez Gdańsk, Ministerstwo Spraw Wojsk. otrzymuje na miesiąc styczeń 1500 wagonów repartyjii.
- III) Rada Ministrów poleca Ministrowi Spraw Zagranicznych przy pertraktacjach ekonomicznych z Rządem Niemieckim zagwarantować Polsce możliwość przewiezienia około 2000 wagonów miesięcznie zboża przez porty niemieckie, taborem kolejowym niemieckim po cenach normalnych.
- IV) Ministerstwo Skarbu przeznaczy do dyspozycji Ministerstwa Aprowizacji w ciągu stycznia dla zakupów zbożowych, gotówkowych, niezbędnych na miesiąc luty, 6 000 000 dolarów.
- °V Ministerstwo Skarbu otwiera natychmiast kredyt dla Ministerstwa Aprowizacji na poczet kosztu rekwirowanych furmanek; wysokość opłaty na rekwirowanie furmanek oznacza Ministerstwo Spraw Wewnętrznych°.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
2 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
odbytego 5 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Podsekretarz Stanu	
w Min. Spraw Wewnętrznych	Józef Kuczyński
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy ks. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	gen. por. Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie	
Sprawiedliwości	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Za Ministra Przemysłu i Handlu Szef Sekcji	Świętochowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropozycji	Stanisław Śliwiński
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	dr Stefan Piechocki
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Pr[ezydium] R.M.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Pr[ezydium] R.M.	Edward Lechowicz
Sekretarz Rady Ministrów Radca Minist[erialny]	
Pr[ezydium] R.M.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 4 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Przystąpiono do obrad szczegółowych nad projektem ustawy o państwowej służbie cywilnej – referuje Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów: Projekt przyjęto z następującymi zmianami:

Art. 1. projektu przyjęto w osnowie: „Stosunek państwowej służby cywilnej ma charakter publiczno-prawny; może być zmieniony, zawieszony lub rozwiązany wyłącznie przy zastosowaniu przepisów prawa publicznego, a w szczególności postanowień ustawy niniejszej.

W art. 2. skreślono pierwsze zdanie.

Art. 4. skreślono.

W art. 5. wyrazy „w rozumieniu art. 4. ustawy niniejszej” zastąpiono wyrazem „urzędnika”.

W art. 6. wyrazy „na urząd” – skreślono, zamiast „O mianowaniu” ma być „Mianowanie”.

W art. 9. wyrazy „na urząd państwowy” zastąpiono wyrazem „urzędnika”; punkt c) ma brzmieć „również wymaga zezwolenia właściwej władzy naczelnej mianowanie, o ile kandydat był karany sędownie lub wydany ze służby państwowej”.

W art. 10. przed wyrazem „przełożonego” wstawiono wyraz „bezpośredniego”.

W art. 14. wyrazy „Rada Ministrów” zastąpiono wyrazami „władza naczelna”.

Piątemu ustępowi art. 19. nadano osnowę: „Mianowanie na urzędy zaliczone do pierwszych czterech stopni służbowych zastrzega się Prezydentowi Rzeczypospolitej pozostałych zaś stopni – właściwym władzom naczelnym, przy czym mianowanie na urzędy powyżej VI stopnia służbowego wymaga uprzedniej zgody Prezydenta Ministrów”.

W ustępie ostatnim tego art. wyraz „czterech” zastąpiono wyrazem „pięciu”.

W art. 20. zamiast „różnych stopni” ma być „równych stopni”.

Artykuły 22. do 28. włącznie – skreślono. W miejsce tych artykułów przyjęto postanowienie: „Do wydawania opinii w sprawach osobowych urzędników i praktykantów oraz osób ubiegających się o stanowiska urzędnicze mogą być tworzone przy poszczególnych władzach naczelnych i władzach drugiej instancji, podlegających bezpośrednio władzy naczelnej, komisje kwalifikacyjne. Skład i zakres działania tych komisji określa właściwa władza naczelna”.

W art. 30. zamiast „znoszenie się” ma być „zniesienie się uprzednie”.

W art. 31. skreślono wyrazy „zasadnionej ważnymi względami służbowymi”.

W art. 33. ustępie 2. wyrazy „których celem jest zakłócenie należytego biegu” zastąpiono wyrazami „które mogą zakłócić należyty bieg”; w ustępie 4. tego art. skreślono wyrazy „oraz służyć im radą i pomocą, o ile na to pozwalają jego obowiązki służbowe”.

W art. 34. skreślono wyraz „innych”.

W art. 35. po wyrazie „wymagają” wstawiono wyrażenie „według uznania władzy”.

W ustępie 3. art. 36. w miejsce wyrazu „choroba” wstawiono wyrażenie „nieobecność w urzędzie wskutek choroby, a także urlop z powodu choroby”. Ustęp ostatni tego artykułu skreślono.

Do art. 37. wprowadzono postanowienie: „Urzędnik nie może być stroną wchodzącą w stosunek gospodarczy z urzędem państwowym”.

W art. 40. skreślono wyraz „służbowej”.

W art. 43. termin „sześć miesięcy” zastąpiono terminem rocznym.

W art. 44. wyraz „powetować” zastąpiono słowem „uwzględnić”.

W art. 45. termin czteromiesięczny zastąpiono terminem sześciomiesięcznym.

W art. 47. skreślono trzykrotnie użyte wyjaśnienie „(płaca zasadnicza ze stosownym dodatkiem drożyznianym)”.

Do art. 52. dodano postanowienie: „Udzielenie większej zaliczki wymaga zezwolenia władzy naczelnej, która określi przy tym warunki zwrotu zaliczki, a w razie potrzeby także sposób jej zabezpieczenia”.

Art. 54. skreślono.

Art. 62. uzupełniono postanowieniem: „Urzędnicy służby zewnętrznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych mogą w odpowiednich wypadkach być przeniesieni w stan rozporządzalności. Porządek, terminy i warunki takiego przeniesienia określi Rada Ministrów”.

W art. 65. zamiast „na posła do Sejmu lub na członka Senatu” dano wyrażenie „do ciała ustawodawczego”. Ustępowi ostatniemu tego art. nadano brzmienie: „Postanowienia ustępu pierwszego niniejszego artykułu nie dotyczą ministrów i podsekretarzy stanu”.

Art. 70. i drugi ustęp art. 73. skreślono.

W art. 85. zmieniono osnowę punktu trzeciego, który ma opiewać: „przeniesienie na urząd o jeden lub dwa stopnie niższy z wyłączeniem możliwości awansu na przeciąg jednego roku do lat trzech”, a punktowi czwartemu nadano osnowę: „usunięcie ze służby państwowej na stałe z prawem do emerytury”.

Art. 87. skreślono.

Art. 97. nadano osnowę: „Organizację władz dyscyplinarnych i postępowania dyscyplinarnego normuje osobna ustawa”.

Dalszy ciąg obrad nad projektem odroczone. Posiedzenie zakończono o godzinie 10 wieczór.

^fWitos^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
3-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej,
odbytego dnia 7 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	gen.-por. Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i O[święcenia] P[ublicznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i D.P.	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i O[pieki] S[połecznej]	Edward Pełowski
Minister Apropowizacji	Stanisław Śliwiński
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej Szef Departamentu	dr Stefan ^a Piechowski ^a
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego Prez. Rady Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Minist[erialny] Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 5 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów rozpatrywała w dalszym ciągu projekt ustawy o państwowej służbie cywilnej:

Art. 98 projektu skreślono.

W art. 113 wyrazy „swojej rodzinie jakichkolwiek innych” zastąpiono wyrazami „innym osobom”.

W art. 115 termin „sześciu miesięcy” zastąpiono terminem rocznym.

W art. 124 wyraz „regulaminie dyscyplinarnym” zastąpiono wyrażeniem „ustawie dyscyplinarnej”.

Postanowienie art. 125 zmieniono w tym kierunku, że zezwolenia na mianowanie osób, nieposiadających przepisanego w art. 13 poziomu wykształcenia na wszystkie urzędy od XII do VI stopnia służbowego udzieli szef właściwej władzy centralnej, o ile chodzi o urzędy VI i VII stopnia służbowego za zgodą Prezydenta Ministrów.

W art. 126 skreślono piąty ustęp.

Artykuły 127 i 128 przeniesiono do projektu ustawy dyscyplinarnej.

W art. 131 przed wyrazem „miesiąca” dodano wyraz „drugiego”.

Postanowiono do projektu wprowadzić postanowienia ochronne odnośnie do kobiet w ciąży.

Wprowadzono nadto do projektu artykuł:

„Postanowieniom niniejszej ustawy nie podlegają sędziowie, prokuratorzy, aplikanci sądowi oraz osoby stanu nauczycielskiego; ponadto, o ile zostaną wydane specjalne przepisy dla funkcjonariuszów policji państwowej, kolei żelaznych, poczt i telegrafów oraz dozorców więziennych, ustawa niniejsza utraci w stosunku do tych kategorii moc obowiązującą”.

oraz artykuł:

„Urzędnik od VIII stopnia służbowego w górę, posiadający władzę administracyjną lub skarbową nie może posiadać na terenie podlegającym jego władzy przedsiębiorstwa rolnego, przemysłowego lub handlowego.

Postanowienie niniejszego artykułu nie odnosi się do urzędników władz centralnych”.

3. Rada Ministrów rozpatrzyła następnie i przyjęła projektowane przepisy dyscyplinarne, jako projekt ustawy z następującymi zmianami:

W art. 1 w miejsce wyrażenia „Prezydium Rady Ministrów” przyjęto „Prezydencie Ministrów”.

W art. 8 zamiast „bezwzględnie” ma być „bezwzględna”.

Zdanie drugie tego artykułu skreślono.

W art. 9 po wyrazie „urzędników” wstawiono wyraz „możliwie”.

W art. 10 skreślono wyrazy „w sposób ustalony w art. 2” i wyrazy „spośród urzędników z wykształceniem prawniczym”; w miejsce wyrażenia „należy ustanowić przy każdej komisji dyscyplinarnej” zastąpiono wyrażeniem „władza pociągająca urzędnika do odpowiedzialności wyznacza”.

W art. 12 skreślono drugą część ustępu trzeciego, począwszy od słów „a ma jedynie”, i ustęp ostatni tego artykułu.

Do art. tego dodano postanowienie: „Koszta obrony obciążają Skarb Państwa”.

W art. 14 skreślono drugie zdanie.

Skreślono drugi ustęp art. 15.

W art. 21 drugi ustęp zastąpiono postanowieniem: „Komisja dyscyplinarna może zawiesić postępowanie dyscyplinarne aż do ostatecznego zakończenia postępowania sędowo-karnego”.

Odpowiednio należy zmienić dotyczące przepisy projektu.

W art. 24 skreślono dwukrotne wyrażenie „z wykształceniem prawniczym”.

W art. 46 skreślono punkt trzeci (3): „Gdy istotne wadliwości w postępowaniu w I instancji wymagają powtórzenia tego postępowania” oraz zdanie: „w trzecim uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę instancji pierwszej do powtórzenia postępowania”.

Do art. 50 dodano postanowienie: „Wznowienie może mieć miejsce tylko raz”.

Do art. 52 do zdania pierwszego dodano wyrazy: „jeszcze nie wykonanej”.

W art. 57 terminy ośmiodniowe zastąpiono terminami piętnastodniowymi.

W art. 58 skreślono wyrazy „z wyjątkiem dodatku drożyznianego”.

W art. 63 zamiast „wznović” ma być „wnosić”.

Do projektu należy wprowadzić przepis analogiczny do postanowienia wprowadzonego do projektu ustawy o państwowej służbie cywilnej odnośnie do dykasterii sędziów, prokuratorów i aplikantów sądowych oraz osób stanu nauczycielskiego, ponadto do funkcjonariuszów innych, o ile w tym kierunku zostaną wydane specjalne przepisy.

Ponadto należy wprowadzić przepis:

„Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezydentowi Ministrów i innym Ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania”.

4. Minister Kolei Żelaznych wycofał załączony do protokołu wniosek w sprawie rekwizycji mieszkań dla pracowników Dyrekcji kolejowych przyfrontowych.

Rada Ministrów równocześnie uchwaliła zlecić Prezydium Rady Ministrów opracowanie projektu rozporządzenia w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z 27 listopada 1919 r. (Dz.U. R.P. Nr 92, poz. 498) o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń na tereny przyfrontowe. Rozporządzenie to należy oprzeć na ustawie w przedmiocie zasad normujących stan prawny na terenach przyfrontowych, nad którą obecnie obraduje Sejm Ustawodawczy.

5. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie dokonanych przez b. władze okupacyjne wywłaszczeń nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych.

Termin „7 lutego 1922 r.” zastąpiono terminem „7 sierpnia 1921 r.”

6. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy w przedmiocie zmiany artykułu 6 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o utworzeniu Państwowego Funduszu Mieszkaniowego¹¹ (Dz.U. 1919 r. Nr 72, poz. 424).

¹¹ Ustawa z 1 sierpnia 1919 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Funduszu Mieszkaniowego („Dziennik Ustaw RP” 1919, nr 72, poz. 424).

7. Rada Ministrów nie przyjęła załączonego do protokołu wniosku Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie dodatku wyrównawczego do płac miesięcznych nauczycieli szkół średnich, seminariów nauczycielskich i szkół średnich zawodowych w Małopolsce za czas od 1 stycznia do końca czerwca 1920 r.

8. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu zezwoliła poselstwu niemieckiemu na mocy ustawy z dnia 24 marca 1920 r. (Dz.U. Nr 31, poz. 178) na nabycie w Poznaniu nieruchomości 4259 metr[ów] kw[adratowych] przy ulicy Zwierzynieckiej Nr 15 tom 30 str. 742 i tom 39 str. 373 księgi nieruchomości od radnego miejskiego, Sahlau za cenę umówioną marek niemieckich 550 000.-, wypłaconą na mocy ustawy z dnia 20 listopada 1919 r. (Dz.U. Nr 91, poz. 492) w markach polskich.

9. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia okresu reorganizacji sądownictwa w b. zaborze austriackim oraz przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy w przedmiocie zawieszenia nieprzenaszalności sędziów i urzędników niesędziowskich w okresie organizacyjnym.

10. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu postanowiła pełnomocnictwo dyrektora okręgu skarbowego w Krakowie, d-ra Władysława Peca, jako komisarza dla strzeżenia granic przed przemytnictwem towarów¹², przedłużyć do 1 kwietnia 1921 roku na dotychczasowych warunkach.

11. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu postanowiła na przyszłość większych projektów ustawodawczych nie odczytywać w całości, a jedynie po zreferowaniu przez wnioskodawcę zasad projektu i po przeprowadzeniu dyskusji ogólnej rozpatrywać kwestie sporne.

Ostateczną redakcję projektów ^custawodawczych^c przyjętych przez Radę Ministrów ustalają interesowane Ministerstwa w porozumieniu z Prezydium Rady Ministrów.

Koniec posiedzenia o godzinie 10 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [dotyczący organizacji służby cywilnej].
2. Ustawa o państwowej służbie cywilnej¹³.

¹² Zob. załącznik do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 6 września 1920 r.

¹³ Załącznik [2] do punktu 2 protokołów z 5 i 7 stycznia 1921 r. Nie publikuje się. Ustawa zostanie uchwalona 17 lutego 1922 r., „Dziennik Ustaw RP” 1922, nr 21, poz. 164.

3. Pro memoria do ustawy o państwowej służbie cywilnej.
4. Regulamin dyscyplinarny [służby cywilnej].
5. Wniosek nagły [dotyczący dostarczania mieszkań na potrzeby wojska].
6. Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie ponownego odroczenia terminu wyjaśnienia i zdecydowania przez Ministerstwo Kolei Żelaznych, jakie wywłaszczenia nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych lub ograniczenia praw własności, dokonane przez b. władze okupacyjne pozostają nadal w swej mocy.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie dokonanych przez b. władze okupacyjne wywłaszczeń nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych¹⁴.
8. Projekt ustawy w przedmiocie zmiany artykułu 6 Ustawy z dn. 1 sierpnia 1919 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Funduszu Mieszkaniowego (Dz.U. r. 1919 Nr 72 poz. 424), przyjęty przez Komitet Ekonomiczny Ministrów w dniu 7 grudnia 1920 r.¹⁵
9. Ustawa w przedmiocie zmiany artykułu 6 Ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Funduszu Mieszkaniowego (Dz.U. 1919 r. Nr 72 poz. 424)¹⁶.
10. Wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie dodatku wyrównawczego do płac miesięcznych nauczycieli szkół średnich, seminariów nauczycielskich i szkół średnich zawodowych w Małopolsce za czas od 1 stycznia do końca czerwca 1920¹⁷.
11. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia Poselstwu Niemieckiemu na nabycie nieruchomości w Poznaniu¹⁸.
12. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia okresu reorganizacji sądownictwa w b. zaborze austriackim¹⁹.
13. Ustawa w przedmiocie zamierzenia nieprzenoszalności sędziów i urzędników niesędziowskich w okresie organizacyjnym²⁰.
14. Wniosek Ministra Skarbu w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza dla strzeżenia granic.

°Załącznik [1] do punktu 2 protokołów z 5 i 7 stycznia 1921 r.°

Wniosek [dotyczący organizacji służby cywilnej]

WNIOSEK NA RADĘ MINISTRÓW

Jedną z gwarancji należytego funkcjonowania całego aparatu zarządu państwowego jest wyczerpująco uregulowana, celowa organizacja służby cywilnej.

¹⁴ Załącznik [7] 2 do punktu 5. Nie publikuje się. Wydane 13 września 1921 r. („Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 85, poz. 614).

¹⁵ Załącznik [8] 1 do punktu 6. Nie publikuje się.

¹⁶ Załącznik [9] 2 do punktu 6. Nie publikuje się.

¹⁷ Załącznik [10] do punktu 7. Nie publikuje się.

¹⁸ Z mocy traktatu wersalskiego obydwą państwa miały obowiązek nawiązania stosunków dyplomatycznych. We wniosku mowa o nieruchomości pod urząd konsularny.

¹⁹ Załącznik [12] 1 do punktu 9. Nie publikuje się.

²⁰ Załącznik [13] 2 do punktu 9. Nie publikuje się.

Należyte i jasne określenie ogólnych warunków przyjęcia do służby państwowej, obowiązków funkcjonariusza wobec Państwa, a także praw, wypływających z jego stosunku służbowego, w końcu odpowiedzialności służbowej jest podstawą, na której opierać się musi skomplikowany mechanizm administracji państwowej, jeżeli administracja ta ma odpowiedzieć ciężkim a szczytnym zadaniom, jakie na nią budowa a potem utrwalenie państwowości naszej wkłada.

Personel administracji państwowej polskiej, złożony – jak obecnie – z trzech warstw, pochodzących z trzech byłych zaborów różni się między sobą pod względem rutyny, sposobu wykształcenia a nawet ideologii stosunku urzędnika do Państwa w wielu kierunkach.

W trzech byłych zaborach obowiązują odrębne przepisy służbowe, różniące się również w wielu względach i to zasadniczo co do sposobu normowania skomplikowanych stosunków służbowych.

Na obszarze b. Królestwa obowiązują dotąd Tymczasowe Przepisy Służbowe wydane przez Radę Regencyjną w roku 1918, na obszarze b. zaboru pruskiego – pruskie przepisy służbowe, kodyfikowane tzw. pragmatyką b. dzielnicy pruskiej, na obszarze b. zaboru austriackiego – pragmatyka służbowa z dnia 1 lutego 1914 r. Przepisy te różnią się w wielu kierunkach zasadniczo, wskutek czego stosowanie ich wywołuje znaczne trudności w regulowaniu stosunków osobowych funkcjonariuszy państwowych i powoduje żale z powodu korzystniejszego traktowania w pewnych kierunkach polskich funkcjonariuszy na obszarze tego lub innego zaboru. Niezadowolenie wzmagają również brak ustawy emerytalnej na obszarze b. Królestwa, tudzież przestarzałe a nieodpowiadające już zupełnie dzisiejszym warunkom postanowienia ustaw emerytalnych pruskiej i austriackiej, które dotąd się stosuje.

Częściowo usunęły te niedomagania ustawy o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych, spoistość jednak całego personelu na obszarze Rzeczypospolitej da się osiągnąć jedynie przez wydanie jednolitej ustawy służbowej i emerytalnej, a co za tym idzie prawa stosowania jednostajnej polityki personalnej.

Prezydium Rady Ministrów, zdając sobie sprawę z ważności i konieczności jednolitej ustawy o służbie cywilnej, przystąpiło do opracowania stosownego projektu już w kwietniu roku ubiegłego. Równocześnie przystąpiło Ministerstwo Skarbu do opracowania projektu ustawy emerytalnej.

Do rozpatrzenia projektu ustawy o służbie cywilnej, ukończonego w pierwszych dniach lipca 1919 roku, powołano specjalną komisję „z dziesięciu”, którą wyłoniła tzw. Międzyministerialna Komisja Kwalifikacyjna.

Komisja dla rozpatrzenia projektu pragmatyki rozpoczęła swe czynności przy końcu września 1919 roku; na szereg posiedzeń ustaliła zasady ogólne projektu ustawy, celem zaś jak najszybszego ukończenia prac nad projektem wyłoniła ściślejszy komitet z pięciu, który po odbyciu dwudziestu posiedzeń ustalił projekt, uwzględniając w szczególności zmiany i wnioski, zaproponowane

przez Podkomisję dla rozpatrzenia projektu pragmatyki w czasie dyskusji nad całym projektem.

Równocześnie z posiedzeniami komitetu ściślejszego odbywały się posiedzenia w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej nad uzgodnieniem zasad postępowania dyscyplinarnego z postanowieniami kodeksów karnych i ustaw postępowania karnego, obowiązujących w trzech b. zaborach.

Prace odnośne ukończono w miesiącu marcu 1920 r., po czym rozesłano projekt komitetu ściślejszego wszystkim władzom i urzędom naczelnym i wszystkim legalnie istniejącym zrzeszeniom funkcjonariuszy państwowych w obszarze całej Rzeczypospolitej z wezwaniem do przedstawienia swych uwag i wniosków co do postanowień zawartych w projekcie.

Wszystkie nadesłane uwagi i wnioski rozpatrywane były na konferencjach specjalnej komisji w Prezydium Rady Ministrów (przy udziale delegata Ministerstwa Skarbu), której poruczono ostateczną redakcję projektów ustawy cywilnej, jak również projektu ustawy emerytalnej, złożonego przez Pana Ministra Skarbu.

Wnioski i życzenia tak władz naczelných, jak i zrzeszeń funkcjonariuszy państwowych rozpatrzono wyczerpująco, a uwzględniono o tyle, o ile nie sprzeciwiały się zasadom ogólnym, przyjętym i ustalonym poprzednio ze względu na dobro służby państwowej i interes publiczny.

‘Załącznik [3] 2 do punktu 2’

Pro memoria do ustawy o państwowej służbie cywilnej

Pro memoria do USTAWY O PAŃSTWOWEJ SŁUŻBIE CYWILNEJ

Oprócz wskazanych w art. 62 wypadków przeniesienia urzędnika w stan nieczynny – w służbie zewnętrznej MSZ mogą częstokroć zajść wypadki, kiedy urzędnik pomimo własnej woli lub z przyczyn lub okoliczności podanych w art. 62 nie może być przeniesiony w stan nieczynny, zaś czasowo jest zmuszony przerwać swą stałą działalność służbową, np. z racji politycznych czasowo zamyka się jakaś placówka zagraniczna; w tych wypadkach urzędnicy powinni być postawieni w stan rozporządzalności, stosownie do przepisów osobnych, wydanych w tym celu przez Radę Ministrów. Tego rodzaju sytuacja służbowa urzędników służby zewnętrznej MSZ jest przewidziana przez ostatnie ustawy Belgijską i Francuską. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej Francuskiej z dnia 15 listopada 1920 r. w tym przedmiocie opiewa:

Art. 1. Sytuacja służbowa urzędników służby zewnętrznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych jest następująca: 1) stan czynny, 2) stan rozporządzalności (disponibilité), i 3) stan nieczynny.

Art. 4. Stan rozporządzalności urzędników służby zewnętrznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych ma dwie odmiany: pierwsza obejmuje urzędników, pozostających w rozporządzeniu (disposition) Ministra, druga urzędników, postawionych w stan rozporządzalności (disponibilité).

Art. 5 i 6. zawierają przepisy co do sposobu przydzielenia urzędników do rozporządzenia Ministra, przewidując ich prawo do wynagrodzenia (poborów) i określając stan takiego pozostawania w rozporządzeniu Ministra na okres najdłużej jednego roku, po czym urzędnik, któremu nie zostanie przywrócone stanowisko w służbie czynnej, pozostaje przeniesiony w stan rozporządzalności.

Art. 8 ustala okres stanu rozporządzalności urzędnika, jako jednaki z okresem jego służby czynnej, którą ma za sobą, ale nie dłuższy od lat dziesięciu.

W pozostałych artykułach dekretu są przewidziane rodzaje wynagrodzenia i wysokość poborów urzędników przeniesionych w stan rozporządzalności.

Podobne przepisy z odpowiednimi zmianami powinny służyć za materiał podstawowy do przepisów w tym przedmiocie, mających być wydanymi przez Radę Ministrów ^ana zasadzie odpowiednie artykuły niniejszej ustawy^a. Zmiany zasadnicze w porównaniu z dekretem francuskim będą dotyczyły: terminu stanu rozporządzalności, który nie będzie dłuższy, niż lat trzy, uposażenia – w każdym razie nie wyższego od 1/2 poborów służby czynnej urzędnika na przeciąg czasu 1/2 roku i – jego prawo do zarobkowej pracy na innym odpowiednim polu przez czas pozostawania w stanie rozporządzalności.

W konkluzji powyższego należałoby artykuł 62 lub 64 ustawy uzupełnić jak następuje:

„Urzędnicy służby zewnętrznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych mogą w odpowiednich wypadkach być przeniesieni w stan rozporządzalności. Porządek, termin i warunki takiego przeniesienia ^cokreśli^c ^hokreślą osobne przepisy, które ma prawo wydać^h Rada Ministrów ^hw drodze właściwej^h”.

^cZałącznik [4] do punktu 3^c

Regulamin dyscyplinarny [służby cywilnej]

REGULAMIN DYSCYPLINARNY

Rozdział I.

WŁADZE DYSCYPLINARNE I STRONY

Komisje dyscyplinarne

§ 1.

Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych powołuje się komisje dyscyplinarne. Komisje dyscyplinarne są następujące:

- 1) komisje dyscyplinarne czynne przy władzach podlegających bezpośrednio władzy naczelnej,
- 2) wyższe komisje dyscyplinarne czynne przy władzach naczelnych,
- 3) najwyższa komisja dyscyplinarna czynna przy Prezydium Rady Ministrów.

Gdzie utworzenie komisji dyscyplinarnej przy władzach podlegających bezpośrednio władzy naczelnej nie jest możliwe z powodu małego składu personelu, może właściwa władza naczelna orzekanie w sprawach dyscyplinarnych urzędników tej władzy przekazać komisji dyscyplinarnej istniejącej przy innej władzy równorzędnej lub wyższej.

Komisje dyscyplinarne dla urzędników zarządu sprawiedliwości, podlegających niniejszej ustawie, będą powołane przy władzach wskazanych przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 2.

Każda komisja dyscyplinarna składa się z przewodniczącego, jego zastępców i potrzebnej ilości członków, mianowanych na trzy lata. Przewodniczącego, zastępców i członków najwyższej komisji dyscyplinarnej mianuje Prezydent Ministrów na wniosek władz naczelnych z grona urzędników wszystkich tych władz; te same osoby w komisjach dyscyplinarnych i wyższych komisjach dyscyplinarnych mianują właściwe władze naczelne z grona urzędników tej władzy, przy której ustanowiono komisję.

O ile poszczególnej komisji dyscyplinarnej powierzono w myśl § 1 ust. 2 sprawy dyscyplinarne urzędników innej władzy, wówczas właściwa władza naczelna mianuje potrzebną ilość członków z grona urzędników tej władzy.

W razie potrzeby komisję uzupełnia się przez mianowanie nowych członków na resztę okresu trzyletniego.

Właściwość komisji

§ 3.

Pierwszą instancją orzekającą w sprawach dyscyplinarnych są:

1) dla wszystkich urzędników od XII do VII stopnia służbowego włącznie, pełniących służbę przy odnośnej władzy lub przy jednej z podległych jej władz, albo których sprawy dyscyplinarne przekazano w myśl § 1 ust. 2 – komisje dyscyplinarne,

2) dla wszystkich urzędników, należących do personelu władzy naczelnej, tudzież urzędników władz podwładnych tego samego działu zarządu państwowego od VI stopnia służbowego i wyżej – wyższe komisje dyscyplinarne.

Drugą instancją dla spraw dyscyplinarnych są wyższe komisje dyscyplinarne, ustanowione przy właściwych władzach naczelnych, dla wyższych zaś komisji dyscyplinarnych, o ile rozstrzygają sprawę w I instancji, najwyższa komisja dyscyplinarna przy Prezydium Rady Ministrów.

§ 4.

Właściwość zależy od miejsca pełnienia służby i od stopnia służbowego urzędnika w chwili wdrożenia przeciwko niemu postępowania dyscyplinarnego, nawet wtedy, gdy obwiniony popełnił zarzucony mu występki służbowy pełniąc obowiązki w innym dziale zarządu państwowego. W tym ostatnim wypadku należy występki służbowy oceniać przede wszystkim według tych przepisów służbowych, którym obwiniony podlegał w chwili popełnienia czynu, albo dopuszczenia się zaniechania lub zaniedbania, sprzeciwiającego się jego obowiązkom.

Właściwą do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko urzędnikom w stanie nieczynnym jest ta komisja dyscyplinarna, która była właściwa w chwili ustąpienia urzędnika ze służby czynnej.

§ 5.

Spory o właściwość rozstrzyga najwyższa komisja dyscyplinarna.

Stanowisko członków komisji dyscyplinarnych

§ 6.

Członkowie komisji dyscyplinarnych są w wykonywaniu swoich funkcji samodzielni i niezawisli.

Komplety dyscyplinarne

§ 7.

Komisje dyscyplinarne obradują i orzekają w kompletach, złożonych z przewodniczącego lub jego zastępcy i czterech członków. Przewodniczący i przynajmniej jeden członek kompletu muszą posiadać wykształcenie prawnicze.

Do kompletu orzekającego powinien należeć jako członek co najmniej jeden urzędnik z tej samej kategorii urzędów i rodzaju służby, do której należy urzędnik odpowiadający dyscyplinarnie przed danym kompletem.

Ogólne zebranie członków każdej komisji dyscyplinarnej przed końcem roku przeprowadza podział komisji na stałe komplety orzekające w ciągu roku następnego, a zarazem ustala porządek zastępstwa członków komisji w kompletach orzekających.

Do kompletu stworzonego dla spraw dyscyplinarnych innej władzy powołuje się jednego lub dwóch członków komisji, mianowanych w myśl § 2 ust. 2.

§ 8.

W kompletach dyscyplinarnych zapadają uchwały bezwzględnie większością głosów. Przewodniczący głosuje na ostatku.

Do powzięcia uchwały orzekającej karę wydalenia wymaga się większości czterech głosów.

§ 9.

Komisje dyscyplinarne otrzymują potrzebne przedmioty i pomoc kancelaryjną od tych władz, przy których są czynne.

Władze te wyznaczają również protokolantów do rozpraw dyscyplinarnych spośród podległych im urzędników z wykształceniem prawniczym.

Rzecznicy dyscyplinarni

§ 10.

W celu strzeżenia dobra służby, naruszonego przez uchybienie obowiązków służbowych, należy ustanowić przy każdej komisji dyscyplinarnej w sposób ustalony w § 2 rzecznika dyscyplinarnego z odpowiednią ilością zastępców spośród urzędników z wykształceniem prawniczym.

Obowiązkiem rzecznika dyscyplinarnego jest przy przeprowadzeniu postępowania dyscyplinarnego stać na straży godności i powagi stanowiska urzędniczego oraz ścisłego wykonywania obowiązków służbowych. Komisja dyscyplinarna przedsięwzię każdą uchwałę nie inaczej jak po wysłuchaniu zdania rzecznika dyscyplinarnego.

Utrata zdolności do pełnienia funkcji członka komisji dyscyplinarnej i rzecznika dyscyplinarnego

§ 11.

Gdy w stanowisku służbowym urzędników wyznaczonych na członków komisji dyscyplinarnej, rzeczników dyscyplinarnych lub zastępców tych ostatnich zajdzie zmiana, wskutek której odpadają warunki do ich ustanowienia – urzędnicy ci ustępują.

W czasie trwania postępowania sądowo-karnego lub dyscyplinarnego, toczącego się przeciw takiemu urzędnikowi, nie można powoływać go do żadnej czynności urzędowej przy komisji dyscyplinarnej. Gdy postępowanie takie zakończy się ukaraniem urzędnika, traci on swoje stanowisko w komisji dyscyplinarnej, a na jego miejsce, na resztę okresu czynności wyznacza się innego urzędnika.

Urzędnika karanego dyscyplinarnie nie można w przyszłości wyznaczać na członka komisji dyscyplinarnej ani na rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcę.

Obrona

§ 12.

Urzędnikowi pociągniętemu do odpowiedzialności dyscyplinarnej wolno przybrać sobie w postępowaniu dyscyplinarnym obrońcę spośród urzędników tego samego działu zarządu państwowego, pełniących obowiązki na obszarze, na który rozciąga się zakres działania komisji dyscyplinarnej.

Na prośbę obwinionego może mu być przydany zamiast obrońcy z wyboru, obrońca z urzędu, którego wyznacza szef władzy, przy której czynna jest komisja dyscyplinarna, z grona podwładnych sobie urzędników.

Urzędnikowi wolno nie podjąć się obrony, z wyjątkiem wypadku ustanowienia go obrońcą z urzędu. Nie wolno mu przyjmować wynagrodzenia, a ma jedynie prawo domagać się od obwinionego zwrotu istotnie poniesionych w interesie obrony, koniecznych potrzebnych wydatków.

W razie sporu o wysokość tych kosztów decyduje ostatecznie właściwa komisja dyscyplinarna.

§ 13.

Obrońca ma obowiązek przytoczyć w obronie wszystkie okoliczności, które uważa w tym celu za konieczne i przydatne i zastosować przewidziane w ustawie środki obrony. Jest on obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie poufne informacje, udzielone mu z tytułu obrony.

Delegacja

§ 14.

Jeżeli właściwa komisja dyscyplinarna nie rozporządza chwilowo ilością członków, potrzebną do utworzenia kompletu orzekającego, wyższa komisja dyscyplinarna przekazuje sprawę innej komisji dyscyplinarnej. To samo może wyższa komisja dyscyplinarna zarządzić na wniosek obwinionego lub rzecznika dyscyplinarnego, jeżeli zachodzą powody, które mogłyby czynić wątpliwą bezstronność właściwej komisji dyscyplinarnej.

Wyłączenie

§ 15.

Członków komisji dyscyplinarnej i rzecznika dyscyplinarnego można wyłączyć od udziału w sprawie w wypadkach i na zasadach przewidzianych w ustawie postępowania karnego przy wyłączeniu sędziów i prokuratorów.

Obwiniony ma ponadto prawo w ciągu ośmiu dni po doręczeniu mu odpisu uchwały przekazującej (§§ 30 i 31) wyłączyć dwóch członków komitetu dyscyplinarnego bez podania powodów.

Rozdział II.

POSTĘPOWANIE DYSCYPLINARNE

Obowiązek strzeżenia tajemnicy przy postępowaniu dyscyplinarnym

§ 16.

Całe postępowanie dyscyplinarne powinno być otoczone jak najściślejszą tajemnicą.

Szczegółów z postępowania dyscyplinarnego nie wolno podawać do publicznej wiadomości, względnie ogłaszać.

Uchwały i orzeczenia komisji dyscyplinarnych można ogłaszać jedynie za zezwoleniem właściwej władzy naczelnej, wydanym na podstawie uchwały komisji.

Wdrożenie

§ 17.

Władza służbowa lub przełożona władza wyższa w razie dostrzeżenia lub otrzymania wiadomości o naruszeniu obowiązków służbowych przez podwładnego urzędnika, przeprowadza w razie potrzeby dochodzenie w celu wstępnego wyjaśnienia sprawy, po czym przesłuchawszy – o ile to jest możliwe – obwinionego urzędnika, odsyła w drodze służbowej doniesienie dyscyplinarne właściwej komisji dyscyplinarnej.

Doniesienie dyscyplinarne powinno zawierać dokładne wskazanie faktów, w których władza dopatruje się naruszenia obowiązków służbowych.

§ 18.

Komisja dyscyplinarna po odebraniu doniesienia, zasięga wniosku rzecznika na piśmie i następnie bez udziału stron orzeka, czy sprawa wymaga wdrożenia śledztwa dyscyplinarnego, czy też nie; o ile przy tym komisja dyscyplinarna uzna, że w danym wypadku zachodzi jedynie wykroczenie służbowe, może równocześnie nałożyć karę porządkową. Przed rozstrzygnięciem można zarządzić przeprowadzenie lub uzupełnienie dochodzeń wstępnych za pośrednictwem władzy przełożonej obwinionego.

§ 19.

Komisja dyscyplinarna może za zgodą rzecznika dyscyplinarnego zamiast uchwały o wdrożeniu śledztwa powziąć uchwałę o przekazaniu sprawy bezpośrednio do rozprawy dyscyplinarnej.

Do takiej uchwały stosuje się postanowienia § 30.

§ 20.

Obwinionemu urzędnikowi należy za pośrednictwem władzy służbowej doręczyć uchwałę o wdrożeniu śledztwa dyscyplinarnego. Uchwała o wdrożeniu śledztwa dyscyplinarnego nie podlega zaskarżeniu.

Przeciwko uchwale komisji pierwszej instancji, odrzucającej wdrożenie śledztwa rzecznik dyscyplinarny może wnieść w ciągu piętnastu dni zażalenie do instancji odwoławczej.

§ 21.

Jeżeli naruszenie obowiązku służbowego ma cechy czynu karygodnego, zagrożonego powszechnymi ustawami karnymi, władza lub komisja dyscyplinarna czyni doniesienie karne. O ile doniesienie karne wystosowuje władza przełożona, zawiadamia o tym równocześnie właściwą komisję dyscyplinarną.

Aż do ostatecznego zakończenia postępowania sędowo-karnego postępowanie dyscyplinarne zawiesza się w myśl art. 78 ustawy.

§ 22.

Sądy karne zawiadamiają o wdrożeniu postępowania karnego przeciwko urzędnikowi, jako też o każdym następnym zarządzeniu sądowym władzę służbową obwinionego, która komunikuje o tym w drodze służbowej komisji dyscyplinarnej. Po ostatecznym ukończeniu postępowania karnego, sąd karny przesyła akta właściwej komisji dyscyplinarnej. W tym wypadku odpada potrzeba osobnego doniesienia dyscyplinarnego.

Komisja dyscyplinarna po zbadaniu akt sądowych wydaje zarządzenia przewidziane w § 18.

§ 23.

W wypadku przewidzianym w art. 79 ustawy komisja dyscyplinarna odstępuje sprawę bez wszelkich dalszych dochodzeń właściwej przełożonej władzy urzędnika do dalszego zarządzenia.

Śledztwo

§ 24.

O ile zapadła uchwała o wdrożeniu śledztwa dyscyplinarnego, komisja dyscyplinarna zwraca się do władzy, przy której jest czynna, o wyznaczeniu jednego lub więcej podległych jej urzędników z wykształceniem prawniczym do przeprowadzenia śledztwa. W sprawach dyscyplinarnych urzędników innej władzy, należącej do właściwości komisji dyscyplinarnej (§ 1, ustęp 2) można powierzyć prowadzenie śledztwa urzędnikowi z wykształceniem prawniczym spośród urzędników tej samej władzy.

§ 25.

Prowadzący śledztwo nie może zasiadać w komplecie orzekającym lub być powołanym do innej czynności w postępowaniu dyscyplinarnym. Podlega on zresztą wszystkim postanowieniom §§ 11 i 15 ustęp 1.

§ 26.

Prowadzący śledztwo przesłuchuje świadków, a w razie potrzeby znawców, nie odbierając od nich przysięgi i bada wszystkie okoliczności potrzebne do wyja-

śnienia sprawy, jako też środki dowodowe. O ile zachodzi potrzeba przesłuchania poszczególnych świadków lub znawców pod przysięgą, właściwa komisja dyscyplinarna na wniosek prowadzącego śledztwo może zwrócić się do właściwego sądu karnego pierwszej instancji o przesłuchanie tych osób pod przysięgą.

Do przesłuchania i wynagrodzenia świadków i znawców, o ile przesłuchują ich sądy, należy stosować analogiczne przepisy ustawy postępowania karnego z tą różnicą, że koszta, o ile pokrywa je Skarb, zalicza się nie na rachunek zarządu wymiaru sprawiedliwości, lecz na rachunek zarządu władzy naczelnej, przełożonej nad tą władzą, przy której właściwa komisja dyscyplinarna jest czynna.

§ 27.

Prowadzący śledztwo może żądać współdziałania władz administracyjnych i policyjnych, w szczególności wtedy, gdy świadkowie lub znawcy mieszkają poza obrębem powiatu, w którym przebywa prowadzący śledztwo, a nie czynią zadość jego wezwaniu lub bez ustawą przewidzianego powodu uchylają się od zeznań.

Władze administracyjne i policyjne stosują przy tym obowiązujące w postępowaniu administracyjnym przepisy o wzywaniu i przesłuchiowaniu stron.

§ 28.

Prowadzący śledztwo winien dać obwinionemu zarówno w czasie śledztwa, jak po jego zakończeniu sposobność wypowiedzenia się co do wszystkich punktów obwinienia, jak również co do wyniku śledztwa; natomiast na przeglądanie akt śledczych tak obwinionemu, jak i jego obrońcy zezwala tylko o tyle, o ile uzna to za nieszkodliwe dla celów śledztwa.

Odmowa lub fizyczna niemożność współdziałania ze strony obwinionego nie wstrzymuje postępowania śledczego.

§ 29.

Rzecznik dyscyplinarny może postawić wniosek o uzupełnienie śledztwa, jak również wnieść nowe punkty obwinienia. Również obwinionemu służy prawo do postawienia wniosku o przeprowadzenie pewnych określonych dochodzeń.

O ile prowadzący śledztwo nie przychyliła się do wniosku o uzupełnienie śledztwa, przedstawia sprawę do decyzji komisji dyscyplinarnej, której uchwała w tym wypadku nie podlega odrębnemu zaskarżeniu.

Przekazanie i umorzenie

§ 30.

Po ukończeniu śledztwa prowadzący je przesyła akta rzecznikowi dyscyplinarnemu, który kieruje je ze swoimi wnioskami do komisji dyscyplinarnej. Komisja dyscyplinarna bez udziału stron uchwała albo przekazanie

sprawy do rozprawy dyscyplinarnej, albo umorzenie postępowania dyscyplinarnego. W tym drugim wypadku komisja może również powziąć uchwałę w myśl § 18 (nałożenie kary porządkowej).

W uchwale przekazującej przytoczyć należy dokładnie punkty obwinienia oraz wskazać zarządzenia, które komisja dyscyplinarna wydaje celem przygotowania ustnej rozprawy.

§ 31.

Po doręczeniu odpisu uchwały przekazującej obwiniony lub jego obrońca ma prawo przeglądać akta sprawy z wyjątkiem protokołów obrad i sporządzić z akt potrzebne odpisy. Prócz tego zarówno obwiniony, jak rzecznik dyscyplinarny mogą w ciągu ośmiu dni po doręczeniu im uchwały stawiać dalsze wnioski, które rozstrzyga komisja dyscyplinarna. Decyzje takie nie podlegają odrębnemu zaskarżeniu.

Odpis uchwały przekazującej sprawę do rozprawy dyscyplinarnej, zarówno jak i uchwały o umorzeniu postępowania – w obu wypadkach z uzasadnieniem – doręcza się obwinionemu w drodze służbowej oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu.

§ 32.

Uchwała przekazująca nie podlega zaskarżeniu; natomiast przeciwko uchwale, którą umorzono postępowanie albo nałożono karę porządkową, rzecznik dyscyplinarny może wnieść w ciągu piętnastu dni zażalenie do instancji odwoławczej.

Rozprawa dyscyplinarna

§ 33.

Dzień rozprawy dyscyplinarnej wyznacza przewodniczący komisji dyscyplinarnej. Do rozprawy wzywa się obwinionego z równoczesnym doręczeniem uchwały przekazującej i udzieleniem mu listy członków kompletu orzekającego.

O ile ustanowiono obrońcę, wzywa się go również do rozprawy.

Komisja dyscyplinarna może zarządzić, by obwiniony stawił się na rozprawie dyscyplinarnej osobiście z zastrzeżeniem, że w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa obrońca jego nie będzie dopuszczony do udziału w sprawie, a rozprawa ustna będzie przeprowadzona i orzeczenie wydane zaocznie.

§ 34.

Komisja dyscyplinarna może wzywać do rozprawy dyscyplinarnej także świadków i znawców.

§ 35.

Rozprawa dyscyplinarna odbywa się wyłącznie przy udziale osób niniejszą ustawą uprawnionych do udziału w sprawie.

§ 36.

Rozprawę dyscyplinarną należy w miarę możliwości przeprowadzić w jednym ciągu z uwzględnieniem koniecznych przerw, można jednak uchwałą kompletu z ważnych powodów rozprawę odroczyć.

W razie odroczenia rozprawy dyscyplinarnej, o ile w składzie kompletu orzekającego zajdzie zmiana, postępowanie dowodowe przeprowadza się ponownie.

§ 37.

Rozprawą kieruje przewodniczący, który przestrzega porządku wyjaśnień, replik i uwag, usuwa z wywodów stron oraz zeznań świadków i znawców wszystko, co nie ma bezpośredniego związku ze sprawą, w ogóle nadaje sprawie bieg jak najbardziej sprzyjający rzeczowemu wykryciu prawdy.

§ 38.

Rozprawę dyscyplinarną rozpoczyna się odczytaniem uchwały przekazującej, potem następuje przesłuchanie obwinionego, wezwanych świadków i znawców oraz w miarę potrzeby odczytanie protokołów dochodzeń wstępnych i śledztwa, jak również innych ważniejszych dla spraw akt i dokumentów. Obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu służy prawo wypowiedzenia się co do poszczególnych środków dowodowych i odwodowych oraz stawiania pytań świadkom i znawcom za zezwoleniem przewodniczącego.

§ 39.

Po zamknięciu postępowania dowodowego następują wywody i wnioski rzecznika dyscyplinarnego tudzież obwinionego i jego obrońcy. Stronie obwinionej w każdym wypadku służy ostatni głos.

Orzeczenie

§ 40.

Komisja dyscyplinarna może przy rozstrzyganiu sprawy opierać się tylko na tych faktach i okolicznościach, które ujawniono na rozprawie dyscyplinarnej i na ich podstawie wydaje orzeczenia według swego przekonania.

§ 41.

Komisja dyscyplinarna wydaje orzeczenie, w którym albo uwalnia urzędnika od zarzuczonego mu naruszenia obowiązków, albo uznaje go winnym; w tym ostatnim wypadku komisja dyscyplinarna nakłada karę dyscyplinarną lub porządkową.

§ 42.

Narada i głosowanie kompletu orzekającego przy rozstrzygnięciu sprawy są tajne. Sentencje orzeczenia sporządza się na piśmie, które podpisują przewodniczący i członkowie kompletu. Sentencję tę ogłasza stronom przewodniczący zaraz po naradzie i głosowaniu. Odpis orzeczenia, które powinno być przygotowane w ciągu ośmiu dni po ogłoszeniu sentencji, doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Orzeczenie powinno zawierać:

- 1) dzień wydania orzeczenia,
- 2) wymienienie komisji dyscyplinarnej oraz nazwisk członków kompletu orzekającego, protokolanta i rzecznika dyscyplinarnego,
- 3) imię i nazwisko, charakter służbowy i siedzibę urzędową obwinionego,
- 4) przedmiot obwinienia,
- 5) uzasadnienie orzeczenia,
- 6) sentencję orzeczenia.

§ 43.

Z przebiegu rozprawy dyscyplinarnej sporządza się protokół, w którym zapisać należy datę, miejsce rozprawy, nazwiska członków kompletu orzekającego oraz protokolanta, stron i ich zastępców, w końcu dokładnie streścić przebieg rozprawy.

Protokół podpisują przewodniczący kompletu orzekającego i protokolant.

Odwołanie

§ 44.

Od orzeczeń komisji dyscyplinarnej, wydanych w pierwszej instancji może zarówno obwiniony, jak rzecznik dyscyplinarny odwołać się do wyższej względnie najwyższej komisji dyscyplinarnej z powodu orzeczenia o winie i karze. Odwołanie odracza wykonanie orzeczenia.

W razie nałożenia kary porządkowej, prawo odwołania się służy jedynie rzecznikowi dyscyplinarnemu.

§ 45.

Odwołanie wnieść należy w ciągu piętnastu dni po dniu doręczenia odpisu orzeczenia na ręce przewodniczącego komisji dyscyplinarnej, który przesyła je wraz z właściwymi aktami do wyższej lub najwyższej komisji dyscyplinarnej.

§ 46.

Instancja odwoławcza rozstrzyga bez udziału stron w wypadkach:

- 1) gdy odwołanie jest niedopuszczalne, opóźnione lub wniesione przez osobę nieuprawnioną,

- 2) gdy uzna za potrzebne uzupełnienie śledztwa,
- 3) gdy istotne wadliwości w postępowaniu w I instancji wymagają powtórzenia tego postępowania.

W pierwszym wypadku instancja odwoławcza odrzuca odwołanie, w drugim przesyła sprawę instancji pierwszej celem przeprowadzenia uzupełnień śledztwa, w trzecim uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę instancji pierwszej do powtórzenia postępowania.

We wszystkich innych wypadkach instancja odwoławcza przeprowadza rozprawę dyscyplinarną i wydaje orzeczenie, stosując analogicznie postanowienia o rozprawie dyscyplinarnej i orzekanie w pierwszej instancji.

Umorzenie postępowania w razie śmierci obwinionego

§ 47.

W razie śmierci obwinionego postępowanie dyscyplinarne bez względu na stadium, w którym się znajduje podlega umorzeniu.

Uprawomocnienie się orzeczenia

§ 48.

Orzeczenia komisji dyscyplinarnej, wydane w pierwszej instancji a nie zaskarżone w terminie przepisany stają się prawomocne z dniem upływu tego terminu, orzeczenia zaś komisji dyscyplinarnych w drugiej instancji – niezwłocznie po ich ogłoszeniu.

Wykonanie orzeczenia

§ 49.

Prawomocne orzeczenia dyscyplinarne podlegają wykonaniu przez właściwą władzę; w tym celu przewodniczący komisji dyscyplinarnej przesyła tej władzy odpis orzeczenia dyscyplinarnego, stwierdzając prawomocność orzeczenia.

Kary dyscyplinarne zapisuje się do wykazu stanu służby, a odpis orzeczenia dyscyplinarnego dołącza się do akt osobowych.

Wznowienie

§ 50.

Na żądanie urzędnika skazanego prawomocnie na karę dyscyplinarną, lub na żądanie jego ustawowych spadkobierców, można wznowić postępowanie nawet po wykonaniu kary, o ile osoby te przedstawią takie nowe fakty lub środki dowodowe nieznanne w poprzednim postępowaniu, które same przez się lub w związku z faktami poprzednio ustalonymi lub z dowodami poprzednio zebranymi, mogą spowodować uwolnienie od zarzutu lub nałożenie kary porządkowej, albo zamiast wydalenia, łagodniejszej kary dyscyplinarnej.

§ 51.

Żądania wznowienia postępowania wносить należy do komisji dyscyplinarnej, która rozstrzygnęła sprawę w pierwszej instancji. Komisja ta rozstrzyga bez udziału stron o dopuszczalności wznowienia. Przeciwko rozstrzygnięciu komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji można wnieść zażalenie do instancji odwoławczej w ciągu piętnastu dni po doręczeniu odpisu uchwały.

§ 52.

Dopuszczenie wznowienia postępowania wstrzymuje wykonanie kary. Komisja dyscyplinarnej pierwszej instancji zarządza w razie potrzeby uzupełnienie lub przeprowadzenie nowego śledztwa, po czym przekazuje sprawę do rozprawy dyscyplinarnej.

§ 53.

Jeżeli urzędnika, na którego korzyść dozwolono wznowienia postępowania dyscyplinarnego, uznano winnym ponownie, nie można orzec kary surowszej od nałożonej w poprzednim postępowaniu. Przy wymiarze kary należy uwzględnić karę już poniesioną.

§ 54.

O ile po wznowieniu postępowania dyscyplinarnego albo później uwolniono urzędnika pierwotnie skazanego na karę dyscyplinarną, albo nałożono na niego łagodniejszą karę dyscyplinarną lub karę porządkową, Skarb obowiązany jest zwrócić mu, lub w razie jego śmierci członkom jego rodziny, uprawnionym do zaopatrzenia wdowiego lub sierociego to, co urzędnik lub wymienieni członkowie rodziny, wskutek poprzedniego skazania stracili z dochodów służbowych lub zaopatrzenia.

Rozdział III.

ZAWIESZENIE W SŁUŻBIE

§ 55.

Gdy przeciwko urzędnikowi wdrożono karne postępowanie sądowe lub dyscyplinarne, komisja dyscyplinarnej może każdej chwili zawiesić go w pełnieniu służby, o ile ze względu na rodzaj i doniosłość zarzuconego mu przestępstwa lub występku służbowego wskazane jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych.

§ 56.

O ile względem urzędnika zarządzono karny areszt sądowy śledczy (prewencyjny) jest obowiązkiem władzy służbowej natychmiast tymczasowo zawiesić go w pełnieniu służby.

Każdy przełożony, powołany do wykonywania bezpośredniego lub pośredniego nadzoru służbowego, ma prawo tymczasowo zawiesić urzędnika w pełnieniu służby, gdy urzędnik ten odmówił jawnie posłuszeństwa służbowego wśród szczególnie ważnych okoliczności, albo gdy ze względu na jakość występków służbowego zarzucanego urzędnikowi dalsze pozostawienie go w służbie naraziłoby powagę urzędu lub groziło dobru służby.

W analogicznych wypadkach służy prawo do tymczasowego zawieszenia w służbie również urzędnikowi, któremu powierzono przeprowadzenie inspekcji urzędu; zarządzone jednak w ten sposób tymczasowe zawieszenie może znieść władza przełożona nad inspektorem.

§ 57.

O każdym wypadku tymczasowego zawieszenia urzędnika w pełnieniu służby należy najdalej w ciągu ośmiu dni zawiadomić w drodze służbowej właściwą komisję dyscyplinarną, która niezwłocznie, a najdalej w ciągu dalszych ośmiu dni poweźmie uchwałę zatwierdzającą lub uchylającą zawieszenie.

Uchwałę taką należy natychmiast zakomunikować właściwej władzy celem wykonania.

§ 58.

Komisja dyscyplinarna zarządzając lub zatwierdzając zawieszenie może ograniczyć na czas jego trwania uposażenie urzędnika do połowy, z wyjątkiem dodatku drożyznianego.

§ 59.

Zawieszenie urzędnika w służbie kończy się najpóźniej z chwilą ostatecznego zakończenia postępowania dyscyplinarnego.

O ile jednak przyczyny, które spowodowały zawieszenie, odpadną wcześniej, komisja dyscyplinarna uchyli zawieszenie, nie czekając końca postępowania dyscyplinarnego.

§ 60.

O nałożeniu, zatwierdzeniu lub uchyleniu zawieszenia komisja dyscyplinarna rozstrzyga bez udziału stron. Przeciwno uchwale komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji można wnieść zażalenie do instancji odwoławczej w ciągu piętnastu dni po doręczeniu odpisu uchwały. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania uchwały.

Tymczasowe zawieszenie w służbie nie podlega zaskarżeniu.

§ 61.

Gdy urzędnika skazano na karę dyscyplinarną, czas zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej (wysługi lat).

W tych wypadkach oraz wówczas, gdy urzędnika wydalono w drodze administracyjnej wskutek zasądzenia go wyrokiem sądu karnego (art. 79 ustawy) nie służy urzędnikowi prawo otrzymania części uposażenia, której wypłatę wstrzymano na czas zawieszenia go w pełnieniu służby.

O ile natomiast postępowanie dyscyplinarne umorzono, urzędnika obwiniętego uwolniono od odpowiedzialności lub nałożono na niego jedynie karę porządkową, czas zawieszenia liczy się do czasu służby czynnej (wysługi lat), a prócz tego należy wypłacić urzędnikowi część uposażenia, które wstrzymano na czas zawieszenia.

Rozdział IV.

DORĘCZENIA, TERMINY I SPOSOBY ZASKARŻENIA

§ 62.

Wszelkie doręczenia, które mają nastąpić według postanowienia ustawy niniejszej, są ważne i powodują bieg terminów, o ile skutecznione są do rąk własnych obwiniętego, jego obrońcy, tudzież rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcy.

O ile miejsce pobytu obwiniętego nie jest znane, a nie ustanowił on obrońcy, to za faktyczne doręczenie uważa się złożenie właściwego pisma u jego władzy służbowej.

§ 63.

O ile regulamin niniejszy nie stanowi inaczej, zażalenia przeciwko zarządzeniom i uchwałom komisji dyscyplinarnej można wnosić tylko łącznie z zażaleniem podawanym na ostateczne zarządzenie lub uchwałę albo odwołaniem od orzeczenia komisji dyscyplinarnej.

Zażalenia wnosić należy na ręce przewodniczącego komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji, który przesyła je wraz z aktami sprawy do instancji odwoławczej.

Instancja odwoławcza rozstrzyga zażalenie bez udziału stron.

Terminów do wnoszenia środków prawnych przedłużać nie można. Bieg terminu rozpoczyna się z dniem następującym po doręczeniu.

Niedziele i dni świąteczne nie wstrzymują ani rozpoczęcia, ani biegu terminów; o ile koniec terminu przypada na niedzielę lub dzień świąteczny, kończy się termin następnego dnia powszedniego.

Przepisy obowiązujące sądy postanawiają, które dni należy uważać za świąteczne.

Dzień nadania zażalenia lub odwołania na pocztę – uważa się za dzień ich wniesienia.

Przywrócenie terminu

§ 64.

W razie spóźnienia terminu do wniesienia zażalenia lub skargi instancja odwoławcza może na prośbę obwinionego zezwolić na przywrócenie terminu, o ile obwiniony wykáže, że niezależnie od jego woli i winy okoliczności nie pozwoliły mu dotrzymać terminu.

Prośbę o przywrócenie terminu z równoczesnym złożeniem zażalenia lub skargi wnosić należy do właściwej komisji pierwszej instancji, która przesyła ją z wnioskiem rzecznika dyscyplinarnego do instancji odwoławczej.

Instancja odwoławcza, zezwoliwszy na przywrócenie terminu, może zaraz wydać orzeczenie merytoryczne.

Rozdział V.

POSTANOWIENIA SPECJALNE

§ 65.

O ile regulamin niniejszy nie stanowi inaczej, należy w postępowaniu dyscyplinarnym stosować analogiczne przepisy ustawy postępowania karnego.

§ 66.

Pisma, dotyczące postępowania dyscyplinarnego, wolne są od wszelkich opłat skarbowych.

§ 67.

Postanowienia regulaminu niniejszego stosuje się analogicznie w postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko urzędnikom w stanie nieczynnym.

°Załącznik [5] do punktu 4°

Wniosek nagły [dotyczący dostarczania mieszkań na potrzeby wojska]

WNIOSEK NAGŁY NA RADEĘ MINISTRÓW 30 XII 1920 r.

Rada Ministrów raczy uchwalić i przedstawić do zatwierdzenia Sejmu Ustawodawczego wniosek nagły:

Art. 1.

Postanowienia ustawy z dnia 8 kwietnia 1919 o dostarczeniu mieszkań na potrzeby wojska rozszerza się na pracowników kolejowych, zatrudnionych

w okręgach Dyrekcji przyfrontowych na obszarze Województwa Białostockiego i Lubelskiego, na obszarze administracyjnym b. Galicji Wschodniej, tudzież na obszarze administracyjnym b. Zarządu terenów przyfrontowych i etapowych (okręgi: Wołyński, Poleski i Nowogrodzki, utworzony ustawą z dnia 18 XI 1920 r.).

Art. 2.

Rekwizycje mieszkań przeprowadzi na wniosek władzy kolejowej miejscowa władza administracyjna, wzgl[ędnie] komunalna w porządku przepisany na rekwizycję mieszkań dla wojska.

MOTYWY

Pracownicy Dyrekcji przyfrontowych w szczególności Dyrekcji Wileńskiej znękani i zniszczeni majątkowo przez nagłą ewakuację, a następnie reewakuację dzielnie spełniają swe obowiązki nie bacząc na to, że brakuje im aprowizacji, odzieży i mieszkań.

Najostrzejsza jest obecnie wobec zbliżającej się zimy nędza mieszkaniowa, która może być usunięta doraźnie jedynie drogą rekwizycji mieszkań, jak się to dokonywa na potrzeby wojska.

Na sieci Wileńskiej jest kilka większych osad jak Brześć, Białystok, Wołkowysk, Baranowicze, Lida i Siedlce, gdzie można by tą drogą otrzymać ilość pomieszczeń dostatecznych do zapobieżenia przemieszkowaniu pracowników po biurach albo w pudłach wagonowych.

Wobec zimy i epidemii duru plamistego, która w tym roku bardzo wczesnie zaczęła szerzyć spustoszenie wśród kolejarzy, Ministerstwo Kolei Żelaznych uważa rekwizycję mieszkań dla nich za zarządzenie, bez którego nie dałoby się żadną miarą utrzymać nadal prawidłowego ruchu na liniach przyfrontowych, w szczególności zaś na sieci Wileńskiej.

°Załącznik [6] 1 do punktu 5°

Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie ponownego odroczenia terminu wyjaśnienia i zdecydowania przez Ministerstwo Kolei Żelaznych, jakie wywłaszczenia nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych lub ograniczenia praw własności, dokonane przez b. władze okupacyjne pozostają nadal w swej mocy

Warszawa dnia 13 grudnia [1]920.

Wniosek

Ministerstwa Kolei Żelaznych do Rady Ministrów w sprawie ponownego odroczenia terminu wyjaśnienia i zdecydowania przez Ministerstwo Kolei Żelaznych,

jakie wywłaszczenia nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych lub ograniczenia praw własności, dokonane przez b. władze okupacyjne pozostają nadal w swej mocy.

Treść wniosku

Rada Ministrów uchwalić raczy:

„Przepisany Dekretem 162, ogłoszony w N[ume]rze 14 „Dziennika Praw” z dnia 8 II 1919 termin wyjaśnienia i zdecydowania przez Ministerstwo Kolei Żelaznych, które z wywłaszczeń nieruchomości na użytek dróg komunikacyjnych i ograniczeń prawa własności dokonanych przez b. władze okupacyjne winny być utrzymane w mocy, przedłuża się do 7 lutego 1922 roku. (Niniejszym rozporządzeniem znosi się rozporządzenie z dnia 10 lutego 1920 r. ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 11 pod pozycją 62)”.

Uzasadnienie

Pomiary i sporządzanie planów gruntów zajętych przez okupantów pod tory i urządzenia kolejowe, których wywłaszczenie musi być nadal utrzymane w mocy – zostały na skutek inwazji bolszewickiej powstrzymane w okresie, w którym roboty tego rodzaju najbardziej intensywnie prowadzone być mogą.

Zdekompletowany został personel techniczny przez wstąpienie znacznej ilości tego personelu do wojska w charakterze ochotników, i tereny, na których pomiary byłyby uskuteczniane przez czas dłuższy pozostawały bądź w rękach nieprzyjaciela, bądź w pasie przyfrontowym.

Układy z właścicielami cukrowni w sprawie dalszego losu zarekwirowanych przez b. władze okupacyjne kolei pozostających obecnie pod zarządem państwowym nie zostały jeszcze zakończone.

Wreszcie cały szereg kolei położonych na wschód przekazany został Ministerstwu Kolei Żelaznych przez władze wojskowe, w czasie stosunkowo niedawnym, i koleje te w dalszym ciągu są jeszcze przekazywane.

MINISTER

wz

fj. Eberhardt^f

Wniesiono na Radę Ministrów dnia... 1920 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

PREZYDENT MINISTRÓW

Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia Poselstwu Niemieckiemu na nabycie nieruchomości w Poznaniu

Wniosek na Radę Ministrów w sprawie zezwolenia Poselstwu Niemieckiemu na nabycie nieruchomości w Poznaniu.

Poselstwo Niemieckie prosi o zezwolenie na nabycie nieruchomości w Poznaniu przy ul. Zwierzynieckiej Nr 15 tom 30 str. 742 i tom 39 str. 373 ksiąg nieruchomości za sumę 550 000 mk. niem. od radnego miejskiego Sahlau.

M[inister]stwo Skarbu opierając się na opinii M[inister]stwa Spraw Zagranicznych i M[inister]stwa b. dzielnicy pruskiej nie znajduje przeszkód do wykonania powyższej transakcji z tym jednak, że transakcja ta ze względu na przepis ustawy z dn. 20 listopada 1919 r. o walucie w obrębie b. dzielnicy pruskiej (Dz.U. Nr 91 poz. 492) oznaczona będzie w markach polskich.

Wobec powyższego, M[inister]stwo Skarbu wnosi:

WNIOSEK
na Radę Ministrów

Rada Ministrów zechce uchwalić:

Rada Ministrów na mocy ustawy z dnia 24 marca 1920 r. (Dz.U. Nr 31 poz. 178) zezwała Poselstwu Niemieckiemu na nabycie w Poznaniu nieruchomości 4259 metr[ów] kw[adratowych] przy ul. Zwierzynieckiej Nr 15 tom 30 str. 742 i tom 39 str. 373 ksiąg nieruchomości od radnego miejskiego, Sahlau, za cenę umówioną marek niemieckich 550 000.- wypłaconą na mocy ustawy z dnia 20 listopada 1919 r. (Dz.U. Nr 91 poz. 492) w markach polskich.-

Warszawa, dnia

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem na posiedzeniu Rady Ministrów z dn. ...

Wniosek Ministra Skarbu w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza dla strzeżenia granic

WNIOSEK

Ministra Skarbu na Radę Ministrów w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza dla strzeżenia granic.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Pełnomocnictwo Dyrektora Okręgu Skarbowego w Krakowie Dr. Władysława Peca, jako Komisarza dla strzeżenia granic przed przemysłnictwem towarów, przedłuża się do 1-go kwietnia 1921 r. na dotychczasowych warunkach.

Uzasadnienie

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1920 r. powołano do życia instytucję osobnych Komisarzy dla strzeżenia granic przed przemysłnictwem towarów, przy czym dla granicy leżącej w obrębie okręgów skarbowych Wadowice, Kraków, Cieszyn oraz granicy między Górnym Śląskiem a b. Królestwem Kongresowym mianowany został Dyrektor Okręgu Skarbowego w Krakowie Dr Władysław Pec, którego pełnomocnictwa przedłużono następnie uchwałą Rady Ministrów z dnia 6 września br. do końca grudnia 1920 r., włączając do powierzonego mu odcinka granicznego także wyznaczoną przez Radę Ambasadorów w Paryżu dnia 28 lipca br. nową granicę czesko-polską na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie.

Działalność wymienionego Komisarza, którego terytorialny zakres czynności obejmuje bardzo ważny pod względem ochrony granicy odcinek, okazała się ze wszelch miar owocną i dała znaczne wyniki.

Ponieważ termin plebiscytu na Górnym Śląsku nie został jeszcze ustalony i prawdopodobnie zostanie przesunięty na czas późniejszy, przeto przedłużenie pełnomocnictw Dr. Peca jako komisarza dla strzeżenia granic do 1 kwietnia 1921 r. jest bardzo wskazane i leży w interesie należytej ochrony granic.

Warszawa, dnia 22 grudnia 1920 r.

MINISTER SKARBU

/-/ STECZKOWSKI

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ

4-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, odbytego dnia 8 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Dyrektor Departam[entu]	dr Karol Bertoni
Za Ministra Spraw Wojskowych	gen. por. Norwid Neugebauer
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropowizacji	Stanisław Śliwiński
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	Leon Pluciński
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Minist[erialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 8 wieczorem.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 7 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Minister Poczty i Telegrafów i Minister Kolei Żelaznych przedstawiają stan nastrojów wśród sfer pracowników ich resortów i ich żądań ekonomicznych.

Minister Kolei Żelaznych podnosi, że szereg urzędników etatowych wzbrania się składać przysięgę służbową, motywując swoje stanowisko brakiem pragmatyki służbowej. Związek Kolejowy Zawodowy²¹, na którego czele stoi Kruszewski,

²¹ Pełna nazwa: Związek Zawodowy Kolejarzy Rzeczypospolitej Polskiej (utworzony po odzyskaniu niepodległości), który działał pod silnym wpływem ideowym PPS. W 1919 r. powstał natomiast Związek Zawodowy Maszynistów Kolejowych w Polsce.

żąda podwyżki mnożnika do 470 jednostek pod rygorem strajku. Polski Związek Pracowników Kolejowych²² obliczył konieczność zwiększenia mnożnika do 400 jednostek, zaznaczając, że jest przeciwny strajkowi. Największe niebezpieczeństwo strajku grozi ze strony pracowników Dyrekcji Radomskiej, potem Warszawskiej, w trzeciej linii Krakowskiej. Minister zaznacza, że o ile nie będzie można dać uspokajającej odpowiedzi Zjazdowi Pracowników Kolejowych, który ma się odbyć 9 bm., grozi wybuch strajku. Delegacjom pracowników Minister oświadczył, że strajkiem nie da niczego wymusić i za czas strajku płacić nie będzie. O ile staną na gruncie legalnym Minister poprze ich uzasadnione i godziwe żądania przed Rządem.

Minister Spraw Wewnętrznych w swoim wywodzie oświadcza, że należy się liczyć z zatoczeniem szerszych kręgów strajku, wywołanego na kolejach, a mianowicie rozszerzeniem strajku na instytucje użyteczności publicznej, na kopalnie i wśród urzędników państwowych, zwłaszcza pracowników Poczty i Telegrafów, a co gorsze wśród nauczycielstwa i policji państwowej. Minister podnosi, że uposażenie pracowników państwowych jest niestosunkowo gorsze od wynagrodzenia pracowników prywatnych i zauważa, że jedynie dotowanie w naturze urzędników utrzymałoby możliwy ład, a skoro to jest niemożliwe – dodatek drożyzniany należy odpowiednio podnieść i liczyć się z odpowiednią drożyzną.

Prezydent Ministrów i Minister Poczty i Telegrafów podnoszą konieczność podjęcia skutecznej walki z paskarstwem i lichwą. Powiększanie pensji i ciągły wzrost drożyzny pozostają ze sobą w ścisłym związku i dochodzą do absurdu. Minister Poczty i Telegrafów żąda skoordynowania wysiłków wszystkich czynników państwowych celem zapobieżenia złu, podnosi konieczność przyjscia z pomocą urzędnikom w dostarczaniu im mieszkań, obecna pomoc w tym względzie jest iluzoryczna. Wielu urzędników z tego powodu zmuszonych jest do prowadzenia dwóch gospodarstw i do stołowania się w restauracjach.

Minister Skarbu nie wierzy, by podwyżka wystarczyła na dłuższy czas, skoro każda podwyżka płac prowadzi w konsekwencji do podwyżki cen. Stoimy przed zasadniczymi rozstrzygnięciami politycznymi, musimy chronić się przed wstrząsami wewnętrznymi i z tego powodu podwyżkę płac trzeba przyznać, jednak dalszą podwyżkę należy sterminować. Minister stwierdza zarazem, że należy poddać rewizji postanowienia o pasach drożyznianych.

Minister Aprowizacji żąda skasowania niepotrzebnych urzędów i urzędników i porzucenia nadmiernego etatyzmu.

Minister Wyznań Religijnych podnosi konieczność oddziaływania na prasę celem zaniechania przez nią szkodliwego stanowiska względem Rządu.

²² Federacja Związków Zawodowych Pracowników Polskich Kolei Państwowych (powstała w 1918 r.).

Po wyjaśnieniach, udzielonych przez Wiceministra Skarbu Dr. Weinfeldą co do wzrostu drożyzny na podstawie dat statystycznych i o obecnym stanie ciężarów państwowych Rada Ministrów powzięła uchwałę:

„Na podstawie ustaw, regulujących uposażenie funkcjonariuszów państwowych, podwyższa się mnożnik drożyzniany począwszy od 1 stycznia 1921 r. dla 1-ej kategorii miejscowości do 400 jednostek.

Ministrowi Skarbu zleca się opracowanie szczegółowego wniosku w sprawie odpowiedniego podwyższenia mnożnika dla innych klas miejscowości”.

Równocześnie Rada Ministrów na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zleciła Komisji, złożonej z Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu i Apropowizacji, opracowanie i przedstawienie w ciągu tygodnia wniosków w sprawie zwalczania drożyzny i zbytku.

Komisji tej przekazano wniosek Prezydenta Ministrów o przeprowadzenie ścisłej rewizji osób, pobierających deputaty urzędnicze, odmówienie posiadającym własne gospodarstwa rolne oraz wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych o poczynienie kroków, by od 1-go lutego wydawać urzędnikom deputaty podwójne (powiększone), utrzymując ceny tych produktów, w wypadku zaś opóźnienia transportów żywnościowych, podnieść mnożnik drożyzniany na 400. Osiągnięcie potrzebnych produktów apropowizacyjnych Rząd sobie zapewni przez uchylenie się od obowiązku zaopatrywania pewnych kategorii ludności.

Rada Ministrów zleciła Ministrowi Kolei Żelaznych, by – o ile wyłonią się jakie trudności w zarządzie jego resortu – zdawał sprawę Prezydentowi Ministrów, którego upoważniono do wydawania decyzji według swego uznania.

3. Na wniosek Ministra Apropowizacji Rada Ministrów uchwaliła przyjąć na rachunek Państwa kosztą pogrzebu śp. Podsekretarza Stanu Ministerstwa Apropowizacji Leonarda Zaborowskiego i wyasygnować ze skarbu Państwa na ten cel niezbędną kwotę do wysokości 50 000 marek.

4. Na wniosek Ministra Apropowizacji przyznano rodzinie, pozostałej po śp. Leonardzie Zaborowskim, Podsekretarzu Stanu Ministerstwa Apropowizacji, tymczasowe zaopatrzenie we wysokości połowy pobieranych przez zmarłego ostatnio poborów, począwszy od dnia 1 lutego br. na poczet poborów, jakie jej będą się należały na podstawie ustawy emerytalnej funkcjonariuszów państwowych.

Koniec posiedzenia o godz. 12 w nocy.

fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek nagły Ministerstwa Apropowizacji o przejęcie na rachunek Rządu kosztu pogrzebu śp. Wiceministra Apropowizacji Leonarda Zaborowskiego i wyasygnowanie ze Skarbu Państwa na ten cel niezbędnej sumy do wysokości 50 000 marek]²³.
2. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o przyznanie rodzinie pozostałej po śp. wiceministrze Leonardzie Zaborowskim emerytury w wysokości połowy pobieranych przez zmarłego ostatnio poborów, począwszy od 1 lutego br.]²⁴.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

²³ Załącznik [1] do punktu 3. Nie publikuje się.

²⁴ Załącznik [2] do punktu 4. Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
5-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 10 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropowizacji	Stanisław Śliwiński
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 8 stycznia 1921 roku po odczytaniu przyjęto.

2. Minister Kolei Żelaznych zawiadamia Radę Ministrów, że pertraktacje ze Związkiem zawodowym pracowników kolejowych nie dały wyniku dodatniego.

Minister przedstawia najważniejsze postulaty Związku, które są następujące:

1) wykonanie wszystkich zobowiązań Rządu, zaciągniętych względem Związku zawodowego pracowników kolejowych przez b. Ministra Kolei Żelaznych Bartła dnia 25 października 1920 r., zredukowanych na podstawie późniejszych pertraktacji z obecnym Ministrem Kolei Żelaznych do postulatów trzynastu, wyszcze-

gólnionych w załączonym do protokołu odpisie wniesionego do Ministerstwa memoriału Związku z 28 grudnia 1920 r. Nr 2288/254;

2) wykonanie uchwały Rady Ministrów z czasu gabinetu Moraczewskiego i Ministra Kolei Eberhardta w sprawie uprawnień Związku;

3) podwyższenie mnożnika drożyznianego do 500 jednostek;

4) zwrot zaległych kontyngentów w naturze lub wynagrodzenie w gotówce, które Związek oblicza na 1 112 360 000 marek za czas do 1 stycznia 1921 r.;

5) uregulowanie kredytów dla kooperatyw kolejowych;

6) odroczenie wykonania przysięgi służbowej przez pracowników kolejowych do czasu wydania pragmatyki służbowej.

Minister odczytuje odpowiedź udzieloną Związkowi zawodowemu na wspomniany jego memoriał, której odpis załącza się do protokołu.

Minister wyjaśnia, że delegacja Związku złożyła mu te żądania z prośbą o poparcie u Rządu, by mogła działać uspokajająco na wzburzone umysły. Minister uważa, że żądania ad 3) i 4) nie są możliwe do spełnienia ze względów zasadniczych i stanu finansowego Państwa.

Ad 1) Minister pertraktuje ze Związkiem, terminowanie jednak tych żądań jest niemożliwe.

Ad 2) wypełnienie tych życzeń natrafia na zasadnicze trudności; uchwała będzie musiała być poddana rewizji.

Ad 5) będzie mogło być spełnione po skutecznieniu rewizji gospodarki kooperatyw, która jest w toku.

Ad 6) jest rzecz zasadniczo obchodząca wszystkie resorty: musi być tu omówiona i zdecydowana. Represalia w tej sytuacji nie są wskazane.

Ministrowie Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości i Spraw Zagranicznych stwierdzają, że po przyznaniu podwyższenia mnożnika do 400, który jest wydatną poprawą bytu pracowników, nasuwa się silne podejrzenie, że tu nie chodzi już tyle o postulaty ekonomiczne, lecz jest tu w grze jakaś podziemna agitacja, pochodząca ze sfer komunistycznych, wrogich Państwu Polskiemu, która dąży wszelkimi środkami do wywołania strajku.

Prezydent Ministrów oświadcza się za tym, by żądania ekonomiczne pracowników kolejowych uwzględnić w mierze, na jaką Państwo stać, po czym odczytuje protokoły posiedzeń Rady Ministrów z 12, 13, 14 i 15 października 1920 r.

Ministrowie Pracy i Opieki Społecznej oraz Poczty i Telegrafów oświadczenia się za pertraktowaniem ze Związkiem.

Po wyjaśnieniach udzielonych przez Ministra Skarbu w sprawie sfinansowania żądań Związku oraz stwierdzeniu przez Ministra Aprowizacji, że regularna aprowizacja pracowników kolejowych zależy od otrzymania od Ministra Skarbu funduszy, pozwalających na sprowadzenie zboża z zagranicy – Rada Ministrów powzięła następujące uchwały:

Odnosnie do żądania pierwszego Związku upoważniono Ministra Kolei Żelaznych, by w sprawie postulatów tam wymienionych, o ile nie są natury czysto politycznej, pertraktował dalej ze Związkiem; natomiast terminów ustanowionych przez Ministra Bartla Rząd uznać nie może, ani na przyszłość zobowiązań terminami ścisłymi wiązać nie może. Uchwała wymieniona w postulacie drugim musi być poddana rewizji przez Radę Ministrów. Żądanie trzecie Rząd odrzuca. Żądanie czwarte na razie niemożliwe do wykonania w naturze z powodu braku zapasów (aprowizacja ludności i armii zabezpieczona jest zaledwie na styczeń), w gotówce zaś – tak ze względów zasadniczych, jako też ze względu na stan finansowy Państwa. Kredytów wymienionych w żądaniu piątym Rząd udzieli po przeprowadzeniu rewizji gospodarki kooperatyw przez organa rządowe. Z powodu odmawiania składania przysięgi Rząd nie będzie wykonywać represji do czasu ogłoszenia pragmatyki służbowej.

O wyniku pertraktacji Minister zda sprawę Radzie Ministrów.

3. Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministra Skarbu w sprawie kontroli zakupów zagranicznych, dokonywanych przez urzędy państwowe, który załącza się do protokołu. We wniosku przyjęto następujące poprawki:

w ust. I po wyrazach „transakcji pieniężnych” dodać wyrazy „ze zakupów”;

w ust. III termin jednomiesięczny zamieniono na dwumiesięczny;

do ust. IV dodano na końcu wyrazy „za porozumieniem Ministra Spraw Zagranicznych”.

4. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu zezwoliła Spółce Akcyjnej „Société Française des Petroles Premier”²⁵ na kupno realności pod L. kons. 4531/4 we Lwowie położonej whl. 403/I ksiąg gruntowych Sądu okręgowego we Lwowie objętej za minimalną cenę 9 250 000 marek polskich pod warunkiem, że wspomniana Spółka wykaże się, że zgodnie z rozporządzeniem cesarskim z dnia 29 XI 1865 austr. Dz.U.P. Nr 127 – została uznana za prawnie istniejącą.

5. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu wniosek Ministra Spraw Zagranicznych z tą zmianą, że zamiast 25 milionów marek ma się na razie wypłacić misji ukraińskiej tylko 10 milionów przez fundusz dyspozycyjny Ministerstwa Spraw Zagranicznych celem wydostania od b. rządu ukraińskiego zobowiązania, że umowę polsko-ukraińską z 9 czerwca 1920 r.²⁶ uważa za zlikwidowaną.

6. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości zatwierdzającej zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie przedłużenia czasu w cukrowniach na czas ubiegłej kampanii do dwunastu godzin na dobę.

7. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy emerytalnej funkcjonariuszów państwowych z następującymi zmianami:

²⁵ Spółka francuska (Premier Oil) utworzona w 1920 r. do eksploatacji złóż naftowych w Galicji oraz Czechosłowacji.

²⁶ Był to układ finansowy o wsparciu organizacji ukraińskiego rządu środkami polskiego skarbu.

Na końcu drugiego artykułu po wyrazach „i prokuratorowie” dano wyrazy „i kandydaci na stanowiska sędziowskie”.

W art. 4 opuszczono wyrazy „nabytych bez rozmyślnej winy”; po wyrazach „utruty wzroku” dodano wyrazy „ciężkiej choroby piersiowej”.

W art. 5 skreślono wyrazy „i za kierownictwo”.

Do art. 7 dodano postanowienie:

„Do sędziów nie stosuje się postanowienie zawarte w punkcie c) niniejszego artykułu. Sędzię władza może przenieść w stan spoczynku, gdy tenże przekroczył siedemdziesiąty rok życia. Przepisy o ewentualnym pozostawieniu sędziego na jego stanowisku, pomimo przekroczenia tego wieku, zawarte są w ustawie o służbie sędziowskiej i prokuratorskiej”.

Po art. 12 dodano artykuł:

Artykuły 8 do 12 nie stosują się do sędziów, prokuratorów i kandydatów na stanowiska sędziowskie. Kompetencja władz powołanych do rozstrzygnięcia o przeniesieniu tych funkcjonariuszów w stan spoczynku i zasady postępowania w tym względzie określone są w ustawie o służbie sędziowskiej i prokuratorskiej.

W art. 13 dodano do pierwszego ustępu wyrazy „i za kierownictwo” oraz dodano do artykułu ustęp:

„Podstawą do wymierzenia uposażenia emerytalnego kandydatów na stanowiska sędziowskie jest ich uposażenie w służbie czynnej (art. 16 ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów) bez dodatków”.

Do art. 14 punktu d. dodano wyrazy „wyjątkowo za zgodą Ministerstwa Skarbu”.

Do art. 17 w punkcie a. po wyrazach „stopnia służbowego” dodano w nawiasie wyrażenie „grupy uposażenia”.

W art. 26 zamiast zaznaczenia w nawiasie „(art. 8)” zamieścić należy zaznaczenie „(art. 8 i...)”; tu powołać należy artykuł, który ma być zamieszczony, jak wyżej, po artykule 12.

W art. 27 zamiast cyfr „11 i 12” zamieścić należy cyfry „11, 12 i...”; tu zamieścić należy cyfrę artykułu, który ma być zamieszczony, jak wyżej, po artykule 12.

W art. 28 punkt b. powinien brzmieć:

„b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku męża do utrzymania żony”.

W art. 35 w ustępie drugim zamiast „pełne sieroty” ma być „sieroty po ojcu i matce”; w ustępie trzecim po wyrazie „sierocie” dodać należy wyrazy „po ojcu i matce”.

Do artykułu tego dodano ustęp:

„Jeżeli pozostało więcej sierot po ojcu i matce, zasiłek, o którym powyżej mowa, należy się im łącznie bez względu na ich ilość”.

Art. 41 nadać osnowę:

„Funkcjonariuszom, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej pozostawali w służbie jednego z byłych państw zaborczych i przechodzą na emeryturę

(art. 6 i 7) przed upływem pięciu lat w służbie państwowej polskiej – przyznaje się uposażenie emerytalne przy zaliczeniu lat służby państwowej w sposób wskazany w art. 14 w następującej wysokości: przed upływem dwóch lat – 70%, przed upływem czterech lat – 80%, przed upływem pięciu lat – 90% tej kwoty, która by się im należała tytułem uposażenia emerytalnego w myśl zasad powołanego artykułu”.

Dalszy ciąg obrad odroczoneo.

Koniec posiedzenia o godzinie 10 m. 30 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Ministra Kolei Żelaznych].
2. Zestawienie żądań kolejarzy z całej sieci polskich kolei państwowych.
3. [Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Rady Ministrów; tablica zaległego kontyngentu mącznego pracowników kolejowych za okres wrzesień–grudzień 1920 roku z wskazaniem wartości wyrównawczej tego kontyngentu przy zamianie pieniężnej].
4. [Wniosek Ministra Skarbu dotyczący zakupów dokonywanych przez urzędy i instytucje państwowe].
5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych o wypłacenie na ręce p. Michajliwa, prezesa Misji Ukraińskiej w Warszawie, 25 000 000 mk. pol. tytułem pożyczki dla rządu ukraińskiego na administrację cywilną w październiku ubiegłego roku w myśl umowy polsko-ukraińskiej z dn. 9 czerwca 1920 r.].

^cZałącznik [1] 1 do punktu 2^c

[Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Ministra Kolei Żelaznych]

Warszawa, dnia 28 grudnia 1920.

Związek Zawodowy
Pracowników Kolejowych
Rzeczypospolitej Polskiej
Zarząd Główny
Nr 2288/254

Na pismo z dn. 21 XII 1920 r.
za Nr 54144/I/7

Do Pana Ministra Kolei Żelaznych

Po wybuchu strajku październikowego Rada Ministrów wydelegowała b. Ministra Kolei Żelaznych inż. Bartla, by w imieniu Rządu przeprowadził pertraktacje ze Związkiem. Wynikiem tych pertraktacji było uzgodnienie znanych Ministerstwu 24 żądań, do których zrealizowania Rząd zobowiązał się w terminach określonych i nie później, jak do dnia 1 stycznia 1921 r.

Dlatego też pomijanie przez Ministerstwo w powyższym piśmie terminów i uzależnienia spraw od innych Ministerstw – nie może zadowolić kolejarzy, gdyż zobowiązania powyższe są zobowiązaniami całego Rządu, a nie pojedynczych Ministerstw – i kolejarze inaczej tego traktować nie mogą.

Bezterminowe ujmowanie przez Ministerstwo Kolei kwestii – sprowadza sprawy te do tego samego beznadziejnego stanu, jaki był przed strajkiem i daniem zobowiązania Rządu, czyli do stanu powolnego biurokratycznego ich załatwiania, który właściwie i doprowadził do owego strajku.

Dlatego też prosimy usilnie o podanie nam terminu zrealizowania niespełnionych poszczególnych zobowiązań Rządu – uchwała bowiem Zjazdu Walnego we Lwowie wymaga wyczerpania wszystkich środków do wykonania powyższych zobowiązań.

Przechodząc do poszczególnych punktów odpowiedzi M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] Wydział Wykonawczy zaznacza:

- p. 1) wprowadzenie zwiększonych zaliczek emerytalnych;
- p. 2) wprowadzenie dodatków funkcyjnych –
nie opatrzone są żadnym terminem.
- p. 3) co do natychmiastowego zwolnienia kolejarzy aresztowanych za przekonania polityczne – ZZK złożył Ministerstwu Kolei Żelaznych listę owych kolejarzy przy odezwach z dnia 25 sierpnia 1920 r. Nr 697/138 i z dnia 13 października Nr 1247/184.
Nie czekając na interwencję M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych], ZZK zabiegał bezpośrednio u władz politycznych i sądowych, dzięki czemu większość tych kolejarzy jest na wolności, nie przyjęci wszakże są na kolej wobec braku decyzji Ministerstwa na wystąpienie w tej sprawie Dyrekcji warszawskiej.
- p. 4) co do przywrócenia urlopów płatnych Wydział Wykonawczy nie dostał w tej sprawie od M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] żadnego zawiadomienia; pośrednio wiadomo jest Związkowi, że urlopy te nie są wedle rozporządzenia b. Kierownika M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] inż. Eberhardta, wydane do 8 sierpnia 1919 r. za Nr 14432, jak głosiło przyrzeczenie, lecz tylko wznowiono urlopy poprzednio udzielane (w 1920 roku), tj. od 7 do 10 dni, co głosi rozporządzenie M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] z dnia 23/X 20 r. Nr 420/53.

- p. 5) W Wielkopolsce i na Pomorzu na PKP przeważają nowi pracownicy, przyjęci po odebraniu kolei od Niemców. Pracownicy ci nie mają prawa do biletów wolnej jazdy po wydaniu rozporządzenia M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] z dnia 29 maja 1920 r. Nr 11196 (bez uzgodnienia z ZZK), pozbawiającego wolnych kart kolejarzy przez pierwsze 2 lata służby, zamiast przez pierwsze 6 miesięcy, do czego uprawniał uzgodniony z ZZK okólnik M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] z dnia 11 listopada 1919 r. Nr 23402.
- Przywrócenie tego właśnie prawa na Poznańskie było uzgodnione.
- p. 6) Co do wydania regulaminów – nie naszą winą jest, iż M[inisterstwo] K[olei] Ż[elaznych] samo wywołało dla siebie szereg trudności przez nadanie kilku Związkom tych samych uprawnień, nawet wbrew oświadczeniu swego czasu b. Kierownika Ministerstwa inż. Eberhardta, iż będą przysługiwać tylko ZZK.
- ZZK zaproponował już wyjście z tej zawikłanej sytuacji odezwą z dnia 30 VI 1920 r. za Nr 12870/70, by we wszystkich obradach brali udział przedstawiciele organizacji pracowniczych ogólnokolejarskich z liczbą członków ponad trzydzieści tysięcy.
- Poza tym punkt ten nie jest opatrzony również żadnym terminem co do jego zrealizowania.
- p. 7) Co do aprowizacji pracowników kolejowych to kooperatywy kolejowe są tylko aparatem rozdzielczym i o ile Rząd kontyngentu nie dostarczy, to nie mają co dzielić. I pod tym względem chodzi o zobowiązania całego Rządu – żeby kolejarze mieli dostatecznie dostarczoną im aprowizację, a nie tylko o Ministerstwo Kolei, które prosiliśmy i prosimy jedynie o jak najmocniejszą interwencję, gdyż fala żalu oczywiście odbijać się będzie przede wszystkim o swoje Ministerstwo.
- p. 8) W sprawie komisji rehabilitacyjnych – to pracowały one i pracują nadal bez udziału ZZK, który to udział zasadniczo należy się ZZK, jako w sprawach bytu pracowniczego. O potrzebę tego udziału i w danej sprawie przypominaliśmy odezwą z dnia 15 listopada 20 r. Nr 1819/228. Zainteresowana w tym była i Dyrekcja Warszawska, jak np. w Mławie, o czym pisaliśmy także w dniu 13 października 1920 r. Nr 1252/185.
- W sprawie zwolnionych członków ZZK złożyliśmy pismo z dnia 13 X 1920 r. Nr 1246/183 (sprawa ^aBerensztadta^a) oraz z dn. 5 VII 1920 r. Nr 56/72, 21 VII [19]20 r. Nr 360/101 i z dn. 15 VI [19]20 r. Nr 12651/56 (sprawa Kweli z Jabłonowa i ślusarzy warsztatów w Bydgoszczy).
- p. 9) Co do komisji Ministerialnej zaszeregowania pracowników w 15 kategoriach – to od dn. 20 listopada br. nie było żadnego posiedzenia tej komisji, mimo że sprawa niesłychanie ważna i mogła być kontynuowana w czasie przed i między świątecznym.

- p. 10) Co do pasów drożynianych sprawa nieobjęta jest żadnym terminem, materialna zaś krzywda bodajże najbardziej daje się w tej sprawie kolejarzom odczuwać.
- p. 11) Co do rewizji ustawy o uposażeniu pracowników państwowych prosilibyśmy o odpis wniosku M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] do Prezydium Rady Ministrów.
- p. 12 i 13) Co do pragmatyki służbowej i statutu emerytalnego dla kolejarzy musimy skonstatować, iż odnośne projekty zostały złożone na Radę Ministrów bez uzgodnienia ZZK, wbrew zasadniczym uprawnieniom naszym, gdyż nie wiemy, czy i jakie uwagi nasze, przesłane przez nas w powyższych projektach uwzględniono, a to tym bardziej, że p. Minister i p. Szef Sekcji inż. Zipser oświadczyli nam, iż bez uzgodnienia z ZZK projekty te nie będą przesłane do Rady Ministrów.
- Upraszamy o odpisy obu wniesionych projektów.
- Wobec tego, iż zrealizowanie powyższych punktów objęte zostało terminem 1 stycznia 1921 r. upraszamy o odpowiedź jeszcze przed 1 stycznia z podaniem nowych terminów zrealizowania ich przez Rząd, gdyż Wydział Wykonawczy obowiązany jest przeprowadzić uchwały III Walnego Zjazdu we Lwowie z całą ścisłością.

Prezes
/-/ Kruszewski
Sekretarz Generalny
/-/ podpis

“Załącznik [2] 2 do punktu 2”

Zestawienie żądań kolejarzy z całej sieci polskich kolei państwowych

Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej
Zarząd Główny
Warszawa, dnia 12 października 1920 r.

Zestawienie żądań kolejarzy z całej sieci polskich kolei państwowych

pierwotnie złożonych

1. Jednorazowy zasiłek bezzwrotny w wysokości miesięcznych zarobków na zakup wobec nadchodzącej zimy kartofli, kapusty, opału itd.
2. Podwyższenie mnożnika drożynianego uchwalonego przez Ustawę Sejmową z dn. 13 lipca br. do 250.

Ostatecznie uzgodnionych z Rządem

1. 2. 3. Wypłacić wszystkim pracownikom zasiłek zwrotny w wysokości 3000 mk. dla samotnych, 3300 mk. dla małej rodziny, 3600 dla średniej rodziny i 4000 mk. dla większej rodziny. Zwrot ratami rozpocznie się od 1 kwietnia roku przyszłego; ponadto wszyscy pracownicy, pobierający zasadniczą płacę

3. Zmniejszenie liczby klas drożynianych do 2-ch z podziałem terenu kolejowego na klasy w porozumieniu ze Związkiem.

4. Rewizje ustawy regulacji płac z gwarancją, że nikt z pracowników przez jej zastosowanie nie będzie pobierał mniej niż poprzednio, wyrównawczą sumę ewentualnego niedoboru zaliczając „ad personam”.

W tym celu należy:

a) utworzyć Komisję z udziałem przedstawicieli ZZK do przeszeregowania stanowisk w kategorii płac, z jednoczesnym zrównaniem pracowników w Dyrekcjach i na linii z pracownikami Ministerstwa Kolei i innych urzędów państwowych.

b) zmienić mnożną ustawową z jednego do 2% na 1 do 2 1/2% (wtedy mnożnik 250 mógłby być odpowiednio zredukowany).

c) decydować o stopniu płacy jedynie według zajmowanego stanowiska po skasowaniu wszelkich dawniejszych rang i klas.

d) przyznać dodatki funkcyjne wszystkim pracownikom na stanowiskach kierowniczych, a przede wszystkim wyszczególnionym w przepisach o 8-mio godzinnym dniu pracy na kolejach.

e) rozszerzyć dodatki drożyniane na wszystkich członków rodziny, pozostających na całkowitym i wyłącznym utrzymaniu pracowników.

5. Przyznanie kolejarzom deputatów żywnościowych takich, jakie otrzymują górnicy w zamian za odpowiednik pieniężny według cen kontyngentowych.

6. Natychmiastowe zwolnienie aż do sprawy sądowej kolejarzy, aresztowanych za przekroczenia polityczne.

1100 mk. i niżej, otrzymają na kupno odzieży 1500 mk. bezzwrotnie. Minister Kolei wyda zlecenie co do wypłaty zaliczek na należny dodatek procentowy za wysługę lat w wysokości do 3/4 przypuszczalnej należności. Będzie zastosowany mnożnik 200 do wszystkich kategorii pracowników. Jednocześnie powołana będzie natychmiast Komisja Ministerialna z udziałem ZZK w celu poprawienia obecnego zaseregowania pracowników kolejowych w kategoriach płac i ustalenia podziału na klasy drożyniane, odpowiadające stanowi rzeczy obecnie z ewentualnym zmniejszeniem liczby klas.

4. Utworzyć Komisję Międzyministerialną z udziałem ZZK (za pośrednictwem Ministra Kolei).

d) Funkcyjne dodatki wprowadzone będą do 1-go grudnia po uzgodnieniu z ZZK.

5. Uczynione będą wszystkie usiłowania ze strony Rządu, aby aprowizację kolejarzy poprawić i zapewnić Centralnemu Związkowi kooperatyw kolejowych potrzebne kredyty.

6. Sprawa aresztowanych kolejarzy, wskazanych przez ZZK będzie natychmiast rozpatrzona.

7. Zapłata za dni strajkowe i niepociąganie nikogo do odpowiedzialności za strajk.

8. Ułatwienie kolejarzom kształcenia dzieci i doksztalcanie dorosłych przez wstawienie do budżetu Ministerstwa Kolei odpowiednich sum:

- a) na bezpłatne nauczanie dzieci w szkołach,
- b) na budowę nowych szkół powszechnych,
- c) na doksztalcanie pozaszkolne dorosłych.

9. Skasowanie Ministerstwa dla zaboru pruskiego, gdyż separatyzm taki doprowadził między innymi do tragicznych ofiar wśród kolejarzy na ulicach Poznania w dniu 25 IV 1920 roku, a w każdym razie pozbawienie tego Ministerstwa prawa ingerencji do spraw kolejowych, podporządkowując całkowicie koleje Dyrekcji Poznańskiej i Gdańskiej Ministerstwu Kolei Żelaznych.

10. Połączenie wszystkich komunikacji, tak lądowej, wodnej i powietrznej w całym Państwie, przekształcając obecne Ministerstwo Kolei po dawnemu na Ministerstwo Komunikacji.

11. Przywrócenie odciętej części Śląska Cieszyńskiego, z przeważającą ludnością polską, do Państwa Polskiego; na razie zaś zapewnienie kolejarzom Polakom Dyrekcji Czeskich prawa, przyznanego opcją na rok jeden, nie pozbawiając ich obecnych stanowisk, a ewakuowanym stamtąd do części polskiej zapewnienie pracy na kolejach PKP.

12. Wprowadzenie jeszcze w roku bieżącym ustawy kasy emerytalnej dla kolejarzy po uzgodnieniu ze Związkiem, a do czasu jej wprowadzenia wypłacanie uwolnionym z powodu niezdolności do pracy zaliczek emerytalnych w wysokości 3/4 całkowitych poborów ostatnio otrzymywanych.

13. Wprowadzenie jeszcze w roku bieżącym pragmatyki służbowej, uzgodnionej ze Związkiem, a do czasu jej wprowadzenia traktowanie dziennie płatnych pracowników na równi z miesięcznie płatnymi oraz zapewnienie udziału przedstawicielstw ZZK we wszystkich Dyrekcjach w sprawach dyscyplinarnych i innych dotyczących bytu pracowników kolejowych.

8. W budżecie będą przewidziane kredyty:

1) Na dotychczasowe dopłaty wpisów szkolnych.

2) Na doksztalcanie.

Na szkoły nowe będą udzielone lokale kolejowe po porozumieniu z ZZK. Ministerstwo Oświaty będzie w nich otwierać szkoły.

9. Uchwałą Sejmu skasowanie zdecydowane: przeprowadzenie likwidacji przyspieszy Rada Ministrów. Ministerstwo dla b. zaboru Pruskiego nie ma ingerencji do spraw kolejowych. Departament kolejowy skasowany.

10. Odpowiedni wniosek Rady Ministrów znajduje się w Sejmie i wymaga wznowienia. Powietrzna i automobilowa przeszły do M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych].

11. Ministerstwo Spraw Zagranicznych będzie natychmiast działało w tym kierunku. M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] wyda zlecenie wyznaczenia pracy ewakuowanym.

12. Ustawa będzie wprowadzona w roku bieżącym po porozumieniu z ZZK. W październiku będą wprowadzone zaliczki emerytalne.

13. Pragmatyka wprowadzona będzie w roku bieżącym po uzgodnieniu z ZZK i tam będą zrównane prawa pracowników płatnych dziennie i miesięcznie. W sprawie udziału ZZK będzie zaraz wydany okólnik.

14. Wprowadzenie na kolejach inspekcji pracy z udziałem ZZK, zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Kolei z dnia 25 IV 1919 r., dołączonym do Statutu ZZK.
15. Przywrócenie Dyrekcji Warszawskiej terenu kolejowego, odciętego od Dyrekcji Wileńskiej.
16. Do czasu objęcia całej aprowizacji przez kooperatywy kolejowe w Dyrekcji Poznańskiej i Gdańskiej przy podziale deputatów przez Dyrekcję powinien brać udział przedstawiciel ZZK.
17. Bilety wolnej jazdy i zniżkowe przyznać kolejarzom Dyrekcji Poznańskiej i Gdańskiej, po przesłużeniu bez przerwy 6 miesięcy.
18. Niepozbawianie kolejarzy w Dyrekcji Poznańskiej i Gdańskiej, którzy wstąpili na kolej po powrocie ze służby wojskowej, praw do wysługi lat, urlopów, biletów itd., jakie przyznawano im dawniej pod zaborem.
19. Zatwierdzenie przed 1 listopada br. regulaminów, przewidzianych w Rozporządzeniu Min. Kolei z dnia 25 kwietnia 1919 r. (załącznik do Statutu ZZK), jak o sędzie rozjemczym, Komisjach Kwalifikacyjnych itd.
20. Wydanie jeszcze w roku bieżącym ubrań ochronnych i służbowych bezpłatnie.
21. Zatrudnienie pracowników zwolnionych na skutek ewakuacji i z racji łączności z organizacją ZZK bez śledztwa.
22. Przywrócenie urlopów płatnych według okólnika b. kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych Eberhardta.
23. Natychmiastowe wprowadzenie przyznanego zwiększonego godzinowego dla służby pociągowej we wszystkich Dyrekcjach, z uregulowaniem go od dnia 1 lipca r.b.
24. Zniesienie ustawy o militaryzacji kolei.
14. ZZK złoży specjalny wniosek.
15. Obecnie w toku ogólnym reorganizacja terenowa wszystkich Dyrekcji PKP.
16. Będzie wydany odpowiedni okólnik.
17. Rozszerzony będzie na Dyrekcję Poznańską i Gdańską okólnik M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] z dnia 11 XI 1919 r. Nr 23402.
18. Przyznano tylko dla tych, którzy przed wojną byli kolejarzami.
19. Będzie załatwiona do 1 grudnia 1920 roku.
20. Wobec zakończenia wojny materiały dotąd zarekwirowane dla wojska będą nabywane dla umundurowania kolejarzy. Ochronne będą mało płatne po uzgodnieniu z ZZK.
21. Wydział Wykonawczy ZZK wystąpi z konkretnym wnioskiem, przedstawiając listy imienne.
22. Będą zaraz przywrócone.
23. Rada Ministrów dnia 12 X–1920 godzinowe zatwierdziła. O 1/2 marki dla konduktorów ZZK – oddzielnie, a M[inisterstwo] K[olei] Ż[elaznych] wystąpi – z odpowiednim wnioskiem do Ministra Skarbu, względnie do Rady Ministrów.
24. Wobec zakończenia wojny sprawa upada.

Na oryginale niniejszego Minister Kolei własnoręcznie adnotował: „Uzgodnione, – 25 X 1920. /- / K. Bartel”.

[Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych
Rzeczypospolitej Polskiej do Rady Ministrów]

Warszawa, dn. 10 stycznia 1921 r.

Do Rady Ministrów

odpis do Pana Ministra Kolei Żelaznych,
Apropowizacji
i Skarbu.

Od września r.ub. Ministerstwo Apropowizacji zaczęło dostarczać Centralnemu Związkowi Kooperatyw Kolejowych²⁷ do podziału między pracowników kolejowych (w myśl kontraktu) zboże kontyngentowe w ilościach mniejszych, niż się Rząd zobowiązał dostarczać im, 1) jako każdemu spożywczy w kraju proporcjonalnie do liczby członków rodziny każdego, 2) jako pracownikom ciężko pracującym.

Zaległość ta wzrastała i urosła, jak wskazuje załączona tablica, do 1927 wagonów za m. wrzesień, październik, listopad i grudzień 1920 r. Przed świętami, a i obecnie zaleganie to doszło do zenitu, bowiem na większości stacji kolejowych kolejarze nie dostawali ani mąki, ani chleba, na skutek czego odruchowo porzucali pracę, oblegali punkty rozdziału, złożyli winowajcom tego nad wyraz ciężkiego położenia kolejarzy samotnych, a tym bardziej ich rodzin.

W ubiegłych więc 4 miesiącach pracownicy kolejowi zmuszeni byli za wszelką cenę zaaprowidować się w chleb oczywiście po cenach rynkowych. Działo się to kosztem nieodnawiania zdartego ubrania, butów, kosztem niedojadania niezbędnych dla organizmu tłuszczów itp.

Zaległość tę zboża oraz kasz kolejarze uważają słusznie za zwrotny dług, jaki wbrew ich woli Rząd zaciągnął u nich. Woleliby oni, by im zwrócono zaraz zaległość tę w naturze. Lecz i Związek nasz i Centralny Związek Kooperatyw Kolejowych po rozważeniu stanu aprowidowania spożywców przez Rząd, przyszły do przekonania prawie beznadziejnego co do zwrotu przez Rząd zaległego kontyngentu w naturze w obecnym półroczu 1921 r.

Tablica załączona²⁸ zawiera liczby według miesięcy należnego i zaległego kontyngentu, cen rządowej a w wolnym handlu wagonowo i w detalu, jako przeciętną cen rynkowych, poświadczonych przez gminy.

²⁷ Centralny Związek Kooperatyw Kolejowych był federacją spółdzielczą łączącą Okręgowe Związki Kooperatyw Kolejowych.

²⁸ Nie publikuje się.

Przetłumaczony na te ceny dług rządowy kontyngent w naturze wynosi 1 112 360 000 marek do 1 stycznia 1921 r., a na pracownika wypadu przeciętnie Mk. 2295,06 fen., a na członka rodziny Mk. 1422,69 fen.

Zważywszy wszystkie ciężkie warunki aprowizacyjne kolejarzy, Zjazd przedstawicieli Zarządów Kół miejscowych, Zarządów Okręgowych, Centralnych Sekcji Fachowych oraz wszystkich członków Zarządu Głównego i Głównej Komisji Rewizyjnej w imieniu z górą 90 tysięcy członków Związku w dn. 29 stycznia 1921 r. w Warszawie uchwalił domagać się od Rządu:

- 1) aby, o ile Rząd nie może zwrócić w styczniu kolejarzom zaległego do 1 stycznia 1921 r. kontyngentu w naturze, aby zwrócił w styczniu kolejarzom poniesione przez nich wtedy wydatki pieniężne w kwocie 1 112 360 000 marek polskich na przymusowy zakup chleba, asygnując je Ministerstwu Kolei do wypłaty według klucza uzgodnionego przez to Ministerstwo z Wydziałem Wykonawczym Związku ZZK i Centralnym Związkiem Kooperatyw Kolejowych, któremu według kontraktu Rząd powierzył wyłączny rozdział kontyngentu między kolejarzy w zastępstwie państwowego aparatu rozdzielczego;
- 2) aby, dotrzymując umowy zawartej z Centralnym Związkiem Spółdzielni Pracowników Kolejowych, pozostawił rozdział artykułów kontyngentowych między pracowników kolejowych wyłącznie Centralnemu Związkowi;
- 3) aby, wykonując obowiązujące przepisy, dostarczał w całej pełni należne pracownikom kolejowym kontyngentowe artykuły spożywcze;
- 4) aby jak najspieszniej uregulował sprawę kredytu, koniecznego Centralnemu Związkowi Spółdzielni Pracowników Kolejowych na zakupno kontyngentowych artykułów spożywczych.

Powyższe uchwały przedkładamy Radzie Ministrów z prośbą o polecenie ich załatwienia.

Poza tym Zjazd powziął jednogłośnie następującą uchwałę: „Zjazd ZZK potępia tych kolegów kolejarzy, którzy świadomie utrudniają przewóz aprowizacji. Po stwierdzeniu faktów tych utrudnień, powinni oni być wydalen z kolei”.

Za Centralny Związek
Kooperatyw Kolejowych

g...g

Za Związek Zawodowy Pracowników
Kolejowych Rzeczypospolitej Polsk.

Prezes

g...g

Sekretarz Generalny

g...g

[Wniosek Ministra Skarbu dotyczący zakupów dokonywanych przez urzędy i instytucje państwowe]

Rada Ministrów uchwalić raczy:

- I. Urzędy i instytucje państwowe, posiadające prawo samodzielnego dysponowania funduszami mogą dokonywać transakcji pieniężnych^c z zakupów^c jedynie tylko za pośrednictwem Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej. W wypadkach, gdy okaże się konieczne korzystać z usług i pośrednictwa prywatnej instytucji finansowej, urzędy i instytucje państwowe winny uzyskać na to specjalne upoważnienie Ministerstwa Skarbu, które może ze swej strony wskazać tę prywatną instytucję finansową, przez którą transakcje owe winny być dokonywane.
- II. Wszelkie zakupy zagraniczne urzędów i instytucji państwowych mogą być skuteczniejsze tylko za uprzednią zgodą Ministerstwa Skarbu. Zakup należy uważać za zagraniczny i wtedy:
 1. gdy uskuteczniiony został w kraju jednakże należność wyrażona w walucie obcej, płatna jest w tejże walucie, bądź w markach polskich po stosownym przeliczeniu.
 2. gdy zakupiono względnie zamówiono towar, wprowadzie u sprzedawcy krajowego lub za walutę polską, lecz taki, który do kraju dopiero ma być wprowadzony.
- III. Urzędów i instytucjom państwowym wzbronione jest:
 1. posiadanie w kasach własnych lub w depozytach Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej względnie w prywatnych instytucjach finansowych sum w walutach obcych bez specjalnego zezwolenia Ministerstwa Skarbu. Sumy nabyte za zezwoleniem Ministerstwa Skarbu, mogą być przechowywane nie dłużej, jak miesiąc od chwili wydania zezwolenia na ich zakup, po czym w razie niewydatkowania ich na cel pierwotnie określony winny być przelane do Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, po kursie dnia nabycia, w żadnym zaś razie nie mogą być użyte na inny cel bez zgody Ministerstwa Skarbu.
 2. nabywanie u prywatnych osób lub instytucji finansowych, względnie za ich pośrednictwem sum w walutach zagranicznych i przekazywanie ich za granicę przez także osoby, lub instytucje bez zgody Ministerstwa Skarbu. Za tego rodzaju operacje będzie uważane płacenie marek polskich prywatnym osobom lub instytucjom finansowym przy równoczesnym otwarciu przez nie na korzyść danego urzędu lub instytucji państwowej kredytu w walucie obcej w zagranicznej instytucji finansowej lub w znajdującej się poza granicami Rzplitej Polskiej filii instytucji finansowej.

3. kredytowanie bezpośrednio lub za pośrednictwem prywatnych osób lub instytucji finansowej w kraju, rachunków osób, firm i instytucji mających miejsce zamieszkania lub siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.
 4. wywożenie marek polskich i walut obcych we wszystkich postaciach jako to: banknotach, czekach, przekazach, akredytywach, wekslach itp. poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.
- IV. W celu uniemożliwienia urzędom i instytucjom państwowym uchylanie się od ścisłego przestrzegania powyższych zasad, Ministerstwo Skarbu upoważnione jest do rozciągnięcia nad wszystkimi bez wyjątku urzędami i instytucjami państwowymi takiej kontroli, jaką w każdym poszczególnym wypadku będzie uważało za stosowną.

W tym celu może Ministerstwo Skarbu:

1. żądać jednorazowych i okresowych wyjaśnień co do wszelkich wyżej wspomnianych transakcji;
2. wyznaczać specjalnych rewidentów do poszczególnych urzędów i instytucji państwowych z prawem wglądu we wszystkie ich księgi i akta;
3. dokonywać rewizji przy przejeździe przez granicę wszystkich funkcjonariuszy państwowych oraz przewożonych przy nich urzędowych przesyłek i bagaży za wyłączeniem dyplomatycznych i wojskowych. Do rewidowania bagaży dyplomatycznych i wojskowych osoby dokonywujące rewizji winny posiadać specjalne imienne upoważnienie Ministerstwa Skarbu ^cza porozumieniem Ministerstwa Spraw Zagranicznych^c.

Warszawa, dnia 3 stycznia 1921 r.

MINISTER SKARBU:

/-/ Steczkowski.

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem na posiedzeniu
Rady Ministrów z dn. ... stycznia 1921 r.

^cZałącznik [5] do punktu 5^c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych o wypłacenie na ręce p. Michajliwa, prezesa Misji Ukraińskiej w Warszawie, 25 000 000 mk. pol. tytułem pożyczki dla rządu ukraińskiego na administrację cywilną w październiku ubiegłego roku w myśl umowy polsko-ukraińskiej z dn. 9 czerwca 1920 r.]

Ministerstwo Spraw Zagranicznych przedkłada Radzie Ministrów następujący wniosek:

Rada Ministrów uchwalić raczy wypłacenie na ręce p. Michajliwa, prezesa Misji Ukraińskiej w Warszawie, 25 000 000 Mk. pol. tytułem pożyczki dla Rządu

Ukraińskiego na administrację cywilną w październiku ubiegłego roku w myśl umowy polsko-ukraińskiej z dn. 9 czerwca 1920 r.

UZASADNIENIE

Dnia 9 czerwca 1920 r. została zawarta umowa, w której Rząd Polski zobowiązał się wypłacać miesięcznie 25 mil. marek pol. na administrację cywilną.

Wykonaniu tej umowy nie stoją na przeszkodzie zobowiązania, wypływające z Ryskich preliminariów pokojowych, gdyż w tych ostatnich jest mowa tylko o niepopieraniu akcji wojskowej wrogiej rządowi sowieckim.

Dla przeciwdziałania propagandzie antypolskiej Petruszewycza na zachodzie²⁹, ważne jest utrzymanie dobrych stosunków ze sferami ukraińskimi, które do dziś dnia na arenie międzynarodowej są uważane poniekąd za oficjalne.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

²⁹ W lipcu 1919 r. Jewhen Petruszewycz wraz z rządem pokonanej przez armię polską Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej udał się do Kamieńca Podolskiego, po czym w listopadzie 1919 r. do Wiednia. Prowadził walkę dyplomatyczną o uznanie państwowości Galicji Wschodniej, której pojęcie polityczne stworzył traktat „o niektórych granicach w Europie Wschodniej” z 10 sierpnia 1920 r., podpisany w Sèvres, ale nie ratyfikowany.

PROTOKÓŁ
6-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 11 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropowizacji	Stanisław Śliwiński
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Min.	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 6 wieczorem.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 10 stycznia po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów ukończyła rozpatrywanie projektu ustawy emerytalnej funkcjonariuszów państwowych. W art. 43 w miejsce wyrazów „komisje weryfikacyjne będą mogły zaliczyć” przyjęto wyrazy „szef właściwej władzy naczelnej będzie mógł zaliczyć”, a zamiast wyrazu „wysokości” zamieszczono wyrazy „ilości lat”. W art. 45 skreślono wyrazy „na ziemiach polskich”.

Projekt ustawy załącza się do protokołu³⁰.

³⁰ Ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych zostanie uchwalona dopiero 11 grudnia 1923 r., „Dziennik Ustaw RP” 1924, nr 6, poz. 46.

3. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu wniosek Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszy państwowych oraz w sprawie redukcji zbędnych urzędów i urzędników i oszczędności w gospodarce państwowej.

W ust. a) cyfrę 350 zmieniono na 400.

Ustęp b) skreślono.

4. Dalszy ciąg obrad uznano za poufny. ^cProtokołu z posiedzenia tajnego nie spisano.^c

^fWitos^f

Załączniki

Wyk a z:

1. Projekt ustawy emerytalnej funkcjonariuszy państwowych³¹.
2. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszy państwowych.

^cZałącznik [2] do punktu 3^c

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszy państwowych

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszy państwowych
Rada Ministrów raczy uchwalić:

Przewidziany w art. 5 Ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.Pr. Nr 65 mnożnik do obliczenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszy państwowych podwyższa się od dnia 1 stycznia 1921 z 300 do 350 dla pierwszej klasy miejscowości tego dodatku, który stosownie do postanowień powyższego artykułu w każdej bezpośrednio niższej klasie miejscowości zmniejszy się o 10%.

Funkcjonariuszom państwowym, zatrudnionym stale w Warszawie i w miejscowościach położonych w promieniu 15-kilometrowym od Warszawy tudzież w Łodzi przyznaje się nadto aż do odwołania po myśli art. 11 powołanej Ustawy nadzwyczajny dodatek w wysokości jednej siódmej (1/7) właściwego dodatku drożyznianego.

³¹ Załącznik [1] do punktu 2. Nie publikuje się. Ustawa weszła w życie 28 lipca 1921 r. („Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 70, poz. 466).

Równocześnie raczy Rada Ministrów uchwalić:

Poszczególne resorty administracji państwowej mają jak najspieszniej przeprowadzić redukcję zbędnych urzędów i urzędników i przedłożyć rezultat tej akcji Ministerstwu skarbu do końca bieżącego miesiąca.

Źródła dochodowe poszczególnych resortów poddaje się ponownej rewizji, a jej wyniki poda się do wiadomości Ministerstwa Skarbu.

W bieżącym okresie budżetowym będą przyzwolone kredyty tylko na najniezbędniejsze inwestycje, bez których Skarb Państwa mógłby być narażony na niepowetowane straty.

Przedostatni ustęp art. 5 Ustawy z dnia 13 lipca 1920 Dz.Pr. Nr 65 w sprawie podziału poszczególnych miejscowości na klasy dodatku drożyznianego zmienia się w ten sposób, że wyłącza się słowa: „z tym jednak zastrzeżeniem, że kwota dodatku drożyznianego dla miejscowości, zaliczonej do klasy najniższej, nie może się różnić od odpowiedniej kwoty dla miejscowości, zaliczonej do klasy najwyższej, więcej, aniżeli o 40%”.

Wzywa się Główny Urząd Statystyczny³², aby już za miesiąc styczeń br. ustalił koszt utrzymania również w miastach wojewódzkich oraz w innych miejscowościach. Sposób tego ustalenia winien uwzględniać potrzeby oznaczenia mnożnika dla wyśrodkowania uposażenia urzędniczego.

UZASADNIENIE

Według dat Komisji badania wzrostu cen przy Głównym Urzędzie Statystycznym wzrost kosztów utrzymania rodziny pracowniczej otrzymującej deputat wynosił w miesiącu lipcu 1920 w Warszawie kwotę 84,39 mk. dziennie, a w grudniu 1920 wzrósł do kwoty 190,23 mk. dziennie, czyli różnica z tego czasokresu wynosi 125%.

Aby w tym stosunku podwyższyć stałe uposażenie, należałoby – przykładowo biorąc – pobory urzędnika samotnego VII stopnia służbowego w Warszawie wynoszące w lipcu 1920 r. 4728 mk. (płaca zasadnicza 1600, dodatek drożyzniany 3120 mk.) podnieść do kwoty 10 620 mk., czyli ostatni dodatek drożyzniany w grudniu 1920 wynoszący 6240 mk. podwyższyć o 2780 mk., co wymagałoby zmianę mnożnika z 300 na 432.

Ponieważ jednak istotny wzrost drożyzny w mieście Warszawie nie odpowiada wyżej podanemu procentowi (125%), albowiem ceny targowe w grudniu wzrosły tak dalece częścią z powodu świąt, a nadto Główny Urząd Statystyczny nie uwzględniał w swych zestawieniach, że pewna część funkcjonariuszy państwowych zaopatruje się w kooperatywach po cenach tańszych, Ministerstwo Skarbu uważa, że mnożnik 400 odpowiadałby rzeczywistym stosunkom drożyznianym dla Warszawy. W innych natomiast miastach z wyjątkiem Łodzi, w której jako

³² Zob. przypis do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 19 października 1920 r.

miejsowości wybitnie fabrycznej panują pod tym względem mniej korzystne warunki, drożyzna w tym stopniu nie wzrosła, aby przy wypośredkowaniu mnożnika stosownie do postanowień przedostatniego ustępu artykułu 5 Ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.Pr. Nr 65 musiano się kierować cyfrą dla miasta Warszawy. Wobec tego występuje Ministerstwo Skarbu z projektem, aby mnożnik i w innych miejscowościach wynosił nie 360–320, 280 i 240, lecz 315–280, 245 i 210. W Warszawie przyznany będzie właściwy dodatek drożyzniany przy uwzględnieniu mnożnika 350, a nadto nadzwyczajny dodatek odpowiadający 50 punktom mnożnika czyli w wysokości 1/7 całego dodatku, zaś w mieście Łodzi zaliczonej do drugiej klasy miejscowości 47 punktom mnożnika.

Wydatki na uposażenie cywilnych urzędników państwowych wynosiły według wymiaru z 1 grudnia 1920 r. około 24 miliardów marek rocznie, z czego 8 miliardów przypada na płacę zasadniczą, a 16 miliardów na dodatki drożyzniane, naliczone według mnożnika 300 dla miasta Warszawy, a o 10% mniejszy dla każdej niższej klasy. Podwyższenie mnożnika z 300 na 350 podniesie wzrost wydatków z tego tytułu o 2,66 miliardów rocznie, a wraz z dodatkiem nadzwyczajnym dla Warszawy i Łodzi z górą 3 miliardy.

Uwzględniając, że dochody Skarbu w miesięcznym przecięciu ubiegłego kwartału wynosiły niespełna 300 milionów i przy spodziewanym zwiększeniu nowymi podatkami nie osiągną potrzebnej na pokrycie tego wydatku kwoty 3 i 1/4 miliarda, Ministerstwo Skarbu zmuszone jest do zainicjowania jak najdalej idących oszczędności i do wystąpienia z okazji niniejszej sprawy z wnioskami pod 1)–5).

Co się tyczy specjalnie wniosku pod 4), to Ministerstwo Skarbu zauważa ponownie, że stosunki drożyzniane w poszczególnych miejscowościach państwa nie rosą w tym stosunku, aby dodatek drożyzniany musiał być przyznany stosownie do postanowień art. 5 Ustawy z dn. 13 lipca 1920 r. Dz.Pr. Nr 65 według mnożnika ustalonego dla miasta Warszawy, wobec czego należałoby postanowienie to celem uzyskania możności czynienia większych różnic w poszczególnych miejscowościach zmienić w sposób proponowany.

Z tych samych powodów poruszono we wniosku pod 5), aby Główny Urząd Statystyczny od stycznia 1921 r. ustalał koszty utrzymania nie tylko w Warszawie, ale również i w innych miejscowościach państwa.

PRZYKŁADY

Funkcjonariusz niższy w 6 stopniu płac żonaty dwoje dzieci w Warszawie						
	mnożnik	płaca zas.	dod. droż.	dod. na rodz.	dod. na dz.	razem
1920 VII	150	600	1530	1050	---	3180
XII	300	600	3060	2100	---	5760
1921 I	350	600	3570	2450	860	7480
” ”	400	600	4080	2800	---	7480

Funkcjonariusz niższy w 9 stopniu pł. żonaty dwoje dzieci w Warszawie						
1920 VII	150	800	1920	1050	---	3770
XII	300	800	3840	2100	---	6740
1921 I	350	800	4480	2340	900	8720
" "	400	800	5120	2800	---	8720
Urzędnik VII stopnia służ. samotny w Warszawie						
1920 VII	150	1600	3120	---	---	4720
XII	300	1600	6240	---	---	7840
1921 I	350	1600	7280	---	1040	9920
" "	400	1600	8320	---	---	9920
Urzędnik VII stopnia służb. żonaty 2 dzieci w III kl. miejscowości						
1920 VII	150	1600	2496	840	---	4936
XII	300	1600	4992	1680	---	8372
1921 I	350	1600	5824	1960	---	9384
" "	400	1600	6656	2240	---	10 496
Urzędnik V stopnia służb. żonaty 2 dzieci w Warszawie						
1920 VII	150	2600	4290	1050	---	7940
XII	300	2600	8580	2100	---	13 280
1921 I	350	2600	10 010	2450	1780	16 840
" "	400	2600	11 440	2800	---	16 840
Funkcjonariusz niższy w 6 st. płac żonaty 2 dzieci w 5 kl. miejsc.						
1920 VII	150	600	918	630	---	2148
XII	300	600	1224	840	---	2664
1921 I	350	600	2142	1470	---	4212
" "	400	600	2448	1680	---	4128

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
7-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 13 stycznia 1921 r.

Przewodniczy	Prezydent Ministrów p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Za Ministra Przemysłu i Handlu Szef Sekcji	
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	dr Stefan Piechocki
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Sekretarz Rady Ministrów Radca	
Min[isterialny] Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek
Nadto obecny podczas obrad nad statutami	
Ministerstw Przewodniczący Komisji	
Oszczędnościowej	p. Stanisław Wojciechowski

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 11 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów rozpatrzyła i przyjęła schemat statutu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z zastrzeżeniem, że wydział mieszkaniowy w najbliższym czasie zostanie skasowany na skutek zastosowania do Warszawy przez Ministra Spraw Wewnętrznych art. 13 ustawy z 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządu gmin miejskich dostarczania pomieszczeń i przekazania załatwiania rekursów w tych sprawach Komisarzowi Rządu³³.

³³ Będzie to ustawa z 4 kwietnia 1922 r., zob. „Dziennik Ustaw RP” 1922, nr 33, poz. 264.

Po dyskusji, jaka się wywiązała przy rozpatrywaniu tego statutu, Rada Ministrów zgodziła się na zostawienie w Ministerstwie Departamentu prezydzialnego. Zarazem powzięto uchwałę, że w ministerstwach wydziały prezydzialne mogą być włączone do departamentu lub też istnieć osobno. Jeżeli wydział prezydzialny włączony jest do departamentu, to dany departament nosi nazwę prezydzialnego albo ogólnego.

Rada Ministrów przyjęła schemat statutu Ministerstwa Przemysłu i Handlu z następującymi zmianami:

Departament marynarki handlowej zmieniono na wydział, łącząc wydziały w jego skład wchodzące w jeden, zależny bezpośrednio od Ministra.

Wydział komunikacyjny Departamentu handlowego zniesiono; sprawy przez ten wydział załatwiać się mające należy oddać w części Wydziałowi polityki przemysłowej, w części Wydziałowi handlu wewnętrznego.

Wydział rozrachunkowo-likwidacyjny należy zlikwidować do 1-ego lipca 1921 r.

Schemat statutu Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych przyjęto bez zmian.

Schemat Ministerstwa Robót Publicznych zatwierdzono z usunięciem wydziału spraw zawodowo-technicznych.

Przystąpiono do rozpatrywania schematu Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Wydziały polityki gospodarczej i statystyki pracy oraz ruchu zawodowego złączono w jeden wydział polityki pracy i ruchu zawodowego.

Dalsze obrady odroczone na wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej do chwili porozumienia się Ministra z Prezydentem Ministrów.

3. Przewodniczący Komisji oszczędnościowej p. Wojciechowski zaznacza, że Ministerstwo Spraw Wojskowych dotychczas nie nadesłało schematu statutu organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Z powodu stanowiska zajętego na posiedzeniu przez zastępcę Ministra Spraw Wojskowych, generała-porucznika Henning-Michaelisa, jakoby zatwierdzenie statutu organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wojskowych nie podlegało kompetencji Rady Ministrów stwierdzono, że sprawa ta rozstrzygnięta została już na posiedzeniu Rady Ministrów z 5 maja 1920 r., na którym skonstatowano, że organizacja Ministerstwa Spraw Wojskowych, jako Ministerstwa równorzędnego z innymi Ministerstwami, podlega kompetencji Rady Ministrów.

4. Rada Ministrów na wniosek przewodniczącego Komisji oszczędnościowej p. Wojciechowskiego postanowiła w przyjętym przez Radę Ministrów dnia 11 grudnia 1920 r. projekcie ustawy o władzach naczelnych marynarki wojennej skreślić artykuły 7 i 8.

5. Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministra Skarbu, który załącza się do protokołu, w sprawie kredytów na repatriację jeńców i zakładników z Rosji sowieckiej.

6. Rada Ministrów przyjęła opracowane przez powołaną uchwałą Rady Ministrów 4 listopada 1920 r. Komisję międzyministerialną dla rozpatrzenia kwestii orderów projekty:

- 1) ustawy o ustanowieniu Orderu Orła Białego,
- 2) ustawy o ustanowieniu Orderu „Bene Merenti”³⁴.

W projekcie o ustanowieniu Orderu „Bene Merenti” skreślono w artykule 21 drugą część od wyrazu „jednak”.

7. Rada Ministrów, nawiązując do uchwały z 30 grudnia 1920 r. objętej punktem 18 dotyczącego protokołu, postanowiła na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego utworzyć trzy stanowiska kuratorów dla okręgów szkolnych lwowskiego, poznańskiego i pomorskiego, do których ma być przywiązany IV stopień służbowy.

8. W wykonaniu uchwały Rady Ministrów z 21 grudnia 1920 r. Minister Kolei Żelaznych składa projekt regulaminu Tymczasowej Rady Kolejowej³⁵ przy Ministerstwie Kolei Żelaznych i zawiadamia o nominacji na jej członków:

- 1) Władysława Pfeifera (ze sfer przemysłowych),
- 2) Generała-podporucznika Mieczysława Norwid-Neugebauera (ze sfer wojskowych) i
- 3) inż. Zipsera, Szefa Sekcji w Ministerstwie Kolei Żelaznych.

Rada Ministrów zawiadomienie to przyjęła do wiadomości.

9. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zorganizowania służby bezpieczeństwa w pasie neutralnym, utworzonym na wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy o rozejmie, podpisanej w dniu 12 X 1920 r. w Rydze.

10. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do wydawania na całym obszarze b. dzielnicy pruskiej zarządzeń wyjątkowych.

11. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie utrzymania w mocy sądownictwa doraźnego.

Koniec posiedzenia o godzinie 10 wieczorem.

†Witos†

³⁴ Nazwę orderu zmieniono ostatecznie na „Polonia Restituta” jako pięcioklasowy order za wybitne zasługi cywilne dla odrodzonego państwa polskiego.

³⁵ Było to ciało doradcze przy Ministerstwie Kolei.

Załączniki

Wykaz:

1. [Struktura Ministerstw Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Robót Publicznych].
2. Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministerstwa Skarbu do udzielenia kredytów Urzędowi Emigracyjnemu³⁶ na repatriację jeńców i zakładników z Rosji Sowieckiej.
3. Ustawa o ustanowieniu Orderu Orła Białego³⁷.
4. Ustawa o ustanowieniu orderu „Bene Merenti”³⁸.
5. Regulamin Tymczasowej Rady Kolejowej przy Ministerstwie Kolei.
6. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów z dnia ... stycznia 1921 r. w przedmiocie zorganizowania służby bezpieczeństwa w pasie neutralnym, utworzonym na wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy o rozejmie, podpisanej w dn. 12 X 1920 w Rydze³⁹.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia ... stycznia 1921 r. o dalszym przedłużeniu pełnomocnictwa Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do wydawania na obszarze tej dzielnicy zarządzeń wyjątkowych⁴⁰.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia ... 1920 r. w przedmiocie utrzymania w mocy sądownictwa doraźnego⁴¹.

^cZałącznik 1 i 2 do punktu 2^c

[Struktura Ministerstw Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Robót Publicznych]

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

I. Departament Prezydialny

Wdział prezydialny

” osobowy

” budżetowo-rachunkowy

³⁶ Zob. przypis do protokołu posiedzenia Rady Ministrów 6 grudnia 1920 r.

³⁷ Załącznik [3] do punktu 6a. Nie publikuje się. Ustawa z 4 lutego 1921 r., zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 24, poz. 136.

³⁸ Załącznik [4] do punktu 6b. Nie publikuje się. Ustawa o orderze Polonia Restituta z 4 lutego 1921 r., zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 24, poz. 137.

³⁹ Załącznik [6] do punktu 9. Nie publikuje się.

⁴⁰ Załącznik [7] do punktu 10. Nie publikuje się.

⁴¹ Załącznik [8] do punktu 11. Nie publikuje się. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 stycznia 1921 r. „w przedmiocie utrzymania w mocy sądownictwa doraźnego”, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 9, poz. 43.

- II. Departament Administracyjny
 - Wydział administracyjny
 - ” ewidencji ludności
 - ” odwoławczy
 - ” wojskowy
- III. Departament Bezpieczeństwa Publicznego
 - Wydział polityczny
 - ” stowarzyszeń
 - ” prasowy
 - ” porządku publicznego i policji
- IV. Departament Samorządowy
 - Wydział samorządu miejskiego
 - ” ” ziemskiego
 - ” mieszkaniowy

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU

- I. Departament Ogólny
 - Wydział prezydialny
 - ” osobowy
 - ” spółek akcyjnych
 - ” budżetowo-rachunkowy
- II. Departament Przemysłowy
 - Wydział polityki przemysłowej
 - ” administracji przemysłowej
 - ” przemysłu wielkiego metalowego
 - ” ” ” (poza metalem)
 - ” drobnego przemysłu i rzemiosł
- III. Departament Górniczo-Hutniczy
 - Wydział administracji górniczej
 - ” finansowy
 - Wydział górnictwa węglowego
 - ” hutnictwa
 - ” naftowy i solny
- IV. Departament Handlowy
 - Wydział handlu wewnętrznego
 - ” ” zagranicznego
 - ” obrotu towarowego
 - ” komunikacyjny
- V. Departament Marynarki Handlowej
 - Wydział komunikacyjny
 - ” portowy

Wydział niewłączony do Departamentów
Wydział rozrachunkowo-likwidacyjny

MINISTERSTWO ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH

I. Departament Ogólny

Wydział prezydialny
” osobowy
” regulacji tytułów prawnych nieruchomości
” wydawnictw
” budżetowo-rachunkowy

II. Departament Rolnictwa

Wydział wytwórczości roślinnej
” pomocy rolnej
” hodowli zwierząt
” oświaty rolniczej
” melioracji rolnych
” majątków państwowych
” ekonomiki rolnej

III. Departament Weterynarii

Wydział organizacyjno-inspekcyjny
” chorób zakaźnych
” weterynarii społecznej

IV. Departament Leśnictwa

Wydział ogólny
” ochrony lasów
” urzędzeń leśnych
” administracji lasów państwowych
” kalkulacji i kontroli

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH

I. Departament Administracyjny

Wydział osobowy
” spraw zawodowo-technicznych
” prawny
” finansowo-gospodarczy

II. Departament Wodny

Wydział administracyjno-wodny
” budowy dróg wodnych i regulacji rzek
” melioracyjny

- III. Departament Architektoniczno-Budowlany
 - Wydział administracyjno-budowlany
 - ” architektoniczny
 - ” komunalny
- Zarząd gmachów reprezentacyjnych
- IV. Departament Drogowy
 - Wydział administracyjno-drogowy
 - ” budowy dróg
 - ” mostowy
- Wydziały niewłączone do departamentów
 - Wydział prezydialny
 - ” miernictwa
 - ” studiów wodnych
- Generalna Dyrekcja Odbudowy
- Generalna Dyrekcja Regulacji Rzek Żeglownych
- Dyrekcja Budowy sztucznych dróg wodnych
- Dyrekcja Polskiej Żeglugi Państwowej

°Załącznik [2] do punktu 5°

Wniosek na Radę Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministerstwa Skarbu do udzielenia kredytów Urzędowi Emigracyjnemu na repatriację jeńców i zakładników z Rosji Sowieckiej

WNIOSEK

na Radę Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministerstwa Skarbu do udzielenia kredytów Urzędowi Emigracyjnemu na repatriację jeńców i zakładników z Rosji Sowieckiej.

Na podstawie rozporządzenia Pana Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 1 listopada 1920 r. utworzona została przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych Komisja Międzyministerialna, celem wykonania art. 7 ustawy o rozejmie i przedwstępnych warunkach o pokoju z dnia 12 października 1920 r. w myśl którego to artykułu powołane będą Komisje mieszane celem wydania zakładników oraz jeńców cywilnych, osób internowanych, w miarę możliwości i jeńców wojennych. Według obliczenia Komisji Międzyministerialnej, liczba tych osób wynosi około 100 000.

Techniczna strona wykonania art. 7, na mocy zatwierdzonego przez Komisję Międzyministerialną regulaminu, powierzona została Urzędowi Emigracyjnemu pod kontrolą tejże Komisji. Preliminarz wydatków powyższej akcji ustalony

został przez Komisję Międzyministerialną w porozumieniu z Departamentem Budżetowym M[inister]stwa Skarbu w ogólnej sumie 200 000 000 mk. Akcja ta przewidziana została na przeciąg 3-ch miesięcy. Ze względu na nagłość sprawy, pod naciskiem Komisji Międzymin[isterialnej], M[inister]stwo Skarbu wyasygnowało już 175 145 000 mk.

Obecnie jak się okazało z depesz, nadeszłych z Rygi, repatriacja w mowie będących jeńców i zakładników trwać będzie minimum około roku. Wobec czego, tudzież ze względu na podniesienie cen, pierwotnie preliminowane wydatki znacznie wzrosną. Wobec powyższego Ministerstwo Skarbu uprasza:

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się M[inister]stwo Skarbu, w miarę uznania tegoż Ministerstwa, do udzielania Urzędowi Emigracyjnemu, celem przeprowadzenia repatriacji z Rosji Sowieckiej jeńców wojennych, internowanych, więźniów politycznych, zakładników i resztek dywizji syberyjskiej, niezbędnych kredytów, na podstawie przedłożonych przez Urząd Emigracyjny i akceptowanych przez Komisję Międzyministerialną preliminarzy, oraz przyjmuje się do wiadomości wyasygnowanie już przez M[inister]stwo Skarbu na akcję tę kredytu w wysokości 175 145 000 mk.

MINISTER SKARBU

Warszawa, dn. 10 stycznia 1921 r.

°Załącznik [5] do punktu 8°

Regulamin Tymczasowej Rady Kolejowej przy Ministerstwie Kolei

REGULAMIN

TYMCZASOWEJ RADY KOLEJOWEJ PRZY MINISTERSTWIE KOLEI

Art. 1.

Przy Ministerstwie Kolei tworzy się Tymczasowa Rada Kolejowa, jako organ doradczy w składzie trzech członków, ^hmianowanych^h ^cpowołanych^c przez Prezydenta Ministrów w porozumieniu z Ministrem Kolei. Radzie przewodniczy Minister Kolei, a w razie przeszkody Wiceminister.

Art. 2.

Do zakresu działania Rady Kolejowej należeć będą sprawy z dziedziny kolejnictwa, zarówno przekazane jej do rozpatrzenia przez Ministra Kolei jakoteż i podjęte z własnej inicjatywy.

Art. 3.

Uchwały Rady Kolejowej powinny być protokołowane i przedkładane do aprobaty Ministra Kolei. Ostateczna decyzja Ministra winna być zakomunikowana Radzie Kolejowej.

Art. 4.

Porządek czynności Rady Kolejowej ułoży Minister Kolei po wysłuchaniu tej Rady.

Art. 5.

Członkowie Rady pobierać będą za udział w naradach wynagrodzenie, którego wysokość ustali Minister Kolei w porozumieniu z Ministrem Skarbu. W razie wyjazdów pobierać będą diety IV stopnia służbowego.

Art. 6.

Regulamin niniejszy wchodzi w życie natychmiast.

„Przewodniczy Minister (względnie Wice Minister)

Członkowie

do spraw przemysłowych	1. Władysław Pfeifer
do spraw wojskowych	2. Mieczysław Norwid-Neugebauer
do spraw kolejowych	3. Inż. Zipser z M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych]”

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
8-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 15 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	dr Stefan Dąbrowski
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Pełowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	dr Stefan ^a Piechowski ^a
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 7 wieczorem.

1. Rada Ministrów wysłuchała sprawozdanie ustanowionej uchwałą Rady Ministrów z 8 stycznia 1921 r. komisji w sprawie zwalczania drożyzny i zbytku.

Referuje Minister Spraw Wewnętrznych i Minister Przemysłu i Handlu.

Wnioski komisji, które się załącza do protokołu, przekazano tej samej komisji wzmocnionej przez współudział Ministra Skarbu, która w myśl przeprowadzonej dyskusji ma złożyć Radzie Ministrów konkretne projekty zarządzeń.

Komisji tej przekazano także wniosek Ministra Poczty i Telegrafów, by powołać do życia komisję pod przewodnictwem delegata Ministrów, złożoną z przedstawi-

cieli Ministerstw Skarbu, Aprowizacji, Spraw Wewnętrznych i Głównego Urzędu Statystycznego, której zadaniem będzie opracowanie wniosków, za pomocą jakich środków można polepszyć położenie ekonomiczne pracowników państwowych bez podwyższania poborów.

2. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości nieprzyjęcie przez Mieczysława Biłskiego propozycji mianowania go naczelnikiem okręgu administracyjnego wołyńskiego.

Rada Ministrów przyjęła przedstawioną przez Ministra Spraw Wewnętrznych propozycję co do mianowania naczelnikiem okręgu administracyjnego wołyńskiego p. Jana Krzakowskiego, Naczelnika Wydziału Kodyfikacyjnego Prezydium Rady Ministrów i przedłożenia Naczelnikowi Państwa dotyczącego wniosku nominacyjnego.

3. Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministra Kolei Żelaznych, by do przyjętego przez Radę Ministrów w dniach 10 i 11 stycznia br. projektu ustawy emerytalnej funkcjonariuszów państwowych dodać następujące poprawki:

- a) do art. 7 dodać należy punkt „e) Pracownika kolejowego można przenieść na emeryturę z urzędu także bez względu na wiek, gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego”;
- b) w art. 14 punkt e) należy uzupełnić ustępem: „Dla służby parowozowej każdy rok służby spędzony na parowozie ponad lat dziesięć faktycznej takiej służby liczy się za półtora roku”.

Reszty poprawek do wymienionego projektu zgłoszonych przez Ministra Kolei Żelaznych, a załączonych do protokołu Rada Ministrów nie przyjęła.

Na wniosek Ministra Sprawiedliwości w art. 2 projektu po wyrazie „sędziowie” dodano wyrazy „z wyłączeniem niezawodowych sędziów pokoju w byłym zaborze rosyjskim i pruskim, pełniących swe czynności ubocznie”.

4. Przystąpiono do obrad nad sprawą plebiscytu na Litwie środkowej.

Referuje Minister Spraw Zagranicznych.

Ze względu na brak kompletu obrady odroczono.

Koniec posiedzenia o godzinie 10 wieczorem.

Witos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wnioski w sprawie zwalczania lichwy towarowej.
2. Podstawy projektu walki z drożyzną.
3. Informacja dla JW Pana Ministra Skarbu w sprawie poprawek, zgłoszonych przez Pana Ministra Kolei do projektu Ustawy emerytalnej.

Wnioski w sprawie zwalczania lichwy towarowej

Wnioski w sprawie zwalczania lichwy towarowej.

1. Minister Sprawiedliwości wezwie urzędy prokuratorskie do ścigania przestępstw o lichwę z całą bezwzględnością.

2. Minister Spraw Wewnętrznych wyda rozporządzenie do władz administracyjnych polecające zastosowanie najenergiczniejszych środków w kierunku ścigania lichwy towarowej.

Wydziały policji kryminalnej utworzą w tym celu specjalne brygady do wykrywania paskarzy.

Wojewodowie i Komisarze Rządu otrzymają od Ministra Spraw Wewnętrznych upoważnienie do internowania paskarzy na podstawie ustawy z dnia 25 lipca 1920 r.

3. Zostaną utworzone komitety społeczne do walki z lichwą i zbytkiem mające na celu współdziałanie w tych sprawach z władzami państwowymi i komunalnymi. Głównym zadaniem komitetów będzie: a) wypowiedanie opinii w sprawie środków walki z lichwą w granicach obowiązujących ustaw; b) dostarczanie fachowych ekspertów w sprawach cen na towary; c) propaganda bojkotu drogich towarów i d) propaganda walki ze zbytkiem. Statuty i regulaminy dla komitetów społecznych do walki z lichwą i zbytkiem wypracuje powołana ad hoc komisja międzyministerialna.

°4) Min. Przemysłu i Handlu oraz Min. Skarbu wniosą ^{1...1} o konfiskacie artykułów zakazanych przez Komisję wwozu.°

Podstawy projektu walki z drożyzną

PODSTAWY PROJEKTU WALKI Z DROŻYZNĄ

Celem powstrzymania wzrostu cen, stosowanych w styczniu, proponuje się:

URZĘDY PAŃSTWOWE I GMINNE

A. Rząd.

1. Urzędy państwowe w m. lutym nie podniosą cen zboża, mąki, soli, węgla, drzewa, nafty, tytoniu, spirytusu i tych w ogóle produktów, których sprzedaż częściowo czy w całości należy do tych urzędów.
2. Rząd nie podniesie taryf przewozowych.

3. Nie będą stosowane zwyczaje płac funkcjonariuszy państwowych i pracowników w zakładach przemysłowych rządowych.

B. Gminy.

Gminy w tymże okresie nie podniosą cen

1. produktów kontyngentowych, sprzedawanych ludności, np. chleba.
2. gazu, prądu elektrycznego, przejazdu tramwajami, wody etc.
3. jak punkt 3 pod A.

ROLNICTWO

Nie będą podniesione przez producentów ceny styczniowe zboża, mąki, ziemniaków itp. oraz drzewa i torfu.

Celem uskutecznienia tego projektu odnośnie Ministerstwa zwrócą się ze stosownymi wezwaniami, względnie rozporządzeniami do Związków Ziemiaków⁴², Kółek Rolniczych⁴³, syndykatów i gmin z zastrzeżeniem, że, o ile producenci ceny podniosą lub wstrzymają się od dostaw normalnych, w marcu przeprowadzony będzie sekwestr pozostałych produktów, ewentualnie przy pomocy organów bezpieczeństwa lub wojska.

PRZEMYSŁ I HANDEL

1. Komisja Statystyczno-Ekonomiczna przerywa swoją działalność w lutym, względnie wstrzymuje ogłoszenie wyników statystycznych w tym miesiącu.
2. Przemysł i handel nie zastosuje w m. lutym zwyczajów płac pracowników.
3. Producenci i kupcy nie podnoszą cen w m. lutym. Celem niedopuszczenia do zwyczajów cen wydane będą zarządzenia, dla wykonania 'kontroli' których Rząd i gminy zwrócą się o współdziałanie do stowarzyszeń kupców i przemysłowców, zainteresowanych korporacji, związków robotniczych i obywateli w ogóle.

WALKA ZE ZBYTKIEM

1. Rząd wyda zakaz urządzania w m. lutym bali, maskarad, kosztownych zabaw publicznych.
2. Zakaz obejmie zarówno restauracje i cukiernie, o ile chodzi o podawanie potraw luksusowych.
3. Gminy zwrócą się do ludności z odezwą, żeby, wobec potrzeby skupienia sił, w związku z akcją plebiscytową na Górnym Śląsku, zaniechano na jakiś czas kosztownych strojów, uczt i zabaw.

⁴² Związek został założony 5 lipca 1916 r.

⁴³ Kółka rolnicze najlepiej rozwinęły się w zaborze pruskim. Ale w marcu 1920 r. na terenie b. zaboru rosyjskiego działało 1700 kółek rolniczych.

Informacja dla JW Pana Ministra Skarbu w sprawie poprawek ogłoszonych przez Pana Ministra Kolei do projektu Ustawy emerytalnej

INFORMACJA
dla JW Pana Ministra Skarbu

w sprawie poprawek zgłoszonych przez Pana Ministra Kolei do projektu Ustawy Emerytalnej.

1) Do art. 6.

Art. 6 (str. 3) po p. b. należy dodać p. c. „Pracownik kolejowy może być przeniesiony na emeryturę na własną prośbę także w tym wypadku, gdy uzyskał prawo do pełnej emerytury”.

Przyjęcie tej poprawki co do wszystkich kategorii pracowników kolejowych stworzyło nierówności w traktowaniu innych funkcjonariuszy państwowych, spełniających zupełnie te same lub bardzo podobne funkcje w innych działach zarządu państwowego.

Wyjątek od przyjętej w art. 6 zasady można by dopuścić tylko dla pewnych nielicznych kategorii pracowników kolejowych, spełniających funkcje specjalnie wyczerpujące siły fizyczne (np. kierownicy parowozów, przejściowo konduktorzy itp.).

2) Do art. 7.

Art. 7 (str. 3) w punkcie d zamiast „dwóch lat” wstawić słowo „roku”. W tym samym artykule dodać jako nowy ustęp e „Pracownika kolejowego można przenieść na emeryturę z urzędu także ze względu na wiek, gdy uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego”.^b Przyjęto^b.

Słowa „dwóch lat” sprostowano już na Radzie Ministrów „na rok”. Dalszą poprawkę należałoby akceptować tylko z zastrzeżeniami podanymi pod 1), aby z jednej strony ustalić należycie prawo funkcjonariusza co do pełnienia służby aż do 60 roku życia, z drugiej zaś strony ograniczyć możliwość obciążania Skarbu Państwa uposażeniem emerytalnym funkcjonariuszy, mogących pełnić obowiązki z dodatnim skutkiem w innych rodzajach służby.

3) Do art. 13.

Str. 5) skreślić słowa „i pracowników kolejowych pobierających uposażenie od 10 do 15 stopnia płacy włącznie”. W drugim zaś ustępie tego artykułu dodać po słowach funkcjonariuszy państwowych słowa „i wszystkich pracowników kolejowych”.

Przyjęcie tej poprawki spowodowało lepsze traktowanie całego szeregu pracowników kolejowych, spełniających lżejsze i mniej niebezpieczne funkcje, aniżeli ogromna ilość funkcjonariuszy w innych działach zarządu państwowego, np. gajowi, niżsi funkcjonariusze policji, straż celna, bagemistrzowie, sternicy, kolejomistrzowie i tracznicy (Min. Rolnictwa).

4) Do art. 14 p. e

Punkt e uzupełnić ustępem: „dla służby parowozowej każdy rok służby spędzony na parowozie ponad lat 10 faktycznej takiej służby liczy się za 1 1/2 roku”.
^bPrzyjęto^b

Zasada zupełnie słuszna, ze względu na specjalny charakter służby na parowozie można dopuścić wyjątkowo od ogólnej zasady, że do emerytury liczy się tylko służba efektywna (rzeczywista). Udogodnienie to jednak należałoby skonstruować w osobnym artykule, a nie jako ^hdotyczący^h ^cdalszy ciąg^c art. 14.

5) Do art. 19 dodać ustęp:

„Do emerytów kolejowych stosują się także postanowienia ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz.U. Nr 27, poz. 169) i rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy (Dz.U. Nr 79, poz. 533).

Zastrzeżenie zbędne o tyle, że art. 7 ustawy z dnia 27 marca 1920 r. Dz.U. R.P. Nr 27 poz. 160, a pośrednio także post. art. 19 projektu ustawy regulują tę kwestię wyczerpująco.

Natomiast należałoby z art. 19 dodać jako drugi ustęp co następuje:

„Postanowienie powyższe nie dotyczy pracowników kolejowych powołanych do wojskowej służby kolejowej na podstawie ustawy z dnia 27 marca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 27, poz. 160).

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
9-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 17 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Podsekretarz Stanu	
w Ministerstwie Sprawiedliwości	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Za Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych	
Dyrektor Departamentu	Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Nadto obecny podczas rozpatrywania projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie statystyki cen artykułów pierwszej potrzeby Dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego Podsekretarz Stanu dr Józef Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokoły posiedzeń Rady Ministrów z 13 i 15 stycznia 1921 po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie statystyki cen artykułów pierwszej potrzeby.

W art. 1 po wyrazie „Wykaz” wstawiono wyrazy „tych artykułów”.

W art. 2 termin „dnia 5” zmieniono na „dnia 7”.

W art. 4 skreślono wyraz „detałiczny”.

W art. 6 po wyrazie „starosta” dano wyrazy „względnie władza polityczna I. instancji”.

W art. 8 termin „za miesiąc styczeń najpóźniej dnia 5 lutego” zmieniono na „za miesiąc luty najpóźniej dnia 7 marca”.

3. Rada Ministrów zatwierdziła załączony do protokołu statut Kasy Wzajemnej Pomocy pracowników Ministerstwa Kolei Żelaznych⁴⁴.

W art. 3 skreślono wyrazy „trzynastej pensji”.

4. Rada Ministrów zatwierdziła załączony do protokołu statut zrzeszenia członków grona nauczycielskiego Konserwatorium muzycznego w Warszawie⁴⁵.

5. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych przepisów dotyczących się udzielania pozwoleń na przedsiębiorstwa przewozowe (zaprzęgowe i samochodowe) na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

Drugiemu zdaniu art. 1 nadano osnowę: „W razie, gdy przedsiębiorstwo ma być wykonywane w granicach dwóch lub więcej województw, udziela pozwolenia Ministerstwo Robót Publicznych na wniosek województwa, w granicach którego znajduje się siedziba przedsiębiorstwa”.

Postanowienie art. 3 zmieniono w tym kierunku, że taryfy zatwierdza Ministerstwo Robót Publicznych.

Do rozporządzenia dodano postanowienie, że taryfy powinny być obwieszczone.

6. Rada Ministrów przychyliła się do wniosku Ministra Spraw Wojskowych, by władze cywilne przy obsadzaniu posad odpowiednich kategorii miały wzgląd i zasadniczo przy równych kwalifikacjach kandydatów dawała pierwszeństwo byłym podoficerom zawodowym oraz byłym majstrom wojskowym.

7. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy w przedmiocie częściowej zmiany rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. o ustanowieniu odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu na froncie (Dz.U. Nr 83 z dnia 28 sierpnia 1920 r., poz. 554)⁴⁶.

8. Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, składając załączony do protokołu memoriał, zwracają uwagę Rady Ministrów na szereg usterek

⁴⁴ Kasa była stowarzyszeniem urzędników ministerstwa, które założono w 1920 r., a statut wprowadzono w życie 23 lutego 1921 r.

⁴⁵ Konserwatorium to powstało najpierw jako Szkoła Główna Muzyki w 1810 r., założone przez Józefa Elsnera i Wojciecha Bogusławskiego. Później szkoła działała jako Instytut Muzyki i Deklamacji (w ramach Oddziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Warszawskiego). Zamknięta po powstaniu listopadowym, została wznowiona w 1861 r. jako Warszawski Instytut Muzyczny. W 1918 r. przekształcił się on w Państwowe Konserwatorium Warszawskie. Kierował nim Emil Młynarski.

⁴⁶ Była ona nadawana żołnierzom Wojska Polskiego za poniesione rany i kontuzje na frontach walk w obronie ojczyzny. Nie liczył się stopień ani rodzaj broni.

przeważnie natury prawniczej i formalnej w projekcie konstytucji, złożonym przez Sejmową Komisję Konstytucyjną plenum Sejmu, wobec których Rząd powinien zająć stanowisko.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego sprzeciwia się temu wnioskowi, a to z powodu, że Rząd, zajmując stanowisko względem usterek, musiałby równocześnie zająć stanowisko względem meritum, co z uwagi na różnice poglądów poszczególnych członków koalicyjnego Gabinetu jest niemożliwe.

Sprzeciw Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uzyskał większość, a tym samym został uchylony wniosek Ministrów Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, którzy oświadczyli, że przez swoje kluby będą się starali w miarę możliwości usterki poprawić w Komisji Konstytucyjnej.

9. (Poufne) Rada Ministrów, nawiązując do obrad z 15 stycznia br. w sprawie Litwy środkowej i terenu plebiscytowego⁴⁷, na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego postanowiła utrzymać fikcję odrębności Litwy środkowej, zapewniając sobie uległość Komisji rządzącej.

Rada Ministrów równocześnie na wniosek Prezydenta Ministrów uchwaliła, że uważa za niedopuszczalne i niewskazane a przy tym szkodliwe mieszanie się czynników wojskowych w sprawy polityczne na terenie Litwy środkowej. Zarazem zlecono Prezydium Rady Ministrów odpowiednie wezwanie wysłać do Naczelnego Dowództwa na ręce Szefa Sztabu Generalnego.

Wnioski Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, by:

- a) wybory do sejmu wileńskiego objęły tylko Litwę środkową,
- b) dołożenie starań, żeby konsultacji nie były poddane tereny poza Litwą środkową na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych postanowiono załatwić na jednym z następnych posiedzeń.

10. Rada Ministrów postanowiła kontynuować akcję uregulowania kwestii żydowskiej w Polsce.

Sprawę tę zlecono Ministrom Spraw Wewnętrznych, Spraw Zagranicznych, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Skarbu.

11. Przystąpiono do obrad nad obsadzeniem stanowisk wojewodów małopolskich.

Po dyskusji załatwienie sprawy odłożono do następnego posiedzenia.

Koniec posiedzenia o godzinie 10-ej wieczorem.

^fWitos^f

⁴⁷ Tekst odnosi się do zapowiedzi Rady Ligi Narodów w sprawie organizacji plebiscytu na Wileńszczyźnie. Koncepcja ostatecznie upadła.

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie statystyki cen artykułów pierwszej potrzeby⁴⁸.
2. Statut Kasy Wzajemnej Pomocy pracowników Ministerstwa Kolei Żelaznych⁴⁹.
3. Statut zrzeszenia członków grona nauczycielskiego Konserwatorium muzycznego w Warszawie⁵⁰.
4. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych przepisów dotyczących się udzielania pozwoleń na przedsiębiorstwa przewozowe (zaprzęgowe i samochodowe) na obszarze b. zaboru rosyjskiego⁵¹.
5. Ustawa w przedmiocie częściowej zmiany rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. w przedmiocie ustanowienia odznaki honorowej dla oficerów (równorzędnych) i szeregowych za czas pobytu na froncie (Dziennik Ustaw Nr 83 z dnia 28 sierpnia 1920 r., poz. 584)⁵².
6. [Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych o wniesienie na porządek dzienny Rady Ministrów w dniu 17 bm. sprawy uwag Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Sprawiedliwości, dotyczących projektu Ustawy Konstytucyjnej]⁵³; memoriał.
7. W sprawie uregulowania kwestii żydowskiej.

°Załącznik [6] do punktu 8°

[Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych o wniesienie na porządek dzienny Rady Ministrów w dniu 17 bm. sprawy uwag Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczących projektu Ustawy Konstytucyjnej]; memoriał

Warszawa, dn. 15 stycznia 1921 r.

Do Pana
PREZYDENTA MINISTRÓW
w miejscu.

W porozumieniu z P. Ministrem Sprawiedliwości, proszę Pana Prezydenta o wniesienie na porządek dzienny Rady Ministrów w dniu 17 bm. sprawy uwag

⁴⁸ Załącznik [1] do punktu 2. Nie publikuje się. Rozporządzenie wydane zostało 17 stycznia 1921 r., „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 14, poz. 82.

⁴⁹ Załącznik [2] do punktu 3. Nie publikuje się.

⁵⁰ Załącznik [3] do punktu 4. Nie publikuje się.

⁵¹ Załącznik [4] do punktu 5. Nie publikuje się.

⁵² Załącznik [5] do punktu 7. Nie publikuje się.

⁵³ Prace te zostały wstrzymane w realiach uwikłania państwa w wojnę z Rosją Sowiecką. Ruszyły po rozejmie zawartym 12 października 1920 r.

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Sprawiedliwości, dotyczących projektu Ustawy Konstytucyjnej.

MINISTER
fSkulski^f

Warszawa, dn. 17 stycznia 1921 r.

MEMORIAŁ

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Ministerstwo Sprawiedliwości stwierdziły w projekcie konstytucji, będącym przedmiotem obrad sejmowych szereg usterek natury czysto prawniczej (nieścisłości, sprzeczności i luki). Ponieważ usterki te mogą w przyszłości dać powód do sporów i nieporozumień, przeto zachodzi konieczna potrzeba usunięcia ich. Wnioski w tym względzie i ich uzasadnienie zawierają podane poniżej uwagi do poszczególnych artykułów konstytucji, a mianowicie:

do art. 12

Słowa „pozbawione praw” odnoszą się do praw cywilnych (zdolności prawnej i zdolności do działań prawnych) nie zaś do pozbawienia praw publicznych wskutek skazania za przestępstwo karno-sądowe, gdyż o tej drugiej kwestii jest mowa w art. 14.

Wśród osób, które nie cieszą się pełnią praw cywilnych, należy odróżnić osoby w mniejszym lub większym zakresie pozbawione zdolności do działań prawnych (marnotrawny może sporządzać rozporządzenie ostatniej woli, dłużnik upadły może dysponować majątkiem, który nie wchodzi do masy konkursowej).

Należałoby tedy zmienić stylizację w sposób następujący „...ukończył lat 21, używa w pełni praw cywilnych i zamieszkuje w...”; zmiana taka tym bardziej jest pożądana, że w b. zaborze rosyjskim słowa „pozbawiony praw” wywołują mniemanie, że chodzi o karno-sądowe pozbawienie praw stanu (liszenie praw sostojanja).

do art. 14

Może powstać wątpliwość w jakim znaczeniu konstytucja używa wyrazów „przestępstwo hańbiące”: czy chodzi tylko o przestępstwa, które już z natury swej noszą na sobie piętno hańbiące (np. kradzież, oszustwo, lichwa, paskarstwo, kuplerstwo, sutenerstwo itd.), czy także o przestępstwa, które oparte na pierwiastku ideowym, kwalifikowane są przez kodeks jako zbrodnie i ścigane poważnymi karami i ograniczeniem praw honorowych i obywatelskich (bunt, rozruch, podburzanie, obraza religii itp.).

Z tekstu ustawy można by wnioskować, że przyszła ustawa wyborcza, która by skazanych za zbrodnię buntu, rozruchu, obrazy religii, ciężkiego uszkodzenia ciała itp. wykluczyć chciała od udziału w wyborach łamałaby konstytucję.

Należy liczyć się również z tym, że w b. zaborze austriackim i rosyjskim skutki karno-sądowe skazania działają automatycznie, tj. zjawiają się w razie skazania za zbrodnię (w b. zab. austr.), względnie łączą się automatycznie z pewną karą (w b. zab. ros.), natomiast w b. zab. pruskim, oprócz automatycznych skutków karno-sądowych skazania, które stosują się w stosunkowo szczupłym zakresie (§ 31 K.K. niem.) istnieje instytucja kary dodatkowej (nie skutków skazania), a mianowicie pozbawienia praw honorowych, które sędzia orzeka, zależnie od okoliczności danego wypadku (§ 32 i nast. K.K. niem.).

Zdarzyć się więc może, że nawet w przypadku kradzieży można zaniechać orzeczenia utraty obywatelskich praw honorowych (kradzież na tle ideowym), natomiast można taką karę orzec przy przestępstwach, które z natury swej nie zawsze są hańbiące, jak np. stawianie oporu władzy (np. osoba najęta za pieniądze do walk ulicznych z policją mogłaby być pozbawiona obywatelskich praw honorowych).

Rozbieżność ustawodawstw karnych dzielnicowych nakazuje wielką ostrożność w operowaniu pojęciem „przestępstwa hańbiącego”.

Należałoby tedy ująć rzecz w sposób następujący: „...skazani za przestępstwa cięższe lub hańbiące...”.

Z projektu wynika dalej, że ordynacja wyborcza określi tylko jedną kategorię przestępstw (hańbiące), natomiast nie określi przestępstw polegających na nadużyciu mandatu poselskiego dla celów nieprawnego zysku.

Interpretacja „nadużycia mandatu poselskiego w celach zysku” może przedstawiać w praktyce wątpliwości następujące:

Pojawić się może zapatrywanie, że ustawodawca miał na myśli sui generis przestępstwo, którego istota odpowiadała mniej więcej wyrazom wyżej wspomnianym. Chodziło może ustawodawcy o tego rodzaju czyn, który piętnuje ustęp 4 art. 177 franc. K.K. (z redakcji według ustawy z 4 VII 1889 r.). W słowach „Sera pounie... toute personne investie d'un mandat électif, qui aura agrée des offres ou promesses, reçu des dons ou présents pour faire obtenir ou tenter de faire obtenir des décorations, médailles, distinctions ou récompenses, des places, fonctions ou emplois, des faveurs quelconques, accordées par l'autorité publique, des marchés, entreprises, ou autres bénéfices résultant des traités conclus également avec l'autorité publique, et aura ainsi abusé de l'influence, réelle ou supposée, qui lui donne son mandat”⁵⁴.

⁵⁴ „Podlega karze... każda osoba posiadająca mandat wyborczy, która przyjmuje oferty lub obietnice, otrzymuje prezenty lub podarunki w celu uzyskania lub próby uzyskania odznaczeń, medali, wyróżnień lub nagród, miejsc, funkcji lub stanowisk, korzyści wszelkiego rodzaju przyznawanych przez władzę publiczną, zamówień, firm lub innych korzyści wynikających z traktatów zawartych również z władzą publiczną, i która w ten sposób nadużyje wpływów, rzeczywistych lub domniemanych, wynikających z przyznanego tej osobie mandatu wyborczego”.

Podobnego przepisu w ustawodawstwach karnych trzech dzielnic nie spotykamy; nie można też twierdzić, by ustawodawca układający konstytucję chciał przesądzać wprowadzenie podobnego przepisu do ustawodawstwa karnego polskiego.

Należy zastanowić się nad kwestią, czy ustawodawca nie miał na myśli jakiegokolwiek przestępstwa, które zabarwione będzie momentem nadużycia mandatu w celach zysku; pod kątem widzenia da się pomyśleć szereg przestępstw różnie kwalifikowanych, np. wymuszenie materialne pod groźbą ujawnienia pewnych faktów w parlamencie, popieranie obcych interesów z pobudek materialnych itp.

Przyjmując, że ustawodawca tak sprawę pojmuje należałoby stanąć na stanowisku, że o tym czy poseł nadużył mandatu w celu zysku decydować może jedynie sąd karny w tenorze wyroku. Nie wystarczy by dane odnośne czerpano z motywów, albowiem wyłonią się natychmiast różnice w zapatrywaniach, które nie może rozstrzygnąć władza układająca np. listę wyborczą.

Z tego wniossek, że konstytucja przewiduje prawdopodobnie wprowadzenie do ustawodawstwa karnego kary dodatkowej, która będzie się mieścić nie w ordynacji wyborczej, a którą to karę orzekałby sędzia w wypadku gdyby doszedł do przekonania, że nadużyto mandatu poselskiego w celach zysku.

Wobec powyższego stylizacja zdania drugiego art. 14 mogłaby brzmieć „bliższe postanowienia co do utraty prawa wybierania, wybieralność lub utraty piastowanego mandatu określają ustawy”.

Wzmianka o utracie mandatu piastowanego jest wskazana dlatego, że jeśli się jej nie uczyni, to warunki, wśród których będzie miała nastąpić utrata mandatu z powodu czynu karygodnego będzie mogła określić tylko ustawa, zmieniająca konstytucję, gdyż według art. 11 posłów wybiera się na lat 5, a wybieralność, o której mowa w art. 14 dotyczy tylko prawnej zdolności uzyskania mandatu nie zaś utraty prawnej zdolności dalszego piastowania mandatu.

do art. 16.

Artykuł 16 ustanawiając równe uprawnienia funkcjonariuszy państwowych i samorządowych w odniesieniu do ich stosunku służbowego i z chwilą wyboru na posła, był niewątpliwie traktowany pod kątem widzenia nie tylko samego otrzymania automatycznego urlopu przez danego funkcjonariusza państwowego lub samorządowego, lecz i pod kątem widzenia płatności rzonego urlopu. Ten wzgląd, ujęty demokratycznie słusznie zdecydował o regule bez wyjątku, jednakże z chwilą skreślenia słowa „płatny”, a to w zgodzie z wnioskiem PSL („Wyzwolenie”) i PPS przyjętym przy głosowaniu w drugim czytaniu projektu konstytucji odpadają motywy wyżej podane, i mamy do czynienia wyłącznie ze sprawą automatycznych urlopów.

Przy tak istotnej zmianie merytorycznej art. 16 należy się zastanowić nad tym, czy będzie celowe i wskazane utrzymanie tego artykułu w dotychczasowym brzmieniu.

Przed wszystkim nie byłoby wskazane, aby profesor wyższej uczelni z chwilą wyboru na posła otrzymywał automatycznie urlop, a to ze względu na brak profesorów w szkołach akademickich z jednej strony, z drugiej zaś na zupełną możliwość piastowania mandatu poselskiego i wykładania.

Następnie należałoby uczynić również zastrzeżenie w stosunku do ministrów. Wybranie danego Ministra na posła wytworzyłoby przy zachowaniu dotychczasowego brzmienia art. 16 ten stan, że odnośnie Ministerstwo w pewnych wypadkach posiadałoby przez 5-letni okres czasu kierownika, co nie byłoby wskazane ze względów reprezentacyjnych i służbowych.

Z wyżej podanych motywów proponuje się następujące uzupełnienie:

„Przepis ten nie dotyczy ministrów i profesorów wyższych uczelni”.

Ze stanowiska konstytucyjnego wyżej podany ustęp byłby dostateczny, pozostawiający ustawie wyborczej rozwinięcie i ustalenie rzeczonyj sprawy.

Jeżeli jednak takie stanowisko nie zostanie uwzględnione, proponuje się dodać, co następuje:

„Wybrani Ministrowie obowiązani są w ciągu dni 8-iu od dnia wyboru zrzec się piastowanego urzędu lub też mandatu poselskiego.

Profesorowie wyższych uczelni mają prawo żądania urlopu na czas trwania mandatu poselskiego”.

Przy rozrządaniu powyższych kwestii nasuwa się pytanie, jak konstytucja pojmuje urząd podsekretarza stanu pod względem polityczno-prawnym?

Teoretycznie może być stanowisko podsekretarza stanu dwojakie, a mianowicie albo stoi on pod względem odpowiedzialności parlamentarnej i konstytucyjnej (art. 59 i 60) na równi z ministrem, albo zrównany jest pod względem odpowiedzialności z resztą urzędników, za których odpowiada tylko minister. Ta druga koncepcja, dopuszczająca usunięcie podsekretarza stanu z urzędu tylko z powodów, przewidzianych w pragmatyce służbowej dla ogółu urzędników chroni go przed fluktuacjami politycznymi i zapewnia w ten sposób pewną stałość w pracach ministerstwa.

Projekt konstytucji kwestii powyższych bezpośrednio nie rozstrzyga. Art. 17 stawia podsekretarza stanu na równi z ministrem pod względem prawa zatrzymania mandatu poselskiego na wypadek powołania na urząd. Art. 57, 62 i 64 natomiast nie robią żadnej różnicy między podsekretarzem stanu a resztą urzędników. Celem uniknięcia wynikających stąd wątpliwości byłoby pożądaną sprawę zasadniczo rozstrzygnąć i ustaloną zasadę przeprowadzić konsekwentnie we wszystkich artykułach, które jej dotyczą. Jeśli podsekretarze stanu mają być pod względem polityczno-prawnym traktowani na równi nie z ministrami lecz z resztą urzędników, wystarczy dla jasności ujęcia sprawy skreślenie w art. 17 słów „podsekretarze stanu”.

do art. 19

Sąd Najwyższy jako instytucja sądowa w ścisłym słowa znaczeniu jest z istoty swojej powołany prawie wyłącznie tylko do orzecznictwa w dziedzinie prawa prywatnego i karnego. Dla orzecznictwa w innych sprawach prawa publicznego przewiduje art. 75 sądy administracyjne z najwyższym trybunałem administracyjnym⁵⁵ na czele. Tak sąd Najwyższy, jak i Najwyższy Trybunał Administracyjny opiera, względnie opierać będzie swoją działalność na postępowaniu przystosowanym ściśle do charakteru spraw sobie powierzonych. Ponieważ sprawy ważności wyborów mają charakter publiczno-prawny, byłoby więcej celowe poruczyć rozstrzygnięcie ważności wyborów, zaprotestowanych Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu zwłaszcza że członkowie jego będą mieli niewątpliwie niezawisłość przyznaną sędziom zwyczajnym.

O ile by myśl powyższa znalazła aprobatę, wypadałoby słowa „Sąd Najwyższy” zastąpić słowami „Sąd wskazany ustawą” a zapowiedziane w art. 18 ordynacją wyborczą oddać rozstrzygnięcie protestów wyborczych na razie Sądowi Najwyższemu. Ujęcie prawne sprawy w ten sposób proponuje się z tego powodu, że Najwyższy Trybunał Administracyjny dotychczas nie istnieje; gdyby zaś przy utworzeniu go postanowiono oddać mu rozstrzygnięcie protestów, o których mowa, musiałoby się zmienić odpowiedni przepis konstytucji, a tego w interesie jej powagi należałoby, o ile możliwości unikać.

do art. 21

W ustępie 2 art. 21 należałoby wyrazić się „postępowanie karno-sądowe, karno-administracyjne lub dyscyplinarne...”, chodzi bowiem tylko o sprawy karne.

W ustępie 3 art. 21 należałoby wyrazić się raczej: „...nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej...”.

W zdaniu 2 ustępu 3 art. 21 użyto terminu „zbrodni pospolitej”. Termin ten budzi poważne wątpliwości przede wszystkim z tego powodu, że pojęcie „zbrodni” jest zupełnie niejednolicie ujęte w ustawodawstwach dzielnicowych. Gdy w ustawodawstwie b. zab. austr. każdy czyn, za który ustawa przewiduje karę więzienia od 6 miesięcy jest już zbrodnią, w b. zab. ros. zbrodniami są przestępstwa zagrożone karą śmierci lub ciężkiego więzienia; natomiast przestępstwa, zagrożone karą więzienia lub twierdzą do lat 6 są jeszcze występkami.

Podobnie w b. zab. prus. przestępstwa, zagrożone karą więzienia lub twierdzą do lat 5 są jeszcze występkami.

Dla ilustracji zaznaczyć należy, że kradzież (niekwalifikowana) kwoty 1001 kor. w b. zab. austr. jest już zbrodnią, podczas gdy w dwu innych zaborach kradzież (niekwalifikowana) stu miliardów dolarów jest występkiem.

⁵⁵ Najwyższy Trybunał Administracyjny powołany został do życia ustawą z 3 sierpnia 1922 r., a zainaugurował działalność 25 października 1922 r.

Ponieważ art. 21 przewiduje pochwycenie in flagranti za „zbrodnię” należy mieć na względzie nierównomierność traktowania posłów, która by wynikała na tle rozbieżności ustawodawstw dzielnicowych.

Pojęcie zbrodni „pospolitej” nie jest pojęciem, które dałoby się uzasadnić przepisami prawa karnego dzielnicowego. Ustawa o nietykalności członków Sejmu będzie mieć dużo kłopotów z tą kwestią. Byłoby może rzeczą bardziej prostą przewidzieć możliwość pochwycenia in flagranti w ogólności tak jak to czyni art. 45 konstytucji belgijskiej, § 31 konstytucji niemieckiej, § 84 konstytucji pruskiej, § 11 austr. ustawy z r. 1861 Nr 98 Dz.U.P. i § 16 austr. ustawy z r. 1867 Nr 141 Dz.U.P.

Według przepisu art. 21 konstytucji nietykalność poselska nie jest ograniczona do czasu sesji, lecz rozciąga się na cały czas trwania mandatu. Między jedną sesją a drugą poseł (pominąwszy uchwytanie na gorącym uczynku, co należeć będzie do niezwykłych rzadkości) może licząc na zbyt odległą represję popełniać wszelkie choćby najcięższe przestępstwa, projekt nie przewiduje możliwości rychłego wydania go sądowi, choćby dlatego, że nie określa organu, który by posła mógł wydać w czasie gdy Sejm nie jest zebrany. Może nie taka była intencja projektodawcy; liczyć się bowiem należy z poczuciem prawnym ogółu społeczeństwa, które by burzyć się mogło, widząc np. zdracę stanu lub mordercę, którego nikt aresztować nie może i który spokojnie używa wolności przez szereg miesięcy (zanim zbierze się Sejm i o wydaniu jego zadecyduje), a może nawet spokojnie zaciera ślady zbrodni lub czyni przygotowania do ucieczki.

Śmiało rzec można, że polskie ustawodawstwo byłoby unikatem pod względem podobnego stanu prawnego.

Należałoby tedy albo ograniczyć nietykalność (wzorem ogółu ustawodawstw europejskich i pozaeuropejskich) do czasu sesji albo stworzyć organ, który by po zamknięciu sesji decydował o wydaniu.

Byłoby też może rzeczą wskazaną, by nie przewidywać wydania specjalnej ustawy o nietykalności poselskiej, szczegółowe bowiem przepisy konstytucyjne (podobnie jak w wielu innych państwach) powinny wystarczyć.

do art. 24

Art. 24 ustanawia diety poselskie, przez co należy rozumieć, że wynagrodzenie posłów będzie oparte, względnie powiązane przede wszystkim z trwaniem sesji sejmowych.

Sprawa ta jest ważna dla funkcjonariuszy państwowych i samorządowych, którzy wobec brzmienia art. 16 konstytucji (wykreślone słowo „płatny” po głosowaniu), a nie posiadając przeważnie majątku, mogliby mieć obawę przed ubieganiem się o mandat poselski ze względu na okresy międzysesyjne, tj. czas nieotrzymywania diet.

do art. 25

Słowa, zawarte w ustępie 2 „Sejm winien być zwołany... zgodnie z art. 130 Konstytucji najpóźniej 8 dnia po zawieszeniu praw obywatelskich” pozostawiają w sprzeczności z tym ostatnim przepisem, według którego Sejm zbiera się automatycznie. Prócz tego wypadku zebranie się Sejmu na sesję nadzwyczajną bez zwołania go przez Prezydenta Rzeczypospolitej konstytucja przewiduje inne podobne wypadki (art. 39, 41 i 42), o czym art. 25 nie wspomina.

Ze względu na powyższy stan rzeczy byłoby w interesie jasności pożądane skreślić koniec ustępu 2, począwszy od słów „a także”, z obu zdań stanowiących ustęp 3 zrobić 2 osobne ustępy rozdzielone od siebie ustępem nowym o następującym brzmieniu: „Inne wypadki zebrania się Sejmu na sesję nadzwyczajną określa konstytucja”.

do art. 26

Art. 40 porucza w pewnych wypadkach Marszałkowi Sejmu zastępstwo Prezydenta Rzeczypospolitej⁵⁶. Ponieważ z chwilą rozwiązania Sejmu przestaje istnieć nie tylko Sejm jako całość, ale i jego wszelka emanacja, a więc i Marszałek, przeto mogą powstać wątpliwości prawne w razie, gdyby potrzeba zastępstwa Prezydenta Rzeczypospolitej zaszła w chwili, kiedy Sejm jest rozwiązany. Z tych względów jakoteż ze względu na to, że art. 41 porucza wyraźnie Marszałkowi pewne funkcje w czasie rozwiązania Sejmu byłoby pożądane art. 26 uzupełnić nowym ustępem o następującym brzmieniu:

„Po rozwiązaniu Sejmu Marszałek Sejmu zastępuje Prezydenta Rzeczypospolitej w wypadkach niniejszą konstytucją określonych aż do wyboru Marszałka nowego Sejmu”.

do art. 34

Proponuje się dodać po słowie „świadków” słów „i rzeczoznawców”.

Wniosek ten motywuje się tym, że osiągnięcie celu przy Komisji nadzwyczajnej może być nieraz zawisłe od zasięgnięcia opinii znawców.

do art. 41

W ustępie 1 art. 41 nie jest wypowiedziane, z czyjej inicjatywy i pod czym przewodnictwem łączą się Sejm i Senat w Zgromadzenie Narodowe. Prawdopodobnie miał tu w drodze analogii wejść w zastosowanie przepis ustępu 2 art. 39; byłoby jednak rzeczą wskazaną w interesie uchylecia niepewności, aby kwestię tę wyjaśnić wyraźnie w tekście art. 41 przez dodanie słów: „Z inicjatywy Marszałka

⁵⁶ Następowoło to w przypadku zgonu prezydenta podczas kadencji, opróżnienia urzędu wskutek zrzeczenia się mandatu oraz w wypadku pociągnięcia go do odpowiedzialności za zdradę stanu lub pogwałcenie konstytucji, co precyzował jej artykuł 51.

i pod jego przewodnictwem”, względnie przez powołanie się na końcu ustępu 1 art. 41 na ustęp 2 art. 39.

W ustępie drugim art. 41 byłoby wskazane wstawić w miejsce słów „nie jest zajęty” słowa „jest opróżniony”, a to celem zachowania jednolitego sposobu wyrażania się i ścisłego związku ustępu 2 art. 41 z ustępem 1, w którym jest mowa o „opróżnieniu” urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej.

Ze względu na to, że wyraz „niezwłocznie”, użyty w ustępie 2 art. 41 daje określenie czasu nieścisłe, że dalej w interpretacji pokrywałby się on z określeniem „bez niepotrzebnej zwłoki” dając Marszałkowi Sejmu daleko idącą wolność w ocenie, jaka zwłoka miała być uważana za niepotrzebną, należałoby słowo „niezwłocznie” zastąpić ściśle określonym terminem, w obrębie którego ma Marszałek Sejmu zarządzić nowe wybory do Sejmu i Senatu.

do art. 44

Ustęp 2 tego artykułu rozstrzyga sprawy ze stanowiska prawnego urzędników kancelarii cywilnej Naczelnika Państwa, w szczególności pozostaje kwestią otwartą, kto jest odpowiedzialny za działanie tych urzędników, kto ich mianuje, względnie kontrasygnuje ich nominację.

do art. 47

Określenia „Rząd” używa się w konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w rozmaitym znaczeniu. W szczególności służy ono w art. 33 na określenie poszczególnych Ministrów, w art. 57 występuje obok określenia „Rada Ministrów” i przybiera znaczenie znane w zachodnio-europejskim życiu parlamentarnym pod nazwą „Komitetu Ministrów”, a używane dla oznaczenia ogółu Ministrów specjalnie w wypadku, gdzie idzie o ogólny kierunek polityki przez nich nadawany. W art. 47 nie mógł być ów wyraz użyty ani w znaczeniu nadanym mu w art. 33, ani w owym z art. 57, widoczne jest natomiast, że użyto go tutaj na oznaczenie Rady Ministrów. Należałoby tedy dla zachowania jasności przepisu i jednolitego sposobu wyrażania się ustawodawcy, wstawić w ustęp 2 art. 47 w miejsce słowa „Rządu” wyrażenie „Rady Ministrów”.

do art. 48

Pierwsze zdanie tego artykułu zredagowane jest nie dość ściśle. Pod „prawem łaski” w teorii rozumie się wszelkie akty łaski w zakresie sądownictwa karnego, a więc zarówno darowanie kary, jej złagodzenie, umorzenie postępowania karnego, jak i opuszczenie skutków karno-sądowego zarządzenia. Jeżeli w ten sposób rozumieć należy słowa „Prawo łaski”, to wyszczególnianie prócz tego prawa złagodzenia kary jest niepotrzebne, a to tym mniej, że wprowadza niejasność do znaczenia słów „Prawo łaski”.

Nasuwa się również pytanie, czy zamierzone było przyznanie Prezydentowi Rzeczypospolitej prawa abolicji zwłaszcza że nawet w niektórych państwach monarchicznych konstytucje prawa tego panującemu nie przyznają.

Jeżeli by to prawo nie miało być przyznane Prezydentowi Rzeczypospolitej, natenczas pierwsze zdanie wspomnianego art. winno by opiewać: „Prawo darowania i złagodzenia kary oraz darowania skutków karno-sądowego zasądzenia przysługuje Prezydentowi Rzeczypospolitej”.

Gdyby zaś miała mu przysługiwać abolicja, należałoby w powyższym zdaniu po słowie „kary” zrobić przecinek, a po nim dodać słowa „umorzenia postępowania karnego”.

do art. 52

Art. 52 wypowiada w ustępie 1 zasadę, że Prezydent Rzeczypospolitej nie jest odpowiedzialny „politycznie” za swe czynności urzędowe, nie wyjaśnia jednak powyższy artykuł, co należy rozumieć pod odpowiedzialnością polityczną. Wyraźnego określenia tego ostatniego pojęcia nie znajdujemy w całej konstytucji. Konstytucja jednak daje pewne wskazówki, umożliwiające orientację, jakie znaczenie ma w jej rozumieniu odpowiedzialność polityczna. Wskazówki takie znajdujemy w art. 57 do 60, mówiących o odpowiedzialności parlamentarnej i konstytucyjnej Ministrów. Z zestawienia art. 57 do 61 z art. 52 dochodzi się do przekonania, że pod odpowiedzialnością polityczną należałoby rozumieć w art. 52 odpowiedzialność parlamentarną, i że od niej właśnie zwalnia konstytucja w ustępie 1 art. 52 Prezydenta Rzeczypospolitej (czyniąc go równocześnie w ustępie 2 art. 52 odpowiedzialnym konstytucyjnie).

Wobec powyższego należałoby w ustępie 1 art. 52 wstawić w miejsce słowa „politycznie” słowo „parlamentarnie”.

do art. 54

W art. 54 byłoby wskazane w miejsce zestawienia: „Sejmu i Senatu” wstawić słowa „Sejmu lub Senatu”, w zestawieniu bowiem obecnym czyni art. 54 wrażenie, jak gdyby wypowiadał zasadę, iż Prezydent Rzeczypospolitej nie może równocześnie należeć do składu Sejmu i Senatu.

do art. 57

Pożądane byłoby kreślić słowo „także” w ustępie drugim, gdyż oddziaływa ono ujemnie na wyrazistość zasady odpowiedzialności każdego poszczególnego Ministra za swój resort.

do art. 60

Odnosnie ostatniego zdania zauważa się, że użyte w nim wyrażenie „nie może dalej sprawować żadnych czynności urzędowych” nie jest ściśle, a w szczególności

nie wyjaśnia kwestii, czy Minister z chwilą postawienia go w stan oskarżenia, jest zawieszony w urzędowaniu (jak to ma miejsce w myśl art. 52 odnośnie Prezydenta Rzeczypospolitej), czy też ma się jedynie wstrzymać od czynności urzędowych. Rzecz oczywista, iż takie wstrzymanie się od urzędowania rodziłoby inne skutki prawne, niż suspensja.

Wobec tego, iż z zestawienia sposobu wyrażenia się ustawodawcy w art. 60 z art. 52 można by wysnuć wniosek, że ustawodawca nie miał zamiaru, by w wypadku przewidzianym w art. 60 następowała suspensja Ministra, byłoby wskazane uzgodnienie pod względem brzmienia postanowienia ostatniego zdania art. 60 z postanowieniem ostatniego zdania art. 52, o ile według zamiaru ustawodawcy ma tu mieć miejsce suspensja.

do art. 61

Przepisy zawarte w tym artykule nie głoszą nic nowego pod względem materialno-prawnym. Stwierdzają one tylko kompetencję władz w sprawach karnych i cywilnych dotyczących Ministra i z tego powodu w istocie swej do konstytucji nie należą. Zasadę wypowiedzianą w zdaniu 2 art., o którym mowa, będzie można przeprowadzić w ustawie O Trybunale Stanu.

Z powyższych względów proponuje się skreślenie całego artykułu.

do art. 63

Według art. 63 nie może Minister uczestniczyć w zarządzie i kontroli przedsiębiorstw i instytucji, na zysk obliczonych. Zauważa się, iż według obecnego brzmienia art. 63 nie mógłby Minister uczestniczyć w zarządzie własnego gospodarstwa rolnego, któremu się oddawał przed powołaniem go na stanowisko Ministra. Należałoby tedy zmienić stylizację art. 63 w sposób nie dopuszczający do wysnuwania tak skrajnych konsekwencji, zwłaszcza gdy celem postanowienia art. 63 było prawdopodobnie przede wszystkim usunięcie Ministra od uczestnictwa w zarządzie i kontroli assocjacji kapitalistycznych na zysk obliczonych.

do art. 64

W konstytucji jest mowa o tym, kto zastępuje Prezydenta Rzeczypospolitej w razie, gdy on nie może sprawować urzędu, względnie w razie opróżnienia stanowiska Prezydenta Rzeczypospolitej, jest mowa o kierownikach Ministerstwa, sprawujących tymczasowy urząd Ministra, jest wreszcie mowa o Podsekretarzach Stanu, nie ma natomiast wzmianki o tym, kto zastępuje Prezydenta Ministrów na wypadek, gdy nie może on sprawować urzędu. Lukę tę wypełnia częściowo art. 64, z którego można wysnuć wniosek, iż w razie trwałej przeszkody po stronie Prezydenta Ministrów sprawuje jego urząd tymczasowy kierownik. Otwarta natomiast pozostaje kwestia zastępstwa Prezydenta Ministrów w razie przeszkody czasowej. Powyższą lukę należałoby uzupełnić zwłaszcza ze względu

na kolizję, jakie by mogły nastąpić podczas chwilowej niemożności pełnienia urzędu przez Prezydenta Ministrów w wypadkach, gdzie by szło np. o zamianowanie, względnie odwołanie Ministra, które następuje według art. 46 na wniosek Prezydenta Ministrów.

do art. 68

Art. ten jest w ogóle niejasno zredagowany, tak że wyrażone w nim myśli tylko z trudnością zrozumieć można. Ponadto ze słów końcowych wynikałoby, że udział obywateli powołanych drogą wyboru, byłby konieczny nawet w urządach pocztowych, kolejowych itp. Ponieważ takie ujęcie sprawy nie było oczywiście zamierzone, zachodzi potrzeba zapobieżenia tego rodzaju konsekwencjom.

do art. 69

Według obecnej stylizacji tego art. miałyby postanowienia ustępu 2 art. 69 odnosić się do samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. O ile stan prawny, unormowany w ustępie 2 art. 69 byłby pożądanym w samorządzie wyższego stopnia, tj. powiatowym i wojewódzkim, o tyle oddanie czynności wykonawczych organom opartym na zasadzie zespolenia kolegów, obieranych przez organa reprezentacyjne, z przedstawicielami państwowym władz administracyjnych i pod ich przewodnictwem natrafiłoby odnośnie samorządu gminnego na znaczne trudności i w rezultacie mijałoby się niejednokrotnie z właściwym celem. Ustanowienie w każdej gminie miejskiej i wiejskiej przedstawiciela państwowych władz administracyjnych byłoby połączone z bardzo znacznymi trudnościami, a niejednokrotnie natrafiłoby na trudności ze względu na brak odpowiedniej ilości sił kwalifikowanych w państwowych władzach administracyjnych. Z tych tedy przyczyn byłby Rząd zmuszony mianować tego rodzaju przedstawicielami państwowych władz administracyjnych nie urzędników tychże władz, ale osoby z grona mieszkańców danej gminy – co znów niejednokrotnie nie odpowiadałoby celowi.

Wobec powyższego byłoby wskazane ograniczyć wyraźnie postanowienia ust. 2 art. 69 do samorządu wyższego stopnia, tj. powiatowego i wojewódzkiego.

do art. 75

Art. 75 ustanawia nie tylko powołanie do życia sądownictwa administracyjnego, lecz przesądza również zasadnicze momenty organizacyjne, a mianowicie współdziałanie czynnika obywatelskiego łącznie z sędziowskim oraz utworzenie Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Ze stanowiska prawniczego sprawa współdziałania czynnika obywatelskiego w sądownictwie administracyjnym jest kwestią sporną, ze względu na swą celowość, a tym bardziej, że sądownictwo administracyjne ma orzekać wyłącznie o legalności aktów administracyjnych, jak to uwidacznia art. 75 projektu konsty-

tucji; sporna jest również kwestia samodzielnych sądów administracyjnych nie włączonych do sądów zwykłych.

Ze stanowiska prawniczego, nie badając obecnie merytorycznie samej sprawy, nie byłoby wskazane, aby konstytucja przesądziła poruszone tu kwestie, wiążąc przez to zapowiedzianą ustawę o sądownictwie administracyjnym, przy dyskusji nad którą można jedynie osiągnąć całkowite i gruntowne oświetlenie i rozstrzygnięcie spraw związanych z organizacją sądownictwa administracyjnego.

Reasumując, proponuje się skreślenie w art. 75 ustępu końcowego, poczynając od słów „oparte w swej działalności...”.

do art. 85

Dla informacji nadmienić należy, że Komisja Kodyfikacyjna⁵⁷, rozpoznając na zebraniach ogólnych w dniach 17–21 maja 1920 zasady ustroju sądownictwa przysłała do przekonania, że „należy utworzyć sądy przysięgłych i powierzyć im rozpoznanie: a) wszystkich spraw politycznych, b) przestępstw zagrożonych ciężkimi karami (zbrodni)”.

Przestępstwa popełnione osnową pisma drukowego postanowiono wyłączyć spod kompetencji sądów przysięgłych ze względu na dotychczasowe ujemne pod tym względem spostrzeżenia w innych krajach, w szczególności ze względu na to, że sądy te nie zapewniają poszanowania czci, której obraży dopuszcza się w osnowie pisma drukowego.

do art. 89

Przepisy konstytucyjne jako przepisy zasadnicze muszą być interpretowane ściśle według brzmienia słów ich. Interpretując w ten sposób art. 89 dochodzimy do dwóch wniosków ze sobą niezgodnych, a mianowicie, że obywatel polski nie może nabyć obywatelstwa obcego, albo że obywatel polski nabywszy w jakikolwiek sposób obywatelstwo obce traci polskie.

Oдноśnie do wniosku pierwszego uważa się, że każde państwo ma bezsprzecznie prawo wydawania przepisów o obywatelstwie swoim i orzekania na ich podstawie o tym, czy pewna osoba jest jego obywatelem, czy też nie. Może się więc zdarzyć, że jedną i tę samą osobę uzna kilka państw – każde zgodnie ze swoimi ustawami – za swego obywatela, a zatem, że ktoś uznany przez władze polskie za obywatela polskiego, uznany będzie równocześnie także przez jedno lub kilka innych państw za swego obywatela, czyli że obywatel polski będzie miał dwa lub nawet więcej obywatelstw, a temu zapobiec mogą tylko traktaty międzynarodowe, nigdy zaś ustawa wewnętrzna poszczególnego państwa.

⁵⁷ Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej była organem sejmowym. Powstała z mocy ustawy uchwalonej 3 czerwca 1919 r. Jej zadaniem było opracowanie projektów ustaw ujednolicających prawo państwa polskiego w związku z przejściem różnych systemów prawnych po zaborcach.

Wniosek drugi, że obywatel polski nabywszy obywatelstwo obce traci polskie, stwarza zawisłość posiadania obywatelstwa polskiego od ustawodawstwa państw obcych – jest zatem w konsekwencjach swoich dobrowolnym ograniczeniem suwerenności Państwa Polskiego na rzecz państw obcych. – Dla ilustracji przykład następujący: państwo X. przewidując za lat 20... 30... wojnę z Polską wydaje u siebie ustawę, że wszyscy chłopcy urodzeni w Polsce a nie obowiązani jeszcze ze względu na swój wiek do służby wojskowej uzyskują z mocy samego prawa obywatelstwo tego państwa X. Uczynić to może, gdyż normowanie spraw własnego obywatelstwa jest sprawą czysto wewnętrzną, a więc nie może być uważane za mieszanie się do spraw państwa drugiego, zwłaszcza jeśli jego prawom się nie sprzeciwia. Prawu polskiemu ustawa taka nie tylko nie sprzeciwiałaby się, ale odpowiadałaby nawet wyraźnemu przepisowi zawartemu w art. 11 p. 1 ustawy z 20 stycznia 1920 Dz.U. R.P. Nr 7 poz. 44 zwłaszcza jeśli się zważy, że wobec braku jakichkolwiek ograniczeń w tej ostatniej ustawie każde nabycie obywatelstwa obcego, a więc tak dobrowolnie, jak i niedobrowolnie, skutkuje utratą obywatelstwa polskiego dla osób nie obowiązanych do czynnej służby wojskowej i to bez względu na to, czy w Polsce pozostały, czy też przesiedliły się za granicę i że skutek ten następuje ipso jure tak, że orzeczenie wydane ewentualnie w myśl art. 13 wyżej wspomnianej ustawy może mieć tylko charakter stwierdzenia stanu prawnego, który z mocy samej ustawy zaistniał. Ponieważ kwestię, czy ktoś jest obywatelem pewnego państwa można ocenić tylko według ustaw tego państwa, przeto ustawa państwa X. będzie podstawą do oceny, czy ci chłopcy są obywatelami państwa X. Kto przedłoży metrykę stwierdzającą, że urodził się w Polsce i powoła się na tę ustawę państwa X. i na art. 89 polskiej ustawy konstytucyjnej nie będzie mógł być uważany przez władze polskie za obywatela Państwa Polskiego, a tym samym nie będzie mógł wbrew woli swojej być prawnie powołanym do polskiej służby wojskowej, a to ze względu na przepisy zawarte w art. 1, 5 i 111 ustawy tymczasowej o powszechnym obowiązku służby wojskowej Dz.Pr. Kr.P. Nr 13 poz. 28 1918 r. W następstwie Polska po jakimś czasie w najlepszym razie może mieć armię złożoną tylko z osób chcących pełnić dobrowolnie służbę wojskową.

Jest to przykład niewątpliwie skrajny, ale skrajne konsekwencje są szkłem powiększającym dla studiów nad ustawą.

Niepodobna wprost przypuścić, by projekt chciał stworzyć zasadę, że obywatel polski nabywszy w jakikolwiek sposób obywatelstwo obce traci polskie, zasada zaś, że obywatel polski nie może nabyć obywatelstwa obcego nie prowadzi, jak wyżej wykazano, do żadnego celu, a więc nie mogła być również zamiarem projektu. Komisja konstytucyjna projektując art. 89 chciała w każdym razie coś wypowiedzieć, wypowiedziała jednak coś, czego nie chciała, nie wypowiedziała zaś tego co chciała. – Prawdopodobnie miała tu Komisja zamiar zapobiec temu, by osoba uważana za obywatela polskiego przy sposobności wykonywania praw obywatelskich nie mogła w razie zażądania od niej spełnienia obowiązku

obywatelskiego zasłonić się zarzutem, że jest także obywatelem jednego z państw obcych. Myśl ta jednak nie została wypowiedziana i z tego powodu nie stałaby się prawem, gdyby Sejm uchwalił art. 89 w projektowanym brzmieniu.

Art. ten jest pod względem istotnym równobrzmiący z art. 1 ustawy z dn. 20 stycznia 1920 Dz.U. R.P. Nr 7 poz. 44. Ponieważ przy wykonaniu tego ostatniego przepisu nasunęły się również wyżej wyłuszczone myśli, przeto Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśniło ten przepis w art. 3 rozporządzenia z dn. 7 czerwca 1920 Dz.U. R.P. Nr 52 poz. 320, które brzmi: „obywatel polski nie może być przez władze polskie uważany jednocześnie za obywatela innego państwa”. W tym samym rozporządzeniu (art. 6) stworzono zasadę, że utratą obywatelstwa polskiego skutkuje nabycie obywatelstwa obcego tylko wówczas, jeśli nastąpiło zgodnie z wolą osoby interesowanej; w ten sposób osłabiono niepożądane skutki, jakie wyniknąć mogą z art. 11 p. 1 ustawy o obywatelstwie. Prawna ważność obu powyższych w interesie państwowych koniecznych przepisów rozporządzenia została poważnie zachwiana, gdyby w ustawie konstytucyjnej, która przy wszystkich kolizjach z innymi ustawami będzie decydująca, zatrzymano art. 89 w projektowanym brzmieniu. Wskazane byłoby więc, by art. ten w dotychczasowym brzmieniu został skreślony i by miejsce jego zajął przepis zawarty w art. 3 wyżej wymienionego rozporządzenia z dnia 7 czerwca 1920 r.

do art. 90 i 91

Projektowane postanowienie, że obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców mających obywatelstwo polskie jest nieściśle, gdyż nasuwa poważne wątpliwości co do tego, jak należy oceniać obywatelstwo dzieci pochodzących z rodziców nieposiadających jednego i tego samego obywatelstwa, zwłaszcza że wypadki takie zdarzyć się mogą nie tylko przy dzieciach nieślubnych, ale także dzieciach pochodzenia ślubnego. Kwestię tę reguluje trafniej art. 5 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. Dz.U. R.P. Nr 7 poz. 44 według którego przez urodzenie dzieci ślubne nabywają obywatelstwo ojca, dzieci nieślubne obywatelstwo matki.

Dalsza zasada, że obywatelstwo polskie uzyskuje się „przez nadanie go ze strony powołanej władzy państwowej” zawarta jest również w ustawie z dnia 20 stycznia 1920 (Art. 4 p. 4), która posiada nad projektem ustawy konstytucyjnej tę wyższość, że określa bliżej tak kompetencję władz (art. 12), jak warunki, pod którymi obywatelstwo może być nadane (art. 8 i 9).

Ustęp 1 art. 91 odnosi się do stosunkowo bardzo małego koła osób, gdyż ogół osób wchodzących w rachubę posiadał poprzednio obywatelstwo niemieckie, austriackie, węgierskie lub rosyjskie, a kwestia obywatelstwa polskiego tych osób unormowana jest osobno w ustępie 2 tego samego art. W powyższych granicach dotyczy ustęp 1 art. 91 tylko Polaków, tj. osoby narodowości polskiej, a ponieważ pojęcie przynależności narodowej jest elastyczne, przeto przepis, o którym mowa, da wiele sposobności do sporów i ułatwi wstęp do związku obywateli polskich

osobom, których z Polską nie łączą żadne ideały, a które obywatelstwa polskiego będą potrzebowały tylko dla swoich interesów materialnych lub politycznych. – Przynależność narodowa jest kwestią faktyczną, którą oceniać się musi według znamion ogólnych, wynikających z pojęcia narodowości jako pewnej zamkniętej jednostki zbiorowej, przeciwstawiającej się innym jednostkom tego samego rodzaju. Decydujące będzie tu uświadomienie i uczucie narodowe objawione na zewnątrz używaniem pewnego języka jako mowy potocznej, przestrzeganiem zwyczajów i obyczajów itd. Znajomość języka, a nawet przestrzeganie zwyczajów i obyczajów itd. pewnej narodowości nie świadczą jednak same przez się o przynależności do niej, jeśli z innych okoliczności wynika brak potrzebnego uświadomienia i uczucia. O ile w konkretnym wypadku okoliczności powyższych zbadać nie można, nie pozostaje nic innego jak spytać daną jednostkę o jej narodowość i oświadczenie jej wziąć za podstawę decyzji o jej przynależności narodowej. Ten ostatni sposób ustalenia przynależności narodowej będzie tu prawie że regułą, gdyż w praktyce będzie się art. 91 ustęp 1 odnosił głównie do osób w Polsce urodzonych a mieszkających za granicą lub przesiedlających się z zagranicy do Polski. Osoby te jako władzom polskim zupełnie nieznanym lub tylko bardzo mało znane nie będą mogły być kontrolowane pod względem swego uświadomienia i uczucia polskiego i będą z tego powodu musiały być uznane za Polaków najczęściej tylko na podstawie oświadczenia swego w tym względzie. Kto tylko chociażby niewiele umie po polsku i oświadczy, że jest Polakiem, stanie się obywatelem polskim, chociażby był w duchu wrogiem Polski, zwłaszcza że i dalszy warunek przewidziany w projekcie „jeśli nie mogą się wykazać innym obywatelstwem” jest w całej pełni zawisły od wolnej woli osoby interesowanej. Projektowany przepis, o którym mowa, pozostaje nadto w sprzeczności z zasadą niedopuszczania do obywatelstwa podwójnego. Przepis ten odnosi się nie tylko do osób, które nie posiadają w ogóle żadnego obywatelstwa, co jest zjawiskiem nader rzadkim, lecz głównie do osób, które obywatelstwo pewne w rzeczywistości posiadają, ale się nim „wykazać nie mogą”, a raczej nie zechcą. Państwo obce, którego są obywatelami, nie zawsze się ich wyrzeknie – chociażby ze względu na służbę wojskową i podatki – a wskutek tego powstawać będą niepożądane spory pomiędzy władzami polskimi a władzami państw obcych.

Mimo wszystkie powyższe braki mógłby mieć ustęp 1 art. 91 rację bytu celem ułatwienia uzyskania obywatelstwa polskiego wychodźcom powracającym do odrodzonej ojczyzny. I ta racja jednak upada, jeśli się zważy, że nad tymi osobami dostateczną opiekę roztoczyły już art. 3 i 10 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 Dz.U. R.P. Nr 7 poz. 44 i że poza tym, w wypadkach zasługujących na uwzględnienie może władza nadać obywatelstwo.

Tyle o ustępie 1 art. 91. Nie bez zarzutu jest i ustęp 2 tego art. Przepis ten przyznaje tylko osobom zamieszkałym lub urodzonym w Polsce prawo nabycia obywatelstwa na zasadzie traktatów międzynarodowych, a ponieważ traktaty te

przyznają takie same lub podobne prawa w tym względzie także osobom nie należącym do obu powyższych kategorii (art. 90 ustęp 4 i 9 traktatu wersalskiego Dz.U. R.P. Nr 35 poz. 200), przeto nasunąć się mogą wątpliwości, czy projektowany przepis nie odmawia pośrednio mocy obowiązującej jednostronnym postanowieniom traktatu. Z tych względów jest projektowana wzmianka o traktatach niepożądana, zwłaszcza że traktaty przez Sejm ratyfikowane stają się ustawami, a należyte przestrzeganie ustaw jest dostatecznie zagwarantowane w art. 57 i 58 projektu.

Z powyższego wynika, że art. 90 i 91 nie przedstawiają żadnej korzyści, zawierają natomiast postanowienia, które mogą dać powód do wątpliwości, a tym samym do sporów i to nie tylko pomiędzy władzą polską a pojedynczymi osobami, ale także pomiędzy władzami polskimi a władzami państw obcych. Wobec tego byłoby wskazane zastąpić oba artykuły, o których mowa, krótkim postanowieniem w następującym brzmieniu: „nabycie i utratę obywatelstwa polskiego określają osobne ustawy”.

do art. 95, 97 i 98

Podobnych przepisów nie znajdujemy w żadnej konstytucji. Są też istotnie zbędne, gdyż zawierają przeważnie tylko zapatrywania lub określają ogólnie obowiązki bez jakiegokolwiek sankcji, a to w interesie powagi prawa nie leży. Obowiązki, o których mowa w art. 97 i 98, mieszczą się zresztą przeważnie także w art. 93 i 122.

do art. 99

Proponuje się następujące ujęcie zdania pierwszego: „Rzeczpospolita Polska zapewnia na swoim obszarze pełną ochronę życia i wolności wszystkim bez różnicy pochodzenia, narodowości, języka, rasy lub religii”.

Wniosek powyższy opiera się na tym, że do najistotniejszych obowiązków każdego kulturalnego państwa należy pomiędzy innymi czuwanie nad życiem i wolnością nie tylko mieszkańców, tj. osób których ośrodkiem działalności życiowej jest jedna z miejscowości do państwa należących, lecz w ogóle wszystkich osób (bez względu na ich przynależność państwową), chociażby chwilowo tylko na obszarze państwa przebywały. Obowiązek ten może jednak państwo spełniać tylko na swoim obszarze – na obczyźnie zaś w najlepszym razie tylko pośrednio i w zasadzie z ograniczeniem do swoich obywateli, a nie do swoich mieszkańców, którymi mogą być i cudzoziemcy. Ponieważ zasady te wynikają z istoty państwa, przeto tylko je, a nie inne może mieć na myśli art. 2 (ustęp 1) traktatu wersalskiego z dn. 28 czerwca 1919 r. Dz.U. R.P. Nr 110 poz. 728 z r. 1920, którym się projekt niewątpliwie kieruje.

Postanowienia następnych art. konstytucji o ile dotyczą praw obywatelskich odnoszą się według ich wyraźnego brzmienia do obywateli polskich lub w ogóle do wszelkich osób. Zdanie 3 art. 99 jest wobec tego zbędne.

Unormowanie położenia prawnego cudzoziemców wymaga ze względów koniecznej przejrzystości konstytucji osobnego artykułu. Z tego powodu proponuje się skreślenie zdania 2 art. 99 i ujęcie praw i obowiązków cudzoziemców w nowy art., dla którego najwłaściwszym miejscem byłoby miejsce pomiędzy art. 128 a 129 projektu.

Przechodząc do meritum położenia prawnego cudzoziemców wypada przede wszystkim stwierdzić, że określenie tej kwestii w projekcie nie jest wystarczające. Z projektu wynika, że cudzoziemcom przysługują w Polsce te tylko prawa, które im wyraźnie przyznają poszczególne ustawy lub traktaty, a to nawet pod względem ochrony życia i wolności. Wymagałoby to w konsekwencji, aby przy redagowaniu każdej ustawy pamiętano o cudzoziemcach, gdyż bez wyraźnej o nich wzmianki nie mogliby oni korzystać z praw przyznanych w tej ustawie obywatelom.

Właściwsze byłoby może wypowiedzieć jako zasadę zrównanie cudzoziemców z obywatelami polskimi pod względem używania praw i ponoszenia obowiązków w ogólności, a określenie wyjątków od tej zasady zastrzec ustawom lub zarządzeniom na zasadzie wzajemności wydać się mającym.

Zasady te można by ująć w następujący przepis: „Cudzoziemcy używają w ogólności równych praw z obywatelami państwa i równe z nimi mają obowiązki, o ile ustawy wyraźnie nie wymagają obywatelstwa polskiego. To jednak nie wyklucza stosowania odwetu”.

do art. 101

Z projektu wynika, że ograniczenia wolności dopuszczalne są tylko na podstawie polecenia władz sądowych i że aresztowany, któremu w ciągu 24 godzin polecenia takiego nie doręczono, odzyskuje automatycznie wolność. Ponieważ zasady te uniemożliwią w niejednym wypadku władzy, a przede wszystkim policji spełnienia jej zadań, zachodzi konieczna potrzeba odpowiedniej zmiany projektu. W tym celu proponuje się skreślić 3 ostatnie ustępy art. 101 i zastąpić je ustępem nowym w następującym brzmieniu: „Ograniczenie wolności i rewizja osobista dopuszczalne są tylko w wypadkach prawem przewidzianych i w sposób prawem określony”.

W razie nie przyjęcia tego wniosku i zatrzymania art. 101 w tekście ustalonym w projekcie powstałaby kwestia, jak władza ma się zachować wobec osoby nie chcącej poddać się dobrowolnie np.

1) obowiązkowi służby wojskowej (wzbraniający się wstąpić do służby wojskowej musi być ujęty, a więc ograniczony w swojej wolności i oddany władzy wojskowej),

2) orzeczeniu władzy administracyjnej, skazującemu ją na karę aresztu,

3) wezwaniu do jawienia się przed władzą administracyjną celem przesłuchania (i tu trzeba opornego ująć i przyprowadzić do urzędu, a więc ograniczyć jego wolność osobistą),

4) orzeczeniu władzy administracyjnej na wydalenie z pewnej gminy np. w myśl obowiązującej na obszarze b. zaboru austriackiego ustawy o szupaśnictwie

5) leczeniu wymagającym pielęgnacji szpitalnej w wypadkach groźących niebezpieczeństwem dla innych (np. chory umyślowo znajdujący się w stanie szału, prostytutka chora wenerycznie).

W wypadkach tych, wyliczonych tylko przykładowo, oburzałoby się niewątpliwie całe społeczeństwo, gdyby władza nie użyła przymusu, wymagającego z natury rzeczy ograniczenia wolności osobistej, władza zaś uczynić by tego nie mogła, ponieważ zabraniałaby jej tego konstytucja. Art. 45 projektu przyznaje wprawdzie władzy administracyjnej prawo wydawania rozkazów i przymusowego przeprowadzenia ich. Gdy jednak art. ten jest w stosunku do art. 101 przepisem ogólnym, przeto w kwestiach ograniczenia wolności osobistej decydujący może być tylko ten ostatni przepis jako szczególny. Władza administracyjna sama nie będzie zatem mogła zarządzić niezbędnego dla egzekucji ograniczenia wolności. Bezcelowe byłoby tu również zwracanie się do sądu po polecenie, gdyż sąd dla braku kompetencji odrzuciłby tego rodzaju żądania.

Nie mniej szkodliwe ze stanowiska interesów publicznych byłoby uzależnienie rewizji osobistej od poprzedniego polecenia sądowego, ponieważ w niejednym wypadku mógłby zbrodniarz zatrzeć dowody swej winy zanim organ bezpieczeństwa uzyska nakaz sądowy; przy przestępstwach skarbowych i celnych wykonanie rewizji będzie w ogóle niemożliwe, gdyż i tu sąd nie jest kompetentny.

do art. 103

Słowa „wylączną własność” zawarte w zdaniu 2-gim oznaczają własność pełną w przeciwieństwie do współwłasności. Ponieważ nie o to chodzi, lecz o monopole, należałoby się jaśniej wyrazić, co nastąpić by mogło przez zastąpienie wspomnianych słów słowami „wylącznie własność”. Część dalsza tego samego zdania zaczynająca się od słów „oraz o ile” jest zbędna, ponieważ wypowiedziane w niej zasady mieszczą się w art. 105; za skreśleniem tej części przemawia także ta okoliczność, że łączenie w jednym art. zasad własności z zasadami wolności zarobkowania jest ze względu przejrzystości konstytucji niepożądane.

do art. 104

Uzależnienie dopuszczalności rewizji domowej i w ogóle wszelkiego rodzaju naruszenia nietykalności mieszkania od uprzedniego nakazu sądowego uniemożliwiłoby w całym szeregu wypadków działalność władzy. W takim bowiem razie organy policji sanitarnej, budowlanej itp. narażone byłyby na trudności przy spełnianiu swych obowiązków, a władze skarbowe, ścigające przestępców skarbowych, niejednokrotnie nie mogłyby spełniać swego zadania. Przeciw ewentualnej samowoli władz dostatecznym zabezpieczeniem jest zastrzeżenie, że naruszenie nietykalności mieszkania jest dopuszczalne tylko w ten sposób

i w wypadkach ustawą przepisanych, wskutek czego z art. 104 należałoby skreślić słowa „na polecenie władz sądowych”.

do art. 106

Celem uniknięcia niepotrzebnej rozwlekłości byłoby może lepiej ująć myśli zawarte w ustępie 1 w następującą formę: „Każdy obywatel ma prawo do opieki państwa nad jego pracą, a w razie braku pracy lub niezdolności do niej do ubezpieczenia społecznego; prawo to określają bliżej ustawy”. Obowiązki państwa wymienione w ustępie 2 nie są tak zasadniczej natury, by musiały być zawarte w konstytucji i z tego względu nie wspomina o nich żadna konstytucja zagraniczna. Z tych względów wypadałoby ustęp 2 skreślić, zwłaszcza że wynikające z niego prawa obywateli wypowiedziane są w znacznej części w art. 114 (ustęp 2).

do art. 111

Przepis powyższy zawiera nie tylko pewną wytyczną dla ustawodawstwa na przyszłość, lecz stwarza stan prawny, mający zaistnieć z chwilą wejścia konstytucji w życie. Z tą chwilą będą mogli obywatele zawiązywać koalicję i stowarzyszenia oraz urządzać zgromadzenia bez jakiegokolwiek ograniczenia. Będą mogli zatem powstawać także koalicje i stowarzyszenia o celach sprzeciwiających się najżywotniejszym interesom państwa lub ogółu ludności, np. kapitalistyczne związki paskarskie. Celem zapobieżenia temu jest rzeczą konieczną następujące uzupełnienie: „wykonywanie tych prac określają ustawy”.

Jeśli wniosek powyższy nie znajdzie aprobaty będą musiały być traktowane w przyszłości wszelkie ustawy ograniczające prawo koalicji, zgromadzenia się i zawiązywania stowarzyszeń, chociażby tylko pod względem formalnym, jako zmiana konstytucji.

do art. 112 i 113

Art. 113 jest rozwinięciem zasady wypowiedzianej w ustępie 1 art. 112 i z tego powodu powinien stanowić z nim jedną całość. Natomiast przepisy zawarte w ustępie 2 art. 112 dotyczą innego przedmiotu, powinny być zatem ujęte w osobny artykuł, który mógłby zająć miejsce dotychczasowego artykułu 113.

Koniec ustępu 2 art. 112, poczynszy od słów: „oraz używanie” jest zbędny, gdyż zasada swobodnego używania mowy mieści się już w ustępie 1 art. 112, prawo zaś wykonywania przepisów religii zapewnione jest w art. 114 do 119.

do art. 114

Końcowy ustęp tego artykułu zapewnia wszystkim mieszkańcom polskim prawo wolnego wyznawania, zarówno publicznie, jak i prywatnie swej wiary i wykonywania przepisów swej religii lub obrządku, o ile to nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu i dobrym obyczajom, z czego wynika, że każdy

mieszkańców Polski pod warunkiem jedynie stosowania się do porządku publicznego i zgodności z dobrymi obyczajami ma prawo zarówno publicznie jak prywatnie, wykonywać przepisy swej religii lub obrządku. Natomiast art. 119 stanowi, że „członkowie wyznań, prawnie nie uznanych, mogą spełniać czynności religijne w miejscach zamkniętych, o ile te czynności nie są przeciwne prawu ani obyczajowości”, z czego wynika, że członkowie wyznań prawnie nieuznanych, nie mogą spełniać czynności religijnych publicznie, co jest w sprzeczności z zacytowanym wyżej końcowym ustępem art. 114.

Źródłem rzeczzonego ustępu jest niewątpliwie drugi ustęp art. 2 traktatu wersalskiego z dn. 28 VI 1919 (Dz.U. R.P. Nr 110/20 poz. 728), który stanowi, że wszyscy mieszkańcy Polski będą mieli prawo swobodnego wykonywania praktyk zarówno publicznie jak i prywatnie, każdej wiary – religii lub wierzenia, o ile te praktyki nie będą w niezgodzie z porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami, a którego włączenie do odnośnych artykułów konstytucji traktujących o wolności sumienia i wyznania, wytworzyło wyżej wskazaną sprzeczność. Skoro jednak powołany traktat wersalski został ratyfikowany ustawą sejmową z dnia 31 lipca 1919 oraz ogłoszony w Dz.U. R.P.⁵⁸, to przez to stał się prawem obowiązującym, nie ma więc potrzeby ze stanowiska prawniczego powtarzania już istniejącego przepisu prawa w konstytucji, konsekwentnie do czego należałoby skreślić końcowy ustęp art. 114 poczynając od słów „wszyscy mieszkańcy...”.

Jeżeli natomiast projektodawcy konstytucji są zdania, że ze względu na art. 1 traktatu wersalskiego w konstytucji polskiej, jako w prawie zasadniczym, winien być umieszczony zacytowany wyżej ustęp art. 2 tego traktatu, to proponuje się skreślenie ustępu 2 art. 119 projektu konstytucji.

Wreszcie nadmienia się, że o ile rzeczzone skreślenie nie zostałoby uczynione, to dla złagodzenia wykazanej sprzeczności proponuje się w art. 119 po słowach „mogą spełniać” dodać słowo „zbiorowo”, przez co interpretacja zaczepionych tu artykułów mogłaby iść w tym kierunku, że art. 114 głosi o wykonaniu przepisów swej religii lub obrządku przez poszczególne jednostki, natomiast art. 119 traktuje o zbiorowych czynnościach religijnych, które są niczym innym jak również wykonanie przepisów religii lub obrządku, a to tym bardziej, że art. 116 projektu konstytucji podkreśla zbiorowość nabożeństw.

do art. 115

Końcowy ustęp tego artykułu, głoszący, że „nikt nie może być zmuszony do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych, o ile nie podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej”, przy ścisłej interpretacji może doprowadzić do wniosku, że wolno wykonać przymus religijny nad osobą, o ile ona podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej, gdyż tylko ten warunek jest istotny,

⁵⁸ „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 35, poz. 200. Ustawę publikowano z opóźnieniem.

co niewątpliwie nie było zamiarem projektodawców konstytucji. Zacytowany przepis ma raczej wyrażać, że tylko posiadający władzę rodzicielską lub opiekuńczą może stosować przymus religijny w stosunku do tych osób, na które rozciąga się rzeczona władza lub opieka. Poza tym ze stanowiska prawniczego nastęrcza się uwaga, że termin „władza rodzicielska” nie jest znany w ustawodawstwie dla b. Galicji, gdzie używany jest termin „władza ojcowska”, byłoby więc wskazane dodanie tych słów.

Reasumując powyższe uwagi, proponuje się następujące brzmienie końcowego ustępu art. 115:

„Przymus religijny nie może być wykonywany przez nikogo prócz osób posiadających władzę rodzicielską, ojcowską lub opiekuńczą i w stosunku do osób, na które rozciąga się ta władza”.

do art. 117

Drugie zdanie drugiego ustępu tego artykułu traktujące o stosunku państwa do Kościoła rzym[sko]-kat[olickiego] ze względu na swą treść nadaje się do umieszczenia jako pierwszy ustęp następnego art., który traktuje wyłącznie o stosunku państwa do innych wyznań, przez co zyska się na wyrazistości połączenia artykułów z treścią, co jest wskazane ze stanowiska prawniczego.

do art. 120

Słowo „nauka” użyte w zdaniu pierwszym oznacza kształcenie się. Pełna wolność w tym względzie jest czymś z istoty rzeczy wynikającym, tak że jakakolwiek gwarancja jest tu zbędna.

Pożądanę byłoby natomiast zagwarantowanie wolności ogłaszania wyników badań naukowych. Gwarancję taką zawierają konstytucje zagraniczne. O ile by myśli powyższe znalazły uznanie, można by zdanie pierwsze zastąpić zdaniem: „Badania naukowe i ogłoszenie ich wyników jest wolne”.

W zdaniu drugim uzależnia projekt prawo nauczania, zakładania szkół itd. od warunków w ustawie przepisanych „w zakresie bezpieczeństwa dzieci i lojalnego stosunku do państwa”. Przepis ten nie jest dostatecznie jasny, gdyż daje powód do wątpliwości, czy zwyczajna ustawa może uczynić zawisłym zakładanie szkół i kierowanie nimi tylko od warunków dotyczących bezpieczeństwa dzieci i lojalnego stosunku szkoły do państwa, czy też może przepisać w ogóle wszelkie warunki zakładania szkoły itd., przy czym w każdym razie musi uwzględnić bezpieczeństwo dzieci i lojalny stosunek szkoły do Państwa. Przyjmując pierwszą alternatywę, dochodzimy do wniosku, że gdyby np. Sejm chciał wydać w przyszłości ustawę uzależniającą kierownictwo prywatnego gimnazjum od pewnej moralnej i fachowej kwalifikacji, to ustawa taka musiałaby być traktowana jako zmiana konstytucji (art. 131 i 38). Ponieważ trudno przypuścić, by to było zamiarem Sejmu, nasuwa się pytanie, czy Sejm nie miał na myśli alternatywy drugiej. Jeśli

tak jest w rzeczywistości, pożądanym byłoby w interesie jasności wstawić w miejsce słów „w zakresie” słowo „w szczególności także pod względem”.

do art. 121

Przepis ten ma charakter socjalny i z tego powodu został niewłaściwie umieszczony wśród przepisów dotyczących nauki; odpowiedniejsze byłoby dla niego miejsce po art. 106.

Przechodząc do meritum wypada stwierdzić, że jak z jednej strony najzupełniej jest uzasadniona potrzeba roztoczenia opieki publicznej nad dzieckiem opuszczonym lub zaniedbanym, tak z drugiej strony nasuwają się poważne wątpliwości, czy opiekę tę ma wykonywać państwo, czy też jak dotychczas gmina pod kontrolą państwa. Ta ostatnia koncepcja przy należyтым jej ustawowo ujęciu zabezpiecza na równi z pierwszą dostatecznie interes dziecka, jest jednak ze stanowiska państwa o tyle korzystniejsza, że nie naraża Skarbu na koszty, które według wszelkich zasad słuszności powinna ponosić gmina, powiat lub województwo.

do art. 122

Zasada, wypowiedziana w zdaniu pierwszym, obowiązuje już obecnie na podstawie ustaw dawniejszych, które zawierają również bliższe postanowienia co do czasu, zakresu i sposobu pobierania nauki. W razie przyjęcia art. 122 w projektowanej stylizacji powszechny obowiązek pobierania nauki początkowej pozostałby w zasadzie nadal, spełnienie go byłoby jednak uzależnione od zapowiedzianej ustawy, gdyż projekt postanawiając wyraźnie, że czas i zakres nauki początkowej będzie określony w ustawie, znosi odnośne dotychczasowe przepisy. Ponadto ogranicza projekt zapowiedzianą ustawę tylko do określenia czasu i zakresu nauki początkowej, nie zastrzega zaś tej ustawie także możliwości unormowania sposobu pobierania nauki. Następstwem tego mogą być wątpliwości w tym kierunku, czy sposób pobierania nauki początkowej (np. czy nauka ta może być pobierana tylko w szkołach publicznych, czy też także prywatnie pod warunkiem składania egzaminów w szkole publicznej) będzie mógł być określony zwyczajną ustawą.

Uwagi powyższe przemawiają za tym, by zdanie 2 art. 122 zastąpić zdaniem następującym: „Czas, zakres i sposób pobierania tej nauki określa ustawa”.

do art. 123

Chodzi niewątpliwie o ustanowienie zasady, że uczniowie za naukę w szkołach początkowych nic nie płacą. Myśli tej nie wyrażono jednak jasno z projektu, a mianowicie, że słowa „nauczanie” wynika raczej, że nauczycielowi za udzielanie nauki nie należy się żadne wynagrodzenie, czyli że nauczyciel ma wykonywać swój zawód bezpłatnie.

Ze względu na powyższe proponuje się następującą stylizację: „Nauka początkowa w szkołach powszechnych utrzymywanych przez państwo lub ciało samorządowe jest bezpłatna”.

do art. 125

Projektowana redakcja daje powód do wątpliwości, czy nauka religii ma być obowiązkowa we wszystkich szkołach początkowych i średnich utrzymywanych przez państwo lub ciała samorządowe, a więc także w początkowych i średnich szkołach fachowych, jak np. szkołach lasowych, handlowych, muzycznych itp.

do art. 127

Ostatnie zdanie art. 127 stworzy w b. zaborze austriackim taki sam stan prawny, jaki istnieje dotychczas, tzn. zapowie wprowadzenie odpowiedzialności za przekroczenia granic władzy urzędowej, podobnie jak to uczyniła austr. ustawa z 21 XII 1867 N-145 Dz.U. (Verheissungsparagraph); ustawa wykonawcza wydana nie została (z wyjątkiem przepisów o odpowiedzialności sędziów), zatem dekret nadworny z 14 III 1806 (Zb.U.S. 1758) nadal obowiązywał w tym względzie, że dochodzenia podobnych roszczeń w drodze sądowej były wzbronione.

Z punktu widzenia ustawodawstwa b. zaboru austriackiego powstać może jednak wątpliwość, czy konstytucja zapowiadając dopiero ustawę wykonawczą, nie uchyla nawet tej odpowiedzialności, która dotychczas (co do sędziów) w b. zaborze austriackim istnieje.

W b. zaborze ros. istnieje ogólna zasada odpowiedzialności, o której mowa, a to na zasadzie art. 13, 1382, 1383, 1384 K[odeksu] Nap[oleona] i art. 1316-1336 pres. cyw. odnośnie do wszystkich urzędników.

W b. zaborze pruskim daną materię regulują art. 77 i 78 ustawy wpraw[adzającej] niem. kodeksu cyw[ilnego] i § 839-841 K[odeksu] Cyw[ilnego].

Zachodzi tedy pytanie, czy w b. zaborze pruskim i rosyjskim przepis art. 127 nie przekreśli dotychczasowych przepisów i wszelką odpowiedzialność nie uczyni zawisłą dopiero od ustawy w przyszłości wydać się mającej.

O ile nie chodzi o skasowanie tego, co już dziś w tej mierze istnieje, ostatnie zdanie art. 127 powinno brzmieć: „Przeprowadzenie tej zasady określają osobne ustawy”.

do art. 130

Według ustępu 2 art. 130 stan wyjątkowy może być zarządzony, o ile państwo nie prowadzi wojny, albo o ile nie grozi niebezpieczeństwem jej wybuchu, tylko w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knowań o charakterze zdrady stanu zagrażających konstytucji państwa lub bezpieczeństwa obywateli. Wynika z tego, że rozruchy wewnętrzne lub rozległe knowania mogą stanowić podstawę do wprowadzenia stanu wyjątkowego pod dwoma warunkami, a mianowicie

1) jeśli mają charakter zdrady stanu i 2) jeśli zagrażają konstytucji albo bezpieczeństwu obywateli. Rozruchy, chociażby zagrażały w najwyższym stopniu porządkowi publicznemu, a nie miały charakteru zdrady stanu nie uzasadniają według projektu stanu wyjątkowego.

Ponieważ stanowisko to może w niejednej sytuacji utrudnić utrzymanie bezpieczeństwa publicznego, przeto byłoby pożądanym projekt odpowiednio zmienić, co dałoby się uskutecznić przez dodanie po słowach „zdrady stanu” słów „lub w inny sposób”.

°Załącznik [7] do punktu 10°

W sprawie uregulowania kwestii żydowskiej

W SPRAWIE UREGULOWANIA KWESTII ŻYDOWSKIEJ
Punkty ustalone przez p. wiceprezesa Daszyńskiego jako najbliższy
program R z ą d u

- I. Złagodzenie ruchu antyżydowskiego.
 1. Odezwa Rządu, po której pojawić się ma manifest stronnictw żydowskich.
 2. Wyjaśnienie zarzutów, czynionych ludności żydowskiej na tle zdrady stanu w okresie inwazji bolszewickiej (rehabilitacja rabina płockiego⁵⁹ itd.).
 3. Wpływanie w duchu pojednawczym na prasę i opinię publiczną.
- II. Kroki administracyjno-ustawodawcze.
 1. Rewizja ustawy o odpoczynku niedzielnym.
 2. Usunięcie ograniczeń przejętych z ustawodawstwa rosyjskiego i austriackiego.
 3. Ustanowienie referenta dla spraw żydowskich przy Prezydium Rady Ministrów.
 4. Reorganizacja gmin żydowskich; organizacja ludności żydowskiej.

W SPRAWIE UREGULOWANIA KWESTII ŻYDOWSKIEJ

I. Deklaracja Przedstawicieli Rządu

W ciągu r. 1920 Rząd Polski kilkakrotnie przez usta oficjalnych przedstawicieli swych oświadczył kołom żydowskim w kraju i za granicą, że gotów jest poczynić kroki odpowiednie, by uśmierzyć ruch przeciwydowski i zaspokoić uzasadnione żądania ludności żydowskiej w dziedzinie ustawodawczej i admini-

⁵⁹ Pod zarzutem współpracy z bolszewikami – o co oskarżano dużą część społeczności żydowskiej w Polsce – rabin Chaim Szapiro został skazany na śmierć przez wojskowy sąd doraźny, a wyrok wykonano 27 sierpnia. Sprawa odbiła się echem w kraju i za granicą.

stracyjnej. Oświadczenia te stanowią zobowiązania moralne i przeszły następnie przez całą prasę światową.

W tej lub innej formie złożyli deklaracje podobne:

Prezydent SKULSKI podczas konferencji z przedstawicielami Międzypartyjnego Komitetu Żydowskiego⁶⁰ w dn. 31 marca 1920 r.,

Prezydent GRABSKI powołując w lipcu r. 1920 do życia Radę do spraw żydowskich⁶¹,

Wiceprezes DASZYŃSKI w ostatnich tygodniach r.u. wobec przedstawicieli prasy polskiej oraz w pertraktacjach ze Stronnictwami żydowskimi,

Poseł Ks. LUBOMIRSKI w rokowaniach z organizacjami żydowskimi w Stanach Zjednoczonych Ameryki,

Delegaci do Ligi Narodów, PADEREWSKI i ASKENAZY⁶², w piśmie do przedstawicieli organizacji żydowskich.

II. Kroki zapowiedziane

Wiceprezes DASZYŃSKI kontynuując pracę Rady do spraw żydowskich ustalił następujący najbliższy program Rządu w zakresie sprawy żydowskiej:

1. Uśmierzenie ruchu przeciwydowskiego: wydanie odezwy Rządu o konieczności zgodnego współżycia całej ludności Państwa, wpływanie na prasę polską, wyświetlenie urzędowo poczynionych zarzutów na temat rzekomej zdrady żydowskiej w okresie inwazji bolszewickiej.

2. W dziedzinie ustawodawstwa i administracji: rewizja ustawy o odpoczynku niedzielnym, ustawa uchylająca wszelkie przejęte z prawodawstwa rosyjskiego i austriackiego ograniczenia, ustanowienie przy Prezydium Rady Ministrów referenta dla spraw żydowskich, reorganizacja gmin żydowskich i rozbudowa żydowskiej autonomii.

III. Uzupełniające żądania żydowskie

Stronnictwa żydowskie na Radzie dla spraw żydowskich i w pertraktacjach z p. Wiceprezesem DASZYŃSKIM zgłosiły żądania następujące:

1. Zabezpieczenie ludności żydowskiej bezpieczeństwa pracy i mienia, a więc energiczne zwalczanie wszelkiego rodzaju ekscesów przeciwydowskich, w szczególności na dworcach kolejowych i w pociągach, oraz ukaranie

⁶⁰ Za premierostwa Leopolda Skulskiego doszło do pierwszych kontaktów między rządem Polski Odrodzonej a Międzypartyjnym Komitetem Żydowskim już pod koniec 1919 r. Później rozmowy prowadził jego następca Władysław Grabski.

⁶¹ Rada do spraw Żydowskich – wedle koncepcji Grabskiego – służyć miała jako forum rozmowy o położeniu ludności żydowskiej w Polsce. Ciało międzypartyjne z udziałem przedstawicieli parlamentarnej reprezentacji żydowskiej nie odegrało jednak większej roli.

⁶² Pierwszym delegatem był Ignacy Jan Paderewski, drugim – prof. Szymon Askenazy.

- winnych dopuszczenia się wykroczeń, jak również funkcjonariuszów władzy winnych bezczynności.
2. Zaopiekowanie się rodzinami ofiar ekscesów i wypłacenie odszkodowania za nieprawne rekwizycje, zrabowane mienie itp.
 3. Rzeczywiste przeprowadzenie równouprawnienia obywatelskiego ludności żydowskiej:
 - a) uchylenie wszelkich obrażających zasadę równouprawnienia dekrétów, rozkazów, okólników itd., w szczególności zaś skierowanych przeciwko Żydom rozporządzeń Min. Spr. Wojsk.
 - b) zaprzestanie bojkotu kupiectwa i rzemieślnictwa żydowskiego przy dostawach rządowych itd.,
 - c) właściwe traktowanie ludności żydowskiej przy tworzeniu Komisji podatkowych itp. oraz przy repartycji podatków, jak również przy zatwierdzaniu statutów spółek akcyjnych itd.,
 - d) dopuszczenie Żydów do posad państwowych i komunalnych,
 - e) pociąganie do odpowiedzialności funkcjonariuszów władzy, winnych odmiennego traktowania obywateli ze względu na narodowość lub wyznanie,
 - f) zaprzestanie przymusowej likwidacji żydowskich instytucji kulturalnych, oświatowych, społecznych i zawodowych przy pomocy rekwizycji lokali,
 - g) zaprzestanie prześladowań względem języka żydowskiego.
 4. Załatwienie sprawy tak zwanych „obcokrajowców” zgodnie z istotnym sensem odnośnych artykułów traktatu Wersalskiego.
 5. Realizacja traktatu o prawach mniejszości narodowych:
 - a) zreformowanie gminy żydowskiej z nadaniem jej odpowiedniej kompetencji w zakresie spraw oświatowych i opieki społecznej, jak również utworzenie centralnego organu autonomii żydowskiej,
 - b) wcielenie odpowiednich przepisów do konstytucji.
 6. Zabezpieczenie ludności żydowskiej odpowiedniej reprezentacji w instytucjach prawodawczych przez wprowadzenie właściwych przepisów do ordynacji wyborczej.

O d p i s

1. ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA RZĄDU

projektowane przez Narodowy Żydowski Klub Posłów Sejmowych⁶³ przy Tymczasowej Żydowskiej Radzie Narodowej⁶⁴, niezbędne w celu uregulowania

⁶³ Narodowy Żydowski Klub Posłów Sejmowych – reprezentacja żydowskich partii orientacji syjonistycznej w Sejmie Ustawodawczym (1919–1922).

⁶⁴ Tymczasowa Żydowska Rada Narodowa powstała we wrześniu 1920 r. Przyjęła ona status reprezentacji tymczasowej Żydów polskich. W przyszłości miał nastąpić wybór takiej

sprawy Żydów (podane podczas konferencji przedstawicieli stronnictw żydowskich z Rządem, ostatnio wręczone wiceprezydentowi p. Daszyńskiemu).

1. Rząd roześle do wszystkich urzędów cyrkularze, w których oświadczy, iż Żydzi w Rzeczypospolitej są równouprawnieni i wobec tego wszelkie rozporządzenia, w czymkolwiek z zasadą równouprawnienia *de jure* lub *de facto* niezgodne, są nieważne, przepisy zaś prawne, ograniczające Żydów, a w drodze ustawodawczej jeszcze nie zniesione, nie mogą być stosowane.

2. Rząd wyda rozporządzenie, zakazujące organom rządowym brania jakiegokolwiek udziału w akcji bojkotowej, otaczania ^aopienia grup i instytucji, tę akcję prowadzących, oraz wykonywania uchwał i poleceń bojkotowych.

3. Rząd ogłosi, że będzie pociągał do odpowiedzialności urzędników, postępujących wbrew punktom 1-mu i 2-mu.

4. Rząd pociągnie do odpowiedzialności sądowej sprawców pogromów i ekscesów, jak również podżegaczy do tychże. Rząd rozwiąże towarzystwa, uprawiające zawodowo agitację żydożerczą. Rząd wpłynie na przyspieszenie śledztwa i osądzenie spraw, mających związek z pogromami lub ekscesami antyżydowskimi. Wyroki w sprawach pogromowych sądów wojennych i polowych będą podawane do wiadomości publicznej. Rząd oświadczy, że zgodnie z odnośnymi artykułami 639 i 640 i nast. Kodeksu Karn[ego] miejscowi kierownicy władz administracyjnych i wojskowych ponosić będą odpowiedzialność osobiście za bezczynność władzy podczas rozruchów i ekscesów antyżydowskich. Ofiarom pogromów i ekscesów Rząd obowiązuje się wypłacić odszkodowanie bezpośrednie, o ile w nich bierze udział wojsko lub policja, pośrednio – o ile dokonywać będzie pogromów ludność sama. W tym wypadku ludność żydowska od ponoszenia ciężarów, związanych z odszkodowaniem, jest oczywiście – zwolniona.

5. Rząd będzie stosował ustawę o obywatelstwie polskim w myśl p. 3 art. 2 ustawy i ogłosi, iż wszystkie osoby, odpowiadające wymaganiom artykułu oraz Traktatu dodatkowego do Traktatu Pokojowego, mają prawo do zapisania się do ksiąg ludności.

6. Rząd wyjaśni, że w prywatnych szkołach żydowskich wszystkich stopni językiem wykładowym może być hebrajski lub żydowski⁶⁵. Rząd wyjaśni organom swym, iż zakazane jest wszelkie przeciwdziałanie swobodnemu posługiwaniu się językiem hebrajskim lub żydowskim w słowie i piśmie, na zgromadzeniach i widowiskach publicznych.

7. Rząd wyda rozporządzenie, zakazujące zmuszania Żydów pod jakimkolwiek pozorem do naruszania przepisów religijnych co do święcenia soboty (wyjątek

reprezentacji przez konferencję mającą skupić demokratycznie wybranych przedstawicieli. Do konferencji takiej jednak nie doszło.

⁶⁵ Tj. jidysz.

stanowią tylko konieczności państwowe). Rząd cofnie cyrkularz Ministerstwa Oświecenia w sprawie wykładów przedmiotów ogólnych w niedziele i święta w szkołach przeznaczonych dla Żydów.

8. Rząd zarządzi ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Traktatu Dodatkowego do Traktatu Pokojowego⁶⁶.

9. Rząd nakaze natychmiastowe otwarcie zamkniętych bezprawnie i bezpodstawnie społecznych instytucji żydowskich, jako też kuchnie ludowe, herbaciarnie, czytelnie, towarzystwa gimnastyczne itp.

10. Rząd nakaze natychmiastowe zwolnienie bezpodstawnie zaaresztowanych Żydów, przeciwko którym nie wytoczono żadnych oskarżeń konkretnych.

11. Rząd cofnie rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wojskowych nakazujące powołanie b. oficerów narodowości żydowskiej (armii okupacyjnych) do armii w charakterze szeregowców.

USTAWY

projektowane przez Narodowy Żydowski Klub Posłów Sejmowych przy Tymczasowej Żydowskiej Radzie Narodowej, niezbędne w celu uregulowania sprawy Żydów (podane na konferencji przedstawicieli Stronnictw żydowskich z Rządem, ostatnio wręczone Wiceprezydentowi p. Daszyńskiemu).

1. Rząd wystąpi z nowelą, względnie poprze wniosek noweli do ustawy o 8-godzinnym dniu roboczym, podług której Żydom, świętującym w soboty i święta żydowskie wolno będzie trzymać sklepy i wszelkie zakłady handlowe otwarte w ciągu pięciu godzin w niedziele i święta katolickie. W zamkniętych zakładach, biurach itp. praca Żydów nie będzie zupełnie wzbroniona.

2. Rząd poprze wniosek o usunięcie ograniczeń prawnych, obowiązujących jeszcze w b. Królestwie, w b. Galicji oraz w powiatach Białostockim, Bielskim i Sokólskim i przyspieszy wprowadzenie go pod obrady Sejmu. Przed uchwaleniem tej ustawy Rząd zaprzestanie egzekwowania od gmin żydowskich zaległych kosztów kuracyjnych. We wniosku tym będzie uregulowana sprawa posługiwania się językiem żydowskim w sądach i urzędach w miastach i osadach i utworzenia w tym celu urzędu stałych zaprzysiężonych tłumaczy.

3. Rząd wniesie, względnie poprze wniosek o urządzeniu gmin żydowskich na zasadach następujących: kompetencja gmin obejmie prócz spraw wyznaniowych sprawy wychowania i kultury oraz sprawy opieki społecznej i rejestracji ludności; zarządy gmin będą wybierane na zasadzie 5-przymiotnikowej ordynacji wyborczej z uwzględnieniem kobiet; na czele związku gmin całego Państwa będzie stała Rada naczelna, wybierana na tych samych zasadach przez ogół żydowski; do gminy należeć ma każdy Żyd z urodzenia, o ile nie zgłosi,

⁶⁶ Mowa o traktacie o ochronie mniejszości (narodowych i religijnych) z 28 czerwca 1919 r.

że występuje z niej; gminy pozostają publiczno-prawnymi instytucjami, służy im prawo przymusowego opodatkowania członków oraz utrzymywania subsydiów od skarbu Państwa na czynności i instytucje, które zastępują, względnie wyręczają analogiczne organy lub czynności rządowe.

4. Rząd wniesie poprawki, względnie poprze wniesienie do ustawy o szkolnictwie powszechnym, na zasadzie których szkoły powszechne dla dzieci żydowskich przeznaczone będą komitetom przy gminach żydowskich, które zgodnie z wolą tychże ustalą język wykładowy w tych szkołach oraz będą nimi zarządzać pod kontrolą Ministerstwa Oświaty.

5. Rząd wniesie względnie poprze wniosek o utworzeniu sekretariatu do spraw mniejszości żydowskiej, w którym ześrodkowane będą wszystkie sprawy społeczności żydowskiej. Sekretariat taki mógłby być wydziałem specjalnego Ministerstwa do spraw mniejszości narodowych, które winno być kreowane.

6. Rząd spowoduje odnośną zmianę Ustawy Sejmowej z dn. 17 czerwca 1919 r. wykluczającą ze spisów oficerskich b. oficerów narodowości żydowskiej.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
10-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 26 stycznia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Aprowizacji	Bronisław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Prez. Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 17 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów upoważniła Ministra Kolei Żelaznych do złożenia na podanie Polskiego Komisarjatu plebiscytowego na Górnym Śląsku z 16 grudnia 1920 r. L. 1487/20 tudzież z 18 stycznia 1921 r. L. 90/21 następujące oświadczenia:

„Po objęciu Górnego Śląska przez władze polskie nie będą podlegały koleje państwowe Górnego Śląska na razie władzom centralnym, lecz administracja ich należeć będzie aż do połączenia z państwową administracją kolejową w myśl art. 11 ustawy o samorządzie województwa śląskiego do władz samorządowych śląskich.

3. ^ctajne^c Rada Ministrów zgodziła się na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych na powiadomienie przewodniczącego delegacji pokojowej p. Dąbskiego, że Rząd

zostawia jego uznaniu i odczuciu, jakiej sumy złota ma żądać od Rosji sowieckiej. Żądanie jego w tym kierunku nie powinno jednak w niczym zachwiać pertraktacji pokojowych. W razie nieuzyskania należytej sumy ma starać się o rekompensatę w innej postaci.

W sprawie przedłużenia rozejmu Rząd pozostawia p. Dąbskiemu wolną rękę. Należy jednak dążyć do jak najrychlejszego zawarcia pokoju.

4. W sprawie litewskiej, w której – wedle sprawozdania Ministra Spraw Zagranicznych – nastąpił ponowny zwrot, Rada Ministrów, stojąc na stanowisku konsultacji, zgadza się na wysłanie delegacji do pertraktowania z Litwą kowieńską. Delegacja ta jednak nie będzie miała żadnych zleceń co do Wilna. Miejscem pertraktacji ma być Kowno, względnie Warszawa.

5. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości exposé, które Prezydent Ministrów zamierza wygłosić na posiedzeniu Sejmu Ustawodawczego w dniu 27 stycznia 1921 r.

Koniec posiedzenia o godzinie 10-ej wieczorem.

^fWitos^f

Załącznik

1. [Wystąpienie premiera Witosa].

[Załącznik 1]

[Wystąpienie premiera Witosa]

^ePrezydent Ministrów, Witos

Wysoka Izbo!^c

Z upływem 2 lat od zwołania Sejmu Ustawodawczego przychodzi ostatni i najważniejszy okres jego pracy.

Dokończenie obrad nad konstytucją Rzeczypospolitej i jej uchwalenie nada trwałą formę prawną państwowemu życiu Polski. Ustawy o ustroju władz i o organizacji służby państwowej stworzą prawne podstawy, na których oprze się stanowisko i zakres działania organów, powołanych do występowania w imieniu państwa. Prócz tych ściśle określonych zadań staną przed tym Sejmem inne, wielkie i, decydującej wagi, zadania.

Jeżeli mówię „decydującej wagi”, to chcę przez to wyrazić, że sposób rozwiązania tych zadań rozstrzygać będzie już nie o naszej egzystencji państwowej, ale

o kierunku, w jakim potoczą się losy Polski i o sile, jaką Polska będzie rozporządzała, ażeby swoim losem pokierować. Rozstrzygnie o tym, w jakim stopniu Polska zdoła wypełnić swoje niewątpliwie na szeroką miarę zakreślone, jasne dzisiaj zarówno dla naszych przyjaciół, jak i dla naszych wrogów, przeznaczenie dziejowe. Mam na myśli Litwę, trwały pokój na Wschodzie, skryształizowanie w wyraźne i pewne kształty naszych przyjaźni i naszych sąsiedztw tak, aby całość tych stosunków stała się jedną więcej gwarancją światowego pokoju, myślę wreszcie o ziemi górnośląskiej, przechodzącej ostatnio – da Bóg – wstrząśnienia potężnego narodowego odruchu, który ma ją doprowadzić do polskiej macierzy.

Ale to tylko jedna część tych zadań.

Druga ich część – to konieczność przetrwania i wybrnięcia z katastrof gospodarczych, w jakie wtrąciła kraj najprzód światowa wojna, której Polska – co zmuszeni jesteśmy głośno i stale przypominać światu – była najdłużej i najokrutniej po Francji i Belgii dotkniętym terenem, a potem niszcząca wojna z Rosją sowiecką. Postawa społeczeństwa, Sejmu i Rządu wobec tych, czekających nas w najbliższych już tygodniach i miesiącach wielkich zdarzeń i najwyższej doniosłości zadań będzie probierzem naszej dojrzałości obywatelskiej i politycznej, naszej zdolności państwowej, miarą naszego patriotyzmu, który, skoro Polska jest już znowu żywą rzeczywistością, a nie marzeniem tylko, winien, nie rozpraszać zasobów szlachetnych uczuć na manifestacje, zużytkować je wszystkie w realnej pracy narodowo i państwowo twórczej, rozumnej, wytrwałej, nie zrażającej się niczym, gdy trzeba cierpliwej, a równocześnie przedsiębiorczej i śmiałej.

Aby dać Wysokiemu Sejmowi i społeczeństwu rzeczywisty obraz tych podstawowych dla Polski zagadnień i umożliwić porachowanie sił, z jakimi naród wobec nich staje, Rząd przedstawia przede wszystkim obecny stan powierzonych mu spraw publicznych, a potem plany działania na najbliższą metę oraz warunki niezbędne dla zrealizowania tych planów.

Aby należycie ocenić pracę, jaka w ostatnim czasie, mimo wszystko, wykonana została, trzeba sobie uprzytomnić, że zaledwie parę miesięcy minęło od czasu, kiedy pod murami Warszawy rozbrzmiewał huk dział nieprzyjacielskich, groźny dla stolicy, złowróżbny dla bytu Państwa. Na tym dopiero tle suma wysiłków narodu, ^hjego poczynań i zamierzeń, ^hnabiera odpowiedniej wyrazistości.

Przechodząc kolejno najważniejsze działy administracji państwowej, zaczynam od akcji demobilizacyjnej. Zakończenie działań wojennych pozwoliło na wdrożenie demobilizacji na szeroką skalę. Program demobilizacji jest programem przejściowym aż do wiosny 1921 r., w którym to czasie przystąpić będzie można do ostatecznego ustalenia pokojowego stanu armii. Demobilizacja obejmie przeszło 60% żołnierzy, z czego największa część już jest zwolniona. Stan oficerów zmniejszy się o 25%, licząc w tym także znaczną liczbę oficerów, którzy przekroczyli wiek przepisowy. Ponad 50 000 koni ulegnie demobilizacji i zostanie oddanych do użytku rolnikom. Wszystkie przedmioty, należące

zarówno do właściwego inwentarza wojskowego, jak i do kategorii zdobyczy wojennej, mają być podzielone na 3 kategorie. Z tych dwie pierwsze, tj. zupełnie zdadne do użytku armii i te, których przywrócenie do dobrego stanu wytrzymuje kalkulację, zatrzymuje wojsko, – natomiast kategorię trzecią – odstępuje administracja wojskowa administracji cywilnej do rozdziału między zainteresowane Ministerstwa. Sprawne funkcjonowanie administracji wojskowej wymaga wyłączenia od demobilizacji kawalerii potrzebnej do utrzymania kordonu granicznego, saperów, wojsk technicznych, łączności, kolejowych, samochodowych i żandarmerii. Celem skoordynowania działalności wszystkich Ministerstw w odniesieniu do demobilizacji został powołany do życia rozporządzeniem Rady Ministrów dnia 29 listopada 1920 r. Międzyministerialny komitet do spraw demobilizacji.

Prace nad reorganizacją armii są w pełnym toku. W najbliższym czasie Minister Wojny przedstawi przewodniczącym klubów i komisji wojskowej plan reorganizacji i program prac ustawodawczych w tym zakresie. Pokój ryski oraz ustalenie granic państwa umożliwi również ostateczne ustalenie organizacji armii i jej rozmiarów.

Nieustającą troską i pracą Rządu jest i będzie ulepszenie naszej administracji w kierunku osiągnięcia sprawiedliwego i bezstronnego, ale jednocześnie sprężystego aparatu państwowego. Kardynalnym zadaniem administracji politycznej jest zapewnienie wewnątrz bezpieczeństwa obywatelom i Państwu oraz ścisłego przestrzegania prawa. Istotę tego zadania musi rozumieć zarówno administracja, jak i nasze społeczeństwo.

Pomimo znacznych trudności w doborze i wyszkoleniu ludzi i zadań, jakie spłynęły na naszą administrację z racji organizowania życia państwowego na wielkich zrujnowanych wojną terenach wschodnich praca tam posuwa się naprzód, zarządy tymczasowe zostały już w większej części zlikwidowane, agendy państwowe przejęte przez władze centralne, a z dniem 1 marca br. trzy nowe województwa Wołyńskie, Poleskie i Nowogródzkie zaczną już prawidłowo funkcjonować.

Dla Małopolski, zgodnie z ustawą z dnia 3 grudnia 1920 r., prowadzone są prace przygotowawcze w kierunku zniesienia delegatury Rządu i rozpoczęcia działalności czterech województw małopolskich⁶⁷.

Administracja, która powinna być główną sprężyną, mającą gwarantować normalny i regularny bieg maszyny państwowej, walczy u nas ciągle jeszcze z największymi trudnościami, jakie otrzymała w spadku po zaborach i zaborcach. Brak dostatecznej liczby ukwalifikowanych sił doprowadził w rezultacie do nadmiaru sił nieukwalifikowanych, bo chcąc zapełnić luki, brało się często materiał, jaki był pod ręką. Podejmuje się też wszechstronne energiczne wysiłki,

⁶⁷ Przepisy ustawy z 3 grudnia 1920 r. scaliły ustrój administracyjny b. Galicji z ustrojem administracyjnym zaboru rosyjskiego. Na tej podstawie 23 grudnia 1920 r. powołano trzy województwa: lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie.

ażeby usunąć daleko idące niedomagania, jakie już niejednokrotnie były tu podkreślone, a więc przede wszystkim nadmiar urzędników, małą często obowiązkowość, niewystarczające zrozumienie interesu państwowego, braki, noszące na sobie ciężar przeszłości, albo niedostatecznego poczucia wagi obowiązków publicznych.

Poprawa się zaczęła – rządowi pomagają w niej liczne zastępy urzędników, ożywionych najlepszym duchem obywatelskim, spełniających swą pracę nieraz z wzorową gorliwością, nie bacząc na niewystarczające uposażenie, jakie Państwo obecnie dać im może.

Rząd jest pewien, że ogromna większość pracowników państwowych rozumie należycie intencje Sejmu i Rządu, które oceniając doniosłość pracy urzędników dla Państwa muszą się również kierować dążeniem do zabezpieczenia interesów i dobra Państwa. Z drugiej strony Rząd stojąc na straży interesu państwowego nie zgodzi się na żadne wystąpienia funkcjonariuszy państwowych, które by temu interesowi Państwa zagrażały, albo go wprost negowały.

W dziale administracji wewnętrznej Rząd dąży do jej ujednostajnienia na wszystkich ziemiach Rzeczypospolitej. Stojąc na gruncie uchwały Sejmu, Rząd zdąży konsekwentnie do ostatecznego przeprowadzenia ścisłego zjednoczenia b. dzielnic pruskiej z innymi dzielnicami Państwa.

Zdaje mi się, że wyłaniające się tu sprzeczności rzeczowe, skoro się je oddzieli od nieuniknionych przy traktowaniu tego rodzaju spraw przez polityków różnic politycznych, nie są zasadnicze, lecz redukują się do sposobu i formy, jakimi należy się posługiwać przy porządkowaniu administracji Państwa, powstającego na nowo z trzech odłamów, wtłaczanych przez 150 lat w obce formy organizacyjne. Nawet największy „separatysta” poznański – mówię to oczywiście w cudzysłowie, bo nie śmiałybym nikogo oskarżać o dążność do istotnego separatyzmu państwowego – nie będzie bronił tezy, że należy utrzymać w Wielkopolsce ramy administracyjne, jakimi ją obdarzyła monarchia Hohenzollernów. Z drugiej strony nawet najzaciętszy fanatyk tradycji historycznej, jeżeli orientuje się w nowoczesnym układzie sił społecznych i postulatach nowoczesnego prawa państwowego, nie będzie żądał, by Rzeczypospolita powróciła do zdezorganizowanego, niesprawnego ustroju administracji przedrozbiorowej, której w niemałej części zawdzięczała ówczesna Polska rozprzężenie armii i pusty skarb. Owszem cała uświadomiona część narodu pragnie rozumnej decentralizacji państwa, która nie naruszy jego siły i powagi na zewnątrz i która nie osłabi w niczym jego zdolności zapewnienia wszechstronnego gospodarczego rozwoju i porządku publicznego na wewnątrz.

Wszyscy dużo oczekujemy po samorządzie. Rozbudowa samorządu, wyposażenie go w potrzebne środki działania będą jednym z najpilniejszych i najpiękniejszych zadań naszego ustawodawstwa. Ale każdy obywatel polski zgodzi się na szerokie określenie możliwej decentralizacji i kompetencji ciał samorządnych wtedy, gdy będzie pewnikiem uznanym nie tylko u nas, ale i przez

świat cały, że nasza Rzeczpospolita urzeczywistniła hasła, które przyświecały jej zmartwychwstaniu, że jest naprawdę nienaruszalnie zjednoczona.

Nastąpić to powinno wówczas, kiedy podjęcie potrzebnych do tego kroków i obmyślenie zasad decentralizacji wypłyne z woli ogólnopolskiej, mającej za sobą siłę całej Rzeczypospolitej i powagę jej praw konstytucyjnych. Ustawa tego Wysokiego Sejmu z 15-go lipca r[oku] z[eszłego], która, uznając wytworzone odrębnością losów historycznych od losów reszty Polski właściwości ziemi górnośląskiej, zapewniła jej daleko idące prawa autonomiczne, jest dowodem, że nie wahamy się iść w tym kierunku, gdy są po temu warunki.

Mówiąc o administracji, uważam za obowiązek podzielić się z Panami wiadomością o rezultatach, osiągniętych dotąd w zakresie zmniejszenia wydatków państwowych w rozmaitych jej gałęziach.

I tak: wydatki na wojsko, wynoszące jeszcze we wrześniu przeszło 4 1/2 miliarda marek, zredukowano w grudniu mimo ogólnej wyższości cen do 3 1/2 miliarda, dalsza redukcja w toku.

Na placówkach zagranicznych osiągnięto oszczędność 5,5 miliona franków rocznie.

W zatwierdzonych dotąd przez Radę Ministrów statutach organizacyjnych 5 Ministerstw ilość 25 sekcji zredukowano do 19 departamentów, a ilość wydziałów ze 108 do 80, przy czym Główny Urząd Dóbr Państwowych⁶⁸, Urząd melioracji⁶⁹ i Urząd zagospodarowania odłogów⁷⁰ przekształcono w odpowiednie wydziały w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a Dyrekcja Żegluga⁷¹ przejdzie w ręce konsorcjum prywatnego, z udziałem i pod nadzorem Rządu.

Do dnia 1 lutego zostaną zatwierdzone statuty pozostałych Ministerstw; reorganizacja większości ich pójdzie w tym kierunku. Równoległe z tym podjęta została rewizja i redukcja agend rządowych II i I instancji. Wszystko to poza oszczędnościami w wydatkach rzeczowych, powinno dać zmniejszenie etatów do 30% liczby, podanej w preliminarzu na rok 1920.

Likwidacja Państwowego Urzędu eksportu drzewa⁷² jest w pełnym toku i zakończona zostanie do dnia 1/2 1921 r.

⁶⁸ Winno być: Główny Urząd Ziemi. Instytucję tę powołano do życia ustawą z 22 lipca 1919 r.

⁶⁹ Występuje też sformułowanie: Urząd Melioracyjny. Pełna nazwa: Państwowy Urząd Melioracji Rolnych. Był to organ Ministerstwa Rolnictwa.

⁷⁰ Rozporządzenie ministra rolnictwa i dóbr państwowych z 6 kwietnia 1920 r. powołało jako organ tego resortu Urząd Zagospodarowania Odłogów w celu kierowania i zarządzania całą akcją gospodarczego uporządkowania gruntów leżących odłogiem lub odłogiem zagrożonych.

⁷¹ Mowa o Dyrekcji Budowy Kanałów Żegluga w Warszawie i Krakowie.

⁷² Państwowy Urząd Eksportu Drzewa (utworzony w 1919 r.) nazywany był też Państwowym Urzędem Drzewnym.

Likwidacja, względnie reorganizacja GUZA⁷³ jest na ukończeniu. Przeprowadzona ona zostanie zgodnie z zasadami ustalonymi na komisji sejmowej wojskowej.

Postanowiona jest reorganizacja Państwowego Urzędu Węglowego⁷⁴ w kierunku zmniejszenia ingerencji Rządu w powyższych sprawach i odciążenia urzędów, których funkcje w przyszłości ograniczyłyby się po większej części tylko do kontroli, a większość czynności wykonywałyby odnośne organizacje handlowe.

Z dniem 1/1 1921 r. zniesiona została Dyrekcja Monopolu Spirytusowego⁷⁵, agendy jej objął wydział spirytusowy sekcji monopolowej w Min. Skarbu.

Główny Urząd Przywozu i Wywozu⁷⁶ począwszy od 1/12 1920 r. funkcjonuje w nowej organizacji. Tendencją jest zmniejszenie agend a tym samym o ile możliwości, liczby zajętego personelu.

W Puzapp'ie⁷⁷ likwiduje się obecnie poszczególne wydziały, względnie części wydziałów. W miarę postępu likwidacji pozostanie sam ośrodek Urzędu i ten zależnie od ostatecznej decyzji Sejmu i Rządu przekształcony zostanie albo w Towarzystwo prywatne pod kontrolą Rządu, względnie z udziałem Rządu, ewentualnie oddany Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Tak niezmiernie ważny w Polsce przemysł naftowy znajduje się w znacznej części w posiadaniu kapitału cudzoziemskiego. Ponieważ produkty naftowe odgrywają w wojnie i w życiu gospodarczym bardzo wielką rolę, przeto ze stanowiska interesów państwowych musimy

- 1) zabezpieczyć dla armii wystarczającą ilość produktów naftowych,
- 2) dla kolei potrzebne smary, a dla przemysłu i ludności potrzebne jej produkty naftowe,
- 3) podnieść lub co najmniej utrzymać produkcję przez odpowiednią politykę gospodarczą odnośnie do wierceń i przez racjonalną eksploatację terenów naftowych, należących do państwa, gmin i fundacji,
- 4) wprowadzić do kraju równowartość za wywożone produkty naftowe celem podniesienia bilansu płatniczego,
- 5) uzyskać dla skarbu specjalne źródła dochodu z gospodarki naftowej poza podatkami.

⁷³ Główny Urząd Zaopatrzenia Armii.

⁷⁴ Państwowy Urząd Węglowy zajmował się reglamentacją węgla, którego zasoby czerpane z kopalń Zagłębia Dąbrowskiego i Krakowskiego nie pozwalały na zaopatrzenie ludności. Problemy pozwoliło rozwiązać przyłączenie Górnego Śląska.

⁷⁵ Była to instytucja powołana w 1919 r. Jej zadaniem było sprawowanie kontroli nad produkcją spirytusu oraz nadzór nad handlem wyrobami spirytusowymi.

⁷⁶ Był to urząd działający jako organ Ministerstwa Przemysłu i Handlu, powołany w celu ogólnego kierowania wymianą towarową z zagranicą – zob. rozporządzenie Rady Ministrów z 30 października 1921, „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 107, poz. 703.

⁷⁷ PUZAPP (Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby).

Mając powyższe okoliczności na względzie i przy zapewnieniu sobie przez Rząd wpływu decydującego na nie, można ruch przemysłowy naftowy w innych kierunkach nie poddawać zbytnej ingerencji państwa. Zamierzona jest reorganizacja odnośnych władz naftowych w kierunku zmniejszenia etatyzmu także i w tym dziale, zredukowania wielokrotności prac naftowych, rozrzuconych w kilku ministerstwach, co powoduje rozbieżność w ich działaniu i powiększenie kosztów administracji państwowej.

Przechodząc do spraw kolejowych zaznaczam, że stan obecny linii kolejowych odczuwa jeszcze następstwa inwazji bolszewickiej, która spowodowała znaczne szkody na liniach kolejowych i była przyczyną częściowego wstrzymania robót przy budowie nowych linii. Zniszczeniu uległy w mniejszym lub większym stopniu linie w dyrekcjach: wileńskiej, radomskiej, stanisławowskiej i lwowskiej, a częściowo warszawskiej i gdańskiej, które zostały o tyle naprawione, że może się na nich odbywać ruch prawidłowy.

Oprócz tego przekuto na powrót na tor normalny poprzekowane przez bolszewików na szerokie linie przeszło 3000 km.

Wskutek inwazji przerwano roboty na nowo budujących się liniach: Nasielsk – Raciąż, – Sierpc, – Widzew, – Zgierz, – Kutno, Kutno–Płock–Sierpc; po inwazji wznowiono roboty na liniach: Widzew–Zgierz–Kutno i Nasielsk–Raciąż. Oprócz tego rozpoczęto budowę nowej linii Kokoszki–Gdynia.

Państwo Polskie przejęło po zaborcach tabor ilościowo zupełnie niewspółmierny do potrzeb gospodarczych kraju. Opracowany na początku roku 1919-go program inwestycji taborów musiał obecnie wobec trudności nabycia tegoż taboru na nowo być przejrany i opracowany. Uwzględniając zużywanie się stałe taboru powinno celem umożliwienia racjonalnej gospodarki przybywać corocznie kolejom polskim 400 parowozów, 785 wagonów osobowych i 8000 wagonów towarowych.

Na poczet obliczonego wyżej minimalnego zaopatrzenia Ministerstwo Kolei Żelaznych mogło nabyć zaledwie stosunkowo bardzo drobną ilość taboru, a to z powodu wielkiego braku w ogóle taboru w Europie, a co za tym idzie – wielkiej konkurencji na rynkach zakupu, której my, jako finansowo znacznie słabsi i o zdeprecjonowanej walucie, wytrzymać nie możemy.

Zwróciliśmy się do Ameryki, z którą obecnie toczą się pertraktacje o nabycie większej ilości parowozów i wagonów dla Polski, dotąd nie ukończone. Z Europy w drugim półroczu 1920 r. otrzymaliśmy tylko 10 parowozów, a z Ameryki 150 parowozów. Z zamówionych przeszło 5000 wagonów – w tym około 250 w kraju – otrzymaliśmy 4250 z Ameryki, z których oddano już 1200 do użytku oraz 83 wagony z wytwórni krajowych.

Jak widać zatem stan taboru jest rzeczywiście niezadowolający i wszelkimi sposobami, ponosząc nawet wielkie ofiary, dążyć musimy do jego uzupełnienia. Jedną z dróg nabycia jest zakupno w drodze rekompensat za produkty,

które eksportować możemy, a dalej podniesienie produkcji krajowej parowozów i wagonów, ażeby przy odnawianiu taboru uniezależnić się od zagranicy. Dotąd powstały przy współudziale i pomocy Rządu dwie fabryki parowozów, a oprócz tego, powstało względnie uruchomionych zostało kilka fabryk wagonów. Oprócz tego dążymy do uruchomienia i zakładania w kraju warsztatów naprawy taboru.

Z repartycji mamy otrzymać od Niemców w najbliższych miesiącach przypadające na były zabór pruski, według dotychczasowych obliczeń, 480 parowozów, 1450 wagonów osobowych i 11 500 wagonów towarowych. Kiedy je dostaniemy, zależy w znacznej części od postawy rządu niemieckiego. Nie mogę powiedzieć, żebyśmy dotąd spotykali się w tej mierze z ułatwieniami z tamtej strony.

W dziale rolnictwa najbliższe i niezwykle ważne zadanie państwa obejmuje podniesienie produkcji rolnej, a to z jednej strony przez usuwanie ingerencji państwa w dziedzinę produkcji gospodarczej i danie przez to pola do zdrowego kształtowania się stosunków na gruncie swobodnej produkcji i pod wpływem najsilniejszego bodźca ekonomicznego – opłacalności.

Z drugiej strony da się dźwignąć produkcję tylko przez kontynuowanie ze strony państwa bezpośredniej dostatecznej pomocy rolnej w szczególności dla okolic zniszczonych przez wojnę, przy czym sposób wykonywania i rozdzielania tej pomocy winien być ściśle uzgodniony z zamierzeniami przebudowy ustroju własności rolnej w Polsce, skolonizowania kresów i pozyskania ludności kresów dla Polski. Pomoc rolna państwowa winna obejmować w pierwszym rzędzie nowych osadników i parcelantów, a poza tym winna być ograniczona do gospodarstw tego typu i rozmiaru, których stałe utrzymanie leży w interesie kraju.

Rozmiar pomocy rolnej musi się zamknąć w ramach określonych przez rolę możliwość zdobycia odpowiednich środków produkcji i ich przetransportowania, przy czym do rąk rolnika winny one dochodzić głównie w naturze.

W administracji państwowymi gruntami nie leśnymi i nie budowlanymi dążyć rząd będzie do jak najszybszego celowego rozdysponowania tych gruntów – zgodnie z zasadami reformy rolnej.

W gospodarstwie leśnym w kilku latach najbliższych musimy dbać o wzmoczenie eksploatacji lasów, chociażby kosztem osłabienia ich wydajności na szereg lat następnych. Uczynić to należy równie dobrze dla konieczności wykonania świadczeń na rzecz potrzeb kraju wytworzonych przez wojnę (odbudowa, opał), jak i dla potrzeby stworzenia źródła dochodów dla państwa drogą eksportu.

W administracji lasów państwowych nastąpi stopniowa coraz dalsza decentralizacja i zbliżanie jej do charakteru przedsiębiorstwa na wzór przedsiębiorstw prywatnych.

W ochronie lasów zamierzone jest skuteczniejsze niż dotąd rozszerzenie jej ingerencji – na gospodarkę w lasach prywatnych.

W końcu zamierzone jest stopniowe uproszczenie i umniejszenie aparatu urzędniczego na drodze decentralizacji istotnej, a więc powiększenia kompetencji organów prowincjonalnych.

W ścisłym związku z rolnictwem jest kwestia odbudowy zniszczonych wskutek działań wojennych gospodarstw.

Stanowi ona jedną z najważniejszych trosk Rządu, a w szczególności Ministerstwa Robót Publicznych. ^hOgrom ^cRozmiar szkód wojennych jest jednak olbrzymi i państwo zmuszone też będzie uczynić wielki i nieunikniony wysiłek finansowy, aby podolać wszystkim ciężarom z odbudową związanym. Pośpieszna restytucja wszystkich zniszczonych budowli przekracza częstokroć naszą obecną zdolność przemysłową i transportową.

Na pierwszym planie stawia Rząd odbudowę gospodarstw rolnych, będących w Polsce podwaliną gospodarstwa społecznego. Poszkodowani odbudowują się na wsi przeważnie sami o własnych siłach, pomoc państwowa zaś ogranicza się do wydania materiału budowlanego, jakim jest dla odbudowy wsi – drzewo. Są jednak poszkodowani, którzy o własnych siłach odbudować się nie potrafią i którym państwo nie może odmówić pomocy, a nawet całkowitej odbudowy. To inwalidzi, wdowy i sieroty po poległych. Wobec nich państwo zaciągnęło tak wielki dług, że odmówienie spłaty tego długu lub ociąganie się z jego spłatą nie dałoby się niczym usprawiedliwić.

Jeżeli w odbudowie wsi napotykaemy, szczególnie w okolicach bezleśnych, na wielkie trudności, to tym większe są te trudności jeszcze w odbudowie miast. Odbudowa miast wymaga przede wszystkim rozwinięcia przemysłu ceglarskiego, a jak długo kwestia węgla i transportu nie będzie pomyślnie rozwiązana, tak długo odbudowa miast nie może być realna.

Rząd prowadzi na razie odbudowę szkół i niezbędnych gmachów państwowej administracji. Za tym zapewne pójdzie odbudowa domów prywatnych z pomocą Państwowego Zakładu Kredytowego, który właśnie rozpoczyna działalność.

W odbudowie z tą ograniczoną pomocą państwową nastąpią znaczne ograniczenia w dotychczasowej administracji odbudowy. Urzędy odbudowy w powiatach najwięcej odbudowanych, będą w najbliższych miesiącach zwinięte, część personelu przerzucona do odbudowy powiatów wschodnich, część zaś zwolniona.

Główny Urząd Ziemski⁷⁸ urzeczywistnia z wielkim mozołem, ale nie bez widocznych realnych wyników, reformę rolną. Dotychczas działa 13 Okręgowych Urzędów, na terenie których powołano w b. Kongresówce 83 powiatowe Urzędy ziemskie i na terenie Małopolski 39. W stadium organizacji – 1 Okręgowy Urząd ziemski w Poznaniu z nieustaloną jeszcze liczbą powiatowych Urzędów ziemskich. Dla uruchomienia tych urzędów zorganizowano w Poznaniu kurs komisarzy ziemskich. Ponadto Główny Urząd Ziemski przejął w Małopolsce

⁷⁸ Zob. przypis do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 30 sierpnia 1920 r.

Krajową Komisję agrarną⁷⁹ oraz jest w stadium przejścia biura włości rentowych. Czynności krajowych komisji obrotu ziemią w Małopolsce przejęły zorganizowane okręgowe urzędy ziemskie. Na Śląsku Cieszyńskim obecnie działa delegat Głównego Urzędu Ziemskiego. Po przyłączeniu Śląska Górnego do Polski ma być utworzony jeden okręg ziemski⁸⁰. Na kresach wschodnich w związku z przeprowadzeniem reformy rolnej oraz ustawą o nadaniu ziemi żołnierzom, wykonanie której powierzono Głównemu Urzędowi Ziemskiemu, już w najbliższym czasie będą powołane 3 okręgowe urzędy ziemskie wraz z 22 powiatowymi urzędami ziemskimi.

Przy wykonywaniu reformy rolnej przeprowadzi rząd zasadnicze uregulowanie parcelacji prywatnej w sposób, który by zapewnił istotne uniemożliwienie omijania zasad reformy rolnej i spowodował przechodzenie ziemi w ręce tych, którym ją Sejm i Rząd przyrzekł.

Działający przy Głównym Urzędzie Ziemskim Zarząd Likwidacyjny oddziałów b. Banku włościńskiego⁸¹ rozszerza swoją działalność i na powiaty wschodnie. Polski państwowy bank rolny przedsięwzięcie wszystkie czynności związane z wykonaniem reformy rolnej i kredytem osadniczym. Ostateczne uruchomienie tego banku na nowych zasadach nastąpi po przyjęciu ustawy, która obecnie znajduje się w Sejmie.

W roku bieżącym Główny Urząd Ziemski przygotowuje kilka zasadniczych projektów ustaw (najważniejsze – o komasacji, o obrocie ziemią, włościach rentowych, finansowaniu reformy rolnej i nowela do ustawy o wykonaniu reformy rolnej), a poza tym podejmuje prace, mające na celu ujednostajnienie ustawodawstwa agrarnego we wszystkich 3 byłych zaborach.

Prace regulacyjne i parcelacyjne objęły już setki tysięcy morgów.

W roku obecnym poza ukończeniem prac parcelacyjnych pozostałych jeszcze z roku ubiegłego, przygotowuje się parcelacje dalszych kilkuset tysięcy morgów.

Wobec niezadowalających urodzajów przeszłorocznych, nieobsiania wielkiej ilości gruntów oraz zniszczenia spowodowanego inwazją bolszewicką, zapasy wyprodukowanego w kraju zboża nie mogły wystarczyć na wyżywienie ludności. Wyznaczony kontyngent na rok gospodarczy 1920/21 w b. Kongresówce i Małopolsce tylko w części mógł pokryć zapotrzebowanie, które wynosiło za I półrocze roku gospodarczego 54 000 wagonów. Z tego powodu starano się pokryć niedobór za granicą.

Na pokrycie potrzeb drugiego półrocza bieżącego roku gospodarczego, jak dotąd, rozporządzać będziemy mogli jedynie ilością kilkunastu tysięcy wagonów.

⁷⁹ Urząd pomocniczy Namiestnictwa Galicji – a była to dawna cesarsko-królewska Krajowa Komisja Agrarna we Lwowie.

⁸⁰ Były to skrawki powiatów frydeckiego i frysztackiego.

⁸¹ Tj. Bank Ziemski Włościński w Warszawie.

Zaspokojenie reszty niepokrytego w ten sposób zapotrzebowania nastąpić musi przez dalsze zakupy.

Nie ulega wątpliwości, że trzeba będzie dążyć również do zmniejszenia konsumpcji chleba, gdzie to będzie możliwe, dopełniając wyżywienie wzmocnionym spożywaniem ziemniaków. Rząd będzie musiał w tym kierunku wykorzystać wszelkie znajdujące się w jego ręku środki; przy istniejącym obecnie wolnym handlu tym ziemiopłodem konieczne jest, ażeby samo społeczeństwo okazało w tym względzie najdalej idącą inicjatywę i przede wszystkim aby instytucje samorządne i komunalne zajęły się niezwłocznie zaopatrzeniem większych centrów w odpowiednie ilości ziemniaków. Rząd rzecz prosta udzieli przy tym swojej pomocy i poparcia.

Spółeczeństwo musi sobie uświadomić, że kraj pod względem aprowizacyjnym przeżywa obecnie moment niezwykle ciężki i winno współdziałać z Rządem w celu ograniczenia nadmiernej konsumpcji – z jednej strony, z drugiej zaś w łonie samego społeczeństwa musi się bezwzględnie piętnować wszelkie przejawy ukrywania zboża lub też żądania zaś cen spekulacyjnych.

Zapotrzebowanie cukru pokryte będzie w części z produkcji Kongresówki i Małopolski, a niedobór pokryje b. dzielnica pruska. Nafty i soli produkuje państwo wystarczająco na swe potrzeby i co do tych trzech produktów, tj. cukru, nafty i soli będziemy mieli wystarczającą ilość, dotychczasowe zaś niedomagania w dostawie i rozdziale tłumaczące się różnymi trudnościami, dadzą się w najbliższej przyszłości usunąć.

Na pierwszy rzut oka wydaje się to może dziwne, że kraj nasz, bogaty w urodzajne ziemie, jak mało który, nie wystarcza teraz sam sobie. Jest to istotnie stan anormalny i przejściowy. Po ludzku sądząc powinien to być ostatni rok naszego niedostatku. Mamy zapewnione dosyć znaczne ilości nawozów sztucznych zwłaszcza azotowych i potasowych – inwazja się nie powtórzy, bo mamy dość sił, aby na każdy wypadek jej nie dopuścić, obszar gruntów uprawnianych zwiększa się wydatnie. Zatem, jeżeli kiedy słowo „przetrwać” było na miejscu, to w tym właśnie odniesieniu. Są braki dotkliwe, dojmujące zwłaszcza dla miast – dla ludności bezrolnej i małorolnej. Ale jeżeli przetrwanie tego najgorszego roku nie obejdzie się bez ciężkich może chwil, to przyszły już rok powinien przynieść znaczną poprawę.

Bez rozwoju produkcji i podniesienia wydajności pracy nie można myśleć o dźwignięciu dobrobytu społecznego. Zagwarantowanie słusznych praw rzeszy robotniczej, zabezpieczenie bytu pracujących, złagodzenie skutków, jakie w życiu robotnika przynosi choroba, wypadek lub starość – stanowić musi jedną z najpierwszych trosk Rządu. W tym celu Rząd baczy pilnie na wykonywanie obowiązujących już ustaw ochronnych, a zamierza je uzupełnić przez wniesienie do Sejmu dalszych projektów ustaw socjalnych.

Rząd czyni też starania, by zdemobilizowani żołnierze w najkrótszym czasie mogli stanąć do pracy i aby uchodźcy mogli powrócić z Rosji do swoich siedzib.

Przemysł nasz został zrujnowany przez wojnę i opuszczających kraj Rosjan, a później systematycznie niszczone w ciągu 4 lat przez okupantów.

Rząd uważa za naczelny swój obowiązek celową odbudowę i uruchomienie przemysłu ze szczególnym uwzględnieniem w chwili obecnej górnictwa oraz tych gałęzi przemysłu, które pozwolą na zatrudnienie największej ilości rąk roboczych, a oparte są na krajowych surowcach.

Co do handlu – stwierdzić należy – iż rok 1921 rząd będzie się starał wykorzystać jako okres przejściowy od gospodarki wojennej do normalnej gospodarki pokojowej.

Jest w przygotowaniu i w ciągu pierwszej połowy roku bieżącego będzie zawarty z innymi państwami cały szereg umów handlowych i tranzytowych, co umożliwi wprowadzenie handlu polskiego na właściwe drogi. Korzystne położenie geograficzne, czyniące z nas pomost wymiany towarowej Zachodu ze Wschodem będzie jak najbardziej wyzyskane.

Jak u schyłku naszego bytu politycznego przed stu kilkudziesięciu laty tak i dzisiaj odzywa się zewsząd wołanie o silny Skarb.

I słusznie, bo odzyskanie samodzielności państwowej okaże się ułudą, jeżeli nie zdołamy wprowadzić ładu w naszą gospodarkę finansową.

Jest ona silnie zachwiana „stale” wzrastającym niedoborem, pokrywanym niestety w całości emisją środków płatniczych bez kruszcowego pokrycia.

Nie można zaprzeczyć, że szczególnie niekorzystne warunki, w jakich nasze Państwo powstało i do dzisiaj buduje się, były i są jeszcze główną przyczyną tego stanu rzeczy.

Nie jesteśmy wszakże my sami bez winy, powoławszy do życia zbyt kosztowny aparat zarządu państwowego i przekazując mu zadania, które z lepszym dla sprawy publicznej pożytkiem przez samo społeczeństwo i na zasadach prywatnego gospodarstwa mogą być rozwiązane.

Rząd nie szczędzi wysiłków celem poprawy obecnego położenia.

Oparcie gospodarki państwowej na budżecie, doprowadzenie władz skarbowych do koniecznej sprawności, wymiar i ściągnięcie istniejących podatków, zniesienie niepotrzebnych urzędów, wprowadzenie jak najdalej idących oszczędności osobowych i rzeczowych, ograniczenie inwestycji na czas najbliższy do najniezbędniejszych, skonsolidowanie wiszących długów i pociągnięcie do wydatnych świadczeń na rzecz Państwa wszystkich warstw społeczeństwa stosownie do ich majątku i siły podatkowej – oto zadania Rządu na czas najbliższy.

Rząd nie sprostą im bez współdziałania Wysokiego Sejmu, na którym ciąży obowiązek przestrzegania zasady, że wydatki pozabudżetowe mogą być uchwalane tylko w miarę zapewnionego pokrycia.

Nie sprostą im również bez współdziałania społeczeństwa, które winno sobie uświadomić, że Państwo ma stworzyć warunki dla gospodarstwa społecznego, że jednak nie jest jego zadaniem używać bezpośrednio funduszy państwowych dla celów prywatno-gospodarczych.

Zagadnienie walutowe jest dużą troską dla Rządu. Zasadniczej poprawy oczekiwać można tylko w miarę polepszenia się i skonsolidowania gospodarki państwowej i społecznej. Gdy jednak obecny spadek marki jest wynikiem nie tylko obcej spekulacji, przeto Rząd albo już poczynił, albo w najbliższej przyszłości poczyni wszystko co potrzeba, aby uniemożliwić wywóz marki i winnych tej spekulacji, podkopującej naszą walutę poddać jak najsurowszej karze.

Stan naszego skarbu musi dotąd niestety odbijać się i na naszym szkolnictwie.

Przed Państwem stoją w tej dziedzinie wielkie zadania.

W dziedzinie oświaty powszechnej musi Państwo przystąpić do rozwiązania zagadnienia pierwszorzędnej wagi – a to realizacji powszechnego nauczania, dzieci w wieku szkolnym.

Realizacja ta wymaga olbrzymiego wysiłku finansowego, wielkich funduszy inwestycyjnych na produkcję sił nauczycielskich i budownictwo szkolne. Dwa projekty ustaw dotyczące planu tej realizacji są już w Sejmie – mianowicie ustawa o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych i ustawa o budownictwie szkolnym; trzecią ustawą, bodaj najważniejszą „o realizacji powszechnego nauczania”, ujmującą w określonych terminach etapy tej realizacji zajmie się rząd w najbliższym czasie, skoro tylko znikną z rubryki budżetu wydatki wywołane stanem wojennym.

Równocześnie przystępuje Państwo do zwalczania analfabetyzmu pełnego i półanalfabetyzmu u dorosłych przez kursy specjalne i zakładanie bibliotek. Projekt ustawy w tym kierunku będzie przedłożony wkrótce Sejmowi.

W dziedzinie nauki konieczne jest podtrzymanie i podniesienie twórczości naukowej przez lepsze niż dotychczas uposażenie warsztatów pracy naukowej i przez opiekę materialną dla tych, którzy pracy naukowej się oddają.

Wielką też wagę przykładą rząd do przebudowy i rozbudowy szkolnictwa zawodowego, kładąc nacisk na to, by szkoły te liczyły się z wymaganiami życia, by wydawały ludzi, którzy po ukończeniu szkoły staną z zapałem do zawodu, którego się uczyli.

Rząd pragnie jak najrychlejszego otwarcia uniwersytetu ruskiego, który da naszym współobywatelom ukraińskim możliwość kulturalnej współpracy na naszych kresach także na najwyższym szczeblu pracy naukowej.

Fakt ten będzie jednym więcej dowodem – że Polska w stosunku do swych obywateli innych narodowości uznaje za swój obowiązek szanować ich prawa obywatelskie, zaspokajać ich potrzeby kulturalne i gospodarcze na równi

z potrzebami obywateli Polaków. Sądzę, że dumą naszej Rzeczypospolitej będzie mieć nie klasy obywateli, ale tylko obywatele równych, wolnych, korzystających z pełni praw publicznych i prywatnych.

W polityce zagranicznej ^cgłównym zadaniem ^ehjedynym programem^h Rządu Polskiego jest ustalenie pokoju, na podstawie zacieśnienia naszego stosunku do tych państw, które nie tylko teoretycznie nam sprzyjają, ale z którymi łączy nas wspólność poglądów i interesów.

Dalszy środek ustalenia pokoju widzi rząd w osiągnięciu ^dporozumienia gospodarczego z państwami sąsiadującymi oraz wszystkimi innymi, które objawiają rzeczywistą gotowość ekonomicznej współpracy^d.

Dzieło pokoju na wschodzie zbliża się wśród niemałych trudności, ale w atmosferze z obu stron szczerze pokojowej, do ukończenia. Podkreślając raz jeszcze nasze gorące pragnienie najrychlejszego, definitywnego pokoju, rząd nie może jednak dla utargowania dni odstąpić od swoich słusznych, bardzo dalekich od przesady żądań, pewny, że znajdzie w tym za sobą jednomyślność narodu, ufne w swoje wypróbowane już siły.

Położenie ekonomiczne w tej całej połaści środkowej i wschodniej europejskiego kontynentu wymaga od wszystkich państw w niej położonych solidarnego wysiłku dla odzyskania równowagi gospodarczej. Dopiero szereg umów kompensacyjnych i tranzytowych, zawartych a następnie przeprowadzonych pod szerokim, liberalnym, światowym kątem widzenia pozwoli zagoić rany zadane tej części Europy przez wojnę.

Z Rzeszą Niemiecką finalizuje Delegacja Polska w Paryżu, przy współudziale i pod przewodnictwem Delegata Rady Ambasadorów konwencję, określającą tranzyt z Prus Wschodnich przez Pomorze do Niemiec, i z Polski przez Prusy Wschodnie do Gdańska⁸². Konwencja ta oparta jest w zupełności na Traktacie Wersalskim, stanowiącym niewzruszalną podstawę również i dla innych układów z dziedziny finansowej, likwidacyjnej i administracyjnej, których zawarcie na równi z unormowaniem stosunków handlowych, konieczne jest w interesie sąsiedzkiem obu państw.

Konwencja polska z Wolnym Miastem Gdańskiem, aczkolwiek nie wypełnia wszystkich pragnień, może być niewątpliwie podstawą współżycia Wolnego Miasta z nami. Chcemy wierzyć, że zrozumienie wspólnych interesów wytworzy warunki, w których luki, pozostawione przez konwencję, dadzą się wypełnić za obopólną zgodą i obopólną korzyścią. Przystąpienie swe do Konwencji uwarunkował Rząd Polski jednakowoż, uzyskaniem mandatu obrony militarnej Wolnego Miasta, niezbędnego dla zapewnienia sobie wolnego dostępu do morza oraz nieprzerwanej komunikacji z Zachodem.

⁸² Układ został podpisany 21 kwietnia 1921 r. w Paryżu.

Ale mimo całego pragnienia i całej energii w dążeniu do rozpoczęcia istotnej, nie tylko na braku działań wojennych opartej, pracy pokojowej, niepodobna nie stwierdzić, że konieczna dla takiej pracy atmosfera zaistnieje nie wcześniej, jak po ostatecznym rozstrzygnięciu dwóch spraw spornych, w których walczymy pokojowo o prawo przygarnięcia do łona wspólnej ojczyzny – ziemi Wileńskiej i Górnego Śląska.

^hW sporze o Wilno stoi Rząd Polski na gruncie decyzji Ligi Narodów i oczekuje przeprowadzenia konsultacji ludowej.^h ^cW sporze o Wilno stoi Rząd polski na gruncie swobodnego wypowiedzenia się ludności pod egidą Ligi Narodów, uważając je za jedyne rozwiązanie tej sprawy.^c Wszystkie serca polskie wyrrywają się do tej chwili, w której po usunięciu nienaturalnych zapór, będą mogły okazać swoją wdzięczność i swoje braterskie przywiązanie tej ludności sponiewieranej niewolą, gwałtami i wojną, i do ostatka zmęczonej niepewnością swojego losu.

W walce o Górny Śląsk, gdzie przebudzona z wiekowej martwoty, odwiecznie polska ludność, liczy dni dzielące ją od swobody – Polska znalazła się w ostatnich dniach na forum świata pod ciężkim oskarżeniem, że nie dbając o traktat, gotuje się do zabrania obszaru plebiscytowego siłą zbrojną. Nie wiadomo co więcej w tym oskarżeniu podziwiać – jego potworność, czy jego naiwność. Jak to! Więc Polska, do której codziennie dochodzą echa prawdziwie triumfalnego pochodu idei polskiej w tej najstarszej naszej dzielnicy, – której wiadomo, że ^cnawet^c coraz liczniejsze koła mówiących po niemiecku Górnoślązaków oświadczają się za połączeniem z nami w słusznym przekonaniu, że narodowość ich nie poniesie tu uszczerbku, a ich byt gospodarczy i cała przyszłość ich ziemi stokroć lepiej będzie tu zabezpieczona, – w takich warunkach Polska ma chwycić za broń – ma burzyć Traktat, którego uczciwe i ściśle wypełnienie – rzuci jej Górny Śląsk w objęcia? Nie! Oskarżenia, przedłożone Konferencji Ambasadorów, nie mogą być traktowane jako zarzuty rzeczowe, z którymi można by się liczyć poważnie. Dowolne oświetlenie naszych zarządzeń demobilizacyjnych, na skutek których wracają obecnie z frontu do kraju poszczególne dywizje armii do swych siedzib, przedstawienie stowarzyszeń gimnastycznych od pół wieku istniejących jako kolumn szturmowych, wreszcie ^hwyssane z palca^h ^cfalszywe^c informacje o wysłaniu na Górny Śląsk oficerów i żołnierzy, wyzyskujące fakt zwalniania z armii na skutek ogólnej demobilizacji ochotników Polaków z Górnego Śląska ^hw taki sposób dowodzi ^ho^h ^cprzedstawia się jako dowód^c naszej chęci napadu. ^hAle^h ^cŚwiat^c powinien ^cjednak^c wiedzieć, gdzie jest prawda. My wiemy, że nota z 13 stycznia miała odwrócić uwagę od niemieckich przygotowań, posługując się przy tym, jako pretekstem tym właśnie faktem, który, będąc bezpośrednią konsekwencją naszej demobilizacji – jest chyba niezbitym dowodem naszych pokojowych intencji.

Ale jeżeli nie myślimy o zbrojnym zagarnięciu Górnego Śląska, jeżeli te śmieszne zarzuty, przypisujące nam chęć wojowania z Koalicją, która przecież obecnie rządzi na Górnym Śląsku – upadają siłą logiki, to również fałszywą

byłaby podsuwana nam z niektórych stron myśl pójścia na jakieś drogi układów o podział Górnej Śląska. Żaden Rząd Polski nie potrafi ani powziąć takiego zamiaru, ani nawet spokojnie wysłuchać podobnych propozycji. Każdy rząd, który by to uczynił, zostałby słusznie oskarżony o zdradę kraju i zmieciony jednomyślnym odruchem polskiej opinii publicznej. Domagamy się wykonania 88 artykułu Traktatu Wersalskiego, będziemy obstawać przy nim niezachwianie, liczymy w tej mierze na pełne zrozumienie i poparcie tych zwłaszcza, którzy Traktat ten dyktowali. Nie uwierzmy, aby w dzisiejszym świecie, który przetrwał wielką wojnę i widział w jej wyniku zwycięstwo wolności i słusznego prawa, było możliwe podarcie albo choćby targowanie się o odstępstwo od tej największej zasady Traktatu, od zasady, że uczucia i przekonania ludności, jej świadomość narodowa i przywiązanie do Ojczyzny ma przyjść do głosu i nieodwołalnie zdecydować o tym, z kim ludność ta chce złączyć swe losy.

W sprawie Śląska Cieszyńskiego nie zaszło nic takiego, co by uprawniało do zmiany zajętego poprzednio przez Rząd stanowiska. ^cZapewnienie skuteczniejszej ochrony naszych interesów^c wymagać będzie szeregu zmian i przesunięć na naszych placówkach zagranicznych. Nastąpią one w czasie najbliższym.

Na zakończenie tych uwag o polityce zagranicznej niech mi wolno będzie wyrazić głębokie zadowolenie całego społeczeństwa polskiego, najgoręcej podzielane przez Rząd, z powodu bliskich odwiedzin, które Naczelnik Państwa złożyć ma w Paryżu. Opinia publiczna zajmuje się dużo, ^hco jest zresztą objawem naturalnym,^h możliwymi rezultatami tej podróży. Ale jest jeden, który można uważać za pewny.

W chwili, w której przedstawiciele wielkiej Francji i odzyskującej należne sobie stanowisko Polski w najpiękniejszej stolicy świata, wymienią słowa powitania, rzeczywistość uczuć, łączących Francję i Polskę nierozzerwalnymi węzłami od stuleci uzmysłowiona zostanie w najszerszych warstwach obu narodów i dotrze wszędzie tam, gdzie gwar i troski życia powszechnego nie pozwalają śledzić historycznego biegu spraw świata.

I jeżeli ^hz reguły^h ^cczęsto^c bezpłodne bywają wysiłki polityków, szukające zbliżenia krajów tam, gdzie tego pragnienia nie można oprzeć na sympatiach ludów, to przeciwnie praca mężów stanu niezmiernie ułatwiona jest tam, ^hgdzie istnieje wzajemne przyciąganie się ras i temperamentów narodowych^h ^cgdzie oprócz ⁱ...ⁱ interesów istnieją tradycje wspólne walki o idee wolności i braterstwa narodów.^c

^hZapewnienie skuteczniejszej ochrony naszych interesów^h.

Przedstawiłem Panom stanowisko Rządu w stosunku do wszystkich – sądzą – najważniejszych problemów obecnej doby i starałem się przy tym dać bodaj w krótkich nieraz z konieczności pobieżnych rysach sprawozdanie z naszych czynności w rozmaitych dziedzinach pracy, nie zatajając braków, które Rząd widzi w działalności swojej i podwładnych mu organów.

Rząd spokojnie oczekuje krytyki ze strony Sejmu i społeczeństwa w przekonaniu, iż spełnił, co w danych ciężkich warunkach spełnić można było. Wiedząc,

iż z tej trybuny mówię nie tylko do Wysokiego Sejmu, lecz i do szerokiej opinii publicznej, muszę zaznaczyć, że jak każdy człowiek prywatny ma prawo i możliwość domagania się krytyki rzeczowej, opartej na faktach, tak takiego samego prawa domaga się i Rząd – a domagać się musi wobec utartej u nas praktyki, iż za wszystko czyni się winnym Rząd i wini się w formie, która z obiektywnością nie ma nic wspólnego.

Poczuwam się jednak do obowiązku dodać jeszcze kilka uwag:

Nie chcę ukrywać, że nieuchwalenie dotąd konstytucji opartej na zasadach szczerze demokratycznych nie tylko odbija się ujemnie na naszych stosunkach wewnętrznych, nie tylko stanowi przeszkodę do nawiązania stosunków, umożliwiających wprowadzenie potrzebnego kapitału do Polski, ale wprost wzbudza nieufność, a nawet podejrzliwość wielkich Demokracji Zachodu, co się dotąd ujemnie i dotkliwie odbija na naszych stosunkach zagranicznych.

Nie ukrywałem Panom również ciężkiego położenia pod względem aprowizacyjnym, które obejmuje nie tylko żywność, ale i wiele innych artykułów najpierwszej potrzeby. Za cierpienia, które z tego powodu przechodzimy, ciężka wina spada także na spekulację, wyzysk i szalejącą zbrodniczo lichwę.

Z wszystkich przeszkód rzucanych w poprzek pochodowi narodu do wypełnienia swoich przeznaczeń największe oburzenie budzą właśnie te, które pochodzą z wewnątrz. A więc wyzysk, spekulacja na ogłodzenie ludności i działanie niesumiennej jednostek, dążące do rozprzężenia sił narodowych, a kierowane często z ukrycia przez wroga polskości żywioły.

Rząd, który wystąpił do walki z tymi zgubnymi objawami, chce ją przeprowadzić z bezwzględną energią – potrzebuje siły. Danie i utrzymanie w jego rękach takiej siły zależy od Sejmu. Ale, prócz rządu opartego na zaufaniu Sejmu, stanąć musi do tej walki całe społeczeństwo i spełnić konieczny akt samoobrony narodu. Rząd nie jest w stanie przeprowadzić skutecznej walki, jeżeli społeczeństwo będzie obojętne na to patrzeć albo, co gorsza – a często ma miejsce – przeskadzać. W dążeniu do tego, co nowe czasy nazwały samowystarczalnością, powinien zniknąć w Polsce zbytek. Rząd zwalczać go będzie za pomocą ustaw i administracji. Ale głośnie potępienie i napiętnowanie każdej formy, każdego przejawu zbytku winno także wychodzić od społeczeństwa. Ono tylko może wpoić w świadomość narodową, że w obecnej chwili nadmierne dogadzanie sobie jest przestępstwem narodowym.

Chętnie i z wdzięcznością przyjmujemy pomoc i dowody życzliwości ze strony przyjaznych nam narodów, ale jednak wydobyć Polskę na stałe z otaczających ją niebezpieczeństw, wprowadzić ją na tory dobrobytu szczęśliwej i spokojnej przyszłości możemy tylko my sami, własnym trudem i własną pracą. Gdy zawarcie pokoju, wywalzonego męstwem i krwią naszych żołnierzy wchodzi w ostatnią fazę, możliwość pracy w najszerszej mierze, na najwyższą skalę – stoi dla nas otworem. Wielokroć więcej, niż którykolwiek z naszych sąsiadów,

została Polska zniszczona, wielokroć więcej powinna też pracować. Zrozumienie tego przenika do coraz szerszych warstw i mam nadzieję, że już w najbliższej przyszłości praca nie będzie się liczyć w Polsce miarą godzin, ale miarą dobra Państwa, które stanowi o dobru obywateli. Rozmach twórczej pracy i wytrwałości, świadcząc o niezniszczalnych siłach, tkwiących w narodzie, nie tylko pozwoli szybko wyrównać szczyby, zadane przez wojnę, ale i stworzy najpewniejszą rękojmię bezpieczeństwa i rozwoju Państwa.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
11-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 29 stycznia 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego Prez. R. Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Prezydium Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 11-ej przed południem.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 26 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedłużenia uprawnień Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania na obszarze b. zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych na mocy ustawy z 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny, udzielonych rozporządzeniem Rady Ministrów z 28 października 1920 r. (Dz.U. z 1920 r. Nr 101, poz. 671).

3. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości poglądy Ministra Spraw Zagranicznych w sprawach, które podczas pobytu Naczelnika Państwa w Paryżu z rządem francuskim będzie się stawiało.

Rzecz uznano za poufną.

4. Na wniosek Komisji Ministerialnej wyłonionej przez Radę Ministrów 15 stycznia 1921 r. w sprawie zwalczania drożyzny oraz lichwy wojennej Rada Ministrów uchwała:

- 1) niepodnoszenie w miesiącu lutym przez Rząd cen na produkty, których sprzedaż należy do władz rządowych, a mianowicie zboże, mąkę, sól, węgiel, drzewo, naftę i spirytus;
- 2) niepodnoszenie w ciągu lutego taryf kolejowych;
- 3) wezwać zarządy gminne do zastosowania tej samej procedury niepodnoszenia cen w ciągu miesiąca lutego, którą zastosuje i Rząd;
- 4) wydanie odezwy Rządu do producentów i handlujących, w której Rząd wezwie ich do niepodnoszenia cen również w ciągu miesiąca lutego, z zagrożeniem w przeciwnym razie stosowania stanowczych i energicznych środków.
- 5) Ministerstwo Przemysłu i Handlu – zgodnie z uchwałami Komisji – przygotowuje projekt ustawy o konfiskacie artykułów zakazanych przez Komisję Wwozu.
- 6) Ministerstwo Aprowizacji upoważnia się do odpowiedniego rozszerzenia rozporządzenia, nakazującego ujawnianie wszelkich zapasów oraz upoważniającego władze do przymusowej ich rozsprzedaży, jak również do wydania rozporządzenia, zakazującego przetworu surowców na luksusowe formy spożycia (w rodzaju cukierków, wszelkich ciast białych itp.).
- 7) Ministerstwo Sprawiedliwości winno jeszcze raz wezwać urzędy prokuratorские do ścigania przestępstw o lichwę z całą bezwzględnością.
- 8) Ministerstwo Sprawiedliwości winno wydać rozporządzenie do władz administracyjnych, polecając zastosowanie jak najenergiczniejszych środków w kierunku ścigania lichwy towarowej; ponadto wojewodowie i Komisarz Rządu na miasto Warszawę winni otrzymać od Ministra Spraw Wewnętrznych upoważnienie do internowania paskarzy na podstawie ustawy z 25 lipca 1920 r.

W tym celu wojewodowie i starostowie powołają do życia społeczne Komitety, do których należeć powinna propaganda bojkotu drogiego towaru, walka ze wszelkim zbytkiem, opiniowanie w sprawie środków walki z lichwą w granicach obowiązujących ustaw, wreszcie dostarczanie fachowych ekspertów cen na towary.

5. Rada Ministrów na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uchwaliła poprawkę do § 20 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w celu wykonania na obszarze b. Galicji

ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 50, 304) o tymczasowym ustroju władz szkolnych, przyjętego przez Radę Ministrów 30 grudnia 1920 r.:

Termin ustania tego obowiązku ustala w porozumieniu kurator okręgu szkolnego lwowskiego i generalny delegat rządu we Lwowie, względnie właściwy wojewoda.

Po tym terminie wydatki na pomieszczenie władz szkolnych, personelu i potrzeby kancelaryjne obciążą budżet Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Koniec posiedzenia o godzinie 3 po południu.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w sprawie przedłużenia działania Ustawy z dn. 25 lipca 1919 r. (Dz.Pr. Nr 61, poz. 364) na dalsze 3 miesiące od 2-go lutego do 2 maja 1921 r.
2. [Wnioski Komisji Ministerialnej wyłonionej przez Radę Ministrów w dniu 15 stycznia 1921 r. w sprawie zwalczania drożyzny oraz lichwy wojennej].

^cZałącznik [1] do punktu 2^c

Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w sprawie przedłużenia działania Ustawy z dn. 25 lipca 1919 r. (Dz.Pr. Nr 61, poz. 364) na dalsze 3 miesiące od 2-go lutego do 2 maja 1921 r.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Warszawa, dn. 22 stycznia 1921

DO RADY MINISTRÓW

WNIOSEK

w sprawie przedłużenia działania Ustawy z dn. 25 lipca 1919 r. (Dz.Pr. Nr 61, poz. 364) na dalsze 3 miesiące od 2-go lutego do 2 maja 1921 r.

Z dniem 2 lutego br. wygasają uprawnienia Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania na obszarze b. zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych na mocy ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa

Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny, udzielone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 października 1920 r. (Dz.U. 1920 r. Nr 101, poz. 671).

Ze względu na nieustającą w kraju działalność żywiołów wywrotowych, popieranych z zewnątrz przez nieprzyjazne Polsce państwa sąsiednie, a znajdujących posłuch wśród części ludności zdemoralizowanej wojną i niedomaganiem gospodarczymi, demobilizacja i związane z nią zwiększenie się ilości wypadków bandytyzmu, zwiększenie ilości bezrobotnych, ciężka sytuacja aprowizacyjna, trudności w dostawie węgla, uznają za konieczne przedłużenie powyższych uprawnień na dalsze 3 miesiące od dnia 2 lutego do dnia 2 maja 1921 r. Dlatego w myśl części drugiej art. 1 wyżej wskazanej ustawy

w n o s z ę

aby RADA MINISTRÓW uchwalić racyła n a s t ę p u j ą c e
ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

„W myśl części drugiej art. 1 Ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny (Dz.Pr. 1919 r. Nr 61, poz. 364) Rada Ministrów przedłuża udzielone Ministrowi Spraw Wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 28 października 1920 r. (Dz.U. 1920 r. Nr 101, poz. 671) upoważnienie do wydawania na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych na okres dalszych 3 miesięcy od dn. 2 lutego do dnia 2 maja 1921 r.

Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia”.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
fSkulski^f

Wniesiono na Radę Ministrów

Warszawa, dn. ... 1921 r.

Uchwała zapadła zgodnie z w n i o s k i e m.

PREZYDENT MINISTRÓW

°Załącznik [2] do punktu 4°

[Wnioski Komisji Ministerialnej wyłonionej przez Radę Ministrów w dniu 15 stycznia 1921 r. w sprawie zwalczania drożyzny oraz lichwy wojennej]

°Rada Ministrów zaaprobowała złożone przez° Komisję Ministerialną, wyłonią przez Radę Ministrów w dniu 15 stycznia 1921 r. w sprawie zwalczania drożyzny oraz lichwy wojennej °wnioski°:

1. Rada Ministrów uchwała niepodnoszenie w miesiącu lutym przez Rząd cen na produkty, których sprzedaż należy do władz rządowych, a mianowicie: zboże, mąkę, sól, węgiel, drzewo, naftę i spirytus.

2. ^cR.M. uchwała^c ^hSprawa^h niepodnoszenie w ciągu lutego taryf kolejowych ^hwobec nieobecności w Komisji Ministra Kolei Żelaznych, pozostaje otwartą^h.

3. ^hW stosunku do gmin Komisja proponuje^h ^cR.M. uchwała^c wezwać zarządy gminne do zastosowania tej samej procedury nie podnoszenia cen w ciągu miesiąca lutego, którą zastosuje również i Rząd.

4. ^hKomisja proponuje^h ^cR.M. uchwała^c wydanie odezwy Rządu ^cdo społeczeństwa^c, w której Rząd wezwie do niepodnoszenia cen również w ciągu miesiąca lutego z zagrożeniem w przeciwnym razie stosowania stanowczych i energicznych środków.

5. Ministerstwo Przemysłu i Handlu, zgodnie z uchwałami ^hKonferencji^h ^cKomisji^c przygotuje projekt ustawy o konfiskacie artykułów zakazanych przez Komisję wwozu.

6. Ministerstwo Apropowizacji ^hwinno być upoważnione przez Radę Ministrów^h ^cupoważnia się^c do wydania rozporządzenia, nakazującego ujawnianie wszelkich zapasów, oraz upoważnia ^hwładze^h do przymusowej ich rozprzedaży, jak również ^cdo wydania^c ^hwinno to samo Ministerstwo wydać^h rozporządzenia zakazującego przetworu surowców na luksusowe formy spożycia (z rodzaju cukierków, wszelkich ciast białych itp.).

7. Ministerstwo Sprawiedliwości winno jeszcze raz wezwać urzędy prokuratorskie do ścigania przestępstw o lichwę z całą bezwzględnością.

8. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych winno wydać rozporządzenie do władz administracyjnych, polecające zastosowanie jak najenergiczniejszych środków w kierunku ścigania lichwy towarowej, ^hprzy czym w celu wykrywania paskarzy urzędy policji śledczej mają utworzyć specjalne brygady^h ponadto wojewodowie i komisarz Rządu na m. Warszawę winni otrzymać od Ministra Spraw Wewnętrznych upoważnienie do internowania paskarzy na podstawie Ustawy z dn. 25 lipca 1920 r.

9. ^cWreszcie Konferencja proponuje^c wydanie odezwy Rządu o konieczności współdziałania samego społeczeństwa w walce z paskarstwem i drożyzną, przez tworzenie społecznych komitetów; komitetom tym Rząd winien zapewnić swój współdziałanie i pomoc, przy czym należeć do nich powinna propaganda bojkotu drogiego towaru, walka ze wszelkim zbytkiem, opiniowanie w sprawie środków walki z lichwą w granicach obowiązujących ustaw, wreszcie dostarczenie fachowych ekspertów w sprawach cen na towary.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
12-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 1 lutego 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Za Ministra Spraw Wojskowych	jenerał porucznik dr Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 29 stycznia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy uzupełniającej ustawę z 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny (Dz.Pr. 1919 r. Nr 61 poz. 364) z tą zmianą, że w art. 2 w miejsce kwoty 30 000 marek wstawiono kwotę 100 000 marek.

3. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu na mocy ustawy z 24 marca 1920 r. (Dz.U. Nr 31 poz. 178) zezwoliła obywatelowi amerykańskiemu Janowi ^aSlaskiemu^a na nabycie za 850 000 marek polskich nieruchomości położonej w Warszawie przy ul. Miedzianej Nr 6 hip. Nr 5271 należącej do Lejby i Hanci Ryszels.

4. Załączony do protokołu wniosek nagły Ministra Apropowizacji w sprawie ziemniaków dostarczonych przez Państwowy urząd ziemniaczany na potrzeby kopalń węgla kamiennego i brunatnego Zagłębia Dąbrowskiego przekazano Ministrom Skarbu, Przemysłu i Handlu i Apropowizacji do definitywnego załatwienia.

5. rzecz tajna.

Minister Spraw Zagranicznych referuje radio delegacji pokojowej ryskiej o niemożności zapłacenia przez sowiety udziału Polski w złocie Rosji i o gotowości sowietów do rekompensowania Polski w inny sposób, w szczególności w terytoriach.

Rada Ministrów uchwaliła zawiadomić delegację, iż Rząd zgadza się na to, ażeby z sprawy złota nie robić kwestii zerwania rokowań pokojowych i chociaż obsta je przy tym, by złoto dostać chociaż ratami, Rząd zgadza się na rekompensaty realne natychmiast uchwytnie przede wszystkim w zbożu i surowcach, przy czym Rząd podkreśla iż tych rekompensat za złoto nie należy mieniać z rekompensatami z innych tytułów Polsce od Rosji należnych.

Rząd zgadza się również na rekompensatę w korzyściach terytorialnych, a to w pierwszej linii w terytoriach o ludności polskiej (części powiatu Lepelskiego, Radoszkowice), w drugiej w terenach wartości ekonomicznej (Puszcza Turowska, ziemie Wołyńskie i Podolskie).

Rada Ministrów równocześnie uchwaliła, ażeby z ramienia Rządu wyjechał do Rygi Minister Skarbu, celem zorientowania się w sytuacji i ocenienia propozycji sowieckich.

Koniec posiedzenia o godzinie 7 minut 30 wieczór.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych dotyczący ustawy uzupełniającej ustawę z dnia 25 lipca 1919 r.]⁸³.
2. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia P. ^aSlaskiemu^a na kupno nieruchomości w Warszawie⁸⁴.
3. Wniosek nagły Ministerstwa Apropowizacji [dotyczący ziemniaków dla pracowników kopalń węgla kamiennego i brunatnego Zagłębia Dąbrowskiego]⁸⁵.

⁸³ Mowa o ustawie „w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny”, „Dziennik Ustaw RP” 1919, nr 61, poz. 364.

⁸⁴ Załącznik [2] do punktu 3. Nie publikuje się.

⁸⁵ Załącznik [3] do punktu 4. Nie publikuje się.

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych dotyczący ustawy uzupełniającej
ustawę z dnia 25 lipca 1919 r.]**

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Warszawa, 14 stycznia 1921

DO RADY MINISTRÓW

MOTYWY

do projektu ustawy z dnia... stycznia 1921 r.
uzupełniającej ustawę z dnia 25 lipca 1919 r.

Ustawa z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny, zgodnie z jej tytułem i treścią art. 1-go, może być stosowana tylko w czasie wojny. A więc z chwilą podpisania i ratyfikowania traktatu pokojowego z Rosyjską Federacyjną Rzeczpospolitą Sowiecką, co jest spodziewane w krótkim czasie, działanie ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. uległoby zawieszeniu, a tym samym wszystkie na niej oparte zarządzenia władz administracyjnych, skierowane ku zapewnieniu ładu, porządku i bezpieczeństwa w Państwie, straciłyby moc.

Nieugruntowane życie ekonomiczne naszego kraju, nierozstrzygnięte kwestie zewnętrzno-polityczne, związane z mającymi się odbyć plebiscytami, wytwarzają podatne podłoże i dostateczny powód dla nieprzyjaznych nam Państw ościennych czy to do szerzenia niepokoju w naszym kraju za pomocą swych płatnych agentów, czy to do popierania na naszym gruncie jednostek i grup, dążących do wywołania zamętu i przewrotu, gdyż takie zjawiska ułatwiłyby tym Państwom rozstrzygnięcie na ich korzyść sporów z Polską o ziemie kresowe.

Wszystko to zmusza Rząd do szczególnej czujności i troski przynajmniej o zachowanie tych środków ochrony porządku w Państwie, którymi Rząd rozporządza obecnie na zasadzie ustawy z dnia 25 lipca 1919 r.

Mając na względzie również i to, że przyjęty już przez Komisję Konstytucyjną Sejmu projekt Ustawy Konstytucyjnej w art. 130 przewiduje działanie stanu wyjątkowego nie tylko w czasie wojny, ale w nadzwyczajnych wypadkach i podczas pokoju, że uchwalenie już obecnie nowej ustawy wyjątkowej całkowicie dostosowanej do Konstytucji jest przedwczesne ze względu na nieuchwalenie Ustawy Konstytucyjnej, że natomiast celowe jest uzupełnienie obowiązującej obecnie ustawy wyjątkowej z dnia 25 lipca 1919 w ten sposób, aby mogła obowiązywać również podczas pokoju, gdy istnieją warunki, uznane w projekcie Ustawy Konstytucyjnej za wystarczające do wprowadzenia stanu wyjątkowego, – Rząd

proponuje odpowiednio, zgodnie z art. 130 projektu Ustawy Konstytucyjnej, uzupełnienie art. 1 ustawy z dnia 25 lipca 1919 r.

Ponadto mając na względzie znaczne obniżenie wartości marki polskiej w stosunku do wartości jej w lipcu 1919 r. projekt niniejszy wprowadza dziesięciokrotne podwyższenie największej granicy kary grzywny, przewidzianej w art. 5 ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. za przekroczenie rozporządzeń na jej podstawie wydanych.

Wreszcie przedkładany Projekt zawiera postanowienie, zapewniające zastosowanie zmian powyższych również na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej, gdzie ustawa z dnia 25 lipca 1919 r. została wprowadzona rozporządzeniem Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r.⁸⁶

U S T A W A

z dnia ... 1921 r.

uzupełniająca Ustawę z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa

Art. 1.

W artykule pierwszym (1) Ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny (Dz.Pr. 1919 r. Nr 61, poz. 384) po wyrazach:

„Dla zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny” stawia się wyrazy:

„albo gdy grozi wybuch wojny, jakoteż w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych kłótni o charakterze zdrady stanu, zagrażających ustrojowi Państwa albo bezpieczeństwu obywateli”.

Art. 2.

Artykuł piąty (5) powyższej Ustawy otrzymuje brzmienie następujące:

„Za wykroczenia przeciwko rozporządzeniom wydanym w myśl art. 2 a)–f) wymierzone będą w drodze administracyjnej kary aresztu na czas do 3-ch miesięcy lub grzywny do 30 000 marek”.

Art. 3.

W tytule powyższej ustawy skreśla się wyrazy:

„w czasie wojny”.

⁸⁶ „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 58, poz. 362.

Art. 4.

Wyszczególnione wyżej uzupełnienia i zmiany mają również zastosowanie do Rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 14 lipca 1920 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej Ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. na obszar b. Dzielnicy Pruskiej (Dz.U. 1920 r. Nr 58, poz. 382).

Art. 5.

Ustawa niniejsza uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH

/-/ Skulski w.z.

Wniesione na Radę Ministrów

Warszawa, dnia ... 1921 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

PREZYDENT MINISTRÓW

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
13-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 2 lutego 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	dr Stefan Dąbrowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatoński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Pełowski
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego Prez. Rady Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny] Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Nadto obecny podczas narad nad wnioskiem Ministra Pracy i Opieki Społecznej o Inspekcji pracy przewodniczący Komisji oszczędnościowej przy Prezydium Rady Ministrów p. Stanisław Wojciechowski

Początek posiedzenia o godzinie 4-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 1 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów po omówieniu stanu uprawnień pól i zasiewów oraz zapotrzebowań rolnictwa w tym kierunku powzięła na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Ministra Skarbu następującą uchwałę:

Upoważnia się Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Apropowizacji i Skarbu do zakupienia zboża siewnego jarego w granicach projektowanej ustawy o pomocy rolnej z tym, że zakupy mają być czynione przez Ministerstwo Apropowizacji lub w porozumieniu z nim oraz że kwota potrzebna na te zakupy będzie traktowana jako zaliczka częściowo na trzymiliardowy fundusz kredytowy pomocy rolnej, częściowo zaś na bezzwrotny wydatek na cele podniesienia produkcji rolniczej.

Wysokość nadzwyczajnego kredytu na ten ostatni cel będzie później uchwalona na podstawie cyfrowego wniosku Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Upoważnia się Ministra Skarbu do asygnowania Ministerstwu Rolnictwa sum potrzebnych na pomoc rolną wiosenną na poczet kredytów przyznanych ustawą na pomoc rolną osadnikom-żołnierzom lub w poczet kredytów przewidywanych na kredyt rolny, a to na podstawie przedstawionych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych potrzeb.

3. Po rozpatrzeniu projektu ustawy, zmieniającej artykuł trzeci ustawy z 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji, przedłożonego przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej (alegat 1 protokołu) – Rada Ministrów na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych powzięła uchwałę:

Rada Ministrów upoważnia Ministra Pracy i Opieki Społecznej do przygotowania projektu ustawy o organizacji Inspekcji pracy, opierając ją na zasadzie niezależności Inspekcji pracy organów administracyjnych.

Do czasu przeprowadzenia tej ustawy organizacja urzędów Inspekcji pracy zostanie utrzymana w ramach dekretu z 3 stycznia 1919 r. o urządzeniu i działalności Inspekcji pracy.

4. Rada Ministrów na wniosek Ministra Sprawiedliwości – według art. 32 Tymczasowych przepisów służbowych dla urzędników państwowych Marii Szyporzowej, wdowie po śp. Józefie Szyporzu, naczelniku Zakładu wychowawczo-poprawczego w Spale pensję wdowią w wysokości 1260 marek rocznie, odpowiadającej VII klasie rangi według norm austriackich od dnia 1 czerwca 1920 r. z zastrzeżeniem późniejszej regulacji według wydać się mającej ustawy emerytalnej.

5. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych (alegat 3 protokołu) postanowiła delegować podpułkownika marynarki Zwierkowskiego do Barcelony na generalną konferencję komunikacji i tranzytu Ligi Narodów w charakterze eksperta pomocnika delegata.

6. Rada Ministrów na wniosek Prezydium Rady Ministrów uchwaliła – zgodnie z art. 40 ustawy z 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 73) – zamianowanie Edwarda Zipsera członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego (alegat 4 protokołu).

7. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie udziału Polski w uposażeniu Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku⁸⁷.

8. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu wniosek Prezydium Rady Ministrów o utworzenie przy Międzynarodowym Biurze pracy⁸⁸ urzędu stałego radcy do spraw społecznych (conseiller sociale), o połączenie funkcji tego urzędu z funkcjami delegata rządu do Rady administracyjnej Międzynarodowego Biura przy Lidze Narodów⁸⁹, o przeniesienie tego urzędu z etatu Prezydium Rady Ministrów na etat Ministerstwa Spraw Zagranicznych i o przedłożenie Naczelnikowi Państwa wniosku o zamianowanie na urząd wymieniony inżyniera Franciszka Sokala, obecnego delegata Rządu do Rady administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy przy Lidze Narodów.

9. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Prezydium Rady Ministrów projekt ustawy o przekazanie wydawnictwa Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej do zakresu działania Prezydenta Ministrów (alegat 7 protokołu). Minister Sprawiedliwości głosował przeciw wnioskowi.

W art. 2 skreślono wyrazy „i redaguje”.

10. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu, a złożone przez Ministra Aprowizacji rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie pobierania wynagrodzenia za przemiał ziemiopłodów.

11. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy, zmieniającej artykuły 10 i 12 ustawy Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej⁹⁰.

12. Rada Ministrów zaaprobowała załączony do protokołu projekt prowizorycznej ustawy skarbowej z tym, że ustawa ta ma obejmować czas od dnia 1 stycznia 1921 r. do dnia 30 czerwca 1921 r.

13. Minister Spraw Wewnętrznych odczytuje opracowaną przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – w myśl uchwały z 29 stycznia br. odezwę do producentów i handlujących.

Odezwę tę zlecono przeredagować Prezydium Rady Ministrów.

Minister Spraw Wewnętrznych referuje zarządzenia, jakie zamierza wydać w myśl uchwały Rady Ministrów z 29 stycznia br. w sprawie zbytku i drożyzny, co Rada Ministrów przyjmuje do wiadomości.

Postanowiono, by poszczególne Ministerstwa zarządzenia przewidziane wymienioną uchwałą Rady Ministrów wydały równocześnie w dniu 4 bm.

⁸⁷ Rada Ligi Narodów miała kompetencje wyboru wysokiego komisarza w Gdańsku, który miał sprawować misję przedstawiciela tej organizacji tamże oraz rozstrzygać spory polsko-gdańskie.

⁸⁸ Międzynarodowe Biuro Pracy (Organisation Internationale du Travail) powstało 28 czerwca 1919 r. jako autonomiczna organizacja stowarzyszona z Ligą Narodów.

⁸⁹ Franciszek Sokal.

⁹⁰ Bank Emisyjny utworzony został 9 grudnia 1916 r. w Królestwie Polskim przez niemieckie władze okupacyjne.

14. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu zezwoliła:

1) Romanowi Lucjanowi Modrakowskiemu na nabycie w Poznaniu nieruchomości przy ulicy św. Marcina tom 25 folium 612 od p. Wandy Górczyńskiej za cenę umówioną 455 000 marek polskich i posiadłości położonej przy Wałach Leszczyńskiego L. 3 od p. Górczyńskiej na sumę ponad 100 000 marek polskich.

2) „The American Engineering C-o”⁹¹ na nabycie od Maksymiliana, Dawida i Maurycyego Bossak nieruchomości wrocławskiej Nr 412 Nr księgi hipotecznej 437, w której obrębie znajdują się: fabryka maszyn pod firmą „Bracia Bossak”, narzędzia rolnicze, maszyny pomocnicze, pasy, transmisje, modele itp., jak również całkowite urządzenie kantoru za ogólnie umówioną sumę 6 000 000 marek polskich;

3) Janowi i Aleksandrze małż. Semadeni, obywatelom szwajcarskim na nabycie przez nich w równych częściach willi Lidia w letnisku Milanówek pow[iat] Błoński pod Warszawą przestrzeni około 1 1/2 morgi w cenie 700 000 marek polskich od p. Aleksandry Żychlińskiej.

4) Janowi Jakubowi Lardellemu obywatelowi szwajcarskiemu na nabycie nieruchomości od Rosjan Adeli Prominoj i Wiktora ^aSiemenowa z ich kolonii Mokotów 1/2/3/ placów Nr. Nr. 17, 23, 24, 29 i 30 razem pięciu placów ogólnej przestrzeni 19 566 i 6/10 łokci kwadratowych wraz z budynkami i parkami, nich się znajdującymi za cenę po 35 mk. za łokieć kwadratowy, czyli za ogólną sumę 684 831 mk. polskich.

Egzemplarze wniosków się załącza.

Koniec posiedzenia o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

fWitos^f

Załączniki

Wyk a z:

1. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie przedłożenia dotyczącego ustawy w przedmiocie zmiany art. 3 ustawy z dn. 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Ustaw. Nr 65, poz. 395) o organizacji władz administracyjnych II instancji].
2. [Pismo Ministra Sprawiedliwości z prośbą o przyznanie Marii Szyporzowej, wdowie po śp. Józefie Szyporzu, naczelniku Zakładu wychowawczo-poprawczego w Spale, pensji wdowiej]⁹².
3. Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych [o delegowanie ppłk. marynarki Zwierkowskiego do Barcelony na Generalną Konferencję Komunikacji i Tranzytu Ligi Narodów w charakterze eksperta pomocnika delegata].
4. Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie zamianowania Edwarda Zipsera członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego.

⁹¹ The American Engineering Corporation ustanowiono w 1893 r. jako U.S. Engineering.

⁹² Załącznik [2] do punktu 4. Nie publikuje się.

5. Wniosek Pana Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie udziału Polski w uposażeniu Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku.
6. [Wniosek w przedmiocie utworzenia stanowiska stałego radcy do spraw społecznych przy Międzynarodowym Biurze Pracy].
7. Projekt ustawy o przekazaniu wydawnictwa Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej do zakresu działania Prezydenta Ministrów⁹³.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie pobierania wynagrodzenia za przemiał ziemiopłodów⁹⁴.
9. [Wniosek Ministerstwa Skarbu o uchwalenie ustawy o zmianie artykułu 10 i 12 ustawy Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej]⁹⁵.
10. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie prowizorycznej ustawy skarbowej za czas od dnia 1 stycznia 1921 do 31 marca 1921 r.; uwagi do projektu prowizorycznej ustawy skarbowej.
11. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie pozwolenia p. Modrakowskiemu na kupno nieruchomości w Poznaniu⁹⁶.
12. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie udzielenia T[owarzystwu „American Engineering C-o” pozwolenia na nabycie posesji fabrycznej „Bracia Bossak” we Włocławku⁹⁷.
13. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie udzielenia zezwolenia pp. Semadeni na nabycie willi w Milanówku⁹⁸.
14. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w pozwolenia p. Lardellemu na kupno nieruchomości w Warszawie⁹⁹.

°Załącznik [1] do punktu 3°

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie przedłożenia dotyczącego ustawy w przedmiocie zmiany art. 3 ustawy z dn. 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Ustaw Nr 65, poz. 395) o organizacji władz administracyjnych II instancji]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej prosi o uchwalenie następującego przedłożenia do Sejmu Ustawodawczego.

⁹³ Załącznik [7] do punktu 9. Nie publikuje się. Wydawanie Dziennika Ustaw unormowała ustawa z 31 lipca 1919 r. (zob. „Dziennik Ustaw RP” 1919, nr 66, poz. 400). Zadanie to określono jako „wyłączną kompetencję” prezesa Rady Ministrów.

⁹⁴ Załącznik [8] do punktu 10. Nie publikuje się. Pozostawało już w mocy rozporządzenie Rady Ministrów z 6 grudnia 1920 r. „w przedmiocie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie regulacji i ograniczenia przewozu ziemiopłodów i ich przetworów w obrocie pozakontyngentowym”.

⁹⁵ Załącznik [9] do punktu 11. Nie publikuje się.

⁹⁶ Załącznik [11] 1 do punktu 14. Nie publikuje się.

⁹⁷ Załącznik [12] 2 do punktu 14. Nie publikuje się.

⁹⁸ Załącznik [13] 3 do punktu 14. Nie publikuje się.

⁹⁹ Załącznik [14] 4 do punktu 14. Nie publikuje się.

TREŚĆ PRZEDŁOŻENIA

Ustawa w przedmiocie zmiany Art. 3 Ustawy z dn. 2 sierpnia 1919 r. (Dz. Ustaw Nr 65 poz. 395) o organizacji władz administracyjnych II instancji.

Art. 1.

Ustęp 1-szy art. 3-go Ustawy z dn. 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji otrzymuje brzmienie następujące:

Do zakresu działania wojewody należą wszelkie sprawy administracji państwowej z wyjątkiem spraw przekazanych administracji wojskowej, sądowej, skarbowej, szkolnej, kolejowej, pocztowo-telegraficznej, inspekcji pracy¹⁰⁰ oraz urzędów ziemskich.

Art. 2.

Ustawa niniejsza obowiązuje od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Inspekcja Pracy w Państwie Polskim została powołana do życia na mocy Dekretu z dn. 3 stycznia 1919 r. (Dz.Pr. Nr 5 poz. 90). Postanowienia Dekretu powyższego nadały Inspekcji Pracy charakter instytucji powołanej wyłącznie do przestrzegania przepisów ustaw ochronnych i współdziałania w załatwieniu zatargów zbiorowych – instytucji podległej tylko Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej i zupełnie niezależnej w swych czynnościach od władz administracyjno-politycznych.

W ciągu lat dwóch Inspekcja Pracy spełniała czynności przewidziane przez Dekret z dn. 3.1.1919 r., rozszerzając stale swój zakres działania w miarę uchwalenia przez Sejm Ustawodawczy materialnych przepisów o ochronie pracy, badając i regulując warunki pracy, oraz łagodząc konflikty powstające między pracodawcami i pracownikami. Dotychczasowa działalność pozwoliła Inspekcji Pracy zdobyć sobie zaufanie u mas pracujących, jak również u kierowników przedsiębiorstw.

Ustawa Tymczasowa z dn. 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych w II-iej instancji (Dz.Pr. Nr 65 poz. 395) wprowadzana obecnie w życie, zmienia zasadniczo ustrój Inspekcji Pracy uzależniając ją ściśle od władz administracyjnych.

Ponieważ Inspekcja Pracy zawdzięcza dodatnie wyniki swej pracy przede wszystkim temu wysokiemu zaufaniu, jakie pozyskała właśnie dzięki swej zupełnej

¹⁰⁰ Organ nadzoru i kontroli przestrzegania norm prawa pracy. Instytucję powołano już 3 stycznia, zob. *Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923*, t. I: *Gabinet Jędrzeja Moraczewskiego, 18 listopada – 16 stycznia 1919*, oprac. M. Kornat, P. Libera, Warszawa 2020, s. 170 i n. Na czele stał Franciszek Sokal.

niezależności od władz administracyjno-politycznych, ponieważ dotychczasowa działalność Inspekcji Pracy nie wykazała bynajmniej potrzeby uzależnienia jej od organów administracji politycznej, należy zmianę, wprowadzoną przez Ustawę z dnia 2 sierpnia 1919 r. uznać za bezwzględnie szkodliwą. Zmiana taka wskazywałaby na wyraźne przeciwstawienie się Państwa Polskiego, w zakresie polityki pracy, ogólnemu prądowi w prawodawstwie zachodnio-europejskim, który idzie w kierunku zupełnego uniezależnienia Inspekcji Pracy.

Z powyższych względów Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej zmuszone jest stanowczo przeciwstawić się uzależnieniu Inspekcji Pracy od administracji ogólnej i zgłasza załączony projekt Ustawy o zmianie odnośnego 3-go art. ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r.

Minister:
E. Peplowski^f

Wpłynęło na Radę Ministrów
dnia ... 1921 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem. Warszawa, dn. 29 stycznia 1921 r.

Prezydent Ministrów:

^cZałącznik [3] do punktu 5^c

**Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych [o delegowanie ppłk. marynarki
Zwierkowskiego do Barcelony na Generalną Konferencję Komunikacji i Tranzytu
Ligi Narodów w charakterze eksperta pomocnika delegata]**

Warszawa, dn. 30.I.1921 r.

WNIOSEK NAGŁY
MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Delegować Podpułkownika marynarki ZWIERKOWSKIEGO do Barcelony na Generalną Konferencję Komunikacji i Tranzytu L[igi] N[arodów] w charakterze eksperta pomocnika delegata (expert délégué suppléant).

UZASADNIENIE

Zwołana do Barcelony przez Związek Narodów¹⁰¹ na dz[ień] 10 marca br. Generalna Konferencja Komunikacji i Tranzytu¹⁰² rozstrzygnie czy port Gdański,

¹⁰¹ W pierwszych latach swego istnienia Liga Narodów nazywana była też Związkiem Narodów – w Polsce wyraźnie tu nawiązywano do niemieckiej nazwy: „Völkerbund”.

¹⁰² Konwencja i Statut o wolności tranzytu (tj. Statut Barceloński) podpisane zostały 20 kwietnia 1921 r. w tym mieście.

Wisła–Niemen–Warta i wszystkie drogi wodne Rzeczypospolitej zostaną umiędzynarodowione lub nie, przy czym mają być zmienione artykuły 332 do 337 traktatu wersalskiego w myśl artykułu 338.

Konferencję podzielono na 5 Komisji, które obradować będą równocześnie. Główny delegat Rządu jako nie fachowiec, nie jest w stanie sam jeden skutecznie bronić interesów kraju swego, a tym mniej przemawiać i głosować w kilku technicznych Komisjach jednocześnie; konieczne jest przez to wysłanie fachowca-marynarza, który już 3-ci rok zajmuje się specjalnie tymi sprawami i władza zupełnie w mowie i piśmie 5-ma językami i jest przy tym skończonym prawnikiem.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

w/z

^fDr Henning Michaelis^f

Uchwała zgodnie z wnioskiem
zapadła dnia ... 1921 r.

°Załącznik [4] do punktu 6°

Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie zamianowania Edwarda Zipsera członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego

Wniosek

Prezydium Rady Ministrów w sprawie zamianowania Edwarda Zipsera członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego.

Rada Ministrów zechce uchwalić zgodnie z art. 40 ustawy z 15 lipca 1920 (Dz.U. R.P. Nr 73) zamianowanie Edwarda ZIPSERA, członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie¹⁰³.

UZASADNIENIE

Na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1920 r. zamianowany został członkiem Komisji Rządowej dla Śląska Cieszyńskiego jako reprezentant ludności niemieckiej Oswald Molenda, przemysłowiec w Bielsku.

Z powodu choroby Molenda godność tę złożył, wobec czego zachodzi potrzeba zamianowania jego następcy.

¹⁰³ Komisja Rządowa dla Śląska Cieszyńskiego sprawowała rolę reprezentacji państwa polskiego na tym skrawku Śląska Cieszyńskiego, który znalazł się w granicach Polski po rezolucji Konferencji Ambasadorów z 28 lipca 1920 r. Na czele stał Zygmunt Żurawski.

Jako odpowiedniego kandydata proponują sfery niemieckie, reprezentowane przez Izbę handlowo-przemysłową oraz Związek przemysłowców w Bielsku Edwarda ZIPSERA, wiceprezesa Związku przemysłowców w Bielsku i przełożonego gminy w Mikuszowicach.

Kandydaturę tę popiera także Komisarz Rządu w Cieszynie Żurawski.

^cZałącznik [5] do punktu 7^c

Wniosek Pana Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie udziału Polski w uposażeniu Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku

Warszawa, 20 stycznia 1921 r.

Wniosek Pana Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie udziału Polski w uposażeniu Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się Pana Ministra Skarbu do wyasygnowania do dyspozycji Pana Ministra Spraw Zagranicznych sumy 50 tysięcy franków w złocie, jako połowa rocznej pensji Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Gdańsku i dodatkowo połowę kosztów jego podróży oficjalnych, utrzymania biura i personelu na zasadzie przedstawianych Ministerstwu Spraw Zagranicznych rachunków.

Na mocy uchwały Rady Ligi Narodów z 17 listopada 1920 r. § 5 Prezydent Rady¹⁰⁴, reprezentant Japonii i Sekretarz Generalny¹⁰⁵ mają doprowadzić do umowy między Rządem Polskim a Wolnym Miastem Gdańskim co do wzajemnego ponoszenia kosztów utrzymania stanowiska Wysokiego Komisarza Ligi Narodów.

W liście z dn. 19 listopada do Prezydenta Rady Ministrów w Warszawie, Sekretarz Generalny Ligi Narodów zwrócił uwagę Polskiego Rządu na powyższą decyzję. W porozumieniu z Prezydentem Rady i przedstawicielem Japonii zwrócono uwagę na tę sprawę również Prezydentowi Senatu Wolnego Miasta Gdańska p. Sahmowi i Panu Paderewskiemu, pierwszemu Delegatowi Polski przy Zgromadzeniu Ligi Narodów. W związku z powyższym, Sekretarz Generalny Ligi Narodów powierzył Tymczasowemu Komisarzowi Ligi Narodów w Gdańsku prof. Attolico doprowadzenie do skutku odnośnego porozumienia.

W wykonaniu powyższego zlecenia prof. Attolico zwrócił się z notą do Generalnego Komisarza Rzeczypospolitej Polskiej p. Macieja Biesiadeckiego,

¹⁰⁴ Wicehrabia Kikujirō Ishii.

¹⁰⁵ Sir Eric Drummond.

w której proponuje, ażeby Polska i Wolne Miasto Gdańsk partycypowały po połowie w utrzymaniu stanowiska Wysokiego Komisarza. Propozycja powyższa zgodna jest z zapatrywaniami Rządu Polskiego, wyrażonym i przez Pana Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu w telegramie do Pana Paderewskiego z dn. 22 grudnia ub[iegłego] r[oku], w którym Rząd Polski przewidywał nawet swój udział w wysokości ponad połowę.

Ponieważ jednak sprawa wymaga załatwienia formalnego, Pan Minister Spraw Zagranicznych odnosi się do Rady Ministrów z powyższym wnioskiem, z tym że Pan Minister Skarbu telefonicznie dzisiaj wyraził zgodę na ponoszenie tej połowy kosztów.

°Załącznik [6] do punktu 8°

[Wniosek w przedmiocie utworzenia stanowiska stałego radcy do spraw społecznych przy Międzynarodowym Biurze Pracy]

Dekretem z dnia 6 marca 1920 r. zamianował Naczelnik Państwa inż. Franciszka Sokala delegatem Rządu polskiego do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy przy Lidze Narodów na etacie Prezydium Rady Ministrów z uposażeniem według IV kategorii płac, począwszy od dnia 20 lutego 1920 r.

Powyższy mandat delegata jest ograniczony czasowo do okresu, na jaki przysługiwać będzie Polsce ten mandat, a ponadto zatrudnia delegata jedynie przez pewną część roku, mianowicie w czasie sesji Rady Administracyjnej, które odbywają się w zasadzie co 3 miesiące i trwają po kilka dni, oraz w czasie Międzynarodowej Konferencji pracy, która odbywa się raz w roku i trwa około jednego miesiąca.

Wobec powyższych okoliczności oraz doniosłości zarówno stałego informowania Rządu o sprawach pracy za granicą i odwrotnie, jako też utrzymywania stałego kontaktu z Międzynarodowym Biurem pracy, a ponadto wyrażonego w tym kierunku życzenia dyrektora Międzynarodowego Biura pracy p. Thomasa w czasie jego pobytu w Warszawie, okazuje się potrzeba akredytowania przy Międzynarodowym Biurze pracy w charakterze stałym radcy do spraw społecznych obecnie ze względu na siedzibę tegoż Biura w Genewie.

Na utworzenie tego urzędu wyraziły swą zgodę interesowane Ministerstwa, a to Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Skarbu oraz Pracy i Opieki Społecznej.

Na powyższe stanowisko nadaje się najlepiej obecny delegat Rządu do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura pracy inż. Franciszek Sokal, posiadający jako były Szef Sekcji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej oraz Główny Inspektor pracy pełne kwalifikacje fachowe w tym kierunku, a obecnie ponadto wyrobione już stosunki w Międzynarodowym Biurze Pracy.

Ponieważ inż. Sokal pobiera obecnie jako delegat Rządu uposażenie IV stopnia służbowego, przeto zamierzona nominacja nie stanowi żadnego nowego obciążenia Skarbu Państwa.

Na koniec winno stanowisko radcy do spraw społecznych przy M[iędzynarodowym] B[iurze] P[racy] zgodnie z opinią Ministerstwa Skarbu przejść z etatu Prezydium Rady Ministrów na etat Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Wobec powyższych motywów Prezydium Rady Ministrów wnosi, aby Rada Ministrów uchwaliła następujący

w n i o s e k

1) tworzy się urząd radcy do spraw społecznych (conseiller sociale), którego akredytuje się przy Międzynarodowym Biurze pracy przy Lidze Narodów i funkcję tę łączy się stale z funkcjami delegata Rządu do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura pracy przy Lidze Narodów.

2) powyższy urząd delegata Rządu do Rady Administracyjnej M[iędzynarodowego] B[iura] P[racy] przy Lidze Narodów i radcy do spraw społecznych akredytowanego przy Międzynarodowym Biurze pracy przy Lidze Narodów przenosi się z etatu Prezydium Rady Ministrów na etat Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3) siedzibą urzędową radcy do spraw społecznych jest Genewa jako siedziba urzędowa Międzynarodowego Biura pracy ewentualnie inna miejscowość, o ile by uznana została za siedzibę urzędową Biura.

4) Rada Ministrów przyjmuje do wiadomości przedłożenie Naczelnikowi Państwa wniosku na zamianowanie na urząd radcy do spraw społecznych akredytowanego przy Międzynarodowym Biurze pracy inż. Franciszka Sokala, obecnego delegata Rządu polskiego do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura pracy przy Lidze Narodów, w którego dotychczasowym uposażeniu nie zajdzie żadna zmiana.

PREZYDENT MINISTRÓW

°Załącznik [10] do punktu 12°

Wniosek Ministra Skarbu w sprawie prowizorycznej ustawy skarbowej za czas od dnia 1 stycznia 1921 do 31 marca 1921 r.; uwagi do projektu prowizorycznej ustawy skarbowej

Wniosek Ministra Skarbu w sprawie prowizorycznej ustawy skarbowej za czas od dnia 1 stycznia 1921 do 31 marca 1921 roku

Rada Ministrów raczy uchwalić następujące przedłożenie rządowe.

PROWIZORYCZNA USTAWA SKARBOWA
za czas od dnia 1 stycznia 1921 do ^h31marca^h ^c30czerwca^c 1921 r.

Art. 1.

Upoważnia się Rząd do czynienia wydatków państwowych w czasie od 1 stycznia do 31 marca 1921 w wysokości jednej trzeciej kredytów ustalonych w preliminarzu budżetowym na okres od 1 kwietnia do 31 grudnia 1920 i jednej trzeciej wszystkich kredytów dodatkowych i kredytów nowych otwartych w okresie budżetowym od 1 kwietnia do 31 grudnia 1920 r. jak niemniej do czynienia wydatków, na podstawie specjalnych tytułów prawnych, które do dnia 31 marca 1921 powstały względnie powstaną.

Art. 2.

Wszelkie wydatki nadzwyczajne, objęte kredytami wymienionymi w art. 1, mogą być uskuteczniane tylko za uprzednią zgodą Ministra Skarbu.

Art. 3.

Przeniesienia budżetowe w obrębie tej samej części budżetu są dozwolone tylko za uprzednią zgodą Ministra Skarbu.

Przeniesienia budżetowe z jednej części budżetu na drugą, przekroczenia kredytów i otwierania kredytów nowych mogą nastąpić w okresie od 1 stycznia do 31 marca 1921 tylko w wypadkach uzasadnionych nagłą koniecznością państwową pod odpowiedzialnością kompetentnego Ministra za uprzednią zgodą Ministra Skarbu. We wszystkich innych wypadkach mogą powyższe zmiany budżetowe nastąpić tylko za zgodą Sejmu, wyjednaną na wniosek Ministra Skarbu.

Art. 4.

Upoważnia się Rząd do pokrycia wydatków państwowych w okresie od 1 stycznia do 31 marca 1921 dochodami państwowymi ustalonymi w preliminarzu na okres od 1 kwietnia do 31 grudnia 1920 przy uwzględnieniu podwyżki tych dochodów, oraz dochodami opartymi na nowych tytułach prawnych.

Art. 5.

Minister Skarbu upoważniony jest do przeprowadzenia operacji kredytowych na mocy osobnych ustaw celem pokrycia wydatków państwowych w okresie od 1 stycznia 1921 do 31 marca 1921, nie znajdujących zaspokojenia w wymienionych w art. 4 dochodach państwowych.

Art. 6.

Wykonanie niniejszej ustawy, która wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1921, powierza się Ministrowi Skarbu.

UWAGI DO PROJEKTU PROWIZORYCZNEJ USTAWY SKARBOWEJ

Do art. 1.

Przedłożony Sejmowi dnia 12 marca 1920 r. preliminarz budżetowy obejmował okres od 1 lipca 1919 do 31 marca 1920 oraz okres od 1 kwietnia 1920 do 31 grudnia 1920.

Preliminarz budżetowy na okres od 1 stycznia 1921 do 31 grudnia 1921 znajduje się w opracowaniu i zostanie niebawem przedłożony Sejmowi. Opóźnienie w przedłożeniu przez Ministerstwa resortowe materiałów budżetowych oraz w opracowaniu budżetu nastąpiło z powodu wypadków wojennych.

Podstawą, na której oprze się gospodarkę skarbową Państwa w okresie prowizorium trzymiesięcznego, jest ostatni preliminarz budżetowy na okres od 1 kwietnia 1920 do 31 grudnia 1920, który został już częściowo przyjęty przez Komisję skarbowo-budżetową Sejmu Ustawodawczego, oraz kredyty dodatkowe i kredyty nowe, które w okresie od 1 kwietnia 1920 do końca roku 1920 zostały otwarte.

Ponieważ okres prowizorium obejmuje trzy miesiące, przeto uruchomione będą wszystkie powyższe kredyty w wysokości 1/3 kredytów ustalonych za poprzedni okres budżetowy, przy tym kredyty dodatkowe względnie nowe, otwarte w ciągu tego okresu, a obejmujące wydatki, które powtarzają się periodycznie, zostaną uruchomione w trzykrotnej wysokości jednomiesięcznej tangenty.

W ten sposób ustalone kredyty prowizoryczne będą podstawą wydatkowania w okresie prowizorium aż do dnia 31 marca 1921 ewentualnie stracą swą moc wcześniej, o ile przedtem nastąpi ustalenie preliminarza budżetowego na rok 1921.

Do art. 2.

Postanowienie tego artykułu uzasadnione jest specjalnym charakterem wydatków nadzwyczajnych, które o ile się ponowić mają na rok 1921, wymagają ze względu na swój charakter ponownej kontroli co do swego uzasadnienia o swej wysokości.

Do art. 3.

Podstawą wydatkowania w okresie prowizorium ma być według art. 1 preliminarz budżetowy na ubiegły okres przy uwzględnieniu zmian dokonanych w tym okresie. Zmieniające się z dnia na dzień stosunki ekonomiczne i połączony z tym wzrost cen z jednej strony, z drugiej zaś strony ewentualne powstawanie nowych zadań administracji państwowych, wymagających bezwzględного zaspokojenia w żywotnym interesie państwa mogą jednak w okresie prowizorium spowodować, iż kredyty powyższe staną się niewystarczające.

Sposób postępowania w takich wypadkach określa art. 3. Wypadki te dzielą się według tego artykułu na dwie grupy.

Pierwsza – to drobne zmiany budżetowe, polegające na przeniesieniu całości lub części kredytu w obrębie tej samej części budżetu, tj. przeniesienia w obrębie działów, paragrafów i pozycji. Przeniesienia te nie zmieniające ostatecznej cyfry kredytu ustalonego w całej części wymagają, mimo iż są drobnej wagi, uprzedniej zgody Ministra Skarbu.

Druga grupa – to są wszystkie inne odchylenia budżetowe, a zatem przeniesienia z jednej części budżetu na drugą, otwierania kredytów dodatkowych i kredytów nowych, które będą potrzebne dla zaspokojenia nowych lub wzmożonych zadań gospodarki państwowej w okresie prowizorium. Te odchylenia budżetowe mogą z reguły nastąpić tylko za uprzednią zgodą Sejmu, która będzie wyjednana w każdym wypadku na wniosek Ministra Skarbu.

Ponieważ jednak zdarzyć się może, iż dany wydatek bezwzględnie konieczny dla Państwa będzie musiał być w wyjątkowym wypadku bezzwłocznie uczyniony, przeto w tych wyjątkowych wypadkach będą mogły odchylenia budżetowe nastąpić za zezwoleniem Ministra Skarbu, który kierować się będzie zasadami bezwarunkowej oszczędności zgodnie z tylekrotnymi uchwałami Sejmu. O takiej każdej zmianie budżetu dokonanej pod odpowiedzialnością kompetentnego Ministra będzie Sejm zawiadomiony.

Do art. 5.

Artykuł ten zawiera ogólne upoważnienie do przeprowadzenia operacji kredytowych na pokrycie deficytu budżetowego w okresie prowizorium. Oczywiście jest rzeczą, że operacje kredytowe następować będą tylko na mocy specjalnych ustaw wyjednanych w Sejmie, względnie na podstawie już obowiązujących ustaw.

W szczególności zostanie deficyt pokryty pożyczką długo- i krótkoterminową z mocy ustaw z 27 lutego 1920 (Dz.U. Nr 21 poz. 115 i Nr 25 poz. 152) pożyczką premiovą (ustawa z dnia 16 VII Dz.U. Nr 61 poz. 391), wreszcie pożyczką Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej (ustawa z dnia 26 listopada 1920, Dz.U. Nr 113 poz. 738).

O ile te ostatnie operacje kredytowe nie będą wystarczające Rząd wystąpi w okresie prowizorium z osobnymi przedłoženiami, które będą zawierały specjalne uzasadnienia dla każdej nowo projektowanej operacji kredytowej.

Warszawa, dn. 18 stycznia 1921

MINISTER SKARBU

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
14-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 3 lutego 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Za Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych Szeff Sekcji	Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steczkowski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego Prez. Rady Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny] Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Niesiołowski Szeff Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych

Początek posiedzenia o godzinie 7 m. 30 wieczorem.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 2 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów zaaprobowała wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie zaliczenia do wymiaru dodatku za wysługę lat pracy zawodowej w myśl ustawy z 13 lipca 1920 r. Nr 65, poz. 428 Dz.U. w czterech sprawach wyszczególnionych w załączonym do protokołu wykazie.

3. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z 16 marca 1920 r. Dz.U. Nr 26, poz. 158 i § 7 ustawy o postępowaniu karnym.

4. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustaw o postępowaniu sądowo-cywilnym, obowiązujących w b. dzielnicy austriackiej.

5. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy o ulgach co do kwalifikacji na urząd sędziowski i prokuratorski.

6. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów okręgowych w Kaliszu, Piotrkowie, Częstochowie i Sosnowcu.

7. Rada Ministrów przyjęła w zasadzie załączony do protokołu projektu stawy w przedmiocie nadzwyczajnego dodatku do stałej pensji dla weteranów 1831, 48 i 63 r.

Postanowiono kwoty nadzwyczajnego dodatku wymienione w projekcie podwyższyć. Wysokość ich ustali Minister Skarbu z Ministrem Spraw Wojskowych.

8. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy o dniach świątecznych.

W art. 1 skreślono drugi dzień Bożego Narodzenia (26 grudnia).

9. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy, który się załącza do protokołu, o zwiększeniu wymiaru grzywny za przekroczenia niektórych przepisów ustaw o stosunku pracy w przemyśle.

W art. 1 i 2 wyrazy „w stosunku dziesięciu marek” zastąpiono wyrazami „na marek 100”;

W art. 3 wyrazy „w stosunku pięciu marek” zastąpiono wyrażeniem „na marek 40”.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

†Witos†

Załączniki

Wy k a z:

1. Ustawa zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z dnia 16 marca 1920 r. Dz.U. Nr 20 poz. 158 i § 7 ustawy o postępowaniu karnym¹⁰⁶.
2. Ustawa zmieniająca niektóre postanowienia ustaw o postępowaniu sądowym cywilnym, obowiązujących w b. dzielnicy austriackiej¹⁰⁷.
3. Projekt ustawy o ulgach co do kwalifikacji na urząd sędziowski i prokuratorski¹⁰⁸.

¹⁰⁶ Załącznik [1] do punktu 3. Nie publikuje się.

¹⁰⁷ Załącznik [2] do punktu 4. Nie publikuje się.

¹⁰⁸ Załącznik [3] do punktu 5. Nie publikuje się. Ureguluje to ustawa z 31 maja 1921, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 50, poz. 302.

4. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów okręgowych w Kaliszu, Piotrkowie, Częstochowie i Sosnowcu (redakcja Ministerstwa Sprawiedliwości)¹⁰⁹.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmiany właściwości terytorialnej sądów okręgowych w Kaliszu, Piotrkowie, Częstochowie i Sosnowcu (redakcja Prezydium Rady Ministrów)¹¹⁰.
6. Ustawa w przedmiocie nadzwyczajnego dodatku do stałej pensji dla weteranów 1831, 48 i 63 r.
7. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy o dniach świątecznych].
8. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy o zwiększeniu wymiaru grzywny za przekroczenie niektórych przepisów prawnych ustaw o stosunku pracy w przemyśle].

°Załącznik [6] do punktu 7°

Ustawa w przedmiocie nadzwyczajnego dodatku do stałej pensji dla weteranów 1831, 48 i 63 r.¹¹¹

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
BIURO PREZYDIALNE

USTAWA
z dnia ... 1920 r.

w przedmiocie nadzwyczajnego dodatku do stałej pensji dla weteranów 1831,
48 i 63 r.

Art. 1.

Weteranom powstań narodowych z 1831, 48 i 63 r., pobierającym stałą pensję na zasadzie Ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o stałej pensji dla weteranów powstania 1831, 48 i 63 r. uzupełnionej Ustawą z dnia 18 grudnia 1919 r. (Dz. Ustaw Nr 2 poz. 4), Ustawą z dnia 8 czerwca 1920 r. (Dz. Ustaw Nr 50 poz. 306) i Ustawą z dnia 9 lipca 1920 r. (Dz. Ustaw Nr 61 poz. 385), a będącym w niedostatku, przyznaje się nadzwyczajny dodatek do pobieranej pensji w kwocie Mk. 750 miesięcznie.

Art. 2.

Wdowom po weteranach 1831, 48 i 63 r. pobierających pensję na mocy wyżej wspomnianych ustaw, a będącym w niedostatku, przyznaje się połowę sumy dodatku ustalonego art. 1.

¹⁰⁹ Załącznik [4] 1 do punktu 6. Nie publikuje się. W aktach Rady Ministrów dokument występuję w dwóch wersjach.

¹¹⁰ Załącznik [5] 2 do punktu 6. Nie publikuje się.

¹¹¹ Ustawa zostanie uchwalona 18 marca 1921 r.

Art. 3.

Weteranom i wdowom po weteranach, pobierającym z innego tytułu zaopatrzenie ze Skarbu Państwa, przyznaje się dodatek nadzwyczajny na mocy niniejszej ustawy w tych tylko wypadkach, kiedy dodatek ten przewyższa pobierane z tytułu innego zaopatrzenie i tylko w wysokości różnicy między dodatkiem nadzwyczajnym a zaopatrzeniem z innego tytułu.

Art. 4.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą wsteczną od 1 grudnia 1920 r.

Art. 5.

Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

/-/ Sosnkowski

Generał-Porucznik.

MOTYWY

Do art. 1.

Artykuł 2 Ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dziennik Praw Nr 65 z 1919 r. poz. 358) o stałej pensji dla weteranów powstań narodowych przyznaje weteranom, posiadającym stopień oficerski w powstaniu pensję dożywotnią w kwocie Mk. 300 miesięcznie, a nie posiadającym takowego Mk. 250.

Wobec wzrostu cen i drożyzny coraz bardziej się wzmagającej w stosunku do daty wydania rzeczony Ustawy, kwoty te dla utrzymania się przy życiu przy najskromniejszych potrzebach są obecnie niewystarczające.

Najjaskrawiej maluje to fakt następujący, że weterani, którzy w formie ulgi uzyskali prawo do pobierania racji żywnościowej oficerskiej ze składów wojskowych za opłatą według cen żołnierskich, z ulgi tej niejednokrotnie korzystać nie mogą, gdyż cena racji żywnościowej miesięcznej wynosiła do dnia 1 października 1920 r. około Mk. 360, co już przewyższa wysokość pensji otrzymywanej przez weterana. Zaznacza się nadto, że od 1 grudnia 1920 r. cena racji została podwyższona o 100%.

Korzystanie już zatem z innych ulg, jak np. otrzymywanie za opłatą racji opałowej, jest przy wysokości pensji dotychczas pobieranej przez weterana absolutnie niedostępne, tak że weterani niejednokrotnie skarżą się, że ulgi te są tylko na papierze, gdyż w życiu przez nich zrealizowane być nie mogą.

Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej przyznał już odpowiednie nadzwyczajne dodatki dla emerytów wojskowych, inwalidów wojennych itp.,

mając na względzie ciężkie warunki materialne wymienionych; wobec takiego samego położenia weteranów powstań narodowych wnosi się poniżej podany projekt ustawy o nadzwyczajnym dodatku do stałej pensji dla tych weteranów, którzy są w niedostatku.

Wysokość tak proponowanego dodatku plus pobierana pensja wynosiłaby Mk. 1000 miesięcznie, co nie przekraczałoby wysokości poborów renty 100% inwalidy, za takiego bowiem można uważać w większości wypadków prawie każdego weterana ze względu na podeszły wiek i niedołęstwo, a tym samym niezdolność do żadnego zarobkowania.

Ogólna suma, którą by Skarb Państwa musiał wyasygnować na nadzwyczajny dodatek, przy wysokości tegoż 750 Mk. miesięcznie na weterana, przy ogólnej liczbie około trzech tysięcy takowych, a w 25% wdów, które pobierać będą tylko połowę wysokości dodatku, wynosiłaby na okres budżetowy 9-cio miesięczny około 12 000 000 Mk., przewidując jednocześnie, że będących w niedostatku będzie 75% podanej ogólnej liczby weteranów.

Suma ta z każdym rokiem będzie się zmniejszać gwałtownie skutkiem podeszłego wieku wymienionych, a tym samym zmniejszania się absolutnego lub przechodzenia na odpowiednią liczbę wdów.

Do art. 2.

Artykuł 2 wynika jako konsekwencja art. 3 Ustawy z dnia 2/8 1919 r.

Do art. 3.

Poza motywami ogólnymi podanymi do art. 1 motywuje się jeszcze tym, że weteran pobierający z innego tytułu zaopatrzenie ze Skarbu Państwa w wysokości odpowiadającej proponowanemu dodatkowi nadzwyczajnemu, znajduje się już w możliwości korzystania z ulg, jak deputat żywnościowy, opałowy itd., które są dla niego podstawą materialną życia.

Ponadto nawiązując do Ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. (Dz. Ustaw Nr 61 poz. 385) o nadzwyczajnym dodatku dla inwalidów wojennych i stojąc na stanowisku uważania weteranów jako 100% inwalidów, nie można przekroczyć sumy poborów przyznanych już takowym przez Sejm, tj. kwoty 1000 Mk. miesięcznie.

Pensja bowiem weterana będącego w niedostatku plus dodatek wyniesie właśnie owe minimum 1000 Mk., pominiawszy nieliczny, bo zaledwie dziesiątki liczący zastęp weteranów, posiadających stopień oficerski w powstaniu, gdzie łączna suma poborów wynosiłaby Mk. 1050.

Do art. 4.

Moc wsteczną proponowanej Ustawy od 1 grudnia 1920 r. uzasadniam tym, że od dnia tego cena deputatów żywnościowych została podwyższona o 100%,

obecnie zaś przenosi nawet wysokość pensji, którą by pobierał weteran według norm objętych niniejszym projektem.

W związku z załączonym projektem Ustawy przesyła do wiadomości opinię Ministerstwa Skarbu.

Upraszam o traktowanie tej sprawy jako bardzo pilnej i wniesienie jej niezwłocznie do Rady Ministrów w formie wniosku nagłego, tak by jeszcze przed 29 stycznia ustawa ta była przyjęta przez Sejm Ustawodawczy.

Zgodę Ministerstwa Skarbu uzyskano dnia 16 grudnia roku] z[eszłego] pismem L.6651/20. Km. Dep. Budżetowy.

°Załącznik [7] do punktu 8°

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy o dniach świątecznych]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej prosi o uchwalenie następującego projektu Ustawy, celem przedstawienia Sejmowi Ustawodawczemu.

USTAWA o dniach świątecznych.

Art. 1.

Za dni świąteczne, w których praca w myśl art. 10 Ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dnia 18/XII 1919 r. (Dz.U. Nr 2 poz. 7–1920 r.) jest wzbroniona, uważa się, oprócz niedziel, dni następujące:

Nowy Rok (1 stycznia), Trzech Króli (6 stycznia), Dzień 3 maja, św. Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca), Wniebowzięcie N[ajświętszej] M[arii] P[anny] (15 sierpnia), Wszystkich Świętych (1 listopada), Niepokalanego Poczęcia N[ajświętszej] M[arii] P[anny] (8 grudnia), 1-y dzień Bożego Narodzenia (25 grudnia), ^h2-gi dzień Bożego Narodzenia (26 grudnia),^h 2-gi dzień Wielkiej Nocy, Wniebowstąpienie Pańskie, 2-gi dzień Zesłania Ducha Świętego i Boże Ciało.

Art. 2.

Dla pewnych miejscowości może Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, na życzenie ludności i po wysłuchaniu opinii zwierzchności duchownej, ogłosić za dzień świąteczny w powyższym znaczeniu Wielki Piątek.

Art. 3.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Zmniejszenie, w myśl uchwały Sejmu z dnia 20 listopada 1919 r., liczby świąt obowiązujących w Polsce, do liczby przyjętej w najbardziej uprzemysłowionych krajach zachodniej Europy, natrafia na duże trudności natury religijnej i zwyczajowej.

Prócz niedziel obowiązuje obecnie w Polsce 16 świąt katolickich i 1 święto narodowe, natomiast w Europie zachodniej – 8 do 9 świąt.

Zaznaczyć należy jednakże, że w Anglii, Francji, Szwajcarii i w Niemczech zachowany został drugi dzień Bożego Narodzenia (z wyjątkiem Francji), Wielkiejnocy i Zesłanie Ducha Świętego. Wzorując się na państwach zachodnio-europejskich oraz uwzględniając tradycje i uczucia religijne szerokich mas ludności, należy w Polsce zachować święcenie drugiego dnia Narodzenia J[ezusa] Chrystusa, Wielkiejnocy i Zesłania Ducha Świętego. Po skasowaniu 4 obowiązujących świąt jak: Oczyszczenia N[ajświętszej] M[arii] P[anny]¹¹², Zwiastowanie, Św. Stanisława i Narodzenie N[ajświętszej] M[arii] P[anny]¹¹³ pozostanie obowiązujących 13 dni świątecznych, z których 12 katolickich i 1 narodowe. Wobec tego w Polsce będzie o 2 święta więcej niż w katolickiej Bawarii i o 4 więcej niż w państwach zachodnio-europejskich.

Polska, chcąc pozostawać w zgodzie z przepisami Prawa Kanonicznego, które między innymi nakazuje powstrzymywanie się ludności od pracy w dzień Bożego Ciała, Św. Apostołów Piotra i Pawła, Niepokalanego poczęcia i Trzech Króli, nie może wzorować się ściśle na państwach zachodnio-europejskich, w których wyliczone ostatnio 4 dni nie są świętowane.

Konsystorz Metropolitalny Warszawski w piśmie do Departamentu Wyznań Religijnych Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 20 maja 1919 r. Nr 2614, w sprawie dni świątecznych, obowiązujących w myśl kanonu 1247 § 1 Nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego wyraża przekonanie, że „co do wykonania powyższego dekretu ze względu na czasy obecne i związane z tym przemęczanie ludzi, Władza Archidiecezjalna ma honor prosić Ministerstwo o wprowadzenie zmian co do świąt z wielką oględnością, gdyż w praktyce wierni świętują wszystkie dotychczasowe święta i wszelką pod tym względem zmianę będą przyjmowali z wielkim niezadowoleniem”.

Wobec przewagi w niektórych miejscach Rzeczypospolitej Polskiej ludności wyznania ewangelickiego, uznającego za święto uroczyste Wielki Piątek, konieczne było wprowadzenie przepisu zawartego w art. 2 niniejszej ustawy.

Projektowana ustawa nie zawiera specjalnych przepisów karnych, gdyż nieprzestrzeganie jej podpada pod ogólną sankcję, zawartą w artykule 18 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dziennik Ustaw Nr 2 poz. 7–1920 r.) na mocy art. 10 tej ustawy.

¹¹² Obchodzone 2 lutego.

¹¹³ Obchodzone 8 września.

Wykaz świąt obowiązujących:

W Anglii:

- 1) pierwszy dzień Narodzenia Jezusa Chrystusa
- 2) drugi dzień Narodzenia Jezusa Chrystusa
- 3) Nowy Rok
- 4) Wielki Piątek
- 5) Poniedziałek po Zmartwychwstaniu
- 6) " " Zesłaniu Ducha Św.
- 7) Święto bankowe (pierwszy poniedziałek sierpnia)

We Francji:

- Narodzenie Jezusa Chrystusa
- Nowy Rok
- Poniedziałek po Zmartwychwstaniu
- " " Zesłaniu Ducha Św.
- Wniebowstąpienie
- Wniebowzięcie
- Wszystkich Świętych 14 lipca

W Niemczech:

Święta ewangelickie:

- Pierwszy i drugi dzień Narodzenia Jezusa Chrystusa
- Nowy Rok
- Wielki Piątek
- Poniedziałek po Zmartwychwstaniu
- Wniebowstąpienie
- Poniedziałek po Zesłaniu Ducha Św.

Święta katolickie:

- 1) Pierwszy i 2-gi dzień Narodzenia Jezusa Chrystusa
- 2) Nowy Rok
- 3) Poniedziałek po Zmartwychwstaniu
- 4) Wniebowstąpienie
- 5) Poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego
- 6) Trzech Króli
- 7) Boże Ciało
- 8) Wniebowzięcie
- 9) Wszystkich Świętych

W Szwajcarii:

- 1) Pierwszy i drugi dzień Narodzenia Jezusa Chrystusa
- 2) Nowy Rok
- 3) Poniedziałek po Zmartwychwstaniu
- 4) " " Zesłaniu Ducha Św.
- 5) Wniebowstąpienie
- 6) Wniebowzięcie
- 7) Wszystkich Świętych
- 8) Święto Związkowe.

Warszawa, dn. ... grudnia 1920 r.

Minister
Ed. Pełowski^f

Wpłynęło na Radę Ministrów dnia... 1920 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

^cZałącznik [8] do punktu 9^c

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy o zwiększeniu wymiaru grzywny za przekroczenie niektórych przepisów prawnych ustaw o stosunku pracy w przemyśle]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej prosi o uchwalenie następującej

Ustawy:

TREŚĆ USTAWY

Ustawa z dnia...

o zwiększeniu wymiaru grzywny za przekroczenie ‘niektórych’ przepisów prawnych Ustaw o stosunku pracy w przemyśle.

Art. 1.

Wymiar grzywien, nakładanych przez zarządzających przedsiębiorstwami na robotników, określony w art. 106 i 107 ros. Ustawy o pracy w przemyśle (Zbiór Praw Ces. Ros., tom XI, część II, wyd. z 1915 r.)¹¹⁴ zmienia się w stosunku dziesięciu marek zamiast jednego rubla.

Art. 2.

Wymiar grzywien, nakładanych przez władze administracyjne na zarządzających przedsiębiorstwami, określony w art. 212, 213, 214 i 570 ros. Ustawy o pracy w przemyśle, zmienia się w stosunku dziesięciu marek zamiast jednego rubla.

Art. 3.

Wymiar grzywien, nakładanych przez władze przemysłowe na prowadzących przedsiębiorstwa, określony w § 133, punkty a i d austriackiej Ustawy przemysłowej w brzmieniu noweli z dn. 5 lutego 1907 roku Dz.U.P. L. 26, zmienia się w stosunku pięciu marek zamiast jednej korony.

¹¹⁴ Zwód Praw Imperium Rosyjskiego – zbiór wydawany od 1830 r.

Art. 4.

Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej z dniem ogłoszenia.

Art. 5.

Wykonanie Ustawy poleca się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

UZASADNIENIE

Niebywała deprecjacja waluty, zmuszająca do zmiany wymiaru podatków i opłat państwowych, wymaga również odpowiedniego podwyższenia kar pieniężnych za wykroczenia różnej natury.

Wśród kar tych znajdują się również kary administracyjne, nakładane na właścicieli przedsiębiorstw za przekroczenia przepisów o ochronie pracy oraz kary porządkowe, nakładane w b. zaborze rosyjskim na pracowników przez zarządy przedsiębiorstw, te ostatnie kary bowiem w imię sprawiedliwości muszą być traktowane równomiernie z pierwszymi.

Skuteczność wykonania przepisów o ochronie pracy oraz utrzymana ładu i porządku w obrębie przedsiębiorstw wymaga imperatywnie, aby kary te nie były utrzymane w dotychczasowej wysokości, w której nie są one zupełnie groźne dla osób, karą zagrożonych.

Sprzyjają również decyzji w kierunku powyższym względy skarbowe.

Zmiany w wymiarze kar nie są przerachowaniami na walutę polską, lecz podwyższeniem w związku z deprecjacją waluty: za podstawę obliczenia nie brano tedy stosunku rubla lub korony do marki polskiej, lecz znaczenie obiegowe odnośnych sum dla osób karą zagrożonych.

Projekt nie dotyczy wymiaru kar grzywny w ogólnych ustawach karnych, przewidujących niektóre przekroczenia, karalne również na podstawie ustaw przemysłowych – grzywny te bowiem, jako nakładane w drodze sądowej, mogłyby ulegać zmianie jedynie łącznie z ogólnym wymiarem kar w kodeksach karnych.

Podwyższenie kar administracyjnych powstrzymywać winno skłonność do drobniejszych zwłaszcza pogwałceń, którą obecny niski wymiar grzywien podtrzymuje w znacznej mierze.

Warszawa, dn. 7 grudnia 1920 r.

Minister

/-/ Ed. Pełowski

Wniesiono na Radę Ministrów

dnia ... 1920 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
15-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 7 lutego 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Wewnętrznych	
Podsekretarze Stanu	Józef Kuczyński, dr Juliusz Dunikowski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Minister Pełnomocny	Erazm Piltz
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik dr Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczt i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Pełowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego	
Prez. Rady Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[istrialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek
Nadto obecny podczas obrad nad statutami organizacyjnymi Ministerstw przewodniczący Komisji oszczędnościowej przy Prez. Rady Ministrów	p. Stanisław Wojciechowski

Początek posiedzenia o godzinie 5-ej po południu.

1. Protokół z posiedzenia Rady Ministrów z 3 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rzecz tajna.

3. Rada Ministrów przyjęła wniosek nagły Ministra Kolei Żelaznych, który załącza się do protokołu, w sprawie zaszeregowania pracowników kolejowych do poszczególnych stopni płac, ustalonych ustawą z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz.U. Nr 65).

4. Minister Skarbu zawiadamia, że dotychczas, mimo upomnień, następujące ministerstwa i urzędy nie nadesłały budżetu:

Ministerstwo Spraw Wojskowych,

[Ministerstwo] Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (brakuje sześć działów),

[Ministerstwo] Pracy i Opieki Społecznej,

[Ministerstwo] Kolei Żelaznych,

[Ministerstwo] Poczt i Telegrafów,

[Ministerstwo] Zdrowia Publicznego (brakuje sześć działów),

Główny Urząd Likwidacyjny,

Biuro Sejmu Ustawodawczego.

Ministerstwa w regule domagają się przyznawania kredytów działami lub nawet paragrafami, co wywołuje chaos. Bez budżetu nie ma mowy o planie finansowym. Minister prosi o nadesłanie zaległych preliminarzy budżetowych.

Życzenie Ministra Skarbu Rada Ministrów przyjęła do wiadomości.

5. Minister Skarbu odczytuje artykuł, który się pojawił w „Robotniku” 5 bm.¹¹⁵ w sprawie głosowania na Radzie Ministrów nad wnioskiem Ministra Pracy i Opieki Społecznej o Inspekcji pracy. Artykuł ten, który się załącza do protokołu, nie jest zgodny z rzeczywistym przebiegiem obrad i głosowania nad wymienioną sprawą; ponieważ na posiedzeniu, oprócz gabinetu, było obecnych dwóch urzędników Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, artykuł ten pochodzić może jedynie od tych urzędników.

Postanowiono wdrożyć przeciwko tym urzędnikom postępowanie dyscyplinarne.

6. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu postanowiła zezwolić – na mocy ustawy z dnia 24 marca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 31, poz. 178) – obywatelowi amerykańskiemu, p. Janowi Ślaskiemu na nabycie na sumę 1 000 000 marek polskich nieruchomości położonej w Warszawie przy ulicy Lipowej 9 L. hip. 2746A od p. Aleksandry z Braciszewskich Matt, a to w miejsce zezwolenia z 1 lutego 1921 r. na nabycie nieruchomości położonej przy ulicy Miedzianej Nr 6.

7. Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów referuje załączony do protokołu wniosek Ministra Skarbu w sprawie zajęcia stanowiska Rządu

¹¹⁵ Mowa o niepodpisanym artykule z prac sejmu w formie przeglądu („Robotnik”, 5 II 1921).

w Sejmowej Komisji skarbowo-budżetowej co do projektu ustawy o Kontroli państwowej.

Rada Ministrów – zgodnie z uchwałami kilkakrotnie w tym przedmiocie powziętymi – postanowiła obstawać przy żądaniu skreślenia postanowień dotyczących kontroli wstępnej; gdyby zaś nie dało się utrzymać tego żądania na Komisji, zaproponować redakcję dotyczącego postanowienia w myśl załączonego wniosku Ministra Skarbu.

Rada Ministrów równocześnie przyjęła wnioski zawarte w piśmie Ministra Skarbu pod 2) i 3).

W końcu postanowiono zaproponować Komisji Sejmowej zmianę nazwy Prezydenta Kontroli Państwowej na Prezesa Izby Kontroli Państwowej¹¹⁶.

Projekt ustawy załącza się do protokołu.

8. Rada Ministrów w dalszym ciągu rozpatrywała statuty organizacyjne Ministerstw.

Statut Ministerstwa Apropowizacji uzgodniony przez Ministra z Komisją oszczędnościową przyjęto z następującymi zmianami:

W departamencie administracyjnym skreślono wydział inspekcyjno-karny, którego czynności rozdzielono pomiędzy wydział osobowy i wydział budżetowo-rachunkowy;

w departamencie aprowizacyjnym skreślono wydziały obrotu zbożem i żywnościowy produkcji zwierzęcej, których zakres działania w części przekazano wydziałowi rolnemu, w części wydziałowi transportowemu; referatowi „handlu zagranicznego” dano nazwę „umów handlowych”.

W statucie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poczyniono następujące zmiany:

Departament wyznań religijnych postanowiono „przenieść” do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Zarazem polecono Prezydium Rady Ministrów przygotowanie dotyczącego wniosku ustawodawczego.

Wydziały: wyznań ewangelickich, mojżeszowego, prawosławnego i ogólny postanowiono połączyć w jeden wydział pod nazwą „innych wyznań”.

W departamencie szkolnictwa ogólno-kształcącego postanowiono wydział „dla dzieci anormalnych i zaniedbanych” złączyć z wydziałem „wychowania przedszkolnego”, a inspektorat harcerski włączyć do wydziału „szkolnictwa średniego”.

W departamencie szkolnictwa zawodowego wydziały „szkół rzemieślniczych dziennych” i „szkół doksztalających rzemieślniczych, przemysłowych i handlowych” oraz „referat szkół agrotechnicznych i kolejowych” włączono do wydziału „szkół technicznych”.

¹¹⁶ Ostatecznie przyjęto nazwę: prezes Najwyższej Izby Kontroli Państwa.

Referat szkół przemysłu artystycznego postanowiono przenieść do urzędu sztuk pięknych.

W departamencie nauki i szkolnictwa wyższego wydział biblioteczny wcielono do wydziału nauki.

Postanowiono przygotować wniosek ustawodawczy o przyłączenie wydziału „archiwów państwowych” do Prezydium Rady Ministrów.

W departamencie ogólnym wydziały „prawny” i „administracyjny” należy złączyć w jeden pod nazwą „prezydialny”; wydział „sprawozdawczo-prasowy” nazwać „sprawozdawczy”.

Do departamentu ogólnego należy włączyć wydziały „finansowy” i „higieny i wychowania fizycznego” oraz wydział „budownictwa szkolnego”, z którego nazwy wykreśla się wyraz „porad”.

Uznano potrzebę usamodzielnienia tego wydziału w zakresie remontów budynków szkolnych.

Ministerstwo Sztuki i Kultury – zgodnie ze złożonym do Sejmu wnioskiem rządowym o przekształcenie tego Ministerstwa w Urząd sztuk pięknych przy Prezydium Rady Ministrów – postanowiono podzielić na dwa wydziały: „sztuk plastycznych” i „literatury, teatru i muzyki” oraz sekretariat.

Statut Ministerstwa Skarbu przyjęto bez zmian, przy czym Minister Skarbu zapowiedział przekazanie Państwowego Urzędu Skarbowego, istniejącego obecnie przy Ministerstwie Skarbu Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Statut Ministerstwa Spraw Zagranicznych przyjęto bez zmian.

^{a5a117}. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Prezydium Rady Ministrów projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do przeprowadzenia w ustawach wydanych po dniu 31 lipca 1920 r. zmian dotyczących stopni służbowych i stopni płac funkcjonariuszów państwowych.

Egzemplarz projektu załącza się do protokołu.

Koniec posiedzenia o godzinie 11 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek nagły [Ministerstwa Kolei Żelaznych] w sprawie zaszeregowania pracowników kolejowych do poszczególnych stopni płac, ustalonych ustawą z dnia 13 lipca 1920, Dzien[nik] Ustaw Nr 65¹¹⁸.
2. [Tabele: Stanowiska wspólne w wydziałach: administracyjnym, prawnym, finansowym i dochodów, drogowym, ruchu i przewozowo-taryfowym, mechanicznym, elektrotech-

¹¹⁷ Winien być to punkt 9.

¹¹⁸ Załącznik [1] do punktu 3. Nie publikuje się.

nicznym, zasobów, dróg dojazdowych; tabele z wykazem stanowisk pracowników nieetatowych, pracowników dyrekcji budowy k[olei] p[aństwowej] w Warszawie (dotyczące obszaru b. Zaboru rosyjskiego); tabele z wykazem stanowisk pracowników i pomocniczych urzędników na obszarze byłego Zaboru pruskiego; tabele z wykazem stanowisk pracowników na obszarze b. Zaboru austriackiego]¹¹⁹.

3. [strony z różnych gazet]¹²⁰.
4. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia p. ^aSlaskiemu^a na nabycie nieruchomości w Warszawie¹²¹.
5. [Pismo Ministra Skarbu z prośbą o włączenie do porządku dziennego dzisiejszego posiedzenia Rady Ministrów projektu ustawy o Kontroli państwowej].
6. Schematy statutów Ministerstw przedłożone do zatwierdzenia Rady Ministrów [dotyczące Ministerstw: Skarbu, Spraw Zagranicznych, Aprowizacji, Sztuki i Kultury, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego].
7. Projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do przeprowadzenia w ustawach wydanych po dniu 31 lipca 1920 r. zmian dotyczących stopni służbowych i stopni płac funkcjonariuszów państwowych¹²².

°Załącznik [5] do punktu 7°

[Pismo Ministra Skarbu z prośbą o włączenie do porządku dziennego dzisiejszego posiedzenia Rady Ministrów projektu ustawy o Kontroli państwowej]

Warszawa, dn. 7 lutego 1921 r.

Do Pana Prezydenta Ministrów
w miejscu

Ministerstwo Skarbu prosi o włączenie do porządku dziennego dzisiejszego posiedzenia Rady Ministrów projektu ustawy o Kontroli państwowej.

Ze swej strony proponuje Ministerstwo Skarbu następujące zmiany w projekcie komisji administracyjnej Sejmu:

1) Art. 6, 7 i 8, ująć w jeden o brzmieniu następującym:

„Kontroli wstępnej podlegają na żądanie właściwej władzy centralnej zawierane przez Skarb Państwa umowy dotyczące inwestycji, dostaw, alienacji i użytkowania nieruchomości, oraz projekty zwiększenia etatów i reorganizacji władz, urzędów.

Kontrola wstępna ma w tych wypadkach charakter opiniodawczy i zostaje wykonywana przez współudział delegata Kontroli w konferencjach przygoto-

¹¹⁹ Nie publikuje się.

¹²⁰ Załącznik [3] do punktu 5. Nie publikuje się.

¹²¹ Załącznik [4] do punktu 6. Nie publikuje się.

¹²² Załącznik [7] do punktu 9. Nie publikuje się. Zmiany weszły w życie mocą ustawy z 25 lutego 1921 r., „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 21, poz. 113.

wawczych. Na żądanie zaś poszczególnego urzędu lub władzy opinia ta może być udzielona przez Kontrolę na piśmie w terminie nie dłuższym niż jednego tygodnia od czasu otrzymania żądania. Nieotrzymanie opinii Kontroli we wskazanym wyżej terminie zwalnia dany urząd lub władzę od oczekiwania na tę opinię.

W celu należytej informacji delegatów Kontroli państwowej, urzędy i instytucje, zawiadamiając o czasie, miejscu i przedmiocie posiedzeń, dostarczają im jednocześnie niezbędnych danych dla zaznajomienia się z projektami umów i zamierzeń gospodarczych.

Niezjawienie się delegatów Kontroli państwowej zawnazas o posiedzeniu zawiadomionych, nie wstrzymuje biegu spraw”.

2) W art. 33 pierwszy ustęp zmienić na:

„Prezydent Kontroli państwowej przedstawia Ministrowi Skarbu preliminarz budżetowy Kontroli państwowej celem uzgodnienia go i włączenia do budżetu państwowego”.

Ustęp trzeci tego artykułu skreślić zupełnie jako zbyteczny.

3) Ponadto Ministerstwo Skarbu ze względu na ogólny stosunek Kontroli państwowej do Rządu uważa za wskazane skreślenie następujących uprawnień Prezydenta Kontroli:

- a) zawieszania urzędników w urzędowaniu (art. 16),
- b) odwoływanie się w razie sporu z Prezydentem Ministrów do Marszałka Sejmu (art. 17),
- c) uczestniczenia w Radzie Ministrów (art. 21).

MINISTER SKARBU

^fSt. Wróblewski^f

^cZałącznik [6] do punktu 8^c

Schematy statutów Ministerstw przedłożone do zatwierdzenia Rady Ministrów [dotyczące Ministerstw: Skarbu, Spraw Zagranicznych, Aprowizacji, Sztuki i Kultury, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego]

SCHEMATY STATUTÓW MINISTERSTW
przedłożone do zatwierdzenia Rady Ministrów

MINISTERSTWO SKARBU

Wydział Prezydialny przy nim – Centralny Państwowy Urząd naftowy¹²³
I. Departament administracyjny:

¹²³ Rozporządzenie z 17 marca 1920, „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 23, poz. 128.

- Wydział osobowy
- ” gospodarczy
- ” emerytalny
- ” rachuby
- ” karny

II. Departament kredytowy:

- Wydział obrotu pieniężnego wewnętrznego
- ” ” ” zewnętrznego
- ” bankowy
- ” spółdzielczy

Urząd nadzoru nad zakładami Tow[arzystwa] Ubezpieczeń¹²⁴

Dyrekcja Loterii Państwowej¹²⁵

Państwowe zakłady graficzne¹²⁶

Mennica¹²⁷

Państwowa papiernia¹²⁸

III. Departament budżetowy:

- Wydział ogólny
- ” centralnej księgowości i kas
- ” budżetów Ministerstw i Urzędów administracyjnych
- ” ” urzędów przemysłowo-handlowych
- ” komunikacyjny
- ” wojskowy

Centralna Kasa Państwa

IV. Departament Cel:

- Wydział organizacyjny
- ” legislacyjny
- ” taryfowy
- ” rachuby i kontroli celnej
- ” straży celnej

¹²⁴ Urząd Nadzoru nad Zakładami Towarzystw Ubezpieczeń powołano ustawą z 17 czerwca 1920 r., „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 85, poz. 565.

¹²⁵ Polską Państwową Loterię Klasową utworzono ustawą z 26 marca 1920, „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 31, poz. 180.

¹²⁶ Rada Ministrów 25 stycznia 1919 r. postanowiła utworzyć Państwowe Zakłady Graficzne. Później zostały one przekształcone w spółkę akcyjną pod nazwą Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych (1926).

¹²⁷ Jako środek płatniczy w obiegu pozostawały wyłącznie drukowane przez PKKP banknoty marek pol., które z mocy ustawy z 15 stycznia 1920 r. były prawnym środkiem płatniczym na terenie Polski jako całości. Ale planowano emisję monet (w 1922 r. wybito pierwszą).

¹²⁸ Pierwszą wytwórnią papierów wartościowych po odrodzeniu państwa były założone 25 stycznia 1919 r. przez rząd Ignacego Paderewskiego Państwowe Zakłady Graficzne.

V. Departament Podatków i Opłat:

- Wydział organizacyjno-egzekucyjny
- ” podatków i danin majątkowych
- ” ” przemysłowych i handlowych
- ” ” od nieruchomości
- ” podatku dochodowego
- ” opłat stempelowych

VI. Departament akcyz i monopolów:

- Wydział organizacyjno-inspekcyjny
- ” spirytusowy
- ” akcyz i podatków pośrednich
- ” rachuby

Dyrekcja monopolu tytoniowego

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Minister

Wiceminister

Gabinet Ministra (sekretariat, protokół dyplomatyczny, radca prawny, wydawnictwa, biuro szyfrów)

I. Departament dyplomatyczny:

- Wydział ogólny
- ” zachodni
- ” północny
- ” środkowo-europejski
- ” wschodni
- ” traktatowy

Referat informacyjny

Biuro prasowe

- ” ekonomiczne

II. Departament administracyjny:

- Wydział osobowy
- Referat opieki kulturalnej
- Biuro rachuby i kontroli
- Kancelaria Ministerstwa

III. Departament konsularny:

Referat ogólny

Wydział prawno-konsularny

- ” administracyjno-konsularny

MINISTERSTWO APROWIZACJI

I. Departament Administracyjny

- Wydział prezydialny
- ” personalno-dyscyplinarny
- ” inspekcyjno-karny
- ” budżetu i kontroli
- ” likwidacyjny

II. Departament Apropowizacyjny

- Wydział rolny
 - ” obrotu zbożem
 - ” żywnościowy produkcji zwierzęcej
 - ” transportowy
 - ” artykułów przemysłowych
 - ” aprowizacji specjalnych
- Referat handlu zagranicznego

MINISTERSTWO SZTUKI I KULTURY

I. Departament Sztuk Plastycznych

- Wydział architektury i opieki nad pięknem kraju
- ” malarstwa, rzeźby i sztuk zdobniczych
- ” zabytków i muzeów

II. Departament Literatury, Muzyki i Teatru

- Wydział literatury
- ” muzyki
- ” teatru

III. Departament Ogólny

- Wydział prezydialny
 - ” prawny
- Referat prasowy i statystyczny
- Wydział rachuby

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

I. Departament Wyznań Religijnych

- Wydział wyznania katolickiego
- ” wyznań ewangelickich
- ” wyznania mojżeszowego
- ” ” prawosławnego
- ” ogólny i innych wyznań

II. Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego

Wydział wychowania przedszkolnego

” szkolnictwa powszechnego

” ” dla dzieci anormalnych i zaniedbanych

” kształcenia nauczycieli szkół powszechnych

” oświaty pozaszkolnej

” wydawnictw, podręczników i pomocy naukowych

Inspektorat harcerski

U w a g a: Do czasu utworzenia władz II kadencji Departament ten ma 2 departamenty: szkolnictwa powszechnego i szkolnictwa średniego.

III. Departament Szkolnictwa Zawodowego

Wydział szkół technicznych

” ” rzemieślniczych dziennych

” ” dokształcających rzemieślniczych przemysłowych i handlowych

” ” handlowych i kupieckich

” ” zawodowych dla dziewcząt

Referat szkół agrotechnicznych i kolejowych

” ” przemysłu artystycznego

IV. Departament Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Wydział nauki

” biblioteczny

” uniwersytecki

” akademicki szkół technicznych

V. Departament Ogólny

Wydział sprawozdawczo-prasowy

” prawny

” administracyjny

Wydziały niewłączone do departamentów

Wydział finansowy

” higieny i wychowania fizycznego

” porad budownictwa szkolnego

” archiwów państwowych

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
16-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 8 lutego 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik dr Henning Michaelis
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	Ignacy Weinfeld
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej	
Szef Sekcji	Feliks Turowicz
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego	
Prez. R. Min.	Jan Kuczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. R. Min.	dr Jerzy Buzek

Nadto obecny podczas obrad nad statutami organizacyjnymi Ministerstw przewodniczący Komisji oszczędnościowej przy Prez. Rady Min. p. Stanisław Wojciechowski, a podczas rozpatrywania statutu organizacyjnego Głównego Urzędu ^aStatycznego^a i projektu rozporządzenia w przedmiocie statystyki strajków i lokautów Dyrektor głównego Urzędu Statystycznego Podsekretarz Stanu p. dr Józef Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5-ej po południu.

1. Protokół z posiedzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie w przedmiocie statystyki strajków i lokautów.

3. Rada Ministrów w dalszym ciągu rozpatrzyła statuty organizacyjne następujących ministerstw i urzędów centralnych:

Statut organizacyjny Głównego Urzędu Statystycznego przyjęto bez zmian (alegat 2).

Statut Ministerstwa Poczty i Telegrafów przyjęto z następującymi zmianami:

W departamencie prezydialno-osobowym, który nazwano administracyjnym, skreślono wydział inspekcyjno-osobowy;

w departamencie telegraficzno-telefonicznym wydziały konserwacji i budowy urządzeń telegrafów i telefonów złączono w jeden;

departament gospodarczy zamieniono na zarząd zakładów gospodarczych, kasując dotyczące wydziały, prócz wydziału lokali pocztowo-telegraficznych, który przeniesiono do departamentu administracyjnego.

Statutu Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej – z uwagi na przejściowy charakter Ministerstwa – postanowiono nie rozpatrywać.

Podczas obrad nad statutem Ministerstwa Zdrowia Publicznego Rada Ministrów wypowiedziała się za utrzymaniem tego Ministerstwa. Komisja oszczędnościowa w porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia Publicznego przygotowuje ponowny projekt statutu.

4. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie w przedmiocie utworzenia władz szkolnych na obszarze ziem objętych umową o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisaną w Rydze 12 października 1920 r., przy czym postanowiono przy wydaniu tego rozporządzenia uwzględnić ustawę o województwach na kresach wschodnich.

W art. 1 po wyrazach „w granicach” dodano wyrazy „okręgów administracyjnych tej nazwy”, a na końcu tego artykułu skreślono wyrazy „okręgów administracyjnych: wołyńskiego, poleskiego i nowogrodzkiego”.

W art. 2 skreślono zdanie drugie.

W art. 5 wyrazy „(delegata Ministra, kuratora okręgu)” wstawiono po wyrazach „kierownika okręgu”.

W art. 8 wyraz „względnie” zastąpiono wyrazem „lub”.

Koniec posiedzenia o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie statystyki strajków i lokautów¹²⁹.
2. Organizacja Głównego Urzędu Statystycznego¹³⁰; Statuty organizacyjne: Ministerstwa Poczty i Telegrafów, Ministerstwa Zdrowia Publicznego¹³¹, Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej¹³².
3. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia władz szkolnych na obszarze ziem, objętych umową o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisaną w Rydze dn. 12 października 1920 r.¹³³

°Załączniki do punktu 3°

Organizacja Głównego Urzędu Statystycznego; Statuty organizacyjne: Ministerstwa Poczty i Telegrafów, Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej

ORGANIZACJA GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

1. Wydział Prezydialny

Sprawy personalne, budżetowe, kasowe i gospodarcze Urzędu i domu, referat stosunków z Międzynarodowym Instytutem Statystycznym¹³⁴ oraz dochodzeń statystycznych, dla których nie utworzono odrębnego wydziału (np. statystyki wyborów).

Do Wydziału Prezydialnego należy Kancelaria z protokołem podawczym.

2. Wydział wydawnictw i pomocy naukowych

Wydział zajmuje się publikacją prac statystycznych, a także prowadzi bibliotekę.

¹²⁹ Załącznik 1 do punktu 2. Nie publikuje się. Rozporządzenie Rady Ministrów z 8 lutego 1921 r. „w przedmiocie statystyki strajków i lokautów”, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 16, poz. 94.

¹³⁰ Załącznik 2 do punktu 3.

¹³¹ Załącznik 3 do punktu 3.

¹³² Załącznik 4 do punktu 3.

¹³³ Załącznik [3] do punktu 4. Nie publikuje się. Podstawą rozporządzenia była ustawa z 4 lutego 1921 r. o przyłączeniu „do obszaru Rzeczypospolitej” terytoriów na wschodzie na podstawie „umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze z 12 października 1920”, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 16, poz. 93.

¹³⁴ Była to pierwsza instytucja statystyki międzynarodowej, założona w 1885 r. w Londynie.

3. Wydział spisu jednodniowego

Wydział przygotowuje spis jednodniowy ludności, domów, lokali, zwierząt gospodarskich i przedsiębiorstw rolniczych.

Chwilowo, aż do chwili odbudowy przemysłu, do tego wydziału przyłączono referat statystyki przemysłowej.

4. Wydział statystyki ruchu naturalnego ludności

Statystyka urodzeń, ślubów i skonów, ruchu emigracyjnego i wędrownego, a także statystyka samobójstw, oraz sanitarna.

5. Wydział statystyki szkolnej

Statystyka szkół powszechnych, średnich, wyższych i oświaty pozaszkolnej (liczba wykładowców i uczniów, ich pochodzenie, koszty itd.).

6. Wydział statystyki rolniczej i aprowizacyjnej

Statystyka miesięcznego stanu zasiewów, statystyka przestrzeni uprawnej i plonów.

7. Wydział statystyki pracy

Statystyka strajków i lokautów, umów zbiorowych, płac i zarobków, cen hurtowych i detalicznych, pośrednictwa pracy, koniunktur na rynku pracy, a nadto badania nad statystyką mieszkań, budżetów rodzinnych i w ogóle warunków pracy.

8. Wydział statystyki handlu zagranicznego

Statystyka wywozu i dowozu towarów w handlu zagranicznym.

9. Wydział statystyki finansów i samorządu.

Statystyka skarbowa (budżetów państwowych polskich i zagranicznych, poszczególnych dochodów państwowych, długu państwowego), statystyka finansów komunalnych, kredytowa, spółdzielcza, pożarów.

MINISTERSTWO POCZT I TELEGRAFÓW

I. Departament Prezydialno-Osobowy

- Wydział prezydialny
- ” osobowy
- ” inspekcyjno-osobowy

II. Departament Pocztowy

- Wydział organizacyjny
- ” pocztowy
- ” zagraniczny

- ” rachunkowo-kasowy
- ” kursowy
- III. Departament Telegraficzno-Telefoniczny
 - Wydział techniczno-organizacyjny
 - ” eksploatacji telegrafu i telefonu
 - ” konserwacji
 - ” budowy urządzeń telegr. i telef.
 - ” radiotelegraficzny
- IV. Departament Gospodarczy
 - Wydział dostaw materiałów pocztowych i gospodarczych
 - ” ” ” elektrotechnicznych
 - ” lokali pocztowo-telegraficznych
 - Wydział niewłączony do departamentów
 - Wydział rachunkowości.

MINISTERSTWO ZDROWIA PUBLICZNEGO

- I. Departament
 - Wydział administracyjno-organizacyjny
 - ” budżetowo-finansowy
 - ” zakładów leczniczych
 - ” statystyczno-wydawniczy
- II. Departament
 - Wydział chorób społecznych
 - ” higieny ludności i mieszkań
 - ” ” dziecka i młodzieży
 - Wydziały niewłączone do departamentów
 - Wydział prezydialny
 - ” farmaceutyczny

MINISTERSTWO B. DZIELNICY PRUSKIEJ

1. Wydział Prezydialny
2. ” Osobowy
3. ” Gospodarczy
4. ” Wyznań Religijnych
5. Departament Sprawiedliwości:
 - a) Wydział Służbowy
 - b) ” Ustawodawczy
 - c) ” Administracyjny
 - d) ” Więziennictwa
6. Departament Spraw Wewnętrznych:
 - a) Wydział Administracji Państwowej

- b) " Samorządowy
 - c) " Bezpieczeństwa Publicznego
 - d) " Polityczny
7. Departament Rolnictwa i Dóbr Państwowych:
- a) Wydział Produkcji Rolnej
 - b) " Administracyjny
 - c) " Weterynaryjny
 - d) " Leśny
 - e) " Rybacki
8. Departament Skarbu:
- a) Wydział Ogólny
 - b) " Podatków Bezpośrednich
 - c) " Budżetowy
 - d) " Podatków Pośrednich i Opłat Skarbowych
 - e) Kasa
9. Departament Przemysłu i Handlu:
- a) Wydział Przemysłowy
 - b) " Handlowy
10. Departament Apropowizacji:
- a) Wydział Ogólny
 - b) " Polityki Apropowizacyjnej
 - c) " Kontroli Apropowizacyjnej
 - d) " Dyspozycyjny
 - e) " Statystyczny
11. Departament Pracy i Opieki Społecznej:
- a) Wydział Ogólny
 - b) " Ochrony Pracy
 - c) " Pośrednictwa Pracy
 - d) " Ubezpieczeń Społecznych
 - e) " Opieki Społecznej – inwalidzki
12. Departament Robót Publicznych:
- a) Wydział Budownictwa Nadziemnego
 - b) " Dróg Wodnych i kołowych
 - c) " Budownictwa Melioracyjnego
 - d) " Pomiarowy
13. Departament Zdrowia Publicznego:
- a) Wydział Ogólny
 - b) Wydz. Aptekarski i Farmaceutyczny

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

78

**Z 17-go posiedzenia Rady Ministrów z dnia 10 lutego 1921 r.,
które uznano za poufne, protokołu nie spisano**

^fWitos^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
18-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 14 lutego 1921 r.

Przewodniczy	Prezydent Ministrów p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	dr Stefan Dąbrowski
Podsekretarz Stanu	generał-porucznik dr Henning Michaelis
Za Ministra Spraw Wojskowych	dr Ignacy Weinfeld
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	Stanisław Nowodworski
Minister Sprawiedliwości	
Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia	Tadeusz Łopuszański
Publicznego Podsekretarz Stanu	
Za Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Szef Sekcji	inż. Stefan Przanowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Kolei Żelaznych	dr Władysław Stesłowicz
Minister Poczty i Telegrafów	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Robót Publicznych	Edward Pełowski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Bolesław Grodziecki
Minister Aprowizacji	inż. Władysław Kucharski
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	dr Witold Chodźko
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	
Podsekretarz Stanu w Prezydium	dr Władysław Wróblewski
Rady Ministrów	
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	dr Jerzy Buzek
Prez. Rady Ministrów	

Nadto obecny podczas obrad nad statutami organizacyjnymi ministerstw przewodniczący Komisji oszczędnościowej przy Prez. Rady Ministrów p. Stanisław Wojciechowski, a podczas rozpatrywania statutu Głównego Urzędu Ziemskiego i rozporządzenia w przedmiocie wydzielenia powiatu jaworowskiego z okręgu podległego Okręgowemu Urzędowi Ziemiemu w Przemysłu Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego p. Józef Wilkoński¹³⁵.

Początek posiedzenia o godzinie 5-ej po południu.

¹³⁵ Tak w tekście. Powinno być: Tomasz Wilkoński.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 8 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Prezydent Ministrów odczytuje depezę Generalnego Komisarza Rzeczypospolitej w Gdańsku w sprawie wyrównania zaległości zboża chlebowego dla Gdańska. Postanowiono w porozumieniu z Ministrami Apropowizacji i b. Dzielnicy Pruskiej w krótkiej drodze wyrównać zapotrzebowanie, a mianowicie w pierwszym rządzie z zapasów Ministerstwa Apropowizacji w Gdańsku, w drugim przez przyspieszenie transportów z dzielnicy pruskiej.

3. Rada Ministrów upoważniła Komitet Ekonomiczny Ministrów do załatwienia sprawy zawarcia kontraktu o wykonanie monopolu spirytusowego w trzech województwach wschodnich, włączonych do Rzeczypospolitej traktatem z 12 października 1920 r.

4. Rada Ministrów uchwaliła rozporządzenie w przedmiocie przedłużenia terminu wstrzymania wysiedlenia małorolnych dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Zarządu cywilnego ziem Wołynia i frontu podolskiego¹³⁶ i b. Zarządu cywilnego ziem wschodnich (alegat 1).

5. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku (alegat 2) Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie podwyższenia cen węgla na marzec 1921 r.

6. Minister Przemysłu i Handlu zawiadamia Radę Ministrów o zaproszeniu go przez rząd angielski na przyjazd do Anglii.

Rada Ministrów upoważniła Ministra Przemysłu i Handlu do tego wyjazdu.

7. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie (alegat 3) w przedmiocie wydzielenia powiatu jaworowskiego z okręgu podległego Okręgowemu Urzędowi Ziemskiemu w Przemyśle i przyłączenia go do okręgu podległego Okręgowemu Urzędowi Ziemskiemu we Lwowie.

8. Rada Ministrów w dalszym ciągu rozpatrzyła statuty organizacyjne następujących ministerstw i urzędów:

Statut Głównego Urzędu Ziemskiego (alegat 4) przyjęto bez zmian.

Statut Ministerstwa Kolei Żelaznych (alegat 5) przyjęto z następującymi zmianami:

Z departamentu administracyjnego wydzielono wydział sanitarny, jako bezpośrednio zależny od Ministra; do departamentu tego włączono wydział prawny z dotychczasowej sekcji prawno-likwidacyjnej (po jej zlikwidowaniu);

w departamencie finansowym skreślono wydział nadzoru finansowego nad towarzystwami przewozowymi;

departament ruchowy nazwano departamentem ruchu, wydział kolei wąskotorowych i miejskich oraz żeglugi powietrznej postanowiono utrzymać jeszcze na rok bieżący;

¹³⁶ Zob. przypis do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 2 września 1920 r.

w departamencie mechanicznym i zasobów wydział konstrukcyjny i doświadczalny postanowiono utrzymać tylko do 1 września br.;

departament prawny i likwidacyjny, który ma być do 1 września br. zniesiony, rozbija się na dwa wydziały: 1) prawny, który wejdzie w skład departamentu administracyjnego, 2) rozrachunkowo-likwidacyjny, do którego włącza się biuro szacunkowo-odbiorcze, wcieli się do departamentu finansowego.

Dla przeprowadzenia reorganizacji tego departamentu wyznaczono termin do 1 września br.

W statucie Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej (alegat 6) poczyniono następujące zmiany: wydział kontroli i budżetu połączono z wydziałem finansowo-gospodarczym w jeden wydział budżetowo-rachunkowy w departamencie ogólnym;

wydział polityki gospodarczej i statystyki pracy oraz ruchu zawodowegołączono w jeden wydział polityki pracy i ruchu zawodowego;

departament pośrednictwa pracy postanowiono utrzymać aż do czasu zorganizowania sprawy pośrednictwa pracy, nie dłużej jednak niż do 1 lipca br.;

departament ubezpieczeń społecznych podzielono na dwa wydziały: 1) wydział organizacyjny i 2) wydział nadzoru;

w departamencie opieki społecznej skreślono komisariat rządowy dla instytucji społecznych.

Statut Ministerstwa Zdrowia Publicznego (alegat 7) przyjęto z następującą poprawką:

w departamencie II z wymienionych w schemacie trzech wydziałów należy utworzyć dwa wydziały.

Ilość departamentów oraz podział wydziałów między nie zaproponuje Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.

Na odpowiednie zapytanie przewodniczący Komisji oszczędnościowej wyjaśnia, że statutu organizacyjnego Głównego Urzędu Likwidacyjnego¹³⁷ z powodu przejściowego charakteru tego urzędu nie przedkłada. Urząd ten należałoby jak najprędzej zlikwidować.

Statut Prokuraturii Generalnej¹³⁸ załatwiono rozporządzeniem Rady Ministrów, ogłoszonym już w Dzienniku Ustaw¹³⁹.

Reprezentant Ministerstwa Spraw Wojskowych zawiadamia Radę Ministrów, że statut Ministerstwa Spraw Wojskowych przedłoży Minister do dwóch tygodni. Reorganizacja Ministerstwa jest w toku.

¹³⁷ Zob. przypis do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 2 sierpnia 1920 r.

¹³⁸ Zob. przypis do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 2 sierpnia 1920 r.

¹³⁹ Prokuraturię Generalną powołano dekretem Naczelnika Państwa z 8 lutego 1919 r. Szerzej unormowano kompetencje tej instytucji ustawą z 31 lipca 1919 r., natomiast uchwała Rady Ministrów z 28 sierpnia 1919 „w przedmiocie ustroju i czynności Prokuraturii Generalnej” była aktem wykonawczym.

9. Rada Ministrów przychyliła się do załączonego do protokołu (alegat 8) wniosku Ministra Skarbu w sprawie przyznania Kazimierze Koniuszewskiej tudzież Adamowi, Bogumile, Jadwidze, Janowi i Kazimierzowi Koniuszewskim, sierotom po dyrektorze Głównego Urzędu Kasowego Ministerstwa Skarbu Kazimierzowi Koniuszewskiemu zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego.

10. Część tajna posiedzenia. (Protokołu nie spisano).

Koniec posiedzenia o godzinie 10 m. 30 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki¹⁴⁰

Wykaz:

1. Wniosek [Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych] w sprawie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Zarządu [Cywilnego] Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego i b. Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich.
2. Wniosek nagły Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie czasowego odniesienia na rzecz Skarbu strat wynikłych w m. marcu z różnicy cen zakupu i sprzedaży węgla¹⁴¹.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia ... 1921 r. w przedmiocie wydzielenia pow[iatu] Jaworowskiego z okręgu podległego Okręgowemu Urzędowi Ziemskiemu w Przemyśle i przyłączenia go do okręgu podległego Okręgowemu Urzędowi Ziemskiemu we Lwowie¹⁴².
4. Schemat statutu Głównego Urzędu Ziemskiego.
5. [Statut organizacyjny] Ministerstwa Kolei Żelaznych.
6. [Statut organizacyjny] Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.
7. [Statut organizacyjny] Ministerstwa Zdrowia Publicznego.
8. Wniosek [Ministra Skarbu] w sprawie przyznania Kazimierze Koniuszewskiej wdowie, tudzież Adamowi, Bogumile, Jadwidze, Janowi i Kazimierzowi Koniuszewskim, sierotom po Dyrektorze Głównego Urzędu Kasowego Ministerstwa Skarbu Kazimierzowi Koniuszewskiemu zaopatrzenia wdowiego, względnie sierocego¹⁴³.
9. [Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej do Ministra Kolei Żelaznych dotyczące postulatów pracowników kolejowych].

¹⁴⁰ Od tego protokołu wymiennie ze słowem załącznik zaczęto używać terminu alegat (łac. *allegatus*) na określenie pisma lub dokumentu stanowiącego jego uzupełnienie.

¹⁴¹ Nie publikuje się.

¹⁴² Nie publikuje się.

¹⁴³ Nie publikuje się.

Wniosek [Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych] w sprawie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Zarządu [Cywilnego] Ziemi Wołyńska i Frontu Podolskiego i b. Zarządu Cywilnego Ziemi Wschodnich

WNIOSEK

Rada Ministrów uchwalić raczy następujący projekt rozporządzenia:

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

w przedmiocie

przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Zarządu Cywilnego Ziemi Wołyńska i Frontu Podolskiego i b. Zarządu Cywilnego Ziemi wschodnich

Na mocy art. 5 ustawy z dnia 4 lutego 1921^c o unormowaniu stanu prawnopolitycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanym w Rydze 12 października 1920 r. Rada Ministrów postanawia:

Art. 1.

Moc obowiązująca postanowień, zawartych w artykułach 1–3 Rozporządzenia b. Naczelnego Komisarza Ziemi Wołyńska i Frontu Podolskiego z dnia 25 maja 1920 r. (Dz.Urz. Zarz[ądu] Cyw[ilnego] Ziemi Wołyńska i Frontu Podolskiego Nr 10 poz. 137) o wstrzymaniu eksmisji dzierżawców małorolnych i postanowień, zawartych w artykułach 1–5 Rozporządzenia b. Generalnego Komisarza Ziemi Wschodnich z dnia 19 II 20. (Dz.Urz. Zarz[ądu] Cyw[ilnego] Ziemi Wschodnich Nr 14(58) poz. 272) w przedmiocie wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) dzierżawców małorolnych przedłużyć^{hc} się^c do dnia 1-ego marca 1922 r.

Art. 2.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dnia ogłoszenia w Dzienniku Ustaw.

Art. 3.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

PREZYDENT MINISTRÓW

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych
Minister Sprawiedliwości:

UZASADNIENIE

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych przystąpiło do opracowania „Ustawy o wykupie przez drobnych dzierżawców i b. czynszowników użytkowanej przez nich ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ponieważ za punkt wyjścia przy opracowaniu powołanej Ustawy przyjęty ma być czas dzierżawienia ziemi przez drobnych dzierżawców, a opracowanie Ustawy musi potrwać czas dłuższy z powodu związanych z nią konsekwencji prawnych, przeto niezbędne jest do czasu uchwalenia i wydania tej Ustawy utrzymanie dotychczasowego stanu użytkowania gruntów przez małorolnych dzierżawców na obszarze wspomnianych powiatów.

Warszawa, dn. ... lutego 1921 r.

Minister
Rolnictwa i Dóbr Państwowych
^fJul. Poniatowski^f

Minister Sprawiedliwości
^fSt. Nowodworski^f

^cAlegat 4^c

Schemat statutu Głównego Urzędu Ziemskiego

SCHEMAT STATUTU GŁÓWNEGO URZĘDU ZIEMSKIEGO.

I. Departament administracyjny:

- Wydział prezydialny
- ” służbowy
- ” budżeto-rachunkowy

II. Departament urzędzeń rolnych:

- Wydział zapasu ziemi
- ” parcelacyjno-osadniczy
- ” regulacji rolnych

III. Departament techniczny:

- Wydział techniczno-organizacyjny
- ” pomiarowo-rewizyjny

Nie włączone do departamentów:

- Biuro Głównej Komisji Ziemskiej
- Wydział finansowy.

[Statut organizacyjny] Ministerstwa Kolei Żelaznych

Ministerstwo Kolei Żelaznych

I. Departament administracyjny:

- Wydział administracyjny i dyscyplinarny
- ” etatów i płac
- ” osobowy
- ” sanitarny „(wyłączony)“
- ” zabezpieczeń
- ” gospodarczy

II. Departament finansowy:

- Wydział skarbowy
- ” budżetowy
- ” dochodów
- ” buchalteryjno-kasowy

Kasa Ministerstwa

- Wydział nadzoru finansowego towarzystw przewozowych „(zniesiony)“

III. Departament przewozowo-taryfowy:

- Wydział handlowo-przewozowy
- ” taryf osobowych i bagażowych
- ” ” towarowych wewnętrznych
- ” ” ” zagranicznych

IV. Departament ruchowy „(ruchu)“:

- Wydział ogólnoruchowy
- ” ruchu osobowego
- ” ” towarowego
- ” dyspozycji taborem
- ” kolei wąskotorowych i miejskich oraz żeglugi powietrznej

V. Departament budowy i utrzymania kolei:

- Wydział ogólnobudowlany
- ” podtorza i nawierzchni
- ” mostów
- ” architektury
- ” budowy nowych kolei

VI. Departament mechaniczny i zasobów:

- Wydział warsztatowy
- ” taboru i trakcji
- ” elektrotechniczny i zabezpieczenia ruchu pociągów

- ” konstrukcyjny i doświadczalny
- ” zasobów

Biuro projektowania warsztatów i urządzeń trakcyjnych

VII. Departament prawny i likwidacyjny:

Wydział jurysdykcyjny

- ” legislacyjny i traktatowy
- ” rozrachunkowo-likwidacyjny

Biuro szacunkowo-odbiorcze

Wydziały niewłączone do departamentów:

Sekretariat generalny ^cjako Wydział prezydialny^c

Biuro organizacyjne

Kontrola ^cministerialna^c

^cAlegat 6^c

[Statut organizacyjny] Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej

I. Departament Ogólny:

Wydział prezydialny

- ” osobowy
- ” finansowo-gospodarczy

II. Departament Ochrony Pracy:

Wydział ochrony pracy w zakładach przemysłowych, górniczych i handlowych

- ” ochrony pracy w rolnictwie
- ” polityki gospodarczej i statystyki pracy
- ” ruchu zawodowego
- ” administracji urzędów inspekcji pracy

III. Departament pośrednictwa pracy:

Wydział pośrednictwa pracy

- ” clearing i sprawozdań z rynku pracy
- ” organizacji i administracji urzędów pośrednictwa pracy

IV. Departament ubezpieczeń społecznych:

Wydział polityki ubezpieczeniowej

- ” organizacji instytucji ubezpieczeniowych
- ” nadzoru nad instytucjami ubezpieczeniowymi

V. Departament opieki społecznej:

Wydział inspekcji generalnej w dziedzinie opieki społecznej

- ” opieki nad dziećmi i młodzieżą
- ” opieki nad dorosłymi

Komisariat rządowy dla instytucji społecznych
Wydziały niewłączone do departamentów
Wydział prawny
” kontroli i budżetu.

“Alegat 7“

[Statut organizacyjny] Ministerstwa Zdrowia Publicznego

Ministerstwo Zdrowia Publicznego

I. Departament

Wydział administracyjno-organizacyjny
” budżetowo-finansowy
” zakładów leczniczych
” statystyczno-wydawniczy

II. Departament

Wydział chorób społecznych
” higieny ludności i mieszkań
” ” dziecka i młodzieży
Wydziały niewłączone do departamentów
Wydział prezydyalny
” farmaceutyczny

[Załącznik 9] “Alegat do części tajnej posiedzenia“

**[Pismo Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych
Rzeczypospolitej Polskiej do Ministra Kolei Żelaznych dotyczące postulatów
pracowników kolejowych]**

ODPIS

Warszawa dnia 12 lutego 1921 r.

ZWIĄZEK ZAWODOWY
PRACOWNIKÓW KOLEJOWYCH
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Zarząd Główny
Nr 2881/329

Postawienie uchwały Zarządu Głównego
z dnia 7 lutego 1921 r.

Do Pana Ministra Kolei Żelaznych

Pismo M[inisterstwa] K[olei] Ż[elaznych] z dn. 5 bm. L.Dz. A.54144/20 co do stanu przedstawionych w październiku r.ub. przez Związek postulatów pracowników kolejowych, które Rząd zobowiązał się wtedy załatwić terminowo, wskazuje, że niektóre z nich dalekie są jeszcze do urzeczywistnienia.

Po skonstatowaniu tego, oraz opierając się na rezolucjach, otrzymanych od Kół w odpowiedzi na ankietę, rozesłaną na mocy uchwały Zjazdu delegatów Kół ZZK w dn. 9–11 stycznia br., – Zarząd Główny na plenarnym posiedzeniu dn. 7 bm. ustalił, że zostały już wyczerpane wszelkie środki przekonania Rządu drogą pertraktacji o słuszności żądań kolejarzy poprawy bytu i o potrzebie ich zaspokojenia nie tylko wskutek nieuwzględniania wzrastającej drożyzny drogą podwyższania mnożnika, lecz i z powodu odmowy wydania zaległego kontyngentu zboża, który stanowi poważną część należnego uposażenia w naturze, z drugiej zaś strony o potrzebie poszanowania przyznanych przez Rząd atrybucji Związku.

Dlatego też zapadła uchwała następująca:

Po rozpatrzeniu nadesłanych rezolucji Kół miejscowych w liczbie 82 zgodnie z uchwałą Zjazdu z dn. 9–11 stycznia br. Zarząd Główny ZZK na posiedzeniu w dniu 7 lutego 1921 r. łącznie z przedstawicielami Zarządów Okręgowych i Sekcji Centralnych Fachowych, uchwała przedstawić poniższe żądania Rządowi do załatwienia w terminie do 7-go marca 1921 roku, z jednoczesnym załatwieniem w formie przychylniej tych pozostałych 13-tu punktów, które były omawiane na Zjeździe w dniu 9–11 stycznia, a dotychczas załatwione nie zostały – Zjazd żąda:

- 1) Zwrotu kontyngentu w gotówce za okres wrzesień–grudzień 1920 roku, a mianowicie dla kawalera 3000 mk., małej rodziny 4000 mk., średniej rodziny 5000 mk., dużej rodziny 6000 mk.
- 2) Umorzenia zaliczki zwrotnej (przyznanej w październiku r.ub.)
- 3) Automatycznego stosowania mnożnika drożyznianego zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego i wyrównania różnicy za styczeń i luty br. co stanowi 270 punktów, czyli za styczeń mnożnik 470, za luty 600.
- 4) Niestosowania represji wobec strajkujących kolejarzy i zapłacenia za czas strajku.
- 5) Udziału we wszystkich Komisjach, dotyczących bytu pracowniczego związków, reprezentowanych ponad 30 000 członków, i uznania związków zawodowych w pragmatyce służbowej jako reprezentacji kolejarzy.
- 6) Opłaty całkowitej za wpisy szkolne.

O ile by do 7 marca powyższych żądań ZZK Rząd nie uwzględnił, członkowie Związku przystąpią do strajku kolejowego na całej sieci PKP dnia 7 marca 1921 roku.

Przedkładając powyższą uchwałę obecnie Panu Ministrowi, Zarząd Główny ZZK próbuje jeszcze raz przedstawić Rządowi całą grozę materialnego położenia kolejarzy, które nie da się zażegnać słowem, ani represjami, gdyż pomimo nawoływań o cierpliwość w wielu punktach wybuchać zaczęły bezrobocie miejscowe poza organizacją, które w razie stosowania represji pociągną za sobą strajk na całej sieci PKP.

Jeżeli więc Rząd skłonny jest nie doprowadzać do ciężkiego przesilenia życia na kolejach i w kraju, prosimy o pomyślne załatwienie postulatów wymienionych w powyższej uchwale Zarządu Głównego, jako krystalizowanym wyrazie potrzeb kolejarzy.

PREZES: /-/ KRUSZEWSKI

SEKRETARZ GENERALNY: /-/ SUŁKOWSKI

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
19-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 16 lutego 1921 r.

Przewodniczy	Prezydent Ministrów p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Minister Pełnomocny	Erazm Piltz
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik dr Henning Michaelis
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Ignacy Weinfeld
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Za Ministra Rolnictwa i D.P. Szef Sekcji	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	dr Stefan Piechocki
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca	
Prez. Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 6-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 14 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów po wysłuchaniu sprawozdania i wniosków Komisji wyłonej przez Radę Ministrów na posiedzeniu dnia 14 bm. w sprawie doraźnej pomocy dla poprawy bytu urzędników powzięła uchwałę:

Poczynając od lutego br. wszystkim pracownikom państwowym będą deputaty dostarczane regularnie. Zaległe deputaty będą wyrównane w przeciągu sześciu miesięcy poczynając od 1 marca br. przez dodanie do bieżących miesięcznych racji równomiernych dodatków.

Wyrównania te dotyczą jedynie deputatów, a nie zasadniczych racji kartkowych, z których korzystają wszyscy obywatele Państwa.

Poza tym będą regularnie dostarczane pracownikom państwowym na miesiące zimowe zwiększone deputaty węgla; wysokość ich ustali Minister Aprowizacji w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Rada Ministrów wymienioną Komisję upoważniła do zajmowania się w dalszym ciągu sprawą poprawy bytu urzędników.

3. W sprawie powstających strajków kolejowych Rada Ministrów nawiązując do narad odbytych na poufnych posiedzeniach powzięła uchwałę:

Ze względu na antypaństwowy charakter obecnych strajków kolejowych Minister Sprawiedliwości wyda polecenie urzędowi prokuratorskim, a Minister Spraw Wewnętrznych organom administracyjnym i policyjnym o przeprowadzenie dochodzeń przeciwko podburzającym do strajku w celu pociągnięcia ich do odpowiedzialności sądowych w myśl artykułu 129 kodeksu karnego.

4. Rada Ministrów przyjęła załączony do protokołu projekt ustawy w przedmiocie pobierania kosztów przymusowego ściągania podatków i opłat skarbowych (alegat 1).

5. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu (alegat 2) rozporządzenie w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 18 sierpnia 1920 r. o zawieszeniu postępowania sądowego w sprawach cywilnych dla osób, pozostających w służbie czynnej wojska polskiego.

6. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu (alegat 3) rozporządzenie w przedmiocie przedłużenia sądownictwa doraźnego za przestępstwa urzędników, popełnione w chęci zysku.

Koniec posiedzenia o godzinie 9-ej minut 30 wieczorem.

Witos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Projekt ustawy w przedmiocie pobierania kosztów przymusowego ściągania podatków i opłat skarbowych¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Nie publikuje się. Ustawa otrzymała brzmienie: „o opłacaniu nadzwyczajnych kar za zwłokę od wymierzonych, a nie zapłaconych w terminie podatków i opłat stemplowych (należności stemplowych i bezpośrednich), tudzież taks, oraz o kosztach przymusowego ściągania tychże należności skarbowych”. Została uchwalona 7 czerwca 1921, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 71, poz. 497.

2. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 18 sierpnia 1920 r. o zawieszeniu postępowania sądowego w sprawach cywilnych dla osób, pozostających w służbie czynnej wojska polskiego¹⁴⁵.
3. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia sądownictwa doraźnego za przestępstwa urzędników, popełnione z chęci zysku¹⁴⁶.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

¹⁴⁵ Nie publikuje się.

¹⁴⁶ Nie publikuje się. Podstawą rozporządzenia była ustawa z 18 marca 1921 r. o zwalczaniu przestępstw z chęci zysku, popełnionych przez urzędników państwowych.

PROTOKÓŁ
20-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 17 lutego 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Minister Pełnomocny	Erazm Piltz
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik dr Henning Michaelis
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Ignacy Weinfeld
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Za Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych	
Szef Sekcji	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Pełowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 16 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów przychyliła się do wniosku Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, który załącza się do protokołu, w przedmiocie utrzymania kordonów wojskowych, utworzonych celem zapobieżenia zawlekaniu księgosusza na podstawie rozporządzeń wydanych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 29 września 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 94, poz. 623) i z dnia 26 listopada 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 114, poz. 757) do dnia 1 maja 1921 r.

3. Reprezentant Ministerstwa Spraw Zagranicznych odczytuje depeszę przewodniczącego delegacji pokojowej polskiej w sprawie wymiany pięciu więzionych w Polsce komunistów na pięciu więzionych w Rosji Polaków. Po przeprowadzeniu dyskusji przyjęto zaproponowaną przez referenta rezolucję, aby wyznaczono dla rozstrzygnięcia tej sprawy komisję, złożoną z przedstawicieli Ministerstw: Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych i Sprawiedliwości.

4. Prezydent Ministrów odczytuje załączone do protokołu obwieszczenie Dyrekcji tramwajów miejskich w Warszawie w sprawie podwyższenia od 18 bm. cen biletów tramwajowych i autobusowych.

Rada Ministrów, stojąc na stanowisku uchwały z 29 stycznia br. uchwała: Rada Ministrów uważa zamierzone podwyższenie taryf tramwajowych w Warszawie w obecnej chwili za niedopuszczalne i poleca Ministrowi Spraw Wewnętrznych podjąć zaraz wskazane kroki do cofnięcia tego zarządzenia.

5. Wniosku Ministra Poczty i Telegrafów:

1) odpisać zaliczki udzielone w kwotach 3000 do 4000 marek pracownikom państwowym – postanowiono, nie odrzucając myśli, chwilowo nie rozpatrywać.

Dalsze wnioski Ministra Poczty i Telegrafów:

2) Ministerstwo Skarbu przyzna resortom, które tego potrzebują, odpowiedni kredyt na pomoc dla kooperatyw zaliczkowych pracowników danych resortów,

3) Ministerstwo Skarbu przyzna odpowiednio większe kredyty resortom, które ze względu na wielką liczbę niższych pracowników zażądają środków na udzielanie zapomóg i to na czas sześciu najbliższych miesięcy

oraz wniosek Ministra Kolei Żelaznych, by potrzebującym pracownikom państwowym, którzy o tę pomoc proszą, udzielać indywidualnych pożyczek zwrotnych – pozostawiono porozumieniu interesowanych Ministrów z Ministrem Skarbu.

6. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek nagły Ministerstwa Skarbu:

Poleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych podjęcie jak najenergiczniejszych kroków celem przyspieszenia ściągnięcia od rządu niemieckiego kwoty około 150 000 000 marek niemieckich, należnych Rządowi Polskiemu z tytułu przewozów kolejowych do Prus Wschodnich, a to z zagrożeniem ewentualnego wstrzymania przewozów wyżej wspomnianych.

7. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przekazania Ministrowi Aprowizacji prawa do wydawania zarządzeń w zakresie regulacji wypieku chleba tudzież regulacji i ograniczenia sprzedaży oraz spożycia chleba i cukru.

8. Prezydent Ministrów przedstawia Radzie Ministrów obraz niedoli i nędzy wśród ludności kresów wschodnich, która masowo obecnie ginie z mrozu i głodu oraz o niedostatku ludności innych okolic. O stanie tym Prezydent Ministrów przekonał się naocznie podczas swych objazdów po kraju.

Następnie Prezydent Ministrów cytuje na podstawie aktów niedomagania akcji odbudowy kraju wskutek niedołęstwa i złej woli organów leśnictwa państwowego.

Dla uregulowania sprawy wydawania drzewa opałowego i budowlanego Rada Ministrów wyłoniła komisję, złożoną z Prezydenta Ministrów, Ministra Robót Publicznych i reprezentanta Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Celem rozpatrzenia sprawy umożliwienia dostarczenia odzieży, obuwia i żywności potrzebującej ludności wybrano komisję, w której skład mają wejść Ministrowie: Apropowizacji, Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz b. Dzielnicy Pruskiej.

Koniec posiedzenia o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dotyczący kordonu wojskowego]¹⁴⁷.
2. [Ogłoszenie prasowe o zmianie taryfy tramwajowej i autobusowej].
3. [Odrębna notka z Ministerstwa Skarbu z informacją, że rząd niemiecki winien jest Skarbowi Kolejowemu z tytułu należności za przewóz węgla przez terytorium Polskie do Prus Wschodnich kwotą ok. 150 000 000 m.n. i wniosek nagły o podjęcie energicznych kroków celem przyspieszenia ściągnięcia tej kwoty].
4. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania zarządzeń w zakresie regulacji wypieku chleba tudzież regulacji i ograniczenia sprzedaży oraz spożycia chleba i cukru¹⁴⁸.

^cZałącznik [1] do punktu 2^c

Wniosek [Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dotyczący kordonu wojskowego]

WNIOSEK

Rada Ministrów raczy uchwalić:

1) utworzony na podstawie rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dn. 26 XI

¹⁴⁷ Po zakończeniu działań wojennych – tj. od 18 października 1920 r. – do czasu zawarcia pokoju ryskiego granicę wschodnią kształtowała linia frontu. W celu przeprowadzenia elementarnych zabezpieczeń Ministerstwo Spraw Wojskowych, działając w porozumieniu z Naczelnym Dowództwem armii, postanowiło zarządzeniem z 6 listopada 1920 r. utworzyć tzw. Kordon Graniczny Ministerstwa Spraw Wojskowych. Linii strzeżły siły Wojska Polskiego.

¹⁴⁸ Załącznik [4] do punktu 7. Nie publikuje się. Rozporządzenie zostało wydane 17 lutego 1921 r., „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 18, poz. 103.

20 r. (Dz.U. R.P. Nr 114 poz. 757) kordon wojskowy winien być nadal utrzymany w sile 3-ch batalionów (1800 ludzi);

2) również należy utrzymać kordon ruchomy (weterynaryjny, księgosuszowy) w sile 3-ch batalionów (1800 ludzi), ustanowiony na zasadzie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dn. 29 IX 20 r. (Dz.U. R.P. Nr 94 poz. 623);

3) wyżej wspomniany kordon winien być oddany do wyłącznej dyspozycji władz cywilnych, tj. Naczelnego Komisarza do walki z księgosuszem, Urzędów Wojewódzkich i Starostw;

4) koszty utrzymania wspomnianych kordonów będą obciążać budżet Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Uzasadnienie

Jednym z podstawowych i kardynalnych warunków walki z księgosuszem jest zapobieganie dalszemu zawlekanii tej zarazy.

Ścisłe odgraniczenie okolic nawiedzonych księgosuszem ze względu na łatwość przenoszenia się zarazki za pośrednictwem zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego, najrozmaitszych przedmiotów powszechnego użytku, może być zapewnione jedynie przy pomocy siły wojskowej, gdyż tylko rygor i należyta dyscyplina wojskowa dają rękojmię sumiennego wypełniania obowiązków straży kordonowej.

Skutkiem tego przy dotychczasowych inwazjach księgosuszu do Europy wszystkie państwa nawiedzone tą zarazą posługiwały się zawsze tylko kordonami wojskowymi.

Żeby jednak kordon wojskowy mógł należycie odpowiedzieć swemu zadaniu, żeby mógł być stosownie do potrzeby każdej chwili odpowiednio przesuwany czy wzmacniany musi być oddany do dyspozycji cywilnych władz administracyjnych tzn. Naczelnego Komisarza do walki z księgosuszem, Urzędów Wojewódzkich i Starostw, które informowane są nieustannie o stanie księgosuszu – wskutek czego są w możności ustawić lub przesunąć kordon, tak jak to w danej chwili konieczne jest dla całości akcji.

Gdyby kordony wojskowe zostały usunięte to księgosusz rozlałby się w krótkim czasie na cały kraj, niszcząc doszczętnie skromny dziś nasz bydłostan i niwecząc osiągnięte dotychczas z takim nakładem pracy i kosztów skutki, co prócz tych dotkliwych szkód zdyskredytowałoby nas również wobec państw zachodnich.

Minister
◊Jul. Poniatowski◊

[Ogłoszenie prasowe o zmianie taryfy tramwajowej i autobusowej]

Dyrekcja Tramwajów Miejskich w Warszawie

zawiadamia niniejszym, że zgodnie z uchwałami Rady Miejskiej z dn. 10 i 15-go bm. taryfa tramwajowa i autobusowa, zmieniona będzie od dnia 18-go lutego br. w sposób następujący:

I. Dla Tramwajów:

- 1) cena biletu jednorazowego normalnego podwyższa się do Mk. 10.-
- 2) ” ” ” ulgowego ” ” ” Mk. 5.-
- 3) ” ” normalnego kwartalnego ” ” ” Mk. 2400.-
- 4) ” ” ulgowego kwartalnego dla pracowników miejskich podwyższa się do Mk. 1600.

Wskutek podniesienia ceny biletów tramwajowych, bilety wydane na kwartał pierwszy, ważne będą bez dodatkowej opłaty, do 16-go marca br. włącznie.

Życzący sobie prolongować ważność biletu terminowego do dnia 31-go marca br., winni przed dniem 16-go marca br. wnieść do kasy Tramwajów: za bilet normalny Mk. 400.- i za bilet ulgowy Mk. 266.-

Zakres stosowania ulg przy przejazdach jednorazowych pozostaje bez zmiany.

II. Dla autobusów:

- 1) Cena biletu jednorazowego na linii: Plac Zamkowy–Nowe Brudno podwyższa się do Mk. 20.-
- 2) Cena biletu jednorazowego na linii: Plac Muranowski–Marymont podwyższa się do Mk. 15.-
- 3) Cena biletu jednorazowego na linii: Plac Zamkowy–Dworzec Wschodni podwyższa się do Mk. 10.-

W autobusach pasażerowie z ulg nie korzystają.

[Odręczna notatka z Ministerstwa Skarbu z informacją, że rząd niemiecki winien jest Skarbowi Kolejowemu z tytułu należności za przewóz węgla przez terytorium Polskie do Prus Wschodnich kwotą ok. 150 000 000 m.n. i wniosek nagły o podjęcie energicznych kroków celem przyspieszenia ściągnięcia tej kwoty]

Polecenie przygotowania wniosku
niniejszego otrzymałem dziś 17/2
o godz. 2-45 od p. Makowieckiego.
g...g

°Z urzędu.

Doszło do wiadomości Min. Skarbu, że Rząd niemiecki winien jest Skarbowi Kolejowemu z tytułu należności za przewóz węgla przez terytorium Polskie do Prus Wschodnich kwotą około 150 000 000 m.n.

Ponieważ Skarb Państwa potrzebuje ogromnie waluty obcej a w szczególności waluty niemieckiej a ściągnięcie wyż. wspomnianej kwoty przewleka się od przeszło roku ze szkodą dla Skarbu Państwa, Ministerstwo Skarbu pozwala sobie przedstawić Radzie Ministrów do uchwalenia następujący wniosek nagły:

Rada Ministrów poleca p. Ministrowi Kolei Żelaznych podjęcie jak najenergiczniejszych kroków celem przyspieszenia ściągnięcia od Rządu niemieckiego kwoty około 150 000 000 marek niem. należnych Rządowi Polskiemu z tytułu przewozów kolejowych do Prus Wschodnich a to nawet z zagrożeniem ew. zastanowienia wstrzymania przewozów wyż. wspomnianych.

Warszawa, dnia 17 lutego 1921.°
g...g

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
21-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 21 lutego 1921 r.

Przewodniczy Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik dr Henning Michaelis
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Ignacy Weinfeld
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Pełowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	
Szef Departamentu	dr Stefan ^a Piechowski ^a
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 17 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

Uchwałę objętą punktem 4 tego protokołu uzupełniono postanowieniem, by wezwać Ministra Spraw Wewnętrznych, aby zwrócił uwagę miast i innych korporacji, które pobierają zasiłki rządowe, by wszelkie zamierzenia podwyżek wydatków, łączących się z podwyżką cen, zwłaszcza podwyżek poborów swych pracowników komunikowały uprzednio Rządowi i podwyższenia te zarządzały w porozumieniu z Rządem, gdyż w przeciwnym razie pozbawione będą możliwości utrzymania dalszych subsydiów ze strony Państwa.

2. Po wysłuchaniu sprawozdania komisji wyznaczonej uchwałą Rady Ministrów z 17 bm. dla rozstrzygnięcia sprawy wymiany pięciu więzionych w Polsce komunistów za więzionych w Rosji Polaków postanowiono upoważnić Ministra Spraw Wewnętrznych do orzekania w miarę uznania o utracie obywatelstwa polskiego – w myśl art. 12 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie polskim – przez tych b. obywateli polskich, którzy oświadczą, iż nabyli obywatelstwo w Rosji sowieckiej.

3. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku Kierownika Ministerstwa Zdrowia Publicznego o zgłoszenie imieniem Rządu w Sejmie Ustawodawczym poprawki wymienionej w tym alegacie do ustawy zmieniającej ustawę z 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych.

4. Rada Ministrów uchwaliła załączone do protokołu (alegat 2) rozporządzenie w sprawie przekazania Ministrowi Aprowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen oraz ograniczenia konsumpcji przedmiotów powszechnego użytku pochodzenia zagranicznego.

5. Rada Ministrów przyjęła załączony (alegat 3) wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie utrzymania w mocy na dalszy okres od dnia 1 marca 1921 r. do dnia 1 czerwca 1921 r. uchwały Rady Ministrów z dnia 4 stycznia 1921 r. o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla obszarów włączonych na zasadzie traktatu ryskiego.

6. Rada Ministrów przyjęła załączony (alegat 4) projekt ustawy uzupełniającej ustawę konstytucyjną z 15 lipca 1920 r., zawierającą statut organiczny Województwa Śląskiego.

7. Rada Ministrów przyjęła załączony (alegat 5) projekt ustawy o wprowadzeniu wolnego obrotu grochem w b. dzielnicy pruskiej.

8. Rada Ministrów przyjęła załączony (alegat 6) projekt ustawy o przyznaniu kredytu trzech miliardów marek na pomoc rolną. Art. 11 projektu uzupełniono postanowieniem: „a co do zasad ustanawiających zabezpieczenie udzielonego kredytu w porozumieniu z Ministrem Skarbu”.

Równocześnie Rada Ministrów upoważniła Ministra Skarbu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych do przedłożenia Sejmowi projekt ustawy o nadzwyczajnym kredycie do wysokości 1 600 000 000 marek na rachunek budżetu Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przeznaczonym na pokrycie różnicy kosztów zakupu zboża zagranicznego na zasiewy i dostarczanie go rolnikom z tytułu pomocy rolnej po cenie 3000 marek za jeden cetnar metryczny.

10¹⁴⁹. Część tajna posiedzenia. Protokołu z tej części nie spisano.

Koniec posiedzenia o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

^fSkulski^f

¹⁴⁹ W dokumencie brak punktu 9.

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [Ministerstwa Zdrowia Publicznego o zgłoszenie poprawki do ustawy w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dn. 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych]¹⁵⁰.
2. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na obiady oraz ograniczenia konsumpcji przedmiotów powszechnego użytku pochodzenia zagranicznego].
3. Wniosek [Ministra Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie utrzymania w mocy na dalszy okres od dn. 1-go marca 1921 r. uchwały Rady Ministrów z dn. 4 stycznia 1921 r. o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla obszarów włączonych na zasadzie traktatu ryskiego.
4. Ustawa dotycząca uzupełnienia Ustawy Konstytucyjnej Sejmu ustawodawczego w Warszawie z dnia 15 lipca 1920 r. zawierająca statut organiczny Województwa Śląskiego¹⁵¹.
5. Projekt ustawy o wprowadzeniu wolnego obrotu grochem w b. dzielnicy pruskiej¹⁵².
6. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uchwalenie ustawy o przyznaniu 3 miliardów marek kredytu na pomoc rolną].

ćAlegat 1^c

Wniosek [Ministerstwa Zdrowia Publicznego o zgłoszenie poprawki do ustawy w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dn. 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych]

Warszawa, dnia 9 lutego 1921 r.

Sejm Ustawodawczy uchwałą z dnia 25 stycznia 1921 r. wezwał Rząd do unieważnienia 87 nadanych w grudniu 1920 r. we Lwowie koncesji szynkarskich. Nadanie tych koncesji nastąpiło w czasie, kiedy nie była jeszcze wiadoma treść projektu ustawy w przedmiocie częściowej zmiany ustawy o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych z dn. 23 kwietnia 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 37 poz. 210). Ponieważ projekt tej Ustawy, złożony już do Sejmu Ustawodawczego w art. 2, zmieniając brzmienie art. 5 ustawy z dn. 23 kwietnia, stanowi, że redukcja ilości miejsc sprzedaży, o ile to pociągnęłoby za sobą cofnięcie koncesji dożywnych w b. zaborze austriackim, nastąpić ma dopiero z dn. 1 stycznia 1921 r., nadanie

¹⁵⁰ „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 37, poz. 210.

¹⁵¹ Nie publikuje się. Zob. „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 73, poz. 497.

¹⁵² Nie publikuje się.

w grudniu 1920 r. 87 dożywotnich koncesji utrwaliłoby na dalsze lat 10 zwiększenie ilości szynków, co byłoby wyraźnie sprzeczne z ustawą z dn. 23 kwietnia 1920 r. i z jej celem.

Wobec powyższego zgłaszam następujący

Wniosek

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się Kierownika Ministerstwa Zdrowia Publicznego do zgłoszenia imieniem Rządu do Sejmu Ust[awodawczego] poprawki do Ustawy w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dn. 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych, następującej treści:

„W art. 2 w ustępie, zmieniającym brzmienie art. 5 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1920 r. o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych po słowach «pewnej ilości dożywotnio nadanych» dodać słowa: «przed wejściem w życie ustawy o ograniczeniach sprzedaży napojów alkoholowych z dnia 23 kwietnia 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 37 poz. 210)»”.

Minister:

w/z.

Chodźko^f

Podsekretarz Stanu

Na Radzie Ministrów w dniu...
uchwalono, zgodnie z wnioskiem.
Prezydent Ministrów

°Alegat 2°

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na obiady oraz ograniczenia konsumpcji przedmiotów powszechnego użytku pochodzenia zagranicznego]

Motywy:

Ze względu na to, że z chwilą wydania rozporządzenia ograniczającego konsumpcję w zakładach ze spożyciem na miejscu oraz zniesienia rozporządzenia z dn. 17 sierpnia 1920 (Dz.U. R.P. No. 79 poz. 536) normującego ceny obiadów w Warszawie – spodziewana jest wyżka cen obiadów, która by mogła wywołać niepożądane następstwa, przeto konieczne jest, aby Minister Apropowizacji miał prawo normowania cen potraw, w razie gdy zajdzie tego potrzeba.

Ponieważ w rozporządzeniu o ograniczeniu spożycia i zbytku, które zamierzam wydać nie posiadam uprawnienia ze strony Rady Ministrów do normowania konsumpcji odnośnie do zagranicznych luksusowych przedmiotów spożycia, jak win musujących, owoców południowych, wódek i likierów zagranicznych – przeto proszę Radę Ministrów o uchwalenie przedłożonego projektu rozporządzenia.

Rozporządzenie

Rady Ministrów z dnia... w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na obiady oraz ograniczenia konsumpcji przedmiotów powszechnego użytku pochodzenia zagranicznego.

Na mocy art. 2 i 3 Ustawy z dn. 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. R.P. No. 67 poz. 449) oraz rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 (Dz.U. R.P. z r. [1]920 No. 73 poz. 500) Rada Ministrów zarządza, co następuje:

§ 1

Przekazuje się Ministrowi Apropowizacji, aż do odwołania, prawo wydawania rozporządzeń w sprawie ustalania i ujawniania wysokości cen: 1) na potrawy w restauracjach i we wszystkich lokalach ze spożyciem na miejscu, 2) na połączone z podawaniem potraw – konieczne usługi, oraz 3) na przedmioty powszechnego użytku, objęte rozporządzeniami Rady Ministrów z dnia 25 listopada 1920 (Dz.U. R.P. z r. [1]920 No. 114 poz. 754) i z dn. 17 lutego 1921 (Dz.U. R.P. z [1]921 No. ... poz. ...).

§ 2

Aby zapobiec zwwyżce cen przekazuje się Ministrowi Apropowizacji aż do odwołania, prawo wydawania rozporządzeń, ograniczających konsumpcję przedmiotów pochodzenia zagranicznego, i sprzedaż tych przedmiotów w zakładach ze spożyciem na miejscu.

§ 3

Moc rozporządzeń, wymienionych w § 2 i § 3, może się rozciągać na cały obszar Rzeczypospolitej lub jego część albo na poszczególne miejscowości.

Zarządzenia, dotyczące obszaru b. dzielnicy pruskiej, wyda Minister Apropowizacji wspólnie z Ministrem b. Dzielnicy Pruskiej.

§ 4

Rozporządzenia, wydane na zasadzie tego rozporządzenia, Minister Apropowizacji w miarę przemijania okoliczności, które wywołały potrzebę ich wydania, będzie władny uchylić własną władzą.

§ 5

Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Warszawa, dn. 21 lutego 1921 r.

°Alegat 3°

Wniosek [Ministra Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie utrzymania w mocy na dalszy okres od dn. 1-go marca 1921 r. uchwały Rady Ministrów z dn. 4 stycznia 1921 r. o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla obszarów włączonych na zasadzie traktatu ryskiego

DO PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

Ministra Spraw Wewnętrznych

WNIOSEK

w przedmiocie utrzymania w mocy na dalszy okres od dn. 1-go marca 1921 r. uchwały RADY MINISTRÓW z dn. 4 stycznia 1921 r. o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla obszarów włączonych na zasadzie traktatu Ryskiego.

Wobec tego, że z dniem 1 marca, to znaczy z przewidywanym rozpoczęciem funkcjonowania Urzędów Administracyjnych Okręgowych w Nowogródku, Brześciu i Łucku, upływa termin działania Rozporządzenia Rady Ministrów zawartego w okólniku Ministerstwa Skarbu z dnia 14 stycznia br. za Nr 816/21 w sprawie dodatków kresowych, a także wobec tego, że okoliczności, które służyły za podstawę powyższego zarządzenia, a które przewidywały jego potrzebę w okresie „wyjątkowych stosunków gospodarczych na wspomnianych obszarach”, nie tylko nie przestały jednak istnieć niestety i nadal, lecz raczej zmieniły się na niekorzyść tych stosunków, przeto wnoszę, by RADA MINISTRÓW uchwalić zechciała dalsze przedłużenie zarządzenia o nadzwyczajnym dodatku kresowym.

MINISTER

†L. Skulski†

Warszawa, dnia 21 lutego 1921 r.

**[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uchwalenie ustawy
o przyznaniu 3 miliardów marek kredytu na pomoc rolną]**

SPRAWA

przyznania 3-ch miliardów marek kredytu na pomoc rolną.

WNIOSEK

RADA MINISTRÓW uchwalić raczy następujący projekt ustawy:

USTAWA

z dnia ... 1921 roku

o przyznaniu kredytu trzech miliardów marek na pomoc rolną.

Art. 1.

Upoważnia się Rząd do wstawienia w budżecie Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych na rok 1921 kredytu nadzwyczajnego w wysokości trzech miliardów marek przeznaczonego na podniesienie wytwórczości rolnej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zniszczonych wskutek wojny, oraz gospodarstw rolnych nowopowstałych.

Art. 2.

W szczególności kredyt powyższy przeznacza się:

- a) na zaopatrzenie w inwentarz żywy i martwy, nasiona i inne niezbędne środki produkcji tych gospodarstw rolnych, oraz spółek, mających na celu zagospodarowanie odlogów, które bez pomocy państwowej nie mogą być należycie uruchomione.
- b) na zasilenie związków samorządowych, stowarzyszeń i kooperatyw rolniczych oraz przedsiębiorstw handlowo- i przemysłowo-rolniczych kredytem udzielanym wyłącznie celem wytwarzania i dostarczania przez nie przedmiotów potrzebnych dla rolnictwa.

Art. 3.

Przedmioty wymienione w artykule 2 ust. a) dostarczane będą za gotówkę lub na kredyt.

Kredyt ten winien być udzielany na okres czasu nie dłuższy, niż lat 6 i przez pierwsze 2 lata nie podlega oprocentowaniu, w następujących zaś 4 latach podlega oprocentowaniu w stosunku 6 od sta.

Art. 4.

Kredyt przewidziany w art. 2 ust. b) winien być krótkoterminowy, płatny najdalej do końca roku 1921 i oprocentowany po 10 od sta. Z kredytu tego korzy-

stać mogą te instytucje, którym Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych powierzy zaopatrywanie miejscowości zniszczonych przez wojnę w środki pomocy rolnej i które poddadzą się kontroli Ministerstwa w zakresie czynności dokonywanych przez nie w tym celu.

Art. 5.

Wszelkie zwroty z sum, wydatkowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych z kredytu, przyznanego na mocy niniejszej ustawy pozostają w okresie budżetowym roku 1921 do całkowitego rozporządzenia Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych na cele w art. 1 i 2 niniejszej wskazane.

Art. 6.

Polskiemu państwowemu bankowi rolnemu¹⁵³ powierza się wykonywanie dyspozycji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w zakresie czynności bankowych dotyczących przyznanego ustawą niniejszą kredytu, a mianowicie:

- 1) Przyjmowanie wpłat i dokonywanie wypłat na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych;
- 2) Wydawanie – na żądanie Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych opinii w przedmiocie zabezpieczenia udzielanych pożyczek;
- 3) Inkasowanie i ściąganie od dłużników rat i wszelkich innych należności z tytułu wydanych pożyczek;
- 4) Prowadzenie księgowości tego kredytu.

Ponadto Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych może w porozumieniu z Ministrem Skarbu przenieść na bank swe uprawnienia co do przyznawania kredytu udzielanego na mocy art. 2 ust. b) ustawy niniejszej.

Art. 7.

Na pokrycie wydatków, związanych z wykonywaniem czynności powierzonych Polskiemu Państwowemu Bankowi Rolnemu (art. 6), bank pobiera na swoje dobro dodatek administracyjny uiszczany przez dłużników w ratach, z których pierwsza płatna jest przy udzieleniu kredytu, dalsze zaś w terminach płatności rat pożyczkowych. Wysokość tego dodatku ustalać będzie na wniosek banku rolnego – Minister Skarbu.

Art. 8.

Na terenie b. Królestwa Kongresowego zobowiązania wystawione na mocy art. 2 ust. a) i art. 3^h mogą być^h sporządzane przez osoby niepiśmienne^c mogą

¹⁵³ Powstał w 1919 r. jako Polski Bank Rolny, w 1921 r. został przemianowany na Państwowy Bank Rolny. Stawiał sobie za misję kredytowanie działalności rolniczej drobnej i średniej.

być zaświadczone^c bez względu na wysokość sumy, ^htakże^h przez sędziego pokoju tej miejscowości, gdzie pomoc rolna zostaje udzielona.

Art. 9.

Podania o udzielenie pomocy rolnej z kredytu otwartego na mocy niniejszej ustawy, załączniki tych podań, oraz wszelkie dokumenty z treścią podań związane, jako to: zaświadczenia, zobowiązania dłużne, pokwitowania z odbioru przyznanych i ze zwrotu sum, środków produkcji i produktów rolnych – wolne są od wszelkich opłat stemplowych i komunalnych.

Art. 10.

Ściąganie należności z tytułu zobowiązań wydanych na mocy art. 2 ust. a) i art. 3 ustawy niniejszej, odbywać się będzie trybem egzekucji administracyjnej bezspornych należności skarbowych.

Art. 11.

Wykonanie ustawy niniejszej poleca się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych, ^ca co do zasad ustanawiających zabezpieczenie udzielonego kredytu w porozumieniu z Ministrem Skarbu^c.

Art. 12.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Skarbu:

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

wz.

^fWeinfeld^f

^fJul. Poniatowski^f

Warszawa, dnia ... lutego 1921 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
22-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 23 lutego 1921 r.

Przewodniczy	Prezydent Ministrów p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik de Henning Michaelis
Za Ministra Skarbu Podsekretarze Stanu	dr Ignacy Weinfeld, dr Roman Rybarski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Robót Publicznych	Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	
Szef Departamentu	dr Stefan Piechocki
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Za Dyrektora Departamentu	
Legislatywnego Pr[ezydium] R.M.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Część posiedzenia w porze południowej uznano za poufną.

Obrady kontynuowano o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 21 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów po wysłuchaniu sprawozdania Komisji, powołanej do życia uchwałą z 14, względnie 16 bm. w sprawie poprawy bytu pracowników państwowych i jej wniosków (alegat 1) powzięła następujące uchwały:

1) Poczynając od 1 marca br., mnożnik zostaje podniesiony do 525 punktów dla Warszawy; podniesienie mnożnika dla innych miejscowości uregulowane zostanie stosownie do noweli wniesionej do ustawy o uposażeniu pracowników państwowych.

2) Komisja dla sprawy polepszenia bytu pracowników państwowych ma w dalszym ciągu pracować.

3) Ministrowie Apropowizacji, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości zwrócą szczególną uwagę na energiczne zwalczanie lichwy i spekulacji, zwłaszcza w Warszawie.

4) Rada Ministrów przyjmuje do wiadomości oświadczenie Ministra Apropowizacji, że rozdział ziarna i mąki za luty dla pracowników państwowych już rozdysponował i odpowiednie ilości tych produktów zostały już skierowane do właściwych miejsc rozsyłki.

5) Sprawozdania z redukcji ilości pracowników swych resortów Ministrowie złożą po ustaleniu etatów.

6) Połowę wpisowego w szkołach państwowych na obecne półrocze dla dzieci pracowników państwowych ponosi Skarb Państwa; do szkół państwowych ma się w pierwszej linii przyjmować dzieci pracowników państwowych i dzieci niezamożnych.

7) Rada Ministrów uważa za konieczne przeniesienie niektórych urzędów z Warszawy do innych miejscowości.

Rada Ministrów na wniosek Prezydium Rady Ministrów w porozumieniu z właściwymi Ministrami zdecyduje, które urzędy i do jakich miejscowości mają być przeniesione. Dotyczące projekty należy przedłożyć w ciągu jednego miesiąca.

3. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 2) powzięła uchwałę:

1) Upoważnia się Ministra Skarbu do udzielania zaliczek na administrację Litwy Środkowej w ramach przedłożonych preliminarzy;

2) wydatkowanie z udzielonych zaliczek może mieć miejsce tylko za kontrasygnaturą Delegata Rządu Polskiego¹⁵⁴, Raczkiewicza na wniosek przydzielonego mu urzędnika Ministerstwa Skarbu.

4. Rada Ministrów na przedstawienie Podsekretarza Stanu, p. Dąbrowskiego i po odczytaniu odpowiedniej depechy upoważniła przewodniczącego polskiej delegacji pokojowej do złożenia delegacji sowieckiej noty dodatkowej treści następującej:

„W uzupełnieniu i wyjaśnieniu art. 28 podpisanej w dniu ... umowy o reparacji jeńców, uchodźców i zakładników między Polską z jednej a Rosją i Ukrainą

¹⁵⁴ O wysłaniu do Wilna Delegata Rządu RP na Litwę Środkową w osobie Władysława Raczkiewicza zdecydowało MSZ. Otrzymał on szerokie pełnomocnictwa, a głównym zadaniem było sprawowanie nadzoru nad miejscową administracją.

z drugiej strony¹⁵⁵ – mam zaszczyt imieniem Rządu oświadczyć, że Polska nie będzie uważała za nienaruszenie neutralności i nie będzie się sprzeciwiała, jeśliby jakiegokolwiek państwo neutralne pozwoliło internowanym u siebie żołnierzom, należącym do składu czerwonej armii rosyjsko-ukraińskiej powrócić do kraju przed podpisaniem definitywnego pokoju między Polską z jednej a Rosją i Ukrainą z drugiej strony, jednakże z zastrzeżeniem takiej kolejności, że powrót tej kategorii żołnierzy armii czerwonej z kraju neutralnego nastąpi dopiero po wymianie jeńców armii sowieckiej, znajdujących się w Polsce¹⁵⁶.

5. Rada Ministrów uchwaliła załączone (alegat 3) rozporządzenie o zmianie § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 1921 r. (Dz.U. Nr 15, poz. 91) w przedmiocie utworzenia władz szkolnych na obszarze ziem objętych umową o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisaną w Rydze dnia 12 października 1920 r.

6. Rada Ministrów wniesiony przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej projekt ustawy (alegat 4), zmieniającej ustawę z dnia 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu targów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz.U. Nr 65 poz. 394) – przyjęła w redakcji ustalonej na posiedzeniu, jak alegat 5. protokołu.

7. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie dodatków drożyznianych do rent ubezpieczenia inwalidów z powodu starości i dla rodzin po ubezpieczonych, zapewnionych obowiązującą w b. dzielnicy pruskiej ordynacją ubezpieczeniową Rzeszy niemieckiej z 19 lipca 1911 r. (Dz.U. Rzeszy niemieckiej str. 509)¹⁵⁷ (alegat 6).

8. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt noweli do ustawy z 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich (alegat 7).

W art. 47 noweli w miejsce 25 lat przyjęto 30 lat; w ustępie ostatnim tego artykułu wyrażenie „którzy byli już zwyczajnymi lub nadzwyczajnymi profesorami przed rokiem 1915” zastąpiono wyrazami „którzy mieli w roku 1915 *veniam legendi*”¹⁵⁸.

9. Rada Ministrów na wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych (alegat 8) zezwała obywatelowi włoskiemu, Camillo Castiglioni na objęcie w posiadanie dóbr ziemskich Włoszakowice, położonych w województwie poznańskim pod warunkiem wykazania się zgodą zainstabulowanego właściciela i zrzeczenia się wszel-

¹⁵⁵ Podpisany 24 lutego 1921 r. w Rydze układ w tej sprawie był publikowany: zob. *Dokumenty i materiały do stosunków polsko-radzieckich*, t. III: *Kwiecień 1920 – marzec 1921*, oprac. W. Gostyńska [et al.], Warszawa 1964, s. 551–565.

¹⁵⁶ Proces ten przebiegał w latach 1921–1924.

¹⁵⁷ Reichsgesetzblatt – Dziennik Ustaw Rzeszy wydawany był od 1871 r.

¹⁵⁸ *Veniam legendi*, czyli prawo wykładania uniwersyteckiego było nadaniem habilitacji – uchwałą właściwej Rady Wydziału, co zatwierdzał minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

kich ewentualnych pretensji do Skarbu Państwa z jakiegokolwiek bądź tytułu oraz na nabycie powyższych dóbr od właściciela, który będzie, jako właściciel, prawnie uznany.

10. Rada Ministrów przyjęła opracowaną w myśl uchwały powziętej na posiedzeniu tajnym odezwę Rządu do społeczeństwa z powodu oddania kolei pod moc ustaw wojennych (alegat 9).

Zakończono posiedzenie o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

Witos^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Odrębne uwagi w sprawach pracy Rady Ministrów].
2. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie finansowania Litwy Środkowej.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów o zmianie § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 1921 r. (Dz.U. Nr 15, poz. 91) w przedmiocie utworzenia władz szkolnych na obszarze ziem objętych umową o preliminarjnym pokoju i rozejmie, podpisaną w Rydze dnia 12 października 1920 r.¹⁵⁹
4. Ustawa w przedmiocie zmiany ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu targów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz.Pr. Nr 65, 1919 r. poz. 394)¹⁶⁰.
5. Ustawa w przedmiocie zmiany ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz.Pr. Nr 65 z 1919 r., poz. 394)¹⁶¹.
6. Projekt ustawy w przedmiocie dodatków drożyznianych do rent ubezpieczenia inwalidów, z powodu starości i dla rodzin po ubezpieczonych, zapewnionych obowiązującą w b. Dz[ielnicy] Pr[uskiej] ordynacją ubezpieczeniową Rz[eszy] N[iemieckiej] z dnia 19 lipca 1911 Dz.U. Rz. Nr str. 509¹⁶².
7. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie projektu noweli do ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich]¹⁶³.
8. Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych [o zezwolenie obywatelowi włoskiemu p. Camillo Castiglioni na objęcie w posiadanie dóbr ziemskich Włoszakowice, położonych w województwie poznańskim]¹⁶⁴.
9. [Odezwa rządu w sprawie strajku kolejowego].

¹⁵⁹ Nie publikuje się.

¹⁶⁰ Nie publikuje się.

¹⁶¹ Alegat 5 występuje po pozycji 9. Nie publikuje się. Obydwa załączniki (4 i 5) stanowią niewiele różniące się wersje zmian w ustawie z 1 sierpnia 1919 r.

¹⁶² Nie publikuje się.

¹⁶³ Ustawa o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 r. „szkołach akademickich”, „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 72, poz. 494.

¹⁶⁴ Nie publikuje się.

[Odręczne uwagi w sprawach pracy Rady Ministrów]

°1) 500 – za daleko

2) dodatek ostateczny [?]

4. Minister Apropowizacji, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości zwrócić szczególną uwagę na energiczne zwalczanie lichwy i spekulacji, zwłaszcza w W-ie.

5. UZPP¹⁶⁵ i Nuka [?] we Lwowie i Krakowie ogłoszą bezzwłocznie, że otrzymały deputaty lutowe.

6. Ministerstwa zdadzą na następnym posiedzeniu sprawę z redukcji liczby urzędników w swoich resortach.

7. Połowę wpisowego w szkołach państwowych dla dzieci pracowników państwowych ponosi Skarb z tym, że w państwowych szkołach mają być przede wszystkim przyjęte dzieci w pierwszej linii pracowników państwowych oraz dzieci rodzin niezamożnych.

8. Ministerstwa zdadzą na następnym posiedzeniu sprawę, które władze i urzędy należy przenieść z Warszawy do miast prowincjonalnych.^c

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie finansowania Litwy Środkowej

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie finansowania Litwy Środkowej

Rada Ministrów raczy uchwalić:

- 1) Upoważnia się Ministra Skarbu do udzielenia zaliczek na administrację Litwy Środkowej w ramach przedłożonych preliminarzy,
- 2) ^hZnosi się Tymczasową Komisję Rządzącą¹⁶⁶, a ustanawia się Komisarza Rządu^h,
- 3) Wydatkowanie z udzielonych zaliczek może mieć miejsce tylko za kontrasygnaturą °p. Raczkiewicza na wniosek^c Delegata Ministerstwa Skarbu przy Komisarzu Rządu.

Uzasadnienie:

Na administrację Litwy Środkowej udzielono dotychczas ze Skarbu Państwa zaliczki w łącznej sumie Mk. 158 000 000.- Obecnie Delegat Rządu R.P. w Wilnie

¹⁶⁵ Skrót nietypowy. Mowa o Urzędach Zbożowych Powiatowych.

¹⁶⁶ Do Wilna 4 lutego 1922 r. przyjechał komisarz rządu polskiego Władysław Sołtan. Sprawował tę misję do 6 kwietnia.

wystąpił o dalszy awans w wysokości Mk. 150 000 000.- na poczet złożonych równocześnie preliminarzy T[ymczasowej] K[omisji] R[ządzącej] za okres I-31 III 1921 r.

Preliminarze te wykazują deficyt w kwocie Mk. 305 012 800.- niezależnie od deficytu Komisji Głównej (zajmującej się wykupnem kwitów rekwizycyjnych w myśl uchwały R.M. z dnia 6/10 1920 r.) w kwocie Mk. 71 077 826.- co czyni łącznie Mk. 376 090 626.-

Wysokość tych cyfr, oraz pobieżny rzut oka na preliminowane wydatki, wskazują, że administracja Litwy Środkowej przez T[ymczasową] K[omisję] R[ządzącą] nie idzie po linii interesów fiskalnych Państwa Polskiego, wobec czego ust. 2 wniosku, dotyczący ustanowienia Komisarza Rządu jest uzasadniony względami finansowymi.

Warszawa, dnia ... lutego 1921 r.

g...g

°Alegat 7°

[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie projektu noweli do ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich]

Projekt noweli do ustawy z dnia 13 lipca 1920 r.
o szkołach akademickich

Warszawa dn. 21 września 1920 r.

DO PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

Postanowienia artykułu 47 ustawy o szkołach akademickich w brzmieniu nadanym mu uchwałą sejmową z 13 lipca 1920 r. nasuwają pewne trudności przy wprowadzeniu ich w życie, a także i w przyszłości mogą wpłynąć ujemnie na rozwój szkół akademickich. Artykuł ten brzmi następująco:

„Profesorowie, którzy przebyli 35 lat w zawodzie nauczycielskim, poczynaając od daty mianowania na profesora, ustępują z katedry, otrzymując pełną emeryturę. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może jednak na wniosek Rady wydziałowej, przyjęty przez Zebranie ogólne, względnie senat, zatwierdzić ich na dalsze 5 lat, po upływie których mogą być w ten sam sposób powoływani nadal na okres pięcioletni, nie dłużej wszakże, niż do 65 roku życia. Profesorowie, którzy z powodu kresu wieku muszą ustąpić z katedry, mogą być przez Radę wydziałową powoływani w charakterze profesorów honorowych, a profesorowie, którzy ustąpili po 35 latach, nie tracą veniam legendi.

Profesorowie, którzy byli już zwyczajnymi lub nadzwyczajnymi profesorami w polskich albo innych równorzędnych szkołach akademickich przed rokiem 1915, mają prawo pozostawać profesorami zwyczajnymi lub nadzwyczajnymi i po upływie 35 lat pracy profesorskiej bez ponownego powoływania, wszakże tylko do 65 roku życia włącznie”.

Otóż przepis ustawy, pozwalający profesorom być czynnymi na katedrach tylko do ukończenia 65 roku życia, nie jest w obecnych warunkach do przeprowadzenia bez wstrząśnięć w ramach szkół akademickich. Mianowicie w szkołach tych daje się odczuwać brak sił profesorskich i natychmiastowe usunięcie z katedr wszystkich profesorów, którzy przekroczyli 65-ty rok życia, pociągnęłoby za sobą ujemne skutki, albowiem nie można byłoby znaleźć odpowiednich na ich miejsce kandydatów. Wobec tego dla dobra szkół akademickich należy pozwolić tym profesorom, którzy obecnie mają ukończony 60-ty rok życia, pozostać na katedrach do 70-tego roku, aby umożliwić stopniowe przygotowanie następców na katedry.

Również słuszną byłoby rzeczą, aby profesorowie już po 25-ciu latach profesury, a nie dopiero po 35-ciu latach zawodowej pracy ustępowali z katedry, mając zapewnioną pełną emeryturę. Zważyć należy, że uczeni uzyskują nominację profesorów co najmniej po kilku latach pracy naukowej i zwyczajnie po kilku jeszcze latach docentury i nie zdarza się, aby ktoś został mianowany profesorem zaraz po ukończeniu studiów akademickich, jak to zazwyczaj zachodzi przy nominacjach urzędników państwowych.

Także z innego jeszcze względu istniejący przepis ustawowy jest niedogodny. Mianowicie okres 35-ciu lat, w którym profesorzy mogliby pozostawać na katedrach bez poddania rewizji ich kwalifikacji do dalszego pozostawania na tych stanowiskach, jest zbyt długi, zważywszy, że profesorami zostają uczeni zwyczajnie między 35–45-tych rokiem życia. Doświadczenie wykazuje, że niektórzy profesorowie szybko się wyczerpują i przestają pracować naukowo tak, iż byłoby stosowniej móc ich zastąpić świeżymi siłami profesorskimi. Dlatego danie możliwości szkołom akademickim powoływania lub niepowoływania na dalsze 5 lat tych profesorów, którzy już zajmowali katedry przez lat 25, odbiłoby się bardzo korzystnie na rozwoju szkół akademickich. Jest to rzeczą tym bardziej uzasadnioną, iż w ostatnich kilku latach wobec szybkiego powstawania nowych szkół akademickich, powoływano na katedry profesorskie uczonych niejednokrotnie z mniejszymi kwalifikacjami, aniżeli mieli je uczeni, których powoływano na katedry przed rokiem 1915-tym. I z tego zatem względu pozostawianie na katedrach obecnych profesorów przez całe 35 lat bez poddania ponownej ocenie ich kwalifikacji po 25-letnim okresie ich pracy zawodowej odbiłoby się niewątpliwie nader ujemnie na naszych szkołach akademickich.

Z powyższych motywów wnoszę o zatwierdzenie następującego projektu do zmiany ustawy z dnia 13 lipca 1920 o szkołach akademickich.

Wniosek:

Artykuł 47. ustawy z 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich traci moc obowiązującą, a w jego miejsce wchodzi przepis następujący:

Art. 47. Profesorowie, którzy przebyli 25 lat w zawodzie nauczycielskim, poczynając od daty mianowania na profesora, ustępują z katedry i otrzymują pełną emeryturę. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może jednak na wniosek Rady wydziałowej, przyjęty przez Zebranie ogólne, względnie przez senat, zatwierdzić ich na dalsze 5 lat w zawodzie nauczycielskim, jeżeli czynią oni zadość naukowym i nauczycielskim wymaganiom, jakim powinni odpowiadać profesorowie szkół akademickich. Po upływie 5-ciu lat profesorowie wysłużeni mogą być w ten sam sposób powoływani nadal na okres pięcioletni, nie dłużej wszakże, jak do 65-go roku życia. Profesorowie, którzy z powodu kresu wieku muszą ustąpić z katedry, mogą być przez Radę wydziałową powoływani w charakterze profesorów honorowych, a profesorowie, którzy ustąpili po 25-ciu latach, nie tracą veniam legendi.

Profesorowie, którzy byli zwyczajnymi lub nadzwyczajnymi profesorami w polskich albo innych równorzędnych szkołach akademickich przed rokiem 1915-tym i wszyscy profesorowie, którzy w chwili wejścia ustawy w życie mieli już ukończony 60-ty rok życia, mają prawo pozostawać profesorami i po upływie 25 lat pracy profesorskiej bez ponownego powoływania, wszakże tylko do 70-tego roku życia włącznie.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

^fM. Rataj^f

^cAlegat 9^c

[Odezwa rządu w sprawie strajku kolejowego]

Obywatele

Strajk kolejowy rozpoczął się. Agitatorzy, którzy go przygotowali, ^hnie czekali do 7 marca, jak to poprzednio publicznie zapowiedzieli, na wynik przedstawionych Rządowi i zresztą w największej części niemożliwych do spełnienia żądań, ale już^h wczoraj oświadczyli Ministrowi Kolei, że, jeżeli do 10 godzin postulaty ich nie zostaną uwzględnione, strajk wybuchnie. Kładąc w ten sposób nóż na gardle swojego własnego kraju i narodu, liczyli na to, że wymuszą ustępstwa, których przyznanie byłoby tryumfem anarchii i groźną klęską dla społecznego ładu w Polsce. Nie o polepszenie bytu chodzi żywiołom, które parły do strajku, ale o to, żeby do strajku doszło za ^hkażdą^h ^cwszelką^c cenę, nie o to, żeby ich rodziny

mogły lepiej żyć, ale o to, żeby Polska żyć nie mogła. Przeciąć wszelkie arterie, konieczne do utrzymania bytu ogółu społeczeństwa, spowodować ^czupełny^c brak opału, żywności, zahamować ruch fabryk – oto najbliższe cele strajku kolejowego, których spełnienie pociągnęłoby za sobą dalsze upragnione przez podżegaczy strajkowych następstwa: głód i bezrząd.

Rząd nie może biernie przypatrywać się tej zgubnej robocie, nie może dopuścić do tego, aby wskutek strajku kolejowego miliony niezaopatrzonych obywateli narażone były na straszne cierpienia głodu i zimna ^{ci} wszelkiego niedostatku^c, Rząd nie pozwoli, aby głodowali żołnierze, którzy bohatercko bronili kraju i obecnie stoją na straży jego granic. Rząd wie, że, odpierając strajk kolejowy wszelkimi środkami, nie cofając się przed użyciem siły, w jego ręce prawnie złożonej, spełnia tylko swój obowiązek.

Obywatele! Od czasu obudzenia się Ojczyzny z niewoli nie było ^cmoże^c momentu ważniejszego dla jej bytu ^hna całe wieki^h aniżeli obecny. Zawarcie pokoju, wywalzonego męstwem i krwią naszych żołnierzy, wchodzi w ostatnią fazę. Ziemia Wileńska ma niebawem stwierdzić niezachwianą moc węzłów, łączących ją z Polską. Górnym Śląskiem wstrząsają ostatnie dreszcze żywiołowego odruchu, który powróci nam tę odwiecznie polską dzielnicę. Po przejściu tych wielkich prób czeka Polskę jasna przyszłość. W tej właśnie chwili, w której ostatecznie utrwała się wolność i potęga Rzeczypospolitej, ^cw której zawierają się sojusze zapewniające Polsce należne stanowisko^c, sprzysięgają się przeciw temu wszelkie siły, którym na zawadzie stoi szczęśliwa i mocna Polska. Że naród nie zniesie dłużej przeszkód, rzucanych w poprzek jego pochodowi do wypełniania swoich dziejowych przeznaczeń, rząd jest pewien, że całe społeczeństwo ^hopowie się^h ^cwystąpi^c przeciw tym, którzy prowadzeni na pasku przez obce, wrogie polskości żywioły, działające z ukrycia, zakłócają jego bezpieczeństwo i kraj chcą pogrążyć w przepaść bez wyjścia.

Położenie gospodarcze Polski jest ^cjeszcze^c ciężkie. Rząd wie o tym i przy każdej sposobności przypomina ^hludności^h konieczność oszczędności. Ale w granicach możliwości czyniły i czynią rząd i Sejm wszystko, ażeby umożliwić przetrwanie tych trudnych czasów. ^hpodwyższa się^h Płace pracowników państwowych ^cpodwyższa się^c do ostatnich granic finansowej możliwości państwa ^{ci} przygotowuje się dalszą poprawę ich bytu^c. Jest też rzeczą jasną, że w agitacji strajkowej, skierowanej wprost przeciw istnieniu państwa, znikoma mniejszość zadaje gwałt potrzebom, interesom i patriotycznym uczuciom olbrzymiej większości tych, w których imieniu ^hoświadczają się^h ^cmają czelność^c występować agitatorzy.

Aby zapewnić ludności zaspokojenie jej najkonieczniejszych potrzeb, zapobiec ^cjej^c ogłodzeniu ^hmiast^h, zapewnić dowóz żywności i węgla, ^cutrzymać powszechny spokój,^c rząd oddał koleje mocy ustaw wojennych. ^hDekret ten^h ^cZarządzenie to^c, wywołane koniecznością, nie będzie trwało ani godziny dłużej, jak ta konieczność będzie wymagała i zostanie cofnięte natychmiast ^hpo ogłoszeniu

się strajkujących do pracy^h. Rząd chwycił się tego środka, aby sprostać odpowiedzialności, która na nim ciąży wobec Państwa i społeczeństwa^h i wie^h ci uważa^c, że w dążeniu zabezpieczenia bytu Rzeczypospolitej wszelkimi dopuszczalnymi środkami znajdzie za sobą cały Naród.

Prezydent Ministrów
Witos^c

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
23 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 24 lutego 1921 r.

Przewodniczy	Prezydent Ministrów p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał porucznik de Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	Juliusz Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Robót Publicznych	Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	
Szef Departamentu	dr Stefan Piechocki
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 6-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 23 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Sprawozdanie Ministra Skarbu z wyjazdu do Rygi; tę część posiedzenia uznano za tajną.

3. Rada Ministrów przyjęła załączony (alegat 1) projekt ustawy o oznaczeniu linii brzegowej rzek żeglowych i spławnych na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

W art. 5 po wyrazach „wyznaczy właścicielom” dodano wyrazy „i prawnym użytkownikom”; art. 8 skreślono.

4. Projekt ustawy o opiece społecznej (alegat 2) Minister Pracy i Opieki Społecznej wycofał spod obrad Rady Ministrów.

5. Rada Ministrów rozpatrzyła ponowny, przerebadany w myśl uchwały Rady Ministrów z 16 grudnia 1920 r., projekt ustawy o przelaniu praw skarbowych państwa austriackiego oraz praw członków domu panującego Austro-Węgier na Skarb Państwa Polskiego (alegat 3).

W art. 1 ustępie 2 skreślono wyraz „ściśle”.

Odczytano załączoną (alegat 4) opinię Generalnej Prokuraturii.

6. Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych oświadcza, że umieszczenie swego nazwiska na odezwie Rządu do społeczeństwa z powodu oddania kolei pod moc ustaw wojennych uważa za niezgodne ze stanem faktycznym i podnosi, że po przyjęciu dymisji jego przez Naczelnika Państwa pełni tylko funkcje kierownika ministerstwa.

Prezydent Ministrów stwierdza, że dotycząca uchwała Rady Ministrów z 23 lutego br. zapadła jednogłośnie, jednomyślnie również uchwalono, by na odezwie umieścić podpisy całego Rządu. Prezydent Ministrów równocześnie zaznacza, że Naczelnik Państwa w piśmie z 17 lutego br., przychylając się do prośby Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zwolnienie z urzędu poruczył mu dalsze pełnienie dotychczasowych funkcji aż do powołania następcy. Z praw przysługujących Ministrowi – Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych już po otrzymaniu dymisji korzysta i w Sejmie i na Radzie Ministrów.

7. Na wniosek Ministra Sprawiedliwości załatwienie sprawy głosowania plebiscytowego Górnoślązaków, pozostających w więzieniach polskich, przekazano Ministrom Spraw Zagranicznych i Sprawiedliwości.

Posiedzenie ukończono o godzinie 9-ej wieczorem.

Witos^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek Ministra Robót Publicznych dotyczący projektu ustawy o oznaczeniu linii brzegowej publicznych wód płynących na obszarze zaboru rosyjskiego]¹⁶⁷.
2. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie przedłożenia do Sejmu Ustawodawczego dotyczącego ustawy o opiece społecznej].
3. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dotyczący przelania praw skarbowych państwa austriackiego oraz spraw członków domu panującego Austro-Węgier na Skarb Państwa Polskiego].
4. [Odpowiedź Prokuraturii Generalnej na pismo w sprawie projektu ustawy o przelewie na Państwo Polskie dóbr b. cesarstwa austriackiego oraz wszelkiej własności korony i prywatnych dóbr dawnej rodziny panującej].

¹⁶⁷ Nie publikuje się.

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie przedłożenia do Sejmu Ustawodawczego dotyczącego ustawy o opiece społecznej]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego przedłożenia na Sejm Ustawodawczy

Treść przedłożenia
USTAWA O OPIECE SPOŁECZNEJ
Określenie i cel opieki społecznej.

Art. 1.

Opieką Społeczną w rozumieniu niniejszej ustawy jest zaspokajanie ze środków publicznych, niezbędnych do życia potrzeb tych osób, które trwale lub chwilowo własnymi środkami materialnymi i własną pracą uczynić tego nie mogą, jak również zapobieganie wytwarzaniu się stanu powyżej określonego.

Zakres opieki społecznej.

Art. 2.

Opieka Społeczna w zakresie powyższym (art. 1) obejmuje w szczególności:

- a) opiekę nad dziećmi i młodzieżą pozaszkolną, zwłaszcza nad sierotami, pólsierotami, dziećmi nieślubnymi, przestępnymi oraz zagrożonymi przez wpływy złego otoczenia,
- b) ochronę macierzyńską i opiekę nad matkami obarczonymi dziećmi,
- c) opiekę nad starcami, inwalidami, nieuleczalnie chorymi, upośledzonymi umysłowo i w ogóle nad niezdolnymi do pracy całkowicie lub częściowo,
- d) opiekę nad bezdomnymi, ofiarami wojny i szczególnie ciężko poszkodowanymi,
- e) opiekę rodzinami więźniów i nad więźniami po odbyciu kary,
- f) walkę z żebractwem, włóczęgostwem i alkoholizmem oraz opiekę nad instytucjami społecznymi zapobiegającymi nierządowi.

Środki zaspokajania niezbędnych potrzeb.

Art. 3.

W zakresie zaspokajania niezbędnych potrzeb życiowych (art. 1) opieka społeczna polega na dostarczeniu: a) koniecznych środków żywności, bielizny, odzieży i obuwia, b) pomieszczenia z opałem, c) pomocy leczniczej, d) pomocy w odzyskaniu utraconej lub podniesieniu zmniejszonej zdolności do pracy, e) pomocy w nabyciu niezbędnych narzędzi pracy zawodowej.

Prócz wyżej wymienionych za niezbędne potrzeby życiowe uważa się u dzieci: staranie o moralne i fizyczne ich wychowanie; u młodocianych – pomoc w przygotowaniu do pracy zawodowej.

Nadto opieka społeczna obejmuje obowiązek sprawienia pogrzebu.

Obowiązek sprawowania opieki społecznej w ogólności.

Art. 4.

Obowiązek sprawowania opieki społecznej ciąży poza przypadkiem przewidzianym w art. 6 nin[iejszej] ust[awy] na związkach komunalnych, o ile w poszczególnych wypadkach pewne osoby fizyczne lub prawne na mocy przepisów czy innego tytułu prawnego nie są zobowiązane do pokrycia w całości lub części wydatków na niezbędne potrzeby życiowe.

Rozgraniczenie obowiązków opiekuńczych gminy, powiatów i państwa.

Art. 5.

Obowiązki związków komunalnych w zakresie wykonywania opieki społecznej rozgraniczają się w sposób następujący:

a) Gminy wiejskie i miasta niewydzielone ze związku komunalnego powiatowego sprawują zasadniczo opiekę pozazakładową; zakładową zaś o tyle, o ile pewne zakłady opiekuńcze z własnych funduszy gmin założone i utrzymane być mogą.

b) Związki komunalne powiatowe uzupełniają opiekę gmin wiejskich i miast, niewydzielonych ze związku komunalnego powiatowego przez udzielenie pomocy materialnej gminom, niemogącym o własnych środkach podołać ciężącym na nich obowiązkom opiekuńczym, oraz organizują i sprawują działy opieki społecznej, wymagającej stałych urządzeń i zakładów, a obejmujących działalnością swoją cały powiat.

c) Miasta, wydzielone ze związku powiatowego, sprawują oba rodzaje opieki pod a) i b) wymienione.

d) Wojewódzkie związki komunalne uzupełniają opiekę wykonywaną przez związki komunalne powiatowe i miasta wydzielone ze związku komunalnego powiatowego, oraz sprawują działy opieki społecznej, wymagającej stałych urządzeń i zakładów, a obejmujących działalnością swoją całe województwo.

Punkt a) niniejszego artykułu nie zwalnia jednak gminy wiejskie i miasta wydzielone z komunalnego związku powiatowego od obowiązku zwrotu kosztów utrzymania w zakładach innych związków komunalnych.

Art. 6.

Państwo poza przypadkami w nin[iejszej] ust[awie] wymienionymi, ponosi wydatki, połączone z opieką nad osobami, względem których ma specjalne obowiązki z tytułu publiczno-prawnego, tudzież z wykonywaniem tych rodzajów opieki, które przekraczają możliwość świadczenia związków komunalnych, nadto

zakłada ono i utrzymuje urządzenia i instytucje opiekuńcze o charakterze ogólnopoważnym.

Art. 7.

Czynniko zobowiązane w myśl art. 5 i 6 ust[awy] nin[iejszej] do sprawowania opieki zakładowej mogą spełniać zadania powyższe za pośrednictwem prywatnych zakładów opiekuńczych na zasadzie osiągniętego z nimi porozumienia.

Nabycie prawa do trwałej opieki.

Art. 8.

Prawo do trwałej opieki wobec gminy nabywają obywatele Rzeczypospolitej Polskiej przez co najmniej roczny, trwały pobyt w gminie po ukończeniu lat 16. Nadto prawo to nabywają:

a) kobiety przez zamążpójście od chwili zawarcia małżeństwa w tej gminie, w której służy ono mężowi.

Prawo to, w sposób powyższy nabyte nie gaśnie przez owdowienie, rozwiązanie lub rozdzielenie małżeństwa, dopóki nie zostanie nabyte w innej gminie.

b) Dzieci ślubne, lub w myśl ustawy cywilnej, ze ślubnymi równouprawnione, przez urodzenie w tej gminie, w której służy ono ojcu. Wszelkie zmiany w zakresie prawa do opieki ojca powodują te same zmiany w odnośnym prawie dziecka do lat 16.

c) Dzieci do lat 16, których ojciec nie żyje w tej gminie, w której je miał w chwili śmierci ich ślubny ojciec, względnie matka, o ile ta po śmierci męża nabyła samodzielne własne prawo do opieki.

d) Dzieci ślubne, które w małżeństwie rozdzielonym pozostają przy matce, oraz dzieci nieslubne w tej gminie, w której służy ono matce.

Utrata prawa do trwałej opieki.

Art. 9.

Prawo do opieki, nabyte w myśl art. 8 ust[awy] nin[iejszej] ustaje:

- a) przez nabycie tego prawa w innej gminie,
- b) przez stałą dwuletnią nieobecność w gminie.

Wyjątki stanowią wypadki nieobecności wskutek służby wojskowej, przebywania w zakładach leczniczych lub opiekuńczych, jak też w zakładach przymusowego zamknięcia.

Prawo do opieki tymczasowej.

Art. 10.

Każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo do tymczasowej opieki ze strony gminy, w której okręgu przebywa w chwili, kiedy wynikła potrzeba

opieki bez względu na czas trwania pobytu; gmina, która nie jest równocześnie zobowiązana do sprawowania opieki trwałej w myśl art. 8 ust[awy] nin[iejszej] może domagać się zwrotu wydatków od gminy do trwałej opieki zobowiązanej, względnie odesłać tam potrzebującego opieki.

Art. 11.

Odesłanie potrzebującego opieki do gminy, w której posiada prawo do opieki trwałej jest niedopuszczalne:

- a) jeżeli odesłanie połączone jest ze szkodą dla zdrowia lub życia;
- b) jeżeli gmina, do trwałej opieki zobowiązana, oświadczy gotowość zwrotu wszelkich kosztów, połączonych z wykonaniem opieki.

Art. 12.

Odesłanie nie może nastąpić w żadnym wypadku wcześniej, niż gmina, do której potrzebujący opieki ma być odesłany, obowiązek swój opieki nad nim uzna i gotowość przyjęcia go oświadczy. Do tej chwili zaś, na wypadek sporu między dwiema gminami, aż do czasu rozstrzygnięcia tego sporu udzielić powinna potrzebującemu opieki ta gmina, w której potrzebujący znajdował się w chwili powstania potrzeby opieki. Gmina ma w tym wypadku prawo do żądania zwrotu połączonych z wykonaniem tej opieki kosztów wobec właściwej gminy opiekuńczej potrzebującego.

Art. 13.

Opiekę nad obywatelami, którzy w żadnej gminie Rzeczypospolitej nie mają prawa do trwałej opieki, wykonywa gmina pobytu. Koszty tej opieki ponosi państwo.

Art. 14.

Gmina, zobowiązana do opieki w myśl przepisów nin[iejszej] ust[awy] nie może potrzebującemu odmówić opieki z tego powodu, że w myśl art. 4 ust[awy] nin[iejszej] pewne osoby fizyczne lub prawne zobowiązane są do zaspokojenia jego niezbędnych potrzeb życiowych.

W takich wypadkach gmina udzieli opieki, zwrotu zaś wydatków ze sprawowania tej opieki wynikłych domagać się może od wyżej wskazanych osób fizycznych, lub prawnych w granicach ich zobowiązania.

Prawa obcokrajowców.

Art. 15.

Prawa cudzoziemców do opieki społecznej w granicach Rzeczypospolitej Polskiej określą umowy międzynarodowe, w braku zaś tychże stosowane będą zasady wzajemności.

Materialne środki na cele opiekuńcze.

Art. 16.

Koszty opieki społecznej, wykonywanej przez związki komunalne, pokrywane być winny:

- a) z sum budżetowych związków komunalnych,
- b) z funduszków, innego majątku lub dochodów z nich, przeznaczonych na ten cel w myśl postanowień osób fizycznych, czy prawnych,
- c) z sum, przeznaczonych specjalnymi przepisami prawnymi (kar, grzywien itp.).

Połączenie ciał samorządowych.

Art. 17.

Dla ulżenia swym obowiązkom opiekuńczym, tudzież dla skuteczniejszego sprawowania opieki społecznej, mogą dobrowolnie łączyć się we wspólną jednostkę administracyjno-opiekuńczą gminy tego samego związku komunalnego powiatowego, gminy różnych związków komunalnych powiatowych, oraz różne związki komunalne powiatowe.

Połączenie takie wymaga zgody w pierwszym wypadku sejmiku powiatowego, w drugim i trzecim zgody wojewody, we wszystkich zaś wypadkach zatwierdzenia Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

Art. 18.

Przymusowe połączenie związków komunalnych w celach opiekuńczych wymaga uchwały Rady Ministrów.

Egzekutywa.

Art. 19.

W razie uchylecia się związków komunalnych od wstawienia do budżetu lub uchwalenia poza nim wydatków, do pokrycia których są w myśl ust[awy] nin[iejszej] zobowiązane, wprowadzi władza nadzorcza, na wniosek właściwego organu M[inister]stwa Pracy i Opieki Społecznej odpowiednie kwoty do budżetów odnośnych związków komunalnych.

W wypadkach wyjątkowych, w których Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z M[inister]stwem Spraw Wewnętrznych i Skarbu uznają, że związki komunalne nie są w możności wypełnić obowiązków, z ustawy niniejszej wynikających mogą oni na pokrycie tych potrzeb udzielić odpowiedniej pomocy z funduszków państwowych.

Art. 20.

Jeżeli związek komunalny mimo wezwania władzy nadzorczej, w dziedzinie opieki społecznej nie wykonywa swoich obowiązków w granicach budżetu, lub wykonywa je nienależycie, służy Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej prawo przeprowadzenia na koszt odnośnego ciała samorządowego niezbędnych zarządzeń w porozumieniu z właściwą władzą nadzorczą.

Rozstrzygnięcie sporów.

Art. 21.

W sprawach, wynikających z zastosowania ustawy niniejszej:

a) Skargi przeciw organom związków komunalnych rozstrzygane będą przez państwowe organy nadzorcze, a w ostatniej instancji przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. Skargi przeciw m.st. Warszawie, rozstrzygane będą w pierwszej i ostatniej instancji przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

b) Spory pomiędzy związkami komunalnymi rozstrzygane będą przez wspólną dla tych związków władzę nadzorczą. Jeśli każdy z tych związków podlega innej władzy nadzorczej, spory te rozstrzygać będzie władza przełożona, względnie Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. O skargach na decyzje władzy, która spór rozstrzygnęła decyduje władza przełożona. Decyzja Ministra Pracy i Opieki Społecznej, wydana w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych zaskarżeniu nie podlega.

c) Roszczenia ciał samorządowych do Skarbu Państwa rozstrzygane będą przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Skarbu. Orzeczenie ich jest ostateczne.

Zwierzchnie władze. Rada Opieki Społecznej.

Art. 22.

Zwierzchnią władzą w sprawach opieki społecznej jest Minister Pracy i Opieki Społecznej, do którego kompetencji w dziedzinie powyższej, prócz spraw wymienionych w artykule 2-gim niniejszej ustawy należy:

- a) współdziałanie z Głównym Urzędem w sprawach osiedleńczych,
- b) popieranie stowarzyszeń i związków o charakterze wzajemnej pomocy,
- c) nadzór i kontrola nad działalnością instytucji dobroczynnych,
- d) rejestracja towarzystw, zakładów i instytucji opiekuńczych, tudzież legalizacja ich statutów.

Przy Ministrze istnieje jako jego organ doradczy Rada Opieki Społecznej.

Art. 23.

Ustawa niniejsza obowiązuje na obszarach b. zaboru rosyjskiego i b. zaboru austriackiego po upływie 3 miesięcy od dnia jej ogłoszenia w dzienniku ustaw.

Art. 24.

Z wejściem w życie ustawy niniejszej tracą moc obowiązującą wszelkie postanowienia prawne, dotyczące spraw w ustawie tej uregulowanych; dotychczasową opiekę nad ubogimi zastąpi opieka społeczna. Dotychczasowy fundusz ubogich w b. zaborze austriackim odtąd nazywać się będzie funduszem opieki społecznej.

Art. 25.

Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych wyda w drodze rozporządzeń, które w dzienniku Ustaw ogłoszone będą, przepisy wykonawcze do ustawy niniejszej, określając w nich, między innymi: organizację i sposób wykonywania opieki społecznej w poszczególnych działach wliczonych w art. 2, organizację i kompetencję Rady Opieki Społecznej, oraz organizację organów opieki społecznej w związkach komunalnych.

Art. 26.

Wykonywanie ustawy niniejszej poleca się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

Uzasadnienie

Uwagi o charakterze ogólnym

A. Krótka charakterystyka opieki społecznej pod względem prawnym w byłych trzech zaborach.

W chwili odzyskania niepodległości, w każdym z byłych trzech zaborów istniał i do dziś istnieje odmienny pod względem prawnym stan w dziedzinie opieki społecznej.

W b. zaborze pruskim ustawa z dn. 6 czerwca 1871 r. (Unterstützungswohnistzgesetz) zmieniona nowelą z dn. 12 marca 1894 r., a następnie nowelą z dn. 30 maja 1908 r. zbliżyła opiekę społeczną do poziomu przez życie i naukę zakreślonego. Opieka nad „potrzebującymi” jest tam obowiązkiem miejscowych „Ortsarmenverbände” (jedna lub kilka gmin, jeden lub kilka obszarów dworskich, lub związek gmin i obszarów dworskich), tudzież związku krajowego (Landarmenverband). Każdy krajowiec czy cudzoziemiec ma prawo żądać wsparcia tymczasowego od miejscowego związku, w którego okręgu przebywa w chwili zajścia potrzeby opieki, bez względu na to, czy ma tam prawo do trwałej opieki (Unterstützungswohnsitzgesetz). Prawo do trwałej opieki nabywa się wobec związku przez jednoroczny nieprzerwany pobyt w jego okręgu. Związek, który

udzielił tymczasowego wsparcia ma prawo regresu o zwrot poniesionych wydatków od związku do trwałej opieki zobowiązanego. Związek krajowy (Landarmenverband) jest organizacją wyższorzędną, obejmującą pewną liczbę miejscowych związków, a powoływany jest do uzupełnienia opieki tych związków. Związek krajowy sprawuje opiekę posiłkową, ponosząc wydatki związane z opieką nad osobami niemającymi w żadnym związku miejscowym prawa do opieki trwałej.

W Austrii opieka społeczna, zwana opieką nad ubogimi, nie tworzyła samodzielnej dziedziny prawnej, lecz była czymś drugorzędnym, była dodatkiem do prawa o przynależności, z którym w ustawie o przynależności z r. 1863 w nierozdzielnej całości połączona została. Powyższa ustawa państwowa tworzyć miała ramy o bardzo ogólnym charakterze dla ustaw krajowych o opiece nad ubogimi. Galicja, walcząc w pracy nad swym odrodzeniem z olbrzymimi trudnościami historycznej, politycznej, kulturalnej i gospodarczej natury, zajęta sprawami, które uważała za ważniejsze, nie wyszła w dziedzinie opieki społecznej poza sferę projektów i zasad ogólnych, wobec czego wyżej wspomnianej ramowej ustawy nie rozwinęła; uczyniły to tylko we własnym zakresie niektóre większe miasta galicyjskie w osobnych statutach, w sposób jednak dowolny i wielce różnorodny.

Najgorzej pod wspomnianym wyżej względem rzecz się miała w b. zaborze rosyjskim. Tu nie brak wprawdzie całego szeregu przepisów administracyjnych, utrzymujących różnicę wyznaniową, a wprowadzających coraz to nowe zmiany w organizacji tzw. dobroczynności publicznej, – brak natomiast przepisu, który by wprowadził obowiązkową opiekę społeczną (poza obowiązkiem zwrotu kosztów leczenia). Opieka nad ubogimi stanowiła tu moralny tylko obowiązek gmin, którym przepisy prawne polecały obmyślać środki potrzebne dla utrzymania swych ubogich niezdolnych do pracy. Poza brakiem zasady obligatoryjnej w dziedzinie opieki inna jeszcze zasadnicza przyczyna stała tu na przeszkodzie rozwoju dobroczynności. Tą przyczyną był charakter organów wykonawczych i nadzorczych. Organizacja bowiem cała była w ten sposób urządzona, że opiekę w gminach wykonywały w myśl ustawy z r. 1864 urzędy gminne, w powiatach – powiatowe rady dobroczynności publicznej, w Warszawie do 14 listopada 1907 r. rada miejska dobroczynności publicznej, a od tego czasu magistrat m. Warszawy, przy którym utworzono specjalny wydział dobroczynności publicznej. Naczelną władzą nadzorczą było M[inister]stwo Spraw Wewnętrznych.

Instytucje dobroczynne prywatne podlegały na prowincji radom gubernialnym dobroczynności publicznej, w Warszawie policji i warszawskiemu generał-gubernatorowi. Okoliczność, że wszystkie wyżej wymienione Rady były organami rządowymi, na wskroś biurokratycznymi i rusyfikacyjnymi, że nadzór rządowy nad sprawami dobroczynności miał głównie polityczny i policyjny charakter, że, z wyjątkiem Warszawy (od 1907 r.), krępował tak organy miasta i gmin, jak i prywatne instytucje dobroczynne, powstrzymywała przyływ funduszków na cele dobroczynne i niszczyła zainteresowanie społeczeństwa w sprawach opiekuńczych.

B. Potrzeba reformy i jej cele.

Wyżej opisany stan rzeczy panował w dziedzinie opieki społecznej w chwili odzyskania Niepodległości, w chwili, kiedy wskutek kilkuletniej wojny potrzeby społeczeństwa w danym kierunku były wprost nieogarnione, kiedy kadry zupełnie do pracy niezdolnych: sierot, wdów obarczonych dziećmi, kalek, inwalidów wojennych i cywilnych wzrosły do cyfr niebywałych. Kiedy nieprzeliczone rzesze zdolnych do pracy nie mając warsztatów pracy, nie mają pracy bez swej winy; kiedy wskutek demoralizacji, wojną spotęgowanej, rosła szeregami zdolnych do pracy, lecz niechęcych uczciwie pracować (prostyucja, wstręt do pracy, włóczęgostwo) i przygotowują coraz to nowe zastępy nędzarzy, nie tylko w moralnym, lecz i ekonomicznym znaczeniu; kiedy rozpasana spekulacja i wprost szalone ceny dóbr wszelkiego rodzaju powodują, że ci, co tylko z pracy żyli – żyją w niedostatku, a często wprost w nędzy. Wyżej opisany stan rzeczy panuje i dzisiaj. W takiej chwili i w czasie dość długiej jeszcze przyszłości, dopóki rany wojną zadane uleczone nie zostaną, nie można liczyć na skuteczność ofiarności prywatnej, w takiej chwili nie można pozostawiać pola dla dowolności związkom komunalnym, pozbawionym, zwłaszcza w mniejszych komórkach administracyjnych, wszelkiej w danym względzie tradycji, lecz należy opiekę społeczną uczynić wspólnym obowiązkiem związków komunalnych i państwa, określić dokładnie jej treść i zakres, wskazać, kto jest do niej uprawniony, kto i w jakim rozmiarze zobowiązany, wesprzeć działalność prywatnych instytucji opiekuńczych, by w sprawowaniu poszczególnych rodzajów opieki społecznej związki komunalne zastąpić mogły. Tym potrzebom stara się zadość uczynić projekt niniejszej ustawy.

C. Przejściowy charakter projektowanej ustawy.

Ponieważ ideałem opieki społecznej w najnowszym ujęciu jest dążenie do zastąpienia poszczególnych jej działów obecnych ubezpieczeniami społecznymi, projektowana ustawa powinna tworzyć stadium przejściowe i trwać tylko przez czas konieczny dla przygotowania i wprowadzenia w życie odpowiednich ustaw o ubezpieczeniach społecznych, gdy to się stanie, poza ubezpieczeniami społecznymi pozostaną te tylko części dzisiejszej opieki społecznej, które ze względów technicznych do kalkulacji ubezpieczeniowych absolutnie się nie nadają (np. kalek od urodzenia, opieka zapobiegawcza) lub których ubezpieczenie byłoby niemoralne (np. opieka nad więźniami). Wspomnieć należy, że przymusowe ubezpieczenia uznane zostały za najdoskonalszą formę opieki społecznej, albowiem z jednej strony przez rozkład świadczeń między różne osoby i instytucje oszczędzają wydatków państwu i związkom komunalnym, z drugiej zaś strony zwalniają ubezpieczonego od troski niepewności przez wprowadzenie stałych norm ewentualnego zaopatrzenia, powiększając produktywność jego pracy.

Uwagi do poszczególnych artykułów.

Do art. 1.

Definicja w art. tym zawarta obejmuje opiekę we właściwym, nowoczesnym tego słowa znaczeniu; mieści się w niej tzw. dotychczas opieka nad ubogimi (opieka w ścisłym tego słowa znaczeniu), jak też opieka zapobiegawcza. Pierwsza ma na celu dostarczenie niezbędnych do życia potrzeb tym, którzy przy pomocy własnych środków materialnych, czy własnej pracy uczynić tego nie mogą, druga zaś ma ochronić społeczeństwo przed wytwarzaniem się lub rozwijaniem tzw. ubóstwa. Bez tej opieki zapobiegawczej pierwsza byłaby tylko przedłużeniem istniejącego stale od najdawniejszych czasów stanu rzeczy przy zmniejszających się tylko podmiotach i przedmiotach opieki.

Do art. 2.

Artykuł ten wylicza w zakresie czynności opieki społecznej kategorii osób, które pod warunkiem art. 1 (o ile nie mogą zdobyć niezbędnych do życia środków przy pomocy swej pracy lub majątku), z opieki społecznej korzystać winny.

Punkty a), b) i c) obejmują zupełnie lub częściowo do pracy niezdolnych. Tą kategorię społeczeństwo zaopiekować się musi. Dziećmi, by je na pożytecznych i pracowitych wychować obywateli. Matką obciążoną dziećmi, by ją utrzymać przy zdolności do pracy, pomóc w utrzymaniu i wychowaniu dzieci. Starcami, inwalidami, nieuleczalnie chorymi, upośledzonymi umysłowo i innymi w ogóle niezdolnymi do pracy zupełnie lub częściowo zająć się społeczeństwo winno przez wzgląd na to, co bezpośrednio lub pośrednio w czasie swej zdolności dłań działali; częściowo niezdolnymi nadto, by im zdolność w razie możliwości przywrócić, względnie pozostałą jeszcze wykorzystać. Niezdolnymi wreszcie od urodzenia, by im niezawinioną wcale krzywdę zmniejszyć, a społeczeństwo przed szkodliwymi skutkami, jakie by z pozostawienia ich bez pomocy wyniknąć mogły uchronić (choroby zakaźne, przestępstwa itp.). Punkt d) obejmuje osoby o zmniejszonej tylko zdolności do pracy, lub nawet do niej zdolne, których samodzielność jednakże gospodarcza została nadwężona, a byt materialny zagrożony głównie wskutek okoliczności od nich niezależnych. Osobom tym należy utraconą samodzielność gospodarczą w interesie społecznym przywrócić oczywiście sposobami, ponieważ chodzi bądź co bądź o zdolnych do pracy, o ile możliwości najmniej dla sprawujących opiekę uciążliwymi (udzielanie pożyczek, ułatwianie w wyszukiwaniu pracy, ułatwianie w nabyciu narzędzi pracy itd.).

Do punktu e): Rodzina więźniów znajduje się najczęściej w położeniu wymagającym opieki i pomocy; o ile bowiem żyje ona tylko z pracy, skazana bywa często na tzw. moralną niezdolność do pracy, polegającą na trudności jej znalezienia wskutek nieufności i niechęci otoczenia; o ile zaś jest niezdolna do pracy, uzyskuje daleko trudniej, niż inni pomoc otoczenia; to samo tylko w większym

stopniu odnosi się do uwolnionych z więzienia. W czasie odbywania zaś kary konieczne jest współdziałanie władz opiekuńczych z władzami sprawiedliwości dla zapewnienia skuteczności opieki po uwolnieniu, względnie nad rodziną więźnia. Polegać ona winna na otrzymywaniu w czas wiadomości o terminach uwolnienia, by można było odpowiednio kroki przedsięwziąć, np. pośredniczenie między rodziną a odbywającym karę itp. Wszystkimi tymi kategoriami należy jednakże opiekować się tak, by opieka społeczna nie stawała się premią dla uwolnionego z więzienia, względnie jego rodziny.

Punkt f) obejmuje najgłówniejsze formy opieki zapobiegawczej. Odnosi się on do osób, które uczciwie pracować nie chcą. Opieka społeczna, wniknąwszy w przyczyny tych nader szkodliwych chorób społecznych musi zapobiegać przestaczaniu się ich w samą chorobę, tym zaś gdzie już choroba zaistniała – zwalczając ją jak najskuteczniej. Domaga się tego interes i bezpieczeństwo publiczne albowiem alkoholik, żebrak i włóczęga, obok prostytutki – to najpodatniejszy do zbrodni materiał. A ponieważ społeczeństwo, skoro raz popełni zbrodnię, będzie ich musiało utrzymywać i żywić w więzieniu (a utrzymanie więźnia jest bardzo kosztowne), przeto daleko rozumniej i oszczędniej jest przeciwdziałać temu w porę, a już zgoła nieocenione jeśli się z tego do zbrodni predestynowanego elementu znaczny procent da ocalić i na drogę uczciwej, a pożytecznej pracy skierować.

Do art. 3.

Artykuł ten od a) do c) wylicza środki, które dotychczasowa teoria i praktyka przynajmniej w opiece zamkniętej uważały zgodnie za niezbędne do utrzymania jednostki ludzkiej przy zdrowiu i życiu. Dzięki takiemu ujęciu treści opieki jednostki ludzkiej, stojące na granicy ubóstwa, a względnej samodzielności gospodarczej, uzyskują tę drugą i z przedmiotów opieki stają się pożytecznymi członkami społeczności ludzkiej. Ustęp przedostatni tego artykułu obejmujący potrzeby dzieci i młodocianych jest ostatnim wyrazem nowoczesnej nauki i polityki opiekuńczej.

Do art. 4.

Powyższy artykuł wymienia związki komunalne jako główny czynnik, do sprawowania opieki społecznej zobowiązany, w pierwszym zaś rzędzie gminy, jak świadczy art. 5 i następne. Taki stan rzeczy opiera się na rozwoju historycznym, względnie na organizacji administracji społeczeństwa. Gmina bowiem, jako naturalny związek osób, oparty na fakcie wspólnego zamieszkania i wynikającym stąd pokrewieństwie interesów – zdaje się już w myśl naturalnych zasad prawnych być powołaną do pomocy swym członkom, gdy jej zapotrzebują. Przemawiają tu nadto i względy praktyczne. Gmina, jako jednolita jednostka administracyjna, łatwo przeprowadzić może niezbędną w opiece zasadę indywidualizacji i dzięki

niej odróżnić naprawdę potrzebujących od symulantów. Jak z treści niniejszego artykułu wynika pomoc gminy w wielu wypadkach bywa posiłkowa, a dzieje się to w celu ulżenia gminom w tych wszystkich wypadkach, w których pewne osoby fizyczne lub prawne obowiązane są do pokrycia w całości lub części potrzeb niezbędnych w myśl przepisów powszechnego prawa cywilnego lub przepisów ustaw specjalnych (np. ustawy górniczej, przemysłowej, o ubezpieczeniach robotników, przepisów o czeladzi służbowej, o kasach wsparcia itp.), wreszcie na mocy jakiegokolwiek innego tytułu prawnego (np. umowy, rozporządzenia ostatniej woli).

Do art. 5.

Artykuł powyższy rozgranicza prawa i obowiązki związków komunalnych w ten sposób, by zaistniała pewna elastyczność, umożliwiająca przy współdziałaniu czynnika państwowego z samorządowym najbardziej celowe zastosowanie przepisów nin[iejszego] art., łącznie z art. 6, 7, 17, 18 oraz 19 cz[ęść] II.

Do art. 6.

Artykuł ten stanowi wyjątek od zasady obowiązku ciał samorządowych do sprawowania opieki i ponoszenia związanych z nią wydatków. Rola państwa jest tu dwojaka: po pierwsze ponosi ono wydatki, połączone z opieką nad osobami, względem których ma specjalne obowiązki z tytułu publiczno-prawnego, np. inwalidami, pokrzywdzonymi przez działania nieprzyjacielskie itp. Po wtóre uzupełnia ono opiekę związków komunalnych poza granicami możliwości świadczenia z ich strony, o ile chodzi o zakładanie i utrzymanie stałych urzędzeń i instytucji o charakterze ogólnopaństwowym.

Do art. 8.

Ustawodawstwo państw, stosujących opiekę obowiązkową, zna trzy systemy, na których opiera się prawny obowiązek pomocy potrzebującym: 1) System prawa urodzenia, względnie obywatelstwa, 2) system prawa przynależności, 3) pobytu w pewnej miejscowości. System pierwszy miał rację bytu, kiedy zasada wolnoprzesiedlności nie była uznana i gdy nie było tak silnie jak dziś rozwiniętego przemysłu, lecz przeważało gospodarstwo naturalne. Dzisiaj jednakże w czasach kwestii robotniczej i socjalnej nie można się nań zgodzić, tak ze względu na gminę, jak też na potrzebującego opieki. Jak bowiem niesłuszną jest rzeczą domagać się od gminy wiejskiej, aby obywatele, którzy całe życie spędzili poza nią, mogli na starość, kiedy zdolność do pracy utracą – żądać od niej ponoszenia wydatków z opieką nad nimi związanych, tak z drugiej strony nie można potrzebującego pomocy kierować do gminy, w której się urodził lub nabył obywatelstwo przed kilkudziesięciu laty, a z którą nic go obecnie nie łączy. System drugi ma tę niedogodność, że wymaga zbyt długiego czasu do nabycia prawa

do opieki i że gminy w systemie tym zbyt często korzystać mogły z możliwości odmawiania przynależności tym, którzy w myśl ich mniemania mogli być dla nich ciężarem. Toteż nowoczesne ustawodawstwo dzisiaj, w dobie wzmagania się życia przemysłowego i fabrycznego, w dobie szukania zarobku i wędrowności za pracą, uważając opiekę społeczną za poważną i samoistną część kwestii socjalnej, mają tendencję skracania czasokresów i ułatwiania możliwości osiągnięcia prawa do opieki. Ten system zaprowadzony w Niemczech i obowiązujący dziś w b. zaborze pruskim, a wymagający do nabycia prawa do opieki jednorocznego pobytu, jest uważany za ostatni wyraz postępu w danej dziedzinie: system ten stosuje niniejsza ustawa w omawianym artykule. Prawo do opieki w artykule tym zawarte dzieli się na samoistne pod a), zaczynające się od 16 roku życia, a więc od czasu w którym normalnie zaczyna się zdolność zarobkowania, tudzież pochodne – przez urodzenie i zamążpójście nabywane (punkt b, c, d, e art.).

Do art. 9.

W końcowym ustępie tego artykułu wprowadzono wyjątek od zasady, że przez dwuletnią nieobecność w gminie traci się prawo do trwałej opieki. Dzieje się to albo w przypadkach, w których wolny wybór miejsca pobytu jest wykluczony, jak np. w razie pełnienia służby wojskowej, uwięzienia, albo też w interesie związków, utrzymujących zakłady lecznicze jak opiekuńcze. Byłoby bowiem rzeczą niesprawiedliwą, gdyby związki te w zamian za utrzymywanie zakładów obarczone były obowiązkiem opiekowania się trwałego jednostkami, które przez roczny pobyt w zakładzie nabędą prawo do trwałej opieki.

Do art. 10, 11, 12.

Na wzór ustawy obowiązującej w b. zaborze pruskim, wprowadza omawiana ustawa, prócz prawa do trwałej opieki, prawo do opieki tymczasowej, zobowiązując do niej tę gminę, w której okręgu potrzebujący opieki w chwili zajścia potrzeby mieszka. Zasada powyższa w art. 10 wyrażona łącznie z art. 11 i 12 wyklucza możliwość pozostawienia potrzebującego kiedykolwiek bez pomocy i opieki, albowiem w razie zajścia potrzeby opieki gmina pobytu bez względu na to czy jest do trwałej opieki zobowiązana, czy też nie, udzieli potrzebującemu pomocy, względnie zaproponuje przyjęcie go gminie do trwałej opieki zobowiązanej. O ile gmina ta zgodzi się, potrzebujący opieki będzie do niej odesłany, jeśli zaś odesłanie połączone będzie ze szkodą dla zdrowia lub życia, lub jeśli gmina oświadczy gotowość zwrotu wszelkich wydatków, z wykonywaniem opieki w danym wypadku związanych, gmina pobytu nie odeśle potrzebującego, lecz opieki mu udzieli, przez co nabędzie prawo do żądania zwrotu wydatków od gminy do trwałej opieki zobowiązanej. Jeśli zaś gmina, do opieki trwałej względem potrzebującego zobowiązana swego obowiązku nie uzna, gotowości przyjęcia go nie oświadczy, jeśli istnieje wątpliwość lub spór między gminami

w kwestii obowiązku do sprawowania trwałej opieki – gmina pobytu udzieli opieki aż do czasu usunięcia wątpliwości czy rozstrzygnięcia sporu.

Do art. 18, 17, 18 i 19 ustęp II.

W myśl intencji art. 16 nin[iejszej] ust[awy] ciała samorządowe czerpać będą środki materialne na cele opieki społecznej z różnych źródeł w następującym porządku: 1) z sum budżetowych, 2) z funduszy i majątku lub dochodów z nich przez osoby fizyczne lub prawne na cele samorządowej opieki przeznaczone, 3) ze specjalnych funduszy, odrębnymi przepisami prawnymi na ten cel przeznaczonych, np. grzywnien, kar itp. Ulgą i pomocą w ciężarach będzie w każdym razie możliwość zastosowania art. 17 i 18 i ustępu II-go art. 19.

Do art. 19 (ustęp 1) i 20-go.

Egzekutywa w artykułach powyższych przewidywana jest niezbędna, gdyż w braku jej w razie niechęci czy też uporu ze strony ciał samorządowych do opieki zobowiązanych cała ustawa niniejsza pozostałaby bez praktycznego znaczenia.

Do art. 22.

Artykuł powyższy mówiąc o zwierzchniej władzy Ministra Pracy i Op[ieki] Społ[ecznej] w dziedzinie opieki społecznej wylicza w punktach a, b, c, d, te atrybucje, które przyznane mu zostały w art. 16 ustęp 4 od g) do j), projektu ustawy o działalności władz naczelných, a których ze względów redakcyjnych nie wymieniono w artykule 2-gim niniejszej ustawy.

Punkt a) ma ułatwić uzyskanie warsztatu pracy i zdobycie samodzielności gospodarczej przez ludzi do pracy chętnych.

Punkt b) przez popieranie stowarzyszeń i związków o charakterze wzajemnej pomocy stwarza się dział opieki zapobiegawczej, mający za główny swój cel z jednej strony ochronę przed zubożeniem niezamożnej warstwy społecznej wskutek lichwy i wyzysku, z drugiej zaś strony zapobieganie powstawaniu i rozwijaniu się chorób społecznych (Domy ludowe, kluby robotnicze).

Punkty c) i d) wynikają ze zwierzchniej władzy w dziedzinie opieki społecznej i są jej funkcjami.

Do art. 23.

Okres trzymiesięczny potrzebny jest do przeprowadzenia potrzebnych prac przygotowawczych i zorganizowania samorządnych organów opiekuńczych w b. zaborze rosyjskim i austriackim. W b. zaborze pruskim obowiązuje nadal, jak już w uwagach ogólnych powiedziano, ustawa z dn. 6 czerwca 1871 r. (Unterstützungswohnsitzgesetz), zmieniona nowelą z dn. 12 marca 1894 r. i 30 maja 1908 r. Ustawa niniejsza dąży przede wszystkim do zbliżenia dwóch innych dzielnic w dziedzinie opieki społecznej z dzielnicą b. zaboru pruskiego,

w której opieka społeczna pod względem ustawodawczym nie tylko najlepsza jest w porównaniu z pozostałymi częściami Rzeczypospolitej Polskiej, ale też odpowiada najnowszym postulatam nauki. Zanim w b. zaborze rosyjskim i w Galicji ustawa niniejsza wyrobi sobie pewną tradycję, poczucie konieczności należytego jej zastosowania – dojrzejże prawdopodobnie możliwość usunięcia z niej tych wszystkich działów, które winny być przedmiotem ubezpieczeń społecznych i stworzenia jednolitej ustawy dla całej Rzeczypospolitej.

Do art. 26.

Artykuł ten przewiduje cały szereg rozporządzeń, z tego względu, że wplecenie w tekst niniejszej ustawy przepisów szczegółowych, normujących poszczególne rodzaje opieki, wyliczone w art. 2 a po części w art. 22 stworzyłoby materiał zbyt obszerny, trudny nadzwyczaj do przejrzystego ujęcia i łatwego zastosowania. Trudność powyższa wynika przede wszystkim z różnorodności poszczególnych dziedzin opieki. Innej bowiem opieki potrzebują dzieci, a nawet poszczególne jej grupy (w wieku szkolnym, przedszkolnym, pozaszkolnym; dzieci normalne, anormalne), a innej dorośli. Innej zdolni a innej niezdolni, względnie półzdolni do pracy; niezdolnym do pracy udzielić należy opieki w przytułkach i schroniskach, zdolnym i półzdolnym urządzić domy pracy, osady rolne, skąd by swobodnie wychodzić i dokąd by powracać mogły. Dla chwilowo zubożałych należy zakładać schroniska nocne i kuchnie ludowe, gdzie by na krótki przeciąg czasu pomieszczenie i żywność znaleźć mogli. Dla włóczęgów i żebraków do pracy zdolnych budować należy domy pracy przymusowej i oznaczać pewien dłuższy czas zamknięcia w tych domach, dla wywarcia wpływu umoralniającego i uszlachetniającego; dla półzdolnych domy pracy o łagodniejszym rygorze, w których by wyzyskać mogli istniejącą zdolność. Każda z form opieki zapobiegawczej tworzy zbyt rozległą dziedzinę, by się w obecnej ustawie zmieścić mogły. Nadto różne kategorie potrzebujących opieki wymagają różnego rodzaju wsparcia. Jedni stałego inni czasowego, jednym należy go udzielić w naturze, innym wyjątkowo w pieniądzu. Odmienny jest rozmiar wsparcia dziecka a dorosłego. W każdym jednak razie przy oznaczaniu niezbędnych do życia potrzeb i rozmiarów pomocy jako ogólną zasadę przyjąć należy, że wsparcie i pomoc udzielana potrzebującym nie powinna wpływać ujemnie na energię ludności.

Warszawa, dn. 8 XI 1920 r.

Minister
Ed. Popławski^f

Wniesiono na Radę Ministrów dnia ... 1920 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

**[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych dotyczący przelania
praw skarbowych państwa austriackiego oraz spraw członków domu panu-
jącego Austro-Węgier na Skarb Państwa Polskiego]**

WNIOSEK

Rada Ministrów uchwalić raczy następujący projekt ustawy:

U S T A W A

z dn. ...

o przelaniu praw skarbowych Państwa Austriackiego oraz spraw członków domu panującego Austro-Węgier na Skarb Państwa Polskiego.

Art. 1. Na zasadzie traktatu pokoju w Saint-Germain en Laye z dn. 10 września 1919 r. wszelkie wpisy w księgach gruntowych b. zaboru austriackiego, dotyczące majątku należącego dawniej do cesarstwa (Państwa) austriackiego jako też udziału tego cesarstwa w dobrach, które należały wspólnie do monarchii austro-węgierskiej a opiewające na b. C.K. Skarb Państwa (C.K. fundusz drogowy, C.K. fundusz regulacyjny itp.) mają to samo znaczenie, jak gdyby opiewały na rzecz Skarbu Państwa Polskiego. Również wszelkie zdadne do intabulacji akty prawne opiewające na rzecz b. austriackiego skarbu państwa, a dotąd w księgach gruntowych nie przeprowadzone, mają być tak uważane jak gdyby opiewały bezpośrednio na rzecz Skarbu Państwa Polskiego.

Z mocy powołanego traktatu na równi z majątkiem wyżej wymienionym ma być traktowany wszelkiego rodzaju majątek należący do b. korony austriackiej, b. cesarza, b. rodziny panującej Austro-Węgier, jako takiej oraz wszelki także ściśle prywatny majątek poszczególnych członków tej rodziny, znajdujący się na terytorium Państwa Polskiego i, o ile stanowi przedmiot ksiąg gruntowych, ma być jako własność Państwa, na wniosek Prokuraturii Generalnej, na rzecz Skarbu Państwa Polskiego przepisany.

Art. 2. Wszelkiego rodzaju alienacje, obciążenia i w ogóle umowy, powodujące pozbawienie Państwa Polskiego całości lub jakiegokolwiek części mienia w art. poprzednim wyszczególnionego, zdziałane od dn. 11 listopada 1918 roku, o ile zaś chodzi o majątek prywatny poszczególnych członków b. rodziny panującej Austro-Węgier – od daty podpisania traktatu w Saint Germain en Laye 10 września 1919 r., w stosunku do Państwa Polskiego pozbawione są skutków prawnych. Jeżeli akty powyższe dotyczą mienia, będącego przedmiotem ksiąg gruntowych, sąd właściwy na wniosek Prokuraturii Generalnej przywróci taki stan w księgach gruntowych, jaki by istniał, gdyby wspomniane akty prawne nie zostały wcale zdziałane. Osoby dotknięte tymi zmianami wpisów w księgach gruntowych, dokonany na podstawie artykułu niniejszego, nie mogą rościć

sobie żadnych pretensji do Skarbu Państwa Polskiego. Skarb Państwa Polskiego, jako właściciel nieruchomości, objętych art. 1-ym ustawy niniejszej, może żądać usunięcia z tych nieruchomości osób, które na podstawie umów zawartych z właścicielami poprzednimi, przebywają po wejściu w życie ustawy niniejszej na tychże nieruchomościach.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Art. 4. Wykonanie poleca się...

°Alegat 4°

[Odpowiedź Prokuratorii Generalnej na pismo w sprawie projektu ustawy o przelewie na Państwo Polskie dóbr b. cesarstwa austriackiego oraz wszelkiej własności korony i prywatnych dóbr dawnej rodziny panującej]

Odpowiedź na pismo L. 23524 z dnia 28 grudnia 1920 r. w sprawie projektu ustawy o przelewie na Państwo Polskie dóbr b. cesarstwa austriackiego oraz wszelkiej własności korony i prywatnych dóbr dawnej rodziny panującej

Warszawa, dnia 8 lutego 1921 r.

DO PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

Nadesłany przez Prezydium projekt ustawy wraz z zapytaniem, „jak uchwalenie” tego projektu „mogłoby wpłynąć na wynik prowadzonego przez Prokuratorię Generalną procesu z Ziemskim Bankiem Kredytowym we Lwowie¹⁶⁸ o unieważnienie aktu kupna sprzedaży dóbr Lanckorona-Izdebnik”, Prokuratoria przesłała do swego Oddziału we Lwowie, prowadzącego powyższy proces o unieważnienie, i otrzymała stamtąd następującą odpowiedź.

„Dla oceny i rozstrzygnięcia sprawy spornej przed sądem zawisłej jest zasadniczo miarodajny ten stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili wniesienia skargi. Zmiany zaszele w obowiązujących przepisach prawnych w ciągu trwania procesu nie mogą być przeto brane w rachubę, a to w myśl zasady, że ustawy z reguły nie mają mocy wstecznej (§ 5 ust[awy] cyw[ilnej]), chyba że – jak w przyległym projekcie – skuteczność ustawy zostanie wyjątkowo rozszerzona wyraźnie także na akty prawne zdziałane jeszcze przed wejściem tej ustawy w życie. W takim razie sąd orzekający musi także w toczącym się sporze ten nowy przepis ustawowy uwzględnić.

¹⁶⁸ Ziemski Bank Kredytowy SA we Lwowie – prywatna spółka akcyjna. Funkcjonowała w latach 1910–1918 w Galicji i na terenie Śląska Cieszyńskiego (później już na terytorium całej Rzeczypospolitej w latach 1918–1930).

W obecnym jednak wypadku spór o unieważnienie kontraktu sprzedaży dóbr Izdebnik-Lanckorona został już przez sąd I instancji rozstrzygnięty i znajduje się w stadium odwoławczym. Powstaje zatem pytanie, czy w razie wydania projektowanej ustawy przed prawomocnym rozstrzygnięciem tego sporu także sądy wyższych instancji będą musiały wyrok I sądu zmienić i orzec nieważność spornego kontraktu chociażby zresztą były zdania, że wyrok ten jest w obecnych przepisach ustawowych uzasadniony.

Na pytanie to wypada zdaniem Oddziału odpowiedzieć przecząco, a to z uwagi, że zadaniem sądów wyższych instancji jest z natury rzeczy jedynie ocena, czy sędzia I instancji trafnie sprawę rozstrzygnął, a to na zasadzie tego stanu prawnego, jaki istniał w chwili wydania wyroku, z czego wynika, że projektowana ustawa nie mogłaby już w obecnym stadium sporu wywrzeć bezpośredniego wpływu na jego wynik. Atoli gdyby nawet ustawa ta weszła w życie dopiero po prawomocnym rozstrzygnięciu toczącego się sporu, a spór ten wypadł na niekorzyść Skarbu Państwa, to stworzyłaby ona w każdym razie dla Państwa nowy tytuł do skargi o unieważnienie odnośnego aktu sprzedaży dóbr Izdebnik-Lanckorona, przeciw której to skardze jako opartej na nowym tytule nie mógłby Ziemiński Bank kredytowy zasłaniać się zarzutem sprawy prawomocnie osądzonej (*rei iudicatae*).

Jedynie przeciw trzecim osobom, które by tymczasem po ukończeniu toczącego się obecnie procesu i po wykreśleniu uskutecznionej obecnie hipotecznej adnotacji sporu sporne dobra lub części tychże od Banku w zaufaniu do ksiąg gruntowych nabyły, nie mógłby już Skarb Państwa dochodzić praw swoich do odnośnych nieruchomości i żądać unieważnienia także kontraktów kupna sprzedaży między tymi osobami a Bankiem kredytowym zawartych.

Ażeby także tej ewentualności zapobiec należałoby w projektowanej ustawie (analogicznie jak to się stało w ustawie z 14 lipca 1920 poz. 400 Dz.P.P. Nr 62 o przelaniu praw skarbowych państw niemieckich oraz praw członków niemieckich domów panujących na Skarb Państwa Polskiego) zamieścić wyraźne postanowienie, że sąd ma przywrócić taki stan w księgach gruntowych jaki by istniał gdyby odnośne umowy alienacyjne nie zostały wcale zdziałane”.

Z powyższą opinią Oddziału Prokuratoria Generalna się zgadza.

ZA PREZESA PROKURATORII GENERALNEJ
KIEROWNIK WYDZIAŁU
Szmidecki^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

85 i 86

**Z posiedzeń Rady Ministrów w dniach 25 i 26 lutego 1921 r.,
które uznano za poufne, protokołów nie spisano
(24 i 25 posiedzenie z roku 1921)**

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
26-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 28 lutego 1921 r.

Przewodniczy	Prezydent Ministrów p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Minister Spraw Wojskowych	generał porucznik Kazimierz Sosnkowski i generał porucznik de Henning Michaelis
	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Skarbu	Stanisław Nowodworski
Minister Sprawiedliwości	
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Za Ministra Przemysłu i Handlu	Stanisław Świętochowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Min.	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek o godzinie 5-iej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 24 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z 21 października 1920 r. o organizacji statystyki administracyjnej (alegat 1).

3. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt statutu Państwowego Instytutu Geologicznego¹⁶⁹ (alegat 2).

¹⁶⁹ Instytut utworzony został 7 maja 1919 r., co nastąpiło rozporządzeniem Rady Ministrów z 28 lutego 1921 r.

4. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Prezydium Rady Ministrów o przyznanie subwencji Towarzystwu „Straż Kresowa”¹⁷⁰ (alegat 3).

5. Projekt ustawy uzupełniającej ustawę z 15 lipca 1920 r., dotyczącą likwidacji majątków prywatnych w wykonaniu traktatu pokoju wersalskiego (alegat 4) przyjęto z tą zmianą, że wymienionego w art. 1 pełnomocnictwa udziela się Radzie Ministrów.

6. Załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie umundurowania urzędników terenów przyfrontowych i etapowych (alegat 5) przyjęto z tym, że uchwałą tą obejmuje się także sądy i prokuraturie karne.

7. Załączone rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemię przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie ryskiej umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie z 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustawy z 27 listopada 1920 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń (alegat 6) – uchwalono.

8. Załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie przystąpienia Polski do konwencji, dotyczącej bezpośredniej wymiany dzienników urzędowych (alegat 7) przyjęto.

9. Rada Ministrów – na wniosek Ministra Skarbu (alegat 8) – na mocy ustawy z dnia 24 marca 1920 r. (Dz.U. Nr 31, poz. 178) zezwoliła francuskiemu towarzystwu bezimiennemu kopalń węgla „Czeladź”¹⁷¹ na nabycie dwóch nieruchomości położonych przy koncesji „Michał” w Sosnowcu, należących:

- 1) do S.R. Nikodema Magli – dom i zabudowania częściowo murowane, częściowo drewniane, w stanie ruiny z 90 prętami kw[adratowymi] placu – za sumę 100 000–150 000 marek;
- 2) do wdowy Syrek – dom i zabudowania częściowo murowane, częściowo drewniane, z placem 25 prętów kw[adratowych] – za sumę 60 000–100 000 marek,

z tym, ażeby suma kupna była złożona we frankach francuskich według kursu dnia kupna do dyspozycji Ministerstwa Skarbu w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, która jednocześnie równowartość w markach wypłaci sprzedawcom.

10. Rada Ministrów – na wniosek Ministra Skarbu (alegat 9) – na mocy ustawy z dnia 24 III 1920 r. (Dz.U. Nr 31, poz. 178) zezwoliła holenderskiemu akcyjnemu towarzystwu przetworów chemicznych w Amsterdamie (N.W.) Maaschappy vor Wasserwerkung na nabycie nieruchomości położonej w Porębie Mrzygłodzkiej lit. E. pod Zawierciem w starostwie Będzińskim wraz z maszynami i całkowitym

¹⁷⁰ Towarzystwo Straży Kresowej powstało jako organizacja polska w lutym 1918 r. w myśl walki o zwiazanie ziem dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego z państwem polskim. W okresie późniejszym działało w duchu federacyjnej idei i polityki Naczelnika Państwa Piłsudskiego.

¹⁷¹ Kopalnię przejął kapitał francuski skupiony w założonym w 1879 r. Towarzystwie Bezimiennym Kopalń Węgla „Czeladź”.

urządzeniem od Bernarda Laxa 19 823 metrów kwadratowych na cenę obciążającą nieruchomości długów rubli 70 687,30 i marek 184 000 z dopłatą marek 166 000 z ewentualną dopłatą w gotowiznie różnicy długów w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, która jednocześnie równowartość w markach polskich wypłaci sprzedawcy.

11. Rada Ministrów przyjęła załączony

a) projekt ustawy o dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (alegat 10),

b) projekt ustawy o dalszym kredycie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej (alegat 11),

c) projekt ustawy o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych (alegat 12).

12. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia dekretu z 7 lutego 1919 r. w przedmiocie opłat stemplowych od podań oraz świadectw urzędowych (alegat 13).

13. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy o uwolnieniu aktów pomocy dla żołnierzy wojska polskiego od danin skarbowych (alegat 14).

14. Projekt ustawy o budowie kolei wąskotorowej Brussy–Brzezno (alegat 15) przyjęto z następującymi zmianami:

artykułowi drugiemu nadano brzmienie:

„Budowa kolei rozpocznie się w czasie oznaczonym przez Ministra Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrami Skarbu i b. Dzielnicy Pruskiej”;

artykuł piąty ma opiewać:

„Upoważnia się Ministra Skarbu po porozumieniu się z Ministrem Kolei Żelaznych do otwarcia Ministerstwu Kolei potrzebnych do budowy kolei kredytów i do przyznania kredytu na roboty przedwstępne”.

15. Załączony statut związku inżynierów drogowych¹⁷² Ministerstwa Robót Publicznych (alegat 16) przyjęto.

16. Załączony projekt dekretu w przedmiocie wywłaszczeń na rzecz miasta Łodzi (alegat 17) przyjęto.

17. Załączony projekt rozporządzenia Rady Ministrów o utworzeniu Państwowej Rady emigracyjnej¹⁷³ (alegat 18) przyjęto w zasadzie.

W § 2 skreślono ustęp e);

Oдноśnie do § 3 postanowiono, że Rada emigracyjna ma się składać z 24 członków, a to:

z ośmiu członków delegowanych przez Sejm,

z ośmiu członków delegowanych przez wymienionych w ustępie b) Ministrów i delegata Głównego Urzędu Statystycznego;

¹⁷² Związek Inżynierów Drogowych powstał 28 lutego 1921 r., a idea takiej organizacji zaistniała dwa lata wcześniej.

¹⁷³ Rozporządzenie wydane zostanie dopiero 8 lipca 1925 r.

§ 4 skreślono.

Po dyskusji nad § 5 postanowiono, że posiedzeniom Rady przewodniczy Minister Pracy i Opieki Społecznej, względnie jego zastępca.

Zlecono Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej przeredagowanie reszty projektu w tym kierunku.

18. Rada Ministrów uchwaliła – na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych – przedłożyć Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia załączony w odpisie układ pomiędzy Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska, regulujący stosunki sąsiedzkie przez koleje żelazne i drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe (alegat 19).

19. Rada Ministrów nie przyjęła wniesionego przez Ministra Apropowizacji projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na przedmioty żywnościowe i konieczne usługi (alegat 20).

20. Rada Ministrów uchwaliła załączone (alegat 21) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przymusowego ujawniania zapasów i wykupu przedmiotów powszedniego użytku w zasadzie. Przeredagowanie rozporządzenia – w myśl wyników dyskusji – zlecono interesowanemu Ministrowi.

21. Załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu o zakazie handlu przedmiotami zbytku zagranicznego pochodzenia (alegat 22) zdjęto z porządku obrad.

22. Dalszą część posiedzenia uznano za poufną.

Koniec posiedzenia o godzinie 11 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Ustawa w przedmiocie zmiany niektórych postanowień Ustawy z dnia 21 października 1920 roku o organizacji statystyki administracyjnej (Dziennik Ustaw Nr 85, poz. 464)¹⁷⁴.
2. Motywy, uzasadniające potrzebę utrzymania Instytutu Geologicznego przez Państwo.
3. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [o upoważnienie do wydania i ogłoszenia w Monitorze Polskim Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego]; projekt Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego¹⁷⁵.
4. [Pismo w sprawie budżetu Państwowego Instytutu Geologicznego].
5. Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie przyznania subwencji Towarzystwu „Straż Kresowa”.
6. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w przedmiocie uzupełnienia ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 70 poz. 467); projekt ustawy w przedmiocie uzu-

¹⁷⁴ Nie publikuje się.

¹⁷⁵ Wniosku dotyczą trzy dokumenty: motywy, projekt statutu oraz pismo ministra Wiesława Chrzanowskiego.

pełnienia ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. o likwidacji majątków prywatnych w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r. (Dz.U. R.P. 1920 r. Nr 70, poz. 467)¹⁷⁶.

7. Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie czasowego utrzymania dotychczasowego umundurowania urzędników państwowych na Terenach Przyfrontowych i Etapowych.
8. [Wniosek o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarjnym pokoju i rozejmie, podpisanym w Rydze w dniu 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustawy z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń].
9. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie przystąpienia Polski do Konwencji, dotyczącej bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego oraz roczników i dokumentów parlamentarnych; Convention pour assurer l'échange immédiat du journal officiel ainsi que des Annales et des documents parlementaires; Konwencja w celu zapewnienia bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego, jak również roczników i dokumentów parlamentarnych.
10. [Wniosek Ministerstwa Skarbu dotyczący wydania pozwolenia Francuskiemu Towarzystwu Bezimiennemu Kopalń Węgla „Czeladź” na nabycie dwóch nieruchomości położonych przy koncesji „Michał” w Sosnowcu]¹⁷⁷.
11. [Wniosek Ministerstwa Skarbu dotyczący wydania pozwolenia dla Maatschappy w Amsterdamie na nabycie nieruchomości fabrycznej w Porębie Mrzygłodzkiej]¹⁷⁸.
12. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.
13. Wniosek [Ministerstwa Skarbu w sprawie kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej].
14. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie przedłożenia Sejmowi projektu ustawy o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych.
15. Ustawa zmieniająca niektóre postanowienia dekretu z dnia 7/2 1919 (Dz.Pr. Nr 14 poz. 145) w przedmiocie opłat stemplowych od podań oraz świadectw urzędowych¹⁷⁹.
16. Ustawa o uwolnieniu aktów pomocy dla żołnierzy wojska polskiego od danin skarbowych¹⁸⁰.
17. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie budowy kolei wąskotorowej Brussy–Brzezno¹⁸¹.
18. Statut Związku Inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych.
19. Wniosek Ministra Robót Publicznych o wyjednanie dekretu Naczelnika Państwa, zezwalającego na wywłaszczenie na rzecz gminy m. Łodzi potrzebnych gruntów¹⁸².
20. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie rozporządzenia dotyczącego powołania do życia Państwowej Rady Emigracyjnej z siedzibą w Warszawie].
21. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie zatwierdzenia układu, zawartego między Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska w Opolu dn. 3 września

¹⁷⁶ Tekstu projektu nie publikuje się.

¹⁷⁷ Nie publikuje się.

¹⁷⁸ Nie publikuje się.

¹⁷⁹ Nie publikuje się.

¹⁸⁰ Nie publikuje się. Ustawa z 18 maja 1921, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 46, poz. 279.

¹⁸¹ Nie publikuje się.

¹⁸² Nie publikuje się.

- 1920, w sprawie uregulowania stosunków sąsiedzkich przez koleje, drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe.
22. Arrangement entre l'Administration Polonaise et l'Administration de Haute-Silésie, relatif aux relations de voisinage par voie ferrée et par voie de terre, ainsi qu'aux communications télégraphiques, téléphoniques et postales¹⁸³.
 23. Układ pomiędzy Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska regulujący stosunki sąsiedzkie przez koleje żelazne i drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe¹⁸⁴.
 24. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na przedmioty żywnościowe i konieczne usługi].
 25. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przymusowego ujawniania zapasów i wykupu przedmiotów powszechnego użytku¹⁸⁵.
 26. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów o zakazie handlu przedmiotami zbytku zagranicznego pochodzenia].

[Załącznik 2]

Motywy, uzasadniające potrzebę utrzymania Instytutu Geologicznego przez Państwo

Wobec doniosłego znaczenia nauk geologicznych dla wielu gałęzi życia praktycznego, a przede wszystkim dla górnictwa, dla zaopatrywania miast i gmin wiejskich w zdrową wodę, dla intensywnego rolnictwa, dla rozbudowy dróg bitych, kolei żelaznych itp., wszystkie niemal państwa kulturalne świata powołały do życia osobne państwowe zakłady naukowe geologiczne, których zadaniem są systematyczne studia terytorium państwowego pod względem jego bogactw kopalnych. Zakłady te muszą zatem w sposób planowy i umiejętny wykonywać zdjęcia geologiczne całego państwa, a wyniki swych prac ogłaszać w formie map geologicznych i dołączanych do nich opisów.

Rzecz naturalna, że żadna inna instytucja czy organizacja prywatna wewnątrz państwa zadania tego wykonać nie może, bo tego rodzaju zakłady badawczo-naukowe bezpośrednich dochodów nie dają, natomiast pośrednio w sposób wysoce korzystny i zapładniający działają na rozwój górnictwa, rolnictwa, przemysłu, asanacji miast i miasteczek, rozrost sieci komunikacyjnej itd., co leży przede wszystkim w interesie Państwa.

¹⁸³ „Porozumienie między administracją polską a administracją Górnego Śląska odnośnie stosunków sąsiedzkich na drogach żelaznych i lądowych jak również komunikacji telegraficznej, telefonicznej i pocztowej” (fr.) [nie publikuje się].

¹⁸⁴ Nie publikuje się. Układ podpisany został w Opolu 3 września 1920 r.

¹⁸⁵ Nie publikuje się.

Państwo nie może badań geologicznych swojego terytorium powierzać ewentualnym instytucjom i przedsiębiorstwom prywatnym także i dlatego, że w wielu razach podawanie wyników tych badań do publicznej wiadomości nie leżałoby w jego interesie. Dla polityki gospodarczej państwa jest rzeczą ważną posiadać dane o rozporządzalnych zasobach, np. węgla czy ropy, pewniejsze i bardziej szczegółowe od tych wiadomości, które częstokroć w formie umyślnie optymistycznej lub umyślnie pesymistycznej krążą wśród przedsiębiorców prywatnych i aferzystów. Wiadomości prawdziwe, oparte na ściśle naukowej analizie danego zagadnienia praktycznego, Państwo może otrzymać tylko od swojego własnego organu, jakim jest Państwowy Urząd Geologiczny. Zresztą, komuż tak ważne badania zasobów kopalnych powierzyć, jak nie geologom państwowym. Prywatnych osób lub organizacji, które by badaniami geologicznymi zajmowały się na własną rękę, ani u nas, ani gdzie indziej nie ma. Pozostawałoby tylko profesorowie uniwersytetu, którzy jednak, zaabsorbowani przeważnie swoimi obowiązkami pedagogicznymi, na studia w terenie mogliby poświęcać zaledwie czas wakacyjny. W dodatku, praktyka dowodzi, że profesorowie i docenci szkół wyższych, zajmujących się prywatnie „geologią praktyczną”, zaniedbują zwykle swoje bezpośrednie i urzędowe obowiązki, tj. nie mają czasu na kształcenie uczniów i pracę ściśle naukową, do której są przede wszystkim powołani.

Państwowe Instytuty Geologiczne stanowią związek międzypaństwowy, którego organem jest międzynarodowy kongres geologów, zbierający się co 3 lata kolejno w państwach Europy, Ameryki i Azji i przez nie subwencionowany. Kongres taki rozważa, obok zagadnień czysto naukowych, także sprawy ogólnoeuropejskie lub ogólnoświatowe, związane z geologią stosowaną, jak np. układu i wydaje międzynarodowe mapy geologiczne, oblicza zasoby kopalin użytecznych (np. węgla, rud żelaznych itp.) na całym świecie lub w poszczególnych częściach.

Zakłady geologiczne, o których mowa, zwane także urzędami, instytutami, komitetami, komisjami, istnieją w różnych państwach już od dość dawna. Najwcześniej powstały one w Ameryce Płn., a mianowicie już w 2-im i 3-im dziesięcioleciu wieku XIX. Następnie założyły je u siebie Anglia w r. 1835 i India w r. 1846. Za nimi podążyły na lądzie europejskim Austria (1849) i Bawaria (1849). Prusy zapoczątkowały państwowe badania geologiczne w r. 1841, jakkolwiek wielki swój zakład państwowy geologiczny stworzyły dopiero w r. 1873. W drugiej połowie w. XIX zaczęto powszechnie tworzyć państwowe urzędy geologiczne, których liczba dziś w samej tylko Europie wynosi 30, poza Europą zaś – 20. Bez państwowych zakładów geologicznych obywają się obecnie tylko kraje najbardziej pod względem kulturalnym i gospodarczym upośledzone, jak Turcja, Grecja, Serbia i Czarnogóra.

Państwowe Instytuty Geologiczne podlegają służbowo w rozmaitych krajach różnym Ministrom. I tak: w Prusach – Ministerstwu Przemysłu i Handlu, we

Francji – M[inister]stwu Robót Publicznych, na Węgrzech – M[inister]stwu Rolnictwa, w Austrii – M[inister]stwu Oświaty itp.

Etat osobowy i koszta utrzymania Państwowych Instytutów Geologicznych zależą, rzecz oczywista, od obszaru danego państwa i skali jego bogactw kopalnych. Załączona poniżej tabela najlepiej to zilustruje.

Państwo	Nazwa zakładu i rok założen[ia]	Etat osobowy: geologowie i in. stałe siły nauk.	Roczny budżet (1914)
Finlandia	Komisja geologiczna (1865)	6 ±13 iniet.	76 300 mk. fińskich
Szwajcaria	Komisja geologiczna (1865)	6 ±24 ”	40 000 fr. szwajc.
Rumunia	P[aństwowy] Instyt[ut] Geologiczn[y] (1906)	29 geolog. et.	250 000 lei rumun.
Austria	Zakład geologiczny (1849)	22 ” ”	243 615 kor. austr.
Węgry	Zakład geologiczny (1869)	26 ” ”	344 440 ” ”
Francja	Service geologique (1868)	24 ” ”	108 000 fr. franc.
Rosja	Komitet geologiczny (1885)	60 ” ”	507 020 rubli
Prusy	Kr[ajowy] Zakład geolog[iczny] (1873)	80 ” ”	900 000 mk. niem.
St[any] Zjedn[oczone] Amer[yki] P[ół]n[ocnej]	Urząd geologiczn[y] St[anów] Zjedn[oczonych] (U.S. Geological Survey) (1820–30)	90 ” ”	1 507 920 dolarów

Zorganizowany w roku zeszłym przy M[inister]stwie Przemysłu i Handlu na podstawie Uchwały Sejmowej z dn. 30 maja 1919 r. Polski Państwowy Instytut Geologiczny zatrudnia w chwili obecnej 25 fachowych geologów, hydrologów i chemików, tj. posiada personel mniejszy niż analogiczny instytut rumuński. Jeśli się jednak zważy, że Polska jest krajem o wiele większym od Rumunii, że budowa jej geologiczna jest o wiele rozmaitsza i bardziej skomplikowana, że Polska, posiadająca obszerne tereny naftowe, zagłębia węglowe, pokłady solonośne oraz złoża rud żelaznych, cynkowych i ołowianych, przewyższa także i pod tym względem sąsiednią Rumunię, to przyjdziemy do przekonania, że obecny personel naukowy Pol[skiego] Instytutu Geologicznego jest stanowczo za szczupły. Nie posiada on bowiem dotychczas żadnego kartografa i ma tylko jednego hydrologa. Personel obecny wystarcza zaledwie na prowadzenie najpilniejszych robót naftowych, węglowych i kruszcowych. Z powodu braku sił odpowiednich Instytut nasz nie mógł się dotychczas zająć ani rejestracją pokładów torfu, ani zbadaniem naszych złóż fosforowych, tak ważnych dla rolnictwa, ani wreszcie systematyczną analizą geologiczno-chemiczną naszych tak licznych źródeł mineralnych.

Przy określaniu ilości niezbędnego personelu naukowego dla naszego Instytutu Geologicznego trzeba też wziąć pod uwagę i tę okoliczność, że Polska (zwłaszcza b. zab. ros.) dotychczas była pozbawiona systematycznych badań geologicznych i została wyprzedzona przez swoich sąsiadów z zachodu, południa i północy także i pod tym względem o lat kilkadziesiąt. Polski Instytut Geologiczny, chcąc powstałą stąd lukę wypełnić, musi zatem pracować z całą energią i mieć zapewniony odpowiedni personel naukowy.

W załączonym projekcie etatu osobowego wyszczególnione zostały stanowiska personelu naukowego, pomocniczego, kancelaryjnego i służby. Etat ten uważam na razie za wystarczający.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU
/-/ W. CHRZANOWSKI

¢[3] Alegat 2¢

**Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [o upoważnienie do wydania i ogłoszenia w Monitorze Polskim Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego];
projekt Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego**

Wniosek
MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się Ministra Przemysłu i Handlu do wydania i ogłoszenia w Monitorze Polskim Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego według załączonego projektu.

Minister
/-/ W. Chrzanowski.

W zamian uzasadnienia do wniosku
odpis pisma:

Do Prezydium Rady Ministrów
w miejscu

Zgodnie z uchwałą Sejmu Ustawodawczego z dnia 30 maja 1919 roku, wzywającą Rząd do niezwłocznego uruchomienia w całej pełni Państwowego Instytutu Geologicznego, mam zaszczyt przedstawić wniosek na Radę Ministrów z projektem Statutu Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie, obejmującym pełny zakres działania Instytutu i wewnętrzną jego organizację.

Ponieważ Instytut ten organizacyjnie należy do Ministerstwa Przemysłu i Handlu upraszam o upoważnienie mnie do wydania statutu Instytutu i ogłoszenia go w Monitorze Polskim.

Minister
/-/ W. Chrzanowski

PROJEKT STATUTU
PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO

I. Nazwa i cel Instytutu.

Art. 1. Państwowy Instytut Geologiczny ma za zadanie:

- a) badanie budowy geologicznej Polski;
- b) układanie i wydawanie map geologicznych Polski;
- c) badanie skał i minerałów użytecznych;
- d) wykonywanie badań hydrologicznych;
- e) wykonywanie prac geologicznych zgodnie z zamierzeniami gospodarczymi władz państwowych i przedsiębiorczości prywatnej;
- f) tworzenie i kompletowanie zbiorów petrograficznych, mineralogicznych i paleontologicznych, tudzież kopalin użytecznych i, w ogóle, materiałów, służących do wyjaśnienia budowy geologicznej kraju i zobrazowania jego bogactw kopalnych;
- g) ogłaszanie sprawozdań z czynności Instytutu i wydawanie periodycznych publikacji naukowych.

Art. 2. Państwowy Instytut Geologiczny należy organizacyjnie do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, podlega władzy Ministra Przemysłu i Handlu i ma siedzibę w Warszawie. W miarę potrzeby mogą być tworzone, podległe Instytutowi stacje geologiczne.

II. Skład Instytutu.

Art. 3. Personel Instytutu składa się:

- a) z Dyrektora, mianowanego przez Naczelnika Państwa na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu;
- b) z Vice-dyrektora, mianowanego przez Ministra Przemysłu i Handlu na wniosek Dyrektora;
- c) z członków stałych Instytutu, mianowanych przez Ministra Przemysłu i Handlu na wniosek Dyrektora, a mianowicie: geologów, hydrologów, chemików, kartografów, adiunktów i asystentów;
- d) ze współpracowników tymczasowych, przyjmowanych przez Dyrektora Instytutu na pewien okres czasu lub do wykonania robót specjalnych;
- e) z personelu kancelaryjnego i pomocniczego, mianowanego i zwalnianego przez Dyrektora Instytutu w ramach zatwierdzonego etatu.

Wymienieni pod a), b), c) i e) podlegają pragmatyce służbowej.

- Art. 4. Do zakresu czynności Dyrektora należy:
- a) kierownictwo sprawami naukowymi i administracyjnymi Instytutu;
 - b) reprezentowanie Instytutu na zewnątrz;
 - c) przedstawianie Ministrowi do zatwierdzenia programu robót letnich;
 - d) przedstawianie Ministrowi sprawozdań rocznych o stanie i pracach Instytutu, jak również wszelkich spraw i wniosków, wymagających jego zatwierdzenia;
 - e) nadzór nad majątkiem i zbiorami Instytutu;
 - f) przedstawianie wniosków nominacyjnych i awansowych;
 - g) udzielanie pracownikom Instytutu urlopów, przewidzianych w przepisach pragmatyki służbowej;
 - h) decydowanie w sprawach zakupu inwentarza naukowego i innych przedmiotów, niezbędnych do pracy członkom Instytutu, w granicach przez budżet zakreślonych;
 - i) wyznaczanie spośród członków Instytutu Sekretarza Instytutu, kustosa zbiorów, tudzież komisji: bibliotecznej, chemicznej, kartograficznej, redakcyjnej itp.
- Art. 5. Vice-dyrektor (art. 3 b) jest zastępcą i pomocnikiem Dyrektora Instytutu.
- Art. 6. Do obowiązków geologów należy:
- a) wykonywanie czynności powierzonych im przez Dyrektora Instytutu, jako to: zdjęcia kartograficzne, opracowanie zebranych materiałów, oraz inne funkcje, wchodzące w zakres prac naukowych i naukowo-administracyjnych Instytutu;
 - b) składanie sprawozdań periodycznych z robót, będących w toku;
 - c) przedstawianie Dyrektorowi sprawozdań z badań dokonanych na polecenie Instytutu;
 - d) ogłaszanie drukiem sprawozdań tymczasowych i opracowań monograficznych w wydawnictwach Instytutu.
- Art. 7. Geologowie, jako funkcjonariusze państwowi, nie mają prawa dokonywać płatnych ekspertyz prywatnych. Jedynie w przypadkach wyjątkowych Minister, na wniosek Dyrektora Instytutu, może udzielić za każdym razem pozwolenia na wykonanie płatnej ekspertyzy prywatnej, pod warunkiem spożytkowania jej wyników dla celów Instytutu.
- Art. 8. Do personelu naukowego tj. na członków Instytutu mogą być powoływane jedynie osoby, które wykażą się poważnymi pracami naukowymi z zakresu geologii i nauk pokrewnych.

Art. 9. Na współpracowników tymczasowych (art. 3 d) mogą być powoływane osoby, posiadające dostateczne kwalifikacje do wykonywania prac i badań naukowych samodzielnych lub pod kierunkiem geologów Instytutu.

III. Rada Instytutu.

Art. 10. Przy Instytucie Geologicznym istnieje Rada Instytutu, jako organ doradczy i opiniodawczy.

Art. 11. W skład Rady Instytutu wchodzi:

z głosem decydującym:

- a) Dyrektor Instytutu, jako przewodniczący, Vice-dyrektor, jako jego zastępca, delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Sekretarz Instytutu oraz wszyscy stali geolodzy Instytutu z głosem decydującym we wszystkich sprawach;
- b) przedstawiciele innych Ministerstw z głosem decydującym w sprawach, dotyczących się zakresu danego Ministerstwa;
- c) hydrologowie, chemicy i kartografowie Instytutu z głosem decydującym w sprawach, dotyczących się ich specjalności;

z głosem doradczym:

- a) członkowie honorowi, mianowani przez Ministra Przemysłu i Handlu na wniosek Dyrektora;
- b) adiunkci i asystenci Instytutu, którzy mogą zabierać głos tylko w sprawach, dotyczących się ich specjalności.

Art. 12. Rada Instytutu wydaje opinie w następujących sprawach naukowych i naukowo-administracyjnych:

- a) o programie prac i corocznych badań letnich;
- b) o metodach badań i planie zdjęć geologicznych;
- c) o zagadnieniach teoretycznych i praktycznych, z budową geologiczną kraju i jego bogactwami mineralnymi związanymi;
- d) o wynikach badań i prac naukowych, wykonanych przez członków Instytutu lub współpracowników tymczasowych;
- e) o wnioskach i zapytaniach w sprawach geologicznych i pokrewnych, do Instytutu skierowanych;
- f) o wymianie wydawnictw i zbiorów z innymi instytucjami pokrewnymi w kraju i za granicą;
- g) o nawiązywaniu stosunków z instytucjami naukowymi w kraju i za granicą oraz o udziale Instytutu w zjazdach naukowych;
- h) o potrzebach naukowych Instytutu;
- i) o delegacjach naukowych za granicę;
- j) o regulaminie wewnętrznym Instytutu.

Art. 13. Biurowością Rady kieruje Sekretarz Instytutu.

Art. 14. Posiedzenia Rady Instytutu odbywają się raz na miesiąc z wyjątkiem sezonu letniego, który trwa od połowy kwietnia do połowy października. Niezależnie od tego, posiedzenie Rady winno być zwołane przez Dyrektora bez względu na czas: 1) w sprawach, niecierpiących zwłoki; 2) na żądanie Ministra.

Art. 15. Uczęszczanie na posiedzenia Rady obowiązuje wszystkich członków Instytutu, mających w Radzie głos decydujący. Nieobecność winna być zawczasu usprawiedliwiona.

Art. 16. Opinię większości głosujących uważa się za opinię Rady. Mniejszość ma prawo zaznaczyć swoją opinię odrębną w protokole posiedzenia.

IV. Budżet Instytutu.

Art. 17. Budżet Instytutu Geologicznego stanowi odrębną część budżetu Ministerstwa Przemysłu i Handlu. W ramach budżetu Instytutu Dyrektor ma prawo wydatkować samodzielnie.

«[4] Alegat 2^c

[Pismo w sprawie budżetu Państwowego Instytutu Geologicznego]

Odpis.

Warszawa, dnia 2 grudnia 1920 r.

Do Ministerstwa Przemysłu i Handlu

Sekcja III

w miejscu

Załatwiając pismo Ministerstwa z dnia 12 listopada 1920 r. Nr P.F.444/I w sprawie budżetu Instytutu Geologicznego, Ministerstwo Skarbu przesyła w załączeniu budżet na rok 1921, uzgodniony z Ministerstwem Skarbu na konferencji, odbytej z p. Dyrektorem Morozewiczem i oznajmia, że budżet ten, tak w dziale dochodów, jak i w dziale wydatków, akceptuje.

Ministerstwo Skarbu zaznacza jednakże, że akceptacja powyższa nie dotyczy sum, przewidzianych w § 1 i 2, które to sumy nie były przedmiotem dyskusji na wymienionej konferencji, wobec niezatwierdzenia dotychczas przez Prezydium Rady Ministrów etatu osobowego Instytutu.

Za MINISTRA SKARBU

Dyrektor Departamentu:

/-/ podpis nieczytelny.

Polski Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie
Projekt budżetu na rok 1921.

Dochody

§	poz.	Wyszczególnienie	Zwyczajny	Nadzwyczajny	Razem Mk.
7		Dochód z wydawnictw własnych	860 000	---	860 000

Wydatki

Nazwa paragrafów i pozycji budżetu	Wydatki zwyczajne	Wydatki nadzwyczajne	Razem
1. Płace etatowe:			
poz. 1. Urzędnicy	96 000	262 560	358 560
” 2. Woźni	10 800	75 240	86 040
2. Płace nieetatowe:			
poz. 1. Urzędnicy	491 400	1 574 760	2 066 160
” 2. Służba	9000	39 000	48 000
” 3. Zapomogi i remuner[acja]	18 300	---	18 300
” 4. Umundurowanie woźn[ych]	6950	---	6950
3. Lokal:			
poz. 1. Komorne	36 250	---	36 250
” 2. Opał, światło, gaz i porządki	102 780	---	102 780
” 3. Reparacje	6000	---	6000
4. Wydatki rzeczowe:			
poz. 1. Zakup inwentarza	---	6000	6000
” 2. Reper[acje] maszyny	2500	---	2500
” 3. Materiały piśmienne	5000	---	5000
” 4. Druki	5000	---	5000
” 5. Książki, mapy i czasopisma	33 000	12 000	45 000
” 6. Telefony i porto	12 200	---	12 200
” 7. Drobne wydatki	5000	---	5000
4a. Pomoce naukowe:			
poz. 1. pracownia chemiczna	32 000	71 000	103 000
” 2. pracownia mechanicz[na]	12 000	---	12 000
” 3. muzeum	8000	---	8000
5. Podróże i diety	501 250	10 500	511 750
7. Wydawnictwa	540 000	---	540 000
8. Inne wydatki	9000	20 000*	29 000
Razem	1 942 430	2 071 060	4 013 490

* bez prawa przeniesienia na inną pozycję.

Wniosek do Prezydium Rady Ministrów w sprawie przyznania subwencji Towarzystwu „Straż Kresowa”

Wniosek

Prezydium Rady Ministrów w sprawie przyznania subwencji Towarzystwu
„STRAŻ KRESOWA”.

Rada Ministrów zechce przyznać Towarzystwu „Straż Kresowa” na okres trzy-
miesięczny, licząc od 1 stycznia 1921 r., subwencję w wysokości 8 000 000 marek
polskich za miesiąc.

Uzasadnienie

Towarzystwo „Straż Kresowa”, którego celem jest praca nad uświadomie-
niem narodowym ludności zamieszkałej na terenie polskich ziem wschodnich –
z uwagi na doświadczenie zdobyte w dotychczasowej działalności, gotowy aparat
do pracy agitacyjnej, którym rozporządza i zaufanie, jakim się cieszy wśród
szerokich warstw społeczeństwa na kresach – odda niewątpliwie znaczne usługi
przy przygotowywaniu plebiscytu w Ziemi Wileńskiej. Stąd też leży w interesie
państwowym, aby zapewnić mu na najbliższą przyszłość finansowe podstawy
egzystencji.

W pierwszym roku swego istnienia utrzymywana była „Straż Kresowa”
z funduszy społecznych; od marca 1919 roku do marca 1920 roku subwencjo-
nował ją Zarząd cywilny ziem wschodnich, zaś od marca do końca roku 1920
Ministerstwo Skarbu. W tym ostatnim okresie otrzymało Towarzystwo ogółem
18 900 000.- marek subwencji.

Akcja plebiscytowa, niedopuszczająca przerwy w pracy i wynikający z niej
rozrost agend Towarzystwa wymagać będzie nadal stałej pomocy Rządu. Obecnie
zatrudnia „Straż Kresowa” 480 płatnych pracowników i wydaje 9 pism codzien-
nych i tygodników, a w okresie plebiscytowym zakres jej działalności znacznie
się rozszerzy.

Za podstawę do ustalenia wysokości subwencji wzięty został prelimi-
narz wydatków zestawiony przez „Straż Kresową”. Preliminarz ten poddało
Ministerstwo Skarbu dokładnemu badaniu i oświadcza się za przyznaniem
Towarzystwu subwencji w wysokości objętej niniejszym wnioskiem.

Dla uniknięcia przerwy w pracach „Straży Kresowej” wypłaciło już Minister-
stwo Skarbu Towarzystwu zaliczkę w pełnej wysokości dwu rat miesięcznych,
tj. 16 milionów marek.

Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w przedmiocie uzupełnienia ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 70 poz. 467)

WNIOSEK

Głównego Urzędu Likwidacyjnego

w przedmiocie uzupełnienia Ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 70 poz. 467)

Rada Ministrów uchwalić raczy dołączony projekt Ustawy w przedmiocie uzupełnienia Ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 70 poz. 467), dotyczącej likwidacji majątków prywatnych w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r.

Uchwała, zgodnie z wnioskiem, zapadła dnia ... 1920 r.

UZASADNIENIE

Dla wykonania ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. o likwidacji majątków prywatnych w wykonaniu Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r. (Dz.U. R.P. 1920 r. Nr 70 poz. 467) niezbędne jest wydanie szeregu zarządzeń i rozporządzeń.

Takie zarządzenia, rozporządzenia i przepisy w celu wykonania wymienionej ustawy tyngować muszą częste przepisy prawa materialnego i proceduralnego.

Z uwagi na dzielnicowy ustrój Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie w poszczególnych dzielnicach obowiązują dotychczas przepisy prawa jak materialnego, tak też i proceduralnego byłych państw zaborczych, niemożliwe nieraz jest wydanie przepisów obowiązujących we wszystkich trzech dzielnicach jednocześnie tylko w większości wypadków, zmuszony jest dla każdej dzielnicy wydać wszystkie przepisy, rozporządzenia lub zarządzenia.

Z drugiej strony, przy przeprowadzeniu ustawy likwidacyjnej wypada napotykać w poszczególnych wypadkach na trudności, które możliwe jest rozwiązać tylko drogą odpowiednich natychmiastowych zarządzeń, które by w ten lub inny sposób dały możliwość zrealizowania ustawy.

Wobec tego, że, jak to na początku zostało zaznaczone, zarządzenia, rozporządzenia i przepisy takie w większości wypadków będą tangować o przepisy prawa materialnego i proceduralnego, muszą one mieć moc ustaw, gdyż w innym wypadku nie mogłyby być wykonywane przez odnośne czynniki.

Sprecyzowanie zaś wszystkich niezbędnych przepisów w specjalnej ustawie wymagać by mogło dłuższego czasu i pociągałoby za sobą obawę, że ustawa taka nie będzie obejmowała całokształtu przepisów, które tylko życie, w miarę zrealizowania ustawy, może wyjaśnić i uregulować.

Ze względów więc praktycznych, gdyż przeprowadzenie wymienionych zarządzeń, rozporządzeń i przepisów zwykłą drogą, przewidywaną dla wydania ustawy powodowałoby bardzo długą procedurę, z drugiej zaś strony z uwagi na to, iż zarządzenia takie dotyczyć mają tylko wykonania zasadniczej ustawy, przez Sejm Ustawodawczy wydanej, jedynie wskazaną drogą jest prosić Wysoki Sejm o wydanie pełnomocnictwa na wydawanie rozporządzeń, zarządzeń i przepisów drogą, w projekcie niniejszej ustawy przewidzianą.

Prezes
Głównego Urzędu Likwidacyjnego
J. Karśnicki^f

¶[7] Alegat 5^c

Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie czasowego utrzymania dotychczasowego umundurowania urzędników państwowych na Terenach Przyfrontowych i Etapowych

Warszawa, dn. 24 stycznia 1921 r.

DO PREZYDIUM RADY MINISTRÓW

Urzednicy b. Z[arządu] T[erenów] P[rzyfrontowych] i E[tapowych] zgodnie z rozkazem Naczelnego Wodza z dnia 15 września 1920 r. art. 5 – mieli prawo i obowiązek noszenia munduru według wzoru ustalonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Wspomniany rozkaz spowodowany był stanem wojennym na wspomnianych terenach i w konsekwencji tego koniecznością ścisłego kontaktu władz administracji politycznej z władzami wojskowymi, z drugiej zaś strony potrzeba podniesienia autorytetu urzędnika cywilnego wobec ludności miejscowej.

Wobec tego, że stan wojenny dotąd na terenach przyfrontowych zlikwidowany nie jest, jak również iż zachodzi konieczność donoszenia niedawno sporządzonych mundurów urzędniczych ze względu na drożyznę i brak materiałów
RADA MINISTRÓW UCHWALIĆ RACZY:

Urzędnikom Państwowym urzędującym na terenach przyfrontowych i etapowych do rozporządzenia w tej sprawie Rady Ministrów pozostawić dotychczasowe umundurowanie z usunięciem z naramienników liter ZTPiE.

MINISTER
Skulski^f

[Wniosek o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanym w Rydze w dniu 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustawy z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń]

Do Rady Ministrów

Wobec uchwalenia przez Sejm Ustawodawczy w dniu 4 lutego 1921 r. ustawy o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. Prezydium Rady Ministrów ¢w wykonaniu uchwały Rady Ministrów¢ z dnia 7 stycznia 1921 r. przedkłada Radzie Ministrów poniższy projekt:

Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia ...

w przedmiocie rozciągnięcia umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanym w Rydze w dniu 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustawy z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczanie pomieszczeń.

Na mocy art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (Dz.U. R.P. z 1921 r. Nr ... poz. ...) Rada Ministrów zarządza, co następuje:

§ 1.

Na powyżej wymienione ziemie rozciąga się moc obowiązującą ustawy z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczanie pomieszczeń (Dz.U. R.P. z 1919 r. Nr 92 poz. 498) ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. z 1920 r. Nr 60 poz. 371).

§ 2.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

§ 3.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Z dniem tym tracą moc obowiązującą wszelkie obowiązujące dotychczas w powyżej wymienionych ziemiach sprzeczne z nim przepisy.

¢[9] Alegat 7¢

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie przystąpienia Polski do Konwencji, dotyczącej bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego oraz roczników i dokumentów parlamentarnych; Convention pour assurer l'échange immédiat du journal officiel ainsi que des Annales et des documents parlementaires; Konwencja w celu zapewnienia bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego, jak również roczników i dokumentów parlamentarnych

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie przystąpienia Polski do Konwencji, dotyczącej bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego oraz roczników i dokumentów parlamentarnych.

Rada Ministrów uchwała:

1) Upoważnia się Pana Ministra Spraw Zagranicznych do przystąpienia lub do zlecenia przystąpienia w imieniu Rządu Polskiego do Konwencji Międzynarodowej, dotyczącej bezpośredniej wymiany Dziennika Urzędowego oraz roczników i dokumentów parlamentarnych, zawartej w Brukseli dn. 15 marca 1886 r., z zastrzeżeniem następnej ratyfikacji przez odpowiednią władzę Rzplitej Polskiej.

2) Wykonanie niniejszej uchwały poleca się Panu Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Uzasadnienie wniosku

Ministerstwo Spraw Zagranicznych popiera wniosek niniejszy ze względu na to, iż konwencja powyższa stanowi nader potrzebne, a minimalne pociągające koszta uzupełnienie konwencji zasadniczej z tejże daty, dotyczącej wymiany wydawnictw urzędowych, do której Polska przystąpiła w myśl uchwały Rady Ministrów z dn. 12 kwietnia 1920 r.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

¢w.z. St. Dąbrowski¢

KONWENCJA W CELU ZAPEWNIENIA BEZPOŚREDNIEJ WYMIANY
DZIENNIKA URZĘDOWEGO, JAK RÓWNIEŻ ROCZNIKÓW
I DOKUMENTÓW PARLAMENTARNYCH¹⁸⁶.

J.K.M. Król Belgów, J.C.M. Cesarz Brazylijski, J.K.M. Królowa Regentka Hiszpańska, Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki, J.K.M. Król Włoski, J.K.M. Król Portugalski i Algarwejski, J.K.M. Król Serbski pragnąc zapewnić bezpośrednią wymianę dziennika urzędowego, jak również roczników i dokumentów parlamentarnych swych odnośnych państw, zamianowali na swych pełnomocników następujących:

J.K.M. Król Belgów:

Księżcia de C a r a m a n, Swego Ministra Spraw Zagranicznych,

Kawalera de Moreau, Swego Ministra Rolnictwa, Przemysłu i Robót Publicznych;

J.C.M. Cesarz Brazylijski:

Hr. de V i l l e n e u v e, Swego Posła nadzwyczajnego i Ministra pełnomocnego przy J.K.M. Królu Belgów;

J.K.M. Królowa Hiszpańska:

P. de T a v i r a, Chargé d'Affaires ad interim Hiszpanii w Brukseli;

Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki:

P. Lambert T r e e, Ministra rezydenta S. Zjednoczonych w Brukseli;

J.K.M. Król Włoski:

Margrabiego M a f f e i, Swego Posła nadzwyczajnego i Ministra pełnomocnego przy J.K.M. Królu Belgów;

J.K.M. Król Portugalski i Algarwejski:

Barona de S a n t ' A n n a, Posła nadzwyczajnego i Ministra pełnomocnego J.K.M. Najwierniejszej;

J.K.M. Król Serbski:

P. M a r i n o w i c z a, Swego Posła nadzwyczajnego i Ministra pełnomocnego przy J.K.M. Królu Belgów;

którzy po wymianie swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i w odpowiedniej formie, ustalili następujące artykuły:

ARTYKUŁ PIERWSZY. – Niezależnie od zobowiązań, wynikających z art. 2 Konwencji Ogólnej z dnia dzisiejszego, dotyczącej wymiany dokumentów urzędowych i publikacji naukowych i literackich, odnośne rządy zobowiązują się wysłać Ciałom Prawodawczym każdego z Państw umawiających się, w miarę ogłaszania, po jednym egzemplarzu dziennika urzędowego, jak również roczników i dokumentów parlamentarnych podanych do wiadomości ogółu.

¹⁸⁶ Nie zamieszczamy francuskiego oryginału układu, a tylko jego urzędowy przekład polski.

ART. 2. – Państwa, które nie przystąpiły do niniejszej Konwencji są dopuszczone do przystąpienia na swe życzenie.

Przystąpienie to będzie notyfikowane drogą dyplomatyczną rządowi belgijskiemu i przez ten rząd wszystkim innym państwom podpisującym.

ART. 3. – Konwencja niniejsza będzie ratyfikowana i dokumenty ratyfikacyjne zostaną wymienione w Brukseli w możliwie najkrótszym czasie. Zawiera się ona na lat dziesięć, poczynając od dnia wymiany dokumentów ratyfikacyjnych i będzie trwać poza ten okres o ile jeden z rządów nie oświadczy na sześć miesięcy naprzód, iż z niej występuje.

Na dowód czego pełnomocnicy podpisali niniejszą Konwencję i położyli na niej swe pieczęcie.

Działo się w Brukseli w siedmiu egzemplarzach 15 marca 1886.

/L.S./ Książę de CARAMAN.

/L.S./ Chevalier de MOREAU.

/L.S./ Hr. de VILLENEUVE.

/L.S./ José M. de TAVIRA.

/L.S./ Lambert TREE.

/L.S./ MAFFEI.

/L.S./ Baron de SANT'ANNA.

/L.S./ J. MARINOVITCH.

Wymiana ratyfikacji odbyła się w Brukseli dn. 14 stycznia 1889.

Zaświadczone przez Sekretarza Generalnego

Ministerstwa Spraw Zagranicznych

/-/ Bon. Lambermont.

°[12] Alegat 10°

Wniosek Ministra Skarbu w sprawie dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej

Wniosek

Ministra Skarbu w sprawie dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Rada Ministrów raczy uchwalić następujące przedłożenie rządowe:

Ustawa

o dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Art. 1.

Upoważnia się Polską Krajową Kasę Pożyczkową do doprowadzenia stanu emisji jej biletów, prócz emitowanych na zasadzie art. 2 Ustawy z dnia 26 marca 1920 (Dziennik Ustaw Nr 31 poz. 179) do kwoty 75 000 000 000 Mk. łącznie z kwotą 55 000 000 000 Mk. ustaloną w art. 1 Ustawy z dnia 26 listopada 1920 r. (Dz.U. Nr 112 poz. 739).

Art. 2.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Art. 3.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu.

UZASADNIENIE

Stan emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej na dzień 20 stycznia 1921 r. przedstawia się jak następuje
do dnia 20 stycznia puszczono w obieg
ogółem biletów...52 305 200 107 Mk.

w tym bilety emitowane na zasadzie art. 2 Ustawy z dn. 26 marca 1920 (Dz.U. Nr 31 poz. 179)...3 764 275 535,16 Mk.

Stan emisji biletów pokrytych art. 1. Ustawy z 26 listopada 1920 r. (Dz.U. Nr 112 poz. 739)...48 540 924 631,84 Mk.

Ponieważ maksymalna granica ustalona ostatnio powołaną Ustawą wynosiła 55 000 000 000 Mk., przeto z dniem 20 stycznia pozostawała jeszcze dozwolona emisja 6 459 075 368,16 Mk.

Ministerstwo Skarbu zmuszone jest prosić o zezwolenie na dalszą emisję biletów PKKP, mimo iż obecny stan emisji pozostawia jeszcze dość dużą granicę dla korzystania z upoważnienia zawartego w Ustawie z dnia 26 listopada 1920 r., a to z tego powodu, że według bilansu Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej na dzień 20 stycznia 1921 wynosił stan wierzytelności różnych urzędów państwowych w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej ogółem 8 318 558 497,36 Mk., a zatem w miarę realizowania tych rachunków przez odnośne urzędy stan emisji coraz bardziej zbliżać się będzie do dozwolonej granicy, a nawet mógłby ją przekroczyć.

Uzasadnienie, opierające się na wysokości deficytu budżetowego w najbliższych miesiącach 1921 r., zawarte jest w równoczesnym projekcie Ustawy o kredycie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej. Jasną jest rzeczą, że pożyczka ta będzie realizowana przez Polską Krajową Kasę Pożyczkową w największej mierze przez dalszą emisję jej biletów, a zatem w najbliższych 3-ch miesiącach, potrzebna byłaby emisja w wysokości miesięcznie 8 000 000 000 Mk., czyli łącznie 24 000 000 000 Mk.

Jeżeli zaś Rząd proponuje podwyższenie stanu emisji tylko o 20 000 000 000 Mk., to czyni to, wychodząc z założenia, że realizacja pożyczki Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej nie następuje wyłącznie tylko drogą emisji, gdyż Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa uzyskuje potrzebne Skarbowi Państwa środki płatnicze, prócz emisji, także ze swoich wpływów, tj. z czynnych rachunków bieżących klientów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, a ponadto nie zawsze skutecznia wypłaty na ciężar Skarbu Państwa efektywnie w biletach, lecz także przez przelew książkowy na dobro rachunków bieżących poszczególnych uprawnionych do tego urzędów państwowych i kasy wojskowej, które jak doświadczenie wykazuje, posiadają stale w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej pewne fundusze nie wyczerpując całkowicie swych sald czynnych.

Z drugiej strony liczyć się należy ze wspomnianymi już w motywach do równocześnie wniesionego projektu Ustawy o kredycie Skarbu Państwa, wpływami z pożyczek państwowych, tj. Pożyczki Odrodzenia i Pożyczki Premiowej, które zmniejszają potrzebę emisji biletów.

Mimo to jednak konieczność pokrywania rosnących z dnia na dzień potrzeb administracji państwowej, a przede wszystkim wydatki związane z ustalaniem naszych granic na wschodzie i zachodzie, konieczność uwzględnienia stosunków drożyznianych przy określaniu płac pracowników państwowych, mimo stosowania najdalej idącej oszczędności w wydatkach personalnych, konieczność wreszcie czynienia zakupów aprowizacyjnych, wywołana deficytem aprowizacyjnym, wymagać będą jak najszybszego uzyskania środków płatniczych dla Rządu, a to tym bardziej, że zwiększające się stale dochody państwowe pochłaniają wzrastające co najmniej równomiernie wydatki, oraz że obecna sytuacja polityczna nie uwalnia Rządu od troski o odpowiednie zabezpieczenie siły zbrojnej Państwa.

Dlatego też Rząd zmuszony jest wnieść przedłożenie o upoważnienie do dalszej emisji biletów Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej na najbliższy okres w kwocie 20 000 000 000 Mk.

Warszawa, dn. ... lutego 1921.

w.z. MINISTRA SKARBU

^fWeinfeld^f

Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej

Wniosek
na Radę Ministrów

w sprawie kredytu Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej.
Rada Ministrów raczy uchwalić następujące przedłożenie rządowe:

Ustawa

o kredycie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej.

Art. I.

Upoważnia się Ministra Skarbu do zaciągnięcia na pokrycie niedoboru budżetowego dalszej pożyczki w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej w kwocie 24 000 000 000 marek.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu.

UZASADNIENIE

Ustawą z dnia 26 listopada 1920 r. (Dz.U. Nr 112 poz. 738) zatwierdzono pożyczkę Skarbu Państwa zaciągniętą w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej do dnia 20 XI 1920 w kwocie...49 625 000 000 Mk., a nadto upoważniono Ministra Skarbu do zaciągnięcia dalszej pożyczki w kwocie...15 000 000 000 Mk., łącznie upoważnienie wynosi zatem...64 625 000 000 Mk.

W motywach do ustawy z dnia 26 XI 1920 podniesiono, że przypuszczalny deficyt budżetowy Państwa w najbliższej przyszłości wyniesie około 8 miliardów mk. miesięcznie. Rzeczywistość potwierdziła to przypuszczenie, deficyt bowiem w miesiącach: grudniu 1920 i styczniu 1921 wyniósł łączną kwotę mk. 16 175 000 000.-

Toteż zezwolone na mocy ustawy z dnia 26 XI 1920 dalsze zadłużenie Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej w kwocie 15 miliardów marek zostało z końcem stycznia 1921 całkowicie wyzyskane.

Wychodząc z dotychczasowego doświadczenia Rząd proponuje obecnie upoważnienie do nowej pożyczki w kwocie 24 miliardów mk., przyjmując

w dalszym ciągu za podstawę przeciętny deficyt miesięczny okraǳo 8 miliardów marek, a zatem proponowane upoważnienie winno wystarczyć na przeciąg trzech miesięcy.

Aczkolwiek w okresie najbliższych paru miesięcy liczyć się należy z dalszą tendencją zwyǳkową wydatków państwowych, spowodowaną zarówno wzmożonymi zakupami aprowizacyjnymi za granicą, jakoteż ogólnym wzrostem drożyzny, a co za tym idzie i przede wszystkim zwyǳką płac, tym niemniej z drugiej strony uwzględnic należy dążenie do stopniowego zmniejszenia wydatków wojskowych wobec konsekwentnie przeprowadzanej demobilizacji, oraz ciągły poważny wzrost dochodów państwowych, a przede wszystkim skarbowych, dlatego też oparcie się na przeciętnym niepodwyższonym dotychczasowym deficycie miesięcznym 8 miliardów marek znajduje w przytoczonych motywach należyte uzasadnienie.

Warszawa, dn. ... lutego 1921.

w.z. MINISTRA SKARBU
fWeinfeldf

c[14] Alegat 12c

Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie przedłożenia Sejmowi projektu ustawy o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych

Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie przedłożenia Sejmowi projektu ustawy o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych.

Rada Ministrów zechce upoważnić Ministra Skarbu do przedłożenia pod obrady Sejmu, jako wniosku nagłego, następującego projektu:

U s t a w a z dnia ... 1921 r. o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych

Art. 1.

Upoważnia się Ministra Skarbu do wypuszczenia z dniem 1 kwietnia 1921 r. serii II biletów skarbowych na ogólną sumę 5 000 000 000.- Marek Polskich.

Art. 2.

Termin płatności biletów skarbowych serii II, sposób i warunki wypuszczenia ich w obieg jak również wysokość oprocentowania oraz tryb opłaty odsetek ustali Minister Skarbu.

Art. 3.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. 4.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu.

Warszawa, dnia ... lutego 1921 r.
MINISTER SKARBU

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem na posiedzeniu Rady Ministrów z dnia ... lutego 1921 r.

Uzasadnienie

W myśl ustawy z dnia 30 kwietnia 1920 r. o biletach skarbowych (Dz.U. R.P. 1920 r. Nr 38, poz. 218) dla zaspokajania w miarę potrzeby przewidzianych w ustawach skarbowych bieżących wydatków Skarbu wypuszczona została z dniem 1 maja 1920 r. na mocy osobnej ustawy z dnia 30 kwietnia tegoż roku (Dz.U. R.P. Nr 38, poz. 219) seria I biletów skarbowych, oprocentowanych w stosunku 4 od sta rocznie i płatnych 1 maja 1922 r. Bilety te przeznaczone były głównie na wypłatę wierzycielom Skarbu, przypadającej im należności w ustalonym do ogólnej sumy tej należności stosunku, a to celem zmniejszenia wypłat gotówkowych Skarbu i zwolnienia w ten sposób tempa emisji banknotów. W rzeczywistości jednak wypuszczenie serii I biletów skarbowych nie osiągnęło zamierzonego celu w takim stopniu, w jakim tego oczekiwano. Brano je niechętnie, dostawcy uskarżali się, że wypłacanie im należności biletami skarbowymi pozbawia ich środków obrotowych. Ministerstwo Skarbu widziało się zmuszone zezwolić na dokonywanie wypłat wierzycielom Skarbu w wypadkach, zasługujących na uwzględnienie całkowicie w gotowiznie; zezwolono również na przyjmowanie biletów skarbowych na równi z gotówką przy spłacie nie tylko należności skarbowych w ścisłym tego słowa znaczeniu, tj. podatków i opłat skarbowych, lecz również przy uiszczaniu należności celnych i kolejowych, za tytoń i spirytus monopolowy, oraz za węgiel i naftę. Wreszcie dozwolona została wymiana posiadanych przez osoby i instytucje prywatne biletów skarbowych na gotówkę we wszystkich kasach skarbowych, urzędach podatkowych, oraz w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej i jej oddziałach. Wszystkie te ulgi i udogodnienia miały na celu wzbudzenie do biletów skarbowych większego zaufania, jako też nadanie im do pewnego stopnia charakteru znaku obiegowego, by możliwie najdłużej zatrzymać je w ręku publiczności. Pomimo to wypuszczone w obieg bilety skarbowe serii I w większości powróciły w drodze dozwolonej wymiany ich na gotówkę do kas państwowych. Według danych Centralnej Kasy Państwowej z ogólnej sumy 2 miliardów wypuszczonych biletów

skarbowych serii I znajduje się ich w obiegu wśród publiczności w przybliżeniu zaledwie 1/2 miliarda mkp. Przyczyny tego szukać należy głównie w sposobie wypuszczania ich w obieg drogą przymusowych wypłat rządowych, jak również w samych właściwościach biletów skarbowych, które nie sprzyjają swobodnemu ich obiegowi, z drugiej zaś strony nie czynią ich dogodnym papierem lokacyjnym, zwłaszcza wobec niskiego ich oprocentowania (4%).

Faktem jest jednakże, iż w kraju jest dużo wolnej gotówki, która nie mając odpowiednio procentującej normalnej lokaty, albo zupełnie wyjęta jest z obiegu, lub też dla otrzymania większych zysków użytkuje się na operacje o charakterze spekulacyjnym. Przyciągnięcie oraz zużytkowanie tej gotówki na pokrycie potrzeb państwowych jest pożądane pod każdym względem, i od pomyślnie przeprowadzonej w tym kierunku akcji w znacznej mierze zależy poprawa zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego stanu naszej waluty, względnie wstrzymanie stale wzrastającej emisji banknotów.

Z uwagi na powyższe oraz opierając się na ustawie z dnia 20 kwietnia 1920 r. (Dz.U. 1920 r. Nr 38, poz. 218), Ministerstwo Skarbu przedkłada obecnie projekt ustawy o wypuszczeniu serii II biletów skarbowych. Przez wzgląd jednak na nabyte doświadczenie z biletami skarbowymi serii I, przedłożony projekt ustawy nie definiuje ostatecznie szczegółów i warunków wypuszczenia w obieg biletów skarbowych serii II, a to celem umożliwienia racjonalnego przystosowania warunków wypuszczenia nowych biletów skarbowych do szybko i ciągle zmieniających się warunków i potrzeb życia. Obecnie Ministerstwo Skarbu może wskazać na razie główne zasady, na których seria II biletów skarbowych ma być wypuszczona. Mianowicie:

- 1) Seria II biletów skarbowych przeznacza się nie na wypłaty rządowe, lecz przeważnie na sprzedaż;
- 2) bilety skarbowe serii II będą wymienne na gotowiznę;
- 3) oprocentowanie biletów skarbowych serii II będzie wyższe od oprocentowania serii I.

°[18] Alegat 16°

Statut Związku Inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych

Statut Związku Inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych

I. Nazwa, cele i prawa Związku

Art. 1.

Nazwa Związku brzmi: „Związek Inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych”.

Siedzibą Związku jest Warszawa; obejmuje on swą działalnością b. zabór Rosyjski, ^cmoże się jednak łączyć z analogicznymi związkami w innych zaborach^c.

^hUwaga: Z chwilą Zjednoczenia się Polski Związek może złączyć się z analogicznymi związkami w innych zaborach.^h

Art. 2.

Zadaniem Związku jest: mając na względzie dobro Rzeczypospolitej Polskiej i interesów ogółu członków Związku zjednoczyć wszystkich inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych celem ^hreprezentacji ich interesów zawodowych i ekonomicznych,^h pogłębienia ich wiedzy zawodowej, tudzież samopomocy materialnej.

Art. 3.

W myśl artykułu poprzedniego do zadań Związku należy:

- a) Urządzanie periodycznych Zjazdów inżynierów drogowych,
- b) Zakładanie bibliotek, wydawnictwo książek i czasopism,
- c) Zakładanie kas wzajemnej pomocy ^{ci}i innych kas, po uprzednim uzyskaniu zatwierdzenia statutu kasowego przez kompetentne władze^c,
- d) Organizacja wycieczek zawodowych,
- e) Organizacja sądów koleżeńskich.

Art. 4.

Związek ^hstanowi jednostkę^h ^cjest osobą^c prawną ^hupoważnioną w imieniu ogółu inżynierów drogowych Ministerstwa Robót Publicznych występować przed ciałami ustawodawczymi i organami urzędowymi^h ^{ci}i w imieniu swych członków^c ma prawo nabywania, zarządzania i sprzedawania majątku ruchomego i nieruchomego.

^hArt. 5.

Związek może w drodze porozumienia współdziałać z innymi związkami, mającymi wspólne zadania, lub wchodzić jako część składowa do pokrewnych związków mających te same cele.^h

II. Członkowie Związku, ich prawa i obowiązki

Art. 5.

Do Związku mogą należeć tylko inżynierowie drogowi Ministerstwa Robót Publicznych jak państwowi, tak i kontraktowi.

Art. 6.

Do zaliczenia w poczet członków Związku wystarczy deklaracja osobista^h z zobowiązaniem^h zobowiązująca wstępującego do^c stosowania się do Statutu Związku.

Art. 7.

Członkom Związku przysługuje prawo:

- a) korzystania ze wszystkich instytucji Związku,
- b) uczestniczenia na ogólnych zebraniach z prawem głosu,
- c) czynnego i biernego wyboru na urzędy w Związku.

Art. 8.

Członkowie Związku są obowiązani:

- a) stosować się do postanowień Statutu Związku, Regulaminów urzędzeń związkowych, tudzież do wszelkich uchwał ogólnych zebrań Zarządu Związku i jego instytucji,
- b) opłacać wpisowe i składki,
- c) wykonywać włożone na nich przez ogólne zebranie lub Zarząd obowiązki.

Uwaga Członek Związku, zalegający w opłacie składek członkowskich więcej niż 3 miesiące, przestaje być członkiem Związku. Może być ^cjednak^c powtórnie ^cprzyjętym na^c członk^ach^h Związku, ^hjednak^h po uprzednim wniesieniu zaległych składek.

Art. 9.

Członek może być usunięty ze Związku tylko na zasadzie orzeczenia Sądu koleżeńkiego.

III. Fundusze Związku

Art. 10.

Fundusze Związku powstają:

- a) z opłat, wpisowego i składek członkowskich,
- b) z subsydiów, darowizn, ofiar i zapisów,
- ^hc) z pożyczek,
- d) z procentów od pożyczek i kapitałów,^h
- e) z dochodów osiągniętych przez instytucje związku,
- f) z innych nieprzewidzianych wpływów.

^cSposób utworzenia i zarządzania funduszami kas, o których mowa w art. 3, normują odnośne ustawy kasowe.^c

Art. 11.

Wysokość wpisowego i składek, terminy i sposób opłacania są ustalone przez zebranie ogólne Związku. Wpłacone wpisowe i składki nie mogą być zwrócone.

Art. 12.

Fundusze Związku dzielą się na kapitał żelazny i kapitał obrotowy. Kapitał żelazny formuje się z wpisowego członków i z części zysków, stosownie do uchwał ogólnego zebrania; suma wpływów składa się na kapitał obrotowy. Kapitałem żelaznym rozporządza zebranie ogólne; kapitałem obrotowym – Zarząd Związku w granicach uchwalonego przez zebranie ogólne budżetu.

IV. Organy Związku

Art. 13.

Sprawami Związku zarządzają:

- a) zebranie ogólne,
- b) Zarząd,
- c) Komisja Rewizyjna.

Art. 14.

Zebranie ogólne zwołuje Zarząd; bywają one zwyczajne i nadzwyczajne.

Art. 15.

Zebranie zwyczajne zwołuje się corocznie nie później niż 1 marca celem zatwierdzenia sprawozdania i bilansu za rok ubiegły, jak również wyboru członków Zarządu, ich zastępców i Komisji Rewizyjnej. Na tych zebraniach rozpatrywane i zdecydowane są wszelkie inne sprawy, wniesione przez Zarząd i członków Związku.

Art. 16.

Zebrania nadzwyczajne zwołują się w wypadkach niecierpiących zwłoki, na skutek decyzji Zarządu, piśmiennego żądania Komisji Rewizyjnej, lub żądania nie mniej jak 30 członków Związku. Zebrania takie muszą być zwołane najpóźniej w ciągu 3-ch tygodni od chwili złożenia Zarządowi o nie podania.

Art. 17.

O terminie i miejscu Zebrania ogólnego z wymienieniem porządku dziennego Zarząd na 14 dni naprzód zawiadamia członków Związku za pośrednictwem prasy lub listownie.

Art. 18.

Zebrania zwyczajne i nadzwyczajne prawomocne są w pierwszym terminie przy obecności nie mniej niż 1/3 członków Związku.

UWAGA W razie nieprzybycia na zebranie wskazanej ilości członków, powtórne zebranie wyznacza się dnia następnego, które jest ważne bez względu na liczbę obecnych.

Art. 19.

Uchwały zebrania ogólnego zapadają zwykle większością głosów z wyjątkiem uchwał, dotyczących zmiany statutu, rozwiązania Związku i postanowienia o jego majątku, do których wymagana jest większość 2/3 głosów obecnych.

Art. 20.

Każdy z członków obecnych na zebraniu ogólnym może mieć tylko jeden głos.

Art. 21.

Zebranie ogólne jest najwyższą władzą Związku i kompetencji jego podlegają:

- a) zatwierdzenie sprawozdań dorocznych i budżetów,
- b) rozporządzenie majątkiem Związku,
- c) postanowienia o ^hzaciągnięciu pożyczek i o^h przyjęciu zapisów i legatów,
- d) ustalenie wysokości wpisowego i składek członkowskich,
- e) zmiana statutu,
- f) wybór prezesa Związku i członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej,
- g) rozpatrywanie i rozstrzyganie wszelkich kwestii i wniosków Zarządu i członków Związku,
- h) zamknięcie Związku i likwidacja interesów tegoż,
- i) przystąpienie do pokrewnych związków w myśl art. 5-go niniejszego Statutu,
- j) wybór członków sądu koleżeńskiego.

Art. 22.

Zebranie ogólne zagają Prezes Związku lub jego zastępca, następnie zebrani wybierają z pośród siebie przewodniczącego i sekretarza. Przewodniczący zaprasza asesorów.

Art. 23.

Uchwały zebrań ogólnych zapisują się do księgi protokółów podpisywanych przez przewodniczącego i sekretarza zebrania.

Art. 24.

Odpisy protokółów zebrań ogólnych, poświadczone przez 3-ch członków Zarządu posiadają moc aktów urzędowych do wszelkich czynności.

Art. 25.

Wybory na zebraniu ogólnym odbywają się obowiązkowo przez głosowanie tajne. W razie niezgłoszenia protestu o wystawianych kandydaturach i niezgłoszenia kontrkandydatów, głosowanie odbywa się przez aklamację. Wszelkie zaś inne sprawy mogą być decydowane przez głosowanie jawne, o ile nie zażąda tajnego głosowania przynajmniej 1/5 członków zebranych.

Art. 26.

Zarząd składa się z prezesa Związku i 4-ch członków wybieranych przez zebranie ogólne na 2 lata, jednak co rok zmienia się połowa członków Zarządu podług starszeństwa wyboru, przyczem w 1-ym roku ustępuje połowa podług losowania.

Art. 27.

Członkowie Zarządu wybierają z pośród siebie zastępcę prezesa, sekretarza i skarbnika. Mogą również wybierać kierowników poszczególnych sekcji zorganizowanych na zasadzie art. 3^c.

Art. 28.

Do prawomocności uchwał Zarządu niezbędna jest obecność na posiedzeniu najmniej 3-ch członków. Postanowienia na zebraniach tych zapadają większością głosów i są zapisywane do księgi protokółów. Przy równości zdań przeważa głos prezesa. Prezes Związku wyznacza posiedzenia w miarę potrzeby – wszakże nie rzadziej, niż raz na dwa miesiące, oraz na żądanie 3-ch członków Zarządu.

Art. 29.

Prezes lub jego zastępca reprezentuje Związek na zewnątrz i wraz z sekretarzem podpisują wszelką korespondencję Związku.

Umowy i korespondencja, noszące cechy dokumentów, stwierdzających prawa lub zobowiązania oraz czeki i przekazy pieniężne muszą mieć dodatkowy podpis jednego z członków Zarządu.

Art. 30.

W zakres czynności Zarządu wchodzi:

- a) zwoływanie zebrań ogólnych i wykonywanie uchwał,
- b) układanie budżetów i sprawozdań rocznych,

- c) rozporządzanie funduszami Związku w granicach budżetu i stosownie do ogólnych wskazówek zebrania ogólnego,
- d) układanie regulaminu dla poszczególnych instytucji w granicach niniejszego Statutu,
- e) powoływanie członków Związku do pracy w komisjach i instytucjach Związku,
- f) mianowanie i uwalnianie pracowników płatnych w Związku i jego instytucjach,
- g) opracowywanie i składanie władzom i instytucjom memoriałów, petycji i wniosków,
- h) w ogóle zarządzanie sprawami Związku i reprezentowanie jego na zewnątrz.
- hi) współdziałanie z innymi związkami, mającymi wspólne zadania w myśl art. 5-go niniejszego Statutu.^h

Art. 31.

Członkowie Zarządu pełnią obowiązki swoje honorowo. Zebranie ogólne jest władne jednak wyznaczyć wynagrodzenie członkom Zarządu, sprawującym czynności specjalne.

Art. 32.

Komisja Rewizyjna składa się z 3-ch członków i 1-go zastępcy, wybieranych corocznie przez zebranie ogólne z pośród członków niepełniących w Związku żadnych urzędów. Do prawomocności czynności Komisji niezbędny jest komplet 3-ch członków.

Art. 33.

Komisja Rewizyjna obowiązana jest przynajmniej raz rok przed zebraniem dorocznym rewidować kasę, rachunki, dowody Związku i jego organizacji, w końcu zaś roku sprawdzić dokładnie sprawozdanie roczne i o wyniku kontroli zdać sprawę ogólnemu zebraniu.

Art. 34.

Członkowie Komisji Rewizyjnej mają prawo w każdym czasie sprawdzenia ksiąg, kasy Związku i jego organizacji; również mają prawo być obecni na posiedzeniach Zarządu z głosem doradczym.

^hArt. 36.

Statut niniejszy ma znaczenie prawne z chwilą zatwierdzenia go przez właściwą ustawę Rzeczypospolitej Polskiej.^h

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie rozporządzenia dotyczącego powołania do życia Państwowej Rady Emigracyjnej z siedzibą w Warszawie]

Do Rady Ministrów

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej prosi o uchwalenie następującego rozporządzenia:

TREŚĆ ROZPORZĄDZENIA:

Na mocy artykułu 6 Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 22 kwietnia 1920 r. Dz.U. Nr 39 poz. 232 i w myśl rezolucji Sejmu Ustawodawczego z dn. 4 listopada 1920 r., zarządza się co następuje:

§ 1.

Celem współdziałania z Urzędem Emigracyjnym przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej czynników zainteresowanych w sprawach emigracji, reemigracji i imigracji powołuje się do życia Państwową Radę Emigracyjną z siedzibą w Warszawie.

§ 2.

Do zakresu działania Państwowej Rady Emigracyjnej należy:

- a) opiniowanie na wniosek Urzędu Emigracyjnego w sprawach dotyczących polityki emigracyjnej, reemigracyjnej i imigracyjnej;
- b) opiniowanie projektów ustawodawczych w powyższych sprawach;
- c) opiniowanie projektów konwencji międzynarodowych, zawrzeć się mających w sprawach emigracji, reemigracji i imigracji;
- d) opiniowanie podań towarzystw okrętowych o udzielanie zezwoleń na sprzedaż kart okrętowych III kl. i międzypokładowych;
- e) opiniowanie preliminarzy budżetowych Urzędu Emigracyjnego;
- f) przedkładanie Urzędowi Emigracyjnemu wniosków i uwag w przedmiocie ustawodawstwa polityki i opieki emigracyjnej, imigracyjnej i reemigracyjnej.

§ 3.

Państwowa Rada Emigracyjna składa się:

- a) z członków delegowanych przez Sejm,
- b) z delegatów wyznaczonych przez Ministrów Spraw Wewnętrznych, Spraw Zagranicznych, Spraw Wojskowych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa, Skarbu i Zdrowia Publicznego,

- c) z osób, pracujących teoretycznie lub praktycznie w zakresie emigracji, powołanych przez Ministra na wniosek dyrektora Urzędu Emigracyjnego oraz
- d) z osób kooptowanych przez członków, wskazanych w punktach a, b i c z łona organizacji i instytucji społecznych.

Dyrektor Urzędu Emigracyjnego i wyznaczeni przez niego urzędnicy biorą udział w pracach Państwowej Rady Emigracyjnej z głosem doradczym.

§ 4.

Równocześnie z delegowaniem i wyznaczeniem członków Państwowej Rady Emigracyjnej wybiera się i wyznacza ich zastępców. Zastępcy biorą udział w czynnościach Państwowej Rady Emigracyjnej w razie nieobecności członków, których zastępują, a nadto przysługuje im prawo uczestniczenia w zebraniach Rady z głosem doradczym i prawo biernego wyboru do Komisji, ustanowionych przez Radę.

§ 5.

Państwowa Rada Emigracyjna wybiera ze swego grona przewodniczącego, jego zastępcę i sekretarza, oraz 2 członków, którzy wraz z poprzednio wymienionymi stanowią Wydział Rady.

§ 6.

Do zakresu działania przewodniczącego należy:

- a) naczelne kierownictwo sprawami Państwowej Rady Emigracyjnej;
- b) przedstawicielstwo Rady wobec Urzędu Emigracyjnego i innych władz państwowych;
- c) zwoływanie zebrań Rady i Wydziału oraz przewodniczenie tym ich obradom.

§ 7.

W czasie gdy Państwowa Rada Emigracyjna nie jest czynna w pełnym składzie, zadania Rady spełnia jej Wydział.

§ 8.

Postanowienia Wydziału winny być przez Przewodniczącego Rady przedłożone do wiadomości Rady na najbliższym jej zebraniu.

§ 9.

We wszystkich sprawach, o ile Urząd Emigracyjny nie przychyła się do opinii Państwowej Rady Emigracyjnej, powiadamia ją o tym z dołączeniem umotywnienia swego odmiennego stanowiska.

§ 10.

Zebrania Państwowej Rady Emigracyjnej odbywają się w miarę potrzeby nie rzadziej jednak niż raz na trzy miesiące. Nadto przewodniczący winien zwołać zebranie Rady na żądanie Urzędu Emigracyjnego, Wydziału Rady lub 1/3 części jej członków.

§ 11.

Zebrania Państwowej Rady Emigracyjnej są ważne w razie obecności 1/3 liczby członków. Opinie Rady zapadają prostą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§ 12.

Państwowa Rada Emigracyjna ustanawia regulamin swych czynności oraz regulamin Wydziału większością 2/3 głosów obecnych na zebraniu członków.

§ 13.

Członkowie Państwowej Rady Emigracyjnej, nie będący przedstawicielami władz oraz Sejmu otrzymują diety i zwrot kosztów podróży na zasadach przysługujących urzędnikom państwowym IV Stopnia służbowego za każdy dzień czynności w Radzie.

§ 14.

Koszta utrzymania Państwowej Rady Emigracyjnej obciążają budżet Urzędu Emigracyjnego.

§ 15.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia poleca się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

§ 16.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Od pierwszej chwili, kiedy państwa emigracyjne widziały się zniewolone zająć się intensywnie sprawą wychodźstwa, okazało się, że podołanie wpływających stąd zadaniom jest niemożliwe bez pociągnięcia do współpracy szerszych, a nawet bardzo szerokich sfer społeczeństwa.

Jak w tylu innych wypadkach, tak i w dziedzinie emigracji jest faktem częstokroć stwierdzonym, że organy państwowe chociażby najsprawniejsze nie mogą liczyć na pełną skuteczność swoich przedsięwzięć i usiłowań, jeżeli nie opierają się o szeroki ogół, jeżeli naprawdę nie mają za sobą opinii publicznej.

Jeżeli chodzi o emigrację, to konieczność współdziałania szerokiego ogółu z organami rządowymi, zwłaszcza w przedmiocie zwalczania tak częstych i tak łatwych nadużyć i wyzysku emigrantów i reemigrantów, oraz sprawowania należytej nad nimi opieki jest dla każdego, kto choćby tylko pobieżnie się zetknął, jasną i nieulegającą żadnej wątpliwości.

Żeby jednak czynny współdziałanie naprawdę mógł istnieć, konieczne jest nie tylko apelowanie w razach potrzeby do społeczeństwa, ale również czynny współdziałanie w prowadzeniu agend emigracyjnych przez organy państwowe i możliwość wszechstronnej kontroli ich działalności.

Do osiągnięcia tego celu służą Rady Emigracyjne, które we wszystkich większych państwach, posiadających znacznie większy ruch emigracyjny, a lubo ustawowo są wyposażone w zakres działania, o różnym zakresie, to jednak praktyka nas poucza, że bez względu na literę prawa, wywierają wpływ bardzo poważny i niezmiernie korzystny, nieraz wprost decydujący na politykę e- i reemigracyjną.

Rozumiejąc potrzebę Rady Emigracyjnej i w naszych stosunkach Rada Ministrów przyjęła do tekstu Rozporządzenia z dn. 22 kwietnia 1920 r. w przedmiocie utworzenia Urzędu Emigracyjnego (Dz.U. Nr 39 poz. 232, art. 6) postanowienie o jej utworzeniu, przy czym wyraźna była tendencja, żeby ta ze wszechmiar potrzebna instytucja jak najszybciej powołaną została do życia.

Trudności połączone z utworzeniem Urzędu Emigracyjnego i wypadki polityczne ostatnich miesięcy spowodowały niestety w tym, jak i w innych względach pewną zwłokę.

Niniejszym projekt Rady Emigracyjnej został opracowany z uwzględnieniem zarówno doświadczeń obcych przedwojennych, jak i potrzeb, jakie ze względu na nasze obecne stosunki zarówno polityczne, jak i społeczne dają się odczuwać, przy czym starano się zapewnić Radzie jak najszerszy wpływ na normatywną stronę i politykę emigracyjną unikając równocześnie zbyt krępowania Urzędu Emigracyjnego w wykonaniu swoich zadań.

Rada Emigracyjna, podobnie jak i Rady w innych państwach ma charakter doradczy, tak jak to zresztą postanawia artykuł 6 przytoczonego powyżej Rozporządzenia, ale już sam jej skład stanowi dostateczną gwarancję, że opinie jej i wnioski będą z natury rzeczy musiały być nader poważnie brane pod uwagę przez kierowników Urzędu Emigracyjnego, artykuł 10 projektowanego rozporządzenia daje dostateczną rękojmię przeciw nieuzasadnionemu nieuwzględnieniu zadania Rady.

Prócz tego celem zapewnienia Radzie jak największej swobody działania i niezależnienia jej o ile możliwości od niepotrzebnych wpływów ograniczono liczbę jej członków z Urzędu, lub nominacji, tak że przewagę i to znaczną posiadają w niej przedstawiciele poszczególnych zainteresowanych w ruchu e- i reemigracyjnym, a niezależnie od rządu organizacji.

Z tego samego powodu przyznano Radzie prawo swobodnego wyboru swego prezydium.

Co się tyczy poszczególnych artykułów projektu, to na uwagę zasługuje, że zakres działania Rady art. 2) jest szerszy niż np. we Włoszech, gdzie w ustawie emigracyjnej z r. 1901 art. 7 bis ograniczono się do powiedzenia:

„Rada będzie słuchana w ważniejszych sprawach dotyczących emigracji, oraz sprawach podlegających kompetencji kilku ministrów”.

Również w ustawie niemieckiej z r. 1897 § 39 zakres kompetencji Rady jest o wiele ciaśniejszy, podobnie jak w ustawie węgierskiej z r. 1909 § 32.

Jedynie tylko ustawa hiszpańska z r. 1907 art. 9 zakreśla szersze uprawnienia Rady, przyznając jej nawet prawo stawiania wniosków w sprawie nominacji urzędników emigracyjnych.

O artykule 3-m (skład osobisty) była mowa powyżej, tak że tutaj możemy je pominąć. Natomiast pewnego uzasadnienia wymaga art. 4-ty, przewidujący przeznaczenia zastępców dla członków Rady. Potrzeba ta ze względu na nasze stosunki bezwzględnie istnieje, jeżeli się chce zabezpieczyć przed częstym dekompletowaniem Rady, oraz starać się o wytworzenie możliwie dużego zastępu ludzi obznajomionych należycie ze sprawami emigracyjnymi, bez zbytecznego zwiększenia ilości członków Rady, co by groziło stworzeniem zbyt licznego, a więc ociążałego ciała jak tego mieliśmy już tyle bynajmniej nie do naśladowania zachęcających przykładów.

Jak już wyżej wspomniano Rada wybiera samodzielnie swoje prezydium podobnie jak na Węgrzech (§ 34 ust[awy] em[igracyjnej]) lub w Hiszpanii (art. 8 ust[awy] em[igracyjnej]) z tą jednak różnicą, że w tej ostatniej obowiązki sekretarza Rady pełni naczelnik wydziału emigracji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Zważywszy znaczenie i wpływ, jakie sekretarz Rady na tok prowadzonych przez nią czynności posiada i z natury posiadać musi, nie jest wskazane ze względu na konieczność jak najmniejszego jej skrępowania, uzależnienie jego wyznaczenia od Urzędu Emigracyjnego.

Potrzeba Wydziału Rady (art. 8) jest jasna i nie wymaga osobnego uzasadnienia.

Warszawa, dn. 5 lutego 1921 r.

Minister
Ed. Popławski^f

Wniesiono na Radę Ministrów dnia ... 1921 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie zatwierdzenia układu, zawartego między Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska w Opolu dn. 3 września 1920, w sprawie uregulowania stosunków sąsiedzkich przez koleje, drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe

Warszawa, dn. 29/XI 1920 r.

W N I O S E K

Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie zatwierdzenia układu, zawartego między Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska w Opolu dn. 3 września 1920, w sprawie uregulowania stosunków sąsiedzkich przez koleje, drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe.

Rada Ministrów uchwala:

1. Przedłożyć Panu Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia układ między Rządem Polskim a Administracją Górnego Śląska, regulujący stosunki sąsiedzkie przez koleje żelazne i drogi bite, jak również komunikacje telegraficzne, telefoniczne i pocztowe, zawarty w Opolu dn. 3 września 1920.
2. Wykonanie niniejszej uchwały polecić Panu Ministrowi Spraw Zagranicznych.

MINISTER

w.z.

St. Dąbrowski^f

[Wiosek Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na przedmioty żywnościowe i konieczne usługi]

MINISTERSTWO APROWIZACJI

M o t y w y:

W wykonaniu uchwały Rady Ministrów w sprawie zapobiegania dalszemu wzrostowi drożyzny i ustanowienia, jako środka zaradczego, cen maksymalnych – przedstawiam Radzie Ministrów projekt rozporządzenia w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania

i ujawniania cen na przedmioty żywnościowe oraz konieczne usługi, pozostające w związku z przetwarzaniem lub wytwarzaniem środków żywności.

Dotychczas udzielone Ministrowi Apropowizacji uprawnienia w zakresie ustalania cen dotyczyły mięsa, nabiału, chleba i cukru. Ponieważ obecnie jest konieczne, aby ustalenie cen obejmowało jeszcze ziemniaki, jaja, kaszę i mąkę – tak pochodzenia krajowego jak zagranicznego, – proszę zatem Radę Ministrów o uchwalenie przedstawionego projektu.

Warszawa, dnia 26 lutego 1921 r.

MINISTER APROWIZACJI

§...§

Rozporządzenie

Rady Ministrów z dn. ... w sprawie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie ustalania i ujawniania cen na przedmioty żywnościowe i konieczne usługi.

Na mocy art. 2 i 3 Ustawy z dn. 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. R.P. No. 67 poz. 449) oraz rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 (Dz.U. R.P. z r. 920 No. 7 poz. 500) Rada Ministrów zarządza, co następuje:

§ 1

Przekazuje się Ministrowi Apropowizacji, aż do odwołania, prawo wydawania rozporządzeń w sprawie ustalania i ujawniania wysokości cen na przedmioty żywnościowe i konieczne usługi pozostające w związku z przetwarzaniem lub wytwarzaniem środków żywności.

§ 2

Moc rozporządzeń, wymienionych w § 1 może się rozciągać na cały obszar Rzeczypospolitej lub jego część albo na poszczególne miejscowości.

Zarządzenia, dotyczące obszaru b. dzielnicy pruskiej, wyda Minister Apropowizacji wspólnie z Ministrem b. Dzielnicy Pruskiej.

§ 3

Rozporządzenia, wydane na zasadzie niniejszego Minister Apropowizacji może uchylać własną władzą w miarę przemijania okoliczności, które wywołały potrzebę ich wydania.

§ 4

Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu [o uchwalenie rozporządzenia Rady Ministrów o zakazie handlu przedmiotami zbytku zagranicznego pochodzenia]

Warszawa, dn. 11 lutego 1921 r.

Wniosek

MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rada Ministrów postanawia wydać następujące rozporządzenie:

Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia ... 1921 r.

o zakazie handlu przedmiotami zbytku zagranicznego pochodzenia.

Na podstawie art. 2 ustawy 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. R.P. 1920 r. No. 67 poz. 449) Rada Ministrów postanawia co następuje:

§ 1. Następujące towary zbytkowne pochodzenia zagranicznego wyłącza się z wewnętrznego obrotu towarowego:

	poz. taryfy celnej (Dz.U. R.P. 1919 r. Nr 95 poz. 510)
1. Aksamit jedwabny	poz. 195
2. Araki	” 27 p. 1 a i b
3. Bieleuga	” 37 p. 1 a, 2, 3
4. Chleb świętojański	” 10
5. Czekolada	” 24 p. 2
6. Czurezela	” 24 p. 5
7. Cukierki	” 24 p. 2
8. Daktyle	” 7 p. 2
9. Figi	” 7 p. 2
10. Galaretki owocowe	” 24 p. 2
11. Homary	” 38
12. Kapary	” 9 p. 13
13. Kawior czarny	” 37 p. 5
14. Kompoty konfitury	” 24 p. 3
15. Koniaki	” 27 p. 1 a i b
16. Konserwy rybne i mięsne (za wyjątkiem corned beef i roast beef)	” 13 i 34 p. 2

17. Kosmetyki	” 119 p. 1 i 2
18. Krewetki	” 38
19. Likiery	” 27 p. 1 a i b
20. Łakocie tureckie	” 24 p. 5
21. Nalewki	” 24 p. 1 a i b
22. Obuwie gotowe, lakierowane i zamszowe, lub lakierem ubrane	” 57 p. 2
23. Ostrygi	” 38
24. Owoce południowe pod wszelkimi postaciami	” 24 p. 2, poz. 6, p. 2 b, poz. 13
25. Pachnidła i perfumy	” 119 p. 1 i 2
26. Pasztesy	” 13
27. Pistacje	” 11 p. 3
28. Piwo	” 29 p. 1 i 2
29. Pomarańcze i pomarańczki	” 6 p. 2 b
30. Pończochy jedwabne	” 205 p. 1a
31. Porter	” 29 p. 1 i 2
32. Rachatłakum	” 24 p. 5
33. Rodzynki	” 7 p. 2
34. Rummy	” 27 p. 1 a i b
35. Sardynki	” 37 p. 2
36. Serki owocowe	” 24 p. 2
37. Sery	” 35 p. 1 i 2
38. Sigi (pod wszelką postacią)	” 37 p. 1a i 2, 3
39. Sole ”	”
40. Turboty ”	”
41. Wina szampańskie	” 28 p. 2b
42. Wódki	” 27 p. 1 a i b

§ 2. Wszystkie zapasy wskazanych w paragrafie poprzedzającym towarów winny być rozsprzedane w przeciągu miesiąca od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Po upływie wymienionego terminu handel tymi towarami jest zakazany.

§ 3. W poszczególnych wypadkach Ministerstwo Przemysłu i Handlu może zezwalać na odstępnie od postanowień niniejszego rozporządzenia.

§ 4. Winni niestosowania się do postanowień niniejszego rozporządzenia ulegną karze, przewidzianej w art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz.U. R.P. 1920 r. No. 67 poz. 449). Towary znalezione po upływie terminu wskazanego w § 2 niniejszego rozporządzenia, z wyjątkiem

towarów, znajdujących się u konsumentów w granicach nie przekraczających ich zapotrzebowania, ulegają konfiskacie.

§ 5. Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

§ 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Przemysłu i Handlu oraz Ministrowi Aprowizacji.

Minister:
f) J. Poniatowski^f

Uchwała zgodnie z wnioskiem zapadła dnia ... 1921 r.

UZASADNIENIE

Projektu rozporządzenia Rady Ministrów o zakazie handlu przedmiotami zbytku zagranicznego pochodzenia

Uchwałą Rady Ministrów z dn. 29 ub[iegłego] m[iesiąca] na Ministerstwo Przemysłu i Handlu włożony został obowiązek opracowania projektu ustawy o konfiskacie artykułów zakazanych przez Komisję Wwozu.

Mając na względzie, iż przepisy tego rodzaju mogą być wydane w trybie rozporządzenia Rady Ministrów na mocy art. 2 Ustawy z 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej, Ministerstwo Przemysłu i Handlu opracowało powyższy projekt rozporządzenia.

Towary wskazane w § 1 należą do kategorii towarów, na przywóz których z zagranicy pozwolenia nie są wydawane. § 2 rozporządzenia określa, iż towary tych kategorii mają być rozsprzedane w ciągu miesięcznego terminu.

Minister Przemysłu i Handlu upoważniony jest (§ 3) do zezwalania na dopuszczenie wyjątków od powyższych przepisów.

§ 4 określa sankcję karną za niestosowanie się do postanowień projektowanego rozporządzenia, którą jest kara aresztu do 6 miesięcy oraz grzywna do 1 000 000 mk. i konfiskata nierozsprzedanych towarów.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

88

**Posiedzenie 27 z dnia 1 marca 1921 r. uznano za poufne –
protokołu nie spisano**

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ

28. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
i Dyrektor Departamentu	
w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych]	Erazm Piltz
Minister Spraw Wojskowych	generał porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Za Ministra Przemysłu i Handlu Szef Sekcji	Stanisław Świętochowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Edward Peplowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek o godzinie 5-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 28 lutego 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów po przeprowadzeniu obrad nad załączonym wnioskiem Ministra Spraw Zagranicznych (alegat 1) upoważniła Ministra Spraw Zagranicznych do wysłania na międzynarodową konferencję w Barcelonie w charakterze delegata pełnomocnego Rządu Polskiego posła Władysława Skrzyńskiego oraz profesora Bohdana Winiarskiego w charakterze – zastępcy delegata i rzeczoznawcy (delegué adjoint expert).

3. Rada Ministrów po krótkiej dyskusji upoważniła p. Plucińskiego, Podsekretarza Stanu i przewodniczącego rokowań polsko-gdańskich do przyznania Gdańszczanom koncesji polegającej na zrównaniu ich pod względem uprawnień co do żeglugi na Wiśle z obywatelami polskimi, zastrzeżono jednak, że w odnośnej umowie muszą być przewidziane wystarczające środki prewencyjne, które nie dopuściłyby, by z praw nadanych Gdańszczanom korzystać mogli bez wiedzy i woli Rządu nieobywatele gdańscy. Prócz tego wykluczone jest prawo przewozu amunicji przez statki gdańszczan.

4. Wniosku Ministerstwa Skarbu (alegat 2), aby zreasumować uchwałę Rady Ministrów z 23 lutego br., ustanawiającą mnożnik 525, mający być według dotychczasowej praktyki podstawą obliczenia mnożnika dla miejscowości niższej klasy – nie przyjęto i uchwalono uregulować dodatek drożyzniany w miesiącu marcu z zastosowaniem postanowień ustaw z 13-go lipca 1920 r. (Dz.U. Nr 65).

5. Po przedstawieniu przez Komisarza Rządu p. Raczkiewicza stosunków panujących na Litwie środkowej i przeprowadzeniu narad Minister Spraw Wewnętrznych składa wniosek nagły:

Rada Ministrów uchwalić raczy:

- 1) w granicach powiatów: dziśnieńskiego, brasławskiego, duniłowickiego, wilejskiego, wołożyńskiego i lidzkiego udziela się Delegatowi Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie uprawnień szczególnych w zakresie dotychczasowych kompetencji Komisarza Generalnego ziem wschodnich, z wyjątkiem uprawnień ustawodawczych;
- 2) Ministerstwo Skarbu udzieli Delegatowi Rządu specjalnych w tym celu funduszków, a do czasu zatwierdzenia preliminarzy wypłaci zaliczkę w wysokości ustalonej po porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Zagranicznych.

Rada Ministrów uchwaliła wniosek złożony w tej sprawie przez Ministra Poczty i Telegrafów, do którego przychylił się i Minister Spraw Wewnętrznych:

- 1) Ustanawia się p. Raczkiewicza Komisarzem Nadzwyczajnym dla powiatów: dziśnieńskiego, brasławskiego, duniłowickiego, wilejskiego, wołożyńskiego i lidzkiego.

Aż do odwołania ministerstwa właściwe przelewają na Komisarza Nadzwyczajnego swoją kompetencję.

- 2) Ministerstwo Skarbu udzieli Komisarzowi nadzwyczajnemu specjalnych w tym celu funduszków, a do czasu zatwierdzenia preliminarzy wypłaci zaliczkę w wysokości ustalonej po porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Zagranicznych.

6. Rada Ministrów przyjęła załączony (alegat 3) projekt ustawy w przedmiocie amnestii dla Górnego Śląska.

7. Prezydent Ministrów odczytuje oświadczenie dane posłom Polskiej Partii Socjalistycznej i Narodowej Partii Pracy na zasadzie uchwały Rządu z 1 bm. (alegat 4).

Minister Spraw Wewnętrznych zawiadamia Radę Ministrów o wyjaśnieniach, jakie on ze swej strony dał wymienionym posłom w uzupełnieniu oświadczenia Prezydenta Ministrów.

Rada Ministrów po przeprowadzeniu narad nad stanem strajku upoważniła Ministra Spraw Wewnętrznych, by w nawiązaniu do oświadczeń już złożonych zakomunikował posłowi Moraczewskiemu, że z chwilą zniesienia militaryzacji kolei sprawa członków komitetu strajkowego przekazana będzie sądowi cywilnemu. Stosowanie aresztu prewencyjnego należy wyłącznie do kompetencji władz sądowych.

Komunikat ten Minister Spraw Wewnętrznych o godzinie 9 wieczorem telefonicznie podał do wiadomości posła Moraczewskiego.

8. Prezydent Ministrów odczytuje zaopatrzone nagłówkiem „nieumiarkowany nacjonalizm” ustęp mowy wygłoszonej przez Lloyd George’a w parlamencie angielskim dnia 17 lutego, zamieszczonej w Times’ach¹⁸⁷ z 18 lutego br. (alegat 5) i oświadcza, że nie znajduje powodu do reagowania na tę mowę. Minister Poczty i Telegrafów, na którego wniosek, postawiony na poprzednim posiedzeniu, sprawa miała być wzięta na porządek dzienny, oświadczył, że jest wprawdzie odmiennego zdania, wniosku jednak żadnego obecnie nie stawia.

9. Minister Spraw Wojskowych referuje sprawę konwencji wojskowej z Francją¹⁸⁸. Tę część obrad uznano za tajną.

Koniec posiedzenia o godzinie 10 wieczorem.

fWitosf

Załączniki

Wykaz:

1. [notatka odręczna]¹⁸⁹
2. Wniosek p. Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania Delegacji Polskiej na Konferencję w sprawie Międzynarodowego Tranzytu oraz rzek i portów, mającą się odbyć w Barcelonie 10 III 21 r. pod egidą Ligi Narodów¹⁹⁰.
3. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszy państwowych.
4. Ustawa w przedmiocie amnestii¹⁹¹.

¹⁸⁷ Tak w tekście, winno być: „Timesie” (konserwatywny dziennik brytyjski).

¹⁸⁸ Została ona podpisana 21 lutego 1921 r. w Paryżu (sygnatariuszami byli ministrowie: gen. Sosnkowski i Jean-Louis Barthou).

¹⁸⁹ Nie publikuje się.

¹⁹⁰ Skutkiem konferencji będzie Statut Barceloński o wolności tranzytu z 20 kwietnia 1921 r. – ratyfikowany przez Polskę ustawą z 4 sierpnia 1922 r.

¹⁹¹ Nie publikuje się.

5. [Odpowiedź na zapytanie skierowane ze strony posłów PPS i NPR].
6. [Strony z gazety po angielsku]¹⁹².
7. Opinia Wydziału Organizacyjno-Personalnego [notatka odręczna].
8. [Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie rozporządzenia Rady Ministrów powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: brasławski, dziśnieński, wilejski, duniłowicki, wołożyński i lidzki].

^c[2] Alegat 1^c

Wniosek p. Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania Delegacji Polskiej na Konferencję w sprawie Międzynarodowego Tranzytu oraz rzek i portów, mającą się odbyć w Barcelonie 10 III 21 r. pod egidą Ligi Narodów

Warszawa 28go lutego 1921 r.

WNIOSEK

p. Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie wysłania Delegacji Polskiej na Konferencję w sprawie Międzynarodowego Tranzytu oraz rzek i portów, mającą się odbyć w Barcelonie 10 III 21 r. pod egidą Ligi Narodów.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

- 1) Upoważnia się Pana Ministra Spraw Zagranicznych do wysłania na Międzynarodową Konferencję w Barcelonie w charakterze Delegata Pełnomocnego Rządu Polskiego p. ^hJózefa Wielowieyskiego, zastępcę Delegata przy Lidze Narodów^h ^cWł. Skrzyńskiego, posła^c, oraz prof. Bohdana Winiarskiego w charakterze zastępcy Delegata i rzeczoznawcy (Delegué adjoint expert).
- 2) Wykonanie niniejszej uchwały poleca się Panu Ministrowi Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu.

Minister Spraw Zagranicznych

wz.

^fE. Piltz^f

Motywy:

Konferencja Barcelońska ma na początku dziennym sprawy, które bezpośrednio w największym stopniu obchodzą Polskę, a mianowicie: 1) Międzynarodowa Konwencja w sprawie Tranzytu dotyka z bliska interesów Polski, jako kraju par excellence tranzytowego.

2) Konwencja w sprawie rzek międzynarodowych ma znaczenie nie tylko dla Niemna i Odry i innych rzek, ale przede wszystkim dla Wisły, której sytuacja

¹⁹² Nie publikuje się.

pod względem międzynarodowym przez Traktat Wersalski została tylko prowizorycznie załatwiona.

3) Konwencja w sprawie portów w pierwszym rządzie będzie dotyczyć Gdańska;
4) wreszcie Konwencja co do międzynarodowej jurysdykcji we wszystkich tych sprawach mieć będzie doniosłe znaczenie dla licznych sporów, które na tle tranzytu, Wisły i Gdańska będą dla Polski wynikały.

W obradach przygotowawczych, które się odbywały w Paryżu wiosną 1920 roku na posiedzeniach Comité Provisoire des Communications et Transit wyraźnie antypolskie tendencje niektórych państw znalazły wyraz w wielu projektach; część niebezpiecznych dla nas wniosków Delegacja Polska potrafiła zwalczyć, niemniej pozostały jeszcze bardzo ważne sprawy, które jest nadzieja przeprowadzić pomyślnie w Barcelonie.

Z tych względów MSZ uważa za konieczne staranne obeślanie Konferencji w Barcelonie a ze względów oszczędnościowych proponuje minimum poza które bez uszczerbku dla interesów politycznych i ekonomicznych Polski zejść nie można.

Delegowanie Pana Józefa Wielowieyskiego uzasadnia się tym, że jest on zastępcą Delegata Polskiego przy Lidze Narodów i że p. Władysław Skrzyński przy postanowionych zmianach personalnych w składzie placówek zagranicznych opuszcza swoje stanowisko Posła w Madrycie. Delegowanie prof. Winiarskiego uzasadnia się tym, że od początku prac przygotowawczych do Konferencji Barcelońskiej, w Paryżu Comité Provisoire des Communications et Transit brał w nich udział jako rzeczoznawca prawny i Delegat Polski.

«[3] Alegat 2°

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

- a) Przewidziany w art. 5 ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. R.P. Nr 65 mnożnik do obliczenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych podwyższa się od dnia 1 marca 1920 r. dla m. Warszawy z 400 na 525, z tym jednak zastrzeżeniem, że mnożnik ten podwyższy się:
w miejscowościach	II klasy z 360 na 450
”	III ” z 320 na 400
”	IV ” z 280 na 350
”	V ” z 240 na 300

- b) Dla m. Łodzi przyznaje się ze względu na nadzwyczajne stosunki drożyzniane dodatek drożyzniany przy uwzględnieniu mnożnika 500.-

UZASADNIENIE

I. Podobnie, jak w poprzednich wypadkach, tak i przy podwyższeniu mnożnika do cyfry 525 oparła się Rada Ministrów na stwierdzonym przez Komisję dla badania wzrostu cen przy Głównym Urzędzie Statystycznym wzroście kosztów utrzymania, który wynosił w Warszawie w styczniu 1921 w porównaniu z grudniem 1920 r. 26,05%, mając przy tym i to na względzie, że funkcjonariusze państwowi zaopatrują się w artykuły pierwszej potrzeby przeważnie w kooperatywach, której to okoliczności nie brała zupełnie w rachubę Komisja przy ustalaniu współczynnika wzrostu cen.

Ponieważ w innych miastach poza Warszawą (z wyjątkiem Łodzi, w której jako miejscowości wybitnie fabrycznej panują pod tym względem mniej korzystne warunki) drożyzna w tym samym stopniu nie wzrosła, występuje Ministerstwo Skarbu z projektem, aby za podstawę wypośrodkowania mnożnika w niższych klasach miejscowości, w stopniu innym, niż to było praktykowane dotychczas przy ścisłym przestrzeganiu zniesionego już ograniczenie przewidzianego w art. 5 ust. przedostatni ustawy z dnia 13 VII 1920 Dz.U. R.P. Nr 65.

Od tej ogólnej reguły należałoby jednak wyjąć znane z niekorzystnych stosunków m. Łódź i podwyższyć mnożnik przypadający dla miejscowości II klasy o 50 punktów.

II. Wydatki na uposażenie cywilnych urzędników państwowych wynosiły według wymiaru ze stycznia i lutego 1921 r. około 29,5 miliarda rocznie, z czego 8 miliardów przypada na płacę zasadniczą, a 21,5 miliardów na dodatek drożyzniany.

Przy podstawowym mnożniku 525 dodatek drożyzniany podwyższyłby się o 6,7 miliarda, z czego na Warszawę (mniej więcej 1/4 funkcjonariuszów) przypadłoby około 1,5 miliarda, a na inne miejscowości pozostałoby 5,2 miliarda.

Obliczając mnożnik w niższych klasach w sposób podany we wniosku, wypadnie na te miejscowości tytułem podwyższonego dodatku drożyznianego kwota 3,9 miliarda, czyli zaoszczędzi się przez to 1,3 miliardów (Łódź uwzględniona w całej pełni nie zrobi przy tym widocznej różnicy ze względu na małą stosunkowo ilość funkcjonariuszy państwowych, wynoszącą około 7000 osób).

Warszawa, dn. ... marca 1921.

[Odpowiedź na zapytanie skierowane ze strony posłów PPS i NPR]

Na zapytanie skierowane do mnie ze strony posłów PPS i NPR mam zaszczyt zakomunikować:

- 1) Dekret wydany wymierzony był przeciw tym, którzy podjęli akcję wrogą Państwu, a nie przeciw ogółowi pracowników kolejowych.
- 2) Stojąc na tym stanowisku podtrzymuję też w całości swoje oświadczenie złożone imieniem Rządu w Sejmie, iż Rząd nie ma zamiaru utrzymywania w mocy dekretu, kiedy tylko ogół kolejarzy stanie do pracy, a wobec szybkiego wygasania strajku i ostatnich oświadczeń przedstawicieli stronnictw robotniczych są wszelkie dane, iż stanie się to w najbliższych dniach.
- 3) Mogę również oświadczyć, iż Rząd stosując ustawy wobec tych, którzy je naruszyli na tle ostatnich dni, nie ma zupełnie zamiaru uciekania się do zbędnych represji.

Warszawa, dnia 2 marca 1921 r.

[Załącznik 7]

Opinia Wydziału Organizacyjno-Personalnego

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych nie sprzeciwia się organizacji władz.

Wnoszę o jego uzupełnienie w ten sposób

W art. 1 po słowach „Komisarza Nadzwyczajnego„ dodać „dla wymienionych powiatów północnych Województwa Nowogródzkiego”.

W art. 2 po słowach „Komisarza Nadzwyczajnego” dodać „dla północnych powiatów Województwa Nowogródzkiego”.

W art. 5 po słowach „III instancji” dodać „w ramach uprawnień wyszczególnionych w art. 2”.

Warszawa 20/4 1921

Naczelnik Wydziału

g...g

[Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych dotyczący rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: brasławski, dziśnieński, wilejski, duniłowicki, wołożyński i lidzki]

Warszawa, dn. 15 kwietnia 1921.

DO PREZYDIUM RADY MINISTRÓW
w miejscu

Przesyłając w ustalonej liczbie egzemplarzy wniosek dotyczący Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na 6 powiatów Województwa Nowogródzkiego, będący rozwinięciem odnośnej uchwały Rady Ministrów z 2 marca br. mam zaszczyt prosić o postawienie na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów i danie możliwości będącemu chwilowo w Warszawie Delegatowi Rządu Polskiego w Wilnie p. Władysławowi Raczkiewiczowi osobistego umotywowania wniosku wobec Rady Ministrów.

Adres p. Raczkiewicza: Nowogrodzka 40 m[ieszkanie] 1, tel. 252–88.

MINISTER
E. Sapiaha^f

WNIOSEK¹⁹³
Ministra Spraw Zagranicznych dotyczący

Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Brasławski, Dziśnieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołożyński i Lidzki.

RADA MINISTRÓW UCHWALIĆ RACZY:

Art. 1.

Dla zadośćuczynienia wyjątkowym potrzebom życia politycznego i gospodarczego 6 powiatów, przyległych do terenów Litwy Środkowej: Brasławskiego, Dziśnieńskiego, Wilejskiego, Duniłowickiego, Wołożyńskiego i Lidzkiego tworzy się Urząd Komisarza Nadzwyczajnego, na którego Ministerstwa resortowe i Urzędy Główne, za wyjątkiem Ministerstw: Sprawiedliwości, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych oraz Poczty i Telegrafów przelewają w stosunku do wspomnianych powiatów swe uprawnienia w następującym zakresie.

¹⁹³ Wniosek wraz z uzasadnieniem jest w trzech różniących się nieco wersjach.

Art. 2.

W razach wyjątkowej potrzeby Komisarz Nadzwyczajny, który o tej potrzebie niepodzielnie decyduje, uprawnia się do:

- a) Wydawania rozporządzeń wchodzących w zakres kompetencji cedujących swe uprawnienia Ministerstw i Urzędów Głównych.
- b) Asygnowania nadzwyczajnych kredytów z ogólnego kredytu pozostającego w rozporządzeniu Komisarza Nadzwyczajnego, a określonego przez Ministerstwo Skarbu w porozumieniu się z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Zagranicznych.
- c) Mianowania, odwoływania, usuwania i zawieszania w czynnościach urzędników i funkcjonariuszy wszelkich stopni i działów administracji.
- d) Zarządzania wyborów do instytucji samorządowych i powoływania przedstawicieli miejscowej ludności do organów doradczych przy Urzędach.
- e) Wykonywania wszelkich czynności, wynikających z powyższych uprawnień oraz ze sprawowania naczelnego nadzoru nad wszelkimi działami Administracji w rzeczonych powiatach.

Art. 3.

W zakresie kompetencji Ministerstw: Sprawiedliwości, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych oraz Poczty i Telegrafów Komisarz Nadzwyczajny uprawniony jest do wglądu w stosunki pomiędzy miejscowymi władzami rzeczonych Ministerstw z jednej strony, a miejscową ludnością z drugiej strony.

W powyższym zakresie Komisarzowi Nadzwyczajnemu przysługuje prawo powodowania w razie potrzeby przez właściwe władze przełożone odnośnych dochodzeń i rozpatrywania wyników takowych dla ewentualnego dalszego ich skierowania. Dla udziału w tych dochodzeniach Komisarz Nadzwyczajny może delegować swego przedstawiciela. Dla udziału w dochodzeniach przeciwko Władzom Wojskowym przydziela się do Komisarza Nadzwyczajnego przedstawiciel Naczelnej Kontroli Wojskowej.

Art. 4.

O wszelkich swych zasadniczych decyzjach oraz zarządzeniach, powziętych w zakresie powyższych uprawnień, Komisarz Nadzwyczajny niezwłocznie zawiadamia właściwe Ministerstwa i Urzędy Główne.

Art. 5.

Poza wyjątkowością uzależnienia rzeczonych 6 powiatów od Komisarza Nadzwyczajnego w zakresie III instancji zgodnie z artykułem 2 niniejszego rozporządzenia powiaty te w normalnej drodze podlegają w zakresie II instancji Województwu Nowogródzkiemu i odnośnym Urzędowi Okręgowym, a w zakresie III instancji właściwym Ministerstwom i Urzędowi Głównym.

Art. 6.

Komisarz Nadzwyczajny mianowany i odwoływany jest przez Naczelnika Państwa na wniosek Prezydenta Ministrów i odpowiedzialny przed Radą Ministrów.

Art. 7.

Powierzone sobie zadania Komisarz Nadzwyczajny wykonywa przy pomocy powołanego przez siebie Urzędu składającego się z Urzędników kontraktowych.

Minister
E. Sapiaha^f

UZASADNIENIE

wniosku o Rozporządzeniu Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Braclawski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowski, Wolożyński i Lidzki.

Do Art. I.

Wyjątkowość potrzeb życia politycznego i gospodarczego 6 powiatów wskazanych w projekcie Rozporządzenia Rady Ministrów uzasadnia się następującymi względami:

- a) Powiaty te, jako przyległe do terenów Litwy Środkowej całym układem swego życia ciążą do ośrodka Wileńszczyzny i wywierają ze swej strony znaczny wpływ na bieg jej życia.
- b) Rzeczpospolita zainteresowana jest przeto, ażeby wpływ ten ze względów na nierozstrzygnięte losy Wileńszczyzny był możliwie dodatni.
- c) Niektóre z tych 6 powiatów same pod pewnymi względami mogą się okazać terenami zakwestionowanymi.
- d) Wszystko to zniewala do możliwie szybkiego i energicznego uporządkowania w nich szerokich dziedzin życia Państwowego zderutowanego przez dwukrotną inwazję bolszewicką.
- e) Niestety istniejący stan rzeczy w tych powiatach odległych i połączonych z Warszawą niemożliwą jeszcze dziś komunikacją jest wysoce niezadowolający.

Ministerstwa resortowe, obejmujące po ZTPiE te rozległe i nad wyraz trudne w dzisiejszych warunkach do administrowania tereny nie są w stanie nadażyć za potrzebami życia i dlatego zachodzi konieczność w czasowym stworzeniu zbliżonego do ludności organu posiadającego od poszczególnych Ministerstw mandat do wprowadzenia do życia niezbędnej korekty w sensie przyspieszenia niektórych niecierpiących zwłoki zarządzeń.

Do Art. II.

Ze względu na możliwe zachowanie systemu i ogólnej struktury aparatu państwowego uprawnienia Komisarza Nadzwyczajnego zostały ujęte w formie wyjątkowej i przewidującej wyłącznie potrzeby wyłuszczone w punkcie I niniejszego Memorandum.

Do Art. III.

Uprawnienia nadane Komisarzowi Nadzwyczajnemu art. 3 Rozporządzenia wywołane są potrzebą niezwłocznej i radykalnej sanacji stosunku wojska do administracji i miejscowej ludności, co jest rzeczą o tyle ogólnie znaną, że nie wymaga szczegółowego motywowania.

W stosunku do Ministerstwa Sprawiedliwości, Kolei Żelaznych i Poczt i Telegrafów uprawnienia te są ujęte w analogiczną formę dlatego, że w stosunku do tych Ministerstw nie zachodzi potrzeba cedowania uprawnień zgodnie z art. 2 Rozporządzenia, jednak pozostawienie miejscowych władz wspomnianych Ministerstw poza wszelką ingerencją Komisarza Nadzwyczajnego ze względów wyłuszczonych w punkcie I obecnego Memorandum byłoby nieraz niewskazane.

Do Art. IV.

Artykuł ten wyjaśnień nie potrzebuje.

Do Art. V.

Artykuł 5 jest konsekwencją ujęcia w artykule 2 Rozporządzenia kompetencji Komisarzatu Nadzwyczajnego jako uprawnień wyjątkowych.

Do Art. VI.

Artykuł ten wyjaśnień nie potrzebuje.

Do Art. VII.

Zakres, organizacja i skład Urzędu nie dadzą się bliżej z góry określić i zależeć będą od potrzeb miejscowych i od postępu organizacji Ministerstw resortowych na omawianych terenach.

Z powyższych względów projektuje się posługiwanie się w Urzędzie wyłącznie pracą urzędników kontraktowych łatwo mogących być ilościowo dostosowanymi do potrzeb i łatwo likwidowanych.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

90

**Posiedzenie 29 z dnia 3 marca 1921 r. uznano za poufne –
protokołu nie spisano**

^fWitos^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ

30-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 4 marca 1921 r. (odbytego w gmachu Sejmu)

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-podporucznik Norwid Neugebauer
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Za Ministra Przemysłu i Handlu Szef Sekcji	Stanisław Świętochowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Sekretarz Rady Ministrów Radca	
Min[isterialny] Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek o godzinie 6 po południu.

1. Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Kolei Żelaznych zdają sprawę z dalszego przebiegu strajku kolejowego. Po wyjaśnieniach udzielonych przez reprezentanta Ministerstwa Spraw Wojskowych Rada Ministrów – na wniosek Prezydenta Ministrów po myśli złożonego przez niego imieniem Rządu w Sejmie oświadczenia – postanowiła z dniem 5 bm. godzina 14 uchylić wydany dnia 23 lutego dekret o poddaniu kolei żelaznych mocy ustaw wojennych.

2. W dalszym ciągu posiedzenia Rada Ministrów zastanawiała się nad zatarciem między Związkiem ziemian i Związkiem robotników rolnych¹⁹⁴ i uchwaliła zwrócić się do Marszałka Sejmu o przyspieszenie obrad nad wniesionym przez

¹⁹⁴ Związek Ziemian miał siedem okręgów (pomorski, wołyński, wielkopolski, krakowski, lwowski, kresowy i warszawski), powstał w 1916 r. Związek Robotników Rolnych RP założono w 1919 r.

Rząd projektem ustawy w przedmiocie zmiany ustawy z 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz.Pr. Nr 65, poz. 394).

Koniec posiedzenia o godzinie 8 wieczór.

^fWitos^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
31-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 7 marca 1921 r.

Przewodniczy Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik de Henning Michaelis
Za Ministra Skarbu Podsekretarze Stanu	dr Ignacy Weinfeld, dr Roman Rybarski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	dr Stefan Dąbrowski
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Zastępca Dyrektora Departamentu Legislatywnego Prezydium Rady Ministrów	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Ministrów, Radca Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek
Nadto obecny podczas obrad nad projektem rozporządzenia o wojewódzkich komisjach oszczędnościowych przewodniczący komisji oszczędnościowej przy Prezydium Rady Ministrów	p. Stanisław Wojciechowski
a podczas rozpatrywania projektu rozporządzenia o zbieraniu dat statystycznych, potrzebnych dla obliczania zmian kosztów utrzymania, Dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego Podsekretarz Stanu	p. dr Józef Buzek

Początek o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzeń Rady Ministrów z 2 i 4 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w sprawie przymusowego ujawniania zapasów i wykupu przedmiotów powszechnego użytku (alegat 1).

3. Rada Ministrów postanowiła, że uchwała Rady Ministrów z 27 września 1920 r., dotycząca pokrycia ze Skarbu Państwa części wpisowego za pierwsze półrocze bieżącego roku szkolnego w prywatnych szkołach średnich, ogólnokształcących i zawodowych za dzieci niezamożnych pracowników państwowych oraz wojskowych zawodowych ma ważność także na drugie półrocze tego roku szkolnego.

Równocześnie na podstawie załączonego wniosku Ministerstwa Spraw Wojskowych (alegat 2) postanowiono wymienioną uchwałą z 27 września 1920 r. i obecną uchwałą objąć do czasu podziału oficerów równorzędnych na zawodowych i rezerwowych dzieci wszystkich niezamożnych oficerów i równorzędnych, pozostających w czynnej służbie, wyjąwszy tych, którzy jako urzędnicy państwowi, otrzymują – na podstawie ustawy z dnia 11 lipca 1919 r., normującej stosunki służbowe funkcjonariuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej (Dz.Pr. Nr 59, poz. 357 z r. 1919) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 57, poz. 352) – różnicę między uposażeniem wojskowym a cywilnym wraz z dodatkiem zależnym od stosunków rodzinnych oraz wyjąwszy tych, którzy jako urzędnicy samorządowi, otrzymują, oprócz uposażenia wojskowego, uposażenie cywilne w całości lub w części, którym to funkcjonariuszom przysługuje prawo ubiegania się o zapomogę w tych instytucjach, które wypłacają należne im różnice.

4. Rada Ministrów po dyskusji nad załączonym projektem rozporządzenia w sprawie zbierania dat statystycznych, potrzebnych dla obliczania zmian kosztów utrzymania (alegat 3) przekazała sprawę Komitetowi Ekonomicznemu Ministrów do rozpatrzenia i opracowania wniosków z udziałem reprezentantów Głównego Urzędu Statystycznego i Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

5. Załączony projekt rozporządzenia w przedmiocie wojewódzkich komisji oszczędnościowych (alegat 4) przekazano Komisji oszczędnościowej przy Prezydium Rady Ministrów celem przerobienia w myśl wyników przeprowadzonych obrad, przy czym postanowiono, że złożone być mają Radzie Ministrów rozporządzenie ramowe i instrukcja wykonawcza.

6. Sprawy uzupełnienia art. 130 ustawy konstytucyjnej (alegat 5) na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, jako już załatwionej przez Sejmową Komisję konstytucyjną, nie rozpatrywano.

7. Załączone rozporządzenie w przedmiocie niektórych zmian w przepisach prawnych, obowiązujących na ziemiach wschodnich (alegat 6) uchwalono.

8. Załączony wniosek w sprawie zaliczenia miejscowości na wschód od kordonu Ministerstwa Spraw Wojskowych do I klasy dodatku drożyznianego (alegat 7) uchwalono.

9. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w przedmiocie utworzenia delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w komisjach mieszanych do spraw repatriacji i w Warszawie i w Moskwie (alegat 8):

§ 9 uzupełnienie wyrazami: „w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i interesowanymi Ministrami”;

§ 7 i 8 skreślono.

10. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy o popieraniu przedsiębiorstw ulepszeń wodnych w interesie kultury krajowej (alegat 9).

Artykułowi 5 nadano osnowę: „W wypadkach wyjątkowych, zasługujących na szczególniejsze uwzględnienie może Skarb Państwa na wniosek Ministra Robót Publicznych udzielić gwarancji interesowanym ciałom samorządnym na zaciągnięcie pożyczki w instytucjach kredytu komunalnego na pokrycie udziału ciała samorządowego w kosztach przedsiębiorstwa do wysokości 50% jego udziału”.

11. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie podwyższenia opłat stemplowych na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej od akcji, względnie aktów zawarcia spółek akcyjnych (alegat 10).

12. Minister Spraw Wewnętrznych zdaje sprawę ze swej interwencji między Związkiem ziemian i Związkiem robotników rolnych, zleconej mu przez Prezydenta Ministrów na posiedzeniu dnia 4 marca i dalszego przebiegu zatargu między tymi związkami. Tę część posiedzenia uznano za poufną.

Posiedzenie zakończono o godzinie 10 wieczorem.

^fSkulski

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przymusowego ujawniania zapasów i wykupu przedmiotów powszechnego użytku¹⁹⁵.
2. Wniosek [Ministerstwa Spraw Wojskowych o rozszerzenie postanowienia uchwały Rady Ministrów z dnia 27 września 1920 r. dotyczącej udzielania zapomóg na pokrycie części wpisowego za dzieci niezamożnych pracowników państwowych oraz wojskowych zawodowych]¹⁹⁶.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zbierania dat statystycznych potrzebnych dla obliczania zmian kosztów utrzymania¹⁹⁷.

¹⁹⁵ Nie publikuje się. Rozporządzenie z 7 marca 1921 r. zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 23, poz. 127.

¹⁹⁶ Nie publikuje się.

¹⁹⁷ Nie publikuje się.

4. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie Komisji oszczędnościowych¹⁹⁸.
5. Projekt uzupełnienia art. 130 Ustawy Konstytucyjnej.
6. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie niektórych zmian w przepisach prawnych, obowiązujących na Ziemiach Wschodnich¹⁹⁹.
7. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych o dotyczący przyznania oficerom i równorzędnym, chorążym i równorzędnym oraz zawodowym szeregowym pełniącym służbę w miejscowościach położonych na wschód od kordonu MSWojsk. uzupełnienia dodatku drożynianego].
8. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie wydania rozporządzenia o utworzeniu Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji w Warszawie i Moskwie.
9. Ustawa o popieraniu przedsiębiorstw ulepszeń wodnych w interesie kultury krajowej; uchwała²⁰⁰.
- [9a.] [Uchwała o osuszaniu terenów bagnistych i regulacji rzek]²⁰¹.
10. Ustawa o podwyższeniu opłat stemplowych na obszarach b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej od akcji względnie aktów zawarcia spółek akcyjnych²⁰².
- [10a.] Motywy ustawy o podwyższeniu opłat stemplowych na obszarach b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej od akcji względnie aktów zawarcia spółek akcyjnych.

°Alegat 5°

Projekt uzupełnienia art. 130 Ustawy Konstytucyjnej

Projekt

uzupełnienia art. 130 Ustawy Konstytucyjnej.

Po ustępie 2-im (zakończonym słowami: „albo bezpieczeństwa obywateli”) wstawić następujący ustęp 3):

„W wypadkach nagłych, niecierpiących zwłoki ze względu na działania wojenne, zawieszenie może prowizorycznie zarządzić Minister Spraw Wewnętrznych lub podwładne mu władze administracyjne z własnej inicjatywy lub na żądanie władz wojskowych; zarządzenie to musi być niezwłocznie przedstawione Radzie Ministrów do aprobaty w trybie wymienionym w ustępie poprzednim (drugim tego artykułu)”.

¹⁹⁸ Nie publikuje się. Wydane 22 marca 1921, „Monitor Polski” z 1921, nr 66, poz. 108.

¹⁹⁹ Nie publikuje się. Rozporządzenie z 7 marca 1921 r. „w przedmiocie niektórych zmian w przepisach prawnych, obowiązujących na Ziemiach Wschodnich”, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 29, poz. 166.

²⁰⁰ Nie publikuje się.

²⁰¹ Nie publikuje się.

²⁰² Ustawy nie publikuje się. Rozciągała ona na wymienione dzielnice pozaborowe przepisy ustawy z 15 lipca 1920 r.

Odpowiednio zmienić stylistycznie redakcję 1-go zdania następnego ustępu (dawniej 3-go, obecnie 4-go): „Zarządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zawieszenia praw obywatelskich musi być w czasie trwania sesji sejmowej natychmiast przedłożone Sejmowi do zatwierdzenia”.

†Skulski†

MOTYWY

do uzupełnienia art. 130 Ustawy Konstytucyjnej

Warunki geograficzne czynią dostępnymi dla napadu rozległe przestrzenie naszego kraju. Działania wojenne mogą wyniknąć na pewnym terenie niespodzianie, czy to wskutek nagłego wybuchu wojny, czy też w trakcie już prowadzonej wojny wskutek nagłego przedostania się nieprzyjaciela na nowy teren. W tych warunkach potrzeba szybkich i skutecznych działań wojennych wymaga natychmiastowego zastosowania na objętych najściem nieprzyjaciela czy też zagrożonym terenie zarządzeń wyjątkowych, ograniczających prawa obywatelskie, zagwarantowane konstytucją. Tymczasem Ustawa Konstytucyjna w art. 130 przewiduje tylko jeden wymagający dłuższego czasu tryb wprowadzania tych ograniczeń, a mianowicie, przez uchwałę Rady Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej. Taki tryb albo nie odpowiadałby wymaganiom należytej obrony Państwa przed nieprzyjacielem, albo też powodowałby przedwczesne wprowadzenie tych ograniczeń przez Radę Ministrów na większym terenie w przewidywaniu problematycznej przyszłej potrzeby, co mogłoby do pewnego stopnia przygniatająco oddziaływać na psychikę ludności, a nawet zwiększać napięcie sytuacji politycznej zewnętrznej.

We Francji w razie niebezpieczeństwa z zewnątrz stan oblężenia może ogłosić naczelnik wojskowy. W Niemczech prawo to przysługuje generałowi dowodzącemu względnie naczelnikowi prowincji.

Biorąc pod uwagę względy powyższe, jak również potrzebę skoncentrowania w rękach jednej grupy organów rządu prawa wydawania prowizorycznych zarządzeń o ograniczeniu swobód obywatelskich ze względu na działania wojenne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych projektuje uprawnienie w tym względzie jego organów, które działałyby bądź to z własnej inicjatywy, bądź na wniosek władz wojskowych. Szczegółowe opracowanie tego trybu znajdzie się w ustawie o stanie wyjątkowym, którą rząd przygotowuje do wniesienia jej do Sejmu. Jednakże już obecnie konieczne jest zabezpieczenie możliwości rozwinięcia tych zasad w ustawie o stanie wyjątkowym.

Ponieważ art. 130 Ustawy Konstytucyjnej nie przewiduje innego trybu wprowadzenia stanu wyjątkowego, jak tylko przez Radę Ministrów, przeto, aby zabezpieczyć ze względu na działania wojenne możliwość ustalenia innego trybu w ustawie o stanie wyjątkowym, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych projektuje uzupełnienie art. 130 Ustawy Konstytucyjnej w sposób następujący:

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczący przyznania oficerom i równorzędnym, chorążym i równorzędnym oraz zawodowym szeregowym pełniącym służbę w miejscowościach położonych na wschód od kordonu MSWojsk. uzupełnienia dodatku drożynianego]

Warszawa, dnia 18/I 1921 r.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Art. 1.

W związku z uchwałą Rady Ministrów z dnia 3 grudnia w sprawie zaliczenia miejscowości kresowych do II i III klasy dodatku drożynianego przyznaje się oficerom i równorzędnym, chorążym i równorzędnym oraz zawodowym szeregowym pełniącym służbę w miejscowościach położonych na wschód od kordonu MSWojsk. ustanowionego rozkazami MSWojsk. Nr 14356/I.Szt.Org. i Nr 15133/I. Szt.Org. z 1920 r. uzupełnienie dodatku drożynianego, a to:

- a) w miejscowościach zaliczonych do II klasy w wysokości różnicy między dodatkiem klasy I i II.
- b) w miejscowościach zaliczonych do klasy III w wysokości różnicy między dodatkiem klasy I i III.

Art. 2.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dnia ogłoszenia z ważnością od 1 stycznia br.

UMOTYWOWANIE

Ustawa tymczasowa o uposażeniu osób wojskowych zalicza miejscowości położone na obszarze wojennym do najdroższej klasy dodatku drożynianego. Jakkolwiek dzisiaj po zawarciu pokoju preliminaryjnego obszaru wojennego w ścisłym słowa znaczeniu już nie ma, niemniej jednak położenie oddziałów tam pełniących służbę w niczym się nie zmieniło na korzyść. Wojskowi tam przydzieleni, strzegąc granic oraz przeprowadzając demobilizację, są nadal poza swym stałym miejscem załogi, nie mogą sprowadzić tam swych rodzin ani też prowadzić systematycznego gospodarstwa. Rozporządzenie projektowane nie daje nic ponad to, co wojskowi tamtejsi mają dzisiaj – utrzymanie tego stanu wydaje się konieczne choćby z tego względu, że urzędnicy państwowi przydzieleni do nowo utworzonych na kresach urzędów otrzymać mają osobny dodatek kresowy.

Zgodę Ministerstwa Skarbu uzyskano na konferencji w dniu 14 stycznia br.

Minister Spraw Wojskowych
fSosnkowski^f
Generał Porucznik

^cAlegat 8^c

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie wydania rozporządzenia o utworzeniu Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji w Warszawie i Moskwie

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie wydania rozporządzenia o utworzeniu Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji w Warszawie i Moskwie²⁰³.

W myśl art. VII Umowy o Preliminariach Pokojowych i Ustawy o rozejmie, podpisanych w Rydze w dniu 12 października 1920 r. i ratyfikowanych w dniu 26 października tegoż roku (Dziennik Ustaw R.P. z dnia 31 października 1920 r. Nr 101, poz. 667) sprawy powrotu zakładników, jeńców cywilnych i wojennych, osób internowanych, uchodźców, wygnańców i emigrantów regulują Komisje Mieszane, które, stosownie do podpisanego w Rydze w dniu 24 lutego 1921 roku Układu o Repatriacji, tworzą się – jedna w Warszawie dla Rzeczypospolitej Polskiej, a druga w Moskwie dla Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad i Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad, przy czym każda z nich składa się z dwóch Delegacji, wyznaczonych przez odnośne Rządy.

Wobec powyższego i stosownie do punktu ... Dekretu o tymczasowej organizacji Władz Naczelnych (Dziennik Praw z roku 1918 Nr 1 poz. 1) Ministerstwo Spraw Zagranicznych uprasza:

RADA MINISTRÓW UCHWALIĆ RACZY:

Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji w Warszawie i Moskwie.

§ 1.

Wyznacza się do Komisji Mieszanej w Warszawie i Moskwie do spraw repatriacji dwie Delegacje Rzeczypospolitej Polskiej.

²⁰³ Komisje mieszane repatriacyjne były dwie. Powstały w myśl art. X układu o repatriacji. Jedna działać miała w Moskwie – dla Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Rad i Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad. Druga powołano w Warszawie – dla Polski.

Każda z Delegacji składa się z trzech członków i dwóch zastępców oraz niezbędnego personelu pomocniczego, nieprzewyższającego 30 osób.

§ 2.

Delegacje Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji są organami Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, podległymi Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

W Delegacjach powyższych koncentrują się wszystkie sprawy, dotyczące repatriacji.

§ 3.

Członków Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji, jak również ich zastępców i niezbędny personel pomocniczy mianuje lub deleguje Minister Spraw Zagranicznych. Osoby powyższe podlegają służbowo Przewodniczącemu Delegacji.

Delegowanie urzędników do współpracy w Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych ustala się na podstawie porozumienia się Ministra Spraw Zagranicznych z przełożoną władzą tych urzędników.

§ 4.

Na czele Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisji Mieszanej do spraw repatriacji stoi Przewodniczący Delegacji mianowany lub delegowany przez Ministra Spraw Zagranicznych i jemu służbowo podlegający. Przewodniczący Delegacji kieruje pracami Delegacji i czuwa nad ścisłym wykonaniem jej zadań. W razie choroby lub nieobecności Przewodniczącego w Delegacji zastępuje go jeden z członków Delegacji, wyznaczony w tym celu przez Ministra Spraw Zagranicznych.

§ 5.

Delegowani do współpracy w Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji urzędnicy państwowi zachowują na czas delegacji dotychczasowe swe stanowiska służbowe. Członkowie Delegacji Polskiej w Komisji Mieszanej do spraw repatriacji w Moskwie, ich zastępcy, jak również personel pomocniczy Delegacji mają prawo do wynagrodzenia według zasad, przepisanych co do uposażenia urzędników służby zewnętrznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Do personelu pomocniczego Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisji Mieszanej do spraw repatriacji w Warszawie, mianowanego przez Ministra Spraw Zagranicznych, stosują się zasady, ustalone dla urzędników kontraktowych.

§ 6.

Personel Delegacji Polskiej w Warszawie załatwia jednocześnie sprawy kancelarii Komisji Mieszanej w Warszawie.

§ 7.

Przewodniczący Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisji Mieszanej do spraw repatriacji w Moskwie, w stosunkach z organami Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad i Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Rad jest, w zakresie działania Układu o Repatriacji, przedstawicielem interesów Rządu Polskiego.

§ 8.

Wszystkie instytucje państwowe i społeczne oraz organa samorządu Rzeczypospolitej Polskiej obowiązane są świadczyć w swym zakresie działania wszelką pomoc i poparcie Delegacjom Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji w sprawach, dotyczących wykonania Układu o Repatriacji z dnia 24 lutego 1921 roku.

§ 9.

Organizację wewnętrzną Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Komisjach Mieszanych do spraw repatriacji i ich biura ustali regulamin, który wyda Minister Spraw Zagranicznych.

§ 10.

Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą w dniu ogłoszenia.

[Alegat 10a]

[Motywy ustawy o podwyższeniu opłat stemplowych na obszarach b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej od akcji względnie aktów zawarcia spółek akcyjnych]

MOTYWY

Celem niniejszej ustawy jest ujednostajnienie wysokości opłat stemplowych przypadających na obszarze b. dzielnicy austriackiej i rosyjskiej od aktów zawarcia spółek akcyjnych i komandytowych na akcje, tak krajowych jak zagranicznych, jak również od powiększenia kapitału zakładowego takich spółek z opłatami pobieranymi od tego rodzaju aktów na obszarze b. dzielnicy pruskiej.

Na obszarze b. dzielnicy pruskiej pobiera się bowiem na podstawie poz. I A ustęp a) taryfy, dołączonej do niemieckiej ustawy stemplowej, oraz p. 3 dodatków do punktu a i b poz. I A te same taryfy, tak od spółek krajowych jak i zagranicznych opłatę stemplową w wysokości 5% od kapitału zakładowego spółki krajowej względnie kapitału zakładowego krajowego przedsiębiorstwa spółki zagranicznej, jak również od powiększenia kapitału zakładowego tych spółek. – Natomiast na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej i austriackiej pobiera się dotych-

czas od spółek krajowych opłata w wysokości 3% kapitału zakładowego, a przy spółkach zagranicznych tylko na obszarze b. zaboru austriackiego stosunkowo drobną opłatę stemplową, według skali II (tj. około 1/2%) od kapitału zakładowego przeznaczonego do prowadzenia przedsiębiorstwa w kraju (§ 5 ust[awy] z 18/9 1892 L. 171 Dz.P.P.). W b. dzielnicy rosyjskiej opłaty tego rodzaju nie są znane, gdyż ani ustawa stemplowa rosyjska, obowiązująca na obszarze b. okupacji austro-węgierskiej, ani ustawodawstwo stemplowe b. niemieckiego Generał-Gubernatorstwa warszawskiego ich nie przewidują.

By więc różnice te wyrównać i pobierać – jak to ma miejsce na obszarze b. dzielnicy pruskiej tak od krajowych jak i zagranicznych spółek akcyjnych (dopuszczonych do prowadzenia przedsiębiorstwa w kraju) 5% opłatę, wygotowano niniejszy projekt. Art. 1 dotyczy spółek krajowych, a art. 2 i 3 spółek zagranicznych. W art. 1 zmieniono wprowadzone ustawą z 16/7 20 Dz.U. Nr 73 poz. 498 dodatki do opłat przypadających od zawarcia aktów krajowych spółek akcyjnych względnie akcji i wprowadzono nowe dodatki, tak że opłata w całym kraju od tychże interesów będzie wynosiła 5% (vide tabela). W art. 2 podwyższono przepisaną w § 5 austr. ustawy z dn. 18/9 1892 L. 171 Dz.P.P. stawkę według skali II na stawkę 5%, a w art. 3 wprowadzono w b. dzielnicy rosyjskiej opłatę 5%-tową od kapitału zakładowego krajowych przedsiębiorstw utworzonych przez spółki zagraniczne, tak że i od aktów zawarcia spółek zagranicznych, dopuszczonych do prowadzenia przedsiębiorstw w kraju, będzie przypadająca we wszystkich dzielnicach jednaka opłata, a mianowicie 5%.

Niniejszą ustawą osiągnięte się także powiększenie dochodów skarbu Państwa a to z szybko wpływających opłat od interesów prawnych, których opodatkowanie jest łatwe, a które ponoszą jednostki ekonomicznie silne, bo spółki akcyjne.

Ustawa niniejsza ujęta jest w formę noweli, jako na razie najodpowiedniejszą.

Tabela porównawcza

	Pierwotna opłata	Dodatek ustanowiony normą z 16/7 1920 Dz.U. Nr 73 poz. 498 w kwocie	Obecnie dodatek wynosi	Projektowana opłata zatem wynosi
Była okupacja austriacko-węgierska	1%	200% a zatem opłata 3%	400% pierwotnej opłaty	5%
Była okupacja niemiecka	2%	50% " " " 3%	150% " "	5%
B. dzielnica austriacka	Sk[ala] III – 1%	200% " " " 3%	400% " "	5%
B. dzielnica pruska	5%	---- 5%	----	5%

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
32-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 10 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Za Ministra Kolei Żelaznych	
Podsekretarz Stanu	inż. Julian Eberhardt
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Sekretarz Rady Ministrów Radca	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 7 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Minister Skarbu referuje sprawę górnośląską i naftową.
Tę część posiedzenia uznano za poufną.
3. Minister Przemysłu i Handlu zdaje sprawę z wyjazdu do Anglii.
Tę część posiedzenia uznano za poufną.
4. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych projekt ustawy w przedmiocie nadzwyczajnego kredytu na zakup zagranicznego zboża siewnego (alegat 1).

Zarazem Minister b. Dzielnicy Pruskiej oświadczył gotowość dostarczenia 1500–2000 wagonów zboża siewnego poza zbożem kwalifikowanym, o ile otrzyma od Ministerstwa Aprowizacji pisemne zobowiązanie, że w maju, czerwcu i lipcu Minister Aprowizacji dostarczy b. dzielnicy pruskiej taką samą ilość kukurydzy do celów pastewnych.

Rada Ministrów przekazała załatwienie tej sprawy konferencji mającej się odbyć nazajutrz pod przewodnictwem Prezydenta Ministrów.

5. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych zamianowała rotmistrza Stanisława Kazimierza Szczepanika, szefa ekspozytury oddziału II Naczelnego Dowództwa w Poznaniu komisarzem dla wymiany aresztowanych i internowanych w myśl artykułu 11 układu amnestyjnego, zawartego między Rzeczpospolitą Polską a republiką Rzeszy Niemieckiej (alegat 2).

6. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych (alegat 3 i 4) przyznała:

- a) Stanisławowi Ulanowskiemu, b. posterunkowemu policji komunalnej jednorazową zapomogę w kwocie 3591 marek (wyraźnie trzy tysiące pięćset dziewięćdziesiąt jeden marek);
- b) Marcinowi Nowakowi, jako opiekunowi dwóch nieletnich sierot po Antonim Nowaku, Władysław-Małgorzaty i Romana, jednorazową zapomogę w kwocie 23 247 marek (dwadzieścia trzy tysiące dwieście czterdzieści siedem marek).

7. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych uchwaliła udzielić d-rowsi Alfredowi Wysockiemu pełnomocnictwa, jak alegat 5.

8. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych (alegat 6) w sprawie darowizny zaofiarowanej przez Stefana Drzewieckiego.

9. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 7) uchwaliła, by ostateczną decyzję w sprawie ustalenia etatów w poszczególnych resortach przekazać Prezydentowi Ministrów przy współudziale b. przewodniczącego Komisji oszczędnościowej Wojciechowskiego, Ministra Skarbu tudzież Ministra, którego resort będzie rozpatrywany.

10. Rada Ministrów – z uwagi na to, że reorganizacja Ministerstwa Spraw Wojskowych dotychczas nie została ukończona – upoważniła Prezydenta Ministrów do powołania specjalnej komisji, która rozpatrzy projekt organizacji tego Ministerstwa i przedłoży wnioski Radzie Ministrów.

Minister Spraw Wojskowych zastrzegł, że żaden wojskowy nie może być ze względów subordynacji członkiem komisji – wojskowi mogą być tylko referentami. Dalej w mandacie dla powołanej komisji sprecyzować należy jej zadania, streszczające się w tym, że komisja ma zbadać organizację Ministerstwa Spraw Wojskowych tylko z punktu widzenia dotyczącej uchwały Rady Ministrów.

11. Rada Ministrów – odnośnie do uchwały z 20 grudnia 1920 r. – przyjęła do zatwierdzającej wiadomości, że „Wydział prezydyalny Prezydium Rady

Ministrów” oznaczony będzie nazwą „Wydziału administracyjnego”, że „referat personalny” przeniesiony będzie do „Wydziału organizacyjnego” i że Wydział ten, jako „Wydział organizacyjny i personalny”, włączony będzie do „Departamentu prezydialnego”.

12. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla rodzin po wojskowych stopni nieoficerskich b. armii niemieckiej (alegat 8).

13. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej (alegat 9).

14. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych przepisów niemieckiej ustawy o postępowaniu w cywilnych sprawach spornych (alegat 10).

Koniec posiedzenia o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Wniosek o uchwalenie ustawy w przedmiocie nadzwyczajnego kredytu na zakup zagranicznego zboża siewnego].
2. [Wniosek o mianowanie rotmistrza Stanisława Kazimierza Szczepanika Komisarzem dla wymiany aresztowanych i internowanych w myśl artykułu 11 układu amnestyjnego, zawartego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Rzeszy Niemieckiej].
3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o przyznanie Stanisławowi Ulanowskiemu jednorazowej zapomogi]²⁰⁴.
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o przyznanie Marcinowi Nowakowi jednorazowej zapomogi]²⁰⁵.
5. Projekt uchwały Rady Ministrów [dotyczący nadania chargé d'affaires Rzeczypospolitej Polskiej²⁰⁶ w Berlinie Dr. Alfredowi Wysockiemu pełnomocnictwa i upoważnienia do nabycia na rzecz i w imieniu Skarbu Państwa od spadkobierców wdowy Agaty Gabcke z domu Kilian nieruchomości położonych w Berlinie].
6. [Przedstawienie propozycji Stefana Drzewieckiego, zamieszkałego w Paryżu, objęcia przez Rząd Polski na własność państwa polskiego należącej do niego posiadłości w Paryżu]²⁰⁷.
7. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie ustalenia etatów w poszczególnych władzach centralnych.

²⁰⁴ Nie publikuje się.

²⁰⁵ Nie publikuje się.

²⁰⁶ Poseł RP nie był w tym czasie mianowany – podobnie jak Niemcy reprezentował w Warszawie chargé d'affaires ad interim.

²⁰⁷ Stefan Drzewiecki był wynalazcą zasłużonym dla rosyjskiej floty wojennej. Chodzi najpewniej o jego dom przy rue Boileau w Paryżu.

8. Ustawa o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla rodzin po wojskowych stopni nieoficerskich b. armii niemieckiej²⁰⁸.
- [8a.] [Motywy ustawy o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla rodzin po wojskowych stopni nieoficerskich b. armii niemieckiej].
9. Ustawa w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej²⁰⁹.
- [9a.] [Motywy ustawy w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej].
10. Ustawa w przedmiocie zmiany niektórych przepisów niemieckiej ustawy o postępowaniu w cywilnych sprawach spornych²¹⁰.
11. [Struktura Departamentu Prezydialnego, Departamentu Legislatywnego, Wydziału Polityczno-Prasowego oraz Wydziału dla Specjalnych Zleceń].

°Alegat 1°

[Wniosek o uchwalenie ustawy w przedmiocie nadzwyczajnego kredytu na zakup zagranicznego zboża siewnego]

Projekt ustawy w przedm[iocie] nadzw[yczajnego] kredytu na zakup zagr[a-
nicznego] zboża siewnego.

W n i o s e k.

Rada Ministrów uchwalić raczy następujący projekt ustawy:

U S T A W A
z dnia ... 1921 r.

w przedmiocie nadzwyczajnego kredytu na zakup zagranicznego zboża siewnego.

Art. 1

Upoważnia się Rząd do wstawienia w budżecie Ministerstwa Rolnictwa i D.P. na rok 1921 nadzwyczajnego kredytu ^hdo wysokości 1600 milionów marek^h °do wysokości, jaka się okaże faktycznie potrzebna^c przeznaczonego na pokrycie różnicy między kosztami zakupu zboża zagranicznego na zasiewy w r. 1921, a sumą uzyskaną ze sprzedaży zboża siewnego rolnikom, korzysta-

²⁰⁸ Ustawą o dodatku drożyznianym dla rodzin wojskowych uregulowano to zagadnienie 1 lipca 1919 r. w b. zaborach austriackim i rosyjskim. Ustawy nie publikuje się.

²⁰⁹ Ustawa z 18 marca 1921 r., zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 31, poz. 181. Nie publikuje się.

²¹⁰ Ustawa z 18 marca 1921 r., zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 46, poz. 286. Nie publikuje się.

jącym w myśl ustawy z dn. ... 1921 r. o przyznaniu kredytu trzech miliardów marek na pomoc rolną.

Art. 2

Cenę sprzedażną przeznaczonego w r. 1921 zboża siewnego, bez względu na jego pochodzenie, oznaczy na wniosek M[inister]stwa Rolnictwa i D.P., Rada Ministrów.

Art. 3

Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Rolnictwa i D.P. w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 4

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Uzasadnienie

Rada Ministrów na posiedzeniu w dniu 21 lutego 1921 r. (punkt 8 Protokołu 21 posiedzenia Rady Ministrów) zleciła Ministrowi Rolnictwa i D.P. opracowanie w porozumieniu z Ministrem Skarbu projektu ustawy w przedmiocie nadzwyczajnego kredytu na zakup zagranicznego zboża siewnego.

W wykonaniu powyższej uchwały Ministerstwo Rolnictwa i D.P. przedstawia niniejszy projekt ustawy Radzie Ministrów do zatwierdzenia.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych:

°Alegat 2°

[Wniosek o mianowanie rotmistrza Stanisława Kazimierza Szczepanika Komisarzem dla wymiany aresztowanych i internowanych w myśl artykułu 11 układu amnestyjnego, zawartego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Rzeszy Niemieckiej]

Artykuł 11 układu amnestyjnego, zawartego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Rzeszy Niemieckiej wymaga wyznaczenia Komisarza dla wymiany aresztowanych i internowanych.

Odpowiednim kandydatem na to stanowisko jest rotmistrz Stanisław Szczepanik, szef ekspozytury Oddziału II Naczelnego Dowództwa w Poznaniu, zajmujący się stale sprawą wymiany z ramienia wojskowości.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, powołując się na pismo Nr D.III.613, ma zaszczyt prosić

aby Rada Ministrów raczyła
mianować rotmistrza Stanisława Kazimierza Szczepanika Komisarzem dla
wymiany aresztowanych i internowanych w myśl artykułu 11 układu amnestyj-
nego, zawartego między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Rzeszy Niemieckiej.

Prezydent Ministrów:
Minister Spraw Zagranicznych:
/-/ E. Sapieha

Warszawa, dnia 23 lutego 1921 r.

°Alegat 5°

**Projekt uchwały Rady Ministrów [dotyczący nadania chargé d'affaires Rze-
czypospolitej Polskiej w Berlinie dr. Alfredowi Wysockiemu pełnomocnictwa
i upoważnienia do nabycia na rzecz i w imieniu Skarbu Państwa od spad-
kobierców wdowy Agaty Gabcke z domu Kilian nieruchomości położonych
w Berlinie]**

PROJEKT UCHWAŁY RADY MINISTRÓW.

Rada Ministrów uchwała:

Na mocy art. 18 dekretu o tymczasowej organizacji Władz Naczelných (Dz.Pr.
Nr 1 z 1918 r. poz. 1) Rada Ministrów postanawia co następuje:

Niniejszym nadajemy radcy poselstwu, chargé d'Affaires Rzeczypospolitej
Polskiej w Berlinie panu Dr. Alfredowi Wysockiemu pełnomocnictwo i upoważ-
nienie: do nabycia na rzecz i w imieniu Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej
od spadkobierców wdowy Agaty Gabcke z domu Kilian nieruchomości położonych
w Berlinie przy Kurfürstenstrasse Nr 136 i Nr 137 i Motzstrasse Nr 1 i Nr 1a,
zarejestrowanych w księdze gruntowej Sądu Okręgowego w Charlottenburgu
miasta Charlottenburga tom 30, karta Nr 1464 i 1465, oraz w księdze gruntowej
Sądu Okręgowego Berlin-Schönberg tom 5, karta Nr 484, do przewłaszczenia
tych nieruchomości na Skarb Państwa Rzeczypospolitej Polskiej, do złożenia
celem przeprowadzenia tego przewłaszczenia, tak wobec Sądu, jak i wszelkich
innych władz oświadczeń w rozumieniu §§ 29, 30 Ordynacji Hipotecznej Rzeszy
Niemieckiej, jak i do wystawiania i przyjmowania wszelkich prawem wymaganych
dokumentów, oraz do przyjmowania i zatwierdzania imieniem Skarbu Państwa
Rzeczypospolitej Polskiej, wszelkich już celem nabycia tych nieruchomości, zdzia-
łanych aktów prawnych, do odbierania i potwierdzania odbioru wszelkich nabycia
tych nieruchomości dotyczących °zarządzeń°, orzeczeń i wyroków Sądu i innych
władz imieniem i z mocą obowiązującą Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej,

wreszcie do stawiania w przyszłości imieniem Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej wszelkich wniosków tak wobec Sądów, jak i pozasądowych, dotyczących utrzymania i zarządzania tymi nieruchomościami.

°Alegat 6°

[Przedstawienie propozycji Stefana Drzewieckiego, zamieszkałego w Paryżu, objęcia przez Rząd Polski na własność państwa polskiego należącej do niego posiadłości w Paryżu]

P. Stefan Drzewiecki, zamieszkały w Paryżu, znany uczony proponuje Rządowi polskiemu objęcie na własność państwa polskiego należącej do niego posiadłości w Paryżu (rue Boileau 64) przestrzeni 3750 metrów kwadratowych, składającej się z parku, willi i mniejszych zabudowań, ocenionych w grudniu 1920 r. na sumę 1 931 000 franków, a wraz z meblami i wewnętrznym urządzeniem – 2 076 000 frs., – z tym, ażeby posiadłość ta zużytkowana została na uzupełniającą uczelnię dla artystów polskich.

Warunki P. Drzewieckiego są następujące:

1. Rząd polski wchodzi w posiadanie wymienionej posiadłości i ma prawo niezwłocznie przystąpić do robót przygotowawczych celem postawienia w obrębie parku odpowiednich pracowni.
2. Panu Drzewieckiemu, który obecnie liczy lat 77 wieku, przysługuje prawo dożywotniego mieszkania w willi.
3. Rząd polski zobowiązuje się:
 - a) wypłacić Panu Drzewieckiemu dożywotnio po 3000 franków rocznie na utrzymanie obojścia;
 - b) przejąć do wpłaty obciążającą omawianą nieruchomość część długu, który był zaciągnięty w Tow[arzystwie] Kredytowym w ogólnej sumie 200 000 frs. i winien być wpłacony w ratach amortyzacyjnych po 9000 franków rocznie;
 - c) po śmierci p. Drzewieckiego wypłacić sumę 500 000 franków wskazanym przy sporządzeniu aktu przelewu własności osobom.

Podług dostarczonych przez ... informacji willa p. Drzewieckiego jest 2-piętrowa, bogato antykami urządzona i nadaje się do użytkowania na cel wskazany przez ofiarodawcę; warunki przezeń zaproponowane wydają się dla państwa polskiego korzystne.

Ze względu na istotny charakter proponowanej transakcji, jako też dla zabezpieczenia się od pretensji dalszych spadkobierców p. Drzewieckiego z tytułu pokrzywdzenia (art. 1674–1685 kod[eksu] Nap[oleona]), akt kupna sprzedaży nie byłby w danym wypadku wskazany; transakcję należy zgodnie z jej istotną

treścią, ubrać w formę daru, tym bardziej że spadkobierców ani zstępnych, ani wstępnych, ani w ogóle osób, na mocy art. 756, 913–915 kod[eksu] Nap[oleona], oraz art. 235 kod[eksu] polsk[iego] ograniczających jego prawo do wolnego rozporządzania mieniem pod tytułem darmym p. Drzewiecki nie posiada.

Ze względów powyższych Rada Ministrów uchwalić raczy:

1. Zaproponowaną przez p. Stefana Drzewieckiego darowiznę na rzecz państwa polskiego należącej do niego posiadłości w Paryżu przy ul. Boileau Nr 64 oraz wyłuszczone powyżej zasadnicze warunki transakcji Rada Ministrów akceptuje.
2. Powierza się Ministrowi Spraw Zagranicznych sporządzenie aktu urzędowego, jaki w celu przyjęcia tej darowizny okaże się potrzebny z prawem ustalenia szczegółowych warunków transakcji, dopełnienia wszelkich formalności notarialnych i hipotecznych w imieniu Rządu polskiego oraz przelania tego pełnomocnictwa na inne osoby, według swego uznania.

°Alegat 7°

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie ustalenia etatów w poszczególnych władzach centralnych

Wniosek nagły

Ministra Skarbu w sprawie ustalenia etatów w poszczególnych władzach Centralnych.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Ostateczną decyzję w sprawie ustalenia etatów w poszczególnych resortach przekazuje się Panu Prezydentowi Ministrów przy współdziałaniu przewodniczącego Komisji Oszczędnościowej b. Ministra Wojciechowskiego, Ministra Skarbu, tudzież Ministra, którego resort będzie rozpatrywany.

UZASADNIENIE

Radzie Ministrów jako większemu ciału zbiorowemu mogą być przedkładane do rozpatrywania wnioski natury ogólnej, w których chodzi o przyjęcie pewnych zasad, a których wykonanie przekazuje się następnie odpowiednim resortowym władzom.

W wypadku niniejszym chodzi o zdecydowanie sprawy, która wymaga wglądnięcia w szczegóły organizacji i pewnych właściwości poszczególnych Ministerstw, a stosownie do wyników tych badań uznać potrzebę większej lub mniejszej ilości pracowników w pewnym resorcie.

Ponieważ tego rodzaju szczegółowe przechodzenie poszczególnych resortów zajęłoby Radzie Ministrów ogromnie wiele czasu i niejednokrotnie ze względu

na wyłaniające się różnice zapatrywań okazałaby się potrzeba przekazania rozpatrzenia etatu pewnej władzy centralnej mniejszemu ciału, pozwałam sobie postawić wniosek, aby ustalenie etatów we wszystkich władzach centralnych przekazano Panu Prezydentowi Ministrów, który poweźmie ostateczną decyzję po poprzednim wysłuchaniu Prezesa Komisji Oszczędnościowej b. Ministra Wojciechowskiego, jako organizatora wszystkich władz, Ministra Skarbu, jako zastępcy finansów państwowych i interesowanego Ministra, który w wypadkach jeszcze niezgodzonych będzie mógł wyrazić swoje stanowisko.

Przy zachowaniu tej formy sprawa zostanie bez wątpienia bardzo szybko ku zadowoleniu interesowanych załatwiona.

MINISTER SKARBU

^fSteczkowski^f

Warszawa, dn. 10 marca 1921 r.

^cAlegat [8a]^c

[Motywy ustawy o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla rodzin po wojskowych stopni nieoficerskich b. armii niemieckiej]

MOTYWY

do Ustawy o nadzwyczajnym dodatku drożyznianym dla rodzin
po wojskowych stopni nieoficerskich b. armii niemieckiej

Według Rozporządzenia ROP z dnia 6 sierpnia 1920 r. (Dziennik Ust[aw] R.P. Nr 75/20 poz. 510) wynoszą pobory wdów po szeregowych (niezawodowych) wojska polskiego miesięcznie 600 marek, zupełnych sierot 200 marek, półsierot 100 marek, a rodziców 125 marek.

Pozostali po wojskowych z b. armii niemieckiej pobierają nadal dotychczasowe pobory, a mianowicie wdowy 80–130 mk. miesięcznie (zależnie od tego, czy poległy był szeregowcem, czy szarżowanym), sieroty niezupełne 28–38 mk., sieroty zupełne 39–56 mk., a rodzice około 50 mk.

Wobec tego, że te pobory pozostałych po wojskowych z b. armii niemieckiej w obecnych warunkach są zupełnie niewystarczające, z powodu czego interesowani znajdują się przeważnie w rozpaczliwym położeniu, a z drugiej strony, ponieważ należy spodziewać się zwrotu przez Rząd niemiecki sum, wyłożonych przez Rząd polski na podstawie przepisów niemieckich na renty pozostałych po wojskowych z b. armii niemieckiej, w walucie niemieckiej, a dalej ze względu na to, że lepsze uposażenie pozostałych po wojskowych z b. armii niemieckiej w b. dzielnicy pruskiej wywrze korzystny wpływ na plebiscyt na Górnym Śląsku, konieczne jest zrównać pobory pozostałych po wojskowych z b. armii niemieckiej z poborami pozostałych po wojskowych Wojska Polskiego.

Na dodatek w myśl projektu Ustawy potrzebna będzie kwota w wysokości do 20 milionów mk. miesięcznie, co wynika z poniższego zestawienia:

- W b. dzielnicy pruskiej jest pozostałych po wojskowych b. armii niemieckiej:
- a) około 30 000 wdów, otrzymujących przeciętnie po 100 marek; nadwyżka według projektu po 400 marek, tj. razem 12 000 000 mk.
 - b) około 60 000 pólsierot, otrzymujących przeciętnie po 30 mk.; nadwyżka według projektu po 70 mk., tj. razem 4 200 000 mk.
 - c) około 10 000 sierot zup., otrzymujących przeciętnie po 45 mk.; nadwyżka według projektu po 165 mk., razem 1 650 000 mk.
 - d) około 20 000 rodziców, otrzymujących przeciętnie po 50 mk.; nadwyżka według projektu po 75 mk., razem 1 500 000 mk.
- 19 350 000 mk.

ˆAlegat [9a]ˆ

[Motywy ustawy w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej]

M O T Y W Y

projektu ustawy w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej.

Stosunki gospodarcze, rozwijając się już w czasach przedwojennych po linii ustawicznej, acz powolnej zniżki wartości pieniądza, od chwili i pod wpływem wojny zaczęły się układać w kierunku ciągłych, coraz gwałtowniejszych zmian w tym względzie; ruch zniżkowy utrzymał się wprawdzie nadal, lecz odbywał się w coraz szybszym tempie i w ciągu kilku lat wywołał tak znaczny spadek siły kupna pieniędzy, jakiego przed wybuchem wojny nie zdołała sprowadzić tendencja zniżkowa przez wiele dziesiątek lat.

Ten rozwój stosunków gospodarczych zmienił zasadniczo przesłanki faktyczne, które służyły ustawodawcy za podstawę przy ustalaniu surowości represji karnej przeciw czynom, łamiącym porządek prawny w państwie i za przestępstwa uznany. Skutkiem znacznego spadku wartości pieniądza represja karna, wykonywana przez nakładanie grzywien, straciła wiele ze swej dotkliwości i z siły odstraszania od popełniania czynów karygodnych, zwłaszcza wobec winowajców, których zamożność pod wpływem nagłego podniesienia się wartości wszelkich dóbr, mających wartość zamienną, tudzież pod wpływem wywołanego przez stosunki wojenne ograniczenia wytwórczości a wzrostu spekulacji wzrosła w sposób niezwykły.

Wojna, szerząc z jednej strony spustoszenie i ruinę, otworzyła z drugiej strony szerokie pole dla wielkich zarobków przypadkowych, i rozpętała wśród

szerokich warstw społeczeństwa chęć wzbogacenia się kosztem współobywateli w sposób, dla obyczajności społecznej wprost groźny. Przestępstwa, popełniane z chęci zysku lub skierowane przeciw cudzemu mieniu i cudzym interesom majątkowym, szerzą się w sposób zatrważający, tym groźniejszy, iż wszelki udały zamach na cudze dobra materialne skutkiem znacznego podniesienia się wartości zamiennej tych dóbr i zastoju wytwórczości pociąga za sobą dla ofiary zamachu szkodę, zawsze bardzo znaczną, często zaś niepowetowaną.

Przejawy powyższe, groźne dla porządku prawnego, obyczajności publicznej i dla bezpieczeństwa mienia mieszkańców państwa, wymagają przeciwdziałania ze strony wszystkich czynników w państwie, do których należy piecza nad tymi podstawowymi dobrami państwa i ludności.

PODWYŻSZENIE GRZYWIEN, NAWIĄZEK I WYNAGRODNEGO (Art. 1)

Przewrót w stosunkach gospodarczych i społecznych, powyżej naszkicowany, wkłada na ustawodawcę w szczególności także obowiązek poddania obowiązujących norm prawnych rewizji i zmianom, koniecznym do przywrócenia represji, wykonywanej za pomocą grzywien jako środków karnych, kar dyscyplinarnych (porządkowych), dawnej ich mocy odstraszenia, grzywnom zaś, będącym środkami egzekucji, sądowej i administracyjnej (§ 887, 890 p.c.; § 132 pruskiej ustawy o ogólnej administracji kraju z dnia 30/7 1883 Zb[iór] Ust[aw] str. 195, stopniujący granice wymiaru tego rodzaju grzywien zależnie od organu, który je wymierza) dawnej ich siły wymuszania, oraz do zapewnienia osobom poszkodowanym wynagrodzenia szkody, odpowiadającego panującym obecnie stosunków gospodarczym, w przypadkach, w których obowiązujące przepisy przyznają im odszkodowanie w formie bądź nawiązki (Busse) bądź wynagrodnego (Ersatzgeld).

Do celów tych zmierza projekt następującymi drogami:

Ustawy niemieckie przepisują w poszczególnych normach przeważnie tylko maksymalną miarę grzywien (karnych, dyscyplinarnych i egzekucyjnych, także nawiązek); najniższy wymiar grzywny jako środka karnego określa się w takim razie wedle § 27 niem. u[stawy] k[arnej] (przy zbrodniach i występkach 3 marki, przy wykroczeniach 1 markę). Często zawierają jednak ustawy niemieckie zagrożenie grzywną z wyraźnym ustaleniem wymiaru najwyższego i najniższego (np. § 140 ust. 1.1, § 180, 181 niem. u[stawy] k[arnej]). Rzadziej przychodzą przypadki oznaczenia tylko najniższego wymiaru (np. § 78 ustęp 2 pruskiej ustawy łowieckiej z dnia 15/7 1907 Zb[iór] Ust[aw] str. 207) lub związania sędziego wymiarem, oznaczonym stałą, bezwzględnie określoną kwotą grzywny (np. § 76 pruskiej ustawy łowieckiej). Czasem wymiar grzywien określa ustawa nie pewną oznaczoną kwotą, ale przez podanie stosunku do wartości przedmiotu przestępstwa, np. wielokrotna wartość przedmiotu zabranego (np. § 2, 3, 5, 7 pruskiej ustawy o kradzieżach leśnych z dnia 15/4.1878 Zb[iór] Ust[aw] str. 222),

wielokrotna podatku rocznego (§ 18 i 19 pruskiej ustawy o opodatkowaniu przemysłu domokrażców z dnia 3/7 1876, Zb[iór] Ust[aw] str. 247), 1/5 części wartości nominalnej obligacji (§ 145 niem. u[stawy] k[arnej]) itp. Projekt nie wprowadza zmiany ustawowego wymiaru grzywny w tych ostatnich przypadkach, ponieważ wzrost wartości dóbr wpływa tu automatycznie na podniesienie wymiaru grzywien.

Projekt przestaje na podniesieniu najwyższej granicy wymiaru (grzywien karnych, dyscyplinarnych i egzekucyjnych, nawiązek) względnie, w razie gdy ustawa określa wymiar grzywny lub wynagrodnego (np. pruska ustawa o policji polnej i leśnej z dnia 1/4 1880, Zb[iór] Ust[aw] str. 230) pewną stałą, oznaczoną bezwzględnie kwotą, na podwyższeniu tej kwoty. Podwyższenie najwyższej granicy wymiaru grzywien dotyczy także kar zbiorowych, o ile ustawa maximum takiego wymiaru określa (np. § 8 ustawy o spółkach losowych z dnia 19/6 1911 r. Zb[iór] Ust[aw] str. 175).

Podwyższenia najniższej granicy wymiaru grzywien karnych projekt nie proponuje, chcąc osłabić jedną z głównych wad systemu grzywien (nierównomierność odczucia dolegliwości, z grzywną związanej, zależnie od stosunków majątkowych skazanego) i zapobiec, aby grzywna była przywilejem warstw posiadających, dla przestępców ubogich niedostępnym. Wymiar grzywny winien stosować się nie tylko do wielkości przewinienia, lecz także do stosunków majątkowych winowajcy celem utrzymania między stopniem winy a dolegliwością faktyczną, którą ta kara wyrządza, stosunku równego dla wszystkich. Przez to, że projekt mimo niższej wartości pieniądza najniższej granicy wymiaru grzywien nie podnosi, zmniejszy się pośrednio koło osób, względem których sędzia będzie musiał orzec więzienie lub areszt zamiast grzywny z powodu jej nieściągalności.

Zmiany wymiaru grzywien, nawiązek i wynagrodnego wprowadza projekt do tych przepisów niemieckich i pruskich, które zostały wydane przed dniem 8 stycznia 1919 r., bo w dniu tym część b. dzielnicy pruskiej, na której Komisariat Naczelnej Rady Ludowej²¹¹ objął władzę zwierzchniczą, wyszła spod działalności ustawodawczej państwowych organów niemieckich i pruskich, nadto zaś przepisy w omawianym przedmiocie wydane po dacie powyższej przez powołane czynniki ustawodawcze, liczyły się już z postępującą dewaluacją.

W następstwie podniesienia wysokości grzywien celem przywrócenia im dawnej ich siły represyjnej należy rozszerzyć odpowiednio zawarte w niektórych przepisach (np. § 19, 59 i nast. ustawy z dnia 21/7 1852, Zb[iór] Ust[aw] str. 465, wzgl[ędnie] ustawa z dnia 9/4 1879 Zb[iór] Ust[aw] str. 345) upoważnienie organów władzy dyscyplinarnej do nakładania w drodze dyscyplinarnej (porządkowej) grzywien aż do pewnej wysokości.

²¹¹ Komisariat Naczelnej Rady Ludowej wyłoniony jako organ wykonawczy 6 grudnia 1919 r. tworzyli: ks. Stanisław Adamski, Adam Poszwiński, Wojciech Korfanty, Władysław Seyda.

KARA ZASTĘPCZA ARESZTU (Art. 2.I. b) c) i IV)

Privilegium odiosum²¹² winowajców ubogich, nie będących w stanie uiścić grzywny, stanowią – jak już wspomniano – przepisy ustaw karnych, które nakazują sędziemu grzywny nieściągalne zamieniać na więzienie lub areszt. Ustanowienie niskiego minimum grzywien, możliwość spłacania ich ratami względnie możliwość odraczania ich zapłaty łagodzą ostrze tych przepisów. Więzienie lub areszt jako ekwiwalenty grzywny przedstawiają jednak nadto tę ujemną stronę, że trudno wyszukać sprawiedliwy klucz zamiany grzywny na karę ścieśnienia wolności.

Ustawodawstwo niemieckie przy ustalaniu tego klucza nie popadło wprawdzie w błąd ustawodawstwa austriackiego (usunięty już zresztą przez art. 2 i 4 polskiej ustawy z dnia 16/3 1920 r. Dz.U. Nr 26 poz. 158, które wprowadziło stałą miarę zamiany grzywny na areszt (za każde 10 koron 1 dzień aresztu), ale bądź co bądź pozostawia sędziemu przy tej zamianie wymierzoną bardzo skąpo dozę swobodnego uznania, utrudniając mu należytą indywidualizację wymiaru, a w szczególności odpowiednie uwzględnienie stopnia przewinienia i stosunków osobistych skazanego przy wymierzaniu kary ścieśnienia wolności jako kary zastępczej. Niepodobna bowiem przy ustalaniu klucza tej zamiany wychodzić z założenia, iż wszystkie osoby skazane dolegliwość, tkwiącą w ścieśnieniu wolności, odczuwają jednakowo.

Niemiecka ustawa karna stawia w § 28 zasadę, że grzywna, której ściągnąć nie można, ulega zamianie na więzienie, jeżeli zaś wymierzono ją za wykroczenie, ulega zamianie na areszt. Przy występkach grzywnę można zamienić na areszt tylko wtedy, gdy ustawa grozi albo tylko grzywną, albo grzywną na pierwszym miejscu, albo wedle wyboru grzywną lub aresztem, – o ile grzywna nałożona nie przenosi kwoty 600 marek, a zastępcza kara na wolności nie jest dłuższa niż 6 tygodni.

§ 29 niem. u[stawy] k[arnej] ustala klucz tej zmiany w ten sposób, że przy grzywnach, wymierzonych za zbrodnię lub występki, za kwotę 3–15 marek, przy grzywnach zaś, wymierzonych za wykroczenie, za kwotę 1–15 marek wymierza się jeden dzień kary na wolności. Możliwość indywidualizowania wymiaru kary zastępczej ścieśnienia jeszcze bardziej § 13 ustawy o kradzieżach leśnych z dnia 15/4 1878 Zb[iór] Ust[aw] str. 222 (za grzywnę w kwocie 1–5 marek wymierza się jeden dzień więzienia).

Projekt rozszerza zakres swobodnego uznania sędziowskiego i daje sędziemu możliwość większego uzgodnienia wymiaru kary zastępczej ze stopniem przewinienia i ze stosunkami osobistymi skazanego na podstawie norm, w przepisach art. 2.I. lit. b) i c) oraz IV zawartych.

GRANICA MIĘDZY WYSTĘPKAMI A WYKROCZENIAMI (Art. 2.I. a)

Niemiecka ustawa karna dzieli czyny karygodne na zbrodnie, występki i wykroczenia, a podział ten opiera na rodzaju i wysokości kary. Wysokość

²¹² Przywilej niekorzystny (łac.).

grzywien, wyznaczonych w ustawie za poszczególne czyny karygodne, rozstrzyga o ich kwalifikacji kryminalnej jako występków względnie jako wykroczeń; granicą między występkami a wykroczeniami w myśl § 1 niem. u[stawy] k[arnej] jest kwota 150 marek grzywny. Zmiana, zaprojektowana w art. 1 bez równoczesnego przesunięcia powyższej granicy pociągnęłaby zatem ten skutek za sobą, że cały szereg czynów karygodnych, które dotychczas były wykroczeniami, musiałoby się kwalifikować jako występkę. Następstwom tym zapobiega postanowienie art. 2.I.a.

PRZEDAWNIE WYROKÓW, ORZEKAJĄCYCH GRZYWNY (Art. 2.I. d i e.)

§ 70 niem. u[stawy] k[arnej] normujący czas przedawnienia wykonania kar, prawomocnie orzeczonych, wymaga upływu 10 lat, jeżeli nałożono grzywnę powyżej 6000 marek, – 5 lat, jeżeli nałożono grzywnę ponad 150 marek, – a 2 lat, jeżeli nałożona grzywna nie przenosi 150 marek. W następstwie postanowienia, objętego art. 1, należało granice te przesunąć odpowiednio.

WŁAŚCIWOŚĆ RZECZOWA SĄDÓW (Art. 2, II)

Zmiany niemieckiej ustawy o ustroju sądownictwa, w art. 2 ustawy proponowane, zapobiegają przerzuceniu orzecznictwa w drobnych sprawach karnych z sądów powiatowych (ławniczych) na sądy okręgowe, jakie nastąpiłoby wskutek podniesienia kwot, określających maximum ustawowego wymiaru kary pieniężnej za poszczególne czyny karygodne oraz jakie już nastąpiło automatycznie wskutek podniesienia się wartości zamiennej dóbr.

§ 27 powołanej powyżej ustawy przekazuje sądom ławniczym te występkę, za które grozi grzywna nie powyżej 600 marek. Gdyby natomiast przepis ten nie uległ zaproponowanej w art. 2 ustępn II a) zmianie, cały szereg spraw o występkę, które podlegały dotąd sądom ławniczym, przeszedłby w następstwie postanowienia art. 1 projektu pod orzecznictwo sądów okręgowych, co ani ze stanowiska polityki kryminalnej nie byłoby celowe, ani nie zgadzałoby się z wymogiem ekonomii w użyciu i zajęciu zawodowych sił sędziowskich.

Te same względy wywołały potrzebę podwyższenia granic właściwości rzeczowej sądów ławniczych w przypadkach, określonych w § 27 ust. 4–8 niem. u[stawy] k[arnej]. Przepisy te poddawały właściwości sądów ławniczych niektóre, popełniane najczęściej przestępstwa przeciw cudzemu mieniu (kradzież, sprzeniewierzenie, oszustwo, uszkodzenie rzeczy itp.), jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa względnie wysokość szkody nie przewyższa kwoty 150 marek. Znaczny wzrost wartości zamiennej dóbr, nieodłączny od spadku siły kupna pieniądza, ścieśnił wbrew woli ustawodawcy zakres właściwości sądów ławniczych i sprawił, że sprawy te, dawniej przez sądy ławnicze sądzone, zatrudniały sądy okręgowe. To przesunięcie granic właściwości sądów wychodziło na szkodę wymiaru sprawiedliwości, który tracił swoją szybkość i sprężystość właśnie w sprawach,

wymagających jak najrychlejszej represji karnej w interesie utrzymania porządku prawnego i bezpieczeństwa mienia mieszkańców. W sądach okręgowych gromadziło się wiele spraw o drobne przestępstwa przeciw cudzemu majątkowi, zaległości wzrastały, czas trwania procesu karnego i aresztu śledczego przedłużał się znacznie, a odwet karny opóźniał. Sędziowie zawodowi w sądach okręgowych, których wobec wielkiego braku zawodowych sił sędziowskich powinno się było używać do załatwiania spraw większej wagi, musieli z wielką szkodą dla innych spraw sądowych poświęcać wiele czasu i trudu na rozpatrywanie i sądzenie spraw, które dawniej podlegały orzecznictwu sądów ławniczych.

Uwzględniając powyższy stan rzeczy, Minister b. dzielnicy pruskiej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości wydał na zasadzie art. 6 lit. d) ustawy o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz.U. Nr 64 poz. 385) rozporządzenie z dnia 23 czerwca 1920 r. (Dz.Urz. str. 689), którego art. 1 punkt 4 zastąpił w § 27 1, 4, 5, 6, 7 niem. ust[awy] o ustroju sądownictwa słowo: „sto pięćdziesiąt” słowem „tysiąc”.

Projekt niniejszy, przyjąwszy dziesięciokrotną podwyżkę granic wartościowych za punkt wyjścia proponowanych zmian, umieszcza w omawianych punktach § 27 kwoty tysiąc pięćset marek; w § 28 tejże ustawy, który w związku z pierwotnym brzmieniem § 27 uznaje wciąż jeszcze wartość lub szkodę w wysokości stu pięćdziesięciu marek za wartościową granicę właściwości sądów ławniczych, projekt kwotą powyższą zastępuje kwotą tysiąc pięćset marek.

§ 75 niem. ust[awy] o ustroju sądownictwa pozwalała izbie karnej sądu okręgowego przekazywać rozliczne występki, podlegające orzecznictwu sądów okręgowych, sądom ławniczym do przeprowadzenia rozprawy i do osądzenia, jeżeli okoliczności usprawiedliwiały przypuszczenie, że za występki nie trzeba będzie nałożyć ani innej surowszej kary, niż karę więzienia nie powyżej 6 miesięcy lub grzywnę nie powyżej 1500 marek i nie trzeba będzie przyznać nawiązki ponad 1500 marek. Pod tymi samymi warunkami izba karna sądu okręgowego władna była przekazywać sądom ławniczym także w ogóle sprawy o wszystkie (z nielicznymi wyjątkami) występki, zagrożone tylko karą więzienia nie powyżej 6 miesięcy lub grzywną nie ponad 1500 marek (§ 75, 1.14).

Przepisy te uchyliła niemiecka ustawa z dnia 21/10 1917 r. (Dz.U. Rz. str. 1037), która upoważnia prokuratora do postawienia w akcie oskarżenia wniosku, aby postępowanie główne w sprawie o występki, należące do właściwości izby karnej sądu okręgowego, przeprowadził sąd ławniczy. Upoważnienia powyższego ustawa ta nie uzależnia już od wysokości prawdopodobnego wymiaru grzywny, utrzymuje jednak nadal ograniczenie co do wysokości nawiązki (do 1500 marek).

Tendencja zniżkowa wartości pieniądza ogranicza automatycznie coraz bardziej ilość przypadków, w których prokurator ze względu na przypuszczalną wysokość nawiązki korzystać może z powyższego upoważnienia, co pośrednio także przyczynia się do zajmowania sądów okręgowych sprawami, stosunkowo drobnymi.

Tym ujemnym następstwem spadku siły kupna pieniądza zapobiega przepis art. 2. II d) projektu.

Ponieważ przepisy powołanej powyżej ustawy niemieckiej z dnia 21 października 1917 r. odpowiadają zresztą potrzebom sądownictwa polskiego w b. dzielnicy pruskiej, wedle ustępu 2. art. III tejsze ustawy jednak tracą moc obowiązującą po upływie roku od ukończenia wojny, w ciągu której je wydano, wedle ustępu 3 tegoż artykułu zaś termin, w którym stan wojenny należy uważać za zakończony, oznaczy rozporządzenie cesarskie (a wedle ust. 2 nieobowiązującej w b. dzielnicy pruskiej niemieckiej ustawy wykonawczej do traktatu pokojowego z dnia 31 sierpnia 1919, Dz.U. Rz. str. 1530 – rozporządzenie Rządu Rzeszy względnie rozporządzenie każdego z właściwych Ministrów Rzeszy), przeto celem utrzymania ich nadal w mocy projekt proponuje uchylenie powyższych klauzul.

POLICYJNE ROZPORZĄDZENIA KARNE (Art. 2.III)

Znaczne uproszczenie postępowania karnego zawierają przepisy pruskiej ustawy o wydawaniu policyjnych rozporządzeń karnych.

Władze policyjne są władne nakładać za niektóre wykroczenia grzywny do 30 marek lub kary aresztu do 3 dni w rozporządzeniach karnych. Obwiniony może w ciągu tygodnia uczynić wniosek, aby sąd sprawę rozstrzygnął, po czym wdraża się sądowe postępowanie karne przed sądem ławniczym; w razie przeciwnym policyjne rozporządzenie karne staje się wykonalne. Sądowe postępowanie karne ma miejsce więc tylko wtedy, gdy skazany czuje się policyjnym rozporządzeniem karnym pokrzywdzony, w przeciwnym zaś razie odpada zupełnie. To uproszczenie postępowania w sprawach o drobne wykroczenia ma tak doniosłe znaczenie dla prawidłowego toku czynności sądowych, zwłaszcza wobec braku sędziów zawodowych i wobec nawału pracy sędziowskiej, że zachodzi potrzeba utrzymania go w dawnej rozciągłości przez podniesienie najwyższej granicy dopuszczalnego wymiaru grzywny stosownie do spadku wartości pieniądza.

PRZESTĘPSTWA UPRIZYWILEJOWANE WEDLE PRUSKIEJ USTAWY O POLICJI POLNEJ I LEŚNEJ (Art. 2. V)

Pruska ustawa o policji polnej i leśnej wyłącza niektóre drobniejsze zamachy na cudze mienie z kategorii przestępstw pospolicznych (kradzież itp.) i poddaje sprawców tych przestępstw uprzywilejowanym karom łagodniejszym od kar, zagrożonych w niemieckiej ustawie karnej za podobne czyny karygodne. Przepis § 6 powyższej ustawy uzależnia to uprzywilejowanie stanowisko wspomnianych czynów karygodnych od warunku, aby wartość rzeczy zabranych lub szkoda wyrządzona nie przekraczały kwoty 10 marek.

Nagły i znaczny wzrost wartości dóbr, mających wartość zamienną, przesunął tę granicę na szkodę winowajców wbrew intencji ustawodawcy. Reforma, zaprojektowana w art. 2.V., jest więc podyktowana względem słuszności.

[Struktura Departamentu Prezydzialnego, Departamentu Legislatywnego, Wydziału Polityczno-Prasowego oraz Wydziału dla Specjalnych Zleceń]

Rada Ministrów przyjęła na posiedzeniu 20/12 1920 r. i dnia 10/3 1921 r. do wiadomości.

PREZYDENT MINISTRÓW
PREZYDIUM RADY MINISTRÓW
PODSEKRETARZE STANU

I. DEPARTAMENT PREZYDIALNY			
WYDZIAŁ ADMINISTRACYJNY	WYDZIAŁ ORGANIZACYJNY I PERSONALNY	WYDZIAŁ FINANSOWO-GOSPODARCZY	KANCELARIA
<p>1. Sekretariat Prezydenta 2. " Rady Ministrów 3. Referat sejmowy 4. " polityczny 5. " ekonomiczny i społeczny 6. " ogólny</p> <p>U w a g a: Ad 1. Sprawy posłuchań, przyjmowanie memoriałów, sprawy etykiety urzędowej itp. Ad 2. Układanie porządku dziennego R.M., rozsyłanie wraz z materiałami obrad, prowadzenie protokołów obrad R.M., ewidencja zgłoszonych wniosków, zawiadamianie o decyzjach R.M. itp.</p>	<p>1. Referat organizacji władz i urzędów 2. Referat organizacji służby państwowej 3. Referat pracy we władzach i urzędach 4. Referat personalny</p> <p>U w a g a: Ad 1. Z punktu widzenia organizacyjnego i oszczędnościowego rozpatruje organizację i etaty personalne wszystkich władz. Ad 2. Zasady uposażenia, pragmatyki dla wszystkich funkcjonariuszów itp. Ad 3. Wykwalifikowanie personelu urzędniczego we wszystkich urzędach, sprawność pracy.</p>	<p>1. Referat finansowy 2. " gospodarczy 3. Intendentura</p> <p>U w a g a: ad 1. budżety, rachunki, kasa ad 2. zamówienia, dostawy ad 3. nadzór nad gmachami, służbą, taborem, garażem, telefonami, inwentaryzacja ruchomości, magazyn.</p>	<p>1. Biuro podawcze 2. Ekspedytura 3. Archiwum</p>

<p>Ad 3. Sprawy interpelacji sejmowych, wniosków, uchwał sejmowych, ewidencja tych spraw, kontrola wykonania uchwał sejmowych itp., przedkładanie Sejmowi odpowiedzi na interpelację i uchwały sejmowe.</p> <p>Ad 4. Załatwianie bieżących spraw politycznych.</p> <p>Ad 5. Sprawy ekonomiczne i społeczne, o ile opierają się o R.M. i sprawy Komitetu ekonomicznego.</p> <p>Ad 6. Wszystkie sprawy nienależące do innych wydziałów.</p>	<p>Ad 4. Sprawy personalne pracowników Pr[ezydium] R.M., urzędów i zakładów podległych Pr[ezydium] R.M., ewidencja i kontrola ruchu osobowego oraz załatwianie wszelkich spraw personalnych poruczonych przepisami Prezydenta Ministrów.</p>	
---	--	--

<p>II. DEPARTMENT LEGISLATYWNY</p>	
<p>WYDZIAŁ WNIOSKÓW PRAWODAWCZYCH</p> <p>U w a g a:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Przygotowywanie projektów ustaw normujących ustroj państwowy, organizację władz naczelnych oraz wzajemny stosunek władz państwowych tudzież wszelkich wniosków ustawodawczych, co do których podejmie inicjatywę Prezydium lub Rada Ministrów 2) Rozpatrywanie wniosków ustawodawczych] oraz projektów rozporządzeń admin[istracyjnych], przedstawianych Radzie Min. przez ministrów i inne władze naczelne (ewentualnie przy pomocy tzw. konsultacji, złożonych z przedstawicieli władz oraz rzeczoznawców) 3) Ostateczna redakcja (po uchwaleniu) rządowych wniosków prawodawczych, projektów dekretów Naczelnika Państwa oraz rozporządzeń] R.M. 4) Zestawianie w odpowiednich okresach czasu planu legislacyjny rządowej na podstawie szczegółowych planów władz naczelnych. 	<p>WYDZIAŁ KODYFIKACYJNY</p> <p>U w a g a:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Projekty systemizacji ustaw, wnioski o poprawienie tekstów ustaw, włączenie tekstów nowel do ustaw. 2) Prace przygotowawcze do ułożenia systematycznego zbioru praw, obowiązujących na obszarze R.P. z wyłączeniem przedmiotów należących do zakresu działania komisji kodyfikacyjnej. 3) Sprawy dotyczące ogłaszania ustaw oraz rozporządzeń i obwieszczeń rządowych w Dz. U. i Monitorze Polskim. 4) Biblioteka Pr[ezydium] R.M.

<p>5) Wydawanie opinii prawnej we wszelkich kwestiach powstających z Pr[ezydium] R.M. 6) Stawianie wniosków w sprawie sporów kompetencyjnych między władzami państwowymi.</p>	
---	--

WYDZIAŁ POLITYCZNO-PRASOWY			WYDZIAŁ DLA SPECJALNYCH ZLECEN (względnie urzędnicy do specjalnych zleceń)
Dział I (Informacyjny)	Dział II (wydawnictw)	Dział III (archiwalny)	
<p>1. Informowanie Rządu o nastrojach w prasie, społeczeństwie etc. 2. Informowanie prasy o polityce i zamierzeniach Rządu przez komunikaty, konferencje prasowe, artykuły etc. 3. Nadzór nad PAT²¹³, nad Monitorem Polskim i rządowymi wydawnictwami patriotycznymi oraz nad agencjami prasowymi, telegraficznymi etc. (kontrola wiadomości politycznych, pośrednictwo w udzielaniu informacji od władz i Rządu, wydaniu opinii i wniosków w sprawach organizacyjnych i osobowych tych instytucji etc.) 4. Opieka nad prasą, podania i memoriały etc. w sprawach prasy i jej zrzeszeń, subwencje, ulgi kolejowe, papier, druk, aprowizacja etc., wycieczki. 5. Załatwianie aktów przydzielonych.</p>	<p>Kształcenie ducha obywatelskiego, urabianie opinii publicznej po myśli intencji Rządu etc. p r z e z wydawnictwa publicystyczne (jednorazowe lub periodyczne), brozury, odezwy, artykuły odczyty, objazdy konferencyjne, wykłady etc., wystawy, teatry wyświetlające etc.</p>	<p>1. Archiwum dzienników, wydawnictw periodycznych. 2. (Biblioteka i zbiór druków periodycznych) i przegląd książek i broszur politycznych. 3. Dossier polityczne (wiadomości o ważniejszych stowarzyszeniach, stronnictwach i działaniach politycznych i społecznych w Państwie i za granicą). 4. Raptularz dat i wydarzeń politycznych. 5. Wycinki z dzienników.</p>	

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

²¹³ Polska Agencja Telegraficzna.

PROTOKÓŁ

33-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 14 marca 1921 r.

Przewodniczy Minister Spraw Wewnętrznych	p. Leopold Skulski
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej Szef Departamentu	dr Stefan Piechocki
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 10 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Po obradach nad przebiegiem ścigania paskarstwa Rada Ministrów stwierdza dalszą konieczność zwalczania paskarzy na podstawie ustawy z 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny.
3. Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o zmianę uchwały z 23 września 1920 r. w sprawie projektu ustawy o ratyfikacji porozumienia z państwami należącymi do konwencji międzynarodowej o ochronie własności przemysłowej, podpisanego w Bernie dnia 30 czerwca 1920 r. w przedmiocie zachowania i przywrócenia własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową (alegat 1 i 2).

4. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczeniu mieszkań na potrzeby wojsk (Dz.Pr. 1919 r. Nr 31, poz. 262) (alegat 3).

5. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych (alegat 4).

6. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie amnestii z powodu uchwalenia Ustawy Konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej (alegat 5).

Wniosek Ministra Spraw Wojskowych, wyłączono z amnestii przestępstwa z chęci zysku z tytułu ustawy z 1 sierpnia 1919 r. oraz wniosek zastępcy Ministra b. Dzielnicy Pruskiej, by wyłączyć z amnestii naruszenia miru publicznego odnośnie do dzielnicy pruskiej przekazano do załatwienia Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z wymienionymi Ministrami.

7. Projekt ustawy o przepisach porządkowych na drogach publicznych (alegat 6) przyjęto z następującymi zmianami:

w art. 1 skreślono wyraz „wyłącznie”;

w ustępie 1 art. 3 wyraz „lub” zastąpiono wyrażeniem „a także”; zamiast „ministerstwami” ma być „ministrami”;

pierwsze zdanie art. 5 ma brzmień: „Rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych uregulują”;

na końcu art. 6 dodano wyrazy: „i Minister Spraw Wewnętrznych”;

art. 7 nadano osnowę: „Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych wyda co do skrzyżowania dróg z kolejami żelaznymi przepisy, które uwzględnią bezpieczeństwo i swobodę ruchu na drogach”;

postanowienie art. 10 zmieniono w tym kierunku, że zarządy gminne są zobowiązane do oczyszczania z kurzu i błota i usuwania zgarniętego materiału z odcinków dróg tam wymienionych, przy czym mogą obowiązek ten nałożyć na właścicieli przyległych nieruchomości;

w art. 11 wyrazy „nie mniejszej, niż” zastąpiono wyrazem „do”;

w art. 12 skreślono wyrazy „drugiej instancji”;

w ustępie pierwszym art. 14 po wyrazie „urządzenie” wstawiono wyraz „czasowego”; ustęp drugi tego artykułu skreślono;

w art. 21 kwotę 25 000 marek zmieniono na 50 000 marek, a czteromiesięczny czasokres aresztu zamieniono na trzy miesięczny; ustęp drugi skreślono;

ustępowi ostatniemu art. 22 nadano brzmienie: „W b. dzielnicy pruskiej przekroczenia niniejszej ustawy ulegają karaniu przez sądy powiatowe. Można stosować postanowienia §§ 453–459 procedury karnej w nakazie karnym orzeczonej grzywnę do wysokości 5000 marek”;

w art. 25 po wyrazie „w porozumieniu” dodano wyrazy „z Ministrem Robót Publicznych i innymi interesowanymi Ministrami” w miejsce wyrażenia „i interesowanymi Ministerstwami”;

w art. 26 zamiast „w ciągu trzech miesięcy” ma być „trzy miesiące”.

8. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie wykonawcze do ustawy z 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w W[ielkim] Ks[ięstwie] Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117, poz. 768) (alegat 7).

Ostatnie zdanie ustępu pierwszego art. 7 ma brzmieć: „Wojewoda może zażądać pomocy wojska w wypadkach przewidzianych przez obowiązujące przepisy”.

W art. 8 ust. 1 po wyrazie „wreszcie” wstawiono wyrazy „za zgodą władzy wojskowej II instancji”.

W ustępie trzecim artykułu 15 wyrazy „polowe, lasowe” zastąpiono wyrazami „rolnictwa, leśnictwa”, wyraz „rybackie” zmieniono na „rybactwa”, zamiast wyrazu „zarządów” dano wyraz „zarządu”.

W art. 35 ust. 1 wyrażenie „i wojewodą” zastąpiono wyrazami „na wniosek wojewody”. Ustępowi drugiemu tego artykułu nadano osnowę: „Naczelnicy wydziałów należą do VI, a najwyżej do V, kierownicy oddziałów – do VII, a najwyżej do VI, Naczelnik kancelarii głównej do VIII, a najwyżej do VII stopnia służbowego urzędników państwowych”.

9. Minister Spraw Zagranicznych referuje sprawę wileńską.

Postanowiono tej rzeczy poświęcić osobne posiedzenie.

Posiedzenie zakończono o godzinie 10 wieczorem.

^fSkulski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [o zatwierdzenie projektu ustawy o ratyfikacji Porozumienia z Państwami należącymi do konwencji międzynarodowej o ochronie własności przemysłowej, podpisanego w Bernie dnia 30 czerwca 1920 r. w przedmiocie zachowania i przywrócenia własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową].
2. Porozumienie w przedmiocie zachowania i przywrócenia praw własności przemysłowej, dotkniętych przez wojnę światową.
3. Ustawa w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczeniu mieszkań na potrzeby wojsk (Dz.Pr. 1919 r. Nr 31 poz. 262)²¹⁴.
- [3a.] Uzasadnienie ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczeniu mieszkań na potrzeby wojsk (Dz.Pr. 1919 r. Nr 31 poz. 262)
4. Ustawa w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dn. 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych²¹⁵.

²¹⁴ Nie publikuje się.

²¹⁵ „Dziennik Ustaw RP” 1919, nr 32, poz. 264. Treści ustawy nie publikuje się.

- [4a.] Uzasadnienie ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dn. 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych.
5. Ustawa w przedmiocie amnestii z powodu uchwalenia Ustawy Konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej²¹⁶.
 6. Ustawa o przepisach porządkowych na drogach publicznych²¹⁷.
 7. Rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów do ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-ej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii z W[ielkim] Ks[ięstwem] Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117 poz. 768)²¹⁸.
- [7a.] Motywy rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-ej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii z W[ielkim] Ks[ięstwem] Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117 poz. 768).

°Alegat 1°

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych [o zatwierdzenie projektu ustawy o ratyfikacji Porozumienia z Państwami należącymi do konwencji międzynarodowej o ochronie własności przemysłowej, podpisanego w Bernie dnia 30 czerwca 1920 r. w przedmiocie zachowania i przywrócenia własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową]

Warszawa, dn. 9 lutego 1921 r.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów.

Rada Ministrów reasumując swą uchwałę z dn. 23 września 1920 r. zatwierdzić raczy następujący projekt:

Ustawa

z dnia ... 1921 roku o ratyfikacji Porozumienia z Państwami, należącymi do konwencji międzynarodowej o ochronie własności przemysłowej, podpisanego w Bernie dnia 30 czerwca 1920 r. w przedmiocie zachowania i przywrócenia własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową.

^hArt. 1. Zatwierdza się przystąpienie Polski do porozumienia w przedmiocie zachowania i przywrócenia praw własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową, podpisanego w Bernie 30 czerwca 1920 r.^h

²¹⁶ Był to projekt – jeszcze zmieniany. Nie publikuje się.

²¹⁷ Nie publikuje się.

²¹⁸ Nie publikuje się.

- Art. 1. Sejm upoważnia Naczelnika Państwa do podpisania w imieniu Rzeczypospolitej ratyfikacji wspomnianego powyżej Porozumienia.
- Art. 2. Wykonanie niniejszej Ustawy poleca się Ministrowi Spraw Zagranicznych, a wykonanie przepisów rzeczonoego Porozumienia Ministrowi Przemysłu i Handlu.

Uzasadnienie

W dniu 23 kwietnia ubiegłego roku uchwaliła Rada Ministrów na wniosek p. Ministra Przemysłu i Handlu projekt ustawy o zatwierdzeniu akcesu Rządu Polskiego do Konwencji Międzynarodowej paryskiej z roku 1883 w sprawie ochrony własności przemysłowej, jako też do porozumienia z dn. 30 czerwca 1920 r. w przedmiocie zachowania i przywrócenia praw własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę światową.

Ponieważ jednak rzeczona konwencja z r. 1883 należy do wyszczególnionych w aneksie I-szym do art. 19 Traktatu o mniejszościach, do przystąpienia do których Polska mocą podpisania wspomnianego Traktatu się zobowiązała i Rząd Polski wskutek ratyfikacji tego Traktatu przez Sejm uzyskał już licencję ustawodawczą względem przystąpienia do niej, zbędne jest przeto powtórne przedkładanie tej sprawy Sejmowi. Wobec tego Ministerstwo Spraw Zagranicznych uważa za konieczną zmianę zapadłej już na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu uchwały Rady Ministrów w tym kierunku, iż Sejmowi zostanie przedłożony projekt ustawy w przedmiocie zatwierdzenia akcesu Polski do Porozumienia z dn. 30 czerwca 1920 r. w sprawie przywrócenia praw własności przemysłowej, naruszonych przez wojnę.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH

^cz upoważnienia^c

^fE. Piltz^f

^cAlegat 2^c

Porozumienie w przedmiocie zachowania i przywrócenia praw własności przemysłowej, dotkniętych przez wojnę światową

POROZUMIENIE

w przedmiocie

ZACHOWANIA I PRZYWRÓCENIA PRAW WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ, DOTKNIĘTYCH PRZEZ WOJNĘ ŚWIATOWĄ

Celem zapewnienia i ułatwienia prawidłowego korzystania z praw własności przemysłowej, dotkniętych przez wojnę światową, niżej podpisani pełnomocnicy

krajów, należących do Konwencji Międzynarodowej dla ochrony własności przemysłowej, upoważnieni należycie przez swoje właściwe Rządy, za wspólną zgodą i z zastrzeżeniem ratyfikacji, ustalili następujący tekst Porozumienia:

Artykuł 1. Terminy pierwszeństwa, przewidziane w artykule 4-ym Konwencji Międzynarodowej paryskiej z dnia 20-go marca 1883 r. przejranej w Waszyngtonie w 1911 r., dotyczące składania lub rejestracji podań o patenty na wynalazki lub o modele użytkowe, marek fabrycznych lub handlowych, rysunków i modeli, a które to terminy jeszcze nie wygasły 1 sierpnia 1914 r., jak również i te, które zaczęły biec podczas wojny lub zaczęłyby biec, gdyby nie było wojny, będą przedłużone przez każdą z Wysokich układających się Stron na rzecz posiadaczy praw, przyznanych przez pomienioną Konwencję lub na rzecz ich następców prawnych aż do upływu terminu sześciomiesięcznego od uprawomocnienia się niniejszego Porozumienia.

Jednakże to przedłużenie terminu nie będzie naruszało praw własności przemysłowej sprzecznych z żądanymi przy powoływaniu się na prawo pierwszeństwa, a przysługujących którejkolwiek z Wysokich układających się Stron lub jakiejkolwiek osobie, która by te prawa w dobrej wierze posiadała w chwili uprawomocnienia się niniejszego Porozumienia. Strony te lub osoby zachowują używanie swoich praw, tak osobiście, jak i przez wszelkich zastępców, lub upoważnienie mających, którym je ustąpiono przed uprawomocnieniem się niniejszego Porozumienia, tak, że pod żadnym względem nie będą mogły być niepokozone ani ścigane jako naruszające prawo.

Art. 2. Będzie dany przynajmniej roczny termin od uprawomocnienia się niniejszego Porozumienia posiadaczom praw przyznanych przez Konwencję dla dokonania bez żadnych dopłat lub grzywny wszelkich aktów, dopełnienia wszelkich formalności, uiszczenia wszelkich opłat i w ogóle zadośćuczynienia wszelkim obowiązkom, przepisany przez ustawy i zarządzenia każdego państwa dla zachowania albo uzyskania praw własności przemysłowej nabytych już w dniu 1 sierpnia 1914 roku albo takich, które mogły być, o ile nie byłoby wojny, nabyte po tym terminie na skutek podania wniesionego przed wojną lub podczas jej trwania.

Prawa własności przemysłowej, które byłyby dotknięte nieważnością wskutek niedokonania pewnego aktu, niedopełnienia formalności lub nieuiszczenia opłaty, odzyskają moc prawną z zastrzeżeniem, odnośnie patentów na wynalazki albo modeli użytkowych albo rysunków i modeli przemysłowych, praw osób trzecich, które je posiadają w dobrej wierze.

Art. 3. Okres czasu od 1-go sierpnia 1914 r. do uprawomocnienia się niniejszego Porozumienia nie będzie wliczany do terminu przewidzianego dla wprowadzenia w wykonanie patentu i używania marek fabrycznych albo handlowych lub korzystania z rysunków i modeli przemysłowych; ponadto ustanawia się, że żaden patent, ani marka fabryczna lub handlowa, ani też rysunek lub model

przemysłowy, które były jeszcze w mocy 1-go sierpnia 1914 r., nie będą mogły być uznane za wygasłe lub unieważnione jedynie z racji niewykonania ich lub niekorzystania z nich przed upływem terminu dwuletniego od uprawomocnienia się niniejszego Porozumienia.

Art. 4. Postanowienia niniejszego Porozumienia zawierają jedynie minimum ochrony; nie wykluczają one możliwości domagania się stosowania przepisów obszerniejszych, o ile by takie były wydane przez prawodawstwo wewnętrzne danego kraju, przystępującego do Porozumienia i pozwalają również na istnienie umów korzystniejszych, lecz nie sprzecznych, jakie Rządy Krajów, podpisujących niniejsze Porozumienie, zawarły lub zawrą między sobą w formie traktatów poszczególnych lub klauzuli wzajemności.

Art. 5. Postanowienia niniejszego Porozumienia nie naruszają w niczym umów, przyjętych w Traktatach pokoju, podpisanych w Wersalu 28-go czerwca 1919 r. i w St. Germain 10-go września 1919 r., przez kraje prowadzące wojnę, o ile umowy te zawierają zastrzeżenia, wyjątki lub ograniczenia.

^dPorozumienie niniejsze^d zostanie ratyfikowane i ratyfikacja tegoż będzie złożona w Bernie najdalej w ciągu trzech miesięcy. Otrzyma ono moc obowiązującą w dniu, w którym protokół złożenia ratyfikacji będzie sporządzony między Wysokimi układającymi się stronami, które go w ten sposób zatwierdzą, dla wszystkich zaś innych Państw otrzyma moc w dniu złożenia przez nie ratyfikacji.

Kraje, które nie podpisały niniejszego porozumienia, mogą doń przystąpić na swe żądanie. Przystąpienie to winno być zakomunikowane pisemnie Rządowi Związkowemu Szwajcarskiemu, który zakomunikuje je wszystkim pozostałym. Przystąpienie to pociągnie za sobą niezwłoczne korzystanie z wszelkich praw, zgodę na wszystkie klauzule i korzystanie ze wszystkich dobrodziejstw, wymienionych w niniejszym Porozumieniu.

Porozumienie będzie miało tę samą moc, co Konwencja ogólna, i będzie unieważnione zwyczajnym postanowieniem Konferencji (art. 14 Konwencji), gdy jego przejściowy cel zostanie osiągnięty.

Porozumienie niniejsze zostanie podpisane w jednym egzemplarzu, który złożony będzie do archiwum Rządu Związkowego Szwajcarskiego. Poświadczona kopia będzie przekazana przez wspomniany Rząd każdemu z Rządów Krajów Porozumienie podpisujących.

Działo się w Bernie, dnia 30-go czerwca 1920 r.

Za Niemcy: Köcher

” Francję: H. Allizé

” Niderlandy: Van Panhuys

” Polskę: Perłowski

” Portugalię: A.M. Bartholomeu Ferreira

” Szwecję: P. de Adlercreutz

(Z zastrzeżeniem wspomnianym w protokole)

Za Szwajcarię: Motta
Za Czecho-Słowację: dr Cyrill Ducek²¹⁹
Za Tunis: H. Allizé.

°Alegat [3a]°

Uzasadnienie ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczeniu mieszkań na potrzeby wojsk (Dz.Pr. 1919 r. Nr 31 poz. 262)

UZASADNIENIE

Moc obowiązująca ustawy z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska (Dz. Praw 1919 r. Nr 31 poz. 262), przedłużona na przeciąg jednego roku ustawą z dnia 23 kwietnia 1920 r. (Dz. Praw 1920 r. Nr 37 poz. 211) wygasa z dniem 12 kwietnia br.

Potrzeba zaopatrywania osób wojskowych (oficerów i urzędników wojskowych), przejściowo przebywających w miejscu ich przeznaczenia, w tymczasowe kwatery z dniem wygaśnięcia ustawy z dn. 8 IV 1919 r. nie ustanie ze względu na konieczność utrzymywania na granicach Państwa, jeszcze nieustalonych, większej formacji wojskowych. Wzmożony ruch wojskowy będzie jeszcze dłuższy czas trwał w kraju. Z tego powodu i ze względu na katastrofalne stosunki mieszkaniowe, które w całym kraju panują, zaopatrywanie osób wojskowych w przejściowe kwatery bez wspomnianej ustawy jest całkowicie niemożliwe. Niemożliwość dostarczania pomieszczeń tymczasowych dla osób wojskowych wpłynęłaby nader ujemnie na interesy obrony Państwa. Wobec tego zachodzi pilna potrzeba utrzymać prowizorycznie w dalszym ciągu moc obowiązującą ustawy z dn. 8 IV 1919 r. Czyniąc tej potrzebie zadość, przedkłada Ministerstwo Spraw Wojskowych projekt niniejszej ustawy.

Ministerstwo miało również na względzie słuszne interesy ludności. W razie bowiem wygaśnięcia wyżej wspomnianej ustawy ludność byłaby zmuszona dostarczać mieszkań na mocy ustawy z dn. 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządu gmin miejskich dostarczania pomieszczeń (Dz.U. 1919 r. Nr 92 poz. 498) lub przepisów, wydanych przez byłe państwa zaborcze w poszczególnych zaborach. W obu wypadkach, ciężary, jakie by na ludność spadły, byłyby znacznie większe.

²¹⁹ Tak w tekście. Winno być: Dušek

Uzasadnienie ustawy w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dn. 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych

Moc obowiązująca ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych wygasa z dniem 17 kwietnia 1921 roku.

Ustawodawstwo wszystkich niemal państw zna ustawy o świadczeniach wojennych. Ustawy te jednak nie zawierają w sobie takiej klauzuli, jaką opatrzony został art. 17 naszej ustawy.

Klauzula ta stanowi, iż ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych ma[ają] obowiązywać tylko na czas jednego roku.

Praktyczne konsekwencje stąd takie, iż nic nie pozostaje jak corocznie przedłużać moc obowiązującą tej ustawy albo pogodzić się z myślą, że w razie wybuchu nowej wojny będziemy pozbawieni ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych.

Z tej ostatniej ewentualności nasuwają się znowu takie praktyczne konsekwencje, iż stając w obliczu wojny, będziemy zmuszeni całkiem zaniechać rekwizycji, co – jak uczy doświadczenie – jest rzeczą niemożliwą nawet w najpomyślniejszych warunkach gospodarczych, dziś zaś jest absolutnie nie do pomyślenia.

Jednak i w czasie pokoju, na podstawie tej ustawy, okazuje się potrzeba przeprowadzenia, względnie dokończenia już zapoczątkowanych zarządzeń, koniecznych w przewidywaniu nowej wojny i mobilizacji, które to zarządzenia nie są połączone z rekwizycjami.

Jako przykłady można wskazać przeprowadzoną obecnie rejestrację i klasyfikację koni oraz prowadzone roboty fortyfikacyjne.

Poza tym ustawa ta stwarza grunt prawny do przeprowadzenia likwidacji następstw wojny w dziedzinie rozpatrzenia i rozstrzygnięcia pretensji i roszczeń do skarbu z tytułu świadczeń wojennych.

Do rozpatrzenia i rozstrzygnięcia wynikających z tytułu dokonanych świadczeń wojennych roszczeń do skarbu omawiana ustawa powołuje do życia specjalne trybunały administracyjne dwu instancji, mianowicie: Główną Komisję Rekwizycyjną przy M. S. Wojsk. i Okręgowe Komisje Rekwizycyjne przy DOG-ach.

Z chwilą wygaśnięcia mocy obowiązującej ustawy zajdzie wątpliwość, czy istniejące i urzędujące na podstawie tej ustawy wspomniane Komisje Rekwizycyjne mogą w dalszym ciągu funkcjonować.

Jeszcze większe wątpliwości powstają co do tego, czy po wygaśnięciu ustawy powołani do tego ministrowie tj. Minister Spraw Wojskowych i Minister Spraw Wewnętrznych, będą mieli w dalszym ciągu prawo kierować działalnością tych komisji przez wydawanie, w miarę potrzeby, na podstawie wygasłej ustawy,

niezbędnych rozporządzeń wykonawczych do ustawy, normujących i regulujących działalność tych Komisji.

Należy przy tym mieć na uwadze, że ilość obecnie istniejących komisji jest niedostateczna, wobec ogromu niezlikwidowanych pretensji do skarbu.

W świeżo przyłączonych dzielnicach, jak Kresy Wschodnie, które byłyby głównym terenem działań wojennych, tych komisji nie ma wcale.

Obecnie stoimy wobec pilnej i palącej potrzeby utworzenia Komisji Rekwizycyjnych na obszarze trzech nowych województw wschodnich.

Powołanie do życia tych trzech komisji byłoby niemożliwe, gdyby ustawa wygasła.

Powyższe względy przemawiają za koniecznością przedłużenia obowiązującej ustawy o rzeczowych świadczeniach wojennych.

°Alegat [7a]°

Motywy rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-iej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w W[ielkim] Ks[ięstwie] Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117 poz. 768)

MOTYWA

do projektu rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do ustawy z 3 grudnia 1920 r. Dz.U. Nr 117 poz. 768.

Podstawą prawną rozporządzenia jest art. 4 ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. Dz.U. Nr 117 poz. 768. Art. ten porucza wykonanie Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi Ministrami. Porozumienie to zostało osiągnięte w szczególności: pismem z 15 stycznia br. Nr AO.2271/8 przesłano projekt rozporządzenia M[inister]stwowi Skarbu i Kolei Żelaznych oraz Głównemu Urzędowi Ziemskiemu, zaś pismem z 19 stycznia 1921 r. Nr AO.2271 wraz z obszernymi motywami Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Sztuki i Kultury, Zdrowia Publicznego, Aprowizacji, Pracy i Opieki Społecznej, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu oraz Robót Publicznych. Ministerstwo Skarbu i Kolei oraz Główny Urząd Ziemski wypowiedziały się pisemnie, zaś z innymi Ministerstwami odbyły się w dniach 4–10 lutego konferencje w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Rozporządzenie niniejsze projektuje się jako rozporządzenie Rady Ministrów, a to ze względu na to, iż w tej samej formie wydano w swoim czasie rozporządzenie z 13 listopada 1919 r. Dz.U. Nr 90 poz. 490 dla Województw na obszarze b. zaboru rosyjskiego oraz ze względu na art. 2 ustawy z 3 grudnia 1920 r., który

upoważnia Radę Ministrów do wprowadzenia w drodze rozporządzenia zmian w obowiązujących na obszarze b. Galicji ustawach austriackich, o ile to okaże się niezbędne dla zorganizowania Województw. Z przepisu tego skorzystano w art. 39 zmieniając dotychczasową niezależność instruktorów przemysłowych od władzy administracyjnej II-ej instancji.

Przy opracowaniu niniejszego projektu przeprowadzono z całą ścisłością zasadę zespolenia wszystkich władz i urzędów w myśl rezolucji powziętej przez Sejm Ustawodawczy na posiedzeniu z 3 grudnia 1920 r.

Gdy rozporządzenie wykonawcze dla Województw na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz.U. Nr 90 poz. 490 z r. 1919) nie wykazało w praktycznym zastosowaniu żadnych poważnych braków przyjęto wspomniane rozporządzenie za podstawę opracowania niniejszego projektu.

Do poszczególnych rozdziałów projektu zaznacza się co następuje:

Rozdział: „o stanowisku Wojewody i jego stosunku służbowym” (art. 1–4) jest analogiczny z rozporządzeniem Dz.U. Nr 90 z r. 1919. W art. 1 wymieniono Magistraty miast Lwowa i Krakowa, które sprawują funkcje władz administracyjnych I-ej instancji.

Rozdział: „Zakres działania Wojewody” (art. 5 do 19) w art. 5 określa ten zakres działania zgodnie z brzmieniem art. 3 ustawy z 2 sierpnia 1919 r. Dz.U. Nr 65 poz. 395. Następnie artykuły 7–19 podają w brzmieniu ustalonym przez resortowe Ministerstwa najważniejsze szczegóły tego zakresu działania w odnośnych działach administracji. Wreszcie art. 19 postanawia ogólnie, że do zakresu działania Wojewodów należą te wszystkie sprawy, które obecnie należą do zakresu działania Namiestnictwa, Namiestnika²²⁰ i Generalnego Delegata Rządu²²¹, oczywiście tylko w odniesieniu do terytorium Województwa oraz te sprawy, które na zasadzie art. 7 ustawy z 2 sierpnia 1919 r. zostają lub zostaną Wojewodzie przekazane. W tym kierunku projekt w art. 7 zawiera np. przekazanie Wojewodzie uprawnień Ministra Spraw Wewnętrznych odnośnie rejestracji stowarzyszeń, których zakres działania obejmuje dwa lub więcej Województw.

Przepis art. 6 znajduje się również w rozporządzeniu dla Województw w b. zaborze rosyjskim, toż samo przepis art. 18. Ten ostatni przepis łączy się ze sprawą utworzenia osobnego Wydziału Budżetowo-Gospodarczego w związku z zamiarem Ministerstwa Skarbu wprowadzenia w b. Galicji rachunkowości i kasowości opartej na „Tymczasowych przepisach o sposobie pobierania przychodów i dokonywania wydatków przez władze i urzędy państwowe”.

²²⁰ Urząd działał w Galicji pod panowaniem austriackim w latach 1772–1918. Miał dwóch wiceprezesów, radców dworu, radców Namiestnictwa.

²²¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 marca 1919 r. w przedmiocie organizacji administracji państwowej w Galicji, „Dziennik Ustaw RP” 1919, nr 24, poz. 240. Urząd Generalnego Delegata Rządu zniesiono.

Stylizacja art. 20 łączy się z przepisem art. 6 ustawy z 2 sierpnia 1919 r. względnie art. 20 rozporządzenia dla Województw w b. zaborze rosyjskim.

Rozdział „Stosunek Wojewody do podległych Mu Urzędów” (art. 21–23) jest równobrzmiący z tymi samymi artykułami rozporządzenia dla Województw w b. zaborze rosyjskim.

To samo odnosi się do rozdziału „Stosunek Wojewody do funkcjonariuszów państwowych na obszarze Województwa”. Jedynie art. 27 przyznaje Wojewodom prawo udzielania urlopów specjalnych na przeciąg miesiąca, podczas gdy Wojewodowie w b. zaborze rosyjskim posiadają takie uprawnienia tylko do dnia 8. Rozszerzenie tego uprawnienia jest konieczne tym bardziej, że w b. Galicji Namiestnik mógł udzielać urlopów do 6 miesięcy.

Odnośnie rozdziału „organizacja Urzędu Wojewódzkiego” (art. 31–38) zaznacza się, że bardzo znaczny zakres orzecznictwa w sprawach wyznaniowych w myśl przepisów obowiązujących w b. Galicji wymaga utworzenia osobnego Wydziału Wyznaniowego.

Doświadczenia poczynione w Województwach w b. zaborze rosyjskim wykazały nieodzowną potrzebę skoncentrowania wszystkich spraw budżetowo-gospodarczych całego Urzędu Wojewódzkiego w osobnym Wydziale. Na konferencji odbytej dnia 5 czerwca 1920 r. w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych wszystkie interesowane Ministerstwa wypowiedziały się były za takim skoncentrowaniem odnośnie spraw rachunkowych. To samo dotyczy spraw budżetowych i gospodarczych. Jedynie Dyrekcja Robót Publicznych ze względu na zakres spraw gospodarczych i rachunkowych posiadać będzie osobny Oddział Budżetowo-Gospodarczy. Ostatni ustęp art. 31 gwarantuje resortowym Wydziałom należyty wgląd w dotyczące ich załatwienia rachunkowe.

Skoncentrowanie spraw personalnych w Wydziale Prezydialnym jest niezbędne dla zapewnienia Wojewodzie należytego wpływu na jednolity sposób załatwiania tych spraw. Celem odciążenia Wydziału Prezydialnego sprawy dotyczące służby niższej, jako łączące się ściślej z agendami Wydziału Gospodarczego, przekazuje się temuż Wydziałowi.

Według art. 34 Wojewoda przydzieli poszczególnym Wydziałom potrzebną ilość urzędników polityczno-administracyjnych dla załatwiania spraw, związanych z orzecznictwem prawno-administracyjnym. Urzędnicy ci będą płatni z etatów odnośnych Ministerstw. Niezależnie od tego oczywiście resortowe sprawy fachowe będą załatwiane w poszczególnych Wydziałach przez urzędników fachowych pozostających na etatach dotyczących Ministerstw. Za pozostawieniem jednak orzecznictwa prawno-administracyjnego w ręku urzędników polityczno-administracyjnych podległych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych przemawiają doniosłe względy, przedstawione szczegółowo w swoim czasie w piśmie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wystosowanym do interesowanych Ministerstw przy sposobności przesłania im projektu niniejszego rozporządzenia. Ważniejsze z tych momentów

są: potrzeba wszechstronnego wykształcenia urzędników polityczno-administracyjnych, celem należytego przygotowania ich do służby I-ej instancji, znaczna ekonomia sił urzędniczych wobec możliwości przydzielania ich poszczególnym Wydziałom w miarę potrzeby, wreszcie trudności w pozyskaniu odpowiednio kwalifikowanych urzędników z wykształceniem administracyjno-prawnym przez poszczególne Ministerstwa resortowe.

Dział: „przepisy przejściowe” (art. 39–40) dotyczy zlikwidowania Namiestnictwa jako władzy administracyjnej II-ej instancji, oraz zespolenia w Urzędach Wojewódzkich tych wszystkich władz, urzędów i organów, które istnieją dla poruczonych Wojewodom działów administracji państwowej, a których zakres działania nie wymaga istnienia ich jako organów samoistnych.

Postanowienia zawarte w tych artykułach zostały uzgodnione z wszystkimi interesowanymi Ministerstwami. Ostateczne rozwiązanie i zlikwidowanie organów zbędnych oraz terytorialne uzgodnienie zakresu działania organów poszczególnych resortów z terytorium Województw przeprowadzą interesowani Ministrowie w drodze rozporządzeń. Pewnym wyjątkiem od zasady takiego zupełnego terytorialnego uzgodnienia będzie na razie istnienie niektórych organów obejmujących swoim zakresem 2 lub więcej Województw; ponadto konieczne jest pozostawienie w okresie przejściowym Wojewodzie Lwowskiemu pewnych funkcji odnośnie do obszarów całej b. Galicji. Dotyczy to jednak nielicznych spraw, mianowicie: Krajowej Komisji Zasiłkowej²²², aż do czasu jej zlikwidowania, spraw fundacyjnych do czasu ich unormowania w drodze ustawodawczej, nadzoru nad zakładami ubezpieczeń robotników od wypadków i ubezpieczenia pensyjnego, gdyż siedziba tych zakładów znajduje się we Lwowie, zaś względy techniki asekuracyjnej nie pozwalają na razie na tworzenie takich zakładów w każdym Województwie – wreszcie ostatecznej likwidacji Namiestnictwa jako Urzędu.

^fSkulski

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

²²² W b. zaborze austriackim instancją odwoławczą od orzeczeń powiatowych Komisji zasiłkowych była Krajowa Komisja Zasiłkowa we Lwowie. Tak stanowiła ustawa z 28 lipca 1920 r., „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 63, poz. 418.

PROTOKÓŁ
34-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 16 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy X. Sapieha
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Delegat Rzeczypospolitej przy Lidze Narodów	dr Szymon Askenazy

Początek o godzinie 11 przed południem.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 14 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt uchwały w przedmiocie wydania zarządzeń w celu przejęcia zarządu cywilnego na Górnym Śląsku (alegat 1).

3. Sprawa wileńska – tę część obrad uznano za poufną.

Koniec posiedzenia o godzinie 2-iej po południu.

^fWitos^f

Załącznik

1. Uchwała Rady Ministrów w przedmiocie wydania zarządzeń w celu przejścia zarządu cywilnego na Górnym Śląsku.

°Alegat 1°

Uchwała Rady Ministrów w przedmiocie wydania zarządzeń w celu przejścia zarządu cywilnego na Górnym Śląsku

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

w przedmiocie wydania zarządzeń w celu przejścia zarządu cywilnego na Górnym Śląsku

1. Celem przygotowania oraz przeprowadzenia na obszarach Górnego Śląska, które przypadną Rzeczypospolitej Polskiej spraw, związanych z likwidacją administracji niemieckiej, przejściem zarządu przez władze Rzeczypospolite oraz objęciem wszelkich dóbr i własności Rzeszy lub Państwa Pruskiego – ustanawia się Delegata Rządu Polskiego.

2. Delegata Rządu oraz jego dwóch zastępców, po jednym na wniosek Ministra b. Dzielnicy Pruskiej oraz Górno-Śląskiego Komitetu Plebiscytowego wyznaczy Prezydent Ministrów.

3. Delegat Rządu działać będzie na podstawie instrukcji, wydanej przez Prezydium Rady Ministrów w ścisłym porozumieniu z interesowanymi Ministerstwami i Urzędami oraz czynnikami miejscowymi.

4. Interesowane Ministerstwa dadzą Delegatowi Rządu na jego żądanie potrzebny personel pomocniczy.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
fSkulski^f

MOTYWA

Wobec bliskiego terminu Plebiscytu na Górnym Śląsku zachodzi potrzeba wydania zarządzeń, mających na celu przygotowanie przejścia zarządu cywilnego przez władze Rzeczypospolitej oraz objęcia dóbr i wszelkiej własności Rzeszy oraz Państwa Pruskiego. Ponieważ sprawa ta obchodzi w równej mierze wszystkie resortowe Ministerstwa, a musi być przygotowana i przeprowadzona na miejscu w związku z czynnikami lokalnymi, konieczne jest dla zjednoczenia całej akcji powołanie Delegata Rządu. Ze względu na rozmiar agend oraz celem zapewnienia Delegatowi stałego kontaktu z Komisariatem Plebiscytowym oraz dla zużytkowania doświadczeń, poczynionych w czasie likwidacji administracji

niemieckiej w b. zaborze pruskim należy przydać Delegatowi Rządu dwóch zastępców. Rozmiar agend będzie wymagał niewątpliwie przydzielenia Delegatowi referentów dla spraw poszczególnych resortów.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
fSkulski

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
35-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 18 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Wewnętrznych	
Podsekretarz Stanu	Józef Kuczyński
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Za Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych	
Podsekretarz Stanu	Zygmunt Chmielewski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego	
Prez. Rady Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Min. Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 3 po południu.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 16 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu postanowiła odmówić propozycji pani Pasięckiej w sprawie kredytu 140 000 marek niemieckich na uratowanie jej posiadłości pod Kwidzyniem na Warmii.

3. W sprawie projektowanej ustawy o amnestii przyjęto do wiadomości sprawozdanie Ministra Sprawiedliwości co do zmian, wprowadzonych w projekcie przez Sejmową Komisję Prawniczą; dalsze rozszerzanie zakresu przestępstw poza przewidziany w projekcie, uznano w obecnej chwili za niewskazane;

postanowiono wnieść projekt na plenum Sejmu, gdy zostanie on uzgodniony z klubami sejmowymi.

4. Rada Ministrów przyjąwszy do wiadomości oświadczenie Ministra Spraw Wojskowych, że z powodu niemożności zrealizowania kredytów uchwalonych dnia 9 grudnia 1920 r. cele wymienione w powyższej uchwale nie zostały osiągnięte, poleca Ministrom Spraw Wojskowych i Skarbu rozpatrzenie tak planu demobilizacji jak i sprawy zaopatrzenia armii w stoki mobilizacyjne a Ministrowi Skarbu przedłożenie Radzie Ministrów gdy tylko będzie to możliwym planu sfinansowania zakupów wojskowych.

5. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w przedmiocie statutów organizacyjnych ministerstw i urzędów centralnych (alegat 1).

6. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w przedmiocie wojewódzkich komisji oszczędnościowych (alegat 2), postanawiając równocześnie, ażeby komisjom tym przewodniczyli wojewodowie a dyrektorowie Izb skarbowych ich zastępowali.

7. Rada Ministrów po rozpatrzeniu załączonego projektu ustawy o dokumentach osobistych i dokumentach podróży (alegat 3) oświadczyła się przeciw przyjętemu przez projekt przymusowi posiadania dokumentów osobistych.

Artykuł 1 przyjęto w osnowie: „Dokument osobisty w formie, którą ustali rozporządzenie wykonawcze, służy do stwierdzenia tożsamości osoby; właściwa władza ma obowiązek wydać go każdemu na żądanie.

Rozporządzenie ustali, które dokumenty zastępują wprowadzony niniejszą ustawą dokument osobisty”.

8. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych na ziemi przyłączone do Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 (alegat 4).

9. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie reorganizacji istniejących obecnie placówek polskich w Wiedniu (alegat 5) z następującymi poprawkami:

w ustępie 3) wyrazy „Dotychczasowe zastępstwo” zastąpiono wyrazami „Personel etatowy dotychczasowego zastępstwa”; po wyrazie „Personel” dodano wyraz „etatowy”; wyrazy „tak w urzędzie” skreślono; po wyrazie „czynności” dodano wyraz „likwidacyjne”;

w ustępie 5) a) po wyrazie „roszczeń” dodano wyrazy „natury wojskowej”;

w ustępie 6) w miejsce „delegata b. państwowego urzędu dla spraw jeńców, uchodźców i robotników” należy wymienić delegata państwowego urzędu emigracyjnego;

odnośnie do ustępu 8) postanowiono przeprowadzenie reorganizacji placówek wiedeńskich zlecić Ministrowi Spraw Zagranicznych łącznie z innymi interesowanymi Ministerstwami.

10. Minister Spraw Zagranicznych referuje załączoną w odpisie (alegat 6) odezwę posła angielskiego.

Rada Ministrów upoważniła Ministra Spraw Zagranicznych do odpowiedzi poselstwu angielskiemu, że Rząd w zasadzie nie ma nic przeciw propozycji Konferencji Międzysojuszniczej²²³ a sprawę tę załatwi po świętach po zebraniu się Sejmu.

Posiedzenie zakończono o godzinie 7-ej wieczór.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie statutów organizacyjnych Ministerstw i Urzędów Centralnych; statuty organizacyjne Ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Spraw Zagranicznych, Skarbu, Sprawiedliwości, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Kolei Żelaznych, Poczty i Telegrafów, Robót Publicznych, Pracy i Opieki Społecznej, Zdrowia Publicznego, Apropowizacji oraz Głównego Urzędu Statystycznego i Głównego Urzędu Ziemskiego²²⁴.
2. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie Komisji Oszczędnościowych²²⁵.
3. Ustawa o dokumentach osobistych i dokumentach podróży²²⁶.
- [3a.] Motywy ustawy o dokumentach osobistych i dokumentach podróży.
4. Wniosek [Ministerstwa Skarbu o uchwalenie przez Radę Ministrów rozporządzenia w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych na ziemi przyłączone do Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r.]²²⁷.
5. Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych o ustanowienie delegata Rządu Polskiego działającego w sprawach zastrzeżonych w traktacie pokojowym z Austrią w St. Germain en Laye kompetencji Komisji reparacyjnej lub jej Sekcji austriackiej oraz określenie zakresu działania Posła i Poselstwa w Wiedniu]²²⁸.
- [5a.] Uzasadnienie wniosku [Ministerstwa Spraw Zagranicznych o ustanowienie delegata Rządu Polskiego działającego w sprawach zastrzeżonych w traktacie pokojowym z Austrią w St. Germain en Laye kompetencji Komisji reparacyjnej lub jej Sekcji austriackiej oraz określenie zakresu działania Posła i Poselstwa w Wiedniu].

²²³ Chodziło o sprawę reparacji, których obowiązek płacenia nałożył na Niemcy pokój wersalski. Polska zaś przejęła terytoria należące dotychczas do Rzeszy Niemieckiej, co stanowiło tytuł do ubiegania się o udział w konferencji międzynarodowej poświęconej temu zagadnieniu.

²²⁴ Nie publikuje się.

²²⁵ Nie publikuje się.

²²⁶ Nie publikuje się.

²²⁷ Nie publikuje się.

²²⁸ Nie publikuje się.

6. Pismo posła brytyjskiego Williama Max Mullera zawiadamiające o postanowieniu Komisji Międzysojuszniczej w sprawie zastosowania sankcji wobec Niemiec w związku z nieprzyjęciem decyzji dotyczącej odszkodowań.

°Alegat [3a]°

[Motywy ustawy o dokumentach osobistych i dokumentach podróży]

MOTYWY

Konieczność wydania ustawy motywuje się następującymi względami:

I. CO DO DOWODÓW OSOBISTYCH WEWNĘTRZNYCH:

A. Różnorodność obowiązujących przepisów prawnych w poszczególnych dzielnicach Polski stwarza chaos szkodliwy z jednej strony dla interesów samej ludności, z drugiej zaś nie daje możliwości orientowania się władzom wykonawczym w poszczególnych dzielnicach co do ważności posiadanych przez ludność dokumentów. Najlepszym dowodem tego mogą, chociażby, służyć liczne wypadki niszczenia przez władze wykonawcze na terytorium b. dzielnicy pruskiej paszportów okupacyjnych, które prawnie obowiązują. Należy uznać, iż dalsze utrzymywanie tych paszportów odbija się niepomyślnie na psychice ludności i musi wywierać jak najgorsze wrażenie na zagranicy. Wprowadzenie jednolitego prawodawstwa i jednakowych dowodów osobistych polskich wydaje się niezaprzeczną koniecznością.

B. Powstanie Państwa Polskiego pod względem prawnym wysunęło na pierwszy plan kwestię obywatelstwa polskiego, chociaż uregulowaną już prawnie, jednakże w praktyce, przy ustalaniu tego obywatelstwa w stosunku do poszczególnych osób, wzbudzającą częstokroć duże wątpliwości, odbijające się nad wyraz niekorzystnie na ludności. Stwierdzenie obywatelstwa polskiego, uwidocznione chociażby prowizorycznie na dowodach osobistych, stwarza jasny stosunek poszczególnych osób do Państwa i jest zarówno korzystne dla nich, jak i dla Państwa. Wojna wszechświatowa oderwała olbrzymie ilości ludzi od miejsc ich stałego zamieszkania. Nie tylko udowodnienie stałego zamieszkania (co w myśl obowiązujących ustaw jest równoznaczne z udowodnieniem obywatelstwa), lecz stwierdzenie autentyczności danej osoby, wskutek tego oderwania stało się nad wyraz utrudnieniem, wzięwszy dodatkowo pod uwagę zniszczenie podczas wojny rzeczowych dowodowych aktów (ksiąg ludności itp.) i nieprowadzenie prawidłowej ewidencji ruchu ludności.

Uregulowanie tych kwestii – stwierdzenie ostateczne w pewnym momencie, że dana osoba jest tą, za którą się podaje – stało się koniecznością.

C. Niebawym napływ cudzoziemców, szczególnie ze wschodu, elementu pod każdym względem niepewnego, stwarza konieczność wprowadzenia dla nich specjalnych dowodów osobistych, w celu możliwości odróżnienia ich od obywateli polskich, i tym sposobem wprowadzenia należytego nadzoru dla regulowania ich ruchu, zastosowywania represji itp. Wprowadzenie tych dowodów może mieć należyte skutki tylko przy jednoczesnym wprowadzeniu odmiennych dowodów osobistych dla obywateli polskich. Z chwilą zawarcia pokoju ruch ze wschodu zwiększy się jeszcze i ujęcie go w ręce z punktu widzenia państwowego jest nieodzowne.

II. CO DO DOKUMENTÓW PODRÓŻY:

A. Wobec wprowadzenia przymusu paszportów zagranicznych we wszystkich państwach – przymus ten siłą konieczności musi być wprowadzony i w Polsce, gdyż inaczej żaden obywatel polski nie zostałby wpuszczony zagranicę.

B. Wylimitowanie od prawa wyjazdu elementów niepewnych pod względem politycznym i ogólnie-karnym jest nieodzowne, chociażby w celu dania pewności Państwu wpuszczającemu obywateli polskich, że obywatele ci będą zachowywali się na jego terytorium lojalnie. Lecz poza tym należyty wymiar sprawiedliwości może być zagwarantowany jedynie w tym wypadku, jeżeli są przedsięwzięte środki przeciwdziałające uchylaniu się od tego wymiaru.

C. Oprócz tego w warunkach, w jakich znajduje się Państwo Polskie, specjalne uzasadnienie wprowadzenia przymusu paszportowego i wynikających z niego konsekwencji daje konieczność walki z przemytnictwem oraz względy walutowe.

MINISTER

/-/ Skulski w.r.

°Alegat [5a]°

[Uzasadnienie wniosku Ministra Spraw Zagranicznych o ustanowienie delegata Rządu Polskiego działającego w sprawach zastrzeżonych w traktacie pokojowym z Austrią w St. Germain en Laye kompetencji Komisji reparacyjnej lub jej Sekcji austriackiej oraz określenie zakresu działania Posła i Poselstwa w Wiedniu]

Uzasadnienie

Oprócz oficjalnej placówki dyplomatycznej²²⁹ i Konsulatu Jen[eralnego] istnieje w Wiedniu cały szereg delegatów i zastępstw poszczególnych Ministerstw

²²⁹ Poselstwo RP w Wiedniu ustanowione zostało w kwietniu 1919 r.

polskich oraz odrębne wprost instytucje państwowe, cywilne i wojskowe, których stosunek i zależność od Poselstwa wcale lub tylko niedostatecznie jest określony. Istnieje więc oprócz attaché wojskowego:

- a) Pełnomocnik G[łównego] U[rzędu] L[ikwidacyjnego] Dr Juljusz Twardowski z personelem zastępstwa tego urzędu,
- b) Delegat Ministerstwa Skarbu dr Binder,
- c) Delegat Ministerstwa Kolei Żel[aznych] p. Karliński ze sztabem urzędników,
- d) Delegat Min. Skarbu i Krajowej Kasy Pożyczkowej p. Horszowski z licznym personelem,
- e) Radca handlowy przy Poselstwie dr Krupski z większą ilością urzędników,
- f) Komisja rządowa zakupów,
- g) Grupa wojskowa przy radcy handlowym (dawniej MIGOHA²³⁰),
- h) Grupa wojskowa likwidacyjna,
- i) Kierownictwo transportów wojskowych,
- j) Referent ekonomiczny Konsulatu p. Kłosowski,
- k) Delegat Urzędu Państw[owego] dla jeńców, uchodźców i robotników (Jur) p. Trenner,
- l) Delegat Min. Aprowizacji p. Janicki,
- m) Delegat Min. Kultury i sztuki dla zakupu dzieł sztuki z funduszu 3 milionów marek Dr J. Twardowski.

Wynika stąd rozbieżność działania, ujma dla reprezentacji naszej, a nadto ogromne wydatki na utrzymanie tak licznego, a poniekąd zbędnego personelu.

Stan ten jest pozostałością niejednolicie przez poszczególne Ministerstwa zorganizowanej akcji likwidacyjnej z czasu przed zawarciem traktatu pokojowego w St. Germain²³¹ i równie niejednolitego ujęcia naszych reprezentacji handlowych na terenie wiedeńskim.

Obecnie, gdy z wejściem w życie traktatu pokojowego utworzono już dla jego wykonania sekcję wiedeńską Komisji Reparacyjnej z osobnym delegatem polskim, stan ten powinien bezwarunkowo ustąpić miejsca jednolicie i celowo zorganizowanemu Przedstawicielstwu, któreby pod jednym kierownictwem zespalało wszystkie czynności, nie wynikające bezpośrednio z traktatu, a jednak związane z likwidacją różnych spraw, interesów i majątków b. monarchii habsburskiej na gruncie obecnej republiki austriackiej oraz zastępstwo naszych interesów handlowych z Austrią.

²³⁰ Misja gospodarczo-handlowa. Zajmowała się organizacją importu zakupionych za granicą materiałów wojennych. Powstała w drodze porozumienia MSWojsk. i Naczelnego Dowództwa lipcu 1919 r.

²³¹ Tj. przed 10 września 1919 r. Traktat wszedł w życie 16 lipca 1920 r.

Dopiero tak zorganizowaną placówkę będzie można z nastaniem normalnych stosunków dyplomatycznych z Austrią przeistoczyć w Poselstwo Rzeczypospolitej²³².

Minister:
Za g...g²³³

°Alegat 6°

[Pismo posła brytyjskiego Williama Max Mullera zawiadamiające o postanowieniu Komisji Międzysojusznicy w sprawie zastosowania sankcji wobec Niemiec w związku z nieprzyjęciem decyzji dotyczącej odszkodowań]

°16/III.21°

Monsieur le Ministre,

Mam zaszczyt zawiadomić W[aszą] E[kscelencję] z polecenia Rządu J[ego] K[rólewskiej] Mości, że ze względu na nieprzyjęcie przez rząd niemiecki decyzji paryskiej tyczącej się odszkodowań, oraz niepoczynienia zadawalniających kontrapropozycji, Konferencja Międzysojusznicy, obradująca w Londynie²³⁴, postanowiła zastosować następujące sankcje wobec Niemiec:

I) Okupować miasta Duisbuerg, Ruhrort i Dusseldorf na prawym brzegu Renu.

II) Otrzymać od respektywnych parlamentów pełnomocnictwo do wydania rozporządzeń, aby obywatele danych państw wpłacali swym rządóm pewną część wszystkich opłat należnych Niemcom za towary niemieckie; wspomniana część ma być zatrzymana na rachunek odszkodowań.

III A) Suma wpływająca z opłat celnych, pobieranych przez niemieckie władze celne, na zewnętrznych granicach okupowanych terytoriów, winna być płaconą do Komisji odszkodowań.

B) Powyższe opłaty będą w dalszym ciągu pobierane podług tariff niemieckich.

C) Zostanie czasowo utworzoną linia urzędów celnych na Renie, oraz na granicach przyczółków mostowych, zajmowanych przez wojska alianckie; taryfy opłat celnych, mające być pobierane na tej linii, zarówno od importu, jak i od eksportu towarów, winny być ustalone przez Aliancką Wysoką Komisję na terytorium Renu, zgodnie z instrukcjami Rządów Sprzymierzonych.

Konferencja postanowiła również zakomunikować sankcję Mocarstwom sprzymierzonym i stowarzyszonym nie reprezentowanym na Konferencji,

²³² Kierował poselstwem od 1 maja 1919 r. Marceł Szarota (w charakterze chargé d'affaires).

²³³ Eustachy Sapieha.

²³⁴ Konferencja była poświęcona na rokowania w kwestii rewizji traktatu pokojowego z Turcją, zawartego w Sèvres 10 sierpnia 1920 r., jak też sprawom odszkodowań wojennych. Przedłożony przez Niemcy plan spłaty tych odszkodowań – odrzucono.

zwracając ich uwagę szczególnie na Sankcję II i III i wzywając te Mocarstwa, które są uprawnione do współkorzystania z odszkodowań, aby przedsięwzięły w możliwie krótkim czasie, akcję analogiczną do przewidywanej przez Konferencję Międzysojuszniczą pod sankcją II, i aby następnie wysłały oficjalną notyfikację ustanowienia tej sankcji do wszystkich mocarstw neutralnych.

Otrzymałem polecenie, aby komunikując tę decyzję rządowi polskiemu, wezwać go do możliwie prędkiego powzięcia decyzji co do sankcji II, aby we wczesnym terminie mógł zainicjować i nadać moc obowiązującą każdej ustawie, która może być potrzebną dla wprowadzenia w czyn tej sankcji.

Jednocześnie polecono mi zapoznać W[aszą] E[kscelencję] z głównymi zasadami projektu ustawy, przedłożonego 11 bm. Izbie Gmin, w celu poruczenia Rządowi Jego Kr[ólewskiej] Mości odpowiedniej władzy dla nakazania poddanym angielskim, aby wpłacali temuż rządowi pewną część wszystkich opłat należnych Niemcom za towary niemieckie, która to część będzie zatrzymaną na rachunek odszkodowań.

Projekt ustawy, przedłożonej Parlamentowi przewiduje:

I) Pobieranie od importowanych niemieckich towarów opłaty celnej w wysokości połowy wartości danych towarów.

II) Zwolnienie importującego w stosunku do eksportującego z jego zobowiązań odnośnie do wspomnianej opłaty.

III) Przeznaczenie pobranych powyższym sposobem sum dla wyrównania zobowiązań Niemiec objętych punktami 8 i 9 Traktatu Wersalskiego.

IV) Za niemieckie uważane będą towary, które pierwotnie zostały wysłane z Niemiec i pozatem także towary, wysłane także z innych krajów, jeżeli 75% wartości tych towarów, lub powyżej może być przypisywaną niemieckiej produkcji, lub wytwórczości przemysłowej.

V) Prawo przyznawania ulg możliwe wyłącznie na zasadzie rekomendacji Komitetu, składającego się w większości z przedstawicieli kół handlowych i przemysłowych (Bussinessmen).

Streszczenie powyższe zawiera tylko główne zasady przedłożonego projektu ustawy, przyczem zasady te mogą ulegć modyfikacjom, zanim rzeczony projekt nabierze mocy ustawy.

Nie omieszkam zakomunikować Waszej Eks[celencji] odpisu projektu ustawy, skoro tylko otrzymam go od For[eign] Off[ice], oraz zawiadomić go o jakichkolwiek ważniejszych modyfikacjach, które mogą być prowadzone doń podczas dyskusji w parlamencie.

Korzystam ze sposobności, aby ponowić Eks[celencji] zapewnienia mego wysokiego poważania.

/-/ M. Muller

PROTOKÓŁ
36-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 21 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych Pracy i Opieki Społecznej	inż. Gabriel Narutowicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	inż. Jan Jankowski
Minister Aprowizacji	dr Witold Chodźko
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej Szef Departamentu	Bolesław Grodziecki
Za Ministra Spraw Wojskowych	dr Stefan Piechocki
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego	generał-porucznik Henning Michaelis
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Za Dyrektora Departamentu Legislacyjnego	
Prez. Rady Min.	Jan Kopczyński
Sekretarz Rady Min. Radca Min[isterialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 30 wieczorem.

1. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 18 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Aprowizacji w sprawie renty wdowej i sieroczej dla rodziny po św. p. Witoldzie Godlewskim, naczelniku Wydziału Ministerstwa Aprowizacji (alegat 1).

3. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie wykonawcze do ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93) o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej

na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanym w Rydze 12 października 1920 r. (alegat 2) z następującymi zmianami:

Do ustępu pierwszego §5 dodano wyrazy: „zarządom okręgowym lasów państwowych”;

w § 13 ust. 6 skreślono wyrazy: „przekazane okręgowym inspektorom i ewentualnie komisarzom ochrony lasów”;

ust. 8 tego § ma brzmień: „sprawy pobierania podatków specjalnych na cele weterynaryjne”.

Rada Ministrów równocześnie poleciła Ministrom resortowym, aby w porozumieniu z Ministrem Skarbu poddali rewizji sprawę uposażeń funkcjonariuszów państwowych na wyżej wymienionych ziemiach celem rozciągnięcia na te obszary ustaw i rozporządzeń ogólnie obowiązujących z utrzymaniem wszakże aż do odwołania t.zw. dodatku kresowego.

4. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie oddania pałacu Ogińskich w Siedlcach w użytkowanie ks[iędza] biskupa podlaskiego, względnie w sprawie budowy baraków dla Starostwa w Janowie (alegat 3).

5. Rada Ministrów zatwierdziła załączony regulamin międzyministerialnego Komitetu do spraw demobilizacyjnych (alegat 4).

§-owi 9 nadano osnowę: „Z posiedzeń Komitetu prowadzi się protokoły. Odpisy protokołów po podpisaniu ich przez siebie i sekretarza przedkłada Prezes Komitetu Prezydentowi Ministrów do zatwierdzenia. Odpisy zatwierzonego protokołu przesyła Komitet właściwym władzom do wiadomości i wykonania”.

§-owi 12 nadano osnowę: „Komitetowi, jak również Prezesowi Komitetu przysługuje prawo żądania od delegatów poszczególnych ministerstw sprawozdań o wykonaniu zarządzeń władz i uchwał sejmowych, tyjących się demobilizacji przez właściwe władze i urzędy”.

6. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 5) uchwaliła zniesienie państwowego Urzędu naftowego i przekazanie spraw należących dotąd do jego zakresu działania w myśl rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu (Dz.U. R.P. Nr 23 z r. 1920), Ministerstwu Przemysłu i Handlu polecając Ministrowi Przemysłu i Handlu oraz Ministrowi Skarbu wykonanie tej ustawy.

7. Rada Ministrów uznała, że ustawa z 17 grudnia 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawa z 17 grudnia 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom wojska polskiego mają moc obowiązującą na ziemiach wschodnich, przynależnych do Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z umową o preliminaryjnym pokoju z Rosją.

Upoważniono więc Ministra Spraw Wojskowych, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczem do ustawy z 17 grudnia 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom wojsk polskich, zaliczyć formacje ochotnicze, walczące w obronie Śląska

Górnego i Cieszyńskiego, do rzędu formacji o charakterze wojskowym, dających członkom tych formacji prawo korzystania z dobrodziejstw ustawy wymienionej.

Ubiegać się o nadanie ziemi będą mogli tylko ci członkowie formacji ochotniczej, biorących udział w akcji plebiscytowej, którzy uczestniczyli w walkach zbrojnych na Śląsku.

Obrazy nad resztą wniosków Ministra Spraw Wojskowych, objętych alegatem 6 – odroczone.

8. Po przeprowadzeniu obrad nad załączonym wnioskiem Ministra Spraw Wojskowych w sprawie zapomóg dla internowanych oddziałów rosyjskich i ukraińskich (alegat 7) – Rada Ministrów powzięła uchwałę:

Jako pomoc dla internowanych byłych wojskowych ukraińskich i rosyjskich asygnuje się jednorazowo 50 000 000 marek do dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych. Całkowita likwidacja obozów internowanych powinna nastąpić do końca czerwca br.

9. Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie wezwania w charakterze doradcy dla wyszkolenia oficerów i szeregowych marynarki wojennej i handlowej oficera sztabowego marynarki angielskiej, jednego oficera młodszego tej marynarki (alegat 8) – przyjęto w zasadzie. Przed załatwieniem sprawy, dotyczący kontrakt należy oddać do zaopiniowania Prokuratorii Generalnej.

10. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych uzupełniła uchwałę z 10 marca 1921 r. w sprawie ustalenia etatów poszczególnych resortów, postanowieniem, że o ile Prezydent Ministrów, względnie Ministrowie nie działają osobiście, a na konferencji nie nastąpi uzgodnienie, ostateczną decyzję przekazuje się komisji złożonej z Prezydenta Ministrów, Ministra Skarbu i Ministra, o którego etat chodzi.

Na tem posiedzenie zakończono o godz. 10 min. 30 wiecz[orem].

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [Ministerstwa Aprowizacji] w sprawie renty wdowiej i sieroczej dla rodziny po śp. Witoldzie Godlewskim, Naczelniku Wydziału Ministerstwa Aprowizacji²³⁵.
2. Rozporządzenie Rady Ministrów do ustawy z dnia 4 lutego 1921 roku (Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93) o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanych w Rydze 12 października 1920 roku²³⁶.

²³⁵ Nie publikuje się.

²³⁶ Nie publikuje się.

- [2a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów do ustawy z dnia 4 lutego 1921 roku (Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93) o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanych w Rydze 12 października 1920 roku].
3. Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie oddania pałacu Ogińskich w Siedlcach w użytkowanie ks[iędza] biskupa Podlaskiego, względnie w sprawie budowy baraków dla Starostwa w Janowie.
 4. Regulamin Międzyministerialnego Komitetu do Spraw Demobilizacji²³⁷.
 5. Wniosek nagły [dotyczący zniesienia państwowego Urzędu naftowego i przekazania spraw należących dotąd do jego zakresu działania, w myśl rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu Nr 23 Dz.U. z r. 1920 – Ministerstwu Przemysłu i Handlu].
 6. [Wnioski nagłe Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczące różnych kwestii z zakresu nadania ziemi żołnierzom WP, osadnictwa wojskowego, reformy rolnej itp.].
 7. [Wniosek Ministra Spraw Wojskowych o przyznanie subsydiów oficerom oraz pozostałym żołnierzom internowanych oddziałów rosyjskich i ukraińskich].
 8. Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych [w sprawie upoważnienia do wezwania w randze doradcy w sprawach wyszkolenia oficerów i szeregowych marynarki wojennej i handlowej i kierownika szkoły morskiej w Tczewie, oficera sztabowego Marynarki Brytańskiej²³⁸ i pomocnika młodszego oficera tejże marynarki na stanowisko oficera statku szkolnego i do zawarcia umowy na zasadach już aprobowanych przez Ministra Skarbu; projekt umowy.

°Alegat [2a]°

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów do ustawy z dnia 4 lutego 1921 roku (Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93) o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanych w Rydze 12 października 1920 roku]

M O T Y W A

do projektu rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów
do ustawy z dnia 4 lutego 1921 r.
(Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93)

Podstawą prawną rozporządzenia jest art. 10 ustawy z dn. 4 lutego 1921 r. (Dz.U. R.P. Nr 16, poz. 93). Artykuł ten powierza wykonanie ustawy Prezydentowi Ministrów i poszczególnym Ministrom, każdemu w jego zakresie.

²³⁷ Nie publikuje się.

²³⁸ Minister spraw wojskowych gen. Józef Leśniewski podpisał rozkaz o utworzeniu Szkoły Morskiej w Tczewie 17 czerwca 1920 r., a misję organizacyjną otrzymał kpt. mar. inż. Antoni Garnuszewski z Sekcji Ekonomicznej Departamentu dla spraw Morskich.

Projekt rozporządzenia jest opracowany w porozumieniu z interesowanymi Ministerstwami, które nadesłały swe opinie co do treści poszczególnych §§ rozporządzenia, dotyczących agend tych Ministerstw. Opinie te, uzupełnione w poszczególnych wypadkach ustnym porozumieniem, zostały ściśle uwzględnione w projekcie, te zaś paragrafy projektu, które dotyczą ustroju i organizacji wewnętrznej Urzędów Wojewódzkich, zostały zredagowane na podstawie porozumienia z przedstawicielami wymienionych wyżej Ministerstw, osiągniętego na konferencjach, które odbyły się w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w dniach 4–10 lutego br. w przedmiocie przepisów wykonawczych dla Województw Małopolskich.

Ponieważ rozporządzenie wykonawcze dla województw na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz.U. R.P. z r. 1919, Nr 90, poz. 490) nie wykazało w praktycznym zastosowaniu żadnych poważnych braków, przyjęto wspomniane rozporządzenie za wytyczną przy opracowaniu niniejszego projektu.

Do poszczególnych rozdziałów projektu zaznacza się co następuje:

W §§ 7–18 uwzględnione zostały odrębności w obowiązujących na terenie Województw Wołyńskiego, Poleskiego i Nowogrodzkiego ustawach i rozporządzeniach.

§ 31 jest wywołany tą okolicznością, że powołanie w wymienionych Województwach Rad Wojewódzkich na zasadach, obowiązujących w b. zaborze rosyjskim, nie jest możliwe z powodu nieistnienia tam samorządu powiatowego²³⁹. Powołanie Rad Wojewódzkich nastąpić może po wprowadzeniu tego samorządu, a ich ustrój uzależniony będzie od zasad konstrukcyjnych, na których zostanie oparty samorząd powiatowy. Z tych względów przepisy o organizacji Rad Wojewódzkich wydane będą w drodze osobnego rozporządzenia.

Rozdział „Organizacja Urzędu Wojewódzkiego” (§ 32–3b) przystosowuje doświadczenie, poczynione w Województwach w b. zaborze rosyjskim, które wykazuje nieodzowną potrzebę skoncentrowania wszystkich spraw budżetowo-gospodarczych całego urzędu wojewódzkiego w osobnym wydziale oraz skoncentrowanie spraw personalnych całego urzędu wojewódzkiego w Wydziale Prezydialnym.

Na konferencji odbytej 5 czerwca 1920 r. w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, wszystkie interesowane Ministerstwa wypowiedziały się za takim skoncentrowaniem spraw rachunkowych. To samo dotyczy spraw budżetowych i gospodarczych. Jedynie Dyrekcja Robót Publicznych za względu na zakres spraw technicznych i rachunkowych posiadać będzie osobny oddział budżetowo-gospodarczy. Przedostatni ustęp §32 gwarantuje resortowym Wydziałom należyty wgląd w dotyczące ich załatwienia rachunkowe. Przy rekonstrukcji tej pozostaje niezmienioną inicjatywa poszczególnych Wydziałów

²³⁹ Instytucji powiatu nie było na tzw. Ziemiach Zabrzanych.

resortowych w zakresie budżetowym, tudzież w zakresie korzystania z kredytów budżetowych.

Skoncentrowanie spraw personalnych w Wydziale Prezydialnym dyktowane jest potrzebą zapewnienia Województwie należytego wpływu na jednolity sposób załatwiania tych spraw. Celem odciążenia Wydziału Prezydialnego sprawy, dotyczące służby niższej, jako łączące się ściślej z agendami Wydziału Gospodarczego, przekazuje się temu Wydziałowi, sprawy zaś niższych funkcjonariuszów technicznych – Dyrekcji Robót Publicznych.

Wreszcie § 35 wprowadza przekazanie Naczelnikom Wydziałów resortowych stosownie do instrukcji, wydanych przez poszczególnych Ministrów, podpisywania załatwień, opartych wyłącznie na wiedzy zawodowej. Jest to odbiciem istotnego stanu rzeczy w urzędach wojewódzkich w b. zaborze rosyjskim.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
fSkulski^f

°Alegat 3°

Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie oddania pałacu Ogińskich w Siedlcach w użytkowanie ks[iędza] biskupa podlaskiego, względnie w sprawie budowy baraków dla Starostwa w Janowie

WNIOSEK MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

w sprawie oddania pałacu Ogińskich w Siedlcach w użytkowanie ks[iędza] biskupa Podlaskiego, względnie w sprawie budowy baraków dla Starostwa w Janowie

W roku 1919 w Janowie Podlaskim Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zarządziło opróżnienie gmachów, zajmowanych przez Starostwo i inne urzędy państwowe i wyraziło swą zgodę na pomieszczenie w nich Seminarium rzymsko-katolickiego.

W związku z tem Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zajęło się jak najenergiczniej sprawą pomieszczenia odnośnych urzędów państwowych i przez pewien czas rozważało nawet kwestię przeniesienia siedziby władz powiatowych do innej miejscowości, gdyż w Janowie niema gmachów, któreby się nadawały na pomieszczenie Starostwa i innych urzędów państwowych. To samo jednak zachodzi w innych miejscowościach powiatu Konstantynowskiego. Gmina Konstantynów uległa w czasie wojny zniszczeniu i o przeniesieniu tam siedziby urzędów nie może być mowy. Przez pewien czas była brana pod uwagę sprawa przeniesienia Urzędów do Leśnej, okazało się jednak, że tamtejsze budynki klasztorne są już

w części zajęte, zaś adaptacja reszty byłaby niezmiernie kosztowna. Poza tym miejscowość Leśna leży w okolicy malarycznej i nie nadaje się na siedzibę Starostwa.

Wobec tego stanu rzeczy Ministerstwo Spraw Wewnętrznych poruszyło sprawę postawienia do tego czasu nowego gmachu na pomieszczenie Urzędów. Na konferencjach przeprowadzonych z początkiem roku 1920 Ministerstwo Robót Publicznych podjęło się wykonania potrzebnej budowy w związku z ofertą Magistratu gminy m. Janowa, która ofiarowała grunt pod budowę. Budowa ta jednak nie doszła do skutku.

Obecnie wyłoniło się inne rozwiązanie tej sprawy, mianowicie w związku z zamierzonym przeniesieniem kurii biskupiej z Janowa do Siedlec.

Ks[ia]dz biskup podlaski²⁴⁰ jest za tem, rozchodzi się jednak o zapewnienie w Siedlcach stosownego pomieszczenia. Jedynym budynkiem, któryby się na ten cel nadawał jest pałac Ogińskich, zajęty na razie przez Wileńską Dyрекcję Kolei Państwowych oraz Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych sądzi, iż opróżnienie pałacu Ogińskich da się przeprowadzić, gdyż Dyрекcja Kolejowa zapewne niebawem przeniesie się do Wilna, zresztą zaś przy pewnym ograniczeniu personelu mogłaby tak Dyрекcja ta, jak i Zarząd Lasów Państwowych znaleźć pomieszczenia w budynku kupionym przez związek księży od firmy Haberbusch. Dotychczasowi lokatorowie domu Haberbuscha znaleźliby pomieszczenie w mieszkaniach, które się opróżnią po przeniesieniu w całości, lub w części Dyрекcji Kolejowej do Wilna. Być może zresztą, że Ministerstwo Robót Publicznych, którego rzeczą będzie wydanie zarządzeń w sprawie pomieszczenia Urzędów, zajmujących obecnie pałac Ogińskich skonstatuje inne jeszcze możliwości rozwiązania tej kwestii.

Na wypadek, gdyby przeniesienie kurii biskupiej do Siedlec nie doszło do skutku, zachodzi potrzeba bezzwłocznego przystąpienia do budowy baraków w Janowie na pomieszczenie Starostwa i innych Urzędów. Baraki te musiałyby być wykończone najpóźniej w lipcu 1921 r. Koszt baraków wyniesie według opinii Lubelskiej Okręgowej Dyрекcji Robót Publicznych 5 000 000 Mk.-

Wnioski

1. Rada Ministrów wzywa Ministrów Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Kolei Żelaznych i Robót Publicznych do bezzwłocznego wydania potrzebnych zarządzeń w celu opróżnienia pałacu Ogińskich w Siedlcach, oddania go do użytkowania ks[ia]dza biskupa podlaskiego oraz zabezpieczenia pomieszczenia dla Urzędów, znajdujących się obecnie w tym budynku.

²⁴⁰ Henryk Przeździecki (sekretarz Episkopatu Polski).

Wniosek ewentualny.

2. Rada Ministrów wzywa Ministra Robót Publicznych do bezzwłocznego zarządzenia budowy baraków drewnianych dla Starostwa w Janowie Podlaskim w granicach kwoty 5 000 000 Mk.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH:
fSkulski^f

°Alegat 5°

Wniosek nagły [dotyczący zniesienia państwowego Urzędu naftowego i przekazania spraw należących dotąd do jego zakresu działania, w myśl rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu Nr 23 Dz.U. z r. 1920 – Ministerstwu Przemysłu i Handlu]

Wniosek nagły!

na podstawie uchwały Rady Ministrów z 16 września 1919 r. wydane zostało rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu Nr 23 Dz.U.P. poz. 123, tworzące przy Ministerstwie Skarbu państwowy Urząd naftowy i przekazujące temu Urzędowi sprawy w art. 4 tego rozporządzenia wyszczególnione.

Z uwagi:

1. że jest rzeczą konieczną, aby sprawy, dotyczące przemysłu naftowego, były w jednym ministerstwie zcentralizowane,
2. że właściwem do tego jest jedynie Min. Przemysłu i Handlu,
3. że wobec nowych przepisów dewizowych ustał fiskalno-walutowy interes Ministerstwa Skarbu w bezpośrednim zawiadywaniu tymi sprawami,
4. że wydzielenie z Urzędu naftowego i utworzenie odrębnej odpowiedzialnej dyrekcji technicznej i administracyjnej dla rafinerii w Drohobyczu jest pilne i konieczne.
5. że zniesienie Urzędu naftowego pociągnie za sobą pewne oszczędności co najmniej w kosztach ogólnych wnosząc:

Rada Ministrów uchwała zniesienie państwowego Urzędu naftowego i przekazanie spraw, należących dotąd do jego zakresu działania, w myśl rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych i Skarbu Nr 23 Dz.U. z r. 1920. Ministerstwu Przemysłu i Handlu polecając temuż oraz Ministrowi Skarbu wykonanie tej uchwały:

Warszawa, 21/3 1521 r.

/-/ podpis

[Wnioski nagłe Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczące różnych kwestii z zakresu nadania ziemi żołnierzom WP, osadnictwa wojskowego, reformy rolnej itp.]

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
BIURO PREZYDIALNE

Nr 47703

Warszawa dnia 14 III 1921 r.

Wniosek nagły

RADA MINISTRÓW RACZY UCHWALIĆ:

- 1) Polecieć bezzwłocznie Sekcji legislatywnej Prezydium Rady Ministrów ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej: rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. o przejęciu ziemi na własność państwa, w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej oraz do ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego, podpisanych przez Ministrów Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Ministra Spraw Wojskowych i Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego.
- 2) Rozciągnięcie na ziemie wschodnie przynależne do Rzeczypospolitej zgodnie z umową o preliminaryjnym pokoju z Rosją mocy obowiązującej – Tymczasowego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości ziemskich (Dz.R.P. Nr 73 poz. 428 z dnia 5/9 1919 r.).
- 3) Przekazać bezzwłocznie kredyt do wysokości Mk. 100 000 000. Ministrowi Spraw Wojskowych (Szef Ekspozytury dla Demob[ilizacji]) na cele osadnictwa wojskowego, na poczet dwumiliardowego kredytu przewidzianego ustawą z dnia 17/12 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom W.P. Minister Spraw Wojskowych porozumiewa się co do sposobu zużytkowania powyższego kredytu – z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz z prezesem GUZ.
- 4) Przekazać Gł[ównemu] Urz[ędowni] Ziem[skiemu] kredyt do wysokości Mk. 83 000 000 na utworzenie 1000 osad żołnierskich w Galicji wschodniej w myśl i w granicach ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dnia 15 lipca 1920 r. Prezes GUZ porozumie się z Ministrem Spraw Wojskowych co do sposobu zużytkowania powyższego kredytu.
- 5) Upoważnić Ministra Spraw Wojskowych zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym do ustawy z dnia 17/12 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom WP zaliczyć formacje ochotnicze, walczące w obronie Śląska Cieszyńskiego podczas akcji Plebiscytowej, do rządu formacji o charakterze wojskowym – dających członkom tychże formacji prawo korzystania z dobrodziejstw ustawy 17/12 1920 r.

Ubiegać się o nadanie ziemi będą mogli ci tylko członkowie formacji ochotniczych, biorących udział w akcji Plebiscytowej, którzy uczestniczyli bezpośrednio w walkach zbrojnych na Śląsku.

- 6) Polecieć za zasadę utworzenia jednej osady należącej do oficerów lub szeregowych mających cenzus inteligencji (średnie lub wyższe wykształcenie) na każdych 20 osad, w myśl i w granicach ustawy o nadaniu ziemi i rozporządzenia wykonawczego do tejże ustawy. Osady te winny być zgodnie z ogólnym planem kolonizacyjnym położone w lepszych warunkach bytu (w pobliżu kolei, dróg publicznych), posiadać ziemię w lepszym rodzaju gleby i w ogólności nadawać się do prowadzenia gospodarki intensywnej, służącej jako wzór okolicznym osadom żołnierskim.
- 7) Zachowanie reszt folwarcznych oraz gospodarstw przemysłowych (gorzelnie, cukrownie) dla spółek ziemskich tworzonych w myśl i w granicach ustawy z dnia 17/12 1920 r.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH
[Sosnkowski]
Generał Porucznik

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
BIURO PREZYDIALNE

Nr.....

Warszawa dnia

RADA MINISTRÓW RACZY UCHWALIĆ

1. Polecieć bezwłocznie Sekcji Legislatywnej Prezydium Rady Ministrów ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej:

a) Rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 17 grudnia 1920 roku o przejęciu ziemi na własność Państwa w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej

b) Rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 17 grudnia 1920 roku o nadaniu ziemi żołnierzom wojska polskiego, podpisanych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Ministra Spraw Wojskowych i Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego.

2. Rozciągnięcie na ziemie wschodnie przynależne go Rzeczypospolitej zgodnie z umową o preliminaryjnym pokoju z Rosją mocy obowiązującej

a) Tymczasowego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 roku normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich (Dz.R.P. Nr 73 poz. 428 z dn. 5 IX 1919)

b) Rozciągnięcie mocy obowiązującej ustawy z dnia 17/12 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej

c) Rozciągnięcie mocy obowiązującej ustawy z dnia 17/12 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom wojska polskiego.

3. Spowodować rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości zabraniające rejentom na ziemiach wschodnich sporządzania aktów przenoszenia własności nieruchomości ziemskich o ile strony nie wykażą się zezwoleniem odnośnych Urzędów ziemskich zgodnie z tymczasowym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 r.

4. Przekazać bezwzględnie kredyt do wysokości marek 100 milionów Ministrowi Spraw Wojskowych na cele osadnictwa żołnierskiego, na poczet 2-miljardowego kredytu przewidzianego ustawą z dnia 17/12 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom WP Minister Spraw Wojskowych porozumiewa się z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Prezesem GUZ co do sposobu użytkowania powyższego kredytu w szczególności co do przeznaczenia oddziałom wojskowym powyższych funduszy na dokonanie zasiewów wiosennych oraz najniezbędniejszych robót „rolnych” związanych z przeprowadzeniem osadnictwa wojskowego.

5. Przekazać Głównemu Urzędowi Ziemskiemu kredyt do wysokości 83 milionów marek na utworzenie tysiąca osad żołnierskich w Galicji Wschodniej w myśl i w granicach ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dnia 15 lipca 1920 r. Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego porozumie się z Ministrem Spraw Wojskowych co do sposobu użytkowania powyższego kredytu.

6. Upoważnić Ministra Spraw Wojskowych zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym ustawy z dnia 17/12.1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom wojsk polskich zaliczyć formacje ochotnicze, walczące w obronie Śląska Górnego i Cieszyńskiego do rzędu formacji o charakterze wojskowym – dających członkom tychże formacji prawo korzystania z dobrodziejstw ustawy z dnia 17/12.1920 r.

Ubiegać się o nadanie ziemi będą mogli tylko ci członkowie formacji ochotniczych, biorących udział w akcji plebiscytowej, którzy uczestniczyli w walkach zbrojnych na Śląsku.

7. Polecić Prezesowi GUZ w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Ministerstwem Spraw Wojskowych utworzenie jednej osady należącej do oficerów lub szeregowych mających cenzus inteligencji (średnie, wyższe lub fachowe wykształcenie) na każdych 15 osad w myśl i w granicach ustawy o nadaniu ziemi i rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy.

Osady te winny być zgodnie z ogólnym planem kolonizacyjnym położone w lepszych warunkach bytu (w pobliżu kolei, dróg publicznych), posiadać ziemię w lepszym rodzaju gleby i wogólności nadawać się do prowadzenia gospodarki intensywnej służącej jako wzór okolicznym osadom żołnierskim.

8. Zachowanie reszt folwarcznych oraz gospodarstw przemysłowych (gorzelnie, cukrownie) dla spółek osadniczych ziemskich tworzonych w myśl i w granicach ustawy z dnia 17/12 1920 r.

9. Polecieć Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Rolnictwa wydanie zarządzenia odnośnym władzom lokalnym o udzielenie jak najdalej idącego poparcia oddziałom wojskowym przy wykonaniu przez takowe prac związanych z osadnictwem żołnierskim.

ˆw/z ministraˆ fDe Henning-Michaelisf

ˆAlegat 7ˆ

[Wniosek Ministra Spraw Wojskowych o przyznanie subsydiów oficerom oraz pozostałym żołnierzom internowanych oddziałów rosyjskich i ukraińskich]

Minister Spraw Wojskowych

Warszawa, dn. 17 III 1921 r.

Do
RADY MINISTRÓW

Rada Ministrów uchwalić raczy następujący wniosek Ministra spraw Wojskowych.

Wniosek:

Internowanym Oddziałom rosyjskim i ukraińskim przyznaje się subsydia w wysokości: dla oficerów i równorzędnych po 1500 mk. miesięcznie, dla szeregowych i podoficerów po 100 mk. miesięcznie.

Powyższa uchwała obowiązuje wstecz od dnia 1 grudnia 1920 r. tj. od daty internowania oddziałów.

Wykonanie powyższej uchwały poleca się Ministerstwu Spraw Wojskowych. Ogólna liczba internowanych w obozach przedstawia się następująco:

Internowanych oficerów ukraińskich i rosyjskich –	7000
Internowanych szeregowców ukraińskich i rosyjskich –	23 000
Razem –	<u>30 000.-</u>

Suma subsydiów miesięcznych wyniesie dla ofic[erów] – 10 500 000 mk.

dla szereg[owych] – 2 300 000

Razem – 12 800 000

Uzasadnienie:

1. Rosyjskie i ukraińskie oddziały, które lojalnie spełniły swój obowiązek na froncie i po oddaniu pokaźnego materiału wojennego zostały internowane – obecnie znajdują się w nader ciężkich warunkach.

Pomimo wszelkich wysiłków ze strony MSWojsk., zmierzających do poprawienia złych warunków obozowych i polepszenia bytu internowanym – stan ten

trwa nadal, ponieważ brak środków pieniężnych nie pozwala internowanym na zaspokojenie najkonieczniejszych potrzeb.

2. Rosyjski Ewakuacyjny Komitet i były Rząd Ukraiński, dzięki wpływom i stosunkom wśród emigracji rosyjskiej i ukraińskiej i dzięki otrzymywanym stale wiadomościom o sytuacji w Rosji Sowieckiej – daje Sztabowi Generalnemu materiał wywiadowczy dużej wagi, dokładnie informujący o ruchu politycznym na emigracji i o akcji rewolucyjnej i politycznej w Rosji Sowieckiej.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH
GENERAŁ-PORUCZNIK.

Minister Spraw Wojskowych

Warszawa, dn. 10 marca 1921.

Do
RADY MINISTRÓW

Rada Ministrów uchwalić raczy następujący wniosek Ministra spraw Wojskowych.

Wniosek:

Internowanym ^cb. wojskowym^c ^hOddziałom^h Rosyjskim i Ukraińskim przyznaje się ^czapomogi^c ^hsubsydia^h w wysokości: dla ^cb.^c oficerów i równorzędnych po 1500 Mk. miesięcznie, dla ^cb.^c szeregowych i podoficerów po 100 Mk. miesięcznie.

Powyższa uchwała obowiązuje wstecz od dnia 1 grudnia 1920 r. tj. od daty internowania oddziałów, ^cdo 30 czerwca 1921 r.^c

Wykonanie powyższej uchwały poleca się Ministerstwu Spraw Wojskowych. Ogólna liczba internowanych w obozach przedstawia się następująco:

Internowanych oficerów ukraińskich i rosyjskich –	7000
Internowanych szeregowców ukraińskich i rosyjskich –	<u>23 000</u>
	30 000.-

Suma subsydiów miesięcznych wyniesie dla oficerów – 10 500 000
dla szeregow[ych] – 2 300 000
Razem – 12 800 000

Uzasadnienie:

1. Istnienie w Polsce pewnych formacji rosyjskich i ukraińskich obecnie internowanych wywierało i wywiera duży wpływ na stosunki bolszewicko-polskie. Według opinii naszej delegacji pokojowej w Rydze, wyrażonej przez głównych

ekspertów MSWojsk. i M[inisterstwa] S[praw] Zagr[anicznych] istnienie w Polsce Ros[yjskiego] Ewak[uacyjnego] Komitetu i pozostających w ścisłym związku z nim internowanych wojsk b. armii Peremykina i Bałachowicza, jak również istnienie b. Rządu Ukraińskiego i internowanych wojsk ukraińskich są jednym z tych momentów, które Rząd Sowieców uważa za groźne dla siebie w razie, gdyby Polska zechciała wznieść wojnę wewnątrz Rosji Sowieckiej, wpuszczając w jej granicę białą armię i wojska ukraińskie, możliwość i umiejętność zorganizowania których Polska wykazała w roku ubiegłym.

2) Były rząd Ukraiński i Ros[yjski] Ewak[uacyjny] Komitet przez swoje istnienie oraz akcję humanitarną i polityczną wśród internowanych i znajdujących się w Polsce Rosjan i Ukraińców daje nam możliwość w każdej chwili przekształcić internowane oddziały na bojowe, zaś sam Ros[yjski] Ewak[uacyjny] Kom[itet] i były Rząd Ukraiński na sztaby, koordynujące akcję powstańczą wewnątrz Rosji Sowieckiej.

3) Wiadomem jest, że imigranci rosyjscy i ukraińscy, zgrupowani w Berlinie przy Gen. Krasnowie, Biskupskim, ^aSkoropatskim^{a241}, jak również w Paryżu (K.D. i S.R.) i przy Petruszewiczu²⁴² zajęli zdecydowanie wrogą postawę w stosunku do Polski, negując z góry traktat ryski.

4) Praca Ros[yjskiego] Ewak[uacyjnego] Komitetu i byłego Rządu Ukraińskiego, dzięki wpływom i stosunkom, nawiązanym wśród emigracji rosyjskiej i ukraińskiej i wśród oddziałów powstańczych w Sowdepji jest dla nas dużej wagi, ponieważ daje materiał wywiadowczy, szczegółowo informujący tak wśród emigracji, jak i w Rosji Sowieckiej.

5) Internowane oddziały, które lojalnie spełniły swój obowiązek na froncie, znajdują się wobec nieotrzymywania żadnych subsydiów, w nader ciężkich warunkach, nie mając możliwości pokrycia najkonieczniejszych potrzeb. Złe warunki obozowe, brak środków materialnych wobec tego niemożliwość zaradzenia złemu, powoduje stan rzeczy, który bezwzględnie dłużej trwać nie może.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

^cw/^z^c ^fDe Henning-Michaelis^f

Generał Porucznik.

²⁴¹ Winno być: Skoropadski.

²⁴² Winno być: Petruszewycz.

Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych [w sprawie upoważnienia do wezwania w randze doradcy w sprawach wyszkolenia oficerów i szeregowych marynarki wojennej i handlowej i kierownika szkoły morskiej w Tczewie, oficera sztabowego Marynarki Brytańskiej i pomocnika młodszego oficera tejże marynarki na stanowisko oficera statku szkolnego i do zawarcia umowy na zasadach już aprobowanych przez Ministra Skarbu]; projekt umowy

Ministerstwo Spraw Wojskowych
Biuro Prezydialne
Nr 1344/D.P.II

Warszawa, dnia 14 II 1921 r.

WNIOSEK NAGŁY MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

do Rady Ministrów

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnić Ministra Spraw Wojskowych do wezwania w charakterze doradcy w sprawach wyszkolenia oficerów i szeregowych marynarki wojennej i handlowej i kierownika szkoły morskiej w Tczewie (captain superintendent), oficera sztabowego Marynarki Brytańskiej i jednego pomocnika młodszego oficera tejże marynarki, na stanowisko starszego oficera (first lieutenant) statku szkolnego i do zawarcia z nimi umowy na zasadach już aprobowanych przez Ministra Skarbu.-

w z. MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

^fDe Henning-Michaelis^f

Generał-Porucznik

MOTYWY

1. Na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 27 VI i 2 VII 1919 r. (protokoły posiedzeń 87 i 89) Ministerstwo Spraw Wojskowych Departament do Spraw Morskich poczynił odpowiednie kroki, i po dłuższych zabiegach, uzyskał zgodę Admiralicji Brytańskiej na delegowanie doświadczonego oficera sztabowego marynarki w charakterze doradcy w sprawach wyszkolenia oficerów i szeregowych marynarki wojennej, oraz kierownika (captain superintendent) Szkoły morskiej Handlowej w Tczewie, z jednym pomocnikiem, młodszym oficerem tejże marynarki na stanowisko starszego oficera (first lieutenant) statku szkolnego.

Admiralicja Brytańska przez Misję Morską w Warszawie, przedłożyła listę kandydatów i z takowej rekomendowała specjalnie dwóch oficerów Commandora Robinsona i lieutenanta Burtona. Pierwszy z nich w maju przybył do Warszawy,

by osobiście zapoznać się z warunkami pracy, przedłożył warunki, które zasadniczo były przyjęte przez ówczesnego Ministra Spraw Wojskowych, gen. por. Leśniewskiego, a kwestie finansowe przekazano do decyzji p. Ministra Skarbu 8 VI 20 r. Ministerstwo Skarbu uzależniło swą zgodę na wynikające koszta uzyskaniem aprobaty Rady Ministrów (pismo z dnia 17 VII 20. L. 52744/20). Najazd bolszewicki odwlekl załatwienie sprawy. Na powtórne zabiegi Departamentu, Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 8 I br., wyraziło swą zgodę na zawarcie umowy z uwzględnieniem w niej:

- 1) wymagań skarbu co do wprowadzenia równoważnika, określającego przy wypłacie poborów w Kraju, stosunek siły kupczej funta sterlingów w Anglii do marki w Polsce, co ma być ustalane co kwartał przez Ministerstwo Skarbu.
- 2) zastrzeżenia Marszałka Sejmu, co do warunków wypłaty ewent. odszkodowania w wypadku zerwania umowy przez Rząd Rzeczypospolitej, bez powodów ze strony przeciwnej.

Powyższe warunki Ministerstwa Skarbu zostały całkowicie uwzględnione w załączonym projekcie umowy.

Pozostaje tylko wypełnienie trzeciego warunku Ministerstwa Skarbu – uzyskanie aprobaty Rady Ministrów, o którą uprasza się w przedstawionym wniosku nagłym, ze względu, jak na pilną potrzebę postawienia w Rzeczypospolitej wychowania i wyszkolenia w marynarce opartego na najlepszym systemie, wzorach i tradycjach, tak i ze względów polityczno-dyplomatycznych, by nie narazić powagi Rządu na zarzut o rozmyślnym przewlekaniu z załatwieniem kwestii, powstałej z Jego inicjatywy.

PROJEKT

UMOWA

Dnia ... 1921 r. w Warszawie, pomiędzy Szefem Departamentu Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, a sztabowym oficerem Marynarki Brytańskiej, ^{a...a}, została zawarta umowa treści następującej:

I) ^{a...a} zobowiązuje się na warunkach wyszczególnionych poniżej, funkcje doradcy Szefa Departamentu Spraw Morskich w kwestiach wykształcenia i wyszkolenia oficerów i szeregowych Marynarki Polskiej oraz Kierownictwo (captain superintendent) Szkołą Handlową Morską i nad statkiem szkolnym, służącym dla obojdwóch celów.

II) ^{a...a} odpowiedzialny jest przed Szefem Departamentu Spraw Morskich za prowadzenie i kierunek wyszkolenia w Szkole morskiej i na statku szkolnym. W sprawach tych wszelkie wskazówki otrzymuje wprost od Szefa Departamentu.

III) W charakterze kierownika szkoły morskiej handlowej ^{a...a} działa przez Dyrektora Szkoły i personel temu ostatniemu podlegający, nie ponosząc odpowiedzialności za gospodarkę i rachunkowość Szkoły.

Okręt szkolny podlega kierownictwu ^{a...a} pod względem programu wyszkolenia i metod jego przeprowadzenia. Za dowodzenie statkiem szkolnym, administrację i gospodarkę jest odpowiedzialny komendant statku, którego pierwszym pomocnikiem jest młodszy oficer brytyjskiej marynarki ^{a...a}

IV) ^{a...a} uzyskuje stopień honorowego ^{i...i} Marynarki Polskiej i wszelkie uprawnienia oficera Marynarki Polskiej, nie wyłączając prawa noszenia munduru.

V) ^{a...a} otrzymuje tytułem poborów:

1. gażę w wysokości 800 £ (wyraźnie osiemset funtów angielskich) rocznie, płatne w ratach miesięcznych z góry,
2. dodatek na koszty przejazdu z Anglii do Polski, oraz koszty powrotu do Anglii po wygaśnięciu kontraktu po 40 £ w obydwóch wypadkach, z tej sumy kwota 40 £ płatna jest natychmiast po podpisaniu umowy, zaś drugie 40 £ płatne będą po upływie całego czasu zakontraktowania.
3. dodatek na wyjazd w czasie urlopu dorocznego w kwocie 40 £ płaconej przed rozpoczęciem urlopu raz na rok.
4. rację żywnościową i opałową dla siebie i rodziny w wysokości i za płacą unormowaną według taryfy dla oficerów Marynarki Polskiej, stosownie do szarży.

VI) ^{a...a} otrzymuje dalej:

1. mieszkanie w naturze odpowiednie do szarży lub odszkodowanie w wysokości równej średniej cenie najmu kwatery, która by mu się prawnie należała na wypadek, gdyby musiał zaopatrywać się w mieszkanie na własny koszt,
2. prawo wolnej jazdy na kolejach polskich w sprawach służbowych za dokumentem podróży i z dietami, jakie przysługują oficerom Marynarki Polskiej, oraz prawo wolnej jazdy na kolejach polskich na urlop doroczny. Prawo to również rozciąga się na jego rodzinę,
3. prawo do trzydziestodniowego płatnego urlopu dorocznego, z tym że prawo to przysługuje mu nie wcześniej jak po upływie 6-ciu miesięcy od rozpoczęcia umowy; urlop ten stosownie do życzenia ^{a...a} może być podzielony na dwie części po 15 dni, jednakże kosztta wyjazdu i powrotu ponosi biorący urlop.

VII) W razie umieszczenia ^{a...a} w szpitalu z powodu choroby, Rząd Polski zapewni mu opiekę, przy czym koszty leczenia będą odliczone od gaży.

Gdyby zaś choroba lub wypadek spowodowane były niewątpliwie wykonywaniem czynności służbowych, odliczenie powyższe nie będzie miało miejsca.

VIII) W razie niezdolności do służby, albo śmierci, będących następstwem choroby lub wypadku spowodowanego wykonywaniem obowiązków służbowych, Rząd Polski zapewni niezdolnemu do służby, względnie rodzinie zmarłego, odpowiednie zaopatrzenie według norm przyjętych dla oficerów Marynarki Polskiej w podobnych wypadkach.

IX) Do pomocy w sprawach wyszkolenia uczniów Szkoły Morskiej na statku szkolnym przydzielony będzie ^{a...a} młodszy oficer Marynarki Brytyjskiej w charakterze starszego oficera (First Lieutenant) statku szkolnego dla spraw praktycznych morskich.

X) Instruktor – starszy oficer statku szkolnego będzie otrzymywał:

- 1) gażę w wysokości 480 £ rocznie, płatną miesięcznie z góry,
- 2) dodatek na koszty przejazdu z Anglii do Polski i z powrotem do Anglii po wygaśnięciu kontraktu w kwocie po 20 £ za drogę w obydwóch wypadkach,
- 3) dodatek na wyjazd w czasie urlopu dorocznego do Anglii w kwocie 20 £ raz na rok,
- 4) rację żywnościową i opałową dla siebie i dla rodziny w wysokości i za płacą unormowaną według taryfy dla oficerów Marynarki Polskiej.

XI) Instruktorowi – starszemu oficerowi, stosownie do ^{i...i}, przysługuje również prawo, wymienione w ustępach IV, VI punkt ^{i...i} i w ust. VII i VIII.

XII) Czas trwania kontraktu z ^{a...a} ustala się na 6 lat, z instruktorem na 1 rok.

Czas trwania umowy liczy się od dnia wyjazdu wyprowadzających się z Anglii w celu objęcia obowiązków służbowych.

XIII) Każda ze stron ma prawo ^{i...i} wypowiedzeniem, rozwiązać kontrakt, bez tytułu odszkodowania ze strony Rządu Polskiego.

O ile takie wypowiedzenie nastąpi z woli Rządu Polskiego przed upływem 6 lat bez dania ku temu powodów ze strony sztabowego oficera ^{a...a}, to w tym wypadku ^{a...a} przysługuje prawo otrzymania odszkodowania w wysokości 3000 £ (trzech tysięcy) i kosztu powrotnej drogi do Anglii. Ustęp ten nie odnosi się do instruktora – starszego oficera statku szkolnego.

W razie samowolnego jednostronnego odstąpienia od kontraktu przez każdego z tych oficerów, zrywający traci prawo do jakichkolwiek dalszych poborów i dodatków na drogę powrotną do Anglii.

XIV) Wymienione w funtach angielskich kwoty będą obliczane i wypłacane w markach polskich przy uwzględnieniu równoważnika, określającego stosunek siły kupna funta sterlinga w Anglii, a marki polskiej w Polsce. Równoważnik ten ustalać będzie Ministerstwo Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej co kwartał.

Jedynie wymienione w ust. V, p. 2 i 3 i ust. X p. 2 i 3 kwoty oraz gaża za czas bytności na statku szkolnym na wodach zagranicznych – będą wypłacane w walucie angielskiej.

XV) W razie powstania sporu w sprawie wykonania tej umowy, strony poddają się wyrokowi Sądu Polubownego; członkami jego mają być każdorazowo Marszałek Sejmu oraz Poseł Wielkiej Brytanii w Warszawie, którzy wspólnie wybiorą superarbitra. Wyrok Sądu zapada większością głosów i jest ostateczny.

PROTOKÓŁ
37-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 23 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Roman Rybarski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Za Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych Podsekretarz Stanu	Zygmunt Chmielewski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Radcy Ministerialni Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek Daniel Rodich
Szef Sztabu Generalnego	generał-porucznik Tadeusz Rozwadowski

Posiedzenie rozpoczęło o godz. 4 m. 30 po południu

1. Protokół posiedzenia z 21 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów na wniosek Kierownika Ministerstwa Zdrowia i Oświecenia Publicznego uchwaliła poprawkę do statutu organizacyjnego Ministerstwa Zdrowia i Oświecenia Publicznego, a mianowicie w § 2 p. a. dodaje się wyrazy: „kształcenie służby zdrowia” przed wyrazami „sprawy izb lekarskich”.

3. Protokół tajny.

4. Rada Ministrów

- a) uchwaliła zarządzone rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów z dnia 1 września 1919 r. normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich oraz ustawy z dnia 6 lipca 1920 r. o organizacji urzędów ziemskich na ziemi przyłączone do Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (alegat 1).
- b) przyjęła załączony wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie kredytu na tworzenie osad żołnierskich (alegat 2).
5. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek nagły Ministra spraw wojskowych w przedmiocie przeprowadzenia budowy osad żołnierskich pod względem techniczno-budowlanym (alegat 3).
6. Uchwalono ogłosić rozporządzenie wykonawcze do ustawy o nadaniu ziemi żołnierzom, opatrzone datą z miesiąca lutego br. i podpisane przez poprzedniego Pana Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z datą po dniu 16 marca br. i z podpisem nowego Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.
7. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy o poborze na rzecz Skarbu Państwa na rzecz Skarbu Państwa dodatku do podatków gruntowych i podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego oraz do podatków gruntowego i domowo-klasowego na obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego (alegat 4) z tą zmianą, że art. 6 otrzymał następujące brzmienie:
„Upoważnia się Radę Ministrów: 1) do określenia na lata 1920 i 1921 wysokości państwowego podatku gruntowego w myśl przepisu art. 6 rosyjskiej ustawy o podatkach bezpośrednich (Zbiór Praw tom V wyd. 1905 r.) z gruntów użytkowych i lasów położonych na obszarze powiatów białostockiego, bielskiego i sokólskiego, przyczem wysokość tego podatku nie może być wyższa od przeciętnej normy obowiązującej w sąsiednich powiatach b. Królestwa Polskiego w tych samych latach – i 2) do ustanowienia odpowiednich organów w zamian wymienionych w art. 7 i uwadze do tegoż artykułu powołanej ustawy dla dokonania repartycji, wyznaczonej przez Ministra Skarbu na powiat sumy podatku na poszczególne grunta”.
8. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy o Skarbie Narodowym (alegat 5).
9. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy o podatku giełdowym z tem, że drugi ustęp art. 28 „Aż do wydania” skreślono (alegat 6).
10. Rada Ministrów uchwaliła załączony projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemi przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie w Rydze dnia 12 października 1920 r. ustaw o państwowym podatku dochodowym i majątkowym, o podatku od kapitałów i rent i ustawy o podatku przemysłowym w części, dotyczących zasadniczego podatku przemysłowego, oraz

w sprawie uchylenia pobieranego w powiatach wołyńskich na rzecz Skarbu podatku od widowisk (alegat 7).

11. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Skarbu projekt ustawy o rejestracji i stemplowaniu tytułów długu przedwojennego Austrii i Węgier (alegat 8).

12. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu zezwoliła obywatelowi amerykańskiemu p. Michałowi Kulińskiemu na nabycie nieruchomości położonej w Chełmży, karta 617 za sumę 325 000 marek polskich od p. Stanisława Grzegorskiego (alegat 9).

13. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra b. Dzielnicy Pruskiej projekt ustawy o zmianie opłaty stemplowej od pisemnych zobowiązań dłużnych (skryptów dłużnych) na obszarze b. dzielnicy pruskiej (alegat 10).

14. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprzedaży państwowych majątków górniczych położonych w ziemi radomskiej (alegat 11) z tem, że zgodnie z opinią Ministra Sprawiedliwości wniosek winien być opracowany w formie projektu ustawy i wniesiony do Sejmu Ustawodawczego.

15. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy o umowach nabycia nieruchomości, sporządzonych w b. zaborze rosyjskim na imię osób podstawionych oraz o wykupie majątków sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej (alegat 12).

16. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy w przedmiocie kar za niedozwolony wywóz marek polskich (alegat 13).

17. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Robót Publicznych o wyjednaniu dekretu Naczelnika Państwa, zezwalającego na wywłaszczenie na rzecz gminy m.st. Warszawy terenów prywatnych położonych w m. Warszawie pomiędzy ulicą Wolską i Moczydło, potrzebnych celem urządzenia hurtowego targowiska warzywnego (alegat 14).

18. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej projekt ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (alegat 15) z następującymi zmianami:

- a) ze względu na postanowienia art. 103 ustawy konstytucyjnej sprostowanej w art. 6, 7, i 18 wiek określony na „lat 14” na „lat 15”,
- b) na końcu art. 7 dodano zdanie: „koszt świadectwa obciąża pracodawcę”,
- c) w art. 15 ustęp pierwszy skreślono słowa „urzędowy, wskazany w art. 7 ustawy”, a na ich miejsce wstawiono „państwowy, samorządowy, względnie lekarz kas chorych”,
- d) art. 16 otrzymał następujące brzmienie:

„Za przekroczenia przepisów niniejszej ustawy osoba zarządzająca przedsiębiorstwem ulegnie karze aresztu do 6 tygodni i grzywny od trzech tysięcy do piętnastu tysięcy marek lub jednej z tych kar.

Surowsze postanowienia ustaw karnych dzielnicowych pozostają w mocy.

Właściwe są sądy powiatowe (pokoju)”;

f) art. 17 otrzymał następujące brzmienie:

„Właściciel przedsiębiorstwa tudzież przedsiębiorstwo będące osobą prawną odpowiada solidarnie za grzywny, na jakie skazany będzie zarządzający.

Właściciela (przedstawiciela) przedsiębiorstwa wezwać należy do rozprawy; niestawiennictwo jego nie przeszkadza orzeczeniu odpowiedzialności.

Właściciel (przedstawiciel) przedsiębiorstwa może osobiście lub przez pełnomocnika wskazywać sądowi okoliczności ważne do ocenienia miary odpowiedzialności, czynić odpowiednie wnioski tudzież żądać w tej mierze rozstrzygnięcia w toku instancji według przepisów o zaskarżaniu wyroków co do kary”;

g) na końcu art. 23 dodano zwrot: „w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego”.

19. Projekt statutu Towarzystwa „Opieka” przyjęto (alegat 16).

20. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu na zreasumowanie uchwały powziętej pod punktem 17 nie uzyskał większości.

21. Sprawę statutu stowarzyszenia pracowników poczty, telegrafu i telefonu zdjęto na życzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z porządku obrad celem poprzedniego uzgodnienia z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

22. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, wniesionym poza porządkiem dziennym Rada Ministrów powzięła następującą uchwałę w przedmiocie uzupełniania uchwały Rady Ministrów z 16 grudnia 1920 r. dotyczącej odszkodowania urzędników b. Centrali Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych, ulegających likwidacji:

„Urzednicy i etatowi funkcjonariusze b. Centrali Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych, ulegający likwidacji otrzymują trzymiesięczne odszkodowanie w wysokości ostatnich poborów ze wszystkimi dodatkami”.

Koniec posiedzenia o godzinie 8 m. 30 wieczorem.

^fWitos^f

^bCzęść tajna protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 23 marca 1921 r.

3. Rada Ministrów po wysłuchaniu sprawozdania Ministra Spraw Zagranicznych o wyniku plebiscytu na Górnym Ślązku i wyjaśnień udzielonych przez Ministra Spraw Wojskowych uchwała:

1. Organizację wojskową górnośląską²⁴³ utrzymać jako tajną, zachowując spokój za wszelką cenę.

²⁴³ Mowa o Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Była to struktura wzorowana na POW Piłsudskiego. Stanowiła główną siłę zbrojną w walkach powstańczych.

2. Wobec zaszyłych ze strony Niemców aktów prowokacji Rząd poleca zwrócić się do aliantów o zgodę na tworzenie drużyn miejscowych, które współdziałając z policją aliancką, chroniłyby ludność polską przed gwałtami utrzymując ją w korbach dyscypliny i spokoju.

3. Wniosek formowania oddziałów górnoślązkich poza granicami Górnego Śląska i wcielania ochotników górnoślązaków do armii Rząd odrzuca aż do decyzji Rady Najwyższej.

4. Rząd zwraca się do Rady Najwyższej z przedstawieniem konieczności natychmiastowego rozstrzygnięcia sprawy przynależności Górnego Śląska.^b

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia rozporządzenia tymczasowej Rady Ministrów z dnia 1-go września 1919 roku, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich, oraz ustawy z dnia 6 lipca 1920 roku o organizacji Urzędów Ziemskich na ziemi, przyłączone do Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12-go października 1920 r.²⁴⁴
2. Wniosek nagły Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego w sprawie kredytu na tworzenie osad żołnierskich²⁴⁵.
3. Wniosek nagły [Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczący budowy osad żołnierskich].
4. Projekt ustawy o poborze na rzecz Skarbu Państwa dodatku do podatków gruntowych i podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego, oraz do podatków gruntowego i domowo-klasowego na obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego²⁴⁶.
- [4a.] [Uzasadnienie projektu ustawy o poborze na rzecz Skarbu Państwa dodatku do podatków gruntowych i podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego, oraz do podatków gruntowego i domowo-klasowego na obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego].
5. [Wniosek Ministerstwa Skarbu] w przedmiocie projektu ustawy o Skarbie Narodowym²⁴⁷.
- [5a.] [Uzasadnienie wniosku Ministerstwa Skarbu w przedmiocie projektu ustawy o Skarbie Narodowym].
6. Ustawa o podatku giełdowym²⁴⁸.
- [6a.] Uzasadnienie ustawy o podatku giełdowym.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemi, przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie w Rydze dnia 12 października 1920 ustaw o państwowym podatku dochodowym i majątkowym, o podatku od kapitałów i rent i ustawy o podatku przemysłowym w części dotyczącej zasadniczego podatku przemysłowego, oraz w sprawie uchylecia pobieranego w powiatach wołyńskich na rzecz Skarbu podatku od widowisk; Uchwała Rady Mini-

²⁴⁴ Nie publikuje się. Ustawa z 23 marca 1921 r., „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 30, poz. 178.

²⁴⁵ Nie publikuje się.

²⁴⁶ Nie publikuje się.

²⁴⁷ Nie publikuje się.

²⁴⁸ Nie publikuje się.

- strów w przedmiocie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. ustaw o państwowym podatku dochodowym i majątkowym, o podatku od kapitałów i rent i ustawy o podatku przemysłowym w części dotyczącej zasadniczego podatku przemysłowego, oraz w sprawie uchylenia pobieranego w powiatach wołyńskich na rzecz Skarbu podatku od widowisk²⁴⁹.
8. Wniosek nagły [Ministerstwa Skarbu] w sprawie przedłożenia pod obrady Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o rejestracji i stemplowaniu tytułów długu przedwojennego Austrii i Węgier; projekt ustawy²⁵⁰.
 - [8a.] [Uzasadnienie wniosku nagłego Ministerstwa Skarbu w sprawie przedłożenia pod obrady Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o rejestracji i stemplowaniu tytułów długu przedwojennego Austrii i Węgier].
 9. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia Michałowi Kulińskiemu na nabycie nieruchomości²⁵¹.
 10. Projekt ustawy o zmianie opłaty stemplowej od pisemnych zobowiązań dłużnych (skryptów dłużnych) na obszarze b. dzielnicy pruskiej²⁵².
 11. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprzedaży państwowych majątków górniczych położonych w ziemi Radomskiej; Krótkie sprawozdanie o obecnym stanie Państwowych majątków górniczych w ziemi Radomskiej.
 12. Ustawa o umowach nabycia nieruchomości, sporządzonych w b. zaborze rosyjskim na imię osób podstawionych oraz o wykupie majątków, sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej²⁵³.
 13. Ustawa w przedmiocie kar za niedozwolony wywóz marek polskich²⁵⁴.
 14. Wniosek Ministra Robót Publicznych o wyjednanie dekretu Naczelnika Państwa, zezwalającego na wywłaszczenie na rzecz gminy m.st. Warszawy terenów prywatnych położonych w m. Warszawie między ul. ul. Wolską i Moczydło, potrzebnych celem urządzenia hurtowego targowiska warzywnego; projekt dekretu²⁵⁵.
 15. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet]; projekt ustawy²⁵⁶.
 - [15a.] [Uzasadnienie wniosku Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet].
 16. Statut Towarzystwa „Opieka”²⁵⁷.
 17. Uchwała Rady Ministrów w przedmiocie uzupełnienia uchwały Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 1920 r., dotyczącej odszkodowania urzędników b. Centrali ZTPiE, ulegających likwidacji²⁵⁸.

²⁴⁹ Nie publikuje się.

²⁵⁰ Nie publikuje się.

²⁵¹ Nie publikuje się.

²⁵² Nie publikuje się.

²⁵³ Nie publikuje się.

²⁵⁴ Nie publikuje się.

²⁵⁵ Nie publikuje się.

²⁵⁶ Nie publikuje się.

²⁵⁷ Nie publikuje się.

²⁵⁸ Nie publikuje się. Mowa o Zarządzie Terenów Przyfrontowych i Etapowych. Instytucja powołana została rozkazem Naczelnego Wodza z 9 września 1920 r.

Wniosek nagły [Ministerstwa Spraw Wojskowych dotyczący budowy osad żołnierskich]

Wniosek nagły

Rada Ministrów raczy uchwalić:

1. a) Upoważnia się Ministra Spraw Wojskowych, ażeby w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych przeprowadził budowę osad żołnierskich pod względem techniczno-budowlanym.
b) Jednocześnie upoważnia się Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych do asygnowania Ministerstwu °Robót Publicznych°^c °Spraw Wojskowych°^h zaliczki w kwocie trzystu milionów marek na cele techniczne budowy osad żołnierskich na poczet kredytu udzielonego ustawą z dn. 17 XII 20 r. „O nadaniu ziemi żołnierzom WP” art. 8 pkt. 3.
°Dla celów wykonania budowy Min. Robót Publ[icznych] utworzy przejściowo wojskowy Wydział Budowlany z personelu przekazanego panu MSWojsk.^c
2. Poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych wydanie jednośnym władzom lokalnym zarządzeń, mających na celu udzielenie jak najdalej idącego poparcia oddziałom i zakładom wojskowym przy wykonaniu przez takowe prac, związanych z osadnictwem żołnierskim.

°Sosnkowski°^f

°Alegat [4a]°^c

[Uzasadnienie projektu ustawy o poborze na rzecz Skarbu Państwa dodatku do podatków gruntowych i podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego, oraz do podatków gruntowego i domowo-klasowego na obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego]

UZASADNIENIE

Ostatnia inwazja wojsk Rosji sowieckiej [na] znaczne przestrzenie Państwa położone na wschodzie Małopolski i b. Królestwa Kongresowego, oraz północy tegoż, naraziła na b. poważne straty, które częstokroć niemal zupełnie zrujnowały gospodarstwa wiejskie przez rekwizycję płodów rolnych oraz inwentarzy żywych i martwych, brak których pozostawił gospodarzy w położeniu wprost rozpaczliwym, z powodu niemożności uprawy roli i skutecznienia zasiewów, a nawet

wyżywienia się. Okoliczność ta zniewalająca Państwo do okazania tym okolicom jak najwydatniejszej mocy nie tylko w postaci środków do wyżywienia ludności tych części Państwa, ale także dostarczenia inwentarzy i ziarna na zasiewy, oraz zapomóg w gotówce – jednocześnie stworzyła b. korzystną koniunkturę dla rolnictwa w pozostałych częściach Państwa, które uniknęły tej katastrofy i mają możliwość zbytu swojej produkcji rolnej i hodowlanej po niepomiarnie wprost wysokich cenach. Słuszność więc nakazuje, aby ta część obywateli Państwa, szczęśliwsza losowo, przyczyniła się do pokrycia nadzwyczajnych wydatków związanych z pomocą ludności dotkniętej skutkami inwazji bolszewickiej.

Rolnictwo w Państwie pod względem obowiązków podatkowych jest dotąd oszczędzone. Podatki gruntowe zarówno w b. Królestwie Kongresowym, jak i w Małopolsce, w porównaniu ze stanem przedwojennym, przy uwzględnieniu wartości pieniądza, w jakim są opłacane stanowią zaledwie jak np. w Kongresówce 9%, a w Małopolsce 5% norm przedwojennych, jak to widocznem jest w załączonej tabelce porównawczej.

Podatek gruntowy dworski na obszarze b. Królestwa Kongresowego pobierany jest na podstawie ustawy z 8 grudnia 1866 r., podymne dworskie na mocy ustawy z 8 lutego 1883 r. oraz podatek gruntowy i podymne z własności włościańskiej na mocy ustawy z 15 grudnia 1868 r. i także same podatki z majątków nieruchomości w osadach utworzonych z miast mocą ukazu cesarskiego z 1 czerwca 1869 r. na mocy ustawy z 1 czerwca 1872 r., skodyfikowanych i zamieszczonych w Zbiorze Praw Państwa Rosyjskiego, w dziale podatków bezpośrednich w art. 119–218 i 272 (Tom V).

Dworski podatek gruntowy wprowadzono z dniem 1 stycznia 1867 r. w zamian zniesionych od tejże daty: dworskiego kontyngensu liwerunkowego, ofiary i wszystkich dodatkowych do nich opłat, jako też tak nazw. subsidium charitativum²⁵⁹, podatku młynnego, kanonu z młynów i czopowego, który rozdzielono na dwie części głównego i dodatkowego. Podstawą wymiaru podatku gruntowego jest kataster zawierający obszar i gatunek gruntu. Jednostka dla wymiaru jest mórg 300 prętowy (miary nowopolskiej). Pomiar gruntów został uskuteczniiony w sposób następujący: wydelegowani ad hoc urzędnicy sporządzili spisy wszystkich w b. Królestwie ziem prywatnych i rządowych, wykazujące przestrzeń ziemi podług rodzaju tej uprawy. Dla obłożenia głównym podatkiem gruntowym ziemie dworskie podzielono na 5 klas. W celu poboru ustalono taryfę dla każdego powiatu. Dla oszacowania czystej intraty gruntowej w każdym powiecie obrano drogę pośrednią, wnoskując z cen kupna ziemi w danym powiecie. Na podstawie zebranych danych o cenach obrotowych ułożono szczegółową

²⁵⁹ Dobrowolny zasiłek płacony okazjonalnie przez zwolnione z podatków duchowieństwo, kiedy Sejm Rzeczypospolitej uchwalił podatek nadzwyczajny. Był odpowiednikiem hiberny.

taryfę wysokości podatku głównego w poszczególnych powiatach z podziałem ziemi na wspomniane 5 klas. Dla oznaczenia stosunku dochodowości powyższych pięciu klas użytkowych, posługiwano się przepisami instrukcji dla czynszowania włościan w dobrach rządowych. Przyjęto mianowicie za jednostkę podatkową ziemi V klasy, tj. najgorszą jak pastwiska, lasy, zarośla grunty orne, uprawiane i obsiewane tylko co lat trzy lub sześć żytem lub gryką itp. Ziemię klasy I liczono z 8 jedności, II za 3 1/2, III (łąki dwukośne) za 11, IV za 4 1/2 (łąki jednokośne). Dodatkowy podatek pierwotnie wynosił 35% głównego od roku 1906 podwyższonym został do 60%, obecnie za z mocy ustawy z 14 lipca 1920 r. wynosi: dla dóbr do 30 morgów 60%, a dla dóbr ponad 30 morgów – 100%. Dodatkowy ten podatek właściwie miał być określony oddzielną tabelą i przypadający na powiat kontyngent rozłożony pomiędzy kontrybuentów przez władze miejscowe przy współudziale osób wybranych z samych kontrybuentów. W praktyce jednak rozkład tego podatku został przeprowadzony przez władze skarbowe w stosunku 35% do głównego podatku gruntowego bez różniczkowania dóbr podlegających podatkowi. W ten sposób i obecnie dokonywa się pobór. Myślą przewodnią ustanowienia podatku dodatkowego był cel wyrównania wadliwości przy wymiarze podatku głównego, jego korektywą. W majątkach, gdzie kwota podatku głównego okazałaby się zbyt wygórowaną w stosunku do dochodowości gruntów, miano nałożyć niższą kwotę podatku dodatkowego i odwrotnie, z zachowaniem warunku, aby podatek dodatkowy w żadnym razie nie przewyższał sumy głównego podatku.

Podymne dworskie według zreformowanej w roku 1883 ustawy pobiera się od każdej oddzielnej, mieszkalnej lub mającej jakiegokolwiek-bądź przemysłowe lub handlowe znaczenie budowli na gruntach dworskich, z wyjątkami wskazanymi w ustawie; rozdzielone jest na dwa rodzaje: główne i dodatkowe. Zasada wymiaru głównego podymnego jest przestrzeń dóbr, w których znajdują się budowle. Zależnie od obszaru dobra podzielono na pięć kategorii. W każdej kategorii wprowadzone są dwie stawki podatku, wyższa i niższa. Pierwszej podlegają: główny dom mieszkalny, fabryki i wszelkiego rodzaju zakłady przemysłowe i handlowe. Pozostałe budowle płacą niższą stawkę, stanowiącą połowę wyższej. Dodatkowy podatek pobiera się w stosunku do sumy szacunku ubezpieczenia każdej budowli w wysokości 1%, z ograniczeniem, że jeżeli budowla ubezpieczona jest na sumę ponad 100 000 mk., to podatek pobiera się tylko od tej ostatniej kwoty.

Podatek gruntowy włościański wzorem dworskiego podzielony jest także na główny i dodatkowy, zasadą wymiaru jest rozległość i gatunek włościańskich gruntów użytkowych podzielonych na 4 klasy: do kl. I zaliczają się grunty orne najlepszej gleby, oraz grunty znajdujące się pod budynkami, podwórzami, ogrodami, sadami; do kl. II zaliczają się grunty orne średniej gleby; do III – łąki; wreszcie do IV – lasy, zarośla, pastwiska, wygony oraz ziemię liche, uprawiane i zasiewane co lat trzy lub sześć żytem lub gryką. Wysokość podatku określana

jest taryfą obliczoną według powiatów i klas gruntów i jest na ogół niższą od podatku dworskiego. Za jednostkę do opodatkowania uważana jest wieś. Rozkładu ogólnej sumy podatku głównego i dodatkowego pomiędzy pojedynczych płatników dokonywa w obrębie wsi jej zebranie gromadzkie. Do tego rozkładu władze skarbowe nie mieszają się.

Podymne włościańskie mechanicznie związane jest z podatkiem gruntowym z osad włościańskich. Wysokość stawek podatkowych zależną jest od przestrzeni osady włościańskiej, które podzielone są na 3 kategorie: 1) osady klasy pierwszej, zawierające po 15 lub więcej morgów gruntu użytkowego, płacące dawniej po 4 ruble, a obecnie z mocy ustawy z 14 lipca 1920 r. po mk. 69; 2) osady kl. II, zajmujące od 3 do 15 morgów ziemi – po 2 ruble, a obecnie zaś po 26 mk., 3) osady kl. III, mające mniej niż 3 morgi – po 1 rublu, a obecnie zaś po 13 mk. rocznie z każdej osady. Te same podatki i normy obowiązują także właściciele posiadłości w osadach utworzonych w roku 1869 z miast, ściśle mówiąc nieposiadających charakteru takich. Natomiast grunta znajdujące się w obrębie posiadłości miejskich, lecz poza granicami zabudowania, a służące do celów technicznych (ziemie uprawne, łąki, pastwiska, wygony, lasy i tp.) opłacają począwszy od roku 1904 podatek gruntowy dworski, w zamian podatku liwerunkowego.

Podatek gruntowy na obszarze b. zaboru austriackiego opiera się na ustawie z dnia 24 maja 1869 r., oraz na przepisach późniejszych i pobiera się od wszystkich gruntów, które mogą być użytkowane dla celów rolniczych wedle ich przeciętnej intraty, ustalonej katastrzem, poddawanym co lat 15 rewizji. W rzeczywistości rewizje takie b. nieznaczne zmiany wprowadziły. Od roku 1896 rewizja katastru nie miała miejsca. Także podstawą wymiaru podatku jest dochód katastralny z lat dawnych, jeszcze z połowy ubiegłego stulecia (ceny bowiem na zboże, które posłużyły do ustalenia dochodów przy pierwszych katastralnych pomiarach, były brane za lata 1859–1864). Przeprowadzenie zaś obecnie rewizji katastru, tak z racji wyjątkowego stanu ekonomicznego, jak zmieniających się z dnia na dzień warunków obiegu walutowego, a właściwie nieistnienia miernika, jakim winien być pieniądz, oraz wobec faktu wprowadzenia w życie reformy rolnej, nie byłoby wskazane.

Podatek domowo-klasowy w Małopolsce pobiera się na zasadzie ustawy z 23 lutego 1882 r. Podstawą wymiaru podatku jest ilość części mieszkalnych domu. Stawki podatkowe zostały podwyższone ustawą z 16 lipca 1920 r. i możliwie są zbliżone do norm podymnego obowiązującego w b. Królestwie Kongresowym.

Gdyby obciążenie podatkowe miało być dociągnięte do wysokości przedwojennej w Kongresówce, gdzie podatki gruntowe, tj. gruntowy główny wraz z dodatkowym oraz podymne, stanowiące uzupełnienie podatku gruntowego wynosiło średnio na 1 mórg 1 markę 6 fen. należałoby podwyższyć obecne normy podatkowe o 1500%, a w Małopolsce, gdzie obciążenie 1 morga gruntu podatkiem gruntowym i domowo-klasowym w gminach wiejskich, jako odmianą

podymnego istniejącego w Kongresówce, wraz z dodatkami na rzecz ciał autonomicznych, wynosiło przeszło 1 markę 70 fen., należałoby podnieść obecne normy podatków gruntowego i domowo-klasowego do 2800%.

Obciążenie podatkowe gruntów w Małopolsce obecnie cyfrowo wyraża się niżej o 14% od takiegoż w b. Królestwie, lecz uwzględnienie tej różnicy objaśnia się oprócz innej konstrukcji podatków, także niższą kulturą rolną w Małopolsce. Jak to widać ze sprawozdań Głównego Urzędu Statystycznego o zbiorach we wszystkich dzielnicach państwa, przeciętny zbiór z jednego morga w centnarach metrycznych wyraża się jako najwyższy w b. Dzielnicy Pruskiej, a najniższy w Małopolsce. I tak, według sprawozdania z końca września roku ubiegłego zbiór głównych rodzajów zbóż wynosił:

Pszenica:	b. dzielnica pruska	– 7,2,	b. Kongresówka	– 5,3,	Małopolska	– 4,2
Żyto:	”	”	”	4,4,	”	”
Jęczmień:	”	”	”	6,9,	”	”
Owies:	”	”	”	8,1,	”	”
					3,5,	2,9
					6,3,	4,9
					6,9,	5,9

Przerachowanie obecnej naszej waluty markowej w stosunku parytetowym do rzeczywistej wartości przeprowadzono według wartości marki złotej w styczniu 1921 r., tj. marka złota równa się 170 markom polskim, co jest względnie najkorzystniejszym dla marki polskiej stosunkiem i przy tem najprawdziwszym obrazem rzeczy. Waluta złota w ogólności zupełnie odpowiada cenom dewiz walut pełnowartościowych, jak np. frankom szwajcarskim. Różnica dewiz dolarowych wzwyż objaśnia się większym zapotrzebowaniem tychże w Europie i trudnościami przewozu złota. Ta okoliczność zresztą w Polsce ma i ten podkład, że wywóz złota jest zakazany.

Podstawą systemu monetarnego, jak to ostatecznie wykazała konferencja w Brukseli winno być złoto, w żadnym zaś wypadku nie może istnieć waluta papierowa bez wskazania relacji (papierowe mogą być tylko znaki obiegowe, czyli asygnaty, jednakże nie waluta). Oczywiście na pomoc kruszcom złota czy srebra może przyjść bilans czynny. Do takiego jednak bilansu handlowego nie mogą doprowadzić obecne nasze stosunki socjalno-polityczne.

Zmniejszenie się wartości naszej waluty oczywiście jest jak najszybciej realizowane, ze znaczną nadto jeszcze korzyścią dla siebie, przez wytwórców płodów rolnych i hodowlanych, spieniężających je po coraz wzrastających cenach na zboże, ziemniaki, bydło, trzodę, owce, drób, nabiał, wełnę, jaja, owoce itp.

Należy się teraz zastanowić, czy ustanowienie 900% dodatku do obecnych norm podatkowych usprawiedliwione jest wzrostem renty gruntowej, wynikającej z przewartościowania pieniądza, w którym opłaca się podatki, oraz za który zbywa się wytwórczość rolniczą. Jeżeli przyjmiemy, że wyrazem dochodowości własności rolnej jest pośrednio cena ziemi, jako skapitalizowana wartość renty, to przekonamy się, że wartość gruntów, tylko w większych kompleksach przy przerachowaniu otrzymywanych za nie obecnie kwot na walutę pełnowar-

tościową, jest niższą od wartości z lat bezpośrednio poprzedzających wojnę w r. 1914, a to z przyczyn powszechnie znanych, jak wskutek obawy wywłaszczenia, nieuregulowanych i niemiłych stosunków z robotnikami rolnymi itp., natomiast mniejsza własność osiąga ceny odpowiadające przedwojennym obliczonym na walutę złotą, znacznie przewyższającą ceny, istniejące w latach ustanowienia norm podatkowych (lata 1860–1870), które były przyjęte dla wypośrodkowania czystej intraty z gruntów.

Przyjmując dla obliczenia dochodowości gruntów obecną cenę średnio w sumie 10 000 mk. za 1 mórg, bez budynków, oraz inwentarzy żywych i martwych, otrzymywaną przy sprzedaży większych majątków (ceny sięgają 20 000 mk.) i podnosząc tę cenę o 100% tj. o wartość budynków i inwentarzy stanowiących całość gospodarczą, otrzymamy przeciętnie wartość gruntów większych majątków na 20 000 mk. na 1 mórg. Przy tym samym szacunku ziemi, jeżeli stanowi ona mniejszą własność, wartość całości gospodarczej podnosi się do 50 000 mk. za 1 mórg, gdyż według danych, zebranych przez Główny Urząd Ziemiański, stosunek wartości ziemi do ogólnego szacunku obiektu mniejszej własności, np. o przestrzeni 12–20 morgów, stanowi zaledwie 20–25%. Licząc, że czysty dochód wyraża się tylko w 6% od tego kapitału (przy dzisiejszych cenach na produkty rolne bez ryzyka można by przyjąć minimum 10%) to renta gruntowa wyrazi się: dla większej własności w 1200 markach z 1 morga, a dla małej własności w 3000 markach z 1 morga. Cyfry te są daleko niższe od rzeczywistych, szczególnie w odniesieniu do mniejszej własności. Również wysokość ta znajduje potwierdzenie w wysokości tenut dzierżawnych, płaconych za dzierżawę gruntów, oczywiście bez inwentarzy żywych i martwych, gdyż z reguły tylko takie bywają dzierżawy. Przeciętną wysokość tenuty dzierżawnej można przyjąć w wysokości 1 centnara metrycznego żyta z morga, gdyż nawet państwo zawiera kontrakty do wysokości 150 kg z morga, prywatni posiadacze gruntów osiągają tenuty wyższe jeszcze. Tenuta dzierżawna z reguły nie może stanowić więcej niż 1/3 ogólnego dochodu dzierżawcy osiąganego z dzierżawnego majątku, albowiem tenże musi mieć oprocentowany kapitał włożony w inwentarz żywy i martwy, oraz przyzwoite utrzymanie własne, które w znaczeniu podatkowym jest mianowicie czystą intratą. Licząc więc wartość centnara zboża po cenie kontyngentowej – 700 mk. otrzymamy rezultat, że 1 mórg ziemi niesie 2100 mk. czystej intraty.

Kwota ta w odniesieniu szczególnie do mniejszej własności jeszcze będzie daleką od rzeczywistej.

Gdy porównamy ceny na główne płody rolne i hodowlane, mające bezpośredni wpływ na wysokość renty gruntowej, to przekonamy się iż renta ta znakomicie wzrosła, gdyż normy podatkowe ustanawiane były przy cenach, np. żyta w b. Kongresówce 3 rub. 15 kop. za korzec, a w Małopolsce 5 guld. za centnar metryczny, gdy obecnie cena kontyngentowa wynosi 700 mk., w wolnym zaś handlu 6–8000 mk. za 100 kg. Taki sam stosunek jest i przy innych gatunkach

zboża, oraz przy ziemniakach. Ceny za funt żywej wagi bydła, które były w przybliżeniu 3–4 kopiejki – obecnie 150–250 mk., jaja sprzedawane po 1–2 kop. za sztukę – obecnie osiągają cenę 5–10 mk. itp., z czego wynika, że producenci wartość marki przy zbyciu swojej wytwórczości przerachowali nawet nie według równi – 1 marka złota = 170 mk. polskich, lecz znacznie niżej ją obliczają, co w pierwszym rzędzie spowodowało i powoduje podnoszenie się cen robocizny i wzrastania drożyzny. Sprzyjającą okolicznością dla rolników jest także ubycie państwa Rosyjskiego z jego zasobami produktów spożywczych i surowców z orbity europejskich interesów ekonomicznych.

Podatki gruntowe mają swoje źródło historyczne jako dziesięcina państwowa, gdyby więc państwo wybierało obecnie dziesięcinę w naturze w ilości 10% produkcji, to rachunek przedstawiałby się o wiele korzystniej dla niego, gdyż przyjmując za podstawę wyżej przytoczone rezultaty przeciętnych zbiorów i biorąc do obliczenia obszar b. Królestwa Polskiego, jako dzielnicę największą, a wykazującą rezultaty zbiorów pośrednich, to otrzymałoby:

53 kg pszenicy	po cenie kontyngentowej	7	mk. za 1 kg =	371	mk.
35 " żyta	" "	" "	" "	245	"
69 " owsa	" "	"	5 1/2	" "	379 "
63 " jęczmienia	" "	"	5 1/2	" "	346 "

wybierając zaś np. ziemniakami i przyjmując urodzaj ich średni 50 korcy z morga, otrzymałoby około 600–800 mk. z morga itp., gdy tymczasem według proponowanej normy łączne obciążenie 1 morga, już nawet z dodatkiem na rzecz powiatowych związków komunalnych, wyniesie 115 mk. 60 fen.

Przy tem należy zauważyć, że za podniesieniem, a ściślej mówiąc zbliżeniem do skali przedwojennej podatków gruntowych, obciążających klasę obywateli państwa niedotkniętą w ogólnej masie skutkami działań wojennych i inwazją bolszewicką w tym stopniu, jak to się stało z innymi warstwami ludności, lecz przeciwnie, których zdolność płatnicza znakomicie się wzmożła, przemawia również i ta okoliczność, iż istniejąca drożyzna środków spożywczych ma jedno z głównych swoich źródeł mianowicie w tem, że rolnicy nie płacąc podatków w tym stosunku do swoich przychodów co przed wojną, a wskutek tego, oraz z racji, że drobni rolnicy licząc na możliwość otrzymania ziemi po cenach minimalnych przy realizowaniu ustawy o reformie rolnej, a nie potrzebując gotówki i nie zabiegając o jej zdobycie, ociągają się ze sprzedażą płodów rolnych, spożywając je w ilościach o wiele większych na własne potrzeby, podczas gdy liczne inne warstwy ludności dziś nie są w stanie odżywiać się tak jak przed wojną. Powiększenie zaś konsumpcji przez 70% ludności musiało wywołać i wywołało niedobór dla pozostałych 30% – tem więcej, że większa własność zmuszona do wydawania służbie folwarcznej tytułem ordynarii zboża w ziarnie w ilości o 40% większej, niż to miało miejsce do roku 1919, z konieczności może dostarczyć na potrzeby armii, dużych miast i większych ośrodków przemysłowych

zboża w ilości o wiele mniejszej, niż to czyniła do końca roku 1918. Zmniejszenie to wyraża się dla samej Kongresówki co najmniej w 800 000 centnarów metrycznych. Gdy przedtem jeden robotnik rolniczy otrzymał przeciętnie 10–11 korcy zboża rocznie, to obecnie norma ta doszła średnio do 16 korcy.

Przekonywającym dowodem istnienia dobrobytu wśród rolników posiadających nawet najmniejsze kawałki gruntu, jest fakt trudności o robotników rolnych, którzy przy tem jeżeli i zgodzą się pracować z najmu, to każdą najmniejszą usługę każą sobie opłacać w niepomierne wprost wysokich kwotach. Taki stan rzeczy jest niewątpliwie wyrazem zasobności mieszkańców wsi w przeciwieństwie do większości mieszkańców miast, którzy wszystkie swoje dawne oszczędności zużyli na zakup środków spożywczych i w ten sposób stan posiadania przesunął się z miast do wsi, pieniądź ten jednakże został przez mieszkańców wsi unieruchomiony, z niezmierną stratą dla stanu ekonomicznego państwa.

Jeżeli porównamy obciążenie gospodarstw rolnych z przedsiębiorstwami przemysłowo-handlowymi w b. Królestwie, opłacającymi podatek przemysłowy, który dosięga: dla osób fizycznych 10–12% od dochodu (do 2% zasadniczego w postaci świadectw przemysłowych i do 10% dodatkowego od zysku), a dla jednostek prawnych, tj. spółek obowiązanych do sprawozdań publicznych – do 30%, to skonstatujemy, że np. zwyczajny sklepik spożywczy, mydlarnia, dystrybucja, lub t.p. handelek, obecnie opłaca podatku przemysłowego więcej, niż według projektowanej normy dla podatków gruntowych, opłacałoby pięciu gospodarzy rolnych posiadających 12-morgowe osady, dalej budka z wodą sodową opłaca więcej podatku przemysłowego od 20-morgowego gospodarstwa wiejskiego. W Małopolsce opodatkowanie przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych jest na ogół nieco niższe.

Dochody z kapitałów pieniężnych opodatkowane są podatkiem od kapitałów i rent w wysokości 10–18% (procenty od kapitałów płacą 10%, a kapitały hipotecznie zabezpieczone – 1% od wysokości kapitału, co stanowi 12–18% dochodu).

Porównać obciążenie podatkiem gruntowym i budynkowym obowiązującym na obszarze b. zaboru pruskiego z obciążeniem tegoż rodzaju podatkami w b. Królestwie Polskim i Małopolsce trudno jest przede wszystkim dla tego, że tam miarodajnym dla opodatkowania jest czysty zysk każdej parceli, tj. nadwyżka pozostająca po odciążeniu od zysku brutto kosztów gospodarstwa i odsetek od kapitału złożonego w budynkach i inwentarzu. Podatek dochodzi do 9–10% czystego zysku i pobieranym jest na rzecz organów samorządowych. Podatek od budynków jest pobierany nie tylko od budynków mieszkalnych, lecz i wszystkich innych – i tu szczególnie trudno jest porównać np. z podymnem lub domowo-klasowym, pobieranymi wyłącznie od domów mieszkalnych (w b. Królestwie jeszcze i od zakładów przemysłowo-handlowych). Poza tem grunta mogą być w miarę potrzeb obciążone samoistnymi podatkami na rzecz gmin i szkół, oprócz dodatków procentowych komunalnych oraz

kościelnych i wyznaniowych. Zebranie danych i ustalenie wysokości przeciętnego obciążenia dodatkami lub samoistnymi podatkami posiadłości ziemskich na potrzeby samorządów, wymagałoby długiego czasu, a mimo to z uwagi na swą różnorodność nie dałoby wiernego odzwierciedlenia porównania z obciążeniem w pozostałych dzielnicach państwa. Nadto w b. zaborze pruskim obowiązuje podatek od posiadłości, nieznanym w pozostałych częściach państwa. Przy tem nie można pominąć milczeniem znacznie odmiennych stosunków ekonomicznych w tej dzielnicy.

Wobec powyższego słusznie można twierdzić, że projektowany 900% dodatek do podatków gruntowych jest tylko częścią tej usprawiedliwionej i słusznej daniny państwowej, jaką rolnictwo winno i jest w stanie ponosić na rzecz skarbu państwa, znajdującego się w tak trudnych warunkach finansowych. Wysokość tego dodatku choć w pewnej mierze zbliży opodatkowanie renty gruntowej do stopy określonej w momencie wprowadzenia tych podatków, a uważanej już wtedy za b. umiarkowaną, gdy tymczasem obecnie cała kultura rolna w porównaniu z latami 1860–1870 poszła naprzód, zwiększyły się plony, a nade wszystko wprost fantastycznie wzrosły ceny na wytwórczość rolniczą.

Dotychczasowy wpływ z podatków gruntowych według norm przepisanych ustawami z dn. 14 i 16 lipca 1920 z uwzględnieniem konieczności umorzenia około 20% z ogólnego wymiaru, a to z tytułu szkód spowodowanych działaniami wojennymi, wyniesie w okrągłych cyfrach:

w b. Królestwie	podatku	gruntowego	–	140 000 000
		podymnego	–	36 000 000
w Małopolsce	podatku	gruntowego	–	90 000 000
		domowo-klasowego	–	14 000 000
				<u>280 000 000</u>

Wynik finansowy projektowanego dodatku po uwzględnieniu uwolnienia od obowiązku płacenia tegoż właścicieli gruntów dotkniętych skutkami działań wojennych i rekwizycji bolszewickich w wysokości około 20%, a to w myśl art. 6 projektu ustawy, wyrazi się przypuszczalnie w sumie około:

w b. Królestwie Polskim	–	1 600 000 000
w Małopolsce	–	940 000 000

Razem 2 540 000 000 Mk., co stanowić będzie pokaźny zasiłek dla skarbu i przytem dodatek ten będzie analogicznym z pobieranym już od dawna jako agio w odniesieniu do opłat celnych.

Nie obojętną dla Skarbu państwa jest okoliczność, że wymiar i pobór podatków gruntowych jest względnie łatwym i może być szybko dokonany, co przy obecnym nie dość licznym aparacie administracji skarbowej, obciążonym nadto wymiarem całego szeregu podatków, ma pierwszorzędne znaczenie. Szybki zaś wpływ podatku, wobec stałego obniżania się zdolności nabywczej marki, ma zasadnicze znaczenie.

O trudnościach zaś płatniczych dla większości kontrybuentów nie można nawet mówić, gdyż nawet najmniejszy rolnik rozporządza dziś znacznymi zasobami gotówki, zresztą wszak przed wojną gospodarz 20-morgowy na zapłacenie podatków w Kongresówce musiał sprzedać 3–5 korcy żyta lub 20 korcy kartofli, dziś zaś wystarczy mu 30–50 kg żyta lub 3–4 kopy jaj, albo kilka sztuk drobiu, a jeżeli sprzeda wieprza to suma osiągnięta ze sprzedaży wystarczy mu na 10-letni podatek itp. Co do tego więc Ministerstwo Skarbu nie może przewidywać trudności, byleby obywatele państwa tej najliczniejszej kategorii zechcieli zrozumieć swój obowiązek wobec własnego państwa.

Porównawcze obciążenie na 1 mórg w markach z uwzględnieniem wartości marki polskiej w stosunku do wartości marki złotej.

Do obrachunku przyjęto: 1 marka złota – 170 marek polskich według średniego kursu istniejącego w styczniu 1921 r.

	w b. Królestwie Polskim				w Małopolsce (b. Galicji)			
	Podatków gruntowych łącznie z podrymym	Dotatków do głównych podatków gruntowych i podrymym na rzecz powiatowych związków komunalnych	Łącznie	Co stanowi przy obliczeniu na walutę złotą lub pełnowartościową	Podatku gruntowego łącznie z domowo-klasowym od domów położonych w gminach wiejskich	Dotatków do tych podatków na rzecz ciał samorządowych	Łącznie	Co stanowi przy obliczeniu na walutę złotą lub pełnowartościową
Płacono do roku 1915	1,068	–	1,068	1,068	0,85	0,85*	1,70	1,70
Obecnie zgodnie z ustawą z dn. 14/VII 1920 r.	10,96	6,00	16,96	0,100	9,78	4,89	14,67	0,086
Łącznie z projektowanym dodatkiem w formie 900% dodatku.	109,60	6,00	115,60	0,680	97,80	4,89	102,69	0,604

* Dodatki na rzecz ciał samorządowych przyjęto w wysokości tylko 100% podatków gruntowego i domowo-klasowego w której to ofercie mieści się 72% na rzecz funduszu krajowego. Zresztą kwota ta raczej była wyższą, lecz skutek niejednorodności we wszystkich gminach trudno ścisłą ustalić. Korony przyrachowano w stosunku wtedy istniejącym 1 korona – 0,85 marki.

Wyżej wymienione powiaty przed wojną nie wchodziły terytorialnie w skład Królestwa Polskiego i dlatego tam pobierany był podatek gruntowy obowiązujący w przeważającej części guberni cesarstwa rosyjskiego na zasadzie ustawy zawartej w art. 5–36 rosyjskiej ustawy o podat[kach] bezpośr[nich]. Podatek gruntowy według tej ustawy wyznaczany był przez Ministra Finansów w ogólnej sumie na gubernię przez pomnożenie przestrzeni w dziesiątych gruntów użytkowych i lasów na przeciętną stawkę podatkową, wskazaną w wykazie, zatwierdzonym w porządku prawodawczym, a stanowiącym integralną część ustawy. Kwotę wyznaczoną na gubernię zebranie ziemskie rozdzielało na powiaty, a w tych ostatnich zarządy ziemskie bądź równorzędne im urzędy wskazane w art. 7 i uwagach do tegoż raportowały podatek na grunta poszczególnych własności, stosownie do przestrzeni, wartości lub dochodowości tych gruntów według zasad przepisanych przez zebrania ziemskie w celach poboru podatków ziemskich.

Ponieważ w powiatach tych niema jakichkolwiek katastrów gruntowych z podziałem na klasy gleby lub sposobu ich użytkowania nie można więc rozciągnąć na nie podatku gruntowego obowiązującego na obszarze b. Królestwa Polskiego, przeto jest koniecznem pozostawić porządek poboru podatku gruntowego praktykowany tam przed wojną, do którego ludność już się przyzwyczaiła. Należy jednakże wskutek zmienionych warunków obiegu walutowego, małej wartości naszej marki, a także bardzo niskiej normy podatku, jaka obowiązywała w b. guberni Grodzieńskiej, w skład której wchodziły i wyżej wzmiankowane powiaty, mianowicie 7 1/2 kopiejek z dziesiątyny, podwyższonej następnie uchwałą rady Ministrów zatwierdzoną przez cesarza w dniu 24 grudnia 1914 r. do 13 kop. z dziesiątyny – stawkę podatkową podnieść odpowiednio do obecnych warunków, upodobniając jej wysokość do przeciętnej wysokości w sąsiednich powiatach b. Kongresówki.

Pozatem należy upoważnić Rząd do ustanowienia organów z pośród administracji powiatowej, mających dokonać repartycji ogólnej sumy podatku wyznaczonej na powiat między poszczególne grunta.

W tym celu proponuje się zamieścić w projekcie ustawy o pborze na rzecz Skarbu Państwa dodatków do podatków gruntowych, podymnego i domowo-klasowego, dodatkowego artykułu następującej treści:

Art. 6.

Upoważnia się Radę Ministrów: 1) do określenia na lata 1920 i 1921 wysokości państwowego podatku gruntowego w myśl przepisu art. 6 rosyjskiej ustawy o podatkach bezpośrednich (Zbiór Praw tom V wyd. 1903 r.) z gruntów użytkowych i lasów, położonych na obszarze powiatów Białostockiego, Bielskiego i Sokólskiego, przyczem wysokość tego podatku nie może być wyższa od przeciętnej normy obowiązującej w sąsiednich powiatach b. Królestwa Polskiego w tych samych latach i 2) do ustanowienia odpowiednich organów w zamian

wymienionych w art. 7 i uwadze do tegoż artykułu powołanej ustawy dla dokonania repartycji, wyznaczonej przez Ministra Skarbu na powiat sumy podatku na poszczególne grunta.

°Alegat [5a]°

[Uzasadnienie wniosku Ministerstwa Skarbu w przedmiocie projektu ustawy o Skarbie Narodowym]

Uzasadnienie

Gromadzone przez czynniki rządowe złoto i srebro w całkowitej swej masie nie posiada dotychczas ustawowo zastrzeżonego przeznaczenia, jedynie dla złota i srebra, zgromadzonego w drodze ofiar prywatnych na Skarb Narodowy, jest, na mocy dekretu z dnia 29 stycznia 1919 r. zastrzeżona nietykalność, nietykalność ta obejmuje nawet dewizy obce, sumy gotówkowe itp. walory, których przeznaczeniem jest pozostawanie w obiegu nie zaś deponowanie.

Należy więc stworzyć fundusz nietykalny, składający się wyłącznie z kruszców szlachetnych monetarnych (złota i srebra) i zwolnienie od innych walorów, mogących być jedynie surogatem podkładu walutowego, lub nie nadających się do przechowywania w skarbcu, jako niepoddających się żadnej kontroli; przedmioty złote i srebrne, często tylko z częściami złotymi i srebrnymi, oraz kamieniami, a więc niemogące być określone nawet według wagi, i mało pakowne, winny być przetopione, a ewentualnie, o ile jest to korzystniejsze, spieniężone, i zastąpione sztabami złotymi i srebrnymi, które można łatwo utrzymać w ewidencji. Jest to tem bardziej konieczne, że skarbiec PKKP jest nader szczupły, co jeszcze bardziej utrudnia przechowywanie i kontrolę.

Do Skarbu Narodowego powinny być przelane wszystkie zapasy złota i srebra, zgromadzone przez urzędy oraz instytucje państwowe z jakichkolwiek bądź tytułów za zwrotem ewentualnych kosztów nabycia; złoto i srebro składane jako ofiary na specjalne cele, winno być przez fundusz Skarbu Narodowego wykupywane. Pozatem, bardzo wskazaną jest akcja skupu złota i srebra od zgłaszających się, po cenach nieco niższych od rynkowych, gdyż b. liczne osoby, których możność finansową przekraczałoby złożenie bezpłatnie posiadanego złota i srebra na Skarb, chętnie oddadzą te kruszce Skarbowi za cenę tańszą od rynkowej.

Celem uzyskania funduszy na wykup złota i srebra od instytucji państwowych na Skarb od osób prywatnych projektuje się dokonanie na cel ten emisji banknotów, poza ogólnie dozwolonym kontyngensem tak, jak to było ustawą z dnia 26 marca 1920 r. (Dz.U. Nr 31/179) ustalone dla banknotów przeznaczonych na skup weksli, dewiz oraz kruszców szlachetnych bezpośrednio przez PKKP, który to skup odnośnie złota i srebra z chwilą wprowadzenia projektowanej

ustawy, będzie prowadzony nie na własny PKKP rachunek, lecz na rachunek Skarbu Narodowego. Na zabezpieczenie tej emisji Ministerstwo Skarbu składać będzie w PKKP specjalne zobowiązania. Dla zarządu Skarbem Narodowym projektuje się utworzenie osobnej „Komisji Skarbu Narodowego”, złożonej z przedstawicieli: Sejmu Ustawodawczego, Ministerstwa Skarbu, Najwyższej Izby Kontroli Państwa, Głównego Urzędu Probierczego i Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej. Komisja ta nie będzie potrzebować specjalnego aparatu wykonawczego, gdyż funkcje wykonawcze obejmie PKKP, której w myśl projektu powierza się bezpośrednią administrację Skarbem Narodowym.

Do powyższych celów, tj.: a) skoncentrowania wszystkich zapasów złota i srebra w jednym funduszu nietykalnym Skarbu Narodowego, b) uwolnienia Skarbu Narodowego od przedmiotów, nie nadających się do przechowywania węgla, c) umożliwienia skupu złota i srebra dla Skarbu Narodowego przez dostarczenie odpowiednich funduszy – zmierza projektowana ustawa.

°Alegat [6a]°

[Uzasadnienie projektu ustawy o podatku giełdowym]

UZASADNIENIE

Projektowana ustawa ma na celu przede wszystkim opodatkowanie obrotów papierami wartościowymi na obszarze b. okupacji austriacko-węgierskiej, na którym danina taka jeszcze nie istnieje, następnie: zwiększenie dochodów państwa z tego źródła na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Temu drugiemu celowi służy podwyższenie stawek. Projekt odróżnia dwie stawki: dla akcji i kuksów²⁶⁰ w wysokości 3%, dla papierów wartościowych innego rodzaju w wysokości 1%. Pierwsza z tych stawek jest wprawdzie o 1% wyższa od najwyższej ze stawek, obowiązujących obecnie w Polsce, mianowicie od stawki 2% przewidzianej w poz. 4a (ustęp 5) taryfy stemplowej niemieckiej atoli stawka projektowana nie jest zupełną nowością, gdyż spotykamy ją już w projekcie niemieckiego Ministra Skarbu z roku 1918 (druk parlamentu niemieckiego Nr 1463 str. 12). Stawka 1% przewidziana jest w powołanej poz. 4a, w ustępie 4.

Do polepszenia wyniku finansowego zmierza również – o ile chodzi o b. dzielnicę austriacką – zmiana zasady, wypowiedzianej w § 4 ustawy austriackiej o podatku od obrotu papierami wartościowymi. Podstawa wymiaru będzie – jak to już było dotąd według prawa niemieckiego i okupacyjnego niemieckiego i jak już jest obecnie w Rzeczypospolitej austriackiej (§ 4 tekstu ogłoszonego

²⁶⁰ Być może: szusów.

w Nr 469 Dz.P.P. z r. 1919) – cena sprzedaży względnie kurs giełdowy, nie zaś „jednostka giełdowa” (Schluss).

Zamierzona reforma może być przeprowadzona bądź przez znowelowanie przepisów o podatku giełdowym, obowiązujących obecnie w poszczególnych dzielnicach (rozp[orządzenie] b. Gen. Gub. niem. z dn. 16 marca 1918 r. Dz. Rozp[orządzeń] Nr 109 poz. 461; ustawa austriacka z dn. 9 marca 1897 r. Dz.P.P. Nr 195; §§ 18–33 oraz poz. tar[yfy] 4a ustawy stemplowej niemieckiej) bądź przez uchylenie wszystkich przepisów dotychczasowych i zastąpienie ich ustawą jednolitą. Rzecz jasna, sposób drugi jest ze wszech miar lepszy. Projektowana ustawa, będąc jednolitą i czyniąc zadość coraz głośniejszym tendencjom windykacyjnym, ma jednak charakter tymczasowy. Odpowiada ona obecnym stosunkom faktycznym, temu stanowi rzeczy, jaki pod wpływem tych stosunków wytworzył się w dziedzinie transakcyj papierami wartościowymi. Z tego punktu widzenia oceniać trzeba fakt, że projektowana ustawa jest znacznie mniej skomplikowana niż odpowiednie przepisy niemieckie i austriackie, że np. nie zawiera tak szczegółowych postanowień o interesach premiovych i prolongacyjnych, jakie znajdujemy w ustawie austriackiej. Gdy z czasem w ramach nowej ustawy giełdowej skryształizują się ostatecznie formy i warunki czynności giełdowych, wypadnie także ustawę niniejszem projektowaną poddać rewizji.

Projekt niniejszy nie zawiera żadnych przepisów o obrotach walutowych, opodatkowanie ich na razie nie jest zamierzone, (w szczególności przestaną obowiązywać w b. dzielnicy pruskiej, wraz z całą pozycją 4a taryfy stemplowej niemieckiej – przepisy zawarte w ustępie 6 tej pozycji, oraz w ustępie 3 działu pod napisem „Uwolnienia”; w myśl tych przepisów transakcje dostawne, mające za przedmiot zagraniczne pieniądze lub banknoty, podlegają „opłacie stemplowej” w wysokości 2/10‰: norma ta jest zresztą dziś mało aktualną, gdyż interesy dostawne mające za przedmiot waluty, obecnie prawie wcale się nie zdarzają). Ministerstwo Skarbu jest zdana, że chwila obecna, w której sprawa uregulowania obrotów dewizowych ciągle jeszcze nie jest wyjaśniona, nie nadaje się też do rozstrzygnięcia kwestii opodatkowania tych obrotów.

Do art. 1.

1. Zakres przedmiotowy podatku giełdowego jest bardzo obszerny według prawa niemieckiego: obejmuje bowiem zasadniczo wszelkie umowy o odpłatne nabycie papierów wartościowych. O wiele powściągliwszem ale też bardziej życiowem jest prawo austriackie. Według niego podlegają podatkowi przede wszystkim czynności zawarte na giełdzie. Pozagiełdowe zaś tylko wówczas gdy przynajmniej jeden z kontrahentów zajmuje się zawodowo handlem papierami wartościowymi lub gdy umowa przyszła do skutku za pośrednictwem maklera, wreszcie gdy chodzi o czynności reportowe lub deportowe (Kostgeschäfte) lub czynności polegające na przekazaniu obowiązku dostarczenia lub odbioru

papierów wartościowych, obowiązku wynikającego z innej czynności giełdowej lub pozagiełdowej. (§§ 9–16 i 21 ustawy austriackiej) Ministerstwo Skarbu jest zdania, że czynności pozagiełdowe, w których nie uczestniczy ani kupiec, do którego zakresu należy handel papierami wartościowymi, ani makler, są ze stanowiska podatkowego trudno uchwytne, a rozciągnięcie obowiązku podatkowego na tę grupę umów nie tylko skomplikowałoby ustawę lecz też utrudniłoby jej wykonanie.

2. Z podobnych pobudek: z dążności do uproszczenia ustawy wynikało, że w art. 1 określono wzorem prawa niemieckiego już samo zawarcie umowy jako przedmiot podatku, nie przyjęto więc zasady prawa austriackiego, według której opodatkowaniu podlega dopiero wykonanie umowy (dostarczenie papierów wartościowych); prawo austriackie przewiduje zresztą wyjątki od tej zasady, co do interesów premiowych (§ 1 część 4) oraz co do umów, zawartych przy współdziałaniu maklera (§ 1).

3. Brzmienie art. 1 nasuwa kwestię, co należy rozumieć przez „papiery wartościowe”, czy mianowicie ustawa ma dotyczyć wszelkich dokumentów, które nauka określa jako papiery wartościowe.

Zarówno według prawa niemieckiego jak austriackiego zakres podatku giełdowego jest znacznie ciaśniejszy od zakresu, które obejmuje naukowe pojęcie papierów wartościowych. Co do sformułowania tej myśli każde z tych dwu ustawodawstw poszło drogą odmienną. Prawo niemieckie wymienia rodzaje papierów, których dotyczą normy o podatku giełdowym oraz daje definicję „obligacji” (Schuldverschreibung) tudzież obligacji rentowej (Rentenschreibung poz. 4 taryfy stemplowej, ustęp 1 działu pod nazwą „Dodatki” w związku z poz. 2). Już sam fakt, że definicja ta w ustawie z 1918 r. brzmi inaczej niż poprzednio, wskazuje, że sposób obrany przez ustawodawstwo niemieckie nie jest trafny. Z motywów ustawy z 1918 r. (druk parlamentu niemieckiego Nr 1463 str. 35) wynika, że definicja poprzednia spowodowała judykaturę niekorzystną dla skarbu państwa. Definicja zaś obecna jest rozwlekła i kazuistyczna i także z tego powodu nie nadaje się do recepcji.

O wiele prostszym jest sposób zastosowany w ustawie austriackiej, która w § 1 mówi ogólnikowo o „papierach wartościowych”, a w § 2 wymienia te papiery, których obrót nie podlega opodatkowaniu. Odnosną normę prawa austriackiego przejęto jako ustęp 2 artykułu 7 z następującymi zmianami stylistycznymi: opuszczono wzmiankę o kruszcach szlachetnych w postaci monet lub w stanie nieprzerobionym, gdyż one oczywiście nie są papierami wartościowymi; wyrażenie „weksle wystawione w kraju” (inländische Wechsel) zastąpiono ogólnikowym określeniem „weksle”, gdy akcentowanie krajowego pochodzenia weksli mogłoby dać powód do nieporozumień wobec tego zaś nie może ostać się określenie „dewizy”, które zastąpiono wymianieniem czeków oraz wyrażeniem „papierowe środki płatnicze w walucie zagranicznej”.

Art. 2.

Wzorowany na ustępie 3 działu „Dodatki” pozycji 3 tar[yfy] stempl[owej] niem.

Do art. 3--7.

Art. 3 wzorowany na § 1 części ostatniej ust[awy] austr.; art. 4 na § 19 części trzeciej, ust[awy] stempl[owej] niem. i § 1 części przedostatniej ust[awy] austr.; art. 5 na § 19, części drugiej ust[awy] stempl[owej] niem. oraz § 1, części drugiej oraz § 14 części drugiej ust[awy] austr.; art. 6 na § 19, części pierwszej niem. ust[awy] stempl[owej], art. 7 na § 25 oraz na ustępie 2 działu „Uwolnienia” poz. tar[yfy] 4 ust[awy] stempl[owej] niem. tudzież na § 2 ust[awy] austr.

Do art. 8.

Umowa o sprzedaż lub zamianę papierów wartościowych zawierana bywa często między kontrahentami, zamieszkałymi w różnych miejscowościach, a zatem w drodze korespondencji. Pisma sporządzane przy takiej sposobności mogą mieć znamiona dokumentów, podlegających zasadniczo opłacie (należytości) stemplowej. Również wówczas, gdy obaj kontrahenci znajdują się w tej samej miejscowości, bywa czasem umowa stwierdzana za pomocą takiego dokumentu; o ile chodzi o interesy dostawne, do których ma zastosowanie prawo prywatne rosyjskie, udokumentowanie jest obowiązkowe (art. 1742 prawa cywilnego, tom X, część pierwsza Zb[ioru] Pr[aw]). Powstaje kwestia, czy umowy takie podlegać mają „opłacie stemplowej” czy „podatkowi giełdowemu”, czy obu daninom.

Według prawa austriackiego (§ 36) stosują się do umów tego rodzaju przepisy o należyciach stemplowych, niezależnie od obowiązku uiszczenia podatku giełdowego. Nie wynika jednak z tego, że transakcje, o których mowa, w każdym wypadku podlegają obu daninom, przeważnie bowiem stosuje się w takich razach § 9 ustawy z dn. 29 lutego 1864, Dz.P.P. Nr 20, w myśl którego polegają należycia stemplowej umowy, ubrane w formę listu, o ile wysyłający list, jest kupcem, a dana transakcja wchodzi w zakres jego przedsiębiorstwa.

Według prawa niemieckiego (§ 30 ust[awy] stempl[owej]) od transakcyj podlegających podatkowi giełdowemu (tj. daninie, przewidzianej w poz. 4 tar[yfy] stempl[owej], a ustanowionej na terenie Rzeszy) zasadniczo nie mogą być pobierane żadne daniny na rzecz państw związkowych.

Pobór takiej daniny zasadniczo nie może mieć miejsca także w razie stwierdzenia umowy za pomocą formalnego dokumentu. Jest on dopuszczalny tylko wyjątkowo, mianowicie wówczas, gdy opłata stemplowa, przewidziana w prawie partykularnem uzasadnia się rodzajem świadczenia wzajemnego (np. umowa, mocą której jedna ze stron zobowiązuje się do dania papierów wartościowych, druga zaś w zamian za to do dania nieruchomości, podlega zarówno „opłacie stemplowej” na rzecz Rzeszy tj. tej daninie, którą w niniejszem uzasadnieniu

określamy jako „podatek giełdowy”, a nadto „opłacie stemplowej” partykularnej, ustanowionej co do umów o przeniesieniu własności rzeczy nieruchomości).

W projekcie niniejszym obrano drogę pośrednią, zwalniając od „opłaty stemplowej”, sprzedaż papierów wartościowych, oraz ich zamianę na papiery wartościowe innego rodzaju, co odpowiada mniej więcej obecnemu stanowi prawnemu, oraz zwalniając od podatku giełdowego „umowy innego rodzaju, o ile podlegają opłacie” (należności stemplowej). Przy tej drugiej grupie pobór obu danin stanowiłby nieuzasadnione upośledzenie odnośnych transakcyj w porównaniu z tymi, przy których przedmiotem obrotu nie są papiery wartościowe, lecz rzecz innego rodzaju. Wypadki grupy drugiej będą zresztą rzadkie wobec ograniczenia zakresu przedmiotowego, o którym mowa w ustępie 1 uwag do art. 1; część druga art. 8 będzie stosowana np. gdy kupiec zajmujący się zawodowo handlem papierami wartościowymi, wnosi takie papiery do spółki firmowej (jawnej handlowej).

Część przedostatnia art. 8 wzorowana na § 35 ust[awy] austr. oraz na § 8 rozporządzenia okupacyjnego niemieckiego.

Część ostatnia art. 8 potrzebna dlatego, ponieważ według prawa rosyjskiego interes dostawny (postawka) nigdy nie jest uważany za kupno, lecz stanowi umowę sui generis, stojącą na równi z umową o dzieło (podrjad) (art. 1737 i 1728 w przeciwieństwie do art. 1384).

Do art. 9.

Część pierwsza wzorowana na § 4 nowej ustawy austriackiej (Dz.P.P. Nr 469 z 1919 r.).

Część druga znajdzie zastosowanie np. wówczas, gdy skutek umowy o „premię za otrzymanie” (prime pour recevoir, Rückprämie) cena sprzedaży ustanowiona jest w sumie, która jest niższa od kursu giełdowego o kwotę premii.

Część przedostatnia i ostatnia wzorowana jest na §6 ust. austr. oraz na postanowieniach, zawartych w kolumnie 4 poz. 4a taryfy stemplowej niemieckiej.

Art. 10.

Wzorowany na § 19, części pierwszej ust[awy] stempl[owej] niem. znajdzie zastosowanie np. przy interesach „dopłatnych” (Nochgeschäfte).

Art. 13.

wzorowany na § 20 ust[awy] stempl[owej] niem., art. 14 na § 23 ust[awy] austr.

Art. 15–18.

dotyczące sposobu uiszczenia i kontroli są przepisami ramowymi i mają na celu umożliwić przystosowanie tych dwu przedmiotów do zmiennych stosunków faktycznych.

W prawie obecnem rejestracja transakcyj, podlegających podatкови giełdowemu, przewidziana jest w § 17 ust[awy] austr. oraz w § 26 a) ust. stempl. niem., obowiązek zaś wystawienia dokumentów stwierdzających zawarcie lub wykonanie umowy oraz wzajemna kontrola kontrahentów w §§ 9–14, 21 i 29 ust[awy] austr. tudzież w §§ 21–23 i 26 ust[awy] stempl[owej] niem. Co do jednej i tej samej grupy transakcyj mogą być stosowane obywa środki kontroli (§ 84 przepisów wykonawczych do niem. ust[awy] stempl[owej]).

°Alegat [8a]°

[Uzasadnienie wniosku nagłego Ministerstwa Skarbu w sprawie przedłożenia pod obrady Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o rejestracji i stemplowaniu tytułów długu przedwojennego Austrii i Węgier]

Uzasadnienie

Traktat pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi i Austrią podpisanym w Saint Germain en Lay[e] z dnia 10 września 1919 r. zawiera w art. 203 i w aneksie do tegoż artykułu postanowienia, co do rejestracji, stemplowania i podziału długu przedwojennego Austrii. W myśl tych postanowień każde z Państw tzw. „sukcesyjnych” tj. każde z państw, któremu jedno z terytoriów b. Monarchii Austrii węgierskiej zostało oddane oraz każde z Państw powstałych z rozczłonkowania tej monarchii włączając w to Austrię, będzie musiało wziąć na siebie odpowiedzialność za część dawnego (tego jaki był 28 lipca 1914 r.) długu austriackiego:

- a) ubezpieczonego dobrami oddanymi rzeczonemu Państwu i
- b) niezabezpieczonego długu austriackiego.

Podział ad. b) będzie dokonany przez Komisję Odszkodowań na podstawie przeciętnej trzech lat finansowych 1911, 1912 i 1913 według stosunku pomiędzy dochodami z danego terytorium i całością dochodów z całej monarchii.

Wybór dochodów najlepiej obrazujących stan finansowy pozostawiony jest Komisji Odszkodowań.

Przy najkorzystniejszym dla Polski podziale – według normy podatku zarobkowego – część długu niezabezpieczonego, przypadającego na Polskę wyniesie około 6% ogółu, przy mniej korzystnym – według ogólnych norm podatkowych około 12,14% za dług specjalnie zabezpieczony dobrami, na jego terytorium położonymi – będzie każde z państw odpowiedzialne bezpośrednio wobec posiadaczy odnośnych walorów. Za dług niezabezpieczony takimi dobrami, będzie państwo odpowiedzialne bezpośrednio tylko wobec posiadaczy tych walorów, które znajdują się na jego terytorium; ewentualną nadwyżkę będzie musiało

to państwo oddać Komisji Odszkodowań, celem spłaty przez nią tym państwom, które posiadają nadmiar odnośnych walorów, oraz zagranicznych (stosunku do b. monarchii austriacko-węgierskiej) posiadaczom walorów. W celu więc skontyngentowania ilości walorów dawnego niezabezpieczonego długu Austro-Węgier, znajdujących się na terytorium każdego państwa sukcesyjnego, każde takie państwo obowiązane jest zarejestrować i ostemplować walory tego długu, znajdującego się na jego terytorium, w terminie przez Komisję Odszkodowań wyznaczonym na 16 kwietnia 1921 roku.

Ponieważ według przybliżonych obliczeń ilość walorów dawnego niezabezpieczonego długu Austrii i Węgier, znajdujących się na terytorium Polski wynosi nie powyżej 3% ogółu, należy się spodziewać, że Polska będzie zmuszona nader znaczne sumy przelać do Komisji Odszkodowań, celem wyrównania brakującej części przypadającego nań długu. Wobec tego projekt obejmuje nie tylko rejestrację i stemplowanie walorów, znajdujących się na terytorium Polski, lecz również rejestrację walorów, będących własnością obywateli polskich a znajdujących się poza granicami Polski. Do tej ostatniej kategorii należeć będą przede wszystkim walory zdeponowane przez obywateli polskich w bankach w Wiedniu i (w mniejszej ilości) w Pradze. Dane z tej ostatniej rejestracji zostaną przedstawione Komisji Odszkodowań w celu uzyskania zezwolenia na przyjęcie bezpośrednio przez Rząd Polski odpowiedzialności za odnośne walory. Ponadto projekt przewiduje rejestrację tytułów długu nie tylko niezabezpieczonego, lecz również i zabezpieczonego, gdyż podział długu na zabezpieczony i niezabezpieczony nie został jeszcze przez Komisję Odszkodowań dokonany.

Nagłość wniosku uzasadnia konieczność ukończenia czynności rejestracji i stemplowania najpóźniej w terminie wyznaczonym przez Komisję Odszkodowań tj. w dniu 16 kwietnia 1921 roku, a więc rozpoczęcia tej rejestracji najpóźniej w dniu 16 kwietnia 1921 r.

Konieczność pozostawienia pewnego czasu do wydania ustawy do rozpoczęcia rejestracji i stemplowania i prace przygotowawcze, czyni wniosek jeszcze tem bardziej nagłym.

Warszawa, dnia 2 marca 1921 roku.

MINISTER SKARBU

^fSteczkowski^f

Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprzedaży państwowych majątków górniczych położonych w ziemi Radomskiej; Krótkie sprawozdanie o obecnym stanie Państwowych majątków górniczych w ziemi Radomskiej

W n i o s e k

Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprzedaży państwowych majątków górniczych położonych w ziemi Radomskiej

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rada Ministrów akceptując uchwałę Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 5 lutego 1921 w sprawie sprzedaży państwowych majątków górniczych, położonych w ziemi Radomskiej, upoważnia Ministerstwo Przemysłu i Handlu do sprzedania państwowych majątków górniczych: Rejów, Samsonów, Bzin, Sielpia i Białogon łącznie lub oddzielnie i to z zachowaniem przepisanych prawnych formalności, czy to drogą publicznego przetargu, czy też za pośrednictwem zebrania konkurencyjnych ofert, mając jednocześnie na uwadze wybór osób lub firm, dających największą rękojmię podniesienia okolicznego przemysłu i racjonalnego wykorzystania rud, minerałów, kamieniołomów, etc. dla celów przemysłowych.

Minister

w/z

g...g

Uzasadnienie

Zakłady majątków górniczych w ziemi Radomskiej, które pracowały w XIX wieku dla przemysłu żelaznego na węglu drzewnym, następnie zaś, ze zmianą ogólnych warunków produkcji zostały zaniechane i pozostając w ciągu szeregu lat nieczynnymi, podległy stopniowo kompletnemu prawie zniszczeniu. O wskrzeszeniu tam w obecnym czasie wielkiego przemysłu żelaznego nie może być mowy, gdyż cały ten przemysł koncentruje się koło Zagłębia węglowego. Wobec tego jednak, że niektóre z tych majątków rozporządzają siłą wodną i znajdują się w warunkach sprzyjających dla stworzenia tam średniej miary przedsiębiorstw przemysłowych, byłoby ze wszech miar pożądanem, aby takowe zakłady jak najprędzej powstały, przekazując je inicjatywie prywatnej. Prócz względów natury ogólnej przemawia zatem i ta okoliczność, że miejscowa ludność znalazłaby tam możliwość pracy i zarobkowania.

Do kategorii takich majątków o charakterze przemysłowym w ziemi Radomskiej należą: „REJÓW”, „BZIN”, „SAMSONÓW”, „SIELPIA” i „BIAŁOGON”.

W załączeniu opis majątków.

Krótkie sprawozdanie

o obecnym stanie państwowych majątków górniczych w ziemi Radomskiej.

Majątki przemysłowe:

- a) „Rejów” – gmina Suchedniów, powiat Kielecki – 4 km od stacji kolejowej Skarżysko. Z zakładów fabrycznych (wielki piec i odlewnia) zostały tylko szczątki murów: z zabudowań tylko jeden dom drewniany (16 x 9 m) w dobrym względnie stanie i drugi również drewniany (10 x 8 m) może być jeszcze odremontowany, pozostałe zaś budynki mają tylko wartość materiału budowlanego. Staw głęboki i z dobrym dopływem wody – poruszał przedtem koło wodne o sile 16 H.P.²⁶¹ Upust rozebrany prawie całkowicie. Kanał wodny z ciosowego kamienia, 75 metrów długi – uszkodzony jest zaledwie na długości 5 do 6 m. Ogólny obszar gruntów przy zakładzie wynosi, według ksiąg podatkowych gminnych 139 mórg, 286 prętów.
- b) „Bzin” – gmina Bliżyn, pow[iat] Konecki – 2 km od stacji Skarżysko. Z zakładów pozostały tylko szczątki murów. Z zabudowań tylko kilka domków mogłoby być odremontowanymi – pozostałe służyć mogą na materiał budowlany. Stawu wskutek zniszczenia upustu niema. Obszar gruntów – 146 morgów.
- c) „Samsonów” – gmina Samsonów – powiat Kielecki – 4 km od stacji Zagdańsk. Zakłady nieczynne od 1863 roku – podległy zupełnemu zniszczeniu – pozostałe resztki murów mają jednak poważną wartość jako materiał budowlany. Z domów tylko jeden drewniany (16 x 10 m) z należąciami do niego przybudówkami jest w dobrym względnie stanie, pozostałe kompletnie zniszczone. Staw dobry głęboki i z obfitym dopływem wody. Kanał wodny – 90 metr[ów] długi, z ciosanego kamienia w przeważającej części zachowany niezłe. Obszar gruntów przy zakładzie 51 morgów.
- d) „Sielpia” – gmina Grodzisko, powiat konecki – 10 km od stacji Skarżysko. Zakład czynny jako walcownia żelaza, eksploatowany jest obecnie przez p. M. Feldmana. Zajmuje on prócz tego jeden z domów pod biuro i w kilkunastu domach fabrycznych mieszkają robotnicy fabryczni. Te ostatnie jak również i zakłady fabryczne, nie jest p. Feldmana obowiązkiem podtrzymywać i remontować i przechodzą stopniowo w stan ruiny. Dach nad walcownią zupełnie prawie zniszczony i poprawienie jego wymagałoby bardzo znacznych nakładów, staw głęboki

²⁶¹ Hektopaskale.

z bardzo silnym przypiływem wody – służy do uruchomienia 2 kół hydraulicznych i turbiny o łącznej sile 90 H.P. Cały obszar gruntów przy zakładzie wynosi 249 morgów. Czyją własnością jest ruchomy majątek zakładów tj. co z urządzeń walcowni stanowi własność skarbową, a co należy do Feldmana nie jest ostatecznie dotąd rozstrzygniętem.

°Alegat [15a]°

[Uzasadnienie wniosku Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o uchwalenie ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet]

UZASADNIENIE

I.

Ochrona pracy najmniejszej kobiet i młodocianych oraz ograniczenie pracy dzieci są to pierwsze, najmniej sporne postulaty ustawodawstwa społecznego, od stu lat z górą urzeczywistniane w krajach przodujących pod względem gospodarczym i kulturalnym. Ogólne uznanie ich nieodpartej konieczności dla dobrobytu społecznego i należytego rozwoju sił ludzkich obecnych i przyszłych pokoleń znalazło ostatnio swój wyraz w postanowieniach pierwszej Międzynarodowej Konferencji Pracy, zwołanej przed rokiem w Waszyngtonie przez Ligę Narodów.

Z pośród 12 projektów i zaleceń, będących wynikiem tej konferencji, 6 dotyczy przedmiotu niniejszej ustawy, wśród nich zaś są 4 projekty konwencji międzynarodowych: w sprawie zatrudnienia kobiet w okresie połogu, w sprawie pracy nocnej kobiet, minimalnego wieku dzieci oraz pracy nocnej młodocianych. Jeżeli wziąć pod uwagę, że Międzynarodowa Konferencja Pracy opracowała projekty jednolitych postanowień w zakresie ochrony pracy tylko wtedy, gdy opinie reprezentowanych na niej państw były zgodne i gdy proponowane rozwiązania nie mogły być uważane za szkodliwe dla wzmożenia produkcji, to przyjąć należy do wniosku, że ustawodawcze uregulowanie kwestii objętych przez niniejszą ustawę, w duchu jej postanowień, nie może być poważnie kwestionowane.

Szczegółowe dane o ochronie pracy kobiet i młodocianych w różnych krajach oraz higieniczno-społeczne i ekonomiczne uzasadnienie ograniczeń prawnych w tej dziedzinie podaje Biuletyn Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z r. 1919, Nr 2, str. 83–95.

II.

a) Ustawa niniejsza jest uzupełnieniem ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dn. 18 grudnia 1919 r. (Dziennik Ustaw, 1920, Nr 2, poz. 7). Wszystkie

przepisy tej zasadniczej ustawy naszej w dziedzinie materialnej ochrony pracy zachowują całkowite zastosowanie do pracy kobiet i młodocianych. Jedynie w tych wypadkach, gdy ze względów zdrowotnych i społeczno-moralnych przepisy ustawy tej są niewystarczające dla kobiet i młodocianych (praca nocna, roboty ciężkie, niebezpieczne lub szkodliwe dla zdrowia, przerwy w czasie pracy, praca kobiet pod ziemią i w okresie połogowym, umożliwienie należytego uzupełnienia wykształcenia młodocianych), obowiązują zamiast nich postanowienia niniejszej ustawy.

Zgodnie z powyższym ogólnym charakterem ustawy, zakres działania jej (art. 1) nie jest oddzielnie ustalony, lecz odpowiada ściśle zakresowi działania ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. Ułatwia to znacznie kontrolę nad wykonaniem ustaw ochronnych.

b) Zgodnie z art. 19 Traktatu między głównymi mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi z Polską, zobowiązani jesteśmy dostosować ustawodawstwo nasze do konwencji międzynarodowych, wymienionych w aneksie 1 do tego Traktatu. Jedną z konwencji tych jest międzynarodowa konwencja berneńska o zakazie pracy kobiet z 26 września 1906 r.

Wobec powyższego, projekt ustawy, wnoszony obecnie przez Rząd, winien być uzgodniony z przepisami tej konwencji. Czyny temu zadość art. 4.

c) Ponieważ praca w jadalniach, hotelach, szpitalach i zakładach widowiskowych poddaje się trudno ograniczeniom prawnym, ponieważ nie obejmują jej również projekty konwencji waszyngtońskich, koniecznością było pozostawienie uregulowania odpoczynku nocnego w tych zakładach późniejszym rozporządzeniu ministerialnym, rozciągając jednak od razu na te zakłady przepis art. 4 o jedenastogodzinnym odpoczynku nocnym.

d) Wobec zamierzonego w bliskiej przyszłości wprowadzenia obowiązku nauczania zawodowego oraz doksztalcania po upływie wieku obowiązkowego nauczania powszechnego niezbędny jest przepis art. 9; nauka młodocianych po całkowitym ukończeniu godzin pracy dla przeważającej większości pracowników byłaby nie do urzeczywistnienia.

e) Art. 15 oparty jest na nowych zasadach regulacji międzynarodowej w tej dziedzinie: odpowiada on art. 3 projektu konwencji o zatrudnieniu kobiet przed i po porodzie, opracowanego przez międzynarodową konferencję pracy w Waszyngtonie.

f) Przepisy przejściowe art. 19 i 21 podyktowane są przez potrzeby przemysłu naszego w okresie uruchamiania go i konieczność stopniowego przystosowania się do trudniejszych zmian obecnego stanu rzeczy.

Warszawa, dn. 1 marca 1921 r.

Minister
Ed. Pełowski^f

PROTOKÓŁ
38-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 30 marca 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-podporucznik Malczewski
Za Ministra Skarbu Dyrektor Departamentu	dr Karol ^a Birkfellner ^a
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	
Podsekretarz Stanu	Leon Pluciński
Podsekretarz Stanu w Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Wróblewski
Dyrektor Departamentu Prezydyalnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[isterialny]	dr Jerzy Buzek
Komisarz plebiscytowy dla Górnego Śląska Poseł	Wojciech Korfanty

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu

1. Protokół posiedzenia z 23 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Komisarz plebiscytowy, p. Wojciech Korfanty zdaje sprawę o przebiegu i wynikach plebiscytu na Górnym Śląsku oraz z sytuacji tam wytworzonej, poczem Prezydent Ministrów w gorących słowach dziękuje p. Korfantemu imieniem Rządu i Rzeczypospolitej za trudy położone dla sprawy odzyskania Górnego Śląska dla Polsko, podnosząc zasługi p. Korfanteo w uzyskaniu pomyślnych

dla Polski rezultatów plebiscytu, mimo niezmiernych trudności, jakie przeciężać musiał w tej sprawie.

3. Przewodniczący rokowań polsko-gdańskich, Podsekretarz Stanu p. Leon Pluciński referuje sprawę interwencji Wysokiego Komisarza Ligi Narodów generała Hakinga u Rządu Polskiego w przedmiocie aprowizacji Gdańska (patrz alegat 1) i odczytuje załączoną do protokołu (alegat 2) opinię delegacji polskiej, jako materiał mający służyć do odpowiedzi na notę Hakinga.

Rada Ministrów przyjmuje do wiadomości tę opinię i upoważnia Prezydium Rady Ministrów do udzielenia Hakingowi odpowiedzi na podstawie tego memoriału.

W związku z tem Przewodniczący rokowań polsko-gdańskich przedstawia całokształt dotychczasowych rokowań, przyczem podnosi, że rzeczą zasadniczą jest zajęte w czasie rokowań przez delegację polską stanowisko, iż Wolne Miasto Gdańsk powinno być nie tylko pod względem celnym, ale także pod względem gospodarczym włączone w obszar Rzeczypospolitej.

Rada Ministrów podziela zapatrywanie delegacji polskiej tak co do całości spraw będących przedmiotem rokowań, jak w szczególności stanowisko delegacji co do włączenia Gdańska do obszaru Rzeczypospolitej pod względem gospodarczym i upoważnia Przewodniczącego rokowań do postawienia tej kwestii w sposób jasny i stanowczy w dalszych pertraktacjach z delegacją gdańską.

4. Na wniosek Ministra Kolei Żelaznych uchwalono ważność postanowienia Rady Ministrów z 29 stycznia br. o niepodnoszeniu przez Rząd cen na produkty, których sprzedaż należy do władz rządowych, przedłużyć do końca kwietnia br., a gdyby w niektórych resortach okazała się wyjątkowa potrzeba podwyższenia ceny którego z tych artykułów, Minister resortowy przedstawi odpowiedni wniosek Radzie Ministrów.

5. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenie w przedmiocie uchylenia sądownictwa doraźnego odnośnie do przestępstw popełnionych przez urzędników z chęci zysku (alegat 3).

6. Rada Ministrów przyjęła wymienione w alegacie 4 wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w wyszczególnionych tam sprawach zaliczenia pracy zawodowej do dodatku za wysługę lat.

7. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych (alegat 5) przyznano Zofii Polkowskiej, wdowie po posterunkowym policji państwowej powiatu sieradzkiego oraz jej trojgu nieletnim dzieciom jednorazową zapomogę w łącznej kwocie 40 182 marek.

8. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Spraw Wewnętrznych (alegat 6) rozporządzenie w przedmiocie zmiany postanowień artykułów 12, 24, 27, 37 i 38 rozporządzenia Rady Ministrów z 13 listopada 1919 r. (Dz.U. R.P. Nr 90, poz. 490).

W projekcie skreślono art. 2; na końcu art. 3 dodano wyrazy: „z obowiązkiem zawiadomienia o tem Ministra”; w art. 4 ust. 13 do pierwszego zdania

dodano wyrazy: „która posiada swój własny oddział budżetowo-gospodarczy”; ust. 1 art. 38 rozporządzenia z 13 listopada 1919 r. nadano osnowę: „Wydziałem kieruje naczelnik wydziału, należący do VI lub V stopnia służbowego, względnie do VIII lub VIII stopnia, o ile chodzi o naczelnika kancelarii głównej”.

Odnośnie do ostatniej poprawki reprezentant Ministerstwa Skarbu zgodził się na to, że urzędnicy wzmiankowani, którzy już mają stopień V, stopień ten zatrzymają.

9. Rada Ministrów na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu ratyfikowała załączony w odpisie (alegat 7) układ dotyczący zasad obrotu towarowego między Rzeczpospolitą Polską a Węgrami.

Postanowienia art. 11 o ruchu tranzytowym zmodyfikuje Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych.

10. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Kolei Żelaznych projekt ustawy w przedmiocie tymczasowego zaopatrzenia pracowników polskich kolei państwowych w b. zaborze austriackim w razie nieszczęśliwych wypadków (alegat 8).

11. Na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych postanowiono przedstawić Naczelnikowi Państwa do zamianowania wojewodami: krakowskim d-ra Kazimierza Gałęckiego, dotychczasowego Delegata Rządu we Lwowie, lwowskim – d-ra Kazimierza Grabowskiego, sędziego Najwyższego Sądu, stanisławowskim – starostę tarnopolskiego Edmunda Jurystowskiego, tarnopolskim – Karola Olpińskiego, szefa biura prezydialnego w b. Namiestnictwie lwowskim.

Rada Ministrów, uznając, że stanowiska wojewody zalicza się do IV stopnia służbowego, uchwaliła wyjątkowo, by Generalnemu Delegatowi d-rowsi Gałęckiemu, jako wojewodzie krakowskiemu, wypłacane było nadal uposażenie według II stopnia służbowego oraz by wojewoda lwowski, dr Kazimierz Grabowski z powodu przejścia ze służby sądowej do administracyjnej pobierał uposażenie według III stopnia służbowego.

Pozostawiono na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych Prezydentowi Ministrów w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozstrzygnięcie, w jakiej formie ustalić należy pobory obu wymienionych wojewodów.

W końcu postanowiono zapewnić wojewodzie lwowskiemu prawa do pełnej emerytury na wypadek ustąpienia z urzędu przed ukończeniem pięciu lat służby polskiej z przyczyn niezależnych od niego.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9 wieczorem.

fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Referat p. Podsekretarza Stanu L. Płucińskiego na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 30 marca 1921 r. po południu do nr. 4-go porządku obrad, a mianowicie do sprawy aprowizacyjnej Gdańska.
 2. [List Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich do Prezydium Rady Ministrów].
 3. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie uchylenia sądownictwa doraźnego odnośnie do przestępstw, popełnionych przez urzędników z chęci zysku²⁶².
 4. [Wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie zaliczenia do wymiaru dodatku za wysługę lat pracy zawodowej w sprawach wyszczególnionych w załączonym do protokołu wykazie]²⁶³.
 5. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie przyznania Zofii Polkowskiej oraz trojgu nieletnim dzieciom jednorazowej zapomogi]²⁶⁴.
 6. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmiany postanowień artykułów 12, 24, 27, 37 i 38 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. Dz.U. Nr 90 poz. 490²⁶⁵.
- [6a] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmiany postanowień artykułów 12, 24, 27, 37 i 38 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. Dz.U. Nr 90 poz. 490].
7. Układ dotyczący zasad obrotu towarowego między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Węgierskiem²⁶⁶.
 8. Projekt ustawy w przedmiocie tymczasowego zaopatrzenia pracowników polskich kolei państwowych w b. zaborze austriackim w razie nieszczęśliwych wypadków²⁶⁷.

°Alegat 1°

Referat p. Podsekretarza Stanu L. Płucińskiego na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 30 marca 1921 r. po południu do nr. 4-go porządku obrad, a mianowicie do sprawy aprowizacyjnej Gdańska

REFERAT P. PODSEKRETARZA STANU L. PLUCIŃSKIEGO

na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 30 marca 1921 r. po południu nr. 4-go porządku obrad, a mianowicie do sprawy aprowizacyjnej Gdańska.

²⁶² Nie publikuje się.

²⁶³ Nie publikuje się.

²⁶⁴ Nie publikuje się.

²⁶⁵ Nie publikuje się.

²⁶⁶ Nie publikuje się.

²⁶⁷ Nie publikuje się.

Wysoki Komisarz Ligi Narodów jen. Haking wystosował na ręce komisarza generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku następującą notę:

„Panie! Mam zaszczyt przesłać w załączeniu pismo, które otrzymałem od Prezydenta Senatu gdańskiego dotyczące dostarczania żywności dla W.M. Gdańska, które były zagwarantowane przez Rząd Polski Gdańskowi do dnia 28 lutego 1921 w przypuszczeniu, że do tego czasu zostanie zawartą umowa między dwoma państwami, na zasadzie której aprowizacja Gdańska byłaby postawioną na zadowalającej podstawie. Umowa ta nie została zawartą, a zaaprowidowanie Gdańska w rzeczywistości zostało wstrzymane przez Polskę. Fakt ten uważany jest przez ludność jako groźba użycia ze strony Rządu Polskiego tego czynnika dla zmuszenia Gdańska do oddania się życzeniom Polskiego Rządu w wielu spornych kwestiach wpływających z konwencji polsko-gdańskiej, które są obecnie rozważane przez oba Rządy. Wydaje mi się rzeczą nader pożądaną, aby dobra wiara polskiego Rządu nie była wystawioną na ogólną krytykę, która jedynie może być usuniętą przez natychmiastowe dostarczenie Gdańskowi żywności w dostatecznej ilości. Byłbym rad być poinformowanym możliwie wcześniej o przedsięwziętych krokach w tej sprawie.”

Stan faktyczny sprawy tej przedstawia się jak następuje: Rząd Polski zawierał z W.M. Gdańskiem umowy aprowizacyjne 13 kwietnia, 8 września, 26 listopada 20 r. i 8 stycznia 21 r. Wszystkie te umowy miały charakter prowizoryczny i przewidywały z góry, że skoro wnijdzie w życie konwencja polsko-gdańska przewidziana Traktatem Wersalskim, umów takich ani zawierać ani prolongować się nie będzie. Rząd Polski wychodził przytem z założenia, że celem konwencji ma być stałe na szerokiej podstawie uregulowanie wszystkich spraw polsko-gdańskich, a zatem i spraw aprowizacyjnych. Już w kwietniu, a mianowicie także w czerwcu 20 r. oświadczyłem w imieniu Rządu polskiego delegacji gdańskiej i zastępcy Wysokiego Komisarza Towera, p. Charley'owi, że umów takich po wnijsciu w życie konwencji zawierać się nie będzie. To samo powtórzyłem osobiście b. wysokiemu komisarzowi Towerowi i wszędzie spotkałem się z zupełną zgodą i pewnem uznaniem dla stanowiska polskiego. Jeżeli jeszcze w dniu 8 stycznia t.r. prolongowano układ do 28 lutego włącznie, to w przekonaniu i z wyraźnem zaznaczeniem tego stanowiska, że to ostatnie prowizorium ma trwać tylko na czas rokowań, które się rozpoczęły w pierwszych dniach lutego.

Delegacja polska stawiała od razu żądanie zupełnego zniesienia wszelkiej kontroli granicznej między Polską a W.M. Gdańskiem tak, że W.M. Gdańsk weszłoby w całość obszaru gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej i miałoby wspólne z Polską granice zewnętrzne.

Gdyby delegacja gdańska na tę zasadniczą interpretację artykułów 13–17 były się zgodziła, byłaby delegacja polska spowodowała na czas rokowań dostawy dodatkowe zboża.

Delegacja gdańska jednakże stanęła na stanowisku, że konwencja nie przewidyje jedności gospodarczej, tylko unię celną. Na to stanowisko delegacja polska nie mogła się zgodzić pod żadnym warunkiem i była zdecydowana przerwać dalsze rokowania. W tych warunkach nie miały najmniejszej podstawy jakiegokolwiek dodatkowe dostawy zboża.

Umowa polsko-gdańska przewidywała dostarczenie Gdańskowi przez organy Rządu Polskiego zboża i przetworów zbożowych oraz udzielenie zezwolenia na wywóz ziemniaków, jarzyn, owoców, grzybów, gęsi, jaj, mleka, ryb, paszy, sody, drzewa opałowego i użytkowego, węgla, spirytusu, nafty, benzyny, smarów i wapna defekacyjnego i to do dnia 28 lutego 21 r. Przewidziane ilości zboża zostały w zupełności dostarczone do dnia 28 lutego 21 r. z wyjątkiem kilku wagonów jęczmienia na paszę, których dostawa jest w toku. Zasady, na których ilości te obliczono, opierały się na spożyciu i spręcie W.M. Gdańska według danych statystycznych władz gdańskich. Obliczenia znajdują się w części Ia przepisów wykonawczych do umowy z dnia 8 września 1920 r. zawartych w dniu 20 września 1920 r. Rząd Polski nie wstrzymał jakichkolwiek dostaw przewidzianych umowami, przeciwnie, mimo ekspirowania umów w dniu 28 lutego 1921 r., nie wstrzymał wywozu żadnych artykułów, co do których umowy przewidują udzielenie zezwolenia wywozu.

Co do zboża Rząd Polski zmuszony jest zakupić zagranicą całą ilość zboża i jako dostarczył już i jako ewentualnie dostarczy jeszcze W.M. Gdańskowi.

Art. 37 konwencji przewiduje tylko ułatwienia aprowizacji Gdańska, naturalnie tylko co do tych artykułów, które Polska posiada w dostatecznej ilości a nie może być mowy o zakupach zagranicznych. Mimo to Rząd Polski dostarczył zboże zagraniczne dla Gdańska i gotów jest nadal to czynić przy jedności gospodarczej.

W dniu 9 marca 1921 r. oświadczyłem Delegacji Gdańskiej, mianowicie Senatorom: pp. Jewelowskiemu i Eschertowi jako i panu Briesewitzowi, kierownikowi Urzędu Gospodarczego, że o ile podczas obecnych rokowań chociaż później Polska przejmie aprowizację Gdańska, Rząd Polski przejmie dostawy zboża wstecz od 1 marca 1921 r. Rozliczając się z Rządem W.M. Gdańska co do tych ilości, które Gdańsk w międzyczasie samodzielnie zakupi zagranicą.

Wobec powyższych faktów nie istnieje jakakolwiek przerwa w aprowizowaniu Gdańska. Pretensje Rządu gdańskiego do rzekomo zaległych 270 wagonów zboża, wyrażone w piśmie Senatu gdańskiego z dnia 15 III 21 r. zasadzają się na rzekomym niedoborze wynikającym ze statystyki żniw gdańskich sporządzonych przez władze gdańskie w wrześniu 20 r.

Na mocy artykułu 1. umowy z dnia 8 września 20 r. Rząd Polski zobowiązał się dostarczyć w. miastu takich ilości zboża, względnie mąki, które po odjęciu własnych zbiorów W.M. Gdańska okażą się konieczne dla wyżywienia ludności Gdańska uprawnionej do zaopatrywania.

Powyższe zapotrzebowanie obliczono na przeciąg całego roku gospodarczego, a nie na przeciąg jednego miesiąca, jak twierdzi pismo Senatu.

Niedobory sprzętów Gdańskich wyrówna zatem Rząd Polski tylko wtenczas, jeżeli przejmie aprowizację do końca roku, i to w ostatnich miesiącach roku gospodarczego. Jeżeli zaś Rząd Polski tej aprowizacji z powodu niewykonania konwencji przez Gdańsk nie przejmie, wtenczas nie poczuwa się do obowiązku dostarczenia jakichkolwiek superat za miesiące ubiegłe.

Delegacja Polska uważa, że nie Rząd Polski, tylko Rząd Gdański nie wykonuje zawartych umów a mianowicie zawartej konwencji polsko-gdańskiej.

Zdaniem Delegacji Polskiej należy bezwzględnie obstawać przy dotychczasowym stanowisku i w kwestiach zasadniczych konwencji nie robić jakichkolwiek koncesji i to dlatego, że obecnie po raz pierwszy reguluje się te sprawy po zawarciu konwencji i jest wystarczający powód do zasadniczej zmiany traktowania Gdańska w czasach przed zawarciem konwencji a dzisiaj. W przyszłości tego rodzaju słuszny powód nie istniałby.

Co do ogólnego przebiegu rokowań dotychczas wypada mi zaznaczyć, że z pewnymi kołami nacjonalistycznymi w Rządzie Gdańskim nigdy do porozumienia nie dojdziemy dlatego, że koła te pragną za każdą cenę utrudnić porozumienie między Polską a Gdańskiem, a zatrzymać na najdłuższy czas ściśle związki z Rzeszą niemiecką tak pod względem politycznym jak kulturalnym i gospodarczym.

Do porozumienia może tylko dojść z tymi członkami Delegacji, którzy reprezentują w Gdańsku koła przemysłowe, kupieckie i robotnicze. Koła te rozumieją interes swój w połączeniu się gospodarczym z Polską.

Na tem polu komisarz jeneralny Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku mógłby wpłynąć na skonsolidowanie się tych kół interesowanych i poprzeć ich stanowisko a równocześnie spowodować, aby koła nacjonalistyczne znalazły się w mniejszości.

Rokowania rozpoczynają się w dniu 31-tego miesiąca w Warszawie.

°Alegat 2°

[List Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich²⁶⁸ do Prezydium Rady Ministrów]

Warszawa, dnia 29 marca 1921 r.

Do Prezydium Rady Ministrów
Referat Gdański

w Warszawie

Wobec noty Wysokiego Komisarza Ligi Narodów Generała Hakinga w Gdańsku z dnia 22 III 1921, której odpis otrzymałem od Komisarza Generalnego

²⁶⁸ Leon Pluciński.

Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku pana Biesiadeckiego²⁶⁹ w dniu 24 marca 1921 r. mam zaszczyt przesłać opinię delegacji polskiej do rokowań polsko-gdańskich jako materiał do udzielenia odpowiedzi Komisarzowi Generalnemu:

Umowa polsko-gdańska z dnia 8 września 1920 r. prolongowana w dniu 26 listopada 1920 r. i w dniu 8 stycznia 1921 r. przewiduje dostarczenie Gdańskowi przez organy Rządu Polskiego zboża i przetworów zbożowych oraz udzielenie zezwolenia na wywóz ziemniaków, jarzyn, owoców, grzybów, gęsi, jaj, mleka, ryb, paszy, sody, drzewa opałowego i użytkowego, węgla, spirytusu, nafty, benzyny, smarów i wapna defekacyjnego i to do dnia 28 II 1921 r. włącznie.

Przewidziane ilości zboża zostały w zupełności dostarczone do dnia 28 lutego 21 r. z wyjątkiem kilku wagonów jęczmienia na paszę, których dostawa jest w toku. Zasady, na których ilości te obliczono, opierały się na spożyciu i sprężeniu W.M. Gdańska według danych statystycznych władz gdańskich. Obliczenia znajdują się w części przepisów wykonawczych do umowy z dnia 8 września 1920 r. zawartych w dniu 22 września 1920 r.

Rząd Polski zawierał powyższe umowy na czas przejściowy w przekonaniu, że konwencja ureguluje na stałej i szerokiej podstawie aprowizację W.M. Gdańska przez Polskę.

Artykuły 13 do 17 konwencji polsko-gdańskiej ustanawiają jedność gospodarczą obszarów Polski i W.M. Gdańska.

Rząd Polski uważa zatem dalsze umowy aprowizacyjne za zbędne, gdyż gotów jest w konsekwencji jedności gospodarczej przejąć aprowizację Gdańska na tych samych zasadach, jakie stosują się wobec miast Rzeczypospolitej Polskiej a mianowicie Województw Pomorskiego i Poznańskiego.

Rząd Polski powołuje się na projekt swój z dnia 3 marca 1921 r. wręczony delegacji Gdańskiej na posiedzeniu Komisji dla spraw żywnościowych, surow[ców] i opału (Zał. 1).

Pod tym względem stanowisko Rządu Polskiego nie uległo żadnej zmianie od czerwca 1920 r. gdy zaznaczone zostało podczas pertraktacji gospodarczych wobec przedstawicieli Sir ^aTovera^a i W.M. Gdańska.

Po zjednoczeniu gospodarczym Polski i W.M. Gdańska każdy obywatel W.M. Gdańska będzie mógł nabywać w całej Polsce dozwolone towary na równych prawach z obywatelami polskimi; artykuły będące przejściowo w Zarządzie państwowym rząd dostarczać będzie obywatelom W.M. Gdańska na równi z obywatelami Województwa Poznańskiego i Pomorskiego.

Stanowisko to Rząd Polski zajął nadal przy rokowaniach polsko-gdańskich rozpoczętych w lutym br. czego dowodem załączone protokoły z posiedzeń Komisji dla spraw żywnościowych opału i surowców. (Zał. 2).

²⁶⁹ Otrzymał on formalną nominację na urząd Komisarza Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku jako pierwszy przedstawiciel państwa polskiego.

Delegacja gdańska oświadczyła podczas obecnych rokowań, że z konwencji wynika jedynie zrównanie poborów celnych, że konwencja natomiast nie przewiduje jedności gospodarczej. Stanowisko to uniemożliwia uregulowanie aprowizacji W.M. Gdańska na szerokiej i dogodnej dla Gdańska podstawie projektowanej przez Rząd Polski.

Rząd Polski nie wstrzymał jakichkolwiek dostaw przewidzianych umowami, przeciwnie, mimo ekspirowania umów w dniu 28.2.1921 r., nie wstrzymał wywozu żadnych artykułów, co do których umowy przewidują udzielenie zezwolenia wywozu.

Wobec zniszczenia kraju przez działania wojenne Polska nie produkuje jeszcze w bieżącym roku gospodarczym ilości zboża do wyżywienia własnej ludności.

Rząd Polski zmuszony jest więc zakupić zagranicą całą ilość zboża, jaką dostarczył już i jaką ewent[ualnie] dostarczy jeszcze W.M. Gdańskowi.

Mimo, że art. 37 konwencji przewiduje niewątpliwie ułatwienia aprowizacji W.M. Gdańska tylko w takie artykuły, które Polska posiada w dostatecznej ilości, a nie przewiduje zakupów zagranicznych, Rząd Polski dostarczał do dnia 28 lutego 1921 r. przewidziane umowami ilości zboża i gotów jest i nadal dostarczać dla W.M. Gdańska zboże z zakupów zagranicznych.

Przewodniczący rokowań polsko-gdańskich oświadczył w imieniu Rządu Polskiego Delegacji Gdańskiej, iż przy przyjęciu aprowizacji W.M. Gdańska przez Rząd Polski zgodnie z zapatrywaniem Rządu Polskiego w sprawie jedności gospodarczej, Rząd Polski gotów jest przejść aprowizację W.M. Gdańska wstecz od 1 marca 1921 r. rozliczając się z Rządem W.M. Gdańska co do tych ilości, które W.M. Gdańsk w międzyczasie samodzielnie zakupi zagranicą.

Wobec powyższych faktów nie istnieje jakakolwiek przerwa w aprowidowaniu Gdańska.

Pretensja Rządu Gdańskiego do rzekomo zaległych 267 wagonów zboża wyrażona w piśmie Senatu Gdańskiego z dnia 15 marca 1921 zasada się na rzekomym niedoborze wynikającym ze statystyki żniw sporządzonej przez władze gdańskie w jesieni 1920 r.

^hPretensje te uważa Delegacja Polska tudzież Ministerstwo b. Dzielnicy Pruskiej za nieuzasadnioną.^h ^cPretensja ta nie jest uzasadniona.^c

Na mocy ^cbowiem^c art. 1. umowy z dnia 8.9.1920 r. Rząd Polski zobowiązał się dostarczyć W.M. Gdańskowi takich ilości zboża wzgl[ędnie] mąki, które po odjęciu własnych zbiorów W.M. Gdańska okażą się konieczne dla wyżywienia ludności W.M. Gdańska uprawnionej do zaopatrywania.

Jak wynika z art. 1. część 1. przepisów wykonawczych do powyższej umowy obliczono powyższe zapotrzebowanie W.M. Gdańska na przeciąg całego roku gospodarczego, a nie na przeciąg jednego miesiąca, jak twierdzi pismo Senatu.

Obliczenia tego dokonano na mocy danych statystycznych dostarczonych przez Rząd W.M. Gdańska²⁷⁰.

Słowa „według tymczasowego obliczenia” zawarte w art. 1. ust. 5. umowy, na które powołuje się pismo Senatu, umieszczono dlatego, iż naturalnie nie można było przy zawieraniu umowy we wrześniu 1920 r. obliczyć zupełnie dokładnie ilości potrzebnych W.M. Gdańskowi do końca roku gospodarczego.

^hPonieważ umowy^h ^cPrzy zawieraniu prowizorycznej umowy^c z dnia 8.9.1920 r. ^hzawierane jako prowizorium^h na 3 miesiące, ustalono ^hjednak^h na mocy powyższych obliczeń dokładnie te ilości, jakie Rząd Polski zobowiązał się dostarczyć w pierwszych 3-ch miesiącach roku gospodarczego, uważając, że ilości te wystarczą w każdym razie na pierwsze miesiące, ponieważ W.M. Gdańsk dysponowało wówczas całym własnym sprzętem dla pokrycia niedoboru, gdyby faktycznie niedobór taki miał się później okazać.

Umowa nie wspomina zaś zupełnie o tem, by W.M. Gdańsk miało w każdym miesiącu roku gospodarczego zużywać tylko 1/12 część swego sprzętu, jak to zaznacza pismo Senatu.

Rząd W.M. Gdańska nadesłał dopiero w styczniu 1921 r. do Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej w Poznaniu dalsze materiały statystyczne zawierające ostateczny wynik sprzętu W.M. Gdańska. Materiały te zostały zbadane ^ci^c wyniki ich uznano za słuszne.

Wyniki te mogą być jednak ^htylko^h uwzględnione ^cdopiero^c przy końcu roku gospodarczego i policzone na ewentualne dostawy w ostatnich miesiącach roku gospodarczego.

Ponieważ Rząd W.M. Gdańska ściągnął na własnym obszarze do dnia 1 marca 1921 około 80% swego sprzętu, winien posiadać łącznie z zapasami dostarczonymi przez Rząd Polski na dzień 1 marca 1921 r. około 2000 ton zboża w zapasie po pokryciu normalnego zapotrzebowania ludności.

Jeżeli Rząd W.M. Gdańska zakupił jeszcze 1600 ton zboża zagranicznego, o czym wspomina pismo Senatu, a o czym Rząd Polski dotychczas nie był oficjalnie powiadomiony, to rządowe zapasy zboża w W.M. Gdańsku winny wynosić na dzień 1 marca 1921 r. około 3600 ton.

Sprawa dostawy 260 wagonów omawiana w powyższym piśmie Senatu staje się jednakże w ogóle bezprzedmiotową przy wykonaniu konwencji polsko-gdańskiej w myśl wyżej podanego projektu polskiego.

PRZEWODNICZĄCY ROKOWAŃ
POLSKO-GDAŃSKICH
L. Pluciński
PODSEKRETARZ STANU

²⁷⁰ Tak w tekście. Winno być: Senat.

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmiany postanowień artykułów 12, 24, 27, 37 i 38 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. Dz.U. Nr 90 poz. 490]

M O T Y W A

Praktyczne zastosowanie rozporządzenia wykonawczego z dnia 15 listopada 1919 r. Dz.U. Nr 90, poz. 490 wykazało konieczność wprowadzenia w rozporządzeniu tem niektórych zmian. Analogiczne przepisy wchodzić równocześnie w treść rozporządzeń rady Ministrów dla Województw na obszarze b. Galicji oraz na obszarach Rzeczypospolitej przyłączonych na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanym w Rydze 12 października 1920 r.

W pierwotnem brzmieniu art. 24 opuszczono konieczną zasadę, że Ministrowie mianują urzędników powyżej VIII-ego stopnia służbowego na wniosek Wojewody.

Artykuł 27 rozporządzenia wyżej powołanego przyznaje Wojewodzie prawo udzielenia w wypadkach ważnych i nagłych urlopów specjalnych, nie dłuższych jednak jak na przeciąg dni 8-miu. W stosunku do zakresu działania Wojewody we wszystkich dziedzinach administracji, a specjalnie w stosunku do podległych mu funkcjonariuszów uprawnienie to jest zbyt ograniczone i należy je rozszerzyć do jednego miesiąca.

Organizacja Urzędu Wojewódzkiego, w szczególności art. 37 i 38 muszą ulec zmianie w kilku kierunkach. Przede wszystkim zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów, ogłoszonym w Monitorze Polskim Nr 251 ex 1920, nazwa „Departament” zastrzeżona dla władz centralnych winna być zastąpiona nazwą „Wydział”.

Doświadczenia poczynione w Urzędach Wojewódzkich w b. zaborze rosyjskim wykazały nieodzowną potrzebę skoncentrowania wszystkich spraw budżetowo-gospodarczych w jednym biurze. Potrzebę tę odnośnie spraw rachunkowych uznały wszystkie Ministerstwa na konferencji odbytej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych dnia 5 września 1920 r.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uważa jednak za konieczne, ażeby nie tylko sprawy rachunkowe, ale wszystkie sprawy budżetowo-gospodarcze były złączone w jednym Wydziale. Wymaga tego wzgląd na jednolite przepisy rachunkowe, obowiązujące wszystkie władze państwowe, oraz na potrzebę jednolitego kierunku w załatwianiu tych spraw w Województwie, wreszcie wzgląd na ekonomię sił urzędniczych, które przy zjednoczeniu wszystkich agend w jednym Wydziale mogą być znacznie lepiej wyzyskane.

Jedynie Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych ze względu na swój zakres spraw rachunkowych i gospodarczych posiadać będzie własny Oddział Budżetowo-Gospodarczy.

Poza utworzeniem osobnego Wydziału Budżetowo-Gospodarczego okazała się potrzeba podkreślenia w rozporządzeniu Rady Ministrów zasady, iż wszystkie sprawy personalne mają być skoncentrowane w Wydziale Prezydialnym. Jest to zarządzenie niezbędne dla zapewnienia Wojewodzie należytej powagi wobec podwładnego personelu oraz potrzebnego wpływu na jednolity sposób załatwiania tych spraw. Poszczególnym Ministerstwom, względnie ich Wydziałom zastrzega się potrzebny wpływ na tok spraw personalnych w ten sposób, że sprawy te Wojewoda będzie załatwiał na podstawie wniosków, względnie opinii odnośnych Naczelników Wydziałów i załatwień, przygotowanych przez Dyrektora Robót Publicznych.

Ażeby uniknąć przeciążenia Wydziału Personalnego zastrzega się załatwienie spraw personelu pomocniczego i służby niższej Wydziałowi Budżetowo-Gospodarczemu, zaś sprawy personalne niższych funkcjonariuszów technicznych – Dyrekcji Okręgowej Robót Publicznych.

Obok powyższych zmian dotyczących organizacji Urzędu Wojewódzkiego i stosunku Wojewody do podwładnego personelu wprowadza się nową stylizację art. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 13 listopada 1919 r. w przedmiocie kompetencji Wojewody w sprawach ochrony pracy i opieki społecznej, a to zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dn. 2/II-br. w sprawie wyłączenia organów Inspekcji Pracy oraz zgodnie z art. 105 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. Dz.U. Nr 44, poz. 272 o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH

/-/ Skulski w.r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 13.

PROTOKÓŁ
39-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 5 kwietnia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Wewnętrznych	
Podsekretarz Stanu	Józef Kuczyński
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Henning Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Sprawiedliwości	Stanisław Nowodworski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych Szef Sekcji	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego II	
Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Początek posiedzenia o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 30 marca 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych uchwaliła utworzenie etatu posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego III klasy przy rządzie Królewsko-Holenderskim.
3. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych uchwaliła przedłożyć Sejmowi załączoną w odpisie umowę cesyjną pomiędzy Włochami, Polską, Rumunią, państwem Serbsko-Chorwacko-Słoweńskim i Czecho-Słowacją z dnia 10 sierpnia 1920 r. celem zatwierdzenia i upoważnienia Naczelnika Państwa do podpisania dokumentu ratyfikacyjnego (alegat 1).

4. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek prezesa Pocztowej Kasy Oszczędności²⁷¹ w sprawie oznaczenia wysokości wynagrodzenia członków komitetu dyrekcyjnego (alegat 2) z tą zmianą, że markę prezencyjną ustalono na 300 marek.

5. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 3) uchwaliła, że rozporządzenie Ministra Skarbu z 13 listopada 1920 r. w przedmiocie uzupełnienia statutu Polskiego Banku Krajowego²⁷² (alegat 4) winno być ogłoszone w Dzienniku Ustaw.

6. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 5) uchwaliła, że rozporządzenie Ministra Skarbu z 15 grudnia 1920 r. w przedmiocie uzupełnienia statutu galicyjskiego wojennego Zakładu kredytowego²⁷³ (alegat 6) winno być ogłoszone w Dzienniku Ustaw.

7. Po rozpatrzeniu załączonego wniosku Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zwrotu przez władze wojskowe budynków studium weterynaryjnego w Grochowie (alegat 7) przyjęto do wiadomości oświadczenie zastępcy Ministra Spraw Wojskowych generała-porucznika Michaelisa, że Ministerstwo Spraw Wojskowych do sześciu tygodni zwróci Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego budynek studium weterynaryjnego w Grochowie, zajęte przez szpital epidemiczny wojskowy albo do dwóch miesięcy ustąpi plac i koszary przy ulicy Koszykowej 79, z wyjątkiem głównego gmachu koszarowego.

8. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt poprawek do ustawy emerytalnej (alegat 8).

9. W powołaniu na uchwałę z 30 marca 1921 r. w sprawie niepodnoszenia cen artykułów sprzedawanych przez władze państwowe upoważniono Ministra Skarbu, aby w porozumieniu z Ministrem Apropowizacji ustalił ostatecznie podwyżkę ceny soli, począwszy od 10 kwietnia br.

10. Rada Ministrów przyjęła załączony projekt ustawy w przedmiocie ustalenia sieci dróg państwowych – w myśl art. 1 ustawy z 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 6/21 poz. 32) – na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (alegat 9).

²⁷¹ PKO działalność rozpoczęła w 1920 r. Celem było gromadzenie oszczędności pieniężnych i upowszechnianie obrotów bezgotówkowych. Środki pieniężne lokowano głównie w państwowych papierach wartościowych.

²⁷² Polski Bank Krajowy we Lwowie. Aktem powołania była ustawa – zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 36, poz. 215.

²⁷³ Galicyjski Wojenny Zakład Kredytowy – stwierdzony rozporządzeniem b. cesarsko-królewskiego Ministerstwa Skarbu z 15 kwietnia 1915 r. Rozporządzenie ministra skarbu (o którym mowa) wyszło 16 grudnia 1920 r.

11. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w przedmiocie ustaw o dostarczaniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg i mostów i o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (alegat 10).

12. Rada Ministrów nie przychyliła się do załączonego wniosku Ministra b. Dzielnicy Pruskiej o dalsze przedłużenie pełnomocnictwa Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do wydawania na obszarze tej dzielnicy zarządzeń wyjątkowych (alegat 11).

13. Minister Spraw Zagranicznych referuje dalszy przebieg sprawy Górnego Śląska i stan sprawy konwencji z Francją.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9 wieczorem.

fWitosf

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji umowy cesyjnej pomiędzy Włochami, Polską, Rumunią, państwem Serbsko-Chorwacko-Słoweńskim i Czecho-Słowacją, podpisanej w Sévres dnia 10 sierpnia 1920 r.; umowa w jęz. francuskim i polskim²⁷⁴.
2. Wniosek Prezesa Pocztovej Kasy Oszczędności w sprawie oznaczenia wysokości wynagrodzenia członków Komitetu Dyrekcyjnego w myśl postanowień art. 3 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 48 poz. 297).
3. [Wniosek nagły] Ministerstwa Skarbu w przedmiocie odmowy Ministerstwa Sprawiedliwości ogłoszenia w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Ministra Skarbu o zmianie statutu Banku Krajowego.
4. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 13 listopada 1920 r. w przedmiocie uzupełnienia statutu Polskiego Banku Krajowego we Lwowie²⁷⁵.
5. [Wniosek nagły Ministra Skarbu w odpowiedzi na oświadczenie Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z 15 grudnia 1920 r. o zmianie statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego].
6. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 16 grudnia 1920 r. w przedmiocie uzupełnienia statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego²⁷⁶.
7. [Pismo z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Prezydium Rady Ministrów w sprawie zorganizowania studium lekarsko-weterynaryjnego w Warszawie].
8. Projekt Poprawek do Ustawy Emerytalnej, uzgodniony w wspólnej naradzie przedstawicieli Ministerstwa Skarbu i Ministerstwa Kolei Żelaznych 7 lutego 1921 r.²⁷⁷

²⁷⁴ Tekstu umów nie publikuje się. Mowa w nich o państwach sukcesyjnych b. Austro-Węgier.

²⁷⁵ Nie publikuje się.

²⁷⁶ Nie publikuje się.

²⁷⁷ Nie publikuje się. Ustawa emerytalna funkcjonariuszów państwowych 11 lipca 1919 r. Poprawki wniesiono ustawą z 28 lipca 1921 r.

9. Projekt ustawy w przedmiocie ustalenia sieci dróg państwowych w myśl art. I ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. No. 6/21 r. poz. 32) na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r.²⁷⁸
- [9a.] [Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie ustalenia sieci dróg państwowych w myśl art. I ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. No. 6/21 r. poz. 32) na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r.; wykaz dróg].
10. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na Ziemię Wschodnie mocy Ustaw o dostarczaniu środków przewozowych do budowy i utrzymania dróg i mostów i o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej; wykaz dróg²⁷⁹.
11. Rozporządzenie Rady Ministrów o dalszem przedłużeniu pełnomocnictwa Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do wydawania na obszarze tej dzielnicy zarządzeń wyjątkowych²⁸⁰.

°Alegat 1°

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ratyfikacji umowy cesyjnej pomiędzy Włochami, Polską, Rumunią, państwem Serbsko-Chorwacko-Słoweńskim i Czecho-Słowacją, podpisanej w Sèvres dnia 10 sierpnia 1920 r.

21 marca 1921 r.

No. D.VI./272.

W N I O S E K

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w sprawie ratyfikacji umowy cesyjnej pomiędzy Włochami, Polską, Rumunią, państwem Serbsko-Chorwacko-Słoweńskim i Czecho-Słowacją, podpisanej w Sèvres dnia 10 sierpnia 1920 r.

Rada Ministrów uchwała:

1. Przedłożyć Sejmowi Ustawodawczemu umowę cesyjną pomiędzy Włochami, Polską, Rumunią, państwem Serbsko-Chorwacko-Słoweńskim i Czecho-Słowacją z dn. 10 sierpnia 1920 r. celem zatwierdzenia i upoważnienia Naczelnika Państwa do podpisania dokumentu ratyfikacyjnego powyższej umowy.
2. Wykonanie niniejszej uchwały zlecić Ministrowi Spraw Zagranicznych.

²⁷⁸ Nie publikuje się.

²⁷⁹ Nie publikuje się.

²⁸⁰ Nie publikuje się.

Uzasadnienie

Traktat niniejszy jest umową zawartą pomiędzy państwami sprzymierzonymi, które powstały na ziemiach b. monarchii austriacko-węgierskiej i państwami, którym zostały odstąpione części obszarów byłej monarchii. Stronami umawiającymi się nie są więc tu ani Austria, ani Węgry, które nie należą do kategorii państw sprzymierzonych.

Celem Traktatu niniejszego jest uregulowanie, często tymczasowe, pewnych kwestii specjalnych, wywołanych przez rozpadnięcie się Austro-Węgier, a to żeby stworzyć wzajemny stosunek gospodarczy i prawny i w ten sposób przygotować warunki do przyjaznego, sąsiedzkiego współżycia państw nowych tam zwłaszcza, gdzie przez ^azróżniczkowanie systemu prawnego naruszona została jednolitość dotychczasowych norm prawnych austriackich względnie węgierskich.

Co do poszczególnych postanowień należy poczynić uwagi następujące:

Do Art. 1.

Ustęp 1-y odpowiada artykułowi 93, ust. 2 artykułowi 191, a ust. 3 artykułowi 193 Traktatu pokojowego z Austrią; jednak, w odróżnieniu od tamtych, postanowienia niniejsze mają charakter wzajemności.

Ostatni ustęp tego artykułu zapobiega tzw. mankowanemu odszkodowaniu nie jest bowiem wyłączone, że w Polsce znalazły się przedmioty, zabrane p[rzez] Niemców lub Austriaków we Włoszech, Serbii i Rumunii. Jeżeli znajdują się obecnie w ręku nieprawego posiadacza, można nakazać mu zwrot tych przedmiotów bez wynagrodzenia. Jeżeli jednak chodzić będzie o przedmioty, które się znalazły legalnie w ręku obecnego posiadacza, i w tym wypadku słuszność wymaga, aby taki przedmiot zwrócono prawemu właścicielowi; w tym ostatnim jednak wypadku obywatel polski otrzyma wynagrodzenie od państwa, któremu przedmiot będzie zwrócony.

Do Art. 2.

Artykuł ten jest w związku z art. 297 i 238 Traktatu Wersalskiego, z art. 249-a i 184 Traktatu w St. Germain i z analogicznymi artykułami innych traktatów pokojowych. Nakłada on taki sam obowiązek, jakie włożono na państwa pokonane postanowieniami odpowiednich traktatów pokojowych, również i na wszystkie te państwa, które otrzymały terytoria austriackie lub węgierskie, z tem jednak, że ciężar odszkodowania obarczać będzie te państwa, do których odszkodowania należy według traktatów pokojowych.

Jeżeli więc Polska na podstawie tego artykułu będzie obowiązana do zwrotu jakiejś rzeczy. To z drugiej strony uzyska ona pozycję na swe dobro w rozrachunku finansowym z Austrią, wzgl[ędnie] z Węgrami, wynikającym z Art. 208 ust. 4 Traktatu pokojowego z Austrią.

Do Art. 3.

Postanowienia tego artykułu zmierzają do zapewnienia portowi triesteńskiemu dogodności taryfowych. Jest to skutkiem obawy, żeby Triest, z powodu utraty hinterlandu austriackiego, nie utracił swego wielkiego znaczenia na morzu Adriatyckim. Drugim powodem jest obawa przed konkurencją portów niemieckich, zwłaszcza Hamburga.

Analogiczne zastrzeżenia z punktu widzenia interesów włoskich znajdujemy w art. 231 i 312 Traktatu pokojowego z Austrią.

W artykule niniejszym nie idzie o udogodnienia celne, lecz tylko o taryfowe, przyczem wyrażenie „régime de tarifs” oznacza cały system taryfowy; nie idzie więc tu o utrzymanie poszczególnych stawek, a tylko o utrzymanie w przybliżeniu dawnego stosunku pomiędzy stawkami w kierunku Triestu, a stawkami w kierunku Hamburga, czyli o zobowiązanie, że przez zmianę taryf Hamburg nie będzie faworyzowany na niekorzyść Triestu.

Postanowienia te mogą mieć doniosłe znaczenie dla naszego eksportu w kierunku Lewantu i Morza Śródziemnego, o ile zostaną uzupełnione odpowiednimi układami z Czechosłowacją i Włochami.

Do Art. 4 i 5.

Artykuły te nie mają dla Polski bezpośredniego znaczenia.

Do Art. 6.

Artykuł 6 Polska przyjęła tylko w stosunku do towarzystw asekuracyjnych. Wyjątek ten oznacza, że przenikanie kapitałów obcych towarzystw zostało u nas ograniczone tylko do towarzystw ubezpieczeniowych, i że wszystkie pozostałe państwa są wraz z Polską wyłączone z postanowień tego artykułu względem wszystkich pozostałych osób i instytucji w nim wymienionych. Ustalenie podobnych stosunków na terenie byłego księstwa Cieszyńskiego, Spiszu i Orawy zostało przeprowadzone postanowieniami artykułu 24 umowy polsko-czeskiej z dn. 29 listopada 1920 r.

Do Art. 7.

Artykuł ten odpowiada art. 252 Traktatu pokojowego z Austrią, a mianowicie: litery a i b Traktatu niniejszego odpowiadają literze c Traktatu z Austrią; litera c ma na widoku nieobecność z powodów politycznych, jak uwięzienie, internowanie lub ewakuacja, które w Austro-Węgrzech często bywały powodem przedawnienia; wreszcie litery b i c Traktatu pokojowego z Austrią są zastąpione przez ostatni ustęp Traktatu niniejszego.

Postanowienia tego artykułu są ułożone w tym celu, aby obywatelom państw sprzymierzonych zapewnić takie same ułatwienia, jakie w art. 252 przyznano obywatelom państw nieprzyjacielskich.

Do Art. 8.

Artykuł ten odpowiada art. 268 Traktatu pokojowego z Austrią. Data 1 stycznia 1917 jest datą wzięcia przez Stany Zjednoczone udziału w wojnie²⁸¹. Cel tego artykułu jest taki sam, jak artykułu poprzedniego.

Do Art. 9.

Artykuł ten jest w związku z art. Traktatu pokojowego z Austrią, który postanawia, że Austria nie ma obowiązku płacenia emerytur osobom, które, wskutek rozpadnięcia się Monarchii Austriacko-Węgierskiej, nabyły obywatelstwo innego państwa. Z drugiej strony traktaty pokoju nie nałożyły na te państwa obowiązku płacenia tych emerytur i pensji. Artykuł niniejszy dąży więc do tego, żeby uregulować sytuację prawną takich osób i odsyła je do umów, które w tej sprawie winny być zawarte. W myśl artykułu 12 niniejszego Traktatu, Austria i Węgry będą musiały wziąć udział w tych umowach.

Do Art. 10.

Odpowiada on artykułowi 273 Traktatu pokojowego z Austrią i jest jego uzupełnieniem.

Do Art. 11.

Jest on uzupełnieniem artykułu 6 Traktatu niniejszego i zajmuje się tymi wypadkami, których ten nie rozstrzyga.

Do Art. 12.

Artykuł ten nakłada na państwa umawiające się obowiązek dopuszczenia Austrii i Węgier do udziału w umowach, przewidzianych w Traktacie niniejszym, jedna z zastrzeżeniem, że nie mogą one w niczem uchybiać postanowieniom Traktatów pokojowych. Jest to pożądane, ponieważ udział Austrii i Węgier w tych postanowieniach może ułatwić państwom zainteresowanym rozwiązanie wielu trudności. Należy jednak podkreślić, że stosuje się to tylko do umów, przewidzianych w art. 9 i 10 Traktatu niniejszego, a nie do umów przewidzianych w art. 6 i 11, które mówią o porozumieniach tych obustronnych. Traktat niniejszy nie uświęca zasady najwyższego uprzywilejowania w stosunku do Austrii i Węgier.

Minister Spraw Zagranicznych
E. Sapieha^f

²⁸¹ Nie jest to ściśle. Stany Zjednoczone przystąpiły do wojny 6 kwietnia 1917 r.

Wniosek Prezesa Pocztovej Kasy Oszczędności w sprawie oznaczenia wysokości wynagrodzenia członków Komitetu Dyrekcyjnego w myśl postanowień art. 3 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 48 poz. 297)

W N I O S E K

Prezesa Pocztovej Kasy Oszczędności, na Radę Ministrów w sprawie oznaczenia wysokości wynagrodzenia członków Komitetu Dyrekcyjnego, w myśl postanowień art. 3 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 48 poz. 297).

Członkowie Komitetu Dyrekcyjnego Pocztovej Kasy Oszczędności pobierać będą za czas pełnienia swych funkcji wynagrodzenie składające się

- a) ze stałej płacy w kwocie 3000 Mk miesięcznie, i
- b) tz. Marki prezencyjnej tj. wynagrodzenia za udział w każdym posiedzeniu po 500 Mk.

UZASADNIENIE

W myśl rozdz. II statutu organizacyjnego powołanej na początku ustawy do zakresu działania Komitetu Dyrekcyjnego należą następujące sprawy:

- a) Kontrola całej gospodarki PKO.
- b) zatwierdzanie budżetu PKO, przedkładanego przez Prezesa PKO,
- c) rozpatrywanie w zatwierdzaniu sporządzonych przez Prezesa sprawozdań rocznych i bilansów PKO,
- d) zatwierdzanie wniosków Prezesa w przedmiocie otwierania oddziałów PKO,
- e) mianowanie na wniosek Prezesa zastępcy Prezesa, dyrektorów technicznego i administracyjnego, generalnego sekretarza i naczelnika Izby Obrachunkowej oraz Dyrektorów Oddziałów,
- f) postanowienie o umieszczaniu kapitałów PKO zgodnie z art. 2 ust. 3–4 ustawy o PKO, oraz o nabywaniu nieruchomości dla PKO.
- g) oznaczanie wysokości wkładki uczestnictwa w obrocie czekowym,
- h) oznaczanie najniższej i najwyższej kwoty wkładkowej w obrocie dopuszczalnej oszczędnościowym i oznaczenie wysokości doraźnych zwrotów, wypłacanych uczestnikom PKO przez urzędy pocztowe,
- i) oznaczenie za zgodą Ministerstwa Skarbu stopy procentowej od kapitałów lokowanych w PKO.
- k) ustalanie wymiaru wszelkich spłat, pobieranych od uczestników PKO.
- l) oznaczenie na wniosek Prezesa wysokości wynagrodzenia dla personelu pocztowego za czynności dla PKO spełniane.

Czynności powyższe spełniane będą częściowo na posiedzeniach Komitetu, częściowo poza posiedzeniami, albowiem członkowie komitetu pragnąc odpowiedzieć zadaniu, będą musieli objąć referatu poszczególnych działów PKO, a tem samem będą znacznie zaabsorbowani.

Wysokość wynagrodzenia uzasadnia się następująco:

Komitetu Dyrekcyjny PKO sprawujący łącznie z Prezesem PKO zwierzchnią władzę nad instytucją odpowiada zarządowi innych instytucji finansowych.

Członkowie Zarządów Banków Warszawskich pobierają prócz stałej płacy przeciętnie po 60 000 Marek rocznie, także tantiemę w wysokości 10% netto zysków, co zależnie od zysków danej instytucji czyni razem około 70 000 Mk. rocznie z płacą 130 000 Mk. rocznie.

Z porównania określonego powyżej wynagrodzenia, członków zarządów banków z wynagrodzeniem członków Komitetu PKO wynika, że to ostatnie będzie dość niskie, tem więczej, że posiedzenia Komitetu Dyrekcyjnego odbywać się będą przeciętnie dwa razy w miesiącu.

Prezes Pocztovej Kasy Oszczędności
H. Linde^f

°Alegat 3°

[Wniosek nagły] Ministerstwa Skarbu w przedmiocie odmowy Ministerstwa Sprawiedliwości ogłoszenia w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Ministra Skarbu o zmianie statutu Banku Krajowego

Ministerstwo Skarbu
Nr 2948.

Ministerstwo Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy ogłoszenia
w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Ministra Skarbu o zmianie statutu Banku
Krajowego

Na mocy ustawy z 30 stycznia 1920 r. (Dz.U. Nr 11 poz. 61) oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 27 kwietnia 1920 r. (Dz.U. Nr 39 poz. 234) Minister Skarbu wydał dnia 13 listopada 1920 r. rozporządzenie w przedmiocie uzupełnienia statutu Banku Krajowego. Bank ten stał się na mocy powołanej ustawy, znoszącej odrębność majątkową b. Galicji – instytucją państwową, wobec tego rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 13 listopada 1920 r. winno być – w myśl ustępu 4 okólnika Rady Ministrów z 15 grudnia 1919 r. Nr 14979/19 – ogłoszone w Dzienniku Ustaw.

Jednakże Ministerstwo Sprawiedliwości odmówiło ogłoszenia tego Rozporządzenia w Dzienniku Ustaw pismem z 22 grudnia 1920 r. Nr 35711/20 skierowanym do Rady Ministrów, a następnie pismem z 4 lutego 1921 r. Nr G.41248/20 skierowanym do Ministerstwa Skarbu, jako odpowiedź na pismo Ministra Skarbu z dnia 22 stycznia 1921 r. Nr 1033/21.

1) Ministerstwo Sprawiedliwości podnosi, iż dane Rozporządzenie Ministra Skarbu ma na celu przekształcenie Banku Krajowego na Bank Państwowy, że Minister Skarbu nie posiada do tego dostatecznych ustawowych pełnomocnictw, gdyż banki państwowe były dotychczas w Polsce tworzone tylko drogą ustawodawczą.

2) Minister Skarbu nie mógł zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości otrzymać na mocy Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 27 kwietnia 1920 r. szerszych uprawnień, niż je z mocy ustawy z 30 stycznia [1]920 r. mógł otrzymać Tymczasowy Wydział Samorządowy²⁸², zaś Wydział ten nie mógłby zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości wydać takiego rozporządzenia. Ustawa z 30 stycznia [1]920 r. ma bowiem na celu likwidację tych instytucji b. Galicji, które nie dawały się pogodzić z obecnym ustrojem Państwa. Nie można zatem zakresu działania jednej z tych instytucji rozszerzyć na całe Państwo; może ona tylko przejść pod zarząd Ministra Skarbu.

3) Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości Ustawa z 30 stycznia [1]920 nie zniosła odrębności majątkowej b. Galicji; wprowadzie fundusze publiczne powierzone bankowi przeszły na własność Skarbu, jednak instytucja sama nie stała się organem Zarządu państwowego.

4) W końcu Ministerstwo Sprawiedliwości dopuszcza, że na zasadzie uprawnień z przepisów ogólnych Ministrowi Skarbu może przysługiwać tylko objęcie zarządu nad Bankiem Krajowym.

Wobec powyższych twierdzeń Ministerstwo Skarbu zauważa co następuje:

Ustawą z dnia 30 stycznia 1920 r. odrębność majątkowa Galicji została bezwzględnie zniesioną, gdyż ustaw mówi wyraźnie: „majątek ruchomy i nieruchomy b. Galicji wraz z wszelkimi prawami i przynależnościami staje się wyłączną własnością Państwa Polskiego, które nawzajem obejmuje wszelkie zobowiązania i długi tego kraju”. Skutkiem tego instytucja krajowa, jaką był w tej chwili Bank Krajowy – staje się „ipso iure” instytucją państwową, właśnie w najprostszej konsekwencji tenoru i ducha tej ustawy. Gdyby nawet podzielono stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości pod 1) przedstawione, to właśnie Bank Krajowy stał się drogą ustawodawczą instytucją państwową.

²⁸² Urząd ten utworzony został ustawą z 30 stycznia 1920 r. znoszącą autonomiczne instytucje Galicji, jako Tymczasowy Wydział Samorządowy we Lwowie, zob. „Dziennik Ustaw RP” 1920, nr 11, poz. 61. Organ ten sprawować miał swoją funkcję „do czasu powołania do życia samorządu wojewódzkiego”.

W konsekwencji kompetencja Ministra Skarbu do wydania rozporządzenia zmieniającego statut Banku Krajowego i rozszerzającego zakres działania tego banku na obszar całego Państwa Polskiego nie może ulegać wątpliwości. Tylko Minister Skarbu, a to w myśl uprawnień przysługujących Mu na mocy przepisów ogólnych, może być zarządcą instytucji państwowej o charakterze finansowym. To stanowisko również Ministerstwo Sprawiedliwości podziela. Jeśli zatem mamy do czynienia z taką instytucją, która pozostaje pod zarządem Ministra Skarbu, nie można temu Ministrowi odmówić prawa użycia jej do celów ogólnopństwowych, tem bardziej, jeśli już Skarb Państwa objął gwarancję za zobowiązania tego banku, wynikające z emisji listów zastawnych, obligacji kolejowych i komunalnych, oraz z przyjmowania wkładek oszczędności na książeczki wkładkowe.

Za rozszerzeniem działalności tej instytucji na całe Państwo, na najlegalniejszej podstawie – jak to z powyższego wywodu jasno wynika – przemawiają ponadto pierwszorzędne względy gospodarcze. Minister Skarbu musi mieć do dyspozycji instrument finansowy dla dokonywania transakcji finansowych, które ze względów statutowych nie mogą być przeprowadzane przez Polską Krajową Kasę Pożyczkową lub Poczтовую Kasę Oszczędności, które jednak ze stanowiska ogólnopństwowego dokonane być muszą. Udzielanie szerokich i koniecznych kredytów kooperatywom aprowizacyjnym czy budowlanym winno mieć miejsce tylko drogą kredytów bankowych; banki mają śledzić za tem by udzielone fundusze były użyte na przeznaczone cele i we właściwych terminach do Kas bankowych wracały. Udzielanie tych kredytów przez Państwo wprost może spowodować emisję nowych banknotów i utrudnić zwrot tych funduszy, wobec przyjętej jeszcze za czasów zaborczych, a w społeczeństwie głęboko zakorzenionej praktyki, w myśl której pożyczki udzielane przez Rząd uważa się za cichą darowiznę.

Analogicznie przedstawia się sprawa kredytów na uruchomienie cukrowni, które ze stanowiska ogólnopństwowego winny być jak najrychlej puszczone w ruch, jest do dziś prawie że koniecznością państwową. Pomocy musi dostarczyć Rząd w tym wypadku, jak i w sprawach, związanych z polityką komunalną czy kolejnictwem. Mając [do] dyspozycji instytucję finansową, nie obliczoną na zysk, która 40 blisko lat kredytów komunalnych udziela, która ma doskonale wprowadzone obligacje komunalne na rynkach pieniężnych zagranicznych, Ministerstwo Skarbu musi sięgnąć do tej instytucji, chcąc szanować opłakane stosunki miast (kanalizacja, wodociągi etc. etc.) które w samej Kongresówce potrzebują kredytu na przeszło 6 miliardów marek polskich.

W końcu potrzeba udzielani długoterminowych pożyczek kolejowych tak Państwu jak i związkom samorządowym i gminom na koleje, kolejki dojazdowe, i tramwaje, przy piekącej potrzebie rozszerzenia naszej sieci lokomocyjnej – stała się dziś sprawą pierwszorzędno znaczenia państwowego. Społeczeństwo – może i słusznie – domaga się pod tym względem pomocy ze strony Skarbu R.P., który

jednak, nie mogą iść „ultra possi” pomocy tej bezpośrednio udzielić nie może, i widzi drogę wyjścia jedynie w udzielaniu kredytów przez instytucję państwową, jaką jest obecnie Polski Bank Krajowy, który złożył egzamin ze swej dotychczasowej działalności społecznej z wynikiem znakomitym.

Z tych względów, oraz opierając się na zasadzie prawnej, określonej Ustawą z dnia 30 stycznia 1920 r. (Dz.U. Nr 11 poz. 61) Ministerstwo Skarbu wnosi:

WNIOSEK NAGŁY

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 13 listopada 1920 r. w przedmiocie uzupełnienia statutu Polskiego Banku Krajowego winno być ogłoszone w najbliższym numerze Dziennika Ustaw.

Warszawa, dnia 28 lutego 1921 r.

Minister Skarbu:

/-/ STECZKOWSKI

°Alegat 5°

[Wniosek nagły Ministra Skarbu w odpowiedzi na oświadczenie Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z 15 grudnia 1920 r. o zmianie statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego]

MINISTERSTWO SKARBU

L.4260/DK.

Departament Kredytowy

Wydział 2 (bank.)

Prezydium Rady Ministrów przesyła oświadczenie Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy ogłoszenia w Dzienniku Ustaw rozporządzenia Ministra Skarbu z 15 grudnia 1920 r. o zmianie statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego.

Dnia 15 grudnia 1921 r. Nr 74167 Minister Skarbu wydał rozporządzenie w przedmiocie zmiany statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego, którym zakres działania tego Zakładu został rozszerzony na całą Polskę.

Zdaniem Ministerstwa Skarbu – Minister Skarbu jest władnym do wydania tego rozporządzenia, gdyż jeżeli w myśl przepisów ogólnych natury publiczno-prawnej do Ministra Skarbu należy naczelny nadzór nad instytucjami kredy-

towymi i zarząd tych instytucji, to nie można tych praw zaprzeczyć Ministrowi Skarbu, jeżeli chodzi o Galicyjski Wojenny Zakład Kredytowy, którego kapitał zakładowy do dziś składa się:

- a) z wkładek b. c.k. rządu austriackiego (obecnie polskiego),
- b) z wkładek b. królestwa Galicji i Lodomerii,
- c) z wkładek Banku Krajowego

czyli w konsekwencji ustawy z 30 stycznia 1920 r. (Dz.U. Nr 11, poz. 61) z wkładów majątku będącego obecnie własnością Skarbu polskiego oraz Banku Krajowego, który z mocy powołanej ustawy stał się instytucją państwową.

Ze względu na ogólnopństwowy charakter Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego zmiany statutu jego winny być ogłoszone w Dzienniku Ustaw – w myśl art. 1 ust. ostatni ustawy z 31 lipca 1919 r. (Dz.U. Nr 66, poz. 400). Jednakże Ministerstwo sprawiedliwości odmówiło ogłoszenia rzezonego rozporządzenia w dzienniku Ustaw, opierając się na tem, że nie jest ono oparte na obowiązującej ustawie i odmawiając Ministrowi Skarbu prawa rozszerzenia zakresu działania tego zakładu na całe państwo. Ministerstwo Sprawiedliwości dopuszcza wprawdzie możliwość przyjęcia stanowiska, że statut rozporządzeniem rządowym zatwierdzony może być również drogą rozporządzenia zmieniony, jednakże ogranicza tę możliwość tak, że rozporządzenie zmieniające nie może obejmować terytoriów, na których mające być zmienione rozporządzenie nie obowiązywało. Ponadto Ministerstwo Sprawiedliwości podnosi, że o ile chodzi o Galicyjski Wojenny Zakład Kredytowy, to – w myśl art. 13 ustawy z 18 lipca 1919 r. (Dz.U. Nr 63, poz. 368) – Minister Skarbu może utworzyć nowy Zakład o analogicznym zakresie działania, ale statut tego nowego Zakładu musi być zatwierdzony przez Sejm; zaś rozporządzenie powyższe jest – zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości – nadaniem statutu temu nowemu, mającemu być utworzonym, Zakładowi.

Wobec tego Ministerstwo Skarbu zaznacza, że omawiane rozporządzenie Ministra Skarbu bynajmniej nie ma na celu obejścia powołanej ustawy z 18 lipca 1919 r., co zresztą niedwuznacznie jest powiedziane w § 1 pomienionego rozporządzenia. Statut Zakładu Kredytowego, o którym mówi ustawa z 16 lipca 1919 r., zostanie w tych dniach przedstawiony Radzie Ministrów celem przedłożenia go Sejmowi do zatwierdzenia. Zakład ten obejmie swoją działalnością, oczywiście, całe państwo. Trudno tylko zrozumieć, dlaczego w Małopolsce może już istnieć i działać zakład, zastępujący narazie ten nowy bank, a inne dzielnice mają być pozbawione możliwości korzystania z niego.

Względy praktyczne, a nadto konieczność rychłej odbudowy kraju przemawiają za tem, aby, mając gotowy i sprawnie działający aparat, właśnie go wykorzystać celem przygotowania i zorganizowania przyszłego Banku Odbudowy oraz celem zaniechania tworzenia nowych kadr urzędniczych.

Gdy ponadto rozporządzenie omawiane jest ogólnopństwowego znaczenia, zaś ustęp ostatni art. 1 ustawy z 31 lipca 1919 r. (Dz.U. Nr 66 poz. 400) przewi-

duje, że w razie wątpliwości, czy dane rozporządzenie jest powszechnie obowiązujące i czy ma być umieszczone w Dzienniku Ustaw – wątpliwości rozstrzyga Rada Ministrów oraz – w myśl ustępu 4 okólnika Pana Prezydenta Ministrów z 15 grudnia 1919 r. Nr 14979/19 – stawiam

Wniosek nagły

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rozporządzenie Ministra Skarbu z 15 grudnia 1920 r. o zmianie statutu Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego winno być ogłoszone w najbliższym numerze Dziennika Ustaw.

Warszawa, dnia 11 marca 1921 r.

Minister Skarbu
/-/ STECZKOWSKI

°Alegat 7°

[Pismo z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Prezydium Rady Ministrów w sprawie zorganizowania studium lekarsko-weterynaryjnego w Warszawie]

Ministerstwo Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Dn. 10 marca 1921 r.
No. 1281-IV/21.

Do Prezydium Rady Ministrów

Z końcem roku 1918 przystąpiło Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do organizowania studium lekarsko-weterynaryjnego w Grochowie pod Warszawą, w siedzibie dawnego Instytutu weterynaryjnego²⁸³. Konieczność utworzenia tego studium w Warszawie podkreślały niejednokrotnie czynniki tak rolnicze, jak i wojskowe. Znaną, jest rzeczą, że państwo cierpi na brak dostatecznej liczby lekarzy weterynaryjnych i [musi] sprowadzać obce siły do walki z epizocjami, wyniszczającymi kraj pod względem gospodarczym.

Organizujące się studium warszawskie, mimo swej niezbyt odpowiedniej siedziby w Grochowie, rozwijało się pomyślnie i posiadało około 60 studentów

²⁸³ Instytut Weterynaryjny powstał w latach 1899–1900.

na 2-ch pierwszych latach. Atoli w bieżącym roku akademickim zostało ono przez władze wojskowe pozbawione w zupełności swoich lokali. Mianowicie w lipcu 1920 r., w czasie krytycznym, władze wojskowe za zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zajęły czasowo budynki tego studium w Grochowie na wojskowy szpital epidemiczny. Skoro z rozpoczęciem się studiów akademickich w Warszawie Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwróciło się w listopadzie 1920 r. do Ministerstwa Spraw Wojskowych o zwrot gmachów w Grochowie lub oddanie w zamian placu i niektórych budynków koszarowych przy ulicy Koszykowej 79 otrzymało po licznych ponagleniach w lutym 1921 r. odpowiedź, że władze wojskowe ani nie zwrócą gmachu w Grochowie ani nie udostępnią w zamian innych budynków.

Pismo moje w tej sprawie do Pana Ministra Spraw Wojskowych pozostało również bez odpowiedzi.

W ten sposób studenci weterynarii stracili możliwość dalszych studiów w Warszawie. Kilkunastu z nich wyjedzie zapewne na semestr letni do Lwowa po otrzymaniu stypendiów. W ten sposób jednak nie można rozwiązać sprawy w całości i na czas dłuższy.

O zupełnem zwinięciu studiów weterynaryjnych w Warszawie nie można myśleć wobec istotnej ich potrzeby i wobec tego, że jedna Akademia lwowska stanowczo nie wystarcza na całe Państwo.

Ministerstwo musi zatem w jak najkrótszym czasie otrzymać z powrotem budynki swe w Grochowie albo też ich ekwiwalent i przystąpić bezzwłocznie do ich oczyszczania lub adaptacji, tak aby w październiku roku bieżącego można było uruchomić dalszy ciąg studium weterynaryjnego.

Dlatego proszę, aby Rada Ministrów raczyła uchwalić:

Władze wojskowe zwrócą Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w ciągu czterech tygodni budynki studium weterynaryjnego w Grochowie, zajęte przez szpital epidemiczny wojskowy albo w tymże czasie ustąpić plac i koszary przy ulicy Koszykowej 79 (z wyjątkiem głównego gmachu koszarowego).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

^fM. Rataj^f

[Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie ustalenia sieci dróg państwowych w myśl art. I ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. No. 6/21 r. poz. 32) na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r.; wykaz dróg]

UZASADNIENIE

Wobec przyłączenia ziem Wschodnich do Rzeczypospolitej Polskiej i rozszerzenia mocy obowiązującej Ustawy o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 1920 r., na te ziemie, winna tam być ustalona sieć dróg, mających ekonomiczno-komunikacyjne znaczenie stosownie do art. 1 wymienionej Ustawy.

Przedstawiony projekt sieci dróg państwowych na Ziemiach Wschodnich został opracowany w porozumieniu a przedstawicielami Naczelnego Dowództwa i Ministerstwa Spraw Wojskowych oraz b. Zarządu Terenów przyfrontowy i etapowych.

Projekt ten z jednej strony uwzględnia potrzeby ekonomiczno-komunikacyjne kraju, a drugiej strony czynniki wojskowe dostosowały, w granicach możliwości, potrzeby swoje do potrzeb ekonomiczno-komunikacyjnych i wyraziły zgodę na proponowany projekt.

Opracowany na tej zasadzie projekt sieci dróg państwowych zawiera ogółem 4939 kilometrów dróg, z czego 1734 kilometry stanowią drogi bite (przeważnie b. państwowe), pozostało zaś 8155 kilometrów stanowią trakty gruntowe.

Upaństwowienie tych dróg pociągnie za sobą obowiązek ze strony Państwa utrzymania ich w porządku. Na razie będą potrzebne na drogach bitych roboty konserwacyjne i odbudowa spalonych drewnianych mostów, na drogach zaś i gruntowych tylko odbudowa zniszczonych mostów. Stopniowo dopiero w miarę możliwości finansowej Państwa, drogi te byłyby wybudowane jako drogi bite.

Obecny stan tych dróg jest rozpaczliwy: z powodu braku kredytów spalone mosty nie są odbudowywane, istniejące drogi bite niszczeją; komunikacja kołowa w wielu miejscowościach jest zupełnie sparaliżowana.

Szybkie ustalenie sieci dróg państwowych z tych względów jest konieczne, tem bardziej, że przy wszelkich zamierzonych przez Rząd wkładach w celu poprawy stosunków rolniczych na Ziemiach Wschodnich, równolegle muszą iść zamierzenia w kierunku ulepszenia stosunków komunikacyjnych.

Osobna tablica podaje gęstość sieci dróg państwowych na Ziemiach Wschodnich.

W związku z ustaleniem sieci dróg państwowych na Ziemiach Wschodnich, w celu należytego jej powiązania z siecią już ustaloną w Ustawie z dn. 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych, na terenie b. Kongresówki i Małopolski, należy dodatkowo uznać za państwowe drogi, wymienione w wykazie No. 2.

ZESTAWIENIE PORÓWNAWCZE GĘSTOŚCI SIECI DRÓG PAŃSTWOWYCH NA ZIEMIACH POLSKICH

Kategoria dróg	Powierzchnia odnośnych terenów km.	Ilość mieszkańców na tych terenach milionów	Sieci dróg państwowych			Uwagi
			Ogólna długość km.	Długość na 1 km	Długość na 1000 mieszkańców	
Sieć dróg państwowych na terenach b. Królestwa Kongres[owego], Galicji i b. dzielnicy Pruskiej (Ustawa Sejmowa z dn. 10 XII 1920 r. Sieć dróg projektowanych do uznania za państwowe na tych terenach)	251 000 ¹⁾	24,5	10 500 ³⁾ 407	0,0418	0,436	1) bez Śląska Cieszyńskiego (Sprawozdanie Kom[isji] Sejmowej No. 2227). 2) według Prof. Romera.
Razem	251 000	24,5	10 907 ⁴⁾	0,0434	0,445	3) W tym 10 005 km dróg bitych.
Sieć dróg projektowanych do uznania za państwowe na Ziemiach Wschodnich (w granicach preliminarów w Rydze w październiku 1920 r.)	119 000 ²⁾	3,5	4939 ⁵⁾	0,0415	1,409	4) W tym 10 270 km dróg bitych. 5) W tym 1784 km dróg bitych. 6) W tym 12 054 km dróg bitych.
Ogółem na Ziemiach Polskich	370 000	28.	15 846 ⁶⁾	0,0428	0,566	

Wykaz No. 1 dróg państwowych na Ziemiach Wschodnich

Numer porządkowy drogi	Kierunek drogi	Długość ogólna drogi w km	W tem drogi bitej km	Uwagi
	I. Drogi na terenie Ziem Wschodnich			w klamrach umieszczone są miejscowości początkowe lub końcowe drogi leżące na terenie Litwy Środkowej
1	Granica pow[iatu] Bielskiego-Grodno-Jeziory-Nowa Ruda-Czyżówka (Orany-Wilno) z odnogami: a) (Święciany-Postawy)-Dziszna b) Łużki-Perebrodzie (Ikasn-Brasław-Dźwińsk Granica) c) Orany (st.dr.ż.)-Sołtaniszki-Lilańce	70,8 130,1 66,0 33,8	33 - - -	
2	Grodno-Skidel-Radziwiliszki-Bielice-Nowogródek-Mir-Horodziejew-Nieśwież-Kukowicze-Granica z odnogami: a) Skidel-Wołkowysk b) Radziwiliszki-Lida c) Mir-Nowy Świerzeń-Biała Agatka-Granica	244,9 58,8 19,9 45,2	108 - 19,9 -	
3	Gródek-Wołkowysk-Słonim-Baranowicze-Nieśwież	201,9	160	
4	Brześć nad Bugiem-Kobryń-Filipowicze-Granica z odnogą: a) Miłowidy-Leśna-Werblinówka	244 18,7	244 4	
5	Brześć n.B.-Kowel-Łuck-Równno-Korzec-Granica z odnogą: a) Łuck-Dubno-Krzemieniec-Kołodno	335,5 129,1	335,5 88	
6	Czeremcha-Wysokie Litewskie-Brześć nad Bugiem-Włodawa	122	66	
7	Grodno-Gorbacze-Prużany-Zaprudy; Kobryń-Luboml-Włodzimierz Woł.-Horodłowie z odnogą: Piszcz-Włodawa	401,2 16,4	217 16,4	

8	(Wilno-Bieniakonie) Lida-Bielice- -Słonim-Lubiszycy; Pańki-Pińsk; Dubnia-Lubieszów-Kołki-Klewań z odnogą: Kołki-Łuck	469,5 48,8	30,0 -	
9	Postawy-(Kobylnik; Świr-Soły; Oszmiana)-Nowogródek-Nowojelnia- -Zdziencioł	76,8	18,8	
10	Głębokie-Doksyce-Dołhinów- -Mołodeczno-Nowy Świerzeń- -Nieśwież-Siniawka-Zaberezje; Kožangródek-Dąbrowica-Sarny- -Międzyrzec Korzecki-Tudorów	566,4	6	
11	(Kobylnik-Nikolce)-Dołhinów-Pogost- -Granica	64,0	-	
12	(Soły)-Liebiediew-Mołodeczno- -Radoszkowice-Granica z odnogą: (Oszmiana-Grauzyszki)-Bieniakonie	51,0 13,8	6,0 -	
13	Jezioro-Raduń-Bastuny-Iwie	152,3	64	
14	Nowe Berezowo-Prużany	67	67	
15	Mętna-Wysokie Litewskie-Prużany- -Słonim	185,6	185,6	
16	Łogiszyn-Zaberezje-Łuniniec-Łachwa- -Mokroś-Granica	139,9	-	
17	Kobryń-Pińsk-Dubieniec- -Dawidgródek-Maleszewo-Granica	238,1	16	
18	Ratno-Uhrynicze; Lubieszów-Pohost- -Luboniek	184,4	-	
19	Bereżce-Luboml-Kowel; Hołoby- -Mielnice-Kołki, Czartorysk-Sarny- -Ośnick-Snowidowicze-Granica Romejki-Liziuny	193. 49,2	- -	
20	Uściług-Włodzimierz W.-Łuck	88,1	-	
21	Czerkowczyce-Łuck	65,7	-	
22	Radziwiłłów-Dubno-Równno	98,8	56	
23	Krutniew-Poczajów-Krzemieniec- -Sosnowka-Nowostaw-Granica	50,4	43	
Razem		4939	1784	

Wykaz No. 2 dróg na terenie b. Królestwa Kongresowego i b. Galicji, które w związku z wykazem No. 1 uznano za drogi Państwowe.

Numer porządkowy drogi	Kierunek drogi	Długość ogólna drogi w km	W tem drogi bitej km	Uwagi
1	Sokołów-Drohiczyn-Mętna	63,1	63,1	
2	Sławatycze-Lepłówka	5,4	5,4	
3	Chełm-Dorohusk	22,7	–	
4	Konotopy-Horodłowice	8,8	–	
5	Podkamień-Popowce	7,3	–	
6	Tarnopol-Zbaraż-Budy-Zbaraskie	30,8	30,8	
7	Hrubieszów-Sokal; Krystynopol-Tarnopol	214,5	153,3	
8	Bełżce-Krystynopol	54,5	12,4	
Razem		407	265	

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

101

PROTOKÓŁ

40-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 kwietnia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Wewnętrznych	
Podsekretarz Stanu	Józef Kuczyński
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Robót Publicznych	inż. Mieczysław Rybczyński
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Sekretarz Rady Ministrów Radca Min[istrialny]	
Prez. Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Podczas rozpatrywania traktatu pokoju między Polską a Rosją obecni przewodniczący delegacji pokojowej polskiej Podsekretarz Stanu Jan Dąbski oraz członkowie delegacji panowie Stanisław Kauzik, Henryk Strasburger i Leon Wasilewski; podczas obrad nad rozporządzeniem w sprawie statystyki handlu zagranicznego Dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego dr Józef Buzek.

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 5 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Przewodniczący delegacji pokojowej polskiej zdaje sprawę z przebiegu pertraktacji pokojowych w Rydze, poczem p. Strasburger udziela wyjaśnień co do postanowień ekonomicznych traktatu.

Rada Ministrów uchwała ratyfikować traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze 18 marca 1921 r. (alegat 1).

Rada Ministrów uchwała załączony projekt ustawy ratyfikacyjnej wymienionego traktatu (alegat 2).

Rada Ministrów zgodnie z powyższą uchwałą postanawia:

wykonanie traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 r. należy do Ministra Spraw Zagranicznych, któremu zleca się powołanie komisji międzyministerialnej z odpowiednim biurem. Ministerium Skarbu wyasygnuje potrzebne na ten cel fundusze Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

Na zapytanie Ministra Spraw Zagranicznych przewodniczący delegacji polskiej wyjaśnia odnośnie do art. XI traktatu, że bolszewicy nie uchylają się od wydania map i dokumentów dotyczących się triangulacji, a tylko nie zgodzili się na wydanie ich natychmiast. Tym samym akta te nie są wyłączone z liczby aktów przewidzianych art. XI. traktatu.

Prezydent Ministrów składa podziękowanie delegacji, podkreślając mozolną i trudną pracę położoną przez jej członków około dzieła pokoju, przez społeczeństwo polskie z utęsknieniem oczekiwanego, przypominając, wśród jakich warunków delegacja pracę rozpoczęła, a w jakich okolicznościach ją ukończyła.

3. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych o przekazanie Ministerstwu Spraw Zagranicznych spraw związanych z likwidacją spraw rosyjskich i ukraińskich w Polsce (alegat 3).

4. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu uchwaliła podwyższenie listy cywilnej Naczelnika Państwa do wysokości 600 000 marek miesięcznie, poczynając od 1 marca br. i zaaprobowała równocześnie wymienione w załączonym wykazie kwoty pobrane ze Skarbu Państwa tytułem listy cywilnej Naczelnika Państwa w okresie ubiegłym od 1 lipca 1920 r. do dnia 1 marca 1921 r.

5. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie w sprawie statystyki handlu zagranicznego (alegat 5).

Art. 10 i 11 rozporządzenia przerekaduje Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Dyrektorem Głównego Urzędu Statystycznego.

6. Rada Ministrów zaaprobowała załączony wniosek Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie zwiększenia wynagrodzenia prezesa, wiceprezesów i członków komisji szacunkowej głównej w Warszawie (alegat 6).

§1 wniosku skreślono.

7. Złożony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt rozporządzenia w przedmiocie rozciągnięcia działania ordynacji wyborczej do Sejmu

Ustawodawczego na województwa: Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie oraz powiaty: grodzieński, wołkowyski i białowieski województwa Białostockiego, określenia okręgów wyborczych oraz wyznaczenia liczby mandatów poselskich (alegat 7) na wniosek Prezydenta Ministrów zdjęto z porządku obrad.

8. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy w przedmiocie zmiany postanowień §§ 42 ust. 2, 48 ust. 1, 54, 62, ust. 2 i 85 statutu gminnego dla stołeczno-królewskiego miasta Krakowa (alegat 8).

W §54 zamiast wyrazu „magistralnych” ma być „magistratu”.

9. Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń w Łucku dla potrzeb rzymsko-katolickiej diecezji łuckiej i żytomierskiej (alegat 9) przekazano do uzgodnienia interesowanym ministrom.

10. Złożony przez Ministra Skarbu wniosek nagły w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza do strzeżenia granic (alegat 10) przyjęto.

11. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenie w przedmiocie ograniczenia sądów wojskowych (alegat 11).

Koniec posiedzenia o godzinie 9 wieczorem.

Witos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji Traktatu Pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego dnia 18 marca 1921 r. w Rydze.
2. Ustawa o ratyfikacji traktatu pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 roku²⁸⁴.
3. Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 roku; załączniki do niego²⁸⁵.
4. Wniosek Min[istra] Spr[aw] Wojsk[owych] [o przekazanie – w związku z zawarciem pokoju – spraw związanych z likwidacją spraw rosyjskich i ukraińskich w Polsce pod kierownictwo Ministerstwa Spraw Zagranicznych].
5. Wykaz kwot pobranych ze Skarbu Państwa tytułem listy cywilnej Naczelnika Państwa w czasie od 1 lipca 1920 r. do 1 marca 1921.
6. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie statystyki handlu zagranicznego²⁸⁶.
7. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie zwiększenia wynagrodzenia Prezesa, Wice Prezesów i Członków Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie²⁸⁷.

²⁸⁴ Alegat 1b. Nie publikuje się. Zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 49, poz. 300.

²⁸⁵ Nie publikuje się. Tekst załącznika w formie drukowanej.

²⁸⁶ Nie publikuje się. Rozporządzenie w sprawie statystyki celnej z 10 listopada 1921, „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 107, poz. 783.

²⁸⁷ Nie publikuje się.

- [7a.] [Motywy wniosku Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie zwiększenia wynagrodzenia Prezesa, Wiceprezesów i Członków Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie].
8. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia działania ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego na Województwa: Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie oraz powiaty Grodzieński, Wołkowyski i Białowiecki Województwa Białostockiego, określenia okręgów wyborczych oraz wyznaczenia liczby mandatów poselskich²⁸⁸.
 9. Ustawa w przedmiocie zmiany postanowień §§ 42 ust. 2, 48 ust. 1, 54, 62 ust. 2 i 85 statutu gminnego dla stoł[eczno]-król[ewskiego] m[iasta] Krakowa²⁸⁹.
- [9a.] [Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie zmiany postanowień §§ 42 ust. 2, 48 ust. 1, 54, 62 ust. 2 i 85 statutu gminnego dla stołeczno-królewskiego miasta Krakowa].
10. Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń w Łucku dla potrzeb zarządu rzymsko-katolickiej diecezji Łuckiej i Żytomierskiej²⁹⁰.
 11. Wniosek nagły Ministra Skarbu w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza do strzeżenia granic.
 12. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie ograniczenia właściwości sądów wojskowych; [Pismo Ministra Sprawiedliwości do Prezydium Rady Ministrów w sprawie odwołania rozporządzeń wyjątkowych opartych na przepisie art. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 10 maja 1920 r. Nr 59 (Dz.U. poz. 368) w związku z wymianą dokumentów ratyfikacyjnych dotyczących pokoju zawartego 18 marca br. w Rydze].

°[1] Alegat 1a°

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji Traktatu Pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego dnia 18 marca 1921 r. w Rydze

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
29 marca 1921 r.
No. D.VI./294.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji Traktatu Pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisanego dnia 18 marca 1921 r. w Rydze.

Rada Ministrów uchwała:

1. Przedłożyć Sejmowi Ustawodawczemu Traktat Pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 r.

²⁸⁸ Nie publikuje się. Był to akt wykonawczy do ustawy z 4 lutego 1921 o unormowaniu stanu prawnego na obszarach przyłączonych do państwa polskiego w wyniku pokoju z Rosją Sowiecką.

²⁸⁹ Nie publikuje się.

²⁹⁰ Nie publikuje się.

2. Wykonanie niniejszej uchwały zlecić Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Uzasadnienie

Proces organizacji Państwa Polskiego na zewnątrz wymagał jeszcze ustalenia granicy wschodniej i ustalenia stosunków prawnych z wschodnimi sąsiadami Polski. Wymaganiem tym czyni zadość Traktat Pokoju, podpisany dnia 18 marca 1921 r. w Rydze.

Reguluje on nie tylko sprawę przynależności kresów wschodnich do Polski, lecz ustanawia normy pokojowego współżycia Rzeczypospolitej z Rosją i Ukrainą, jako też reguluje kwestię gospodarczego odszkodowania Polski z racji strat, jakie poniosła ona z powodu swego współżycia politycznego z Rosją oraz z powodu wojny z Rosją.

Gdy ponadto art. XXVI rzonego Traktatu przewiduje termin trzydziestu dni od podpisania do ratyfikacji Ministerstwo Spraw Zagranicznych wnosi o niezwłoczne przyjęcie powyższego wniosku²⁹¹.

Minister Spraw Zagranicznych
E. Sapiaha^f

^c[4] Alegat 3^c

Wniosek Min[istra] Spr[aw] Wojsk[owych] [o przekazanie – w związku z zawarciem pokoju – spraw związanych z likwidacją spraw rosyjskich i ukraińskich w Polsce pod kierownictwo Ministerstwa Spraw Zagranicznych]

^bWniosek Min[istra] Sp[raw] Wojsk[owych] przyjęty na posiedzenie Rady Min. 8 IV 21.

Wobec zawarcia pokoju sprawy związane z likwidacją spraw rosyjskich i ukraińskich w Polsce przechodzą w całości pod kierownictwo Min. Spraw Zagranicznych. Dotyczy to również obozów jeńców i internowanych wszystkich narodowości. Osoby te przechodzą pod względem kierownictwa technicznego i pod względem budżetowym do Min. Spraw Zagranicznych z dniem 20 IV 21. Młodszy personel kierowniczy wykonawczy przekazany będzie przez Min. Spraw Wojskowych Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

Sosnkowski.^b

²⁹¹ Ratyfikacja pokoju ryskiego nastąpiła ustawą z 15 kwietnia 1921 r., zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 49, poz. 299. Obowiązywać zaczął od 30 kwietnia 1921, tj. wymiany dokumentów ratyfikacyjnych przez obie strony, co nastąpiło w Moskwie.

Wykaz kwot pobranych ze Skarbu Państwa tytułem listy cywilnej Naczelnika Państwa w czasie od 1 lipca 1920 r. do 1 marca 1921

Kancelaria Cywilna
Naczelnika Państwa

Wykaz kwot

pobranych ze Skarbu Państwa tytułem listy cywilnej Naczelnika Państwa w czasie od 1 lipca 1920 r. do 1 marca 1921.

Lista cywilna za miesiąc lipiec 1920 r.	455 000
Lista cywilna za miesiąc sierpień 1920 r.	455 000
Lista cywilna za miesiąc wrzesień 1920 r.	455 000
Lista cywilna za miesiąc październik 1920 r.	546 000
Lista cywilna za miesiąc listopad 1920 r.	546 000
Lista cywilna za miesiąc grudzień 1920 r.	546 000
Lista cywilna za miesiąc styczeń 1921 r.	546 000
Lista cywilna za miesiąc luty 1921 r.	546 000
Razem:	4 095 000

Szef Kancelarii Cywilnej:
/-/ St. Car.

[Motywy wniosku Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie zwiększenia wynagrodzenia Prezesa, Wiceprezesów i Członków Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie]

MOTYWY

W związku z rozwiązaniem Miejscowych Komisji Szacunkowych na terenie b. zaboru rosyjskiego i przekazaniem Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie²⁹² po porozumieniu się z Ministerstwem Skarbu (Pismo Nr 66856/20 z dn. 10/9) orzecznictwa i w pierwszej i w drugiej instancji we wszystkich sprawach, które nie zostały zakończone orzeczeniem przez Komisje Szacunkowe Miejscowe, praca

²⁹² Komisję Szacunkową Główną ustanowiło rozporządzenie prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego z 1 lutego 1920, wykonujące postanowienia ustawy z 10 maja 1919 r. „O ustaleniu i oszacowaniu świadczeń i strat wojennych”, której artykuł 1 stanowił: „W Warszawie zostaje utworzoną Komisja Szacunkowa Główną”.

kompletów w Komisji Szacunkowej Głównej wzmogła się niepomierne. Aby wydać na czas z orzecznictwem i z dostateczną dokładnością badać sprawy, sędziowie referenci muszą pracować z nadzwyczajnym natężeniem i dać maximum wydajności swej pracy. Dzięki niezwyklej gorliwości i intensywności każdy komplet orzekający wydaje po 500 i więcej orzeczeń na jednej sesji, co zmusza sędziów referentów do rozpatrzenia po blisko 100 operatów, a niekiedy i więcej, na jedną sesję. Ogrom tej pracy jaskrawo uwypukla się w zestawieniu z pracą normalną w Komisjach Miejskowych. Tak np. sprawozdanie z czynności Komisji Szacunkowych Miejskowych w okresie od 30 IX ub. r. wykazuje, że na jednej sesji rozpatrywano przeciętnie 20,8 operatu. W zestawieniu z tą liczbą ilość blisko 100 operatów, referowanych obecnie przez każdego z sędziów referentów na posiedzeniach Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie musi być uznana za nadzwyczaj dużą i w dostatecznej mierze wykazującą kolosalną intensywność pracy kompletów orzekających Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie.

W pełnym uznaniu powyższego, jak również licząc się z niepomiernym wzrostem drożyzny w okresie od czasu wystąpienia z ostatnim wnioskiem w sprawie wynagrodzenia Prezesów, Wice-Prezesów i Członków Komisji Szacunkowych (wniosek z dn. 18 września r.ub.) Główny Urząd Likwidacyjny prosi Radę Ministrów o podniesienie wynagrodzenia Prezesów, Wice-Prezesów i Członków Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie o 100% z pozostawieniem dotychczasowego wynagrodzenia Prezesów, Wice-Prezesów i Członków pozostałych Komisji Szacunkowych. Tak więc podług projektowanego wniosku z dn. 1 grudnia ub. r. Prezes Komisji Szacunkowej Głównej w Warszawie pobierałby 300 Mk. za posiedzenie, Wice-Prezesi po 240 Mk. i Członkowie po 200 Mk.

Ministerstwo Skarbu wyraziło swą zgodę na ustalenie norm powyższych, co stwierdza dołączone w odpisie pismo z dn. 8 bm. Nr 851 D.B.

°[9a] Alegat 8°

[Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie zmiany postanowień §§ 42 ust. 2, 48 ust. 1, 54, 62 ust. 2 i 85 statutu gminnego dla stołeczno-królewskiego miasta Krakowa]

UZASADNIENIE

do projektu ustawy w przedmiocie zmiany niektórych artykułów statutu miasta Krakowa.

Po myśli ustępu 2 § 42 statutu miasta Krakowa Rada miasta wybiera ze swego grona trzech wice-prezydentów z rozróżnieniem wśród nich pewnego

rodzaju starszeństwa, albowiem jeden z nich jest uznany za pierwszego, następny za drugiego, a ostatni za trzeciego wice-prezydenta miasta.

Podobne rozróżnienie stopnia starszeństwa między prezydentami ma konsekwencję prawną przewidzianą §§ 62 i 85 ust. 1 statutu miejskiego, albowiem w razie nieobecności lub przeszkody w urzędowaniu zastępuje prezydenta miasta pierwszy wice-prezydent, a drugi, którego znów w razie zachodzących przeszkód w urzędowaniu zastępuje wice-prezydent trzeci. Poza to może prezydent miasta według § 85 ust. 2 statutu miejskiego powierzyć zastępstwo w sprawach do jego zakresu należących i to na czas dłuższy, aż do odwołania tak pierwszemu, jak drugiemu i trzeciemu wice-prezydentowi i w ogóle rozłożyć czynności prezy-dialne tak, jak tego wymaga interes miasta.

O tem zatem, jakie czynności sprawuje dany wice-prezydent rozstrzyga w zasadzie wola prezydenta.

Różnica przeto wynikająca z oznaczenia porządkowego wice-prezydentów posiada małą doniosłość praktyczną, a posiada natomiast tę wadę, że warstwy społeczne, które reprezentują wice-prezydenci, widzą w podobnem oznaczaniu stopnia starszeństwa u wice-prezydentów pewne upośledzenia, tak dla swych reprezentantów, jak i dla siebie wynikające z podporządkowania jednego z wice-prezydentów drugiemu, co temsamem mieści w sobie przekładanie jednych warstw społecznych ponad drugie, co ujemnie przez nie bywa odczuwane. Stąd od dłuższego już czasu zamierzała znieść Rada miejska m. Krakowa podobne oznaczenia stopni starszeństwa między wice-prezydentami i zrównać ich z sobą, które to dążenie uznać należy za uzasadnione. Obecnie przystępuje Rada miejska do wykonania zamiarów powyższych i w tym celu wnosi projekt zmiany odnośnych paragrafów statutu.

Równocześnie dąży Rada miejska w Krakowie do pomnożenia liczby wice-prezydentów miasta z trzech na czterech.

Przyczyny tego zamiaru uzasadniają stosunki miejscowe. Rada miejska w Krakowie liczy obecnie 127 radnych. Przed przyłączeniem gmin sąsiednich składała się Rada miejska z 72 radnych. W owym czasie wybierała Rada miasta Krakowa prócz prezydenta miasta dwóch wice-prezydentów. Przy układach z gminami sąsiednimi przyznawano każdej z tych gmin przedstawicielstwo w Radzie miejskiej z powodu czego liczba radnych wzrosła o 31 i o jednego wice-prezydenta. Liczba wice-prezydentów została pomnożoną o jednego, wybieranego z grona 16 radnych, jakich przyznano przyłączonemu do Krakowa miastu Podgórze.

Na mocy rozporządzenia Komisji Likwidacyjnej z dnia 19 listopada 1918 r. Nr 161 K.L. wprowadzono w Krakowie czwarte Koło wyborcze, przeznaczone dla osób, dotąd prawa wyborczego pozbawionych²⁹³.

²⁹³ W austriackiej ordynacji wyborczej przy wyborach miejskich obowiązywał cenzus majątkowy.

Na tej podstawie przybyło znowu 24 radnych, jednakże członków Prezydium miasta z tego powodu nie pomnożono.

Gdy więc w stosunku do liczby radnych, jaką Rada miasta miała przed przyłączeniem gmin, wyznaczał statut miejski dwóch wice-prezydentów i gdy trzeciego wice-prezydenta ustanowione z powodu przyłączenia do Krakowa miasta Podgórze, wybieranego z grona radnych, pochodzących z okręgu miasta Podgórze, przeto i dla radnych, wybieranych z czwartego koła wyborczego, należałoby dać możliwość posiadania swego reprezentanta w Prezydium miasta. Rada miasta Krakowa właśnie dla tego celu pragnie pomnożenia liczby wice-prezydentów i dążenie to należy uznać za uzasadnione, a to tem więcej, że Magistrat miasta Krakowa nie posiada ławników i na członków Prezydium miasta, wchodzących w skład Magistratu, spadają faktycznie większe obowiązki, niż na członków Prezydium miasta, w którym są wybierani ławnicy.

I z tego powodu należy uznać dążenie Rady miasta Krakowa w sprawie omawianej za słuszne, zwłaszcza, że reprezentant w Prezydium miasta warstw robotniczych, które dostarczają przeważnej liczby wyborców w czwartym kole wyborczym, może w czasach obecnych oddać ważne usługi Zarządowi miasta, głównie w sprawach aprowizacyjnych i dotyczących spraw robotniczych.

Podane powody uzasadniają w dostatecznej mierze uchwałę Rady miasta Krakowa, dotyczącą powyżej rozwiniętych, a tem samem uzasadniają także projekt zmiany dotyczących postanowień statutu m. Krakowa, objęty załączonym projektem ustawy.

Gdy ponadto Rada miasta Krakowa z góry przewiduje, że powyższe zmiany statutu będą obowiązywały tylko aż do wydania ustawy o samorządzie miejskim, wspólnej dla całego Państwa, natenczas nie powinno stanowić przeszkód, ani wzbudzać wątpliwości postanowienie o pomnożeniu liczby wice-prezydentów miasta z trzech na czterech, więc do liczby większej niż ich posiada sama stolica, z powodu bowiem przyłączenia gmin podmiejskich i utworzenia czwartego koła wyborczego, liczba radnych miasta Krakowa przenosi także liczbę radnych stolicy, podobne zaś stosunki faktyczne przemawiają za uwzględnieniem omawianych powyżej uchwał, powziętych przez Radę miasta Krakowa, za czem się także oświadczył Tymczasowy Wydział Samorządowy.

Minister Spraw Wewnętrznych.

/-/ Skulski w.r.

Wniosek Nagły Ministra Skarbu w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza do strzeżenia granic

Ministerstwo Skarbu, Departament Cel
L.5165/DC/V/21.

WNIOSEK NAGŁY

Ministra Skarbu na Radę Ministrów w przedmiocie dalszego utrzymania instytucji Komisarza do strzeżenia granic.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Pełnomocnictwa Dyrektora Okręgu Skarbowego w Krakowie Dr. Władysława Peca, jako Komisarza do strzeżenia granic przed przemytnictwem, przedłuża się na dotychczasowych warunkach do dnia 1 lipca 1921 r. względnie do czasu ustalenia granic Państwa na Górnym Śląsku.

Uzasadnienie

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1920 r. powołano do życia instytucję osobnych Komisarzy do strzeżenia granic przed przemytnictwem, przy czym Komisarzem do strzeżenia granicy leżącej w obrębie okręgów skarbowych Wadowice, Kraków, Cieszyn oraz granicy między Górnym Śląskiem a byłym Królestwem Kongresowem, mianowany został Dyrektor Okręgu Skarbowego w Krakowie Dr Władysław Pec, któremu powierzono dodatkowo wyznaczoną przez Radę Ambasadorów w Paryżu dnia 28 lipca u.r. nową granicę czesko-polską na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie.

Wspomniane pełnomocnictwo przedłużono ostatnio uchwałą Rady Ministrów z dn. 7 stycznia 1921 r. do dnia 1 kwietnia 1921 r.

Działalność wymienionego Komisarza, którego terytorialny zakres czynności obejmuje bardzo ważny, pod względem ochrony granic, odcinek, okazała się ze wszech miar owocną i dała znaczne wyniki.

Ponieważ, pomimo przeprowadzenia plebiscytu na Górnym Śląsku, sytuacja na tym bardzo ważnym odcinku nie ulegnie zmianie na lepsze, dopóki nie będzie oznaczona granica Państwa polskiego na terenie plebiscytowym, przeto do czasu ustalenia nowej linii granicznej przedłużanie pełnomocnictw Dr. Peca w dotychczasowych ramach Komisarza do strzeżenia granic, jest bardzo wskazanem i leży w interesie należytej ochrony granic.

Warszawa, dnia 28 marca 1921 r.

Minister Skarbu
w.z. /-/ Rybarski

Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie ograniczenia właściwości sądów wojskowych; [Pismo Ministra Sprawiedliwości do Prezydium Rady Ministrów w sprawie odwołania rozporządzeń wyjątkowych opartych na przepisie art. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 10 maja 1920 r. Nr 59 (Dz.U. poz. 368) w związku z wymianą dokumentów ratyfikacyjnych dotyczących pokoju zawartego 18 marca br. w Rydze]

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia ... 1921 r.

w przedmiocie ograniczenia właściwości sądów wojskowych.

Na zasadzie art. 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1920 (Dz.U. Nr 59 poz. 368) i art. 7 rozporządzenia Rady Obrony Państwa z 6 sierpnia 1920 (Dz.U. Nr 75 poz. 511) Rada Ministrów postanawia, co następuje:

§ 1. Uchyla się w całości rozporządzenie Rady Ministrów z 21 lipca 1920 (Dz.U. Nr 61 poz. 394) w przedmiocie poddania pod sądownictwo wojskowe osób cywilnych z powodu przestępstw przeciw sile zbrojnej, tudzież art. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 20 września 1920 (Dz.U. Nr 90 poz. 597) w przedmiocie ograniczenia właściwości sądów wojskowych.

§ 2. Uchyla się rozporządzenie Rady Obrony Państwa z 6-go sierpnia 1920 (Dz.U. Nr 75 poz. 511) w sprawie tymczasowych zmian, dotyczących organizacji i zadań Policji Państwowej.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie dnia 8-go po dniu ogłoszeniu.

PREZYDENT MINISTRÓW
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI
MINISTER SPRAW
WEWNĘTRZNYCH
MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

Minister Sprawiedliwości

Dn. 5 kwietnia 1921.

Nr 49372

Do Prezydium Rady Ministrów

Z chwilą wymiany dokumentów ratyfikacyjnych, dotyczących pokoju zawartego 18 marca br. w Rydze ustanie stan wojny; jest tedy obowiązkiem rządu odwołać pod odpowiedzialnością konstytucyjną wyjątkowe rozporządzenia, oparte na przepisie art. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 10 maja 1920 r. (Dz.U. Nr 59 poz. 368).

Z tych samych względów muszą ustać wszelkie ograniczenia właściwości sądów cywilnych, oparte na rozporządzeniu ROP z 6 sierpnia 1920 r. Dz.U. Nr 75 poz. 511.

Wobec tego proszę o bezzwłoczne umieszczenie na porządku dziennym sprawy uchwalenia rozporządzenia, którego projekt w 20-u egzemplarzach załączam, zaznaczając, że sprawa jest nagła, albowiem wspomniane rozporządzenia muszą przestać obowiązywać najpóźniej z dniem wymiany dokumentów ratyfikacyjnych (zob. również ustęp ostatni art. 4 rozp[orządzenia] poz. 368/20).

Minister Sprawiedliwości:

/-/ PODPIS

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ

41-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 11 kwietnia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	dr Stefan Dąbrowski
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Roman Rybarski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 8 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów uchwaliła ratyfikować traktat załączoną w odpisie konwencję urządzającą żeglugę powietrzną podpisaną w Paryżu dnia 13 października 1919 r. (alegat 1).

Rada Ministrów zarazem uchwaliła załączony projekt ustawy ratyfikacyjnej wymienionej konwencji (alegat 2).

3. Po rozpatrzeniu wymienionych w alegacie 3 wniosków Ministra Skarbu oraz wniosków Ministra Robót Publicznych wyszczególnionych w alegacie 4 Rada Ministrów powzięła uchwałę:

Sprawę dostarczenia pomieszczeń urzędom i ministerstwom w mieście Warszawie oraz wygotowania programu budowy nowych gmachów i baraków przekazuje się Komisji złożonej z Ministrów Skarbu, Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych z poleceniem aby do dnia 14. przedłożyła sprawozdanie i wnioski.

Tej Komisji przekazuje się załatwienie wniosków Ministra Skarbu wymienionych w alegacie 3. pod liczbami 3 do 6 oraz wniosków Ministra Robót Publicznych wymienionych w alegacie 4 pod liczbami 2 do 6.

Ta sama Komisja ma przedłożyć wnioski w sprawie przeniesienia urzędów cywilnych i wojskowych na prowincję.

Rada Ministrów uchwaliła wniosek Ministra Skarbu wymieniony pod liczbą 1. alegatu 3. w redakcji wymienionej w alegacie 4. oraz wniosek Ministra Robót Publicznych objęty liczbą 1. alegatu 4., a mianowicie:

Lokale po urzędach likwidujących się, znajdujących się w gmachach państwowych lub prywatnych, oraz lokale w gmachach prywatnych po likwidujących się urzędach komunalnych i instytucjach społecznych pozostawia się do dyspozycji Ministerstwa Robót Publicznych, które w Warszawie w pierwszym rządzie zaspokoi potrzeby Ministerstwa Skarbu i Najwyższej Izby Kontroli Państwa. Co do wskazania lokali, likwidujących się urzędów komunalnych i instytucji społecznych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okaże pomoc Ministerstwu Robót Publicznych.

Uprawnienia z tytułu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 marca 1919 r. (Dz. Praw Nr 24 poz. 238 i 239) przysługujące Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych przechodzą na Ministerstwo Robót Publicznych.

4. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych w Warszawie i Łodzi (alegat 5) przekazać Komisji z czterech Ministrów: Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Aprowizacji oraz Pracy i Opieki Społecznej z poleceniem, aby na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów przedstawiła uzgodniony wniosek w myśl zapatrywań i dyrektyw wypowiedzianych na dziesiątym posiedzeniu.

Komisję zwoła Minister Skarbu.

Podczas dyskusji nad tym wnioskiem Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Skarbu poddał krytyce gospodarkę państwową, podkreślając między innymi niedobory w produkcji artykułów sprzedawanych przez władze rządowe oraz w administracji kolei państwowych.

Nawiązując do uwagi Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Skarbu o nieproporcjonalnie niskiej taryfie towarowej, która w pierwszej linii wpływa niekorzystnie na budżet zarządu kolei, Minister Kolei Żelaznych wyjaśnia, że dla uzdrowienia tego stanu zwołał ankietę taryfową i reprezentantów sfer przemysłowych, która obradowała nad projektem nowej taryfy, opracowanym w Ministerstwie Kolei Żelaznych. Nowa taryfa, uzgodniona przy tych naradach, będzie wprowadzona najpóźniej do 1 czerwca br. i przyczyni się niewątpliwie do pewnej równowagi w budżecie kolejowym. Równocześnie dąży Ministerstwo z całą konsekwencją

na podstawie ustalonego już etatu do stopniowej redukcji personelu kolejowego w okręgach dyrekcyjnych, w których jest nadmiar pracowników.

5. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 6) zezwoliła na przepisanie tytułu własności nieruchomości nr hipoteczny 168 w Inowrocławiu przy ulicy Rybnickiej nr 2, należącej do Ignacego i Katarzyny Kaczmarek na imię Louis Brioir, obywatela francuskiego za 25 000 marek polskich.

6. Rada Ministrów uchwaliła załączony wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie przekazania likwidacji demobilizacji i materiału wojskowego Ministerstwu Przemysłu i Handlu (alegat 7).

W art. 2 wniosku po wyrazach „Minister Spraw Wojskowych” dano wyrazy „w myśl uchwały Rady Ministrów z 9 grudnia 1920 r.”;

termin „15 maja” zmieniono na „1 czerwca br.”; w art. 4 w ustępie b) po wyrazach „Ministerstwa Skarbu” dodano wyrazy „w razie, jeżeli Minister Skarbu uzna to za potrzebne”; na końcu art. 7 dodano wyrazy „obciążając konto demobilizacji materiałowej”.

Uchwale tej nie nadaje się formy rozporządzenia

7. Minister Spraw Zagranicznych zdaje sprawę o przebiegu obrad sejmowej komisji spraw zagranicznych nad traktatem pokojowym z Rosją.

Na posiedzeniu tem poseł Marian Seyda podniósł, że warunki skorzystania z klauzuli największego uprzywilejowania jest posiadanie polskiej państwowości, lecz artykuł, który mówi o prawie opcji, zastrzega je tylko dla Polaków, którzy znajdują się w chwili ratyfikacji traktatu (wymiany dokumentów ratyfikacyjnych) na obszarze Rosji lub Ukrainy i odpowiadają dalszym warunkom. Tymczasem prawie wszyscy właściciele ziemi polskiej z tamtej strony granicy polskiej schronili się przed najazdem bolszewickim na terytorium państwa polskiego i mieszkają obecnie tutaj. Nie są oni więc objęci przepisami artykułu 6 traktatu. Jeżeli przeto mają mieć możliwość korzystania z klauzuli największego uprzywilejowania, powinni dla zapobieżenia w przyszłości ewentualnym wykrętom rządu sowieckiego koniecznie postarać się o uzyskanie polskiej państwowości jeszcze przed terminem wymiany dokumentów ratyfikacyjnych a więc bezzwłocznie. Duża część interesowanych posiada zaledwie wykazy osobiste, zaliczające ich do ludności niestałej, powinno się więc koniecznie wyjaśnić sprawę jak najszybciej w stosownym komunikacie w prasie.

Rada Ministrów uchwaliła rozwiązanie kwestii, czy nie należałoby w formie ustawowej zapewnić obywatelstwa polskiego wszystkim Polakom z tamtej strony granicy polskiej przebywającym w obecnej chwili na obszarze Rzeczypospolitej zlecić Komisji złożonej z Dyrektora Departamentu Legislacyjnego Prezydium Rady Ministrów i Ministrów Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości²⁹⁴.

Koniec posiedzenia o godzinie 9. minut 30.

fWitosf

²⁹⁴ Ostatecznie nie doszło do realizacji tego postulatu.

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji konwencji, urządzającej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dn. 13 października 1919 r.
 2. Konwencja, urządzająca żeglugę powietrzną z 13 października 1919 r.²⁹⁵
 3. Wniosek [Ministra Skarbu] w sprawie dostarczenia Ministerstwu Skarbu oraz Urzędowi Skarbowym I-ej i II-ej instancji na terenie m.st. Warszawy niezbędnych pomieszczeń na biura.
 4. [Odpowiedź Ministra Robót Publicznych na wniosek Ministra Skarbu].
 5. Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych w Warszawie i Łodzi.
 6. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie nabycia przez p. Louis Brioir, obywatela francuskiego nieruchomości w Inowrocławiu²⁹⁶.
 7. Wniosek nagły Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie całkowitego przekazania likwidacji demobilizacji materiału wojskowego w agendy Ministerstwu Przemysłu i Handlu; projekt rozporządzenia²⁹⁷.
- [7a] [Umotywowanie wniosku nagłego Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie całkowitego przekazania likwidacji demobilizacji materiału wojskowego w agendy Ministerstwu Przemysłu i Handlu; projekt rozporządzenia].

°Alegat 1°

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie ratyfikacji konwencji, urządzającej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dn. 13 października 1919 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Warszawa, 26 marca 1921
No. D.IV./259

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie ratyfikacji konwencji, urządzającej żeglugę powietrzną, podpisanej w Paryżu dn. 13 października 1919 r.

Rada Ministrów uchwała:

- 1) Przedłożyć Sejmowi Ustawodawczemu konwencję, urządzającą żeglugę powietrzną, z dn. 13 października 1919 r. celem zatwierdzenia i upoważ-

²⁹⁵ Nie publikuje się. Tekst załącznika w formie drukowanej.

²⁹⁶ Nie publikuje się.

²⁹⁷ Nie publikuje się.

nienia Naczelnika Państwa do podpisania dokumentu ratyfikacyjnego rzeczowej konwencji.

2) Wykonanie niniejszej uchwały zlecić Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Z rozwojem aeronautyki i wzrostem jej znaczenia strategicznego i komunikacyjnego konieczność międzynarodowego urządzenia stosunków żeglugi powietrznej staje się bardziej naglącą. Potrzebie tej uczyniła zadość konwencja, podpisana w Paryżu dn. 13 października 1919 r. również przez przedstawiciela Polski.

Poszczególne dyspozycje wspomnianej konwencji wychodzą z założenia suwerenitetu państwa w odniesieniu do sfery powietrznej, znajdującej się nad terytorium danego państwa. Zasada jest słuszną i odpowiada również interesom Polski. Pozatem reguluje ta konwencja formy rejestracji i kontroli ruchu statków powietrznych, co pozwoli państwu utrzymywać ruch statków powietrznych w dokładnej ewidencji.

W końcu zaznaczyć należy, iż na ratyfikację konwencji nalega poseł angielski²⁹⁸ i włoski²⁹⁹ w Warszawie.

Z powyższych względów MSZ wnosi o przyjęcie niniejszego wniosku³⁰⁰.

Minister Spraw Zagranicznych
E. Sapieha^f

°Alegat 3°

Wniosek [Ministra Skarbu] w sprawie dostarczenia Ministerstwu Skarbu oraz Urzędowi Skarbowym I-ej i II-ej instancji na terenie m.st. Warszawy niezbędnych pomieszczeń na biura

Ministerstwo Skarbu
L.1937/Pr.

Wniosek na Radę Ministrów

w sprawie dostarczenia Ministerstwu Skarbu oraz Urzędowi Skarbowym I-ej i II-ej instancji na terenie m.st. Warszawy niezbędnych pomieszczeń na biura.

Motywy wniosku

Ilość i stan pomieszczeń zajmowanych obecnie przez Urzędy Skarbowe na terenie m.st. Warszawy w żadnym stopniu nie odpowiada najniezbędniejszym potrzebom.

²⁹⁸ William Max Muller.

²⁹⁹ Francesco Tommasini.

³⁰⁰ Ratyfikacja nastąpi później – zgodnie z ustawą z 23 września 1922 r. („Dziennik Ustaw RP” 1922, nr 85, poz. 761).

Ogólny rzut oka na tę sprawę daje obraz następujący:

I. I-a Instancja

1) Urzędy podatków bezpośrednich i opłat skarbowych.

Pięć Urzędów Skarbowych dla podatków bezpośrednich i opłat skarbowych, które ze względu na obszar miasta i wygodę podatników, winny znajdować się w pięciu punktach miasta, zostały wtłoczone do jednego gmachu przy ul. Nalewki 2 na II-im i III piętrze.

W jakiej ciasnocie i warunkach, urągających najelementarniejszym wymaganiom, pracują te Urzędy, mające po 90–100 urzędników, można się przekonać choćby tylko z powierzchownego ich zwiedzenia.

2) Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopoli.

Trzy Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopoli, zatrudniające po 20-tu z górą funkcjonariuszy każdy, posiadają trzy lokale złożone z 4–5 pokoi. Lokale te pod względem swego rozmiaru i rozkładu są absolutnie nieodpowiednie dla czynności Urzędów Akcyzowych, dokąd dziennie zgłasza się po kilkaset osób. Niema przy nich również mieszkania dla woźnych, przez co, znajdujące się w gmachach prywatnych, pozbawione są wszelkiej opieki w godzinach pozaurzędowych.

3) Kasy Skarbowe.

W całej stolicy jest jedna tylko Kasa Skarbowa przy ul. Rymarskiej Nr 12, która dla zrozumiałych przyczyn pracuje w warunkach nie dających się opisać. Podatnik zamieszkały na Pradze, w Mokotowie czy na Woli ma jedno tylko miejsce dla uiszczenia świadczeń, zmuszony jest przebywać znaczne odległości, a po przybyciu na miejsce godzinami, a nieraz i dłużej wyczekuje w kolejce przy najfatalniejszych warunkach higienicznych. Wypadki omdlenia podatników są zjawiskiem często się powtarzającym. Pozatem Kasa nie posiada żadnego Skarbcza i znajduje się w gmachu prywatnym co jest niewskazane z uwagi na bezpieczeństwo funduszków Skarbowych.

II. 2 Instancja

Warszawska Izba Skarbowa.

Izba Skarbowa w Warszawie w chwili obecnej zatrudnia przeszło 250 osób personelu, a w najbliższym czasie personel ten wypadnie powiększyć i to w znacznym stopniu.

Izba składa się z 4-ch dużych wydziałów z których dwa mieszczą się przy ul. Rymarskiej Nr 1 i zajmują 25 pokoi i jedną dużą salę (rotunda), jeden wydział mieści się na Nalewkach Nr 2 i zajmuje 20 pokoi (bilansowy) i jeden wydział mieści się na Nowym Świecie Nr 70 i zajmuje 16 pokoi (akcyz i monopoli).

Wszystkie te wydziały zajmują lokale zupełnie niedostateczne z powodu bądź szczupłości, bądź też z powodu, że gmach Rymarska 1, jako lokal bankowy o specjalnej strukturze, na tego rodzaju Urzędy zupełnie się nie nadaje. Posiada

zbyt dużo nieużywanej przestrzeni i nie może być dostatecznie wyzyskany. Lokal ten natomiast jest całkiem odpowiedni na Centralną Kasę Państwową i Centralną Księgowość.

III. 3 Instancja Ministerstwo Zarząd Centralny.

Ministerstwo Skarbu, otrzymawszy na pomieszczenie biur Zarządu Centralnego gmachy przy ul. Rymarskiej Nr 3 i 5 oraz Leszno Nr 5, znalazło się również w krytycznym położeniu z tego powodu, że gmach Rymarska Nr 3 dotychczas w $\frac{3}{4}$ zajęty jest przez Wydział Zaopatrywania m.st. Warszawy. Wydział ten zajmuje w gmachu 1600 metr[ów]² powierzchni używalnej i pomimo od 2-ch blisko lat przedsięwziętych starań i środków z gmachu się nie usuwa. Również gmach przy ul. Leszno Nr 5 w połowie zajmuje Generalna Prokuratoria Rzeczypospolitej Polskiej.

Sytuacja tego rodzaju, obok olbrzymich trudności gospodarczych i administracyjnych nie pozwala Ministerstwu na umieszczenie w jednym kompleksie wszystkich swych Departamentów w liczbie 6-ciu obok specjalnych Urzędów jak: Państwowy Urząd Naftowy, Urząd Nadzoru nad Towarzystwem Ubezpieczeń, Rada Współdzielcza, Komisja Dewizowa, Centralna Kasa Państwowa i Centralna Księgowość. Również powiększenie agend do granic zakreślonych etatem stało się zupełnie niemożliwe.

Praktyczne, a zarazem w granicach najniezbędniejszych potrzeb utrzymane zapotrzebowanie pomieszczeń dla Urzędów Skarbowych w porównaniu ze stanem obecnym dokładniej ilustruje poniżej tablica A i B.³⁰¹

Jak widać z powyższego zestawienia stan obecny pod względem przestrzeni zajmowanych lokali, a głównie z powodu wadliwego rozmieszczenia jest nie do pomyślenia.

Jeżeli dotąd stan taki mógł być tolerowany, jako środek przejściowy, to obecnie, w chwili kiedy Państwo szukać musi zaspokojenia swych wielkich potrzeb w drodze przymusowych świadczeń, stan ten ulec musi niezwłocznej i radykalnej zmianie.

Jednym z zasadniczych warunków oparcia równowagi budżetowej na podatkach, jest konieczność znacznego ulepszenia aparatu podatkowego.

Bez posiadania niezbędnej ilości odpowiednich lokali dla Urzędów Skarbowych aparat ten sprawnie funkcjonować nie jest w stanie.

Zdając sobie sprawę z tych wielkich trudności, jakie kompetentnym organom nasunie kwestia wyszukania odpowiednich pomieszczeń dla Władz Skarbowych na terenie m.st. Warszawy, uważam, że to trudne zadanie da się rozwiązać

³⁰¹ Opuszczono następującą po tym fragmencie tabelę z wykazem pomieszczeń dla urzędów skarbowych.

jedynie w drodze skonsolidowanej akcji wszystkich czynników i przy zastosowaniu daleko idących środków.

Jako środki zaradcze pozwalam sobie zaproponować następujące:

1) Wszelkie likwidujące się Urzędy Państwowe i Komunalne postawią lokale swoje przede wszystkim do dyspozycji Ministerstwa Skarbu.

2) Zamiana dobrowolna lokali zajmowanych przez inne Urzędy i Władze, o ile by się okazało, że lokale te czy ze względu na ich położenie, czy też rozmiar lub rozkład bardziej odpowiadają wymaganiom Urzędów i Kas Skarbowych.

3) Przeniesienie takich Urzędów Cywilnych lub Wojskowych z Warszawy do innych miejscowości w kraju, które mogą zmienić swoją siedzibę bez większego uszczerbku służbowego (szkoły wojskowe, koszary, warsztaty itp.).

4) Niezwłoczna eksmisja z gmachów i lokali skarbowych przygodnych lokatorów, którzy zajmują te lokale bez należytych podstaw prawnych – np. Żąbkowska Nr 27–31. Rozlewnia Warszawska, gdzie mieści się Sąd Pokoju XV Okręgu i pomimo niejednokrotnych wezwań nie wyprowadza się, a lokal ten znakomicie nadaje się na Urząd Skarbowy dla Pragi.

5) Zajęcie bardziej zdecydowanego stanowiska w sprawie lokalu Rymarska 3, gdzie mieści się Wydział Zaopatrywania. Wydział ten musi być niezwłocznie usunięty do innych lokali, mianowicie do Ratusza, na Kredytową Nr 2 i Miodową Nr 17.

Należy tylko zająć zdecydowaną postawę, wobec trudności stawianych tak przez Magistrat, jakoteż przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Wojskowych. Interwencja Ministerstwa Robót Publicznych jako Władzy kompetentnej nie odniosła dotychczas żadnego skutku.

6) Zarządzić niezwłocznie zwolnienie gmachów b. Komory Celnej w Aleksandrowie Kujawskim, a następnie przenieść tam jeden z większych obiektów wojskowych, przez co uzyska się lokal dla Warszawskiej Izby Skarbowej (80 pokoi).

7) Rekwizycja lokali prywatnych, przyczem ewentualne trudności dałoby się usunąć przez oddanie innych lokali wzamian (p. p. 8).

8) Dla uzyskania odpowiedniejszych lokali dla Urzędów i Kas Skarbowych Ministerstwo Skarbu gotowe jest w drodze zamiany oddać na ten cel lokale zajmowane przez te Urzędy obecnie. Na tej drodze uda się rozlokować Kasy i Urzędy Skarbowe, odpowiednio do 5-ciu okręgów podatkowych.

9) Natychmiastowe zarządzenia w kierunku jak najspieszniejszego ukończenia budowy rozpoczętych baraków przy ul. Nowogrodzkiej.

10) Wreszcie jednym z zasadniczych postulatów w tej dziedzinie gospodarki państwowej jest konieczność wyposażenia Ministerstwa Robót Publicznych oraz podwładnych mu organów w daleko idące uprawnienia do egzekutywy.

Wobec powyższego i z uwagi na to, że sprawa niezwłocznego dostarczenia pomieszczeń na Urzędy i Kasy Skarbowe stosownie do wyżej postawionych

wymagań, jest kwestią palącą i ma poważny wpływ na interes Skarbu Państwa, mam zaszczyt niniejszym ogłosić na radę Ministrów następujący wniosek:

WNIOSEK

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Celem niezwłocznego dostarczenia:

1) Urzędom Skarbowym podatków i opłat skarbowych stosownych lokali w 5-ciu punktach miasta – odpowiednio do pięciu okręgów podatkowych.

2) Urzędom Akcyz i Monopoli – lokali w trzech punktach miasta odpowiednio do trzech okręgów akcyzowych.

3) Kasom Skarbowym – trzech lokali tj. w południowej i północnej części Warszawy, oraz na Pradze.

4) Izbie Skarbowej – lokalu w śródmieściu złożonego z 80-ciu pokoi.

5) Ministerstwu Skarbu – reszty lokali dotychczas nieoddanych w gmachach Rymarska Nr 3 i 1.

porucza się Panu Ministrowi Robót Publicznych wydanie w porozumieniu z Panami Ministrami Spraw Wojskowych, Wewnętrznych i Skarbu następujących zarządzeń:

1) postawienie wszelkich lokali po likwidujących się urzędach do dyspozycji Ministerstwa Skarbu.

2) przeniesienie niektórych urzędów cywilnych i wojskowych na prowincję.

3) niezwłoczne usunięcie Sądu Pokoju XV Okręgu z lokalu przy ul. Żąbkowskiej Nr 27–31 na Pradze (Rozlewnia Warszawska). ^cpoprawka: Niezwłoczna eksmisja z gmachu i lokali rządowych przygodnych lokatorów (włączając te instytucje magistrackie, społeczne i prywatne, które je zajmują bez prawidłowych podstaw prawnych).^c

4) niezwłoczne usunięcie Wydziału Zaopatrywania z reszty gmachu Rymarska Nr 3.

5) pospieszne ukończenie rozpoczętej budowy baraków przy ul. Nowogrodzkiej.

6) Przeprowadzenie rekompensaty w drodze wymiany obecnych lokali Urzędów Skarbowych z innymi Urzędami.

Pan Minister Robót Publicznych przedstawi wnioski w przedmiocie niezbędnych mu uprawnień do egzekutywy.

Warszawa dnia 25 lutego 1921 roku

Minister Skarbu
/-/ Steczkowski

[Odpowiedź Ministra Robót Publicznych na wniosek Ministra Skarbu]³⁰²

Uznając konieczną potrzebę zaopatrzenia M[inisterst]wa Skarbu w lokale w mieście Warszawie – proponuję następujące zmiany w projektowanych przez Min. Skarbu wnioskach:

Co do punktu 1 wnoszę na uchwalenie go ze względu na kompetencję M[inisterst]wa Robót Publicznych w następującej redakcji:

Lokale po urzędach likwidujących się, znajdujące się w gmachach państwowych lub prywatnych, oraz lokale w gmachach prywatnych po likwidujących się urzędach komunalnych i instytucjach społecznych pozostawia się do dyspozycji Min. Rob[ót] Publ[icznych], które w Warszawie w pierwszym rządzie zaspokoi potrzeby M[inisterst]wa Skarbu i Najwyższej Izby Kontroli Państwa. Co do wskazania lokali likwidujących się urzędów Komunalnych i instytucji społecznych, M[inisterst]wo Spraw Wewnętrznych okaże pomoc M[inisterst]wu Robót Publicznych.

Co do punktu 2 zgadzam się na brzmienie wniosku.

Natomiast z uwagi, że istniejące przepisy i rozporządzenia wystarczają w zasadzie na prowadzenie należytej gospodarki lokalami, tylko nie są ściśle wykonywane, proponuję obok specjalnych zarządzeń objętych wnioskami 3–6^hpowyższe^h cprzyjęcie^c następujących uchwał zasadniczych: Uprawnienia z tytułu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4-go marca 1919 r. (Dz. Praw Nr 24, poz. 238 i 239) Przysługujące M[inisterst]wu Roln. i Dóbr Państwowych przechodzą na M[inisterst]wo Robót Publicznych.

Zgodnie z Ustawą M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych]. z dnia 29 IV 1919 r. lokale dla urzędów państwowych w gmachach państwowych lub wynajętych mają być przydzielane lub zamieniane na zasadzie zarządzeń organów drugiej instancji M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych]. Zarządzenia te mają moc natychmiastowego wykonania. Urzędem państwowym przysługuje prawo odwołania do Min. Rob[ót] Publ[icznych] w ciągu tygodnia w porządku służbowym. Decyzja M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych] jest ostateczną. Odwołanie nie wstrzymuje wykonania zarządzenia.

Za budowle specjalne – strategiczne należy uważać budowle forteczne. Za budowle specjalne – kolejowe i górnicze należy uważać budowle związane bezpośrednio z terenami eksploatacji.

Poleca się Ministerstwu i samodzielnym urzędom nadesłać niezwłocznie, a najdalej do 1-go Maja br. wykazy sali wynajmowanych lub rekwirowanych,

³⁰² Zob. załącznik poprzedni.

zgodnie z żądaniem M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych] przesłanem dnia 17 czerwca 1920 r. Nr 10280/V-3-892.

Od dnia 1-go lipca br. wypłaty z tytułu najmu lub rekwizycji lokali na potrzeby państwowe będą czynione przez odnośne urzędy po aprobachie urzędów I i II instancji M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych].

Urzędy państwowe, posiadające kontrakty lub nakazy rekwizycyjne na lokale prywatne – mają je złożyć organom II instancji M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych] najdalej do dnia 1-go maja br. Cedowanie kontraktów przez urzędy państwowe bez wiedzy urzędów II instancji M[inisterstwa] R[obót] P[ublicznych] jest niedozwolone.

Minister Robót Publicznych
/-/ G. Narutowicz

°Alegat 5°

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych w Warszawie i Łodzi

Warszawa, dn. 8 kwietnia 1921 r.

Ministerstwo Skarbu
L:6583/D.B.

Wniosek nagły Ministra Skarbu w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych w Warszawie i Łodzi

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Funkcjonariuszom państwowym, zatrudnionym stale w Warszawie i Łodzi przyznaje się, począwszy od 1 kwietnia br., aż do odwołania dodatek drożyzniany przy uwzględnieniu mnożnika 600 względnie 540, z tem jednak zastrzeżeniem że podwyżka mnożnika w tych dwóch miastach nie wpływa na wymiar właściwego dodatku drożyznianego w innych miejscowościach, jak również na wymiar innych należności, tak cywilnych jak i wojskowych we wszystkich miejscowościach.

Uzasadnienie

Już przy ustalaniu mnożnika w miesiącach styczniu i marcu 1921 r. wystąpiło Ministerstwo Skarbu z wnioskiem, aby ze względu na nierównomierne wzmaganie się drożyzny, szalejącej głównie w Warszawie, urzędnikom, zatrudnionym stale w tem mieście, jak również w Łodzi, w której, jako mieście również bardzo wielkiem a nadto wybitnie fabrycznem, panują notorycznie bardzo niekorzystne

warunki życiowe, przyznano dodatek drożyzniany, odbiegający wysokością swą bardziej od dodatków dla innych miejscowości, niż dotąd.

Co do obu tych miast, Rada Ministrów, uznając zasadniczo potrzebę przyznania takiego dodatku, nie przyjęła odnośnego wniosku jedynie z powodów natury formalnej, które obecnie odpadły wobec wydania ustawy z dnia 25 II 1921 r. (Dz.U. R.P. Nr 20, poz. 111), znoszącej ograniczenie, przewidziane w art. 5, ustęp przedostatni, ustawy z dn. 13 lipca 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 65, poz. 429), a streszczające się w tem, że kwota dodatku drożyznianego dla miejscowości, zaliczonej do klasy najniższej, nie może różnić się od odpowiedniej kwoty dla miejscowości, zaliczonej do klasy najwyższej więcej aniżeli o 40%.

Ponieważ od ustalenia ostatniego mnożnika, stosunek wzajemny warunków drożyznianych w Warszawie i innych miastach bynajmniej się nie zmienił, natomiast, z powodu przygotowanego przesunięcia całego szeregu miejscowości do wyższych klas dodatku drożyznianego, stosunek wysokości poborów zmieni się na korzyść wielkiej liczby funkcjonariuszów państwowych poza Warszawą i Łodzią, należałoby wprowadzić dla tych dwóch miast uznany już od dawna za konieczny pewien równoważnik, a to tem więcej, że Komisja dla badania wzrostu cen przy Głównym Urzędzie Statystycznym stwierdziła wzrost kosztów utrzymania w Warszawie w lutym w 1921 r. w porównaniu ze styczniem 1921 o 20,88%, w marcu zaś w porównaniu z lutym br. o 5,58%, co dotychczas nie zostało zupełnie uwzględnione.

Wpływ koncesji powyższej należałoby atoli ograniczyć jedynie do normalnych poborów a wyłączyć inne należności, jak diety itp.

Wydatek na uposażenie cywilnych urzędników państwowych, według wymiaru z miesiąca marca 1921 r., wynosił około 36,2 miliarda, z czego 8 miliardów przypada na płacę zasadniczą, a 28,2 miliarda na dodatek drożyzniany.

Na pokrycie proponowanego dodatku dla miasta Warszawy i Łodzi potrzebną będzie kwota około 1 200 000 000 Mk. pol. rocznie.

Minister Skarbu
[odręczny podpis]

[Umotywowanie wniosku nagłego Ministra Spraw Wojskowych w przedmiocie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie całkowitego przekazania likwidacji demobilizacji materiału wojskowego w agendy Ministerstwu Przemysłu i Handlu]

U m o t y w o w a n i e :

Zarządzona przeze mnie likwidacja stoków materiałowych pochodzących z demobilizacji WP nie wydała dotychczas dodatnich rezultatów z następujących powodów:

1) zasadniczo MSWojsk. nie może przejąć agend całokształtu mającej się przeprowadzić likwidacji materiałowej, ponieważ a priori wykluczam wszelki udział tego Ministerstwa w załatwieniu czynności natury finansowej związanych z likwidacją.

2) Istniejący obecnie ciągły brak organów odbiorczych co powoduje zbyt długie przewlekanie się tej sprawy i stwarza coraz to trudniejsze warunki racjonalnego zużytkowania materiału demobilizacyjnego.

3) Na skutek ogólnej demobilizacji personalnej MSWojsk. ma coraz to mniej żołnierzy do dyspozycji dla celów tej likwidacji i nie posiada również kredytów na angażowanie personelu cywilnego.

Z przytoczonych powodów wynika konieczność, by jednemu z resortowych Ministerstw cywilnych poruczoną była akcja likwidacji, z natury rzeczy zaś, że tem Ministerstwem powinno być Ministerstwo P[rzemysłu] i H[andlu] jako powołane w myśl uchwał Międzyministerialnego Komitetu do spraw demob. do likwidacji materiału od wojska przejętego.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
42-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 13 kwietnia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej Podsekretarz Stanu	Gustaw Simon
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 11 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Rada Ministrów przyjęła załączone wnioski Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie udzielenia zapomogi Józefie Nurzyńskiej (alegat 1) i jej dzieciom, Marii Rutkowskiej i jej córce (alegat 2), Annie Dudziak (alegat 3) oraz wniosek Ministra Sprawiedliwości w sprawie przyznania emerytury Bronisławie Nestorowiczowej (alegat 4).

3. Po wysłuchaniu referatu Dyrektora Departamentu Prezydialnego Prezydium Rady Ministrów o prośbie gminy Międzyrzecze-Górne na Śląsku Cieszyńskim o wprowadzenie na pocztowych pieczętkach urzędowych tej miejscowości obok

napisu polskiego nazwy niemieckiej – Rada Ministrów postanowiła pozostawić stan obecny aż do chwili wydania ustawy w tej mierze obowiązującej.

4. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenie w przedmiocie przepisów karno-sądowych na Ziemiach Wschodnich (alegat 5).

5. Rada Ministrów postanowiła by imieniem Rządu w pogrzebie ś. p. arcyb[iskupa] Szczęsnego Felińskiego wziął udział Prezydent Ministrów oraz Ministrowie Spraw wewnętrznych i Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego³⁰³.

6. Prezydent Ministrów powiadamia Radę Ministrów, iż na posiedzeniu Sejmu dnia 14 kwietnia zabierze głos w sprawie traktatu ryskiego i plebiscytu na Górnym Śląsku.

W przemówieniu tem Prezydent Ministrów zamierza podkreślić korzystny wynik przeprowadzonego na Górnym Śląsku plebiscytu dla narodu naszego oraz konieczność przyłączenia Górnego Śląska do Rzeczypospolitej nie tylko z uwagi na sprawiedliwość dziejową, ale i rozwój gospodarczy kraju. Obecnie po przeprowadzeniu o Górny Śląsk ciężkiej walki, gdy ludność polska w najtrudniejszych dla siebie warunkach wypowiedziała swoją wolę, naród polski nie ścierpi nieuszanowania tej woli.

7. Minister Spraw Zagranicznych referuje sprawę Wileńszczyzny. Tę część posiedzenia uznano za poufną – protokołu tej części nie spisano.

8. Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Zagranicznych (alegat 6) uchwaliła utworzenie przy rządzie perskim placówki trzeciej klasy z tem, że reprezentantem Rzeczypospolitej tam ustanowionym ma być konsul z prawami chargé d'affaires.

9. Minister Skarbu referuje wnioski powołanej uchwałą z 11 kwietnia br. komisji w sprawie podwyższenia dodatku drożyznianego dla funkcjonariuszów państwowych, poczem Rada Ministrów uchwaliła przyznać urzędnikom w Warszawie i Łodzi dodatek wyrównawczy od 1 kwietnia br. w wysokości 1/5 części dotychczasowego dodatku drożyznianego.

10. Po rozpatrzeniu wniesionego przez Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego projektu odezwy rządu Rzeczypospolitej do ludności Litwy środkowej (alegat 7) oraz projektu rozporządzenia w przedmiocie reformy rolnej na terenie Litwy środkowej (alegat 8) – Rada Ministrów powzięła następującą uchwałę:

- 1) Generał Żeligowski na podstawie swego dekretu z 11 grudnia 1920 r. powoła do życia rząd ziemski w Wilnie dla przeprowadzenia reformy rolnej na Litwie środkowej opartej na zasadach ustawy z 15 lipca 1920 r.

³⁰³ Abp Szczęsny Feliński zmarł 17 września 1895 r. w Krakowie. Później zwłoki złożono w kościele św. Krzyża w Warszawie. 14 kwietnia 1921 r. odbyły się uroczystości przeniesienia trumny do katedry warszawskiej.

2) Prezydent Ministrów oświadczy imieniem Rządu przy sposobności, jaką uzna za stosowne, iż Polska po włączeniu Litwy środkowej rozszerzy na nią ustawę o reformie rolnej i dotrzyma w pełni obietnic pomieszczo-nych w dekreście generała Żeligowskiego (pomocy rządowej zasłużonym wojskowym z pośród miejscowej ludności przy nabywaniu i zagospoda-rowywaniu ziemi).

11. Po zreferowaniu przez Ministra Spraw Wojskowych wniosku w sprawie cenzury prywatnej korespondencji zagranicznej (alegat 9) Rada Ministrów, nawią-zując do uchwały z 2 grudnia 1920 r., uchwaliła zmodyfikowany na posiedzeniu wymieniony wniosek:

Minister Spraw Wewnętrznych zaprowadzi kontrolę korespondencji zagra-nicznej i uruchomi w tym celu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Pocht i Telegrafów dozory pocztowe, telegraficzne i telefoniczne.

Zarazem zleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych niezwłoczne wniesienie do Sejmu projektu ustawy o cenzurze listów i przesyłek zagranicznych.

12. Rada Ministrów przyjęła wniesiony przez Ministra Spraw Wojskowych projekt ustawy w sprawie przedłużenia i zmiany ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska, traktując go jako uzupełnienie uchwalonego 14 marca br. – projektu ustawy w przedmiocie przedłużenia ustawy 8 kwietnia 1919 r. (alegat 10).

13. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości, że Minister Spraw Wojskowych z chwilą wygaśnięcia mocy obowiązującej

a) ustawy z 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska (Dz.Pr. z 1919 r. Nr 31, poz. 262), której moc obowiązująca ustawą z 23 IV 1920 r. (Dz.U. z 1920 r. Nr 37, poz. 211) została przedłużona do 12 kwietnia 1921 r.

oraz

b) ustawy z 23 kwietnia 1920 r. w przedmiocie przywrócenia mocy obowią-zującej i częściowej zmiany ustawy z 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świad-czeniach wojennych (Dz.U. z 1920 r. Nr 37, poz. 212), która obowiązuje do dnia 17 kwietnia 1921 r. –

aż do czasu przyjęcia przez Sejm nowych ustaw w tych przedmiotach na przestrzeni każdego zaboru stosować będzie ustawy i rozporządzenia w tych przedmiotach b. państw zaborczych, które poprzednio tam obowiązywały, o ile wymienionymi ustawami z 8 kwietnia 1919 r. zniesione nie zostały (alegat 11).

14. Rada Ministrów upoważniła Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu do podniesienia cen produktów naftowych w porozumieniu z Ministrem Apro-wizacji i za aprobatą Prezydenta Ministrów.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9. minut 30.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w sprawie jednorazowej zapomogi dla Józefy Nurzyńskiej oraz 4 jej dzieci³⁰⁴.
2. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie jednorazowej zapomogi dla Marii z Chojnackich Rutkowskiej oraz jej córce Marii-Janinie]³⁰⁵.
3. Wniosek [Ministerstwa Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie jednorazowej zapomogi dla Anny Dudziak³⁰⁶.
4. Wniosek [Ministerstwa Sprawiedliwości] w sprawie przyznania emerytury Bronisławie Nestorowiczowej³⁰⁷.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przepisów karno-sądowych na Ziemiach Wschodnich³⁰⁸.
6. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia Poselstwa III-ej klasy w Teheranie.
7. Wniosek nagły Głównego Urzędu Ziemijskiego [o wydanie odezwy „Do ludności Litwy Środkowej”]; projekt odezwy.
8. Wniosek nagły Głównego Urzędu Ziemijskiego [o zatwierdzenie projektu tymczasowego rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie reformy rolnej na terenie Litwy Środkowej]³⁰⁹.
- [8a.] [Uzasadnienie projektu tymczasowego rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie reformy rolnej na terenie Litwy Środkowej].
9. Wniosek [Ministra Spraw Wojskowych o zaprowadzenie cenzury prywatnej korespondencji zagranicznej; odpowiedź Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i pismo Ministra Spraw Wojskowych]³¹⁰.
10. Projekt ustawy w sprawie przedłużenia i zmiany Ustawy z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska (Dz.Pr. 1919 r. Nr 31 poz. 262)³¹¹.
11. Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej właściwych ustaw b. państw zaborczych z chwilą wygaśnięcia ustaw: a) z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska i b) z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych; wykaz ustaw i rozporządzeń byłych państw zaborczych, które odzyskują moc obowiązującą z chwilą wygaśnięcia ustawy kwaterunkowej i o rzeczowych świadczeniach wojennych; uzasadnienie³¹².

³⁰⁴ Nie publikuje się.

³⁰⁵ Nie publikuje się.

³⁰⁶ Nie publikuje się.

³⁰⁷ Nie publikuje się.

³⁰⁸ Nie publikuje się.

³⁰⁹ Nie publikuje się.

³¹⁰ Nie publikuje się.

³¹¹ Nie publikuje się.

³¹² Nie publikuje się pisma szefa Oddziału Prawnego Ministerstwa Spraw Wojskowych do ministra spraw wojskowych z 7 kwietnia 1921 r. będącego raportem w związku z wniesieniem na Radę Ministrów projektu uchwały o „przywróceniu mocy obowiązującej właściwych ustaw b. państw zaborczych z chwilą wygaśnięcia ustaw” – „o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska” z 8 kwietnia 1919 r. oraz „o rzeczowych świadczeniach wojennych” z 11 kwietnia

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia Poselstwa III-ej klasy w Teheranie

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Warszawa

DN. dnia II/-IV 1921 r.

No. I586/D/V

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia Poselstwa III-ej klasy w Teheranie.

Rada Ministrów uchwała:

- 1) utworzenie przy Rządzie Perskim Poselstwa Polskiego III-ej klasy.
- 2) wykonanie niniejszej uchwały zleca Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Uzasadnienie

1. Polityka wschodnia Rosji Sowieckiej staje się w czasach ostatnich coraz to intensywniejszą, czego dowodem są ostatnie traktaty rosyjsko-sowiecki³¹³, rosyjsko-perski³¹⁴ i rosyjsko-afgański³¹⁵, a także zajęcie i unicestwienie republiki Gruzińskiej³¹⁶. Ze względu na politykę rosyjską jest dla Polski sprawą pierwszorzędnej wagi posiadanie placówki dyplomatycznej, mogącej informować Rząd o wszelkich nowych krokach Sowietów w tej dziedzinie, której punktem centralnym jest Persja, łącznie z Afganistanem, jako linia kontaktu między rosyjskim i sowieckim imperializmem, a ruchem indyjskim.
2. W szczególności walka narodów kaukaskich o wyzwolenie z pod supremacji rosyjskiej przedstawia dla Polski interes pierwszorzędnej wagi³¹⁷. Wskazaniem

1919 r. Uchwała Rady Ministrów, nie mając rangi aktu ustawodawczego, miała być tylko „stwierdzeniem stanu prawnego, jaki musi powstać z chwilą wygaśnięcia wymienionych ustaw”. Nie publikuje się również notatki szefa Sekcji Ustawodawczej w Oddziale VI Ministerstwa Spraw Wojskowych z wyszczególnieniem aktów prawnych b. państw zaborczych o których mowa powyżej.

³¹³ Tak w tekście.

³¹⁴ 26 lutego 1921 r.

³¹⁵ Już 27 marca 1919 r. rząd sowiecki jako pierwszy na świecie oficjalnie uznał niepodległość Afganistanu, a 28 lutego 1921 r. podpisano dwustronny traktat o przyjaźni.

³¹⁶ 7 maja 1920 r. Gruzja i sowiecka Rosja zawarły traktat pokojowy. Wiosną rok później, skończywszy działania wojenne z Polską, przeprowadzono podbój tego kraju.

³¹⁷ W marcu 1920 r. Armia Czerwona zajęła cały Kaukaz Północny. W kwietniu tego roku w azerskim ogłoszono Azerbejdżan republiką sowiecką. W listopadzie 1920 r. siły sowieckie weszły do Armenii. Zawarto układ o podziale tego kraju z kemalistowską Turcją (29 listopada 1920 r.).

jest, żeby narody te miały stały kontakt z oficjalnym przedstawicielstwem Polski i żeby psychologia ich kształtować się mogła pod znakiem przyjaźni dla Polski. Rolę łącznika między tymi narodami, a Rządem Polski odgrywać może tylko poselstwo nasze w Persji, którego teren działania rozciągałby się także na Kaukaz z tem, że akredytowanie danego posła przy poszczególnych republikach kaukaskich następowałoby w razie ustalenia się w nich praworządowego ustroju niepodległego.

3. W polityce wszechświatowej, zwłaszcza zaś w kwestiach mających jakikolwiek kontakt ze sprawą rosyjską, a więc także i w polityce polskiej, Anglia działa częstokroć pod znakiem swoich interesów azjatyckich, dla należytej zatem oceny kroków polityki angielskiej w stosunku do Polski i prawidłowego ich przewidywania konieczną jest uwaga na rozwój wypadków w Indiach i na ich północnej granicy. Pod tym względem informatorem Rządu może być tylko placówka w Persji.
4. Wobec olbrzymiego znaczenia, jakie mają problemata świata muzułmańskiego dla polityki międzynarodowej, wobec ruchu cywilizacyjnego wśród narodów muzułmańskich, a także wobec tradycyjnej i głębokiej sympatii, jaką Polska cieszy się u tych narodów, kontakt z Islamem jest dla Polski rzeczą konieczną, że jednak centrum muzułmaństwa, z chwilą osłabienia Turcji, odsunięcia jej z Bałkanów, a jednocześnie wzmożenia się ruchów narodowych wśród mahometan Rosji, w Azerbejdżanie, Persji, Afganistanie i Indiach, przenosi się na środkowy Wschód, poselstwo w Stambule staje się dla Rządu Polskiego niewystarczające i koniecznym jest stworzenie nowej placówki dyplomatycznej w Persji.
5. Wreszcie nawiązanie kontaktu dyplomatycznego z Persją ma duże znaczenie dla rozwoju naszego przemysłu, dla którego Persja jest zarówno ważnym źródłem surowców, jako też i rynkiem zbytu, szczególnie dla polskiego przemysłu tkackiego.

^fE. Sapieha^f

^cAlegat 7^c

Wniosek nagły Głównego Urzędu Ziemińskiego [o wydanie odezwy „Do ludności Litwy Środkowej”]; projekt odezwy

Wiosek nagły Głównego Urzędu Ziemińskiego
Rada Ministrów wydać raczy następującą odezwę: Projekt

Do ludności Litwy Środkowej

Odezwa Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie reformy rolnej.

Jednym z najważniejszych zadań Rządu Polskiego na obszarze ziem już należących do Rzeczypospolitej Polskiej, jest przeprowadzenie reformy rolnej w myśl ustaw, przez Sejm Rzeczypospolitej ustanowionych.

Ludność Litwy Środkowej w razie ostatecznego przyłączenia jej do Rzeczypospolitej będzie również korzystała z dobrodziejstw reformy rolnej, przytem zasady dekretu Gen. Żeligowskiego, jako zgodne z zasadami właściwych ustaw polskich będą przez Rząd Polski zachowane.

Nie chcąc jednak ani chwili zwlekać z rozpoczęciem wykonania reformy rolnej na ziemiach, które mają podlegać konsultacji ludowej, a są zarządzane przez władze polskie, Rząd Polski już dzisiaj postanawia sam rozpocząć pracę w zakresie tej reformy. Będzie ona prowadzona na zasadzie dekretu Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 11 grudnia 1920 r.

Rada Ministrów jednocześnie z wydaniem niniejszej odezwy poleca Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego rozpoczęcie na Litwie Środkowej wykonania reformy rolnej i zorganizowania władz ziemskich w porozumieniu z władzami odpowiednimi, działającymi w powiatach, zarządzanych przez Gen. Żeligowskiego.

Przewidywane przez dekret Gen. Żeligowskiego zasady pomocy rządowej zasłużonym wojskowym z pośród miejscowej ludności przy nabywaniu ziemi i zagospodarowywania jej będą w całej pełni zachowane.

Ludność Litwy Środkowej może być pewną, że znajdzie we władzach polskich najlepszego opiekuna swych spraw oraz że wszelkie potrzeby tej ludności w ogóle a w szczególności w zakresie reformy rolnej będą przez władze polskie należycie zrozumiane i uwzględnione.

Warszawa, dnia 19 lutego 1921 r.

Prezydent Ministrów

‘Alegat [8a]’

[Uzasadnienie projektu tymczasowego rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie reformy rolnej na terenie Litwy Środkowej]

Uzasadnienie

projektu rozporządzenia i odezwy Rady Ministrów

Sprawa przewidywanej konsultacji ludowej względnie plebiscytu na terenie Wileńszczyzny wymaga niezwłocznego rozpoczęcia wykonania reformy rolnej w szczególności na terenach konsultacyjnych, pozostających w administracji władz polskich. Jest to tem bardziej naglące, że na obszarze, zarządzanym przez

Tymczasową Komisję Rządzącą w Wilnie dzieło realizacji reformy rolnej już rozpoczęło się, a ludność powiatów Lidzkiego, Grodzieńskiego i innych zwraca się do Wilna z prośbą o rozciągnięcie dekretu o reformie rolnej na powiaty przez nią zamieszkałe. Gdyby władze polskie odłożyły reformę rolną do czasu rozstrzygnięcia losów tego kraju, ludność wytłumaczyła by ten fakt jako zwalczanie reformy przez nasze władze, co oczywiście odbiłoby się ujemnie na losach plebiscytu.

Najłatwiej wprowadzić reformę rolną na omawianym terenie na zasadzie dekretu Nr 39 Gen. Żeligowskiego z dnia 11 grudnia 1920 r.

W razie nierozciągnięcia tego dekretu na tereny Litwy Środkowej przez nas okupowane, wynikła by potrzeba wydania dekretu Naczelnego Wodza Wojsk Polskich, co musiałoby skomplikować i odwlec sprawę.

Z drugiej strony dekret Gen. Żeligowskiego dostosowany do warunków miejscowych spotkał się z zupełną aprobatą miejscowej ludności. Prócz tego posiada on tę dodatnią stronę, że pozostawia wielką swobodę działania Rządowi.

Ponieważ już dzisiaj na terenie Litwy środkowej prowadzona jest agitacja przeciw Polsce, i wmawia się w ludność, że władze polskie są przeciwne reformie rolnej, przeto należy wydać odezwę wyjaśniającą stanowisko Rządu Polskiego.

°Alegat 11°

**Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej właściwych ustaw b. państw zaborczych z chwilą wygaśnięcia ustaw:
a) z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska
i b) z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych;
uzasadnienie**

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

Rada Ministrów °przyjmuje do wiadomości [wniosek] Minist[erstwa] Spraw Wojsk[owych]°

z chwilą wygaśnięcia mocy obowiązującej

a) ustawy z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska (Dz.Pr. z 1919 r. Nr 31, poz. 262), której moc obowiązująca ustawą z dnia 23 IV 1920 r. (Dz.U. z 1920 r. Nr 37, poz. 211) została przedłużona do 12 kwietnia 1921 r.;

oraz

b) ustawy z dnia 23 kwietnia 1920 r. w przedmiocie przywrócenia mocy obowiązującej i częściowej zmiany ustawy z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych (Dz.U. z 1920 r. Nr 37, poz. 212), która obowiązuje do dnia 17 kwietnia 1921 r.

na przestrzeni każdego zaboru odzyskują moc obowiązującą ustawy i rozporządzenia w tymże przedmiocie byłych państw zaborczych, które poprzednio tamże obowiązywały.

Sosnkowski

Uzasadnienie

W ciągu bieżącego miesiąca wygasają dwie, dla potrzeb armii i wojskowych mające pierwszorzędne znaczenie, ustawy.

Dnia 12 bm. wygasa ustawa z dnia 8 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska; zaś dn. 17 bm. wygasa ustawa z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych.

Perspektywa bliskiej ekspiracji ustaw normujących stosunki natury drażliwej między wojskiem z jednej strony a cywilnymi obywatelami Rzeczypospolitej z drugiej, i wkładających na tych ostatnich dotkliwie ciężary, już zawczasu podnieca opinię publiczną wyrazem czego są pojawiające się w prasie artykuły (art. pt. „W sprawie rekwizycji mieszkań dla wojskowych” w Nr 87 „Kurierza Polskiego” z dnia 2 bm.).

Wobec powszechnego zainteresowania się kwestią dalszych losów stosunków prawnych, które były unormowane wygasającymi obecnie ustawami, jak również ujawniającej się na tym punkcie dezorientacji prawnej, zachodzi pilna potrzeba znalezienia wyjścia z tej sytuacji, które by było prawidłowe z punktu widzenia prawa i zgodne z duchem praworządnego państwa.

Potrzeba znalezienia tego wyjścia tem bardziej jest nagląca, iż dezorientacja prawna, o jakiej wyżej mowa, jakkolwiek może być szczerą, w wielu wypadkach może być udaną, każdy bowiem będzie dążył do wysunięcia i narzucenia innym tych wniosków jakie jemu osobiście dogadzają, zwłaszcza w tak drażliwej sprawie, jak świadczenia czy to lokali, czy innych przedmiotów na potrzeby wojska.

Do zasadniczych cech państwa praworządnego należy ściśle rozgraniczenie kompetencji poszczególnych władz (ustawodawczej, wykonawczej i sądowej), oraz rządzenie się nie prawem naturalnem lub zwyczajowem, lecz prawem pisanem.

Wszelkie normy prawne, zarówno normujące kompetencje poszczególnych władz jak i prawa i obowiązki obywateli, zasadniczo muszą mieć swój wyraz w postaci prawa pisanego, tj. ustaw, które muszą być przez wszystkich szanowane i zgodnie z ich duchem i literą wykonywane.

Prawa zatem armii, z obu wygasających ustaw wypływające (tj. prawo przymusowego nabywania niezbędnych przedmiotów w celu zaopatrzenia armii, oraz prawo przymusowego zajmowania pomieszczeń), zarówno jak i wkładane na obywateli państwa przez te ustawy obowiązki, muszą być ujęte w formę prawa pisanego, tj. ustawy.

Należy sobie bowiem dokładnie zdawać sprawę z tego zasadniczego szczegółu, na co autorowie pojawiających się w prasie artykułów, jak i większość

zresztą nie zwraca uwagi, mianowicie z dniem 12 i 17 kwietnia br. wygasają ustawy, lecz bynajmniej nie mogą wygasnąć stosunki prawne, jakie ustawy te unormowały, tj. stosunki, polegające z jednej strony na prawie władz wojskowych żądania niezbędnych przedmiotów i artykułów zaopatrzenia, jak również lokali do zakwaterowania z drugiej zaś strony obowiązku ludności dostarczania tak owych.

Jak tego dowodzi ustawodawstwo wszystkich niemal znaczniejszych państw, stosunki takie zawsze powstają w czasie toczącej się wojny, mogą zaś ponadto powstawać w okresach czasu: poprzedzającym wojnę i bezpośrednio po niej następującym, aż do odwołania (ustawa niemiecka, nasza ustawa o rzeczowych świadczeniach wojennych). Francuska ustawa przewiduje ponadto możliwość powstania tego rodzaju stosunków prawnych nawet w czasie pokoju, mianowicie podczas manewrów. Ustawa rosyjska co do stosunków prawnych, wynikających z konieczności, jakie następcza kwestia zakwaterowania, nie robi różnicy między czasem wojny a pokoju. Innymi słowy, ustawa rosyjska wkłada na ludność obowiązek dostarczania mieszkań na potrzeby wojska nawet w czasie pokoju.

Wobec tego zachodzi potrzeba ujęcia w formę prawa pisanego, tj. ustawy, tych stosunków prawnych, które jednak nie wygasają z dniem wygaśnięcia wyżej wspomnianych ustaw.

Oczywiście nie może tu być innego rozstrzygnięcia jak przywrócenie mocy obowiązującej odnośnych ustaw państw zaborczych, które czasowo pozbawione zostały mocy przez ustawy obecnie wygasające.

Ustawy państw zaborczych muszą moc swoją odzyskać automatycznie, tj. niezależnie od jakiegoś specjalnego rozporządzenia lub uchwały.

Za tego rodzaju rozstrzygnięciem powyższej kwestii przemawiają względy następujące:

1. Stale trzymamy się zasady utrzymywania w mocy ustaw państw zaborczych, o ile której z nich nie zastępuje ustawa Rzeczypospolitej Polskiej.

Przykładów stosowania ustaw państw zaborczych jest bardzo wiele. Jest to koniecznym warunkiem praworządności, która wymaga, by każdy stosunek prawny był unormowany prawem pisanym, tj. ustawą gdyż tylko ten sposób stwarza pełne gwarancje i chroni od dowolnego pojmowania swych praw i obowiązków zarówno przez władze, jak i przez obywateli państwa.

2. Władza ustawodawcza uchwalając ustawę z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych, uznała i stwierdziła iż, dopóki nie weszła w życie wspomniana ustawa, obowiązywały ustawy i przepisy w tymże przedmiocie, wydane przez państwa zaborcze, świadczy o tem art. 17. ustawy z dn. 11 IV 19. zarówno w pierwotnej redakcji (Dz. Praw z 1919 r. Nr 32, poz. 264), jak i w redakcji zmienionej (Dz. Ustaw z 1920 r. Nr 37, poz. 212). Artykuł ten mówi o pozbawieniu mocy innych ustaw i przepisów w przedmiocie rekwizycji i świadczeń wojennych z dniem wejścia w życie omawianej ustawy.

Ponieważ zaś ustawa z dnia 11 kwietnia 1919 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych wydana została z mocą prawną na jeden rok (następnie jeszcze przedłużona na jeden rok) i obecnie ma wygasnąć z dniem 17 bm. – nie ulega wątpliwości, iż z dniem tym wygasają wszystkie bez wyjątku przepisy, zawierające się w ustawie, w tej liczbie i przepis, pozbawiający mocy obowiązującej ustawy państw zaborczych.

Stąd wypływa wniosek, iż te ostatnie ustawy odzyskują automatycznie czasowo utraconą moc prawną z dniem wygaśnięcia ustawy z dn. 11 IV 19, tj. z dniem 17 bm.

Sprawa jest bardziej jeszcze prosta, o ile chodzi o ustawę z dnia 6 kwietnia 1919 r. o dostarczaniu mieszkań na potrzeby wojska (Dz. Praw z 1919 r. Nr 31, poz. 262).

Ustawa ta bowiem nie zawiera w sobie wcale przepisu, pozbawiającego mocy obowiązującej odnośne ustawy państw zaborczych.

Stąd, zgodnie z przyjętymi zasadami interpretacji prawa, wypływa taki wniosek, iż ustawy te w całości nigdy mocy prawnej nie traciły. Czasowo utraciły moc obowiązującą tylko te ich przepisy, które były sprzeczne z odnośnymi przepisami ustawy z dn. 8 kwietnia 1919 r.

Z dniem zaś wygaśnięcia tej ustawy, tj. z dniem 12 bm., odnośne ustawy państw zaborczych w przedmiocie dostarczania mieszkań na potrzeby wojska odzyskują swą moc obowiązującą w całości.

Projektowana uchwała Rady Ministrów nie ma charakteru aktu władzy ustawodawczej, lecz jest jedynie stwierdzeniem stanu prawnego, jaki musi powstać z chwilą wygaśnięcia wyżej wspomnianych ustaw.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ

43-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 19 kwietnia 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Za Ministra Spraw Wewnętrznych	
Podsekretarz Stanu	Józef Kuczyński
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia	
Publicznego Podsekretarz Stanu	Tadeusz Łopuszański
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Za Ministra Przemysłu i Handlu	
Podsekretarz Stanu	Henryk Strasburger
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej Szef Depart.	dr Stefan Piechocki
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek
Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego	Józef Karśnicki

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5-ej po południu.

1. Protokół posiedzenia z 13 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości sprawozdanie Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego z dotychczasowej działalności tego Urzędu.
3. Rada Ministrów wysłuchiwała tymczasowego sprawozdania o obecnym stanie akcji likwidacyjnej na byłych terenach plebiscytowych: Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, Warmii i Mazurów. Referuje Dyrektor Departamentu Prezydyjnego Prezydium Rady Ministrów (alegat 1).

Uchwalono wniosek Prezesa rządowej komisji likwidacyjnej do spraw plebiscytowych:

dalszą pieczę na terenach plebiscytowych północnych (Warmii i Mazurach)³¹⁸ powierza się Ministerstwu Spraw Zagranicznych i Skarbu.

4. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości zreferowany przez Dyrektora Departamentu Prezydyjnego Prezydium Rady Ministrów projekt likwidacji polskiego Komisariatu plebiscytowego w Bytomiu (alegat 2), poczem uchwaliła wniosek Prezydium Rady Ministrów:

Rada Ministrów upoważnia Prezydenta Ministrów do wydania w porozumieniu z Ministrem Skarbu zarządzeń celem przeprowadzenia kontroli nad zużyciem funduszków wyasygnowanych ze Skarbu Państwa na akcję plebiscytową na Górnym Śląsku oraz zabezpieczenia i zlikwidowania pozostałego na terenie po akcji plebiscytowej mienia nabytego z funduszków Skarbu Państwa.

5. Rada Ministrów uchwaliła złożony przez Ministra Skarbu projekt upoważnienia Tymczasowej Komisji Rządzącej na Śląsku Cieszyńskim do wydania rozporządzenia załączonego o zmianie rozporządzenia Komisji Międzynarodowej w Cieszynie z dnia 19 kwietnia 1920 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Śląska Cieszyńskiego, położonego na wschód od linii demarkacyjnej ustalonej w lutym 1919 r. marki polskiej jako prawnego środka płatniczego (Dz.Urz. Prefekta przy Komisji Międzynarodowej w Cieszynie dla wschodniej części Księstwa Cieszyńskiego Nr 4 poz. 50.) (alegat 3).

Zastępca Ministra Sprawiedliwości był wnioskowi przeciwny.

6. Rada Ministrów przyjęła złożone przez Ministra Spraw Wojskowych rozporządzenie w przedmiocie rozciągnięcia na ziemię, wskazane w art. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz.U. Nr 16 poz. 93) niektórych ustaw i rozporządzeń z zakresu administracji wojskowej, obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej, lub podległych dzielnicach (alegat 4) oraz rozporządzenie w przedmiocie rozciągnięcia na ziemię wschodnie mocy obowiązującej ustaw, dekretów i rozporządzeń (alegat 5).

W projekcie pierwszym skreślono punkty 5), 6) i 10) §-u 1. natomiast postanowiono w §-ie tym wymienić rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. w przedmiocie zobowiązań pracodawców wobec pracowników, pełniących służbę czynną ochotniczą w wojsku polskim oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 81 poz. 539).

Postanowienia te objęte obydwoma rozporządzeniami ma się ująć w jedno rozporządzenie.

7. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Kolei Żelaznych projekt ustawy o udzielaniu koncesji na koleje żelazne prywatne (alegat 6) z następującymi poprawkami uzgodnionymi przez Ministra Kolei Żelaznych z interesowanymi Ministrami.

³¹⁸ Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu odbył się 11 lipca 1920 r.

W artykule 1. zamiast „władzy wskazanej” ma być „władz wskazanymi”

Na końcu art. 3. dodano „zawierające również warunki finansowania zarządu majątkiem i likwidacji przedsiębiorstw”.

W art. 6. skreślono wyrazy „za zezwoleniem Ministra Kolei Żelaznych”.

Art. 7 skreślono.

W art. 8. skreślono postanowienie „a po wysłuchaniu opinii Najwyższej Izby Kontroli Państwa”.

W art. 9. po wyrazie „kolei” dano wyrazy „na podstawie”.

W art. 10. termin siedemdziesięciu pięciu lat zmieniono na: „dziewięćdziesięcioletni”.

Art. 13 nadano osnowę: „Przed upływem terminu koncesji rząd ma prawo do wykupienia koncesjonowanej kolei w terminie i na warunkach, wymienionych w dokumencie koncesyjnym. Przy określaniu tych warunków należy baczyc, by za podstawę ceny wykupu przedterminowego przyjąc czysty dochód za ostatnie lat ośm, poprzedzających wykup. Po wyłączeniu 2-ch lat najmniej dochodowych, z całej sumy powyższego dochodu za pozostałe 6 lat określa się średni roczny, czysty dochód, który jednakże nie może stanowić mniej aniżeli 4% od kapitału akcyjnego i obligacyjnego rachując akcje i obligacje według przeciętnego kursu giełdowego za rok budżetowy poprzedzający rok wykupu. Wypośredkowany w ten sposób czysty dochód kapitalizuje się w stosunku 5%, o ile do upływu terminu koncesji pozostaje więcej niż dwadzieścia lat, w przeciwnym razie mnoży się przez liczbę lat brakujących do upływu tego terminu.”

Do art. 14 dodano ustęp c) „prawo do przewożenia osób i ładunków według taryf zatwierdzonych przez Ministra Kolei Żelaznych”.

Art. 16. skreślono.

Art. 17. nadano osnowę: „Dokument koncesyjny może postanowić na wypadek osiągnięcia zysków ponad pewną wysokość udział Państwa w nadwyżce tych zysków lub obowiązek obniżenia taryf.

O ile dochody koncesjonariusza nie pokrywałyby kosztów utrzymania kolei Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Przemysłu i Handlu może na prośbę koncesjonariusza przyznać odpowiednią podwyżkę taryf przewozowych lub wyjednać dlań pomoc ekonomiczną w porządku wskazanym w art. 4. albo też przejąć kolej w zarząd przymusowy na rachunek koncesjonariusza.”

W art. 18. skreślono punkt 11) oraz w punkcie 13). wyrazy: „a po wysłuchaniu opinii Najwyższej Izby Kontroli Państwa”.

W art. 19 skreślono wyrazy: „a po wysłuchaniu opinii Najwyższej Izby Kontroli Państwa”.

Ustępn przedostatni art. 20. ma brzmieć: „Od orzeczenia wojewody oraz władz działających z upoważnienia Ministra Kolei Żelaznych można w ciągu 30. dni odwołać się w tym przedmiocie do właściwego Ministra”.

W art. 21 skreślono wyrazy „w odpowiednich wypadkach”.

Art. 23. nadano osnowę: „Sprawy dotyczące wykonania warunków technicznych wskazanych w niniejszej ustawie i w dokumencie koncesyjnym wyłącza się z właściwości sądów i przekazuje się do rozstrzygnięcia władzom administracyjnym”.

8. Rada Ministrów nie przychyliła się do złożonego przez Ministra Przemysłu i Handlu wniosku w przedmiocie podniesienia cen sprzedaży węgla i koksu poczynawszy od 1. maja br. (alegat 7) natomiast uchwaliła na maj br. pozostawić ceny dotychczasowe. Zarazem wezwano Ministra Przemysłu i Handlu do złożenia wniosków do 15. maja br. w sprawie przejścia na wolny handel węglem.

Minister Skarbu obstawał przy wniosku Ministra Przemysłu i Handlu.

9. Rada Ministrów uchwaliła wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń w Łucku dla potrzeb rzymsko-katolickiej diecezji Łuckiej i Żytomierskiej (alegat 8).

10. Rada Ministrów uchwaliła wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o mianowanie pułkownika Kazimierza Roźnowskiego i pułkownika Jana Hempla członkami, a Bronisława Kowerskiego sekretarzem delegacji polskiej mieszanej komisji granicznej na Wschodzie (alegat 9).

11. Sprawa pełnomocnictw komisji granicznej Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy – protokół tajny

Posiedzenie zakończono o godzinie 10. wieczór.

^bCzęść tajna protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 19 kwietnia 1921 r.

11. Rada Ministrów przyjęła wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie dodatkowych pełnomocnictw komisji granicznej Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy (alegat 10), traktując proponowane poprawki granic jako wykonanie regulaminowe uchwały ambasadorów z 28 lipca 1920 r.^b

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Sprawozdanie tymczasowe o obecnym stanie akcji likwidacyjnej na byłych terenach plebiscytowych: 1) Śląska Cieszyńskiego, 2) Spisza i Orawy, 3) Warmii, 4) Mazurów.
2. [Pismo w sprawie likwidacji Polskiego Komisariatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska].
3. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie przerachowania rachunków obcokrajowców na Śląsku Cieszyńskim na marki polskie; projekt rozporządzenia³¹⁹.

³¹⁹ Nie publikuje się.

4. Wniosek [Ministerstwa Spraw Wojskowych] o rozciągnięcie mocy obowiązującej ustaw i rozporządzeń na obszary ziem wschodnich, przyznanych Rzplitej Polskiej pokojem preliminaryjnym z 12 X 1920 r. w Rydze; projekt rozporządzenia³²⁰.
 5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na Ziemie Wschodnie mocy obowiązującej ustaw, dekretów i rozporządzeń³²¹.
 6. Ustawa o udzieleniu koncesji na koleje żelazne prywatne³²².
 7. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie podniesienia cen sprzedażnych węgla i koksu, poczynszy od dnia 1 maja 1921 roku; kalkulacja cen na miesiąc maj 1921 roku³²³.
- [7a.] [Notatka do wniosku Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie podniesienia cen sprzedażnych węgla i koksu, poczynszy od dnia 1 maja 1921 roku].
8. Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych] o mianowanie Kazimierza Rożnowskiego i pułkownika Jana Hempla członkami, a Bronisława Kowerskiego sekretarzem Delegacji Polskiej Mieszanej Komisji Granicznej na Wschodzie.
 9. Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń w Łucku dla potrzeb zarządu rzymsko-katolickiej diecezji Łuckiej i Żytomierskiej.
 10. Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych] w sprawie dodatkowych pełnomocnictw Komisarza Granicznego Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy.

°Alegat 1°

Sprawozdanie tymczasowe o obecnym stanie akcji likwidacyjnej na byłych terenach plebiscytowych: 1) Śląska Cieszyńskiego, 2) Spisza i Orawy, 3) Warmii, 4) Mazurów

PREZES RZĄDOWEJ KOMISJI LIKWIDACYJNEJ
DO SPRAW PLEBISCYTOWYCH

SPRAWOZDANIE TYMCZASOWE

o obecnym stanie akcji likwidacyjnej na byłych terenach plebiscytowych:

- 1) Śląska Cieszyńskiego
- 2) Spisza i Orawy
- 3) Warmii
- 4) Mazurów

Likwidację rozpoczęło Ministerstwo Skarbu za późno.

³²⁰ Nie publikuje się.

³²¹ Nie publikuje się.

³²² Nie publikuje się.

³²³ Nie publikuje się.

Trudne było pozyskanie osób do przeprowadzenia likwidacji na samych, terenach, a zwłaszcza na Warmii i Mazurach.

Poznańskie współudziału w likwidacji odmówiło.

Czas między plebiscytem, względnie decyzją koalicji, a objęciem likwidacji minął bezpowrotnie z wielką stratą dla Państwa.

Były Komitety plebiscytowe, a zwłaszcza na północnym terenie nie zabezpieczyły odpowiednio ruchomości i nieruchomości przed swoim wyjazdem.

Stąd powstały przeróżne komplikacje i straty.

Do likwidacji w terenie użyto samych urzędników państwowych niezwiązanych niczem z akcją plebiscytową. Ogółem pracowało w Cieszynie 2 urzędników, w Nowym Targu 2 (później jeden), na Warmii i Mazurach 3 (później jeden).

W Warszawie nie stwarzano żadnego biura specjalnego.

Pracę kancelaryjną i gospodarczą objęły Kancelaria i Wydział Finansowo-Gospodarczy Prezydium Rady Ministrów.

Prezes Komisji ma do pomocy tylko jedną siłę rachunkową.

W toku likwidacji wyłaniają się przeróżne trudności, wynikające bardzo często z mylnego pojmowania likwidacji i w ogóle zapatrywanie na przeznaczenie funduszków publicznych.

Przy likwidacji zwrócono w pierwszym rządzie uwagę na najszybsze uchwycenie majątku (pieniądze, ruchomości, nieruchomości) i jego zabezpieczenie.

Równorzędnie prowadzono akcję likwidacyjną książkową.

Stan funduszków rządowych przedstawiał się według wyciągów Ministerstwa Skarbu jak następuje:

I. a) <u>Główny Komitet plebiscytowy Cieszyn</u>	16 192 901 m.p. 62 f.	2 279 410 k.
b) <u>Krajowy Urząd Gospodarczy (Komitet potanienia) Cieszyn</u>	88 500 000 m.p.	
c) <u>Główny Komitet ofiar wojny Cieszyn</u>	17 508 274,86 m.p.	1 130 000 k.
II. <u>Główny Komitet plebiscytowy Spisko-Orawski Nowy-Targ</u>	12 260 000 koron	23 040 000 m.

III. <u>Warmiński</u> <u>Komitet plebiscytowy</u>	1 425 000 m.p.	23 000 000 Mk niem.
IV. <u>Mazurski</u> <u>Komitet</u> <u>plebiscytowy</u>	12 979 800 m.p.	10 042 400 Mk niem.
<u>Razem:</u>	m.p. 159 645 976,48 m.niem. 33 042 000 koron 12 260 000 cz. koron 3 409 410	

DOTĄD UKOŃCZONO LIKWIDACJĘ:

- 1) Głównego Komitetu plebiscytowego w Cieszynie
- 2) Krajowego Urzędu Gospodarczego (Komitet potanienia) w Cieszynie
- 3) Głównego Komitetu ofiar wojny w Cieszynie,
- 4) Głównego Komitetu Plebiscytowego Spisko-Orawskiego w Nowym-Targu
- 5) Ekspozytury warszawskiej Warmińskiego Komitetu plebiscytowego
- 6) Ekspozytury Mazurskiego Komitetu plebiscytowego
‘Warszawa’

Pretensje wymagające długiej i przewlekłej korespondencji jakie jeszcze pozostały, załatwiane są w Warszawie.

Co do Warmii i Mazurów – to po długich i uciążliwych staraniach w Berlinie – wywieziono ruchomości o wartości dziesiątek milionów do Polski.

To samo tyczy się pieniędzy. O ile możliwe było, przetransportowano je do Polski.

Niezwykle dużo starań wymagało i wymaga zabezpieczenie nieruchomości w ilości 17 zakupionych bez głębszego uzasadnienia na tym terenie przez byłe Komitety plebiscytowe.

Rząd jako taki nie mógł i nie może na terenie występować jako właściciel tych nieruchomości o milionowych wartościach. Musiano szukać różnych osób podstawionych, na których imię przewłaszczano te nieruchomości.

Osobistości te, względnie banki choć polskie nie dają pełnej gwarancji jak to wykazuje praktyka, aby opiekować się tymi dobrami polskiego społeczeństwa.

Dzisiaj większa sprzedaż obiektów (po uwzględnieniu potrzeb miejscowej ludności polskiej) jest nie do pomyślenia, bo Niemcy wyzyskują sytuację tem bardziej, że ze strony polskiej niema nabywców.

Tu przewlekanie likwidacji w obecnej formie jest niepotrzebne. Dziś obiektów tych bez wielkich strat dla Polski sprzedać się nie da. Trzeba wyczekać odpowiedniej koniunktury.

Pozwolę sobie więc doradzać Wysokiej Radzie Ministrów, by dalszą pieczę nad nieruchomościami ^cna północnym terenie plebiscytowym (Warmii i Mazurach) powierzyła Ministerstwu Skarbu i Spraw Zagranicznych z tem zastrzeżeniem, że każda transakcja musi uzyskać uprzednio zgodę Pana Ministra Skarbu.

Wykonawcami zarządzeń Ministerstwa Spraw Zagranicznych w terenie byłoby siłą faktu Poselstwo Polskie w Berlinie (a nie Konsulaty miejscowe, gdyż te często starają się o względy raczej miejscowych czynników niemieckich, niż władz polskich).

Pieniądze jakie zdołano dotąd mimo różnych trudności wydobyć z byłych terenów plebiscytowych umieszczone są na rachunku bieżącym Rządowej Komisji likwidacyjnej do spraw plebiscytowych w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej w Warszawie Nr 5625.

Co do ruchomości (automobile, rowery, maszyny drukarskie, papier drukarski, konie, wozy, powozy, maszyny do pisania itd., itp.) to się je sprowadziło do Warszawy.

Tu następuje albo natychmiastowa sprzedaż, gdy się ruchomości do tego nadają, albo też oddaje się je do remontu, celem późniejszego uzyskania jak najlepszej ceny dla Państwa.

Z ruchomości przywieziono dotąd do Warszawy:

samochodów	21	sztuk
koni	23	”
powozów	14	”
motocykli	3	”
rowerów	13	”
papieru	22	wagony
maszynę drukarską	1	sztuk
maszyn do pisania	12	”
itp., itp.		

W czasie najazdu bolszewików wypożyczono znaczną część samochodów Ministerstwu Spraw Wojskowych.

Resztę samochodów, o ile były zdatne do ruchu wypożyczono na czas plebiscytu na Górny Śląsk.

Dotąd mimo nadzwyczaj niedogodnych warunków likwidacyjnych plebiscytowych zaoszczędzono dla Państwa w pieniądzach i ruchomościach (bez nieruchomości) przeszło 100 000 000 marek polskich (sto milionów marek polskich).

Sam zaś stan kasowy wykazuje około 60 000 000 mk.pol. uzyskanych dotąd przy likwidacji akcji plebiscytowej ^c(sześćdziesiąt milionów w gotówce)^c

Niezależnie od sprzedaży ruchomości i nieruchomości należy się jeszcze spodziewać milionowych wartości wydobytych z terenów jako należność Rządu.

Na tem miejscu stwierdza się, że sprawy aprowizacyjne oraz dary plebiscytowe przedstawiają najciemniejszą stronę byłej akcji plebiscytowej.

Dziesiątki wagonów aprowizacyjnych wisi dotąd w powietrzu i nikt nie wie gdzie się podziały. Wykazy Władz centralnych są niedokładne. Są one wzorem, jak nie należałoby robić.

Co do darów plebiscytowych, to kwestia ta pozostawia bardzo wiele do życzenia. Pozwolę sobie tu zaznaczyć, że u naszych władz panuje wielkie niezrozumienie likwidacji akcji plebiscytowej. Władze nie idą Komisji na rękę, lecz raczej utrudniają jej pracę.

Natomiast muszę zaznaczyć, że dzięki wybitnej współpracy Kancelarii oraz Wydziału Finansowo-Gospodarczego Prezydium Rady Ministrów jestem w stanie uchronić majątek Państwa od niepowetowanych strat.

Mimoходом pozwolę sobie wspomnieć, że rząd niemiecki do przeprowadzenia likwidacji plebiscytowej w Prusach wschodnich stworzył kolosalny aparat urzędniczy przy regencji w Kwidzynie, na czele którego stoi urzędnik polityczny (Deutscher Bevollmächtigter zur Abwicklung der Abstimmungsangelegenheiten³²⁴ etc.).

Urząd ten niemiecki mimo najpomyślniejszych dla siebie warunków dotąd prac swych nie ukończył i zdaje się nieprędko ukończy.

W końcu mam zaszczyt zaznaczyć, że niniejsze sprawozdanie z powodu krótkiego terminu nie wyczerpuje w całości likwidacji lecz rzuca tylko szkic na obecną pracę.

Podnieść muszę, że stanowisko prasy w sprawie likwidacji ułatwia Komisji jej pracę. Natomiast ze stron poselskich oraz przeróżnych interesantów narażona ona jest na liczne ataki z powodu niepłacenia przeróżnych pretensji.

W najbliższym czasie pozwolę sobie przedłożyć Wysokiej Radzie Ministrów wyczerpujące sprawozdanie o likwidacji – prosząc obecnie Wysoką Radę Ministrów o przyjęcie niniejszego krótkiego sprawozdania do łaskawej wiadomości.

Prezes Rządowej Komisji Likwidacyjnej do spraw plebiscytowych

^fJan Dyląg^f

^c8/4 1921^c

³²⁴ Pełnomocnik do ukończenia spraw plebiscytowych (niem.).

[Pismo w sprawie likwidacji Polskiego Komisariatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska]

Bytom, dnia 7 kwietnia 1921.

Polski
Komisariat Plebiscytowy
dla Górn[eg]o Śląska

Dotyczy likwidacji Komisariatu Plebiscytowego

Do Prezydium Rady Ministrów
w Warszawie

Komisja Likwidacyjna Komisariatu postanowiła zredukować liczbę pracowników do minimum. W tym

Celu ustanawia się dla zwolnionych następujące maksymy:

1. Członkom Komitetów Parytetycznych³²⁵ i ich zastępcom wypłaca się pobory aż do 31 marca br. i to w wysokości dotychczasowej renumeracji. Dotyczy to jednakowoż tylko tych członków i ich zastępców, których Komisariat delegował z ich miejsca zamieszkania na inne miejsce, tak że wskutek tego przerwali swoje zarobkowanie dotychczasowe. Kwaternkowe upada od chwili opuszczenia miejsca Komitetu Parytetycznego.
2. Urzędnikom półpłatnym płaci się odszkodowanie do 1 kwietnia br.
3. Urzędnicy pełnopłatni, którzy wstąpili do służby przed 31 grudnia 1920 r. otrzymają pobory do 15 maja br. Tym urzędnikom zaś, którzy wstąpili do służby po 1 stycznia br. płaci się pobory tylko do 1go maja br.

Wszystkie pobory płaci się postnumerando w ratach dwutygodniowych.

Likwidację majątku Komisariatu przeprowadza się na następujących zasadach;

1. Hotel „L o m n i t z”³²⁶ wraz z urządzeniem jako siedziba Komisariatu zatrzymuje się.
2. Hotel „Deutsches Haus”³²⁷ w Katowicach poleca się sprzedać, o ile koniunktura będzie dobra.

³²⁵ Komitety Parytetyczne (złożone z przedstawicieli Polaków i Niemców) zajmowały się organizacją głosowania plebiscytowego w gminach Górnego Śląska oraz nadzorem na jego przebiegiem.

³²⁶ Mowa o hotelu przy Gleiwitzerstrasse 10 (ob. ul. Gliwickiej 17) w Bytomiu. Pochodzący z 1862 r. obiekt wielokrotnie zmieniał swych właścicieli.

³²⁷ Powstał w 1900 r. przy ul. Heintzla 1, a jako siedziba Polskiego Komitetu Plebiscytowego został zdemolowany przez niemiecką bojówkę 18 sierpnia 1920 r.

3. „Grenz-Zeitung”³²⁸, maszyny drukarskie, kamienicę i budowiska doń należące poleca się sprzedać.
4. „Kreuzburger Zeitung”³²⁹ w Kluczborku zatrzymamy, o ile nastąpi przewłaszczenie. Dotychczas sądy niemieckie przewłaszczenia byłego posiadziela na podsuniętego przez nas p. Rotheima nie dały, lecz ma to nastąpić w ciągu dni najbliższych. Kreuzburger Zeitung powinien wychodzić nadal dla podtrzymania ruchu narodowego.
5. „Oberschlesische Post”³³⁰ i „Katholische Volkszeitung”³³¹, które drukują się u p. Kwiatkowskiego w Gliwicach należy sprzedać.
6. „Wegweiser” w Raciborzu³³² zatrzyma się dla podtrzymania ruchu i narodowego w niewyzwolonej części Górnego Śląska.
7. „Gazetę Opolską”³³³ i „Oderwacht”³³⁴ zatrzymamy z tych samych co wyżej pobudek; „Głogowiankę” zaś zwiniemy.
8. Wszystkie przybudówki przy Komitetach Powiatowych, garaże etc. sprzeda się.
9. Automobile: dla każdego powiatu zatrzyma się po jednym samochodzie osobowym, a drugi rezerwowy w centrali. Dla Komisariatu względnie województwa zatrzyma się pięć samochodów, a resztę samochodów osobowych stawiamy do dyspozycji Prezydium Rady Ministrów z prośbą o powiadomienie nas, czy rząd samochody weźmie dla swego użytku, czy też poleca je sprzedać.
10. Z samochodów ciężarowych zatrzymamy jeden dla Czerwonego Krzyża, trzy dla Województwa a resztę stawiamy do dyspozycji Prezydium Rady Ministrów.
11. Rowery pościągają się do centrali, wyreperuje i sprzeda tutaj; o ile rząd ich nie zażąda np. dla poczty. Dla placówek w powiatach niewyzwolonych pozostawia się po trzy rowery.
12. Maszyny do pisania zatrzymamy wszystkie, ponieważ są przerobione na polskie a takich w urzędach będzie wielki brak.
13. Inny inwentarz zatrzyma się z wyjątkiem mebli, które stawia i do dyspozycji placówkom, resztę częściowo sprzeda się na miejscu.

³²⁸ Pełna nazwa: „Oberschlesische Grenz-Zeitung” – niemiecki dziennik wydawany w Katowicach od 1872 r.

³²⁹ „Kreuzburger Zeitung” – katolicka gazeta związana z Partią Centrum wychodząca w Kluczborku.

³³⁰ Gazeta wydawana przez Oberschlesische Volkspartei (Górnośląską Partię Ludową) od 1909 r. w Gliwicach.

³³¹ Gazeta związana z Katolicką Partią Centrum od r. 1917.

³³² „Oberschlesischer Wegweiser” – czasopismo wydawane w Raciborzu.

³³³ „Gazeta Opolska” – dziennik wychodzący od 1880 r.

³³⁴ „Oderwacht” – gazeta wydawana przez Polski Komisariat Plebiscytowy w Opolu.

14. Papier w magazynie zatrzymuje się.
15. Książki i broszurki niewydane dotychczas skataloguje się, część odda się powiatom niewyzwolonym, resztę sprzeda się później.
16. Kinematografy, filmy, kostiumy i sceny sprzeda Wydział Kulturalny; część kinematografów zatrzyma się dla Wojewódzkiego Wydziału oświatowo-szkólnego.
17. Latarnie i przezrocza przekaże Wydział oświatowy powiatom niewyzwolonym.
18. „Kocynder”³³⁵ sprzeda się. „Głos Polek”³³⁶ odda się Towarzystwu Polek³³⁷. „Strzechę”³³⁸ zwija się.
19. Likwidację Wydziału Wychowania fizycznego przeprowadzi się według programu Dra Wilimowskiego (zobacz załączniki).
20. Pożyczki hipoteczne i inne krótkoterminowe, który wynikają z załączonego zestawienia zlikwiduje Wydział gospodarczy.
 - B. 1. Kapitału posiadamy:
 - a) 8 000 000 mk. niemieckich
 - b) 45 000 000 mk. polskich
 - c) 50 000 dolarów

Do 15go maja br. potrzebujemy na wypłatę pensji etc. mk. 6 000 000 niemieckich

2. Na urządzenie kursów dla byłych pracowników plebiscytowych będzie potrzebna poważna kwota, której wysokości na razie określić nie możemy. Wynosić ona będzie przypuszczalnie około 3 000 000 mk. niemieckich.

3. Na przetransportowanie i ulokowanie Górnoślązaków z Niemiec, prześladowanych przez ludność i władze niemieckie, potrzeba będzie około 7 500 000 mk. niemieckich licząc po 1500 mk. na jedną rodzinę, których będzie 4000.

Celem obrony kresów niewyzwolonych powoła się do życia Komitet Obrony Kresów³³⁹, który skomunikuje się z Komitetami ad hoc powstałymi po powiatach

³³⁵ „Der Kocynder” – górnośląski miesięcznik humorystyczno-satyryczny, wychodził w latach 1920–1939.

³³⁶ Pismo zaczęło wychodzić w 1920 r. Stało się organem Związku Towarzystw Polek.

³³⁷ Związek Towarzystw Polek powstał w 1914 r. na zjeździe różnych organizacji (jak np. Związek Katolickich Towarzystw Polek) w Bytomiu. W czasie walki o Górny Śląsk organizacja liczyła od 35 do 50 tys. członków.

³³⁸ Czasopismo poświęcone sprawom narodowym, kulturalnym, politycznym. Wychodziło w Bytomiu w latach 1920–1921.

³³⁹ Organizacja polska powołana do życia w październiku 1921 r., a jej początek dali działacze Komitetu Obrony Górnego Śląska. W 1934 r. przekształcona w Polski Związek Zachodni.

niewyzwolonych. W każdym powiecie utworzy się spółkę, w której skład wchodzić będzie z prawem weta reprezentant Komitetu Obrony Kresów. Na spółkę przeleje się kapitały, gazety i ruchomości, które Komitetem Powiatowym powierzmy.

Należy wpłynąć na inteligencję i osoby światlejsze powiatów niewyzwolonych, aby nie opuszczały stanowiska, ewentualnie subwencjonować ich.

Wszystkie kulturalne i oświatowe towarzystwa należy przytrzymać ewentualnie subwencjonować.

Cały zasób książek z czytelni ludowych z powiatów wyzwolonych należy co rychlej przesłać do powiatów niewyzwolonych i utworzyć jak najliczniejsze czytelnie ludowe. Gazety tam wychodzące należy podtrzymać.

Przy zawieraniu układu z Niemcami należy wywalczyć dla Polaków te same prawa, któremi się cieszą Niemcy w Polsce, szczególnie w dziedzinie szkolnictwa.

§...§

Stan Majątkowy

Polskiego Komisariatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska

(Wydział finansowo-gospodarczy)

z dniem 1 kwietnia 1921 r.

a) <u>Gotówka:</u>	marki polskie	marki niemieckie	dolary
I. W kasie Wydz[iału] gospodarczego	102 885,60	131 893,68	
II. W bankach:			
1) Bank Przemysłowców Bytom ³⁴⁰	17 500 000.-	8 480 159,16	1436,-
2) Bank Przemysłowców Katowice ³⁴¹	70 650,65	3 113 130,65	63 052,54
3) Bank Przemysłowców Poznań ³⁴²	27 720.-		
4) Bank Zw[iązku] Sp[ółek] Zarob- k[owych] Poznań ³⁴³	2 077 111,15		
5) Bank Zw[iązku] Sp[ółek] Zarobk[owych] Kraków ³⁴⁴	499 000.-		

³⁴⁰ Bank Przemysłowców utworzony został w 1861 r. jako Towarzystwo pożyczkowe dla Przemysłowców miasta Poznania. W 1872 r. posługiwano się nazwą Towarzystwo Pożyczkowe miasta Poznania. W 1921 r. powstał jego oddział m.in. w Bytomiu.

³⁴¹ Oddział w Katowicach.

³⁴² Centralna Banku w Poznaniu.

³⁴³ Związek Spółek Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu był najstarszą centralą polskich spółek kredytowych w Wielkopolsce. Założono ją w 1885 r. jako Związek Spółek Polskich dla finansowania spółdzielczości polskiej.

³⁴⁴ Filia banku.

6) Bank Zw[iązku] Sp[ółek] Zar[obkowych] Warszawa ³⁴⁵	1 029 060.-		
7) Bank Handlowy Bytom ³⁴⁶	6 984 964,65	1 573,07	
8) Bank Ziemski Bytom ³⁴⁷		18 932,82	
9) Polski Bank Przemysłowy ³⁴⁸	16 729 710,50		
	<hr/>		
	45 021 102,55	11 745 689,38	64 488,54

b) Posiadłości:

I. Domy:

1) Hotel Lomnitz Bytom		1 445 119,03	
2) Hotel Deutsches Haus Katowice		617 427,35	
3) Kinematograf	350 000.-	490 000.-	

II. Gazety:

1) Grenzzeitung z urzędzeniem i garaż bez urzędzenia włącznie budynku		2 398 255,90	
2) Kreuzburger Leitung Kluczborek włącznie gmachu		790 900.-	
3) Gazeta Opolska Opole	660 000.-	421 645,50	
4) Wegweiser w Raciborzu		193 038.-	

III. Inwentarz:

1) samochody osob[owe] i ciężarowe (31 osob[owe], 12 cięż[arowe])	1 590 000.-	3 340 060.-	
Do przeniesienia	<hr/>		
	47 621 102,55	21 442 144,16	64 488,54

Z przeniesienia	marki polskie	marki niemieckie	dolary
2) rowery (813)		1 168 792,60	
3) opony i węże		1 842 281.-	
4) narzędzie i przybory do samochodów	1356.-	208 805,13	
5) maszyny biurowe (111)	8664,10	377 234,20	
6) inwentarz domowy i biurowy		466 405,05	

³⁴⁵ Filia banku.

³⁴⁶ Bank Handlowy założył Leopold Kronenberg w Warszawie w 1870 r. Tu mowa o oddziale w Bytomiu.

³⁴⁷ Bank powstał w Bytomiu w 1900 r. jako niemiecka spółka parcelacyjna (Parzellierungsgenossenschaft). Przekształcony w Bank Ziemski dziesięć lat później został spolonizowany w 1923 r. i przekształcony w Bank Ziemski SA.

³⁴⁸ Chodzi o Lwowski Polski Bank Przemysłowy SA (dla Królestwa Galicji i Lodomerii), założony w 1910 r.

IV. Towary:

1) skóry (Czerwony Krzyż)	242 280.-
2) oznaki plebiscytowe	4 000 000.-
3) sztandary	194 080,65
4) papier do druków	483 354.-
5) artykuły sportowe	829 939,85
6) kostjumy teatralne	8781.- 12 132,60

b) Dłużnicy:

I. Gazety:

1) Gazeta Robotnicza ³⁴⁹	100 000.-
2) Oberschl[esische] Post i Kath[olische] Volksz[ei]t[un]g 1 068 657,86 – 568 657,86 =	500 000.-
5) Goniec Śląski ³⁵⁰	450 000.-
4) Sztandar Polski ³⁵¹	300 000.-
5) Gazeta Ludowa ³⁵²	143 770,45
6) Nowy Czas ³⁵³	40 000.-
7) Weisser Adler ³⁵⁴	25 000.-
8) Nowiny Codzienne ³⁵⁵	16 226,05
9) Oberschl[esische] Sportzeitung ³⁵⁶	4250.-

II. Hipoteki:

1) Józef Matejczyk, Olesno	100 000.-
2) Domus, Spółka Budowlana w Królewskiej Hucie	150 000.-
5) Dom Ludowy w Woźnikach	39 231,75

³⁴⁹ Czasopismo stworzone przez socjalistów polskich w Berlinie (1891) skupionych dotychczas w SPD jako „Organ partii socjalno-demokratycznej”. Od 1901 r. miało podtytuł: „Pismo poświęcone sprawom polskim ludu pracującego w zaborze pruskim. Organ Polskiej Partii Socjalistycznej”. W tymże roku siedzibę redakcji przeniesiono do Katowic.

³⁵⁰ Czasopismo wydawane było w okresie walki plebiscytowej jako organ Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego w Bytomiu. Po zakończeniu batalii redakcja kontynuowała działalność w Katowicach (do 1933).

³⁵¹ Pismo „Sztandar Polski” było wydawane od 1919 r. Po modyfikacji tytułu brzmiał „Sztandar Polski i Gazeta Rybnicka”. Redaktorem był Michał Kwiatkowski.

³⁵² „Gazeta Ludowa” – z podtytułem „Pismo Codzienne dla Ludu Polskiego”. Zostało założone w 1911 r. w Katowicach i wychodziło do 1925 r.

³⁵³ „Nowy Czas” – tygodnik polityczny. Ukazywał się w Cieszynie w latach 1877–1927.

³⁵⁴ Pismo wychodziło jako tygodnik poczynając od 1919 r.

³⁵⁵ Czasopismo było wydawane w Opolu w latach 1911–1920. Wychodziło pod tytułem „Nowiny”. Od 1921 tytuł zmodyfikowano na: „Nowiny Codzienne”.

³⁵⁶ Był to dziennik wychodzący w Katowicach, wydawany od 1868 r.

III. Kaucje sądowe:

(za polit[ycznych] przestępców, przypuszczalnie
50% wróci kaucją)

1) Augustyn Świder	10 000.-		
	51 639 903,65	29 145 927,49	64 488,54

Z przeniesienia

marki polskie marki niemieckie dolary
51 639 903,65 29 145 927,49 64 488,54

2) Helena Kotrzyba	1000.-
3) Marja Reiter	1000.-
4) Zofja Kurczyk	1000.-
5) J. Fuhl, Rokitnice	3000.-
6) Placek, Lazar, Kandora, Rozek	3000.-
7) Marja Libańska	1000.-
8) Miejska Gazownia, Bytom	3000.-

IV. Pożyczki:

1) Dr ^a Chorbok ^a	315 000.-
2) „Rolnik” Spółka zakupu i sprzedaży w Opolu ³⁵⁷	150 000.-
3) Gmina Niem[iecka] Piekary	100 000.-
4) Gmina Zawadzki	20 000.-
5) Prezydium Rady Ministrów /wyłożona kwota dla dziennikarza O. Riccardo	10 000.-
6) Franciszek Krause, Opole	10 000.-
7) Jerzy Wilkowski	10 000.-
8) Wiktor Ryszka	10 500.-
9) Hugon Koziół	5000.-
10) Długołęcki, Bytom	3000.-
11) Paweł Michlik	5000.-
12) Bernard Nastuła	9000.-
13) Zdzisław Wilusz	3000.-
14) Antoni Grzegorzyc	2000.-
15) Ludwik Konieczny	2063.-
16) Józef Franiel	1400.-
17) Tomasz Meisel	1400.-
18) Fryderyk Filip	800.-
19) Paweł Reiski	800.-
Do przeniesienia	<hr/>
	51 639 903,65 29 817 890,49 64 488,54

³⁵⁷ Mowa o Spółdzielni Zaopatrzenia i Zbytu „Rolnik”, która powstała w Opolu w 1920 r. Umożliwiała polskim rolnikom sprzedaż płodów rolnych i kupno narzędzi rolniczych czy nawozów na lepszych warunkach niż firmy (spółdzielnie) niemieckie.

Z przeniesienia
marki polskie marki niemieckie dolary
51 639 903,65 29 817 890,49 64 488,54

20) Dr Krzyżankiewicz, Poznań	500.-	
21) Marja Bywalcówna	800.-	
22) Jerzy Zydek	450.-	
23) E. Buckenmayer	3000.-	
24) Magistrat Katowice (napad na Deutsches Haus) ³⁵⁸	250 000.-	
25) Magistrat Bytom (napad na hotel Lomnitz) ³⁵⁹	300 000.-	
26) Józef Mierzwa	42 825,45	
27) Filia „Pat” ³⁶⁰	7808.-	
28) Bracia Donath	2000.-	
29) „Polak” Katowice	270 000.-	
30) „Kocynder” (idealna wartość, firma)	80 000.-	
	<u>51 639 903,65</u>	<u>30 775 273,94</u> <u>64 488,54</u>

Od tego odchodzi:

a) kwota wypożyczona od Wyd[ziału] aprowizacyjnego	2 202 216,56	
b) Komisariat ma jeszcze zobowiązania (rachunki za ogłoszenia, gazety, druki, dostarczone artykuły sportowe, reperacje 20 samochodów) za które rachunki jeszcze nie nadeszły przypuszczalnie na sumę	600 000.-	2 802 216,56
	<u>pozostaje</u>	<u>27 973 057,38</u>

³⁵⁸ W skutek nieprawdziwej informacji podanej przez prasę niemiecką o zdobyciu przez wojska sowieckie Warszawy (17 sierpnia 1920 r.) nastąpił atak bojówek niemieckich na siedzibę powiatowego inspektora Międzysojuszniczej Komisji Plebiscytowej – pułkownika Blancharda. W odpowiedzi żołnierze francuscy użyli siły. Zginęło dziesięciu atakujących. Reakcją na to było zdemolowanie siedziby polskiego komitetu plebiscytowego w Katowicach w hotelu „Deutsches Haus”.

³⁵⁹ Do incydentu doszło 27 maja 1920 r., kiedy niemieckie bojówki zaatakowały hotel. Budynku bronili urzędnicy komisariatu.

³⁶⁰ Na prowincji działało dziesięć oddziałów: w Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lwowie, Lublinie, Łodzi, Łucku, Toruniu, Wilnie.

Uwaga: Stan majątkowy oprócz gotówki w banku przedstawia się podług zaksięzkowania, wartość rzeczywista waha się pomiędzy 30 do 75% wartości podanej.

Bytom, dnia 7 kwietnia 1921.

g...g

°Alegat [7a]°

[Notatka do wniosku Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie podniesienia cen sprzedażnych węgla i koks, począwszy od dnia 1 maja 1921 r.]

Notatka

do wniosku Ministra Przemysłu i Handlu
w sprawie cen węgla na miesiąc maj

Zależnie od zasadniczego kierunku polityki Rządu oraz zasobów gotówkowych Skarbu, ceny węgla na maj mogą być ułożone podług jednej z niżej podanych zasad:

1. Ceny pozostają niezmienione, a straty z tego tytułu wynikłe ponosi Skarb.

W tym przypadku straty wyniosą około 460 milionów marek na zakupie węgla krajowego, oraz około 700 milionów marek na węglu zagranicznym, co czyni łącznie 1160 milionów marek (przyjmując przypuszczalny kurs: 1 mk.niem. – 14 mk.pol. i 1 kor.cz. – 11 mk.pol.). Prócz tego, pozostaną niepokryte straty poprzednich miesięcy około 3 miliardy marek.

2. Ceny zostają podniesione o 23%, tj. do wysokości potrzebnej dla całkowitego pokrycia kosztów zakupu węgla krajowego oraz kupna waluty po kursie 1 mk.niem. = 9 mk.pol. i 1 kor.cz. = 7 mk.pol.

W tym przypadku Skarb poniesie tylko straty walutowe – 700 milionów marek. Pozatem pozostają niepokryte straty poprzednich miesięcy, jak wyżej.

3. Ceny zostają podniesione o 58% do wysokości potrzebnej dla całkowitego pokrycia kosztów zakupu węgla krajowego oraz walut zagranicznych po kursie rzeczywistym (w wysokości przypuszczalnej, jak w p. 1).

W tym wypadku – bieżących strat Skarb nie ponosi, pozostają tylko niepokryte straty poprzednich miesięcy, jak w p. 1.

4. Ceny zostają podniesione o 80% i pokrywają wszystkie koszty zakupu oraz pozwalają częściowo amortyzować straty poprzednich miesięcy.

W tym wypadku Skarb nie tylko nie ponosi strat bieżących, ale amortyzuje część strat poprzednich miesięcy w sumie 450 milionów marek, tj. w wysokości potrzebnej dla zamortyzowania wszystkich strat od 1 grudnia br.

Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych] o mianowanie Kazimierza Rożnowskiego i pułkownika Jana Hempla członkami, a Bronisława Kowerskiego sekretarzem Delegacji Polskiej Mieszanej Komisji Granicznej na Wschodzie

W myśl art. 2 Traktatu Pokojowego, podpisanego w Rydze, w dniu 18 marca br. natychmiast po ratyfikacji traktatu (art. I preliminarium pokojowych) ma być powołaną Mieszana Komisja Graniczna na Wschodzie.

Na czele tej Komisji ma stać Pan Minister Leon Wasilewski, posiadający już nominację z dnia 15 marca br.-

Jako kandydatów dla obsadzenia stanowiska członków Delegacji Polskiej tej Komisji proponuję:

1. Kazimierza Rożnowskiego, obecnie naczelnika Wydziału Generalnej Inspekcji Opieki Społecznej Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, którego zalecają, jak ukończone studia nauk przyrodniczych, tak, również i udział w pracach tej miary, jak naukowa wyprawa na wybrzeża oceanu Lodowatego w celu zbadania stanu ekonomicznego ludów dalekiej północy, kierunku rzek miejscowych i przeprowadzenie pomiaru tych rzek dla wykreślenia ich biegu na mapie. Pan Rożnowski ponadto odbył wyprawę naukową po Afryce i na Madagaskarze, a jako urodzony i wychowany na kresach północno-wschodnich jest znawcą stosunków na nowej naszej granicy wschodniej.

2. Pułkownika Sztabu Generalnego p. Jana Hempla, który stoi na czele polskiej części Polsko-Rosyjsko-Ukraińskiej Wojskowej Komisji Mieszanej, powołanej do przeprowadzenia linii demarkacyjnej i strefy neutralnej po podpisaniu preliminarium pokojowych.

Jako kandydata na stanowisko sekretarza Delegacji Polskiej wskazanej Komisji Granicznej, proponuję

wicekonsula Bronisława Kowerskiego, skończonego prawnika, urodzonego i wychowanego na pograniczu dzisiejszym w powiecie Wilejskim, przed wojną adwokata praktykującego w Wilnie, w 1918 r. podprokuratora w Sądzie Okręgowym w Łowiczu, a następnie naszego wicekonsula w Odesie. Znajomość prawa miejscowego, lokalnych stosunków gospodarczych i ekonomicznych oraz wieloletnia praktyka prawnicza na kresach zalecają udział p. Kowerskiego w pracach Komisji.

Uznając kwalifikacje pp. Kazimierza Rożnowskiego, pułkownika Jana Hempla i wicekonsula Bronisława Kowerskiego za najzupełniej odpowiednie i wyróżniające ich z pośród innych kandydatów, mam zaszczyt wnosić, aby Rada Ministrów mianowała

Kazimierza Rożnowskiego i pułkownika Jana Hempla
członkami
a Bronisława Kowerskiego
sekretarzem
Delegacji Polskiej Mieszanej Komisji Granicznej
na Wschodzie.

Warszawa, dnia ... 1921 r.

Minister Spraw Zagranicznych
/-/ Sapieha.

¢Alegat 9¢

**Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń
w Łucku dla potrzeb zarządu rzymsko-katolickiej diecezji Łuckiej i Żyto-
mierskiej**

Projekt

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW
z dnia ... 1921 r.

w przedmiocie zabezpieczenia pomieszczeń w Łucku
dla potrzeb zarządu rzymsko-katolickiej diecezji Łuckiej i Żytomierskiej.

1) Na potrzeby kurii Biskupiej Łuckiej i Żytomierskiej oraz Seminarium duchownego tej diecezji w Łucku przeznacza się gmach oraz przyległy plac byłego miejscowego klasztoru Panien brygidek

2) Istniejące obecnie w gmachu b. klasztoru pp. Brygidek w Łucku więzienie przeniesione będzie do dnia 1 lipca 1921 r. do innego gmachu, który wyznaczy Minister Robót Publicznych w porozumieniu z ministrami Sprawiedliwości i Spraw wojskowych. Części gmachu b. klasztoru pp. Brygidek nie zajęte faktycznie na potrzeby więzienia przekazuje się kurii Biskupiej niezwłocznie.

3) Wydatki, dokonane na odnowienie gmachu pobernardyńskiego z kredytu przyznanego kurii biskupiej Łuckiej i Żytomierskiej na przygotowanie niezbędnych pomieszczeń, zwrócone będą kurii biskupiej przez Ministerstwo Robót Publicznych z odniesieniem na etat Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Otrzymana z tego tytułu kwota, tudzież niewydatkowana pozostałość z wymienionego kredytu użyte będą na odnowienie i odpowiednie w myśl punkt 1 przystosowanie gmachu b. klasztoru pp. Brygidek.

Wysokość nowych kredytów potrzebnych do wykonania niniejszej uchwały, w szczególności zaś potrzebnych na nową instalację więzienia w punktu 2 i na pokrycie ewentualnej nadwyżki kosztów odnowienia gmachów b. klasztoru pp. Brygidek i pobernadyńskiego ponad kredyty już przyznane ustali minister Skarbu w porozumieniu z ministrami Spraw Wewnętrznych, Wyznań Religijnych, Sprawiedliwości i Robót Publicznych.

°Alegat 10°

Wniosek [Ministerstwa Spraw Zagranicznych] w sprawie dodatkowych pełnomocnictw Komisarza Granicznego Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Wydz[iał] S

Warszawa

Nr D.IV.–1217/21

Wniosek na Radę Ministrów

w sprawie dodatkowych pełnomocnictw Komisarza Granicznego Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Upoważnia się Komisarza Granicznego Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy do aprobowania następujących zmian linii granicznej, wytkniętej w decyzji ambasadorów W[ielkiej] Brytanii, Francji, Włoch i Japonii z dn. 28 lipca 1920 r.

- 1) na Śląsku Cieszyńskim
 - a) oddanie części gminy Leszna Góra
 - b) oddanie części gminy Jaworzynka, wchodzącej klinem między gminę Bukowiec i Czadeckie
 - c) oddanie kawałka stoku południowego grzbietu między Małą i Wielką Czantorią.
- 2) Na Orawie: uzyskanie zachodniej części gminy Lipnica W[ielka] wzamian oddanie gmin Głodówka i Sucha Góra.
- 3) Na Spiszu: uzyskanie gminy Jaworzyna i części gminy Jurgów wzamian oddanie gmin Niedzica i Kacwin.

Uchwała niniejsza będzie zakomunikowana Komisarzowi Granicznemu w drodze poufnej.

U m o t y w o w a n i e:

ad 1/a. oddanie gminy Leszna Górna ma być rekompensatą za Jaworzynę na Spiszu. Leszna jest ekonomicznie związana z Trzyńcem przyznanym

Czechosłowacji. Obszar 1800 morg. (w tem 600 morg. lasu) ludności 600. Według informacji udzielonych przez Komisję Rządową w Cieszynie ludność Lesznej chociaż polska nie będzie zmianie przynależności państwowej przeciwna.

ad 1/b i 1/c wyprostowanie granicy bez większego znaczenia (razem 200 morg. kilka chałup).

ad 2) uzyskanie reszty gminy Lipnica W[ielka] jest zyskiem gospodarczym ze względu na leśne bogactwa Babiej Góry i na interesy mieszkańców gminy poważnie przez podział zagrożone (część zach[odnia] Lipnicy W[ielkiej] obszar – 8000 morg. katastraln[y]ch w tem 4000 m[org] lasu, 1000 m[org] łąk, reszta pola, ludności 900). Oddanie gmin Głodówka i Sucha Góra jest rekompensatą równoważną za Lipnicę W[ielką], da się zaś przeprowadzić, gdyż ludność tych wsi gospodarczo (hale, lasy) związana jest z Czechosłowacją, a Głodówka jest najbardziej czechofilską gminą na Orawie (Głodówka obszar 3133 morg., 535 ludności. Sucha Góra obszar 3814 morg. 670 ludności. 1/4 powierzchni las. 5 km. linii kolejowej drugorzędnej, bez znaczenia).

ad 3) Jaworzyna jest gospodarczo związana z polską gminą Jurgów, ma wartość gospodarczą i strategiczną. Gminy Niedzica i Kacwin, zamieszkałe przez ludność czechofilską, liczniejszą niż ludność Jaworzyny nie posiadają większego interesu dla Polski przy obecnej konfiguracji granicznej, natomiast Jaworzyna poza przeszło 200 włók lasu i rozległymi halami przedstawia miejscowość, która w polskich rękach może się stać pierwszorzędą stacją klimatyczną.

(Kacwin obszar 3926 morg. 751 ludności

Niedzica obszar 4506 morg. 900 ludności

Jaworzyna obszar 14 415 morg. 400 ludności. W tem 6500 morg. lasu wysokopiennego, 2500 morg. łąk, reszta – Tatry. Wartość przedwojenna 60 000 000. kor. austr. Zamek, park myśliwski, 2 papiernie, 2 tartaki.

Jurgów obszar 3000 morg. w tem 2400 lasu, własność Hoherlohego.)

Instrukcja w myśl niniejszego ma być udzielona Kom[isji] Granicznej z tem zastrzeżeniem, że upoważnia go do zgody na zmiany granicy wyłącznie na gruncie Komisji Delimitacyjnej³⁶¹, nie będzie więc miała charakteru kompromisu między rządami polskim i czechosłowackim.

Warszawa dn. 16 kwietnia 21.

Minister Spraw Zagranicznych
E. Sapia^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

³⁶¹ Komisja Delimitacyjna (polsko-niemiecka) powołana do wytyczenia granicy w terenie, zgodnie z postanowieniami pokoju wersalskiego.

PROTOKÓŁ
44-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 21 kwietnia 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek
Komisarz Nadzwyczajny na północne powiaty województwa Nowogrodzkiego	Rackiewicz

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5. po południu.

1. Protokół posiedzenia z 19 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów uchwaliła załączone rozporządzenie o podziale miejscowości w Państwie Polskiem na klasy dla oznaczenia mnożnika dodatku drożyznianego do płacy zasadniczej funkcjonariuszów państwowych (alegat 1).
3. Rada Ministrów zaaprobowwała złożony przez Ministra Apropowizacji projekt rozporządzenia w sprawie oszczędności spożycia (alegat 2), które zamierza wydać kasując równocześnie poprzednie swoje rozporządzenie z 22 lutego 1921 r. w sprawie ograniczenia spożycia. W projekcie wprowadzono następujące zmiany:

§-owi 1. nadano osnowę:

„Wypiekami pieczywa w celach dalszej odsprzedaży lub zamiany na mąkę mogą się zajmować jedynie te zakłady przemysłowe, które posiadając uprawnienie przemysłowe uzyskają na to osobne zezwolenie władzy administracyjnej I. instancji”.

§ 2, 5 i 13 – skreślono.

W § 8 skreślono wyrazy: „W zakładach ze spożyciem na miejscu podawanie cukru lub cukrem słodzonych napoi zimnych i gorących oraz”.

W § 19 skreślono zdanie ostatnie.

W § 20 skreślono zdanie pierwsze, na początku tego §-u wstawiono wyrazy: „Tak w porze obiadowej jak”.

W §-ie 21 skreślono wyrazy: „a więcej niż 150 gr.”

W §-ie 22: ilość pięciu potraw zmieniono na trzy.

Zdania pierwsze §-u 29 skreślono.

4. Złożony przez Ministra Aprowizacji

1) projekt ustawy w sprawie uchylecia ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o aprowizacji na rok gospodarczy 1920/21 oraz zniesienia Ministerstwa Aprowizacji i Państwowego Urzędu Zakupów Artykułów Pierwszej Potrzeby,

2) projekt ustawy o handlu żytem, pszenicą, jęczmieniem, owsem, kukurydzą, prosem, gryką, grochem, fasolą, soczewicą, peluszką i ich mieszkankami i przetworami oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych przerabiających te ziemiopłody,

3) wniosek w sprawie uzależnienia obrotu artykułami żywnościowymi z zagranicą od opinii najwyższej instancji aprowizacyjnej,

4) wniosek o asygnowanie środków płatniczych na zakup zboża za granicą w ilości 20 000 wagonów,

(alegaty 3–6)

przekazano do rozpatrzenia Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów.

5. Ze złożonych przez Prezydium Rady Ministrów projektów ustawy o tymczasowym sprawowaniu władzy ustawodawczej i naczelnej władzy wykonawczej w Województwie Śląskiem przyjęto projekt, którego postanowienia obejmują cały Śląsk (Cieszyński i Górny) (alegat 7).

6. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy w przedmiocie uzupełnienia załącznika do ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku (Dz.U. R.P. Nr 16 poz. 93) (alegat 8).

7. Komisarz Nadzwyczajny P: Raczkiewicz referuje złożony przez Ministra Spraw Zagranicznych projekt rozporządzenia w przedmiocie powołania do życia czasowego urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty Braclawski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołczyński i Lidzki (alegat 9).

Z uwagi na uchwałę Rady Ministrów powziętą w tej rzeczy dnia 2 marca br., którą odczytuje Prezydent Ministrów, Rada Ministrów postanawia wniosek przekazać do rozpatrzenia Ministrom Spraw Wewnętrznych, Spraw Zagranicznych i Skarbu.

Oдноną konferencję zwoła Minister Spraw Wewnętrznych, ewentualne wnioski przedłożone będą Radzie Ministrów.

Zarazem zlecono Ministerstwu Spraw Zagranicznych aby kredyty przyznane dla Komisarza na wymienione powiaty przekazało właściwym Ministerstwom.

Posiedzenie zakończono o godzinie 10-ej wieczorem.

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 kwietnia 1921 r. o podziale miejscowości w Państwie Polskiem na klasy dla oznaczenia mnożników dodatku drożyznianego do płacy zasadniczej funkcjonariuszów państwowych³⁶².
2. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji z dnia 16 kwietnia 1921 r. w sprawie oszczędności spożycia³⁶³.
3. Projekt ustawy w sprawie uchylenia ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o aprowizacji na rok gospodarczy 1920/21 oraz zniesienia Ministerstwa Aprowizacji i Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby³⁶⁴.
- [3a.] [Uzasadnienie planu gospodarki aprowizacyjnej na rok gospodarczy 1921/22].
4. Projekt ustawy o handlu żytem, pszenicą, jęczmieniem, owsem, kukurydzą, prosem, gryką, grochem, fasolą, soczewicą, peluszką i ich mieszkami i przetworami oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych, przerabiających te ziemiopłody³⁶⁵.
- [4a.] [Uzasadnienie projektu ustawy o handlu żytem, pszenicą, jęczmieniem, owsem, kukurydzą, prosem, gryką, grochem, fasolą, soczewicą, peluszką i ich mieszkami i przetworami oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych, przerabiających te ziemiopłody].
5. Wniosek Ministerstwa Aprowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której poleca się Ministrowi Przemysłu i Handlu, by podległe mu Urzędy Przywozu i Wywozu w sprawach obrotu artykułami żywnościowymi z zagranicą, kierowały się bezwzględnie opinią Najwyższej Instancji Aprowizacyjnej³⁶⁶.
6. Wniosek [Ministerstwa Aprowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której poleca się Ministrowi Skarbu asygnować odpowiednie środki płatnicze na zakup zboża za granicą].
7. Projekt ustawy o tymczasowem sprawowaniu władzy ustawodawczej i naczelnej władzy wykonawczej w Województwie Śląskiem³⁶⁷.

³⁶² Nie publikuje się.

³⁶³ Nie publikuje się.

³⁶⁴ Nie publikuje się.

³⁶⁵ Nie publikuje się.

³⁶⁶ Nie publikuje się.

³⁶⁷ Nie publikuje się.

[7a.] [Uzasadnienie projektu ustawy o tymczasowym sprawowaniu władzy ustawodawczej i naczelnej władzy wykonawczej w Województwie Śląskiem].

8. Projekt ustawy w przedmiocie uzupełnienia załącznika do Ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku.

[8a.] [Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie uzupełnienia załącznika do Ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku].

9. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Brasławski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołożyński i Lidzki³⁶⁸.

[9a.] Memorandum do projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Brasławski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołożyński i Lidzki].

ˆAlegat [3a]ˆ

[Uzasadnienie do planu gospodarki aprowizacyjnej na rok gospodarczy 1921/22]

UZASADNIENIE DO PLANU GOSPODARKI APROWIZACYJNEJ NA ROK GOSPODARCZY 1921/22

Rozważając widoki przyszłej kampanii aprowizacyjnej, należy wziąć pod uwagę niedobór krajowej produkcji zboża, jaki zapewne miejsce mieć będzie, co tem samem powodować będzie konieczność ingerencji Rządu w dziedzinie regulowania stosunku pomiędzy podażą a popytem.

Dotychczasowa polityka aprowizacyjna, polegająca na aprowidowaniu całej niesamozaopatrującej się ludności, całkowicie zawiodła, albowiem Rząd nie był w stanie dostarczać ludności regularnie minimalnych nawet racji żywnościowych, z drugiej zaś strony – dla uzyskania zboża na potrzeby tejże aprowizacji zmuszony był stwarzać cały szereg ograniczeń obrotu ziemiopłodami. W rezultacie więc nie tylko że nieregularnie nie aprowidował ludności, lecz prócz tego stawał ogromne przeszkody prywatnej inicjatywie.

Wykluczoną jest więc rzeczą, by na przyszły rok gospodarczy obecny system zachować, pozostają więc faktycznie dwie alternatywy: albo przejście do bezwzględnego sekwestru, lub wręcz odwrotnie do wolnego handlu.

³⁶⁸ Nie publikuje się.

Za sekwestrem przemawia możność sprawiedliwego podziału żywności, z drugiej jednak strony – stają mu na przeszkodzie brak poczucia obywatelskiego w społeczeństwie i odpowiednio wyrobionej administracji. Prócz tego jednak sekwestr niechybnie prowadzi będzie do utrudnień i ograniczenia produkcji ziemiofłdów, czem stanie na przeszkodzie dojściu do samowystarczalności i tem samem przedłuży istnienie zagadnienia aprowizacyjnego na szereg lat.

Z tych też względów jedyną racjonalną drogą jest przejście do wolnego handlu, starając się jednocześnie uzdrowić w niem panujące nienormalne stosunki przez koncesjonowanie hurtowego handlu ziemiofłdami i ich przetworami oraz zakładów przemysłowych, przetwarzających ziemiofłdy, jak również ograniczając zużycie ziemiofłdów na zbędne formy konsumpcji.

Projekt Ustawy o handlu żytem, pszenicą, jęczmieniem, owsem, kukurydzą, prosem, gryką, grochem, fasolą, soczewicą, peluszką i ich mieszkankami i przetworami, oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych, przerabiających te ziemiofłdy, przy niniejszym się załącza, wraz ze szczegółową motywacją.

Przechodząc w obecnych warunkach do wolnego handlu, wobec rozkiełznania spekulacji, Rząd musi mieć w swoim ręku zapas zboża zakupionego zagranicą, celem regulowania cen na rynku i ewentl. doraźnej pomocy najbardziej potrzebującym kategoriom ludności, tem bardziej, że produkcja krajowa zapewne i w przyszłej kampanii wykaże niedobór.

Zapas ten nie może być mniejszym od 20 000 wagonów z tem, że na 1-go sierpnia br. tj. w chwili, gdy się odczuwa największy brak zboża, Rząd musi mieć do swej dyspozycji 10 000 wagonów, a następnie do 1-go stycznia 1922 r. winny nadejść dalsze 10 000 wag.

Przejście do wolnego handlu jest tak ściśle związane z posiadaniem przez Rząd rezerwy zboża w ilości wyżej określonej, że, akceptując projekt załączonej Ustawy, uchylającej zeszlóroczną Ustawę o aprowizacji, upraszam o jednoczesne uchwalenie załączonego wniosku o udzielenie niezbędnych środków płatniczych na zakup 20 000 wagonów zboża zagranicą.

Konsekwencją przyjęcia tych postulatów jest zbędność dalszego istnienia Ministerstwa Aprowizacji, jako takiego, wprowadzenie bowiem wolnego handlu przerzuci troskę o wyżywienie ludności na barki odpowiednich organizacji konsumentów, jako to: samorządów, kooperatyw, lub ponadto, jeśli chodzi o robotników, – na pracodawców.

Stosunek Państwa do swoich pracowników również się zmieni, bezpośrednio aprowizacja ustąpi miejsca pomocy finansowej w prowadzeniu instytucji współdzielczych pracowników państwowych, tem bardziej, że obecna forma ich zaopatrywania nie jest dogodną ani dla Państwa, ani też dla jego pracownika. Rząd musi się troszczyć o zabezpieczenie dostaw zboża w określonych terminach, utrzymując nader kosztowny aparat rozdzielczy, pracownik zaś, nie otrzy-

mując nigdy całkowicie należnych mu racji – narażony jest prócz tego, dzięki pobieraniu deputatów, na zarzut uprzywilejowanego stanowiska wobec innych warstw ludności.

Co zaś się tyczy wojska, to zakup niezbędnych dlań na rok 7500 wagonów zboża chlebowego, nastąpić musi również zagranicą i winien być scentralizowany, gdyż zakup przez poszczególne Intendenty, w konsekwencji prowadzić musi, jak się to dało już zaobserwować, do niesłychanego podbijania cen. Zakup zaś paszy może być pozostawiony w ręku Intendentur, gdyż krajowe zapasy w zupełności starczą na pokrycie zredukowanych obecnie potrzeb armii.

Funkcje Ministerstwa w zakresie rozdziału innych artykułów kontyngentowych, a więc: soli, nafty i cukru, zależą od ukształtowania się ogólnej polityki co do gospodarki tymi artykułami, lecz nawet gdyby forma ta pozostała niezmienną, to wobec uregulowania jej zasad rozdziału, funkcje Ministerstwa Apropowizacji spełniać mogą inne agendy państwowe, mające bezpośrednią styczność z produkcją tych artykułów.

Faktycznie więc działalność Ministerstwa Apropowizacji, niepodlegającą natychmiastowej likwidacji, w zakresie zakupu zboża zagranicą, regulowania za jego pomocą cen na rynku, aprowidowania wojska w zboże chlebowe i przestrzegania przepisów, ograniczających zbędne formy spożycia ziemiopłodów, spełniać mogłaby znacznie mniejsza jednostka aprowizacyjna w formie Departamentu, który, ze względu na przewagę momentów handlowych w nowym zakresie czynności, winien być przyłączony do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Uwzględniając ścisły związek, jaki zachodzi pomiędzy wyżej naszkicowaną działalnością, a sprawami obrotu zagranicznego ziemiopłodami lub ich przetworami, sprawy te muszą być rozstrzygane zasadniczo w tymże Departamencie i, uważając rzecz tę za nader ważną, upraszam o uchwalenie odpowiedniego wniosku, którego projekt również przy niniejszym załączam.

MINISTER:
fGrodziecki^f

[Uzasadnienie projektu ustawy o handlu żytem, pszenicą, jęczmieniem, owsem, kukurydzą, prosem, gryką, grochem, fasolą, soczewicą, peluszką i ich mieszkami i przetworami oraz o przedsiębiorstwach przemysłowych, przerabiających te ziemiopłody]

UZASADNIENIE PROJEKTU USTAWY O HANDLU ŻYTEM,
PSZENICĄ, JĘCZMIENIEM, OWSEM, KUKURYDZĄ, PROSEM,
GRYKĄ, GROCHEM, FASOLĄ, SOCZEWICĄ, PELUSZKĄ I ICH
MIESZANKAMI I PRZETWORAMI ORAZ O PRZEDSIĘBIORSTWACH
PRZEMYSŁOWYCH, PRZERABIAJĄCYCH TE ZIEMIOPŁODY

Nadszedł czas, w którym ustały działania wojenne, a zapoczątkowana era pokojowa w pierwszym rządzie nakłada na Państwo obowiązek poddania krytyce wewnętrznej polityki gospodarczej w dziedzinie aprowizacji.

Zamiast dotychczasowych ograniczeń stosowanych do produkcji rolnej, które były podyktowane chwilą i koniecznościami państwowymi, a które ujemnie oddziaływały na jej wytwórczość, Państwo musi oprzeć politykę gospodarczą na swobodzie ekonomicznej, aby dać możliwość najlepszego wykorzystania zasobów ziemi i sił ludności. Idąc po tej wytycznej należy przede wszystkim znieść już w następującym okresie gospodarczym wszelkie ograniczenia stosowane do produkcji rolnej i jak najenergiczniej dążyć rozporządzałnymi środkami państwowymi do jej wzmożenia, aby najspieszniej stworzyć podłoże do zupełnej samowystarczalności w dziedzinie produktów rolnych.

Znosząc zatem wszelkie dotychczasowe ograniczenia w dziedzinie produkcji rolnej, Państwo ze względów dobra publicznego jest obowiązane otoczyć opieką handel jadalnymi ziemiopłodami i ich przetworami, który jeszcze w czasach pokojowych, tak w zaborze rosyjskim, jak i austriackim był prowadzony ze szkodą zarówno wytwórców, jak i spożywców. Jeśli zważyć, że w dzisiejszych czasach szaleją orgie spekulacji i lichwy, pozostawienie tej najważniejszej gałęzi gospodarstwa społecznego bez szczególniejszej ochrony ze strony Państwa jest niedopuszczalne i wymaga wprowadzenia ograniczeń, nim będzie można przejść do zupełnej wolności ekonomicznej w dziedzinie handlu ziemiopłodami. Ujęcie ze stanowiska państwowego tego handlu musi iść w tym kierunku, aby: 1) zapewnić spożywcom łatwość zaopatrzenia się w środki żywności, 2) ograniczyć liczbę pośredników, 3) wykonywać nad handlem tym nadzór państwowy, 4) usunąć od zajmowania się tym handlem wszystkich, którzy prowadzić go będą dla osiągnięcia nadmiernych zysków, w celach spekulacyjnych i z wyraźną szkodą ogółu.

Przedstawiony projekt Ustawy o handlu niektórymi ziemiopłodami został opracowany z uwzględnieniem tych zasad.

Zupełna wolność handlu detalicznego, tj. drobiazgowej sprzedaży, mąki, kasz, otrąb, owsa, kukurydzy, fasoli, grochu, soczewicy i peluszek zapewni spożywcom łatwość ich nabywania.

Trudnienie się tym handlem jest uzależnione od posiadania lokalu sprzedaży opatrzonego na zewnątrz szyldem. Rejestracja u władzy administracyjnej I-ej instancji, którą przewiduje art. 2 nie ma znaczenia zezwolenia na trudnienie się tym handlem, winna jednak być zarządzona w tym celu, aby władza administracyjna miała dokładny spis osób trudniących się tym handlem, i lokali sprzedaży, co jest konieczne ze względu na wykonywanie kontroli w tym kierunku, aby handel ten nie był prowadzony w celach lichwiarskich i spekulacyjnych, a lokal sprzedaży i sprzedawane w nim artykuły odpowiadały przepisom sanitarnym.

W konsekwencji tego art. 3 przewiduje wydanie zakazu trudnienia się tym handlem, a przekroczenie przepisu tego artykułu będzie karane karą pieniężną do 100 000 (sto tysięcy marek). art. 30.-

Wzgląd na doniosłość handlu hurtowego w gospodarstwie ogólnopństwowym i społecznym zmusza Państwo do otoczenia go szczególniejszą opieką, uzależniając trudnienie się tym handlem od osobnego zezwolenia ze strony Państwa, tj. od nadania koncesji, po zasięgnięciu opinii władzy komunalnej (sejmiku powiatowego, wzgl[ędnie] rady miejskiej, organizacji ich stowarzyszeń zawodowych), mających przeto wpływ na udzielanie koncesyj (art. 15).

Celem koncesjonowania handlu hurtowego jest uzdrowienie tego handlu i oddanie go w ręce przede wszystkim instytucyj takich, których zadaniem jest troska o zaopatrzenie ludności w żywność j.n. związki komunalne,- bądź takich instytucyj, które powstają w celu samoobrony gospodarczej, jak kooperatywy itp. a nadto dążenie do stworzenia podstaw dla rozwoju solidnych firm zbożowych, które dadzą gwarancję, że handel ten prowadzić będą dla osiągnięcia godziwych zysków i w ramach normalnego pośrednictwa w obrocie ziemiopłodami. W tym celu zredagowane zostały art. 11 i 12, z których ostatni stawia ustawowe wymagania rzetelności i uczciwości od osoby, ubiegającej się o koncesję.

Te same konieczności, które przemawiają za koncesjonowaniem handlu hurtowego ziemiopłodami i ich przetworami jeszcze w większej mierze przemawiają za koncesjonowaniem przemysłów przerabiających te ziemiopłody. Przemysły, piekarski, młynarski i wyrób środków odżywczych z przetworów zbożowych są w ścisłym związku z nabywaniem i gromadzeniem zboża, a samo wykonywanie tych przemysłów posiada doniosłe znaczenie dla konsumentów. Łatwość w tych przemysłach o malwersacje i wyzysk ludności już w czasach przedwojennych był powodem nadzorowania ich ze strony Państwa – a obecnie w czasie wyjątkowego zdeprawowania samo nadzorowanie nie wystarcza bez ingerencji Państwa, polegającej na udzielaniu koncesyj tylko takim osobom, które dają gwarancję rzetelności i uczciwości, posiadają osobiste kwalifikacje i uzdolnienia w tym zawodzie (art. 12 i 13) oraz zakład przemysłowy tak urządzony, aby zapewnić

bezpieczeństwo pracującym, nie psuł, nie niszczył środków żywności i wyrabiał produkty zdrowe (art. 18).

Przemysłowiec, działający na mocy koncesji udzielonej przez władzę, która w razie skonstatowania popełnionych przez niego przekroczeń będzie mogła zaraz pociągnąć go do odpowiedzialności, a w razie dwukrotnego ukarania nawet odebrać koncesję (art. 29) – będzie dawał znacznie większą gwarancję rzetelnego i uczciwego prowadzenia tych gałęzi przemysłu, tak doniosłych dla spożywców.

Jeśli zważyć, że w b. zaborze austriackim Ustawą z dnia 5 lutego 1907 r. przemysł piekarski był zaliczony do przemysłów rękodzielniczych, na których prowadzenie trzeba było osobnego zezwolenia władzy administracyjnej – jak również i na uruchomienie zakładów przemysłowych – to projekt tej Ustawy jest poniekąd ujednostajnieniem różnej administracji państwowej w dziedzinie przemysłowej.

MINISTER
fGrodziecki^f

°Alegat 6°

Wniosek [Ministerstwa Apropowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której poleca się Ministrowi Skarbu asygnować odpowiednie środki płatnicze na zakup zboża za granicą]

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

treść wniosku:

Uchwała Rady Ministrów z dn. ... 21 roku.

Poleca się Ministrowi Skarbu asygnować odpowiednie środki płatnicze na zakup zboża zagranicą w ilości 20 000 wagonów w takich terminach, by do 1-go sierpnia 1921 r. mogły być sprowadzone 10 000 wagonów i do dnia 1-go stycznia 1922 r. pozostałe 10 000 wagonów.

Niezależnie od tego, począwszy od 1-go sierpnia 1921 roku winny być dawane do dyspozycji odpowiedniego organu państwowego środki płatnicze na zakup zagranicą miesięcznie 625 wagonów zboża chlebowego na potrzeby armii.

MINISTER APROWIZACJI
fGrodziecki^f

[Uzasadnienie projektu ustawy o tymczasowym sprawowaniu władzy ustawodawczej i naczelnej władzy wykonawczej w Województwie Śląskiem]

Uzasadnienie

Przewidziana art. 40 ustawy Konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920, zawierającej statut organiczny Województwa Śląskiego, chwila objęcia władzy na Górnym Śląsku przez Rzeczpospolitą Polską i utworzenia określonego tą ustawą Województwa Śląskiego się zbliża.

Nie przewidziane przy uchwaleniu tej ustawy, a obecnie ujawniające się stosunki polityczne ^hna^hcs[°]kazują ^hprzewidywać znaczne^h [°]na[°] trudności w ukonstytuowaniu się Sejmu Śląskiego i przejścia przez właściwe, tą ustawą powołane władze zarządu Województwa Śląskiego, a nakładają na Rząd obowiązek przygotowania takich zarządzeń, by administracja tej ziemi i sądownictwo nie wstrzymało ani na chwilę swych normalnych czynności. Tego domaga się interes Państwa i lud górnośląski.

Te względy wymagają, aby już w chwili objęcia władzy na Górnym Śląsku wprowadzić zmiany ustawodawcze w obowiązujących tam dotychczas ustawach, a w następstwie wymagają udzielenia w tym przejściowym czasie ustawodawczego upoważnienia Radzie Ministrów i Tymczasowej Radzie Wojewódzkiej³⁶⁹, których im Statut organiczny W[ojewództwa] Ś[ląskiego]³⁷⁰ nie nadaje.

Wobec postanowienia art. 44 Statutu Org[anicznego] W[ojewództwa] Ś[ląskiego] ustawa upoważniająca musi być tymczasową, przejściową i musi ten swój charakter przejściowy w ten sposób zaznaczyć, aby żadną miarą nie mogła uchodzić za „zmieniającą” ustawę Statutu Organicznego W[ojewództwa] Ś[ląskiego].

Temu zadaniu służy przepis art. 2 ustawy, która musi uwzględnić, że Tymczasowa Rada Woj[ewódzka], jako mianowana przez Naczelnika Państwa, działać będzie pod odpowiedzialnością Rządu, zaczem jej upoważnienie musi być ograniczonym obowiązkiem działania w porozumieniu z Rządem, a tem bardziej moc obowiązująca wydanych rozporządzeń musi ulec zatwierdzeniu Sejmu Śląskiego³⁷¹, skoro dotyczyć się będą spraw jego ustawodawczej działalności zastrzeżonych.

³⁶⁹ Radę Wojewódzką powoływał Sejm Śląski.

³⁷⁰ Statut Organiczny Województwa Śląskiego był właściwie – jak głosił tekst prawny – „Ustawą Konstytucyjną” z 15 lipca 1920 r. Akt ów uchwalił Sejm Ustawodawczy, nadając województwu śląskiemu szeroką autonomię w ramach polskiego porządku prawnego.

³⁷¹ Sejm ten posiadał władzę legislacyjną dla województwa śląskiego, z wyjątkiem spraw zagranicznych i wojskowych. Liczył on 48 posłów, a wybierano ich w drodze wyborów proporcjonalnych.

Czyniąc zadosyć powyższym względom i wnioskom polskiego Komisariatu plebiscytowego Górnego Śląska Prezydium Rady Ministrów przedkłada niniejszy projekt ustawy.

°Alegat [8a]°

[Uzasadnienie projektu ustawy w przedmiocie uzupełnienia załącznika do Ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku]

UZASADNIENIE

Powiat Brasławski został opuszczony w wykazie powiatów dołączonym do Ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dziennik Ustaw Nr 16, poz. 93). Jakkolwiek Ustawa z dnia 4 lutego 1921 r. obowiązuje na obszarze powiatu Brasławskiego, gdyż stanowi on część ziem przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r., to jednakże uzupełnienie jest konieczne dla określenia obszaru Województwa Nowogródzkiego.

°Alegat [9a]°

[Memorandum do projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Brasławski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołczyński i Lidzki]

MEMORANDUM

do projektu Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie powołania do życia czasowego Urzędu Komisarza Nadzwyczajnego na powiaty: Brasławski, Dzisieński, Wilejski, Duniłowicki, Wołczyński i Lidzki.

Do Art. I.

Wyjątkowość potrzeb życia politycznego i gospodarczego 6 powiatów wskazanych w projekcie Rozporządzenia Rady Ministrów uzasadnia się następującymi względami:

- a) Powiaty te, jako przyległe do terenów Litwy Środkowej całym układem swego życia dążą do ośrodka Wileńszczyzny i wywierają ze swej strony znaczny wpływ na bieg jej życia.

- b) Rzeczypospolita zainteresowaną jest przeto ażeby wpływ ten ze względów na nierozstrzygnięte losy Wileńszczyzny był możliwie dodatni.
- c) Niektóre z tych 6 powiatów same pod pewnymi względami mogą się okazać terenami zakwestionowanymi.
- d) Wszystko to zniewala do możliwie szybkiego i energicznego uporządkowania w nich szerokich dziedzin życia Państwowego zderutowanego przez dwukrotną inwazję bolszewicką.
- e) Niestety istniejący stan rzeczy w tych powiatach odległych i połączonych z Warszawą niemożliwą jeszcze dziś komunikacją jest wysoce niezadawalniający.

Ministerstwa resortowe, obejmujące po ZTPiE te rozległe i nad wyraz trudne w dzisiejszych warunkach do administrowania tereny nie są w stanie nadążyć za potrzebami życia i dlatego zachodzi konieczność w czasowym stworzeniu zbliżonego do ludności organu posiadającego od poszczególnych Ministerstw mandat do wprowadzania do życia niezbędnej korekty w sensie przyspieszenia niektórych niecierpiących zwłoki zarządzeń.

Do Art. II.

Ze względu na możliwe zachowanie systemu i ogólnej struktury aparatu państwowego uprawnienia Komisarza Nadzwyczajnego zostały ujęte w formie wyjątkowej i przewidującej wyłącznie potrzeby wyłuszczone w punkcie I niniejszego Memorandum.

Do Art. III.

Uprawnienia nadane Komisarzowi Nadzwyczajnemu art. 3 Rozporządzenia wywołane są potrzebą niezwłocznej i radykalnej sanacji stosunku wojska do administracji i miejscowej ludności, co jest rzeczą o tyle ogólnie znaną, że nie wymaga szczegółowego motywowania.

W stosunku do Ministerstw Sprawiedliwości, Kolei Żelaznych i Poczty i Telegramów uprawnienia te są ujęte w analogiczną formę, dlatego, że w stosunku do tych Ministerstw nie zachodzi potrzeby cedowania uprawnień zgodnie z art. 2 Rozporządzenia, jednak pozostawienie miejscowych władz wspomnianych Ministerstw poza wszelką ingerencją Komisarza Nadzwyczajnego ze względów wyłuszczonych w punkcie I obecnego Memorandum byłoby nieraz nie wskazanym.

Do Art. IV.

Artykuł ten wyjaśnień nie potrzebuje.

Do Art. V.

Artykuł 5 jest konsekwencją ujęcia w artykule 2 Rozporządzenia kompetencji Komisariatu Nadzwyczajnego jako uprawnień wyjątkowych.

Do Art. VI.

Artykuł ten wyjaśnień nie potrzebuje.

Do Art. VII.

Zakres, organizacja i skład Urzędu nie dadzą się bliżej z góry określić i zależeć będą od potrzeb miejscowych i od postępu organizacji Ministerstw resortowych na omawianych terenach.

Z powyższych względów projektuje się posługiwanie się w Urzędzie wyłącznie pracą urzędników kontraktowych łatwo mogących być ilościowo dostosowanymi do potrzeb i łatwo likwidowanych.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
45-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 22 kwietnia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Za Ministra Skarbu Podsekretarz Stanu	dr Roman Rybarski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej Szef Departamentu	dr Stefan Piechocki
Dyrektor Departamentu prezydialnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu legislacyjnego Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Radca ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 21 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Po rozpatrzeniu złożonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych projektu ustawy w przedmiocie rozciągnięcia działania ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego na województwa: Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie oraz powiaty: grodzieński, wołkowyski i białowieski województwa Białostockiego, określenia okręgów wyborczych oraz wyznaczenia liczby mandatów poselskich (alegat 1) – postanowiono wnieść nowelę do Sejmu o odroczeniu terminów

wyborów i przekazanie Radzie Ministrów przeprowadzenie prac przygotowawczych i wyznaczenie stosownego terminu.

3. Po dyskusji nad sprawą stanu wojennego Rada Ministrów uchwaliła, iż dla braku podstaw prawnych z powodu nieuchwalenia przez Sejm noweli do ustawy z 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny i ze względu na bliski termin wymiany dokumentów ratyfikacyjnych przedłużenie stanu wyjątkowego nie może mieć miejsca.

Minister Pracy i Opieki Społecznej uchwalonemu wnioskowi był przeciwny.

4. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 2) zezwoliła na przepisanie tytułu własności nieruchomości nr hip. 5925 w Warszawie przy ul. Mokotowskiej, należącej do Edmunda Goede na imię Wiliama Benjamina Beauchamp, obywatela Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej za 15 000 000 marek polskich.

5. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Skarbu rozporządzenie w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarzach pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustaw i przepisów o opodatkowaniu wódki (alegat 3).

6. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie przystąpienia Polski do konwencji państw bałtyckich w sprawie obywatelstwa i opcji (alegat 4) przekazano do rozpatrzenia Komitetowi ekonomicznemu Rady Ministrów.

7. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych o powzięcie przez Radę Ministrów decyzji przedwstępnej w sprawie ratyfikacji przez Polskę waszyngtońskich konwencji pracy przekazano do uzgodnienia Ministrowi Spraw Zagranicznych i Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej i przedłożenia wniosków Komitetowi ekonomicznemu Ministrów celem rozpatrzenia (alegat 5).

8. Minister Spraw Zagranicznych referuje zawarte z Rumunią konwencje³⁷². Posiedzenie zakończono o godzinie 9 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia działania ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego na Województwa: Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie oraz powiaty Grodzieński, Wołkowyski i Białowieski Województwa Białostockiego, określenia okręgów wyborczych oraz wyznaczenia liczby mandatów poselskich³⁷³.

³⁷² Układ podpisano 3 marca 1921 r. w Bukareszcie. Jego twórcami byli gen. Tadeusz Rozwadowski i gen. Alexandru Averescu (tekst: „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 81, poz. 557).

³⁷³ Nie publikuje się.

2. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie zezwolenia Amerykańskiej Misji Metodystów Pomocy Polsce w osobie p. W.B. Beauchamp na nabycie nieruchomości Nr hip. 5925 w Warszawie³⁷⁴.
 3. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarzach pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dn. 12 października 1920 mocy obowiązujących ustaw i przepisów o opodatkowaniu wódki³⁷⁵.
- [3a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarzach pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dn. 12 października 1920 mocy obowiązujących ustaw i przepisów o opodatkowaniu wódki].
4. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie przystąpienia Polski do konwencji państw bałtyckich w sprawie obywatelstwa i opcji; tekst konwencji po francusku³⁷⁶.
 5. Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie powzięcia przez Radę Ministrów decyzji przedwstępnej w sprawie ratyfikacji przez Polskę projektów konwencji, dotyczących pracy, uchwalonych na Konferencji Waszyngtońskiej Pracy 1919 r.³⁷⁷

°Alegat [3a]°

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminarzach pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dn. 12 października 1920 mocy obowiązujących ustaw i przepisów o opodatkowaniu wódki]

M O T Y W Y

Na podstawie ustawy z dnia 22 października 1920 r. o ratyfikacji umowy o preliminarzach pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dn. 12 października 1920 r. (Dz.U. R.P. Nr 101 poz. 667) zniosła Rada Ministrów rozporządzeniem z dn. 27 listopada 1920 r. (Dz.U. Nr 115 poz. 762) Tymczasowy Zarząd Terenów Przyfrontowych i Etapowych, powołany do życia rozkazem Wodza Naczelnego WP z dn. 9 września 1920 r. i postanowiła, że wszystkie rozporządzenia b. Zarządu Cywilnego Ziem wschodnich oraz b. Zarządu ziem Wołynia i frontu Podolskiego ogłoszone we właściwych Dziennikach urzędowych, o ile nie zostały zniesione lub zmienione późniejszymi rozporządzeniami, pozostają aż do odwołania w mocy (§ 1). Tem samym rozporządzeniem (§ 2) poddano

³⁷⁴ Nie publikuje się.

³⁷⁵ Nie publikuje się.

³⁷⁶ Tekstu konwencji nie publikuje się.

³⁷⁷ Waszyngtońska Konferencja Pracy – obradująca w październiku 1919 r. – była zebraniem założycielskim Międzynarodowej Organizacji Pracy, którą powołał do życia traktat wersalski.

Departament Skarbowy dla Ziemi przyfrontowych i etapowych pod bezpośredni zarządek Ministerstwa Skarbu od dnia 1 grudnia 1920 r. – W ten sposób administracja skarbowa na tych terenach spoczywa w ręku Ministerstwa Skarbu, które tem samem przejęło upoważnienia b. Zarządu cywilnego w dziale skarbowości. Zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dn. 12 maja 1919 r. upoważnił Naczelny Wódz WP w rozkazie z dn. 12 maja 1919 r. ogłoszonym w Numerze 3 dziennika urzędowego zarządu cywilnego ziem wschodnich z dn. 14 VI 1919 pod poz. 15 do wydawania rozporządzeń tymczasowych z mocą ustawy we wszelkich dziedzinach zarządu cywilnego ziem wschodnich.

1) Na tej podstawie wprowadził Komisarz Generalny rozporządzeniem z dn. 17 lipca 1919 r. ogłoszonym w numerze 8 Dz.Urz. z 25 VII 1919 r. pod poz. 52 – 10% opłatę przywozową od ceny kupna wyrobów wódczanych wprowadzanych do obszarów podległych Zarządowi cywilnemu ziem wschodnich (taryfa ogłoszona w numerze 9 Dz.Urz. pod poz. 74). Zarządzenie to, które w chwili jego wprowadzenia miało pewną rację – jest w chwili obecnej, gdy terena przyfrontowe i etapowe zostały przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej – uciążliwe dla ich mieszkańców – i nakłada na nich niepotrzebne ciężary.

Ze względów na ujednostajnienie obrotu wyrobami wódczanymi należałoby zarządzenie to uchylić, zwłaszcza że w Kongresówce i innych dzielnicach nie pobiera się podobnych opłat.-

2) Rozporządzeniem z dnia 17 lipca 1919 r. ogłoszonym w Nr 9 Dz.Urz. z dn. 31 lipca 1919 r. pod poz. 73 zniósł Komisarz Generalny obowiązujące do tego czasu ustawy i rozporządzenia w przedmiocie podatków pośrednich i przywrócił aż do wydania szczegółowych rozporządzeń – prowizorycznie na obszarach podlegających Zarządowi wojskowemu ziem wschodnich moc obowiązującą przepisów ustawodawstwa rosyjskiego (tłumaczenie urzędowe Zbiór ustaw o akcyzach – Warszawa 1917 r.) i wyznaczył stawki podatkowe (akcyzę). – Ustawa ta zawiera odrębne postanowienia co do obszarów na których obowiązuje ros. monopol spirytusowy – a odrębne postanowienia co do obszarów na których monopol ten nie obowiązuje. W b. zaborze rosyjskim zaprowadzono monopol spirytusowy ukazem z dn. 6 I 1894 i z 31 X 1897 r. – zmienionym wydanem na zasadzie art. 48 konwencji Hagskiej z 18 X 1907 – rozporządzeniem b. austr[o]-węg[ierskiego] Zarządu wojskowego z dn. 22 IV 1916 Dz. Rozp[orzędzeń] Nr 55 i ustawą okowicianą b. Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego z dn. 10 X 1915 Nr 13 Dz. Rozp[orzędzeń] Nr 5. – Na zasadzie tych ostatnich rozporządzeń prowadzi się w całej Kongresówce skarbowy monopol spirytusowy – natomiast na obszarach ziem przyfrontowych i etapowych pobiera się w myśl rozp. b. Komisarza Generalnego z dn. 17/7 1919 r. (Dz. Rozp[orzędzeń] Nr 8 poz. 52 z r. 1919) akcyzę. Ponieważ obszary te wedle traktatu pokojowego przypadają Polsce – połączone są organicznie z b. Król[estwem] Kongresowem, pozostawienie zaś w mocy powyższego rozporządzenia b. Komisarza Generalnego uczyniłoby

wyłom w systemie monopolowym, który obowiązuje w Kongresówce, Małopolsce i Wielkopolsce – przeto ze względów na jednolitość administracji skarbowej należy rozporządzenie b. Komisarza generalnego znieść – a natomiast rozszerzyć moc obowiązującą monopolu spirytusowego i na tereny przyfrontowe i etapowe.

MINISTER SKARBU

°Alegat 4°

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie przystąpienia Polski do konwencji państw bałtyckich w sprawie obywatelstwa i opcji

Ministerium Spraw Zagranicznych
Warszawa

DN. 31 marca 1921 r.
No. D.VI./298.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie przystąpienia Polski do konwencji państw bałtyckich w sprawie obywatelstwa i opcji.

Rada Ministrów uchwała:

1. Przystąpić w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej do konwencji państw bałtyckich w sprawie obywatelstwa i opcji w brzmieniu załączonym do niniejszego wniosku.
2. Wykonanie tej uchwały zlecić Ministrowi Spraw Zagranicznych.

Uzasadnienie

Ze względu na bliskie sąsiedztwo, jak również, zgodność interesów Polski z państwami bałtyckimi, uzasadnioną wspólnością spraw politycznych i gospodarczych na morzu bałtyckim, sprawa porozumienia z tymi państwami i uregulowania zagadnień, dotyczących opcji, obywatelstwa i stanu prawnego osób moralnych, jak to firm, towarzystw, spółek, posiada dla polski szczególną wagę. Proponowana konwencja odpowiada naszym interesom; uwzględniono w niej nawet specjalne poprawki, proponowane przez naszego delegata.

Z tych względów Ministerstwo Spraw Zagranicznych wnosi o przyjęcie powyższego wniosku.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH
†E. Sapieha†

Wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w przedmiocie powzięcia przez Radę Ministrów decyzji przedwstępnej w sprawie ratyfikacji przez Polskę projektów konwencji, dotyczących pracy, uchwalonych na Konferencji Waszyngtońskiej Pracy 1919 r.

Ministerium Spraw Zagranicznych

Warszawa

DN. 9 kwietnia 1921 r.

No. D.VI./306.

Wniosek

Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów w przedmiocie powzięcia przez Radę Ministrów decyzji przedwstępnej w sprawie ratyfikacji przez Polskę projektów konwencji, dotyczących pracy, uchwalonych na Konferencji Waszyngtońskiej Pracy 1919 r.

Zgodnie z przepisami Traktatu wersalskiego, dotyczącymi pracy (część XIII, art. 387–427) uchwaliła międzynarodowa Konferencja Pracy, odbyta w końcu 1919 r. i początku 1920 r. w Waszyngtonie, szereg projektów oraz zaleceń, które w myśl traktatu mogą być przedłożone do przyjęcia lub odrzucenia kompetentnym władzom państw, uczestniczących w konferencji w terminie rocznym od dnia zamknięcia obrad konferencji tj. od 27 stycznia 1920 r., względnie, w razie przeszkód, uniemożliwiających dotrzymanie powyższego terminu, w ciągu półtora roku od tej samej daty.

Wykonując wspomniane przepisy Traktatu Ministerstwo Spraw Zagranicznych wniosło w swoim czasie na Radę Ministrów o upoważnienie do przedłożenia Sejmowi czterech projektów konwencji, uchwalonych w Waszyngtonie, a mianowicie 1° projektu konwencji o ograniczeniu godzin pracy, 2° o strajkach, 3° o najniższym wieku osób, zatrudnionych w przemyśle oraz 4° o pracy nocnej kobiet. Po wniesieniu powyższych projektów konwencji na Radę ministrów Ministerstwo Spraw Zagranicznych otrzymało od poselstwa francuskiego notę, zawiadamiającą o tem, że Rząd i Parlament francuski nie uznały za możliwe ratyfikować projekty wspomnianych konwencji, wychodząc z tego prawnokonstytucyjnego założenia, iż ratyfikacji podlegać mogą jedynie zobowiązania międzynarodowe już podpisane przez upoważnionych delegatów, a nie niepodpisane przez nikogo projekty takich zobowiązań. Natomiast nie chcąc pozostawiać stosunki pracy bez ochrony międzynarodowej zawarł Rząd francuski z belgijskim szereg analogicznych konwencji, do których proponuje przystąpić wszystkim uczestnikom międzynarodowej organizacji pracy, a więc i Polsce.

Już wnosząc poprzednio tę sprawę na porządek obrad Rady Ministrów Ministerstwo Spraw Zagranicznych zdawało sobie sprawę z konieczności poczynienia pewnych zastrzeżeń, wpływających z odrębności stosunków gospodarczych, z jakimi liczyć się muszą Ameryka i Zachód Europy a Polska. Wprawdzie bowiem nasze prawodawstwo wewnętrzne jest zgodne przeważnie z treścią omawianych projektów konwencji, to jednak z chwilą ratyfikacji tych projektów Rząd polski pozbawi się prawa dowolnej zmiany, rozwinięcia, a nawet interpretacji swego wewnętrzno-państwowego prawodawstwa w dziedzinie pracy.

Przypomnieć nadto należy, iż musi się Polska liczyć z niebezpieczną konkurencją niemiecką, gdzie faktycznie istnieje 10-godzinny dzień pracy, oraz ewentualnie rosyjską, gdzie przymusowa praca trwa 12 godzin.

Z tych względów Ministerstwo Spraw Zagranicznych, przedkładając całą sprawę Radzie Ministrów, wnosi o przedwstępną decyzję w powyższym przedmiocie.

Minister Spraw Zagranicznych
^fE. Sapiaha^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
46-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 28 kwietnia 1921 r.

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych	jenerał ppor. Józef Czikel
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu P[rez.] R[ady] M[in].	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
R[ady] M[in].	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Min.	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5. po południu.

1. Protokół posiedzenia z 22 kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów przyjęła przedstawione przez Ministerstwo Sprawiedliwości zasady uchwalonej przez większość komisji prawniczej ustawy w przedmiocie amnestii z powodu uchwalenia ustawy konstytucyjnej Rzeczypospolitej (alegat 1).
 Zarazem postanowiono, że spod amnestii należy wyłączyć nadto administracyjne kary, które zostały wymierzone za czyny popełnione z chęci przysporzenia sobie zysku.

Stylizację projektu zlecono Ministerstwu Sprawiedliwości, które ma złożyć odpowiednie oświadczenie w komisji prawniczej.

3. Rada Ministrów na wniosek Ministra Aproprowizacji przyznała wdowie po ś. p. Radcy Ministerialnym – Januszu Samolewiczu, Ludwice Samolewiczowej, zamieszkałej we Lwowie, poczynając od dnia 1. lutego 1920 r. – pensji wdowiej tudzież dodatku na wychowanie dzieci – Janusza-Jerzego i Ewy, stosownie do obliczeń zawartych w załączonej w odpisie odezwie Ministerstwa Skarbu z 10. lutego 1921 r. (alegat 2).

4. Rada Ministrów na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (alegat 3) przyznała pozostałej rodzinie po nauczycielu śp. Janie Motulewiczu jednorazową zapomogę w kwocie 1770.- marek.

5. Dyrektor Departamentu Prezydyjnego Prezydium Rady Ministrów, nawiązując do uchwały Rady Ministrów z 26 lutego 1920 r. referuje przebieg sprawy przekształcenia Polskiej Agencji Telegraficznej³⁷⁸ na agencję półurzędową oraz projekt umowy między Skarbem Państwa a agencją telegraficzną East Expresse³⁷⁹ (alegat 4) zawrzeć się mającej, poczem składa załączony wniosek Prezydium Rady Ministrów (alegat 5).

W dyskusji w tej rzeczy przeprowadzonej wyłoniły się poza wnioskiem Prezydium Rady Ministrów o zatwierdzenie wymienionej umowy – wniosek o dopuszczenie odczytanej przez Prezydenta Ministrów oferty Związku wydawców pism polskich³⁸⁰ (alegat 6) oraz wniosek zreorganizowania Polskiej Agencji Telegraficznej i utrzymania jej do chwili, kiedy przez zawarcie układu subwencyjnego z agencją prywatną służba informacyjna z uwzględnieniem interesów Państwa będzie należycie zabezpieczona.

Rada Ministrów uchwaliła pozostawić agencję telegraficzno-informacyjną w ręku Rządu, reorganizując odpowiednio Polską Agencję Telegraficzną, przyczem nie wyłącza się możliwości zawarcia układu subwencyjnego z agencją prywatną w chwili, kiedy przez zawarcie układu takiego z agencją prywatną służba informacyjna z uwzględnieniem interesów Państwa będzie należycie zabezpieczona.

W toku obrad skonstatowano, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych wypłaciło agencji telegraficznej East Express w sierpniu 1920 r. 5 300 000.- marek, zaś w roku bieżącym sumy wyszczególnione w alegacie 7.

Minister Poczty i Telegrafów stwierdza brak w tym kierunku uchwały Rządu i zapytuje na jakiej podstawie wydawano wymienione sumy subwencyjne East Expressowi.

³⁷⁸ Polska Agencja Telegraficzna powstała 31 października 1918 r. jako rządowa agencja prasowa. Miała swoje biura w Krakowie i Lwowie, a następnie jej siedzibę przeniesiono do Warszawy.

³⁷⁹ W latach 1921–1929 PAT korzystała z usług prywatnej agencji East Express (przeimianowanej później na Agencję Wschodnią).

³⁸⁰ Polskie Towarzystwo Wydawców Książek – stowarzyszenie działające jako Sekcja Księgarzy-Wydawców w Powszechnym Związku Księgarzy i Wydawców Polskich poczynając od 1921 r.

Wyjaśnienia na interpelację Ministra Poczt i Telegrafów nie udzielono.

6. Rada Ministrów rozpatrzyła załączony projekt ustawy w sprawie uchylecia ustawy z dnia 9-go lipca 1920 r. o aprowizacji na rok gospodarczy 1920/21 oraz zniesienia Ministerstwa Aprowizacji i Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby (alegat 8) i przyjęła go z następującymi zmianami:

Art. 4. przyjęto w osnowie uchwalonej przez Komitet Ekonomiczny Ministrów; skreślony przez Komitet Ekonomiczny Ministrów ustęp trzeci art. 5. zastąpiono ustępem:

„Minister Przemysłu i Handlu ogłaszać będzie w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych listę artykułów żywnościowych dopuszczonych do wywozu”; art. 7 uzupełniono przyjętymi przez Komitet Ekonomiczny Ministrów wyrazami: „i Ministrowi Przemysłu i Handlu”.

Rada Ministrów równocześnie na wniosek Ministra Aprowizacji (alegat 9) powzięła uchwałę:

Uznaje się konieczność koncesjonowania handlu hurtowego ziemiołódami, wymienionymi w złożonym przez Ministra Aprowizacji projekcie ustawy oraz kontroli rządowej nad handlem detalicznym tymi ziemiołódami, a zredagowanie projektu ustawy na tych zasadach opartej przekazuje się komisji między-ministerialnej, złożonej z delegatów Ministra Aprowizacji, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz b. Dzielnicy Pruskiej.

Resztę wniosków złożonych przez Ministra Aprowizacji w związku z projektem aprowizacyjnym wymienionych w alegacie 10., a mianowicie wniosek o zniesienie odrębności gospodarczej b. dzielnicy pruskiej, utworzenie departamentu aprowizacyjnego przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych oraz o utworzenie drogą zakupu zagranicznego zapasów zboża przekazano do rozpatrzenia Komitetowi Ekonomicznemu Rady Ministrów.

Zarazem upoważniono Ministra b. dzielnicy pruskiej do udzielenia zasiłków i pożyczek bezprocentowych związkom komunalnym i samorządowym na zakup zboża chlebowego celem zabezpieczenia na trzechmiesięczny okres przejściowy aprowizacji miast i ośrodków przemysłowych.

7. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra b. dzielnicy pruskiej rozporządzenie w przedmiocie rozwiązania Zachodniej Straży Obywatelskiej³⁸¹ (alegat 11).

8. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Robót Publicznych rozporządzenie w przedmiocie rozciągnięcia mocy ustaw i przepisów o zaopatrzeniu ludności w drzewo obowiązujących na obszarze Rzeczypospolitej na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (alegat 12).

³⁸¹ Straż Obywatelska została powołana jako organizacja wspierająca siły strzegące porządku publicznego uchwałą Rady Obrony Państwa z 19 lipca 1920 r. dla b. Dzielnicy Pruskiej.

Postanowiono na wymienione ziemie rozciągnąć moc obowiązującą rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 14 grudnia 1920 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Robót Publicznych, Ministrem Apropowizacji i Ministrem b. dzielnicy Pruskiej w przedmiocie wyłączenia z pod obowiązku dostarczenia na cele odbudowy oraz opałowe potrzeby ludności drzewa drobnych parcel leśnych, natomiast znieść rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z 12 września 1919 r. objęte pozycją 175 dziennika urzędowego Zarządu cywilnego Ziem Wschodnich.

9. Rada Ministrów na załączony wniosek Ministra Kolei Żelaznych (alegat 13) postanowiła przedłożyć do zatwierdzenia Naczelnikowi Państwa załączony projekt dekretu o wywłaszczeniu gruntów pod budowę kolei „Sierpc-Brodnica” (alegat 14).

Udzielonego na ten cel Ministerstwu Kolei Żelaznych kredytu na rok 1920/21 w wysokości 10 milionów marek nie będzie można przekroczyć.

10. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Skarbu projekt ustawy o tymczasowym poborze państwowego podatku dochodowego (alegat 15).

11. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Skarbu rozporządzenie w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustawy z 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (alegat 16).

12. Na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Minister Skarbu oświadczył, że do dotychczasowych subwencji dostarczy na razie 5 milionów marek na pomoc dla zdemobilizowanych akademików w zamian za dotychczas wypłacane pobory.

Zarazem przyznano akademickim bratnim pomocom prawo zakupu wojskowych racji żywnościowych w magazynach wojskowych według tabeli II. do końca roku akademickiego tj. do 20 lipca br.

Posiedzenie zakończono o godzinie 10. min. 30 wieczór.

fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Ustawa w przedmiocie amnestii z powodu uchwalenia Ustawy Konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej³⁸².

³⁸² Nie publikuje się. Ustawa z 24 maja 1921 r. „w przedmiocie amnestii” – zob. „Dziennik Ustaw RP” 1921, nr 42, poz. 262.

2. Wniosek [Ministerstwa Aprowizacji o przyznanie wdowie po śp. radcy ministerialnym – Januszu Samolewiczu – p. Ludwice Samolewiczowej pensji wdowiej tudzież dodatku na wychowanie dzieci]; opinia Ministerstwa Skarbu³⁸³.
3. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie przyznania Juliannie Motulewicz z dwojgiem nieletnich dzieci jednorazowego zasiłku]³⁸⁴.
4. [Projekt umowy między pełnomocnikami Skarbu Państwa a Spółką Akcyjną pod nazwą Ajencja Telegraficzna „Varsovia”]³⁸⁵.
5. Wniosek [o zatwierdzenie projektu umowy pomiędzy Skarbem Państwa a Spółką Akcyjną pod nazwą Ajencja Telegraficzna „Varsovia”].
6. [Pismo delegatów Związku Wydawców do Prezesa Rady Ministrów].
7. [Odręczne notatki – zestawienie wydatków na rzecz Polskiej Ajencji Telegraficznej poczynionych przez Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwo Spraw Zagranicznych].
8. Projekt ustawy w sprawie uchylecia Ustawy z dnia 9-go lipca 1920 r. o aprowizacji na rok gospodarczy 1920/21 oraz zniesienia Ministerstwa Aprowizacji i Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby³⁸⁶.
9. Wniosek [Ministra Aprowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której uznaje się konieczność koncesjonowania handlu hurtowego ziemiopłodami].
10. [Oświadczenie Ministra Aprowizacji związane z projektem aprowizacyjnym]; Zakres działalności Departamentu Aprowizacyjnego przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.
11. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie rozwiązania Zachodniej Straży Obywatelskiej³⁸⁷.
12. Wniosek nagły Ministra Robót Publicznych w sprawie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustaw i przepisów o zaopatrzeniu ludności w drzewo, obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej; projekt rozporządzenia.
13. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie wywłaszczenia gruntów pod budowę kolei Sierpc-Brodnica³⁸⁸.
14. Dekret o wywłaszczeniu gruntów na rzecz budowy kolei państwowej Sierpc-Brodnica³⁸⁹.
15. Projekt ustawy o tymczasowym poborze państwowego podatku dochodowego³⁹⁰.
16. Wniosek Ministra Skarbu w sprawie rozszerzenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz.U. Nr 31 poz. 178) na ziemie przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej na mocy umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze w dniu 12 października 1920 r.

³⁸³ Nie publikuje się.

³⁸⁴ Nie publikuje się.

³⁸⁵ Nie publikuje się. Oferta przejęcia obowiązków PAT przez spółkę akcyjną „Varsovia” była przedmiotem narad rządowych. Zaakceptowało ją Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

³⁸⁶ Nie publikuje się.

³⁸⁷ Nie publikuje się.

³⁸⁸ Nie publikuje się.

³⁸⁹ Nie publikuje się.

³⁹⁰ Nie publikuje się.

Wniosek [o zatwierdzenie projektu umowy pomiędzy Skarbem Państwa a Spółką Akcyjną pod nazwą Ajencja Telegraficzna „Varsovia”]

W N I O S E K

Rada Ministrów zatwierdza projekt umowy pomiędzy Skarbem Państwa a Spółką Akcyjną pod nazwą Ajencja Telegraficzna „Varsovia” pozostawiając ostateczną stylizację Prezydium Rady Ministrów.

Wykonanie umowy i egzekucja praw zastrzeżonych w umowie dla Rządu zleca się Prezesowi Rady Ministrów. On w szczególności ustanawia regulamin Komisariatu Rządu, mianuje członków tegoż Komisariatu, jakoteż członków Rady Zawiadowczej Spółki Akcyjnej pod nazwą Ajencji Telegraficznej „VARSOVIA”.

Prezesowi Rady Ministrów powierza się również uzgodnienie statutu spółki z umową obecnie zatwierdzoną.

Upoważnia się Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu do uregulowania stosunków służbowych funkcjonariuszy zajętych dotychczas w Pacie, oraz funkcjonariuszy państwowych, którzy czasowo zajęci będą w VARSOVII.

[Pismo delegatów Związku Wydawców do prezesa Rady Ministrów]

P A N I E P R E Z E S I E M I N I S T R Ó W

Związek wydawców pism polskich dowiedział się ze zdziwieniem i z przykrością, że Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zamierza oddać Polską Agencję Telegraficzną w ręce konsorcjum prywatnego, pod formą spółki Rządu z bankami i kapitałami prywatnymi, tworząc nową agencję telegraficzną.

Wprawdzie dyrektor tej agencji ma by mianowany przez rząd, ale równocześnie rząd zobowiązuje się gwarantować prywatnemu konsorcjum dywidendę, czyli zobowiązuje się pokrywać wszystkie niedobory nowego przedsiębiorstwa. Te niedobory zaś stale będą musiały wynosić dziesiątki milionów marek. Słowem rząd robi z pieniędzy państwowych podarunek dla kapitalistów, a sam pozbywa się możliwości całkowitego władania tak ważną instytucją, jak agencja telegraficzna i – co nie jest rzeczą najmniejszą – oddaje całą prasę codzienną polską na łaskę i niełaskę grupy banków i kapitalistów.

Nietrudno bowiem przewidzieć, że dyrektor, mianowany przez Rząd, nie będzie w możności złamać wpływów tych banków i tych kapitalistów na całą działalność informacyjną agencji telegraficznej.

Należy więc, przed zawarciem tej transakcji, uprzytomnić sobie słowa, które prezydent rady zarządzającej agencji telegraficznej amerykańskiej, „Associated Press”³⁹¹ p. Frank Noyes, wydawca wielkiego dziennika „Washington Star”³⁹² napisał z racji dwudziestoletniego istnienia tej instytucji. A mianowicie stwierdził, że przedsiębiorstwo telegraficzno-informacyjne, potężne i znajdujące się w posiadaniu prywatnym zawsze tworzy wielkie niebezpieczeństwo dla prasy i dla narodu.

Te słowa p. Franka B. Noyes’a należy całkowicie zastosować do naszych stosunków narodowych i państwowych.

Powolywania się na typy niektórych agencji telegraficznych zagranicznych nie wytrzymuje krytyki; są to bowiem najdawniejsze w Europie agencje, gdy jeszcze rządy nie uprzytomniały sobie wielkiego znaczenia państwowego, jakie zaczęły odgrywać te instytucje informacyjne. Później zakładano agencje telegraficzne już wyłącznie rządowe, jak np. wiedeńska „Correspondenzbureau”³⁹³, lub rosyjska agencja telegraficzna, oraz agencje stanowiące wspólną własność grup dzienników, łączące się bez względu na różnice partyjne lub przekonaniowe.

Dlatego też Związek wydawców dzienników polskich w Warszawie pozwala sobie prosić Pana Prezesa Ministrów, aby Rząd Polski nie rozstrzygał sprawy zwinięcia Polskiej Agencji Telegraficznej i utworzenia nowej agencji bez wysłuchania opinii i bez liczenia się z głosem prasy polskiej.

Bowiem prasa polska gotowa jest w razie, gdyby Rząd Polski nie chciał prowadzić rządowej agencji telegraficznej, stworzyć instytucję współdzielczą, na takich samych warunkach, na jakich proponuje prywatne konsorcjum.

Warszawa, dn. 28^c kwietnia 1921

^cDelegaci Związku Wydawców^c

^fMieczysław Niklewicz^f

^fFeliks Ludwik Fryze^f

³⁹¹ Amerykańska agencja prasowa, działająca jako spółka „not-for-profit”. Założono ją w 1846 r. Obsługiwała 4100 pracowników w 240 biurach.

³⁹² Dziennik „Washington Star-News” jako „Washington Evening Star” – gazeta wychodząca w Waszyngtonie (Dystrykt Centralny) poczynając od 1852 r.

³⁹³ Telegraphen-Korrespondenz Bureau – austriacka agencja prasowa, powstała w 1849 r.

[Odręczne notatki – zestawienie wydatków na rzecz Polskiej Agencji Telegraficznej poczynionych przez Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwo Spraw Zagranicznych]

Prezydium Rady Ministrów

Wydatki Polskiej Agencji Telegraficznej
za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1920 r.

Wydatki personalne	mk. 3 281 309	
wydatki rzeczowe	mk. 2 345 026	5 626 335
<u>od 1 stycznia do 25 kwietnia 1921 r.</u>		
wydatki personalne	mk. 2 937 547	
wydatki rzeczowe	mk. 2 925 421	5 862 968
Razem	mk. 11 489 303	

straty na kursie 5 000 000 mk. (w przybliżeniu 16 milj.)

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

wypłaciło agencji telegraficznej East Express:

w m. sierpniu 1920 r.		5 000 000
w m. styczniu 1921 r.	mk. 500 000	
w m. lutym 1921 r.	mk. 3 835 632	
w m. marcu 1921 r.	mk. 4 299 920	
w m. kwietniu 1921 r.	mk. 800 000	9 435 552
Razem		mk. 14 735 552

Budżet agencji East Express po porozumieniu z Ministerstwami Skarbu i Spraw Zagranicznych ustalony został w końcu 2 500 000 mk. miesięcznie

- 1) przystąpić do rozliczenia umowy pocztowej
- 2) Min. Sk. o dopuszczenie opłat ¹...¹
- 3) o zreformowanie PAT
- 4) o agencji pryw., a tylko pod dozorem Rady Ministrów

od 1 stycznia do 31 marca 1920 r.

wydatki personalne	mk. 466 224
wydatki rzeczowe	mk. 478 458
Razem	944 682

od 1 kwietnia do 31 grudnia 1920 r.

wydatki personalne	mk. 2 815 085
wydatki rzeczowe	mk. 1 866 568
	4 681 653

**Wniosek [Ministra Aprowizacji o uchwalenie uchwały Rady Ministrów, w której uznaje się konieczność koncesjonowania handlu hurtowego ziemio-
płodami]**

Minister Aprowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku, zgodnego z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Ministrów:

Treść wniosku:

Uchwała Rady Ministrów z dn. ... 1921 r.

Uznaje się konieczność koncesjonowania handlu hurtowego ziemio-
płodami, wymienionymi w złożonym przez Ministra Aprowizacji projekcie
Ustawy oraz kontroli rządowej nad handlem detalicznym tymi ziemio-
płodami, a zredagowanie projektu Ustawy na tych zasadach opartej przekazuje
się Komisji Międzyministerialnej, złożonej z delegatów Ministra Aprowizacji,
Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych
oraz b. Dzielnicy Pruskiej.

MINISTER APROWIZACJI
(m.p.) Grodziecki

**[Oświadczenie Ministra Aprowizacji związane z projektem aprowizacyjnym];
Zakres działalności Departamentu Aprowizacyjnego przy Ministerstwie Spraw
Wewnętrznych**

W związku z dyskusją, jaka została przeprowadzona nad moim projektem
aprowizacyjnym, na posiedzeniach Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów
i z uwagi na wypowiedziane opinie niektórych pp. Ministrów krańcowo prze-
ciwległe moim zasadniczym zapatrywaniom na dalszą politykę aprowizacyjną
Państwa, uważam za konieczne złożyć Radzie Ministrów następujące oświadczenie.

Dla względów i przyczyn ogólnie znanych a dzisiaj nie tylko przez obecny
Gabinet Ministrów, ale również przez znakomitą większość całego społeczeństwa
uznawanych, projektuję zerwanie z dotychczasowym systemem aprowizacyjnym
Kraju i wprowadzenie obrotu ziemio-
płodami w wolnym handlu. Uważam jednak,
że wobec dalszej niesamowystarczalności kraju w produktach spożywczych,
oraz dalszego nieustabilizowania się naszej jednostki monetarnej, jest rzeczą
nie do pomyślenia, ażeby przy wprowadzaniu wolnego handlu, przynajmniej
na najbliższy sezon aprowizacyjny Rząd mógł stanąć na stanowisku, że wszelkie
braki i anomalie, ujawniające się jeszcze jaskrawie we wszelkich dziedzinach

naszego życia gospodarczego, a przede wszystkim w dziedzinie aprowizacyjnej, mogą przez wolny handel, samo przez się, bez jakiegokolwiek dalszej ingerencji Państwa znaleźć prawidłowe rozwiązanie, usuwające niebezpieczeństwo tych, lub innych wstrząśnięć. Przeciwnie twierdzą stanowczo, że pomimo wprowadzenia wolnego handlu, Rząd musi, przynajmniej na najbliższy sezon aprowizacyjny, trzymać stale rękę na pulsie życia aprowizacyjnego naszego kraju i dlatego mniemam, że jednocześnie z przedstawieniem Sejmowi projektu Ustawy zasadniczej, winny być przez Rząd zaakceptowane następujące postulaty:

1) Jednocześnie z wejściem w życie projektowanej Ustawy, znosi się odrębność gospodarczą b. Dzielnicy Pruskiej.

2) Przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych powstaje Departament Aproprowizacyjny, który przejmuje Agendy podlegającego zniesieniu Ministerstwa Aproprowizacji niezbędne do skutecznienia prac w zakresie działalności dołączonym do niniejszego oświadczenia.

3) Konieczne utworzenie drogą zakupu zagranicznego zapasu zboża w ilości nie mniej 15 tysięcy wagonów, z których 5 tysięcy wagonów zostanie zmagazynowane na dzień 1 sierpnia br. przez koncesjonowanych hurtowników dla uzupełnienia normalnego zapotrzebowania rynku w początku przyszłego sezonu aprowizacyjnego, pozostałe zaś 10 tysięcy wagonów zakupione zostaną przez Rząd z terminem dostawy: 5000 wagonów do 1 sierpnia i 5000 wagonów sukcesywnie do końca roku bieżącego. Te 10 tysięcy wagonów znajdować się będą, jako stały zapas nienaruszalny w rozporządzeniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w czasie całego sezonu aprowizacyjnego i służyć będą do normowania cen na wewnętrznym rynku, o ile się okaże, że ceny te nie odpowiadają istniejącym w danym okresie czasu notowaniom na głównych rynkach wszech światowych. Pozatem z tego zapasu uzupełnione być muszą wszelkie ostre braki, jakie w tych lub innych większych środowiskach ludności, w tym lub innym czasie ujawnią się, a zagrażać będą niedopuszczalnymi dla Państwa wstrząśnieniami. W miarę rozchodowania z tego nienaruszalnego zapasu jakichkolwiek ilości zapas ten drogą dodatkowego zakupu zboża zagranicznego musi być niezwłocznie uzupełniany.

Wymagany przez Ministerstwo Spraw Wojskowych zapas mobilizacyjny w ilości 4 tysięcy wagonów w tym ogólnym zapasie rezerwowym jest przyjęty pod uwagę.

4) W celu uzdrowienia nienormalnych warunków naszego handlu, szczególnie artykułami spożywczymi, wprowadzonym zostaje jednocześnie, drogą oddzielnej ustawy, koncesjonowanie handlu hurtowego i nadzór nad handlem detalicznym.

°28/4 21^c

^fGrodziecki^f

ZAKRES DZIAŁALNOŚCI DEPARTAMENTU APROWIZACYJNEGO
PRZY MINISTERSTWIE SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

1.

Przeprowadzenie stopniowej likwidacji dotychczasowego rządowego systemu aprowizacyjnego.

2.

Udzielanie pomocy samorządom i instytucjom współdzielczym przy organizowaniu akcji zaopatrywania ludności w artykuły żywnościowe.

3.

Badanie stosunków aprowizacyjnych w Państwie i nadzór nad prawidłowym obrotem artykułami spożywczymi w szczególności:

- a) regulowanie importu i w wyjątkowym wypadku eksportu,
- b) gospodarowanie zapasem ziemiopłodów, będących w dyspozycji Rządu,
- c) nadzór nad planowym transportem artykułów żywnościowych,
- d) wydawanie zarządzeń, zwalczających przemytnictwo artykułów żywnościowych zagranicę.

4.

Rozdział artykułów monopolowych pomiędzy konsumentów.

5.

Normowanie zużycia ziemiopłodów i ich przetworów na cele przemysłowe.

6.

Normowanie przemiału i konsumpcji.

7.

Wykonywanie Ustawy o zwalczaniu lichwy i spekulacji.

8.

Załatwianie spraw, związanych z aprowizacją Górnego Śląska, Gdańska i Litwy Środkowej.

9.

Opiniowanie w sprawach, dotyczących aprowizacji kraju przy zawieraniu umów i traktatów z zagranicą.

10.

Przeprowadzenie likwidacji Min. Apropowizacji i jego Urzędów.

Wniosek nagły Ministra Robót Publicznych w sprawie rozciągnięcia na ziemię przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustaw i przepisów o zaopatrzeniu ludności w drzewo, obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej; projekt rozporządzenia

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH

Wniosek nagły Ministra Robót Publicznych w sprawie rozciągnięcia na ziemię przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. mocy obowiązującej ustaw i przepisów o zaopatrzeniu ludności w drzewo, obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Ze względu na rozciągnięcie administracji technicznej na ziemię, które w myśl umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie z Rosyjską FSRR i Ukraińską SRR podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r., przypadły Rzeczypospolitej Polskiej, i z uwagi na żywotność interesów Rzeczypospolitej w przedmiocie technicznej i gospodarczej odbudowy zniszczonych połaci kraju, okazuje się koniecznym ustalenie zasad zaopatrywania ludności w drzewo budulcowe i opałowe na tym obszarze w ten sam sposób, jak to ma miejsce w innych dzielnicach Rzeczypospolitej Polskiej.-

Wobec tego Rada Ministrów uchwalić raczy:

„Rozporządzenie Rady Ministrów
°z dnia... kwietnia 1921 r.°

w przedmiocie rozciągnięcia mocy ustaw i przepisów o zaopatrzeniu ludności w drzewo, obowiązujących na obszarze Rzeczypospolitej, na ziemię przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r.

^hArt. 1. W myśl^h °Na mocy° art. 6 ustawy z dn. 4 lutego 1921 r. (Dz.U. R.P. z 1921 r. Nr 16 poz. 93) o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12-go października 1920 r. ^hobowiązywać ma na tych ziemiach, a mianowicie – na obszarze Województw: Nowogródzkiego, Poleskiego i Wołyńskiego^h °zarządza się co następuje:

§ 1. Na ziemię przekazane w art. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. (Dz.U. R.P. z r. 1921 Nr 16 poz. 93) rozciąga się moc obowiązującą:°

1. ustawy z dn. 28 lutego 1919 roku w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe (Dz.U. R.P. z r. 1919 Nr 20, poz. 229),

2. rozporządzenia wykonawczego Ministra Robót Publicznych z dn. 17 stycznia 1921 r. wydanego w porozumieniu z Ministrami: Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Skarbu, Spraw Wewnętrznych, b. Dzielnicy Pruskiej, oraz Prezesem Głównego Urzędu Ziemskiego – do ustawy z dn. 28 lutego 1919 r. w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo budulcowe i opałowe (Dz.U. R.P. z r. 1921 Nr 21 poz. 115).

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uchwalono na posiedzeniu w dniu ... kwietnia 1921 roku.

°Alegat 16°

Wniosek Ministra Skarbu w sprawie rozszerzenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz.U. Nr 31 poz. 178) na ziemie przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej na mocy umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze w dniu 12 października 1920 r.

Wniosek Ministra Skarbu w sprawie rozszerzenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz.U. Nr 31 poz. 178) na ziemie przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej na mocy umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze w dniu 12 października 1920 r.

Rada Ministrów uchwalić raczy

Rozporządzenie

Rady Ministrów z dnia ... kwietnia 1921 r. w przedmiocie rozciągnięcia na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ^htraktatu^h ^cumowy o preliminaryjnym^c pokoju ^ci rozejmie^c ^hmiędzy Polską a Rosją i Ukrainą^h podpisanej w Rydze w dniu ^h19 marca 1921^h ^c12 października 1920 r.^c mocy obowiązującej ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców.

Na mocy art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stosunku prawno-politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (Dz.U.°R.P. z r. 1920°c Nr 16 poz. 93) zarządza się co następuje:

§ 1. Na ziemie przyłączone do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze w dniu 12 października 1920 r. rozciąga się moc obowiązującą ustawy z dnia 24 marca 1920 r.

o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz.U.^cR.P. z r. 1920^c Nr 31 poz. 178).

§ 2. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych pismem z dnia 21 marca br. Nr 1714/R.T. zawiadomiło Ministerstwo Skarbu, iż według posiadanych przez Ministerstwo wiadomości właściciele majątków ziemskich, położonych na obszarze ziem przyłączonych do Rzeczypospolitej Polskiej na zasadzie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie w Rydze dnia 12 października 1920 r. wyprzedają majątki swe za bardzo niską cenę w ręce obcokrajowców – spekulantów. Jedną z przyczyn wyzbywania się majątków ziemskich przez dotychczasowych właścicieli widzi Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w ustawie z dnia 17 grudnia 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziem w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej, mocą której to ustawy mogą być w pierwszym rządzie przejęte majątki prywatne położone na ziemiach przyłączonych do Rzeczypospolitej na zasadzie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 roku.

Ministerstwo Skarbu z wyżej wymienionych powodów, jak również i motywów, które spowodowały wydanie ustawy z dnia 24 marca 1920 r. uważa za konieczne rozszerzenie mocy obowiązującej ustawy z dnia 24 marca 1920 r. na ziemie przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej na mocy umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze w dniu 12 października 1920 roku.

Warszawa, dnia 16 kwietnia 1921 roku

MINISTER SKARBU

g...g

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

108

PROTOKÓŁ 47-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 maja 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekr[etarz] Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał porucznik Władysław Sikorski i generał porucznik Eugeniusz Michaelis dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Skarbu	
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Za Ministra Kolei Żelaznych	inż. Julian Eberhardt
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej	inż. Jan Jankowski
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	dr Stefan Piechocki
Dyrektor Departamentu Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Rady Min.	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5. po południu.

1. Protokół posiedzenia z 28. kwietnia 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Sprawa Górnośląska – część tajna posiedzenia – protokół spisano.

fWitos^f

108a

PROTOKÓŁ

tajny posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 2 maja 1921 roku

Na tajnym posiedzeniu z dnia 2 maja 1921 r. po przeprowadzonej dyskusji w sprawie zachowania się ludności na Górnym Śląsku po ujawnieniu, iż opinia Komisji międzysojuszniczej nie jest przychylną dla Polski – i po zapoznaniu się z raportami Komisarza plebiscytowego Korfantego powzięła następujące uchwały:

1) Rząd kategorycznie oświadcza się przeciw wywoływaniu ruchu zbrojnego na Górnym Śląsku i poleca Komisarzowi Korfantemu dołożyć wszelkich starań i środków, by do niego nie dopuścić.

Minister Jankowski zgłosił sprzeciw.

2) Zgłoszonej przez Komisarza Korfantego dymisji Rada Ministrów nie rozpatruje.

3) Rząd wyzyska w najszerszym zakresie strajk generalny i w myśl tego rozesła nadesłane przez Komisarza Korfantego odezwy.

4) Rząd postanawia odwołać względnie zlecić Ministrowi Spraw Wojskowych odwołanie pułkownika Mielżyńskiego.

5) Nadesłanej depeszy Korfantego o bytności jego w Warszawie dla poinformowania Rządu o stanie rzeczy na Śląsku nie ogłasza się na razie. Zostawia się ją do dalszych wypadków.

Celem zakomunikowania uchwały Rady Ministrów co do stanowiska Rządu względem ewent[ualnego] zbrojnego ruchu Komisarzowi Korfantemu – udał się Prezydent Ministrów do Szefa Sztabu dla rozmowy Hughes'em.

Na ten czas przerwano posiedzenie Rady Ministrów.

O godzinie 11-ej w nocy otwarto ponownie posiedzenie Rady Ministrów i na niem podał Prezydent Ministrów do wiadomości przebieg rozmowy z posłem Korfantym. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości i powierzyła Wiceministrowi Dąbskiemu zarządzenie ogłoszenia not i wiadomości podanych przez posła Korfantego w rozmowie 2/5 w nocy (Nr 17).

Posiedzenie zakończono o godzinie 12-tej noc.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
48-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 3 maja 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	Jan Dąbski
Podsekr[etarz] Stanu	generał porucznik Eugeniusz Michaelis
Za Ministra Spraw Wojskowych	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Skarbu	
Za Ministra Sprawiedliwości	dr Jan Morawski
Podsekretarz Stanu	
Minister Wyznań Religijnych	Maciej Rataj
i Oświecenia Publicznego	dr Józef Raczyński
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	inż. Stefan Przanowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Julian Eberhardt
Za Ministra Kolei Żelaznych	dr Władysław Stesłowicz
Minister Poczty i Telegrafów	inż. Jan Jankowski
Minister Pracy i Opieki Społecznej	Bolesław Grodziecki
Minister Apropowizacji	dr Stefan Piechocki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego	dr Władysław Studziński
Prez. Rady Min.	

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 11. min. 30 przed południem.

1. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie upoważnienia Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Skarbu do udzielenia subwencji Agencji East Express na okres czasu najwyżej 3 – miesięczny, od 1. maja, w sumie nie przekraczającej miesięcznie marek Polskich 3. miliony.

2. Sprawa Górnośląska – część tajna posiedzenia – protokół spisano.

Posiedzenie odroczone o godzinie 2 m. 30 po południu.

fWitos^f

3. Rada Ministrów zebrała się ponownie o godzinie 9 m. 30 wieczorem i obradowała w dalszym ciągu nad sprawą Górnego Śląska na posiedzeniu tajnym do godziny 12 m. 30 w nocy – protokół spisano.

Z posiedzeń, które Rada Ministrów odbyła w dniach 4, 5, 6 i 6 maja 1921 r. w sprawie Górnego Śląska – a to w dniu 4 maja od godziny 7 m. 30 do godziny 10 min. 30 wieczorem w pałacu namiestnikowskim, w dniu 5 maja od godziny 7 wieczorem do 8 min. 30 wieczorem w pałacu namiestnikowskim, a od godziny 10 m. 30 do godziny 1 min. 30 w nocy w gmachu Sztabu Generalnego, w dniu 6 maja od godziny 11 m. 30 przed południem do godziny 2 po południu i od godziny 6 min. 30 do godziny 9. min. 30 wieczór w dniu 8 maja od godziny 1. do godziny 3. po południu w pałacu namiestnikowskim spisano protokoły tajne.

^fWitos^f

109a

PROTOKÓŁ

tajny posiedzenia Rady Ministrów z 3 maja 1921 r. (godzina 11.45 rano do 2.30 po południu)

Rada Ministrów obradowała w dalszym ciągu nad sprawami Górnego Śląska. Prezydent Ministrów odczytał nadesłane raporty od posła Korfatego (19.20) a także tekst rozmowy z Hughes'em przeprowadzonej z nim rano 3/5.

Po dyskusji Rada Ministrów powzięła następujące uchwały:

- 1) postanawia się odwołać komisarza plebiscytowego Korfatego³⁹⁴;
- 2) odwołanie należy odpowiednio umotywić (za tym punktem głosowało 6. – przeciw 4.);

- 3) przyjmuje się następującą decyzję:

„Wobec przekroczenia przez p. Korfatego jego pełnomocnictwa jako komisarza plebiscytowego, Rząd odwołuje go ze stanowiska”.

- 4) decyzję co do wniosków Ministra Jankowskiego w sprawie stosunku Rządu do ruchu zbrojnego na Śląsku – Rada Ministrów odracza do wieczornego posiedzenia. Minister Jankowski wnosi sprzeciw;

- 5) sprawę ewentualnej nominacji następcy Korfatego – odroczone;

- 6) powierzono Wiceministrowi Dąbskiemu przygotowanie aide-mémoire dla zastępców państw sprzymierzonych;

- 7) zlecono Ministrowi Spraw Wewnętrznych zamknięcie granicy polsko-śląskiej.

(godzina 9.30 wieczór do 12.30 w nocy)

Prezydent odczytał nadeszłe w dalszym ciągu depesze ilustrujące sytuację na Górnym Śląsku oraz tekst rozmowy wieczornej z posłem Korfantym, dalej odezwę, jaką wydał Korfanty do górnoślązaków.

Odczytano również zawiadomienie Ministra Sapięhy z Londynu³⁹⁵, że Rada Najwyższa z powodu opóźnienia nadesłania raportu Komisji nie będzie na obecnej konferencji³⁹⁶ zajmowała się sprawą górnośląską.

³⁹⁴ Nastąpiło to w lipcu 1921 r., w związku z czym Korfanty opuścił Górny Śląsk. Na swego następcę wskazał Józefa Rymera.

³⁹⁵ Przebywał on w Londynie z wizytą w połowie lutego 1921 r. i odbył rozmowy z lordem Curzonem (była to pierwsza oficjalna wizyta polskiego ministra spraw zagranicznych odrodzonego państwa w Wielkiej Brytanii).

³⁹⁶ Konferencja szefów rządów mocarstw alianckich odbyła się na początku maja 1921 r. i poświęcona została zagadnieniom niemieckim oraz sprawom reparacji za wojnę.

Minister Pracy Jankowski zgłosił dymisję po dłuższym jej uzasadnieniu mającym wykazać, że jego pozostanie w Gabinetcie utrudni stanowisko Rządu, gdyż jako prezes partii, która wystąpi może czynnie w sprawie powstania górnoślązaków, nie może pogodzić ewentualnie zewnętrznej taktyki Rządu z taktyką stronnictwa.

Mimo przedstawienia Prezydenta Witosa i Wiceministra Dąbskiego wskazującego na fakt, że ta dymisja utrudnia stanowisko Rządu – Minister Jankowski dymisji nie cofnął i opuścił Radę.

Rada Ministrów powierzyła Prezesowi Witosowi odbycie konferencji ze stronnictwem NPR celem zmiany stanowiska.

Następnie Rada Ministrów po dyskusji ustaliła na wniosek Ministra Rataja tok myśli noty, którą Rząd ma doręczyć mocarstwom i powierzyła wypracowanie noty Wiceministrowi Dąbskiemu. Notę przed wysłaniem ma zaaprobować Prezydent Ministrów.

Rada Ministrów powzięła też jednomyślną uchwałę polecającą Ministerstwu Spraw Zagranicznych, by dołożyło starań o przyspieszenie decyzji Rady Najwyższej³⁹⁷ w sprawie górnośląskiej.

Dalej Rada Ministrów poleciła Prezydentowi ministrów porozumienie się z posłem Korfantym co do następstwa po nim.

Sprawę ewentualnego wydania odezwy do ludu górnośląskiego odroczoneo.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

³⁹⁷ Sprawa decyzji o losach Górnego Śląska była najpierw przedmiotem prac Rady Najwyższej. Później zapadła decyzja, aby powierzyć ją Konferencji Ambasadorów. Ostatecznie postanowiono ją przekazać Radzie Ligi Narodów, ale werdykt zatwierdziła Konferencja Ambasadorów.

110

PROTOKÓŁ 49-go posiedzenia (tajnego) Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 4 maja 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydium	
Rady Ministrów	dr Władysław Studziński

Początek posiedzenia o godzinie 7. minut 30 wieczorem.

Rada Ministrów powzięła następujące uchwały:

- 1) przygotować komunikat Rządu do społeczeństwa polskiego o wypadkach i z apelem uspokajającym,
- 2) utworzone przez NPR biuro werbunkowe zamknąć, afisze werbunkowe usunąć i zakazać werbunku,
- 3) likwidację ruchu zbrojnego związać z apelem Rządu i w następstwie zlikwidować,
- 4) granicę śląską zamyka się.

Koniec posiedzenia o godzinie 10. min. 30 wieczorem.

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek p. Ministra Spraw Zagranicznych [o upoważnienie Panów: Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Skarbu do pokrycia niedoborów Agencji East Express na okres czasu 3-miesięczny, od 1 maja, w sumie nie przekraczającej miesięcznie marek polskich 3 miliony].

°Alegat [1]°

Wniosek p. Ministra Spraw Zagranicznych [o upoważnienie Panów: Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Skarbu do pokrycia niedoborów Agencji East Express na okres czasu 3-miesięczny, od 1 maja, w sumie nie przekraczającej miesięcznie marek polskich 3 miliony]

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Warszawa

DN. 2 maja 1921 r.

No. S.P. 268.

WNIOSEK

P. Ministra Spraw Zagranicznych na Radę Ministrów.

Rada Ministrów uchwalić raczy: upoważnia się Panów: Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra Skarbu do pokrycia niedoborów Agencji East Express na okres czasu 3-miesięczny, od 1 maja, w sumie nie przekraczającej miesięcznie marek polskich 3 miliony.

Uzasadnienie

Dnia 10 sierpnia 1920 r. zawarło Ministerstwo Spraw Zagranicznych, za zgodą Ministerstwa Skarbu, umowę ze spółką East Express, mocą której powołując do życia agencję prasową, zobowiązało się pokrywać niedobory, wynikające z prowadzenia akcji prasowo-informacyjnej, najdalej w 3 miesiące po zawarciu pokoju.

Utworzenie nowej agencji spowodowane było głównie potrzebą MSZ powstania półurzędowego organu informacyjnego, który podawałby prasie zagranicznej i wewnętrznej informacje w myśl intencji Rządu, jednakowoż nie obciążając odpowiedzialności tegoż.

Drugim motywem istnienia równorzędnej do PAT agencji były duże braki, jakie 2-letni okres funkcjonowania PAT wykazał. Brakuje dotąd w szczególności

PAT korespondentów i placówek w szczególnie ważnych centrach zagranicznych, które zapełnia z powodzeniem East Express.

Po zapanowaniu stanu pokojowego między Polską a Rosją w warunkach normalnych MSZ zgodnie z Min. Skarbu doszło do przekonania, że względy oszczędnościowe oraz względy celowości wymagają, ażeby obie konkurujące dotychczas z sobą agencje połączone zostały. W tym celu zainicjowana została akcja wspólna, celem doprowadzenia do fuzji. Ponieważ jednak MSZ nie mogło pozbyć się na czas przejść, reorganizacji usług agencji East Express oraz ekspozytur jej w Paryżu, Berlinie, Gdańsku, Bytomiu i Wilnie – postanowiono, że aż do dnia fuzji, utrzymana będzie na dotychczasowych zasadach agencja East Express, w razie zaś likwidacji Rząd wejdzie we wszystkie prawa i obowiązki, wynikające z umowy spółki East Express z jej personelem. Jako najdalszy termin fuzji oznaczono dzień 1 maja, w którym to terminie zakończyć się miały wszystkie zobowiązania Rządu wobec spółki, w zamian za to zaś, spółka East Express zrzekła się formalnie wszystkich praw finansowych, wpływających dla niej z umowy 10 sierpnia 1920 r.

Uchwała Rady Ministrów z dn. 28 kwietnia br. udaremniła plan fuzji. Domaga się ona celowej reorganizacji PAT; organizacja wymaga oczywiście dłuższego czasu i przygotowań, w międzyczasie zaś, to zn[aczy] 1 maja, musi się przystąpić do likwidacji agencji East Express. W ten sposób MSZ nie rozporządzając jeszcze odpowiednim aparatem prasowo-propagandowym pozbyć by się musiało od 1 maja usług East Express. Stan taki wytworzyłby w działalności MSZ lukę, która dotkliwie i ze szkodą dla ważnych interesów państwowych odbić by się musiała na działalności informacyjnej Rządu.

Wobec tego nieodzownym jest, aby w tym przejściowym okresie, zanim reorganizacja PAT będzie przeprowadzona i zanim MSZ opracuje przystosowany do nowego stanu rzeczy plan swej służby prasowo-propagandowej – aby prowizorycznie przynajmniej utrzymana została agencja East Express w dotychczasowym, zakresie swoim na dotychczasowych zasadach i warunkach swojej działalności.

^cwz. ^c MINISTER
^fDąbski^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
50-go posiedzenia (tajnego) Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej z 5 maja 1921 roku

Przewodniczy Prezes Ministrów	p. Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
	Erazm Piltz
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński

Początek posiedzenia o godzinie 7. wieczór.

Prezydent Ministrów Witos podał do wiadomości Rady treść rozmowy Hughes'em z posłem Korfantym, przeprowadzoną w południe (34), zastępcy Ministra Spraw Zagranicznych zaznajomili Radę o przebiegu rozmowy z posłem francuskim³⁹⁸ i zastępcą posła włoskiego³⁹⁹, poczem rozwinęła się dyskusja nad stanowiskiem Rządu w całej sprawie.

W wyniku dyskusji Rząd przyjął, że w sprawie powstania nadszedł punkt kulminacyjny, i że użyć należy wszelkich środków, by je zakończyć. Motywy: niemożliwą jest rzeczą aby w całej mierze nawet mogło być zaspokojone podane zapotrzebowanie, tak pod względem technicznym jak aprowizacyjnym, zachodzi

³⁹⁸ Hector de Panafieu.

³⁹⁹ Posłem Italii był Francesco Tommasini. Funkcję chargé d'affaires pełnił baron Modica di San Giovanni.

obawa uderzenia Orgeschów⁴⁰⁰ względnie Reichswehry, czego siły powstańcze nie wytrzymają, zachodzi obawa zajęcia terenu przez Niemców. Sytuacja na Górnym Śląsku wytwarza w tutejszym społeczeństwie rozdrażnienie utrudniające Rządowi pracę – mocarstwa Ententy są przeciwne ruchowi i nieprzychylnie się odnoszą, co pogorszyć może sprawę przyznania Polsce terenów.

Zastanawiała się następnie Rada Ministrów nad tem, czy należy wydać do społeczeństwa polskiego odezwę lub komunikat, czy też wydać odezwę do ludu górnośląskiego.

Decyzji nie powzięto i odroczono posiedzenie do 10½ wieczór.

W międzyczasie przeprowadził Prezydent Witos rozmowę Hughes'em z posłem Korfantym i zawiadomił go o decyzji Rządu.

W czasie posiedzenia postanowiono jeszcze raz zwrócić uwagę posłowi Korfantemu na konieczność likwidacji ruchu zbrojnego, konieczność chwycenia się nadarzającej korzystnej okoliczności, któraby umożliwiła honorową likwidację, pozostawiając ściślejszy czas posłowi Korfantemu i przyjęcie za to odpowiedzialności.

Następnie Rada Ministrów uchwaliła:

- 1.) wystosować ponownie notę do państw sprzymierzonych;
- 2.) podjąć jeszcze raz usiłowania skłonienia ludności i zaprzestania przez nią walki orężnej. (jak wyżej).
- 3.) w dalszym ciągu przestrzegać ścisłego zamknięcia granic polsko-śląskich,
- 4.) te uchwały podać do wiadomości prasy zaraz a jutro ogłosić obszerny komunikat.

Ułożenie komunikatu powierzono Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

Komunikat zatwierdzi Rada na posiedzeniu o godzinie 11-ej.

Ułożenie noty powierzono również Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

Koniec posiedzenia o godzinie 1½ w nocy.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

⁴⁰⁰ Formacje *Orgescha* (organizacja Escherich) do walki z powstańcami polskimi.

PROTOKÓŁ
51-go (tajnego) posiedzenia Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej z 6 maja 1921 roku

Przewodniczy Prezydent Ministrów	Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Steśłowicz
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Rady Min.	Edward Lechowicz

Początek posiedzenia o godzinie 11. min. 30 przed południem.

1. Odczytano protokół z 5 maja i protokół przyjęto.
2. Prezydent Ministrów odczytał nadeszłe depeze pod adresem Szefa Sztabu. Odpisy depezy przylegają (załącznik 1).
3. Po dyskusji nad sytuacją uchwalono wydać urzędowy komunikat według załączonego projektu (załącznik 2). Projekt noty do mocarstw przedłożył Ministerstwo Spraw Zagranicznych na wieczornem posiedzeniu.
4. Rada Ministrów z uwagi na wyjątkowe okoliczności powierzyła kierownictwo Ministerstwa Spraw Zagranicznych Podsekretarzowi Stanu Janowi Dąbskiemu aż do czasu powrotu Ministra Sapięhy.

Koniec posiedzenia o godzinie 2 po południu.

(^hPoczątek^h ^cDalszy ciąg^c posiedzenia o godzinie 6 min. 30 wieczór)

Na wieczornym posiedzeniu Rada Ministrów ustaliła tekst noty do rządów: angielskiego, francuskiego i włoskiego.

Wiceminister Dąbski odczytał pismo posła angielskiego⁴⁰¹.

Koniec posiedzenia o godzinie 9. min. 30 wieczór.

Załączniki

Wykaz:

1. [Depesza z Sosnowca z 6/5 1921 g. 2.30].
2. [Depesza nr 2 do Szefa Sztabu Generalnego].
3. [Komunikat Prezydium Rady Ministrów].
4. [Wycinek z gazety pt. „Stanowisko rządu polskiego”]⁴⁰².
5. [Instrukcja wiceministra spraw zagranicznych dla posła w Rzymie]⁴⁰³.
6. Instrukcja wiceministra spraw zagranicznych dla posła w Paryżu⁴⁰⁴.

[Załącznik 1]

[Depesza z Sosnowca z 6/5 1921 g. 2.30, odręczna]

Sosnowiec 6/5 1921 g. 2.30

Nacz[elne] Dow[ództwo] na ręce Szefa Sztabu

Raport sytuacyjny godzina 2/10. Sytuacja nieprzyjacielska. Meldunek wywiadowczy komisariatu donosi o gorączkowym ruchu Orgerchu na lewym brzegu Odry; podaje również planowe współdziałanie Włochów i kontrolerów angielskich z Orgerchem, co potwierdzają meldunki oddziałów z Wielkich Strzelców i meldunki własnych grup. Powtarzają się informacje, że pograniczny powiat czeski Kulczyn jest stale przekraczany przez oddziały Orgerchu (zeznania konfidentów cywilnej ludności, meldunki oddziałów własnych). Bojówki niemieckie organizują się w Katowicach, w Bytomiu, Gliwicach, Hucie Królewskiej, co wywołuje konieczne stałe pogotowie wojsk francuskich. Stwierdzono, że część Orgerchu bytomskiego, 600 uzbrojonych, wyszła na noc z 2go na 3go z miasta na ćwiczenia, a zaskoczone poszło ^{i...} przenieść się ^{i...} za Odrę (informacje oficera francuskiego).

⁴⁰¹ Był to wówczas chargé d'affaires ad interim Percy Loraine (gdyż urząd posła wakował po wyjeździe Horace'a Rumbolda).

⁴⁰² Nie publikuje się.

⁴⁰³ Był nim jako chargé d'affaires ad interim Maciej Loret.

⁴⁰⁴ Był nim Maurycy Zamoyski.

Stosunek do władz koalicyjnych uległ zmianom o tyle, że zaznacza się ogromna różnica między Włochami a Francuzami. Z Francuzami stosunki w granicach neutralności zaczynają się układać.

Sytuacja własna: grupa zachodnia: Ruda (G^{i...i}) zdobyte po walkach ze stosstruplerami⁴⁰⁵, zajęto magazyn broni. Zdobył 30 karab[inów] masz[ynowych]. Grupa ta donosi natomiast o postawionym przez Włochów ultimatum rozejścia się do domów naszych oddziałów. W razie niewykonania będą uważać się na stopie wojennej przeciw powstańcom od dnia 6/5 1921 godz. 9 minut 30. Grupa wschodnia w toku przegrupowania do planowego ataku na Kędzierzyn. Grupa północna pod Strzelcami nasze oddziały otrzymały ultimatum od Włochów złożenie broni⁴⁰⁶. D-ca oddziału udający się dla pertraktacji z Włochami celem uniknięcia rozlewu krwi został przez nich zatrzymany. Oddziały jego cofnęły się. Komunikacja międzymiastowa telegraficzna przerwana przez powstańców. Na całym terenie pod Kruppamühle⁴⁰⁷ i Mahlein toczą się walki z organizacjami niem. W Tarnowskich Górach przyszło do układu pomiędzy powstańcami a kontrolerem angielskim, na mocy którego ruch dla samochodów jak alianckich tak też i polskich powstańców został otwarty. Również otwarto ruch kolejowy. Centrala telefoniczna międzymiastowa funkcjonować ma pod kontrolą polską.

II. Odbyły się masowe i imponujące demonstracje ludności cywilnej. Nastrój moralny powstańców dobry, przekonany o zwycięstwie. Dowóz żywności i amunicji kolejną uruchomiony dzięki organizacji kolejowej. Bojówki z Strzegonia dochodzą do Sośnicy. Jutro ma ruszyć więcej pociągów. Koniec.

Podpisano:
Korfanty, Mielżyński, Abraham

[Załącznik 2]

[Depesza nr 2 do Szefa Sztabu Generalnego, odręczna]

Depesza Nr 2 do Szefa Sztabu Generalnego

z Sosnowca 6/5 1921 godz. 2.35 rano

Melduję, że wszystkie względy wojskowe przemawiają za likwidacją ruchu zbrojnego, a mianowicie brak odpowiedzialnych dowódców, brak planów organi-

⁴⁰⁵ Stosstrupler – odpowiednio wyposażona mała grupa bojowa, przeznaczona do wykonywania zadań specjalnych na froncie.

⁴⁰⁶ Kontyngent włoski był częścią międzysojusznicznych sił rozjemczych, dowodzoną przez płk. Filipa Salvioniego.

⁴⁰⁷ Polska nazwa: Krupski Młyn. Wieś w powiecie tarnogórskim.

zacji tyłów, broni, amunicji, jakoteż technicznych, aprowizacji i pieniędzy. Jestem przekonany, iż w razie rzeczywistej dłuższej walki z organizacjami wojskowymi niemieckimi uderzającymi z północnego brzegu Odry a wspomaganymi przez organizacje wojskowe niemieckie na terenie plebiscytowym, oddziały nasze nie będą w stanie podołać tej walce. Duch u powstańców dobry. Sam zapal jednak nie wystarczy na dalszą metę. Dziś zgodził się Korfanty na likwidację wojskową, chciałby jednak przedtem porozumieć się z ^{i...i} z Paryża generałem de Rondem i uzyskać jakąś podstawę do likwidacji np. jak ^{i...i} oświadczenie dające nam gwarancję korzystniejszego dla nas podziału Śląska albo też tymczasowo oddanie nam w granicach linii Korfantego władzy cywilnej pozostawiając wojskową Koalicji. Mam obawę, iż w razie nie osiągnięcia tego jeszcze oddziały powstańcze nie usłuchałyby rozkazów likwidacyjnych i wypowiedziały posłuszeństwo. Po powiatach przez nas zajętych urzędują ludność masowe wiece i demonstracje. Tak jej jak i powstańcom tłumaczono i wmawiano przez szereg miesięcy, iż za nimi i ich zbrojnym ruchem stanie cała Rzeczypospolita. Trudno więc będzie wytłumaczyć, iż muszą kapitulować i nie wiem, jak oni to tłumaczenie przekażą, żeby nie podkopało to autorytetu rządu polskiego na Śląsku.

Po dzisiejszej wieczornej rozmowie z Witosem nosi się Korfanty z zamiarem obwołania republiki górnośląskiej. Przypuszczam, że to nierealny pomysł.

Jutro wyjeżdżam z Justowskim do Opola celem pertraktacji z Komisją.

Abraham major

[Załącznik 3]

[Komunikat Prezydium Rady Ministrów]

W związku z powziętymi i ogłoszonymi uchwałami Rady Ministrów Prezydium Rady Ministrów komunikuje:

Jakkolwiek Rząd rozumie zupełnie rozpacz ludu Górnego Śląska, dyktowaną obawą nieuwzględnienia jego woli, to jednak stać musi na stanowisku, że ruch powstańczy jest niecelowy.

To też z chwilą wybuchu powstania na Górnym Śląsku Rząd podjął kroki, które następnie wszystkimi rozporządzalnymi środkami ponawiał, by wpłynąć uspokajająco na ludność Górnego Śląska w kierunku zaprzestania walki orężnej.

Stojąc na tem zasadniczym stanowisku i chcąc zapobiec możliwym komplikacjom, zamknął Rząd granicę od Górnego Śląska i zamknięcia tego ściśle przestrzega.

Rząd wystąpił do Mocarstw z przedstawieniem położenia na Górnym Śląsku i jego przyczyn. Domagając się takiego aktu z ich strony, który by uspokoił

ludność, poręczając, iż sprawa Górnego Śląska będzie sprawiedliwie rozstrzygnięta na podstawie traktatu wersalskiego i woli ludności plebiscytcie wyrażonej.

Obecnie Rząd zwraca się ponownie do rządów państw sprzymierzonych z wskazaniem na zawikłania, które się mnożą w miarę przeciągania się obecnej sytuacji.

[Załącznik 5]

[Instrukcja wiceministra spraw zagranicznych dla posła w Rzymie]

D III 3752

Nota 2 z dn. 6 V.

Polmission Londres, Rome

W myśl dzisiejszej uchwały Rady Ministrów proszę Pana o wręczenie noty treści następującej: „Obecny ruch zbrojny na Górnym Śląsku jest żywiołowym aktem rozpaczcy miejscowej ludności z powodu obawy, że wola jej wyrażona przez plebiscyt nie zostanie w ostatecznych decyzjach uwzględnioną⁴⁰⁸. Lud Górnośląski walczy od chwili zakończenia wojny światowej o swoje wyzwolenie i o trwałe złączenie z Rzeczypospolitą Polską. Dobitym wyrazem tego było pierwsze zbrojne jego powstanie przeciw przemocy niemieckiej. Zostało ono krwawo stłumione przez Hoersinga i pozostawiło w duszy Ludu Polskiego na Górnym Śląsku ogromne rozgoryczenie. Ludność Górnego Śląska poddała się decyzji Mocarstw Sprzymierzonych zawartej w traktacie Wersalskim i zgodziła się dać wyraz swej niezłomnej woli na drodze plebiscytu. Mimo że pozostała na terenie Górnośląskim administracja niemiecka zachowywała się wobec niej w sposób prowokacyjny mimo jawnego formowania niemieckich bojówek i ich zaczepnego zachowania się wobec Polaków, mimo przemykania broni z Niemiec, mimo nadużyć przy przygotowaniach list plebiscytowych, mimo krzywdzącego postanowienia, że niezwiązani niczym z Górnym Śląskiem emigranci mają głosować razem z miejscową ludnością, mimo fałszerstw i nadużyć w czasie samego głosowania lud górnośląski zachował nadzwyczajną równowagę umysłu tak, że sam akt plebiscytu odbył się w zupełnym spokoju. Po przeprowadzonym plebiscytcie ludność górnośląska śledziła z zapartym oddechem przygotowania do ostatecznego aktu który miał rozstrzygnąć o jego losie. Chcąc ująć istotę walki rozgrywanej się na terenie Górnego Śląska nie można pominąć najważniejszego faktu, że już od lat dziesiątek lud śląski robotniczy nieustannie walczy

⁴⁰⁸ Powstanie wybuchło w nocy 2/3 maja, a walki trwały do 5 lipca 1921 r., kiedy dyktator powstania Wojciech Korfanty polecił je wstrzymać.

o swoje prawa przeciwko zacieklej polityce wynarodowienia i wyzysku prowadzonej przez kapitał niemiecki. Podniecone wyczekiwaniem umysły zostały zaskoczone i przerażone wiadomościami które głosiły, że Komisja Plebiscytowa Międzysojusznicza w Opolu przygotowała większością głosów rezolucję iż Polsce ma przypaść tylko nieznaczna część Górnego Śląska a reszta Niemcom. To dało hasło do żywiołowego i rozpaczliwego wybuchu zbrojnego którego widownią jest obecnie znaczna część Górnego Śląska. Rząd Polski uważa za swój obowiązek z całym naciskiem podkreślić, że ruch zbrojny na Górnym Śląsku wybuchł zupełnie żywiołowo niezależnie od woli i wbrew woli Rządu Polskiego. Jakkolwiek Rząd Polski rozumie zupełnie rozpacz Ludu Górnego Śląska dyktowaną obawą nieuwzględnienia jego woli stoi na stanowisku że ruch powstańczy na Górnym Śląsku jest niecelowy. Stojąc na tym zasadniczym stanowisku i chcąc zapobiec możliwym komplikacjom Rząd Polski z chwilą wybuchu powstania na Górnym Śląsku powziął postanowienie, które potem wszystkimi rozporządzalnymi środkami urzeczywistnić się starał, by wpłynąć uspokajająco na ludność śląską w kierunku zaprzestania walki orężnej. I tak Rząd Polski odwołał natychmiast swego komisarza plebiscytowego Korfantego, który przekroczył swoje pełnomocnictwa, a potem stanął na czele ruchu powstańczego. Równocześnie Rząd Polski zamknął granicę polsko-śląską i zamknięcia tego ściśle przestrzegał. Rząd wydał zakaz werbunku na terytorium Rzeczypospolitej i działa wciąż uspokajająco na umysły ludności Górnego Śląska i Polski, która to ludność na Górnym Śląsku 'jak i w całej Polsce' w niesłychany sposób wstrząśnięta i uczuciom swoim daje wyraz na niezliczonych wiecach i zgromadzeniach. Rząd robi ze swej strony wszystko, aby przywrócić na Górnym Śląsku równowagę umysłów i porządek i aby losy Górnego Śląska mogły być rozstrzygnięte zgodnie z tak dobitnie wyrażoną wolą ludu górnośląskiego. Ubolewając głęboko nad ofiarami, zarówno w szeregach tych, którzy spełniali ciężki swój obowiązek, jak i tych, którzy poszli za odruchem rozpacz, Rząd zwraca się z gorącym apelem do Rządów Państw Ententy by zechciały przyczynić się całym swym autorytetem do tego by w jak najkrótszym terminie powziętą została ostateczna decyzja o losach Górnego Śląska w duchu Traktatu Wersalskiego i zgodnie z istotnymi wynikami plebiscytu, przeprowadzonego 20 marca 1921 roku. Przedstawiając tę prośbę Rząd przekonany jest głęboko, że czyniąc to, działa także w myśl ogólnoludzkiej sprawiedliwości, porządku i trwałego pokoju.

Dąbski

[Instrukcja wiceministra spraw zagranicznych dla posła w Paryżu]

Exp. III

Polmission Paris

W myśl dzisiejszej uchwały Rady Ministrów, proszę wręczyć Rządowi Francuskiemu i ambasadorowi japońskiemu notę treści następującej: vide exp. I–II

Proszę streszczenie tej noty przesłać Waszyngton⁴⁰⁹.

O wręczeniu noty natychmiast zawiadomić.

Dąbski

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

⁴⁰⁹ Tj. do poselstwa RP przy rządzie Stanów Zjednoczonych.

113

PROTOKÓŁ 52-go posiedzenia (tajnego) Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 8 maja 1921 roku

Przewodniczący Prezydent Ministrów	Wincenty Witos
Obecni Panowie:	
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczn[ego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński

Początek posiedzenia o godzinie 1. po południu.

Rada Ministrów wysłuchała sprawozdania delegowanych przez Prezydenta do Sosnowca Ministrów: Rataja i Skulskiego, którzy mieli poufny mandat zbadania sytuacji przez zetknięcie się z osobistościami czynnymi na Górnym Śląsku.

Minister Rataj podał następujące szczegóły:

1.) w rozmowach z p. Korfantym ustalono, że cała akcja na Śląsku ma mieć charakter demonstracyjny, że nie może mieć charakteru formalnej wojny,

2.) w konsekwencji uznano, że zamierzony cel osiągnięto, wobec tego przystąpić należy do likwidacji.

3.) likwidację przeprowadzi się po załatwieniu pewnych warunków, a to: 1) uzyskaniu amnestii, 2) pewnego przychylnego aktu zewnętrznego ze strony Komisji alianckiej⁴¹⁰, 3) uzyskaniu zezwolenia złożenia broni przez powstańców

⁴¹⁰ Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku utworzona została 11 lutego 1920 i działała do 10 lipca 1922 r. pod przewodnictwem francuskiego generała Henri Le Ronda. Siedzibę miała w Opolu.

na terytorium bezsprzecznie Polsce przyznanem pod Kontrolą Komisji, 4) wydaniu odezwy wzywającej do powrotu do pracy a następnie zaprzestania powstania.

Posel Korfanty oblicza, że na najbliższą przyszłość będzie potrzeba dla Komisariatu do 10. milionów marek niemieckich (zajdzie np. potrzeba wypłacenia wynagrodzenia za czas strajku i t[ym] p[odobne] wydatki). Amunicji przy ostrem zużyciu wystarczy na 3 dni – zatem nie potrzebuje wobec obecnej sytuacji dosyłania. Braki prowizacyjne duże.

Straty w ludziach są duże: Włochów do 80, Polaków do 300, niemieckie nieznane.

Co do planu republiki śląskiej Ministrowie starali się przekonać p. Korfantego o konieczności porzucenia tego planu, a w szczególności planu jednostronnego aktu ze strony p. Korfantego.

Ogólne wrażenie odnieśli Ministrowie, że p. Korfanty ma rodzaj niesmaku po powstaniu, które właściwie uderzyło w próżnię wobec spokojnego zachowania się Niemców – wystąpienie Orgeschu czy Reichswehry byłby uważane za pewną ulgę w sytuacji, by ruszyć z martwego punktu, w którym się znalazł. Liczył na to, że po powrocie Le Ronda sprawa będzie mogła być ruszoną, gdyż ma wpływ na niego.

Rada Ministrów zapoznała się z dalszemi raportami o sytuacji i wysłuchała też sprawozdania Wiceministra Dąbskiego, który konferował w sobotę z ambasadorem angielskim, a dnia dzisiejszego z chargé d'affaires włoskim.

Max ^aMueller^a ambasador angielski zajmował z początku bardzo nieprzyjazne stanowisko. W dyskusji jednak, w szczególności nad notą Rządu Polskiego, wystosowaną do poselstw naszych dla rządów sprzymierzonych – zeszedł z tego stanowiska i uznał notę za dobrą i obiecał działać uspokajająco. Podniósł fakt demonstracji przed lokalem ambasady.

Rada Ministrów po dyskusji:

1.) zleciła Ministerstwu Spraw Zagranicznych przygotowanie odezwy do ludności górno-śląskiej wzywającej do likwidacji – stać się to ma po porozumieniu z Korfantym,

2.) na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych Skulskiego za zgodą Ministra Skarbu uchwaliła wyasygnować jeden milion marek polskich do rąk Ministra Spraw Wewnętrznych na cele pomocy ludności pozbawionej środków do życia,

3.) zamianowała Kierownikiem Komisariatu plebiscytowego w Bytomiu Antoniego Wolnego, adwokata z Bytomia, względnie zatwierdziła odnośne zarządzenie Prezydenta,

4.) powierzyła Prezydentowi Ministrów przygotowanie deklaracji Rządu dla Sejmu; deklaracja miałaby być wygłoszoną na posiedzeniu w dniu 10. maja, jako p. 14. Prezydent ma dołożyć starań, by nad deklaracją możliwie nie było rozpraw, i by w tej sprawie porozumiał się z Konwentem Seniorów,

5.) uchwaliła wstrzymać czynności Komisji delimitacyjnej na Śląsku Cieszyńskim.

Koniec posiedzenia o godzinie 3 po południu.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
53-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 9 maja 1921 roku

Obecni Panowie:

Prezes Rady Ministrów	Wincenty Witos
Za Ministra Spraw Wewnętrznych Podsekretarz Stanu	Józef Kuczyński
Za Ministra Spraw Zagranicznych Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych Minister Skarbu	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Podsekretarz Stanu	Tadeusz Łopuszański dr Józef Raczyński
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	inż. Stefan Przanowski
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Kolei Żelaznych	dr Władysław Stesłowicz
Minister Poczty i Telegrafów	inż. Gabriel Narutowicz
Minister Robót Publicznych	dr Witold Chodźko
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	Bolesław Grodziecki
Minister Apropowizacji	
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej Szef Departamentu	dr Stefan Piechocki
Dyrektor Departamentu Prezydialnego Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prezydium Rady Ministrów	Edward Lechowicz
Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5. po południu.

1. Rada Ministrów przyjęła załączony wniosek Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie uzupełnienia składu Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów (alegat 1).

2. Rada Ministrów na wniosek Ministra Sprawiedliwości (alegat 2) przyznała Józefie Dudowej, wdowie po dozorczy więzienia w Radomiu jednorazowy zasiłek w kwocie 18 520 marek 50 fenigów.

3. Rada Ministrów nie przychyliła się do wniosku Ministra Pracy i Opieki Społecznej o przywrócenie pięciogodzinnego czasu pracy w soboty w urzędach państwowych (alegat 3).

4. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Prezydium Rady Ministrów wniosek w sprawie przyjęcia do państwowej służby polskiej b. pracowników austriackich Rusinów i Żydów (alegat 4), a mianowicie:

- 1) Rada Ministrów przyjęła do wiadomości sprawozdanie przewodniczącego Komisji dla spraw nieprzyjętych do państwowej służby polskiej b. urzędników i funkcjonariuszów austr. Rusinów i Żydów, zatwierdzającą równocześnie jej orzeczenie.
- 2) Rada Ministrów poleciła właściwym Ministrom i szefom władz centralnych natychmiastowe wykonanie orzeczeń Komisji z tem, że:
 - a) wszystkim przyjętym do służby przyznawać należy uposażenie służbowe od czasu rzeczywistego objęcia służby w myśl art. VIII. ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. R.P. Nr 65 poz. 429.
 - b) ze wszystkimi przyjętymi, którzy czy to ze względu na zmniejszone etaty personelu, czy też reorganizację służby nie są bezwzględnie w czynnej służbie potrzebni, należy postąpić w myśl obowiązujących przepisów (§§ 73, 76 pragmatyki dla urzędników państwowych austriackich, § 131 lit. a pragmatyki służb[owej] dla c.k. kolei państw[owej]).
- 3) Rada Ministrów postanowiła, że przyjęcie do służby polskiej ma nastąpić w formie mianowania.
- 4) Rada Ministrów poleciła Komisji jak najspieszniejsze zakończenie spraw dotąd niezakończonych i przedłożenie dodatkowego sprawozdania.

5. Rada Ministrów przyjęła w zasadzie (alegat 5) statut stowarzyszenia pracowników poczty, telegrafu i telefonów, a ustalenie tekstu powierzyła Prezydium Rady Ministrów, Ministrowi Poczty i Telegrafów i Min. Spraw Wewnętrznych.

6. Rada Ministrów zatwierdziła wyszczególnione w załączonym wykazie (alegat 6) wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w sprawach zaliczenia czasu służby zawodowej do wymiaru dodatku za wysługę lat z tą zmianą, że Maurycemu Chorzewskiemu postanowiono zaliczyć lat dzieśięć poprzedniej pracy zawodowej.

7. Wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zniesienia zarządu przymusowego nad majątkami wydawnictwa „Godzina Polski”⁴¹¹ (alegat 7) przyjęto.

⁴¹¹ Mowa o niemieckim dzienniku dla społeczeństwa polskiego „Godzina Polski”, który wychodził od grudnia 1915 r. do końca Wielkiej Wojny w Warszawie i Łodzi.

8. Złożony przez Ministra Spraw Wewnętrznych projekt ustawy w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarach b. zaborów rosyjskiego i austro-węgierskiego oraz dokonywania na obszarze b. zaboru austro-węgierskiego zmian obszaru działania samorządowych reprezentacji powiatowych (alegat 8) – zdjęto z porządku obrad, celem uprzedniego uzgodnienia sprawy z Ministerstwami Sprawiedliwości i Robót Publicznych i Prezydium Rady Ministrów.

9. Złożony przez Ministra b. Dzielnicy Pruskiej projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do zmiany niektórych przepisów dotyczących ustawy o podatku dochodowym, przemysłowym i domokrężnym obowiązujących na obszarze b. dzielnicy pruskiej (alegat 9) – przyjęto.

10. Złożony przez Ministra b. Dzielnicy Pruskiej projekt ustawy wprowadzającej dodatki drożyzniane do rent ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie (alegat 10) – przyjęto.

11. Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie organizacji polskiej wojskowej misji we Francji i reorganizacji placówek wojskowych we Francji⁴¹² (alegat 11) – przyjęto z następującymi zmianami:

- a) w etacie biura wojskowego skreślono trzech pomocników referenta,
- b) w etacie adiunktury służbowej skreślono jednego oficera,
- c) ilość autów⁴¹³ osobowych zmniejszono z pięciu na trzy,
- d) postanowiono, że z chwilą, kiedy członek misji przekracza granice Polski, dostaje uposażenie w markach, w kraju obowiązujące, za wyłączeniem efektywnych kosztów mieszkania we Francji.

12. Projekt ustawy o chorążych i im równorzędnych (alegat 12) – przyjęto w zasadzie. Prezydium Rady Ministrów postanowi, czy przepisy te wydać w formie ustawy, czy rozporządzenia.

13. Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu (alegat 13) zezwoliła obywatelowi belgijskiemu p. Józefowi Marii Waterkeyn na nabycie od p. Mariana Braunseisa nieruchomości obj[ętej] włh. 575 gm[inie] Krosno za cenę 113 500 frs. fr. na warunkach w projekcie kontraktu wyłożonych.

14. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie zezwolenia na uprzywilejowane traktowanie wywłaszczeń na budowę bocznicy dla cegielni „Trąby” Lwowskiej Dyrekcji Kolejowej (alegat 14) – przyjęto.

15. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o rozciągnięciu na Ziemię Wschodnie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1920 r. w sprawie ustalenia szkód na zdrowiu i życiu, wyrządzonych osobom cywilnym przez

⁴¹² Wobec przejścia do stanu pokojowego postanowiono stworzyć jedną placówkę przedstawicielską polskiej armii przy Sztapie Generalnym armii francuskiej. Miała to być Polska Misja Wojskowa.

⁴¹³ Tak w tekście. Winno być: aut.

wydarzenia wojenne (Monitor Polski za 1921 r. Nr 24 poz. 62), (alegat 15) – przyjęto i postanowiono ogłosić to rozporządzenie w Dzienniku Ustaw łącznie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1920 r. w sprawie ustalenia szkód na zdrowiu i życiu, wyrządzonych osobom cywilnym przez wydarzenia wojenne.

16. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Prezydium Rady Ministrów projekt ustawy przejściowej do ustawy konstytucyjnej w przedmiocie tymczasowej organizacji władzy zwierzchniej w Rzeczypospolitej (alegat 16).

Uchwalono umieścić w projekcie postanowienie, że Rada Ministrów władna jest wydawać przepisy ustawowe w wypadkach wyjątkowych konieczności państwowych w formie dekretów Naczelnika Państwa z mocą obowiązującą w ściśle określonym czasie z obowiązkiem złożenia tych dekretów Sejmowi na pierwszym posiedzeniu do zatwierdzenia.

Art. 1. uzupełniono wyrazami: „rozwiązuje się z mocy prawa w dniu, kiedy to zarządzenie zostanie wydane”.

17. Na podstawie ustnego referatu Dyrektora Departamentu Prezydijskiego Prezydium Rady Ministrów Rada Ministrów upoważniła Prezydenta Ministrów w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Kolei Żelaznych załatwić w miarę potrzeby i uznania sprawę ewentualnego przyjęcia do służby państwowej polskiej radcę kolejowego Seeringa w Gdańsku.

18. Prezydent Ministrów odczytuje załączony w odpisie tekst deklaracji Rządu w sprawie Górnego Śląska, którą zamierza wygłosić na posiedzeniu Sejmu dnia 10. maja 1921 r.

Rada Ministrów powierzyła Prezydentowi Ministrów przerwadagowanie tej deklaracji wspólnie z Podsekretarzem Stanu Panem Dąbskim w myśl wyników dyskusji przez Radę Ministrów nad nią przeprowadzonej.

19. Rada Ministrów przystąpiła do obrad nad dalszymi zarządzeniami w sprawie Górnego Śląska – tę część obrad uznano za poufną.

fWitos^f

114a

^bPROTOKÓŁ tajny posiedzenia Rady Ministrów z 9 maja 1921 r.

19. Po zreferowaniu przez Podsekretarza Stanu Dąbskiego depesz, jakie Ministerstwo Spraw Zagranicznych otrzymało od Ministra Sapiehy i placówek zagranicznych i skonstatowaniu rozbieżności w poczynaniach z jednej strony Rządu a z drugiej polskich czynników lokalnych na Śląsku Górnym i Ministra Sapiehy, postanowiono na Śląsk wysłać obznajomioną z terenem osobistość, która byłaby wyrazicielem zapatrywań Rządu i która by zbadała stan rzeczy na miejscu, zaś od Ministra Sapiehy zażądać ścisłych informacji co do ostatnich wiadomych mu kroków i zamierzeń Mocarstw Sprzymierzonych.^b

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego [o uchwalenie uzupełnienia ustępu 1 art. 1 Regulaminu Komitetu Ekonomicznego Ministrów].
2. [Wniosek Ministra Sprawiedliwości o przyznanie Józefie Dudowej, wdowie po dozorczy więzienia w Radomiu, zasiłek jednorazowy]⁴¹⁴.
3. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej] w przedmiocie pięciogodzinnego czasu urzędowania w dni sobotnie w okresie letnim.
4. Wniosek [Prezydium Rady Ministrów] w sprawie przyjęcia do Państwowej służby b. pracowników austriackich Rusinów i Żydów (uchwała Rady Ministrów z 21 XII 1920 r.).
5. Statut Stowarzyszenia Pracowników Poczty, Telegrafu i Telefonów w Warszawie⁴¹⁵.
6. [Wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie zaliczenia do wymiaru dodatku za wysługę lat pracy zawodowej].
7. Wniosek [Ministra Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie projektu Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia zarządu przymusowego nad majątkami wydawnictwa „Godzina Polski”.
8. Ustawa w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarach b. zaborów rosyjskiego i austriacko-węgierskiego, a również dokonywania na oznaczonym obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego zmian obszaru działania samorządowych reprezentacji powiatowych⁴¹⁶.

⁴¹⁴ Nie publikuje się.

⁴¹⁵ Nie publikuje się.

⁴¹⁶ Nie publikuje się.

- [8a.] [Uzasadnienie ustawy w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarach b. zaborów rosyjskiego i austriacko-węgierskiego, a również dokonywania na oznaczonym obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego zmian obszaru działania samorządowych reprezentacji powiatowych.
9. Ustawa w przedmiocie upoważnienia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do zmiany niektórych przepisów dotyczących ustawy o podatku dochodowym, przemysłowym i domokrężnym, obowiązujących na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej⁴¹⁷.
- [9a.] [Uzasadnienie ustawy w przedmiocie upoważnienia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do zmiany niektórych przepisów dotyczących ustawy o podatku dochodowym, przemysłowym i domokrężnym, obowiązujących na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej].
10. Projekt ustawy wprowadzającej dodatki drożyzniane do rent ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie⁴¹⁸.
- [10a.] [Uzasadnienie projektu ustawy wprowadzającej dodatki drożyzniane do rent ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie].
11. Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie organizacji Polskiej Wojskowej Misji we Francji, łącznie z reorganizacją dotychczasowych placówek wojskowych we Francji i redukcją personelu; Etat Polskiej Misji Wojskowej we Francji; Uposażenie członków Polskiej Wojsk. Misji we Francji; Schemat organizacyjny Polskiej Misji Wojsk. we Francji⁴¹⁹.
12. Projekt ustawy o chorążych i im równorzędnych⁴²⁰.
- [12a.] [Motywy projektu ustawy o chorążych i im równorzędnych].
13. Wniosek [Ministerstwa Skarbu] w sprawie zezwolenia p. Waterkeyn na nabycie nieruchomości w Krośnie⁴²¹.
- 14.. Wniosek Ministra Kolei Żelaznych w sprawie uznania budowy bocznicy do cegielni „Trąby” pod Lwowem za budowlę uprzywilejowaną⁴²².
15. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o rozciągnięciu na ziemię wschodnie, przynależne do obszaru Rzeczypospolitej, zgodnie z umową o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisaną w Rydze dnia 12 paźdz[iernika] 1920 r. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1920 r. w sprawie ustalenia szkód na zdrowiu i życiu, wyrządzone osobom cywilnym przez wydarzenia wojenne (Monitor Polski za 1921 r. Nr 24, poz. 62)⁴²³.
16. Projekt ustawy w przedmiocie tymczasowej organizacji władzy zwierzchniej w Rzeczypospolitej⁴²⁴.
17. Projekt wystąpienia Prezesa Rady Ministrów w sprawie Górnego Śląska (dwie różne wersje: Prezesa Rady Ministrów i Ministra Spraw Zagranicznych).

⁴¹⁷ Nie publikuje się.

⁴¹⁸ Nie publikuje się.

⁴¹⁹ Publikuje się tylko wniosek.

⁴²⁰ Nie publikuje się.

⁴²¹ Nie publikuje się.

⁴²² Nie publikuje się.

⁴²³ Nie publikuje się.

⁴²⁴ Nie publikuje się.

Wniosek Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego [o uchwalenie uzupełnienia ustępu 1 art. 1 Regulaminu Komitetu Ekonomicznego Ministrów]

Wniosek

Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego na Radę Ministrów.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Ustęp pierwszy art. 1 Regulaminu Komitetu Ekonomicznego Ministrów⁴²⁵ uzupełnia się w sposób następujący:

W skład Komitetu Ekonomicznego Ministrów wchodzi w charakterze stałych członków: Minister Skarbu, jako przewodniczący, Minister Spraw Zagranicznych itd. ... oraz Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego, ten ostatni z głosem decydującym w sprawach, dotyczących kompetencji tego Urzędu.

Uzasadnienie

Do kompetencji Głównego Urzędu Likwidacyjnego (działającego na prawach osobnego Ministerstwa) należą: przygotowanie i przeprowadzenie wszelkich spraw, dotyczących się rozrachunku Państwa Polskiego z sąsiednimi państwami z wszelkich tytułów, oraz uzyskanie odszkodowań i rozrachunek z poszkodowanymi.

Ponieważ prowadzenie spraw, dotyczących się rozrachunku Państwa Polskiego z sąsiednimi państwami wymaga ciągłych pertraktacji z tymi państwami, które muszą być koordynowane z zewnętrzną polityką gospodarczą Państwa Polskiego, zaś rozrachunek z poszkodowanymi może być prowadzony tylko przy pomocy polityki odbudowy życia gospodarczego kraju, w szczególności warsztatów pracy, konieczne jest stałe współdziałanie Głównego Urzędu Likwidacyjnego w opracowywaniu programu i ogólnych zasad polityki ekonomicznej rządu, ustalonej przez Komitet Ekonomiczny Ministrów, jak również stałe współdziałanie Głównego Urzędu Likwidacyjnego z Ministerstwami gospodarczymi w sprawach związanych z odbudową kraju oraz z układami finansowymi i handlowymi.

Dla korzystnego wywiązania się z zadań powierzonych kompetencji Głównego Urzędu Likwidacyjnego koniecznym jest współdziałanie Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Komitecie Ekonomicznym Ministrów.

Za Prezesa
fJ. Karśnicki^f
Wice-Prezes

⁴²⁵ Idea utworzenia Komitetu Ekonomicznego wiązała się z przekonaniem, że takie ciało Rady Ministrów pozwoliłoby usprawnić proces decyzyjny w zakresie spraw gospodarczych. W okresie funkcjonowania pierwszego gabinetu Antoniego Ponikowskiego koncepcja została zrealizowana.

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej] w przedmiocie pięciogodzinnego czasu urzędowania w dni sobotnie w okresie letnim

Warszawa, dnia 20 kwietnia 1921 r.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej

Nr 16823.Og.

Przedmiot: Pięciodziny czas urzędowania
w dni sobotnie w okresie letnim

Do Prezydium Rady Ministrów

Rada Ministrów uchwałą z dnia 5 sierpnia 1920 r. zniosła uchwałę z dnia 24 marca 1920 r. w sprawie czasu urzędowania w soboty zamiast siedmiu pięć godzin, przywracając w dni sobotnie siedmiogodzinną pracę.

Uchwała ta zapadła w związku z inwazją bolszewicką, gdy wielu urzędników wstąpiło do armii ochotniczej, a pozostali intensywniej i dłużej pracowali, ażeby działalność ministerstw i urzędów nie poniosła uszczerbku wskutek zmniejszenia liczby personelu.

Wobec ustania tych wyjątkowych okoliczności wnoszę o przywrócenie pięciogodzinnego czasu urzędowania w dni sobotnie w okresie letnim.

Minister:

/-/ J. Jankowski

Wniosek [Prezydium Rady Ministrów] w sprawie przyjęcia do Państwowej służby b. pracowników austriackich Rusinów i Żydów (uchwała Rady Ministrów z 21 XII 1920 r.)

Prezydium Rady Ministrów

L. 255/T

Przedmiot: wniosek w sprawie przyjęcia do Państwowej służby b. pracowników austriackich, Rusinów i Żydów (uchwała Rady Ministrów z 21 XII 1920 r.)

Rada Ministrów raczy uchwalić:

- 1) Rada Ministrów przyjmuje do wiadomości sprawozdanie przewodniczącego Komisji dla spraw nieprzyjętych do państwowej służby polskiej b. funkcjo-

nariuszów i urzędników austr. Rusinów i Żydów zatwierdzając jednocześnie jej orzeczenia.

- 2) Poleca właściwym PP. Ministrom i Szefom Władz Centralnych natychmiastowe wykonanie orzeczeń Komisji, z tem, że:
 - a) wszystkim przyjętym do służby przyznawać należy uposażenie służbowe w myśl art. VIII ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz.U. R.P. Nr 65 poz. 429.
 - b) ze wszystkimi przyjętymi, którzy czy to ze względu na zmniejszone etaty personelu, czy też reorganizację służby nie są bezwzględnie w czynnej służbie potrzebni, należy postąpić w myśl obowiązujących przepisów (§§ 73, 76 pragmatyki dla urz[ędników] państ[wowych] austr., § 131 lit. a pragn[atyki] służ[bowej] dla c.k. kolei państ[wowej]).
- 3) Rada Ministrów poleca Komisji jak najspieszniejsze zakończenie spraw dotąd niezakończonych i przedłożenie dodatkowego sprawozdania.

[Wnioski Komisji weryfikacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie zaliczenia do wymiaru dodatku za wysługę lat pracy zawodowej]⁴²⁶

Nr	Imię i nazwisko	Władza i zajmowane stanowisko	Uchwała komisji weryfikacyjnej, właściwej	Powód przedłożenia Radzie Ministrów	Uchwała Rady Ministrów	Opinia Komisji weryfikacyjnej Prezydium Rady Ministrów	Uwagi
1	Jan Jurjew	pomocnik referenta województwa Kieleckiego	zalicza się do wysługi lat jako służbę samorządową w charakterze pisarza gminy Klimontów od dnia 1 IX 1899 roku do dnia 1 I 1903, gminy Nieszków od dnia 1 IV 1903 do dnia 31 I 1904 i gminy Wawrzeńczyce od dnia 1 II 1904 do dnia 1 V 1908 oraz pracy w Magistracie m. Radomska od 30 IV 1913 do 15.3.1920 ogółem lat 15, miesięcy 3 dni 14.	Sprzeciw delegata Skarbu: zaliczyć jedynie 60% wykazanego czasu. Motywy: 1) w b. Królestwie Polskiem samorządu miejskiego nie było; magistrat uważany był za instytucję państwową, urzędnicy za funkcjonariuszów państwowych jako tacy ewakuowani byli przez gubernatora. 2) samorząd gminy istniał wprawdzie – stanowisko pisarza gminnego nie było uważane za stanowisko urzędnika samorządowego – a służba jego jako samorządowa.		zgodnie z uchwałą komisji właściwej. – Tytuł zaliczenia – praca zawodowa względnie służba państwowa.	

⁴²⁶ Komisja Weryfikacyjna przy Prezydium Rady Ministrów była ciałem doradczym i zajmowała się opiniowaniem spraw personalnych urzędników państwowych.

Nr	Imię i nazwisko	Władza i zajmowane stanowisko	Uchwała komisji weryfikacyjnej, właściwej	Powód przedłożenia Radzie Ministrów	Uchwała Rady Ministrów	Opinia Komisji weryfikacyjnej Prezydium Rady Ministrów	Uwagi
2	Jan Sotecki	sekretarz Sądu powiatowego w Śremie	zalicza się czas służby wojskowej w państwie niemieckim, odbytej w czasie wojny w charakterze żołnierza polskiego ruszenia od 10.3.1915 r. do 21.12.1918 r. tj. 3 lata 9 miesięcy i 11 dni.	Sprzeciw delegata Skarbu: potrącić z wykazanego czasu służby wojskowej dwa lata – jako normalną powinność wojskową – służba wojenna jest normalną powinnością.		zgodnie z uchwałą komisji właściwej. Pospolite ruszenie nie jest powszechną normalną powinnością wojskową – służba w linii.	
3	Jadwiga Januszewska	sekretarka w sekcji szkolenia średniego Min. W.R. i O.P.	zalicza się z czasu poprzedniej pracy zawodowej w dziale kalkulacji i buchalterii u inżyniera Eust. Włodarkiewicza od 1.5.1900 do 21.1.1904 w charakterze korespondentki i buchalterki od 22.1.1904 do 16.8.1904 u Zygm. Świąckiego w Warszawie od 1.1.1905 do 1.6.1907 w firmie Fuchsa od 1.6.1907 do 1.9.1908 w firmie Siemens i Halske od 1.10.1916 do 1.2.1919 w biurze komitetu Towarzystwa Czytelni m. Warszawy – lat 3, miesiące 5.	Sprzeciw delegata Skarbu: zaliczyć 1 (jeden) rok za słaby związek poprzedniej pracy z obecnie sprawowanymi funkcjami.		zgodnie z uchwałą komisji właściwej. Zaliczono niewiele, niecałe 30% czasu wykazanego.	

4	Helena Polackówna	archiwariuszka archiwum ziemskiego we Lwowie	zalicza się czas poprzedniej służby samorządowej w archiwum ziemskim we Lwowie w charakterze aplikantki od 6.1.1910 do 30.4.1911	Sprzeciw delegata Skarbu: jako studentka uniwersytetu była aplikantką w archiwum – praca jej miała charakter przejściowy, była dalszym ciągiem jej studiów historycznych – między okresem aplikacji a wstąpieniem na służbę do archiwum upłynęło lat 6.	zgodnie z uchwałą komisji właściwej – zaliczyć wszystko.	
5	Maurycy Chorzewski	M.W.R. i O.P. nauczelnik wydziału szkół handlowych i zastępca szefa sekcji szkolnictwa zawodowego.	zalicza się z czasu poprzedniej pracy zawodowej przeważnie w charakterze inżyniera praktycznego z wykazanego czasu ponad lat 20 – lat 16 (szesnastcie), 5 miesięcy i 24 dni.	Sprzeciw delegata Skarbu: zaliczyć tylko lat 5 – poza inżynierską nie była uprawniająca zawodowo – tylko przejściowo okresami i o różnych działaniach i gałęziach inżynierii i handlu.	Zgodnie z uchwałą komisji właściwej. Chęć pozyskania sił fachowych dla szkolnictwa zawodowego.	lat 10 ^c

Wniosek [Ministra Spraw Wewnętrznych] w przedmiocie projektu Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia zarządu przymusowego nad majątkami wydawnictwa „Godzina Polski”

Wniosek

W przedmiocie projektu Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia zarządu przymusowego nad majątkami wydawnictwa „Godzina Polski”.

Motywy wniosku

Są zawarte w załączonym wyciągu z opinii Prokuratorii Generalnej z dnia 24 marca 1921 r. L. 3065/145/21.I.-

Ponadto nadmienia się, że proponowana uchwała jest realizacją uchwalonego przez Komisję Skarbowo-Budżetową projektu następującej rezolucji, ogłoszonej w załączniku 3 N[umeru] 2270 druków sejmowych:

„Sejm wzywa Rząd, ażeby dla zadośćuczynienia bezpośrednim potrzebom państwowym wykorzystał wszystkie zdadne do użytku pod względem technicznym drukarnie, będące w jego rozporządzeniu; specjalnie w sprawie drukarni przy ul. Wareckiej w Warszawie – ażeby jak najspieszniej oddał ją do dyspozycji Ogólnego Zarządu Drukarni Państwowych”.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Ustanowiony uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1919 roku państwowy zarząd przymusowy (sekwestr) nad majątkiem wydawnictwa „Godzina Polski” (Wydawnictwo Polskie A. Napieralski i C. Zawilowski) w osobie zarządcy przymusowego (kuratora) Kazimierza Pużaka uchyla się wobec odstąpienia praw do tego majątku przez właścicieli Skarbowi Państwa, przekazuje się majątek, jako własność państwową, Zarządowi Głównemu Drukarni państwowych.

Skulski^f

[Uzasadnienie ustawy w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarach b. zaborów rosyjskiego i austriacko-węgierskiego, a również dokonywania na oznaczonym obszarze b. zaboru austriacko-węgierskiego zmian obszaru działania samorządowych reprezentacji powiatowych]

UZASADNIENIE

Wyrazem konieczności zmian w podziale obszaru państwa na powiaty są liczne w tym przedmiocie podania od ludności, a również od ciała samorządowych, złożone w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Dotychczas sprawy tego rodzaju na ogół nie były ostatecznie załatwiane, gdyż Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zamierzało uwzględnić dotyczące ich wnioski, wprowadzając nowy podział administracyjny Państwa. W miarę jednak opracowywania projektu nowego podziału administracyjnego stało się widoczne, że praca ta wymaga przeprowadzenia licznych studiów i zgromadzenia odpowiednich materiałów, że projekt ten nieprędko będzie mógł być ukończony, a tymczasem utrzymywanie nadal stanu obecnego w wielu wypadkach odbija się wielce niekorzystnie zarówno na interesach ludności jak i czynnościach władz.

W większości wypadków chodzić będzie tylko o nieznaczne stosunkowo przesunięcia granicy istniejących powiatów. W kilku jednak wypadkach, a dotyczy to powiatów położonych na obszarze Województw wschodnich (Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie), gdzie nowy podział administracyjny o charakterze tymczasowym zaprowadzony został przez b. Zarząd Terenów Przyfrontowych i Etapowych, zmiany będą znaczniejsze i pociągnąć mogą za sobą skasowanie niektórych powiatów, a utworzenie nowych. Reforma staje się aktualna również w związku ze spodziewanym przyłączeniem do Państwa obszarów „Litwy Środkowej”.

Przepisy projektowanej ustawy dotyczą tylko b. zaborów rosyjskiego i austriackiego (za wyjątkiem obszaru Śląska Cieszyńskiego, gdzie sprawy podziału administracyjnego, stosownie do p. 2 art. 4 Ust[awy] Konst[ytucyjnej] z dnia 15 VII 1920 r., zawierającej Statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz.U. Nr 73. poz. 497) należą do ustawodawstwa Sejmu Śląskiego); w b. dzielnicy pruskiej stosownie do opinii Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej granice powiatów nie wymagają regulacji.

Co do obecnego stanu prawnego sprawy zaznaczyć należy, co następuje:

1) Przepisy ustawodawstwa rosyjskiego, stosownie do których zmiany granic powiatów dokonywane były w drodze zatwierdzonej przez cesarza uchwały rady ministrów, skasowane zostały na obszarze, na który rozciągała się władza okupacyjnego niemieckiego Jenerał Gubernatorstwa Warszawskiego przez usta-

nowienie nowych przepisów w tej mierze, a zamieszczonych w art. 1. ordynacji powiatowej Jener[af] Gub[ernatorstwa] Warszawskiego.

Z kolei jednak przepisy okupacyjne zostały razem z całą ordynacją powiatową skasowane na mocy art. 55 dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów Polski b. zaboru rosyjskiego z dnia 4 II 1919 r. Odpowiednie nowe przepisy ustanowione jednak nie zostały.

2) Na pozostałej części b. zaboru rosyjskiego sprawa przedstawia się odmiennie, gdyż tam przepisy rosyjskie żadnym aktem prawnym skasowane nie zostały, przeto obowiązują one tam nadal.

3) Na obszarze b. zaboru austriackiego obowiązują dotychczas przepisy ustawodawstwa austriackiego, a mianowicie:

Nieogłoszone najwyższe postanowienie z dnia 12 kwietnia 1852 r., stosownie do którego uregulowanie rozgraniczenia powiatów, o ile chodzi tylko o wyłączenie poszczególnych gmin z jednego politycznego powiatu i wcielenie ich do innego powiatu należy do kompetencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które działa w tej mierze po uprzednim uzyskaniu zgody Ministerstwa Sprawiedliwości i Skarbu.

Ustanowienie nowych powiatów w Galicji następowało w drodze „najwyższego postanowienia”.

W art. 3 projektu zawarty jest przepis, dotyczący zmiany obszarów działania reprezentacji powiatowych w Galicji.

W tej sprawie zaznaczyć należy co następuje:

Ze względów zarówno administracji państwowej jak i samorządowej pożądanem jest, by granice powiatów politycznych i samorządowych pokrywały się ze sobą. Na obszarze b. zaboru rosyjskiego stan taki zachowany jest całkowicie, a w razie zmiany granic powiatów reguluje się automatycznie w myśl postanowienia, zawartego w ust. 2 art. 1 Dekretu z dnia 4 II 1919 r. (Dz.Pr. Nr 13, poz. 141), które orzeka, że „zmiany granic powiatów administracyjnych pociągają za sobą odpowiednie zmiany obszaru powiatowych związków komunalnych”. Równobrzmiący przepis zawarty jest w art. 1 Rozp. Komisarza Gen. Ziem Wschodnich z dnia 4 VI 1920 r. (Dz.Urz. ZCZW Nr 46/90).

W Galicji pierwotnie granice powiatów samorządowych odpowiadały we wszystkich wypadkach granicom powiatów politycznych, a to w myśl art. 2 ustawy z dnia 12 VIII 1866 r. (Dz.U. Kr. Nr 21) o reprezentacji powiatowej, który orzeka, że: „zakres działania reprezentacji powiatowej rozciąga się do wszystkich gmin i obszarów dworskich do powiatów należących. Jednocześnie art. 3 tejże ustawy zawiera postanowienie, w myśl którego po upływie trzech lat po zaprowadzeniu reprezentacji powiatowych, obszar na który rozciąga się zakres działania tych reprezentacji, może być zmieniony tylko w drodze ustawy krajowej. Po upływie oznaczonego terminu utworzonych zostało 8 nowych powiatów, nie stanowią one jednak dotychczas powiatów komunalnych, gdyż odpowiednie

zmiany obszarów działania reprezentacji powiatowych, a również utworzenie 8 nowych reprezentacji nie nastąpiło.

Wspomniane nowe powiaty utworzone były drogą wydzielenia z powiatów istniejących całych powiatów sądowych i te do obecnej chwili wchodziły w skład dawnych powiatów samorządowych.

Utrzymanie takiego stanu rzeczy w wypadkach przesunięcia granic powiatu o jedną lub kilka gmin, a chodziłoby o przeprowadzenie w najbliższej przyszłości takich właśnie zmian, byłoby wielce niedogodne. Jednocześnie odpowiednia zmiana obszarów działania reprezentacji powiatowych w takich wypadkach, co nastąpiłoby w myśl art. 3, leży w interesie zarówno administracji samorządowej jak i politycznej.

W ostatnim ustępie art. 3 projektu ustawy zawarte jest ostrzeżenie, że tworzenie nowych reprezentacji powiatowych nie może mieć miejsca. Zastrzeżenie to projektuje się przez wzgląd na to, że ustrój reprezentacji powiatowych istniejących w Galicji na zasadzie ustawy z dnia 12 VIII 1886 r., jako oparty na zasadzie reprezentacji kurialnej, nie odpowiada duchowi demokratycznego ustawodawstwa polskiego, wobec czego tworzenie nowych reprezentacji powiatowych na tych zasadach jest niewskazane.

Projektowana ustawa ujednostajniałaby tryb załatwienia spraw, o których mowa na obszarze dwóch b. zaborów i dałaby Rządowi możliwość załatwienia spraw nie cierpiących zwłoki.

Po wejściu w życie ustawy o nowym podziale administracyjnym państwa, a również jednolitej ustawy o samorządzie powiatowym, wskazanem będzie ustanowienie nowych przepisów regulujących zmianę granic powiatów zarówno politycznych jak i samorządowych na zasadach jednakowych dla całego Państwa.

‘Alegat [9a]’

[Uzasadnieni ustawy w przedmiocie upoważnienia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej do zmiany niektórych przepisów dotyczących ustawy o podatku dochodowym, przemysłowym i domokrążnym, obowiązujących na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej]

UZASADNIENIE

Pruskie ustawodawstwo, dotyczące podatków bezpośrednich, a więc i ustawa o podatku dochodowym pochodzi z r. 1891, o podatku przemysłowym z r. 1893, o podatku domokrążnym.

Zmiany z tych ustaw doznała tylko jedna ustawa i to ust[awa] o pod[atku] dochodowym. Zmiany te nie dotyczą atoli stóp podatkowych, ani zasadniczych przepisów ustawy.

Z faktu tego wynika, że ustawy powyżej przytoczone nie odpowiadają czasowi obecnemu i w żadnej mierze nie mogą zadość uczynić koniecznościom skarbowym państwa. Że tak jest, na to trzeba przytoczyć tylko następujące przykłady:

Stopy podatku przemysłowego wynoszą 6 Mk. rocznego podatku, obliczonego od 1500 Mk. czystego zysku i dochodzą do 1% od dochodów ponad 50 000 Mk. i odtąd się w ogóle nie podwyższają.

Domokrączy płacą od 6–174 Mk. przy czym zauważyć należy, że kwoty najwyższe płacą handlarze bydła i koni, których zarobki idą w setki tysięcy marek, a nieraz w miliony.

Celem zaprojektowanej ustawy w pierwszym rządzie jest podniesienie stóp podatkowych, koniecznych w interesie skarbu a możliwych z powodu zmienionych warunków.

Równocześnie z tymi zmianami zaprowadzone mają być na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej zmiany w ustawie o podatku dochodowym, które stanowią podest pomiędzy dotąd obowiązującą ustawą, a ustawą nową z dn. 16/7.20 r. Wprowadzenie bowiem nowej ustawy okazało się niemożliwym z powodu art. 23, który zabrania komunom pobierania do dochodowego podatku państwowego jakichkolwiek dodatków. A właśnie na dodatkach do dochodowego podatku państwowego opierały się budżety swoje komuny na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej i to komuny w ścisłym tego słowa znaczeniu i w szerszym, mianowicie gminy miejskie i wiejskie, powiaty i województwa.

W pertraktacjach z Ministerstwem Skarbu uzyskały wspomniane komuny koncesje, że ustawa o pod[atku] dochodowym i majątkowym z dnia 16.7.20. zostanie na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej dopiero wtenczas wprowadzona, gdy drogą ustawodawczą uregulowane zostaną dochody komun i przekazane im odpowiednie źródła. Koncesja ta jednak nie sięga poza termin 1 stycznia 1922 r. Zmiany więc odnoszące się do podatku dochodowego odnoszą się także tylko co do tego okresu czasu. Zmiany innych ustaw trwać będą tak długo, aż Sejm nie wyda ustaw obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej polskiej.

°Alegat [10a]°

[Uzasadnienie projektu ustawy wprowadzającej dodatki drożyzniane do rent ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie]

UZASADNIENIE

do projektu ustawy wprowadzającej dodatki drożyzniane do rent ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie.

Renta urazowa ustala się na podstawie zarobku z ostatniego roku i to procentowo zależnie od stwierdzonej niezdolności do pracy.

Ponieważ zarobki stale wzrastają, wzrastały też wobec tego i renty, także osoby, które w tym samym stopniu są niezdadne do pracy, pobierają różne renty, zależnie od czasu, w którym doznały uszkodzenia cieleśnego.

Uwzględniając wysokość poprzednich zarobków i obecny stan waluty, renty przyznane w latach minionych są niewystarczające, a im renta dawniej została przyznana – tem więcej jej wysokość nie odpowiada ‘dzisiejszym’ stosunkom.

Wskutek tego podwyższenie rent urazowych – zgodnie z uchwałą Wysokiego Sejmu z 18 grudnia 1920 nie może nastąpić przez przyznanie jednakich ‘kwot’ wszystkim rentierom, gdyż położenie gospodarcze rentiera, któremu rentę później przyznano, jest mniej ciężkie.

Tym stosunkom faktycznym odpowiada uzależnienie wysokości dodatku od czasu, którym renta została przyznana – im dawniej przyznano rentę, to ten dodatek jest wyższy a przy ustaleniu czasu mającego wpływ na wysokość dodatku uwzględniono dane statystyczne co do zarobków w owym czasie.

Dodatki pobierać będą tylko ci, którzy utracili co najmniej 50% zdolność do pracy, ci których niezdolność do pracy wynosi mniej aniżeli 50% dodatków niepotrzebują, gdyż mogą jeszcze pracować i w ten sposób zdobyć część środków potrzebnych na utrzymanie.

Ponieważ nie było zasadniczych różnic w stosunkach zarobkowych w przemyśle i rolnictwie przyznano jednakowe dodatki tak ubezpieczonym od wypadków w przemyśle jak ubezpieczonym od wypadków w rolnictwie.

Może wysokość przyznanych dodatków nie wszystkich zadowolni, jednakże przyznanie wyższych dodatków jest niemożliwe, gdyż renty pokrywane są ze składek przedsiębiorstw i zwiększone ciężary wynikłe z ubezpieczenia społecznego (ubezpieczenia na wypadek choroby, ubezpieczenie inwalidowe i urazowe) oddziaływałyby szkodliwie na rozwój przemysłu podcinając podstawy gospodarki krajowej.

O podwyższeniu składek nie ma mowy w projekcie ustawy, gdyż w myśl ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej wydatki poniesione w myśl ordynacji ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej wydatki poniesione w jednym roku rozkładane są w roku następnym według stosownego klucza na wszystkich pracodawców – wobec czego nie potrzeba zmiany dotychczasowych przepisów.

Przepis art. 6 jest konieczny w tym celu, aby poszkodowanym i pozostałym rodzinom zapewnić w każdym przypadku pobór całkowitych dodatków, uniemożliwiając obkładanie ich aresztem, przekazywanie ich gminom wspierającym oraz obracanie ich na inne świadczenia.

Przyznawanie dodatków na wniosek jest konieczne ze względów technicznych przy rentach ustalonych przez zakłady mające siedziby zagranicą, ponieważ akty rentierów znajdują się jeszcze za granicą, a urzędy pocztowe nie mogą

na podstawie posiadanych wykazów stwierdzi osób, które pobierają przynajmniej 50% renty całej i w którym czasokresie renta została ustalona.

Dalsze przepisy art. 7 regulują wykonanie pod względem właściwości poszczególnych instytucji.

Przepis art. 8 daje interesantom możliwość ponownego starania się o dodatek, jeżeli pierwotnie ze słusznych powodów został odmówiony, a późniejsze warunki uprawniają ich do poboru dodatku.

Przepisy art. 9, 10, 11. mają na celu ułatwienie praktycznego wykonania ustawy.

Jest zrozumiałe, że instytucję ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków mające siedzibę w b. dzielnicy pruskiej będą ściągaly przez repartycje oczywiście tylko kwoty potrzebne na płacenie dodatków do rent płaconych wskutek wypadków, które wydarzyły się w przedsiębiorstwach w b. dzielnicy pruskiej, gdyż byłoby niesprawiedliwym nakładać na przedsiębiorstwa krajowe ciężary powstałe wskutek wypadków, które się wydarzyły w przedsiębiorstwach położonych poza granicą Rzeczypospolitej. Ciężary te będzie musiał ponieść Skarb Państwa, o ile nie będą pokryte kwotą, którą Polska otrzyma przez rozrachunek z Niemcami.

°Alegat 11°

Wniosek Ministra Spraw Wojskowych w sprawie organizacji Polskiej Wojskowej Misji we Francji, łącznie z reorganizacją dotychczasowych placówek wojskowych we Francji i redukcją personelu

Ministerstwo Spraw Wojskowych

Od.IV Szt. L. 2176 T.O.A.

Wniosek Pana Ministra Spraw Wojskowych w sprawie organizacji Polskiej Wojskowej Misji we Francji, łącznie z reorganizacją dotychczasowych placówek wojskowych we Francji i redukcją personelu⁴²⁷.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Dotychczasowe placówki wojskowe we Francji tworzą razem „Polską Wojskową Misję we Francji”.

Szef Misji będzie zarazem Pełnomocnikiem wojskowym przy Poselstwie Polskim w Paryżu i wchodzi jako taki w skład tego Poselstwa.

⁴²⁷ W Paryżu najpierw działała Misja Wojskowa Francusko-Polska (do 15 lipca 1919 r.). Później funkcjonowały jeszcze Polska Misja Wojskowa we Francji oraz Polska Wojskowa Misja Zakupów.

Szef Misji podlega służbowo Ministrowi Spraw Wojskowych.

We wszystkich sprawach natury wojskowo-politycznej, jakoteż ogólnej reprezentacji Państwa Polskiego, działa Szef Misji w najściślejszej łączności z Posłem Polskim w Paryżu, któremu w tym zakresie podlega.

Agendy Szefa Polskiej Wojskowej Misji we Francji skupiają się w dwóch biurach:

- a) Biuro wojskowe
- b) Biuro zakupów

Na czele każdego z tych Biur stoi Szef, podlegający służbowo wprost Pełnomocnikowi Wojskowemu.

Biuro wojskowe obejmie Agendy dotychczasowego Zastępcy Attache wojskowego przy Poselstwie Polskim w Paryżu⁴²⁸, oraz agendy dotychczasowego Oficera Łącznikowego przy Sztapie Pana Marszałka Focha.

Biuro zakupów obejmie agendy dotychczasowej Polskiej Wojskowej Misji. Zakupów we Francji i porozumiewa się w sprawach finansowych z Radcą Handlowym Poselstwa Polskiego.

Przy Pełnomocniku Wojskowym pełni stale służbę Delegat Kontroli Taktycznej MSWojsk. na prawach członka Korpusu Kontrolerów.

Organizację Polskiej Wojskowej Misji we Francji ustanawia się według zał. 1.

Etat personalny i etat samochodów Misji ustanawia się według zał. 2.

Pobory członków Misji (oficerów, urz.w., u.cyw.) i przydzielonych szeregowych ustanawia się według zał. 3.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dn. 1 kwietnia 1921 r.

Punkt 5 obowiązuje od dn. 15 kwietnia 21 r.

Punkt 6 obowiązuje od dn. 1 maja 1921 r.

Minister Spraw Wojskowych
Sosnkowski
Generał-Porucznik

°Alegat [12a]°

[Motywy projektu ustawy o chorążych i im równorzędnych]

M o t y w y

W ślad za projektem Ustawy o chorążych i im równorzędnych, przesyłam następujące motywy do tejże Ustawy.

⁴²⁸ Attaché wojskowy przy danym poselstwie miał zazwyczaj zastępcę nazywanego też pomocnikiem – zawsze w randze oficera.

Instytucja, zbliżona charakterem do projektowanych chorążych i im równorzędnych była znana w b. armiach zaborczych w czasie wojny skąd armia nasza odziedziczyła nawet pewną ilość wojskowych tej kategorii. Inne armie, jak również b. armie zaborcze w czasie pokoju nie posiadały tego rodzaju instytucji, rozróżniały jednak w korpusie oficerów i urzędników wojskowych bezpośrednio lub pośrednio dwa typy: jeden uprzywilejowany z tytułu ogólnego cenzusu wykształceniowego, drugi upośledzony dla jego braku.

Ten stan rzeczy dowodzi, że wszystkie armie uznawały i uznają konieczną potrzebę użycia pewnej ilości osób wojskowych, nie posiadających dostatecznego wykształcenia ogólnego, do objęcia całokształtu wiedzy oficerskiej, na stanowiskach niższych zasadniczo przeznaczonych dla oficerów.

Do pewnego stopnia istnieje w tym wypadku analogia do urzędników państwowych cywilnych, dzielonych normalnie na referendarskich i niereferendarskich.

Przytoczone powyżej zasady organizacji personalnej w armiach innych, polegające na tworzeniu korpusu oficerskiego zewnątrznie czy wewnątrznie o dwojakim charakterze, nie nadaje się pogodzić z wyraźnie i szczerze demokratycznym obliczem i duchem organizacji armii naszej.

Projektowana instytucja chorążych i im równorzędnych ma na celu z jednej strony uniknięcie tworzenia oficerów dwojakiego typu, z drugiej strony pokrycie stałego przypuszczalnie niedoboru oficerów, przynajmniej na stanowiska oficerskie niższe, przez osoby wojskowe, nie posiadające wprawdzie ogólnego cenzusu wykształcenia niezbędnego dla oficera, jednak zasłużone zamiłowaniem, pracą, doświadczeniem, fachowe i pożądane dla armii dla zalet moralnych.

Dalszym powodem ustanowienia tej instytucji jest konieczność posiłkowania się przez armię jednostkami bez ogólnego cenzusu wykształceniowego, fachowymi jednak w działach służby wojskowej wspólnych pod względem fachu z służbą cywilną.

Dla jednostek tych otwiera życie pozawojskowe pole do stanowisk nieraz znakomicie wynagrodzonych materialnie, a moralnie i społecznie niewątpliwie wyższych od stopni podoficerskich, nierównych przecież stanowiskom, właściwym jednostkom z ogólnym cenzusem wykształceniowym.

Jest wreszcie rzeczą konieczną i słuszną, aby podoficer zawodowy i majster wojskowy mieli możliwość po 12 letniej wysłudze wojskowej za wierną i owocną pracę oraz za inteligencję zdobyć sobie stanowisko wyższe materialnie i moralnie, czemu właśnie daje wyraz projekt niniejszej Ustawy.

Minister Spraw Wojskowych
Sosnkowski^f
Generał-Porucznik

[Projekt wystąpienia Prezesa Rady Ministrów w sprawie Górnego Śląska (dwie różne wersje: Prezesa Rady Ministrów i Ministra Spraw Zagranicznych)]⁴²⁹

°Projekt Prezesa Rady Ministrów°

Kiedy w dniu 14 kwietnia br. zabierałem głos w tej Wysokiej Izbie imieniem Rządu w sprawie Górnego Śląska oświadczyłem między innymi „gdy o Górny Śląsk przeprowadzono ciężką plebiscytową walkę”, gdy ludność polska tej ziemi w najtrudniejszych dla siebie warunkach wypowiedziała swoją wolę, przeszłoby już granicę cierpliwości narodu, gdyby tej woli nie uszanowano.

Powiedziałem to z całą świadomością, wiedząc, że zapatrywanie Rządu w tej sprawie podziela cały naród polski i że słowa te dojdą do tych, co o losie Górnego Śląska mieli rozstrzygać.

Pragnąłem przytem stwierdzić, że wynik plebiscytu był tryumfem polskości tej ziemi przez kilka wieków od Polski oderwanej i że zlekceważenie woli ludności musiałoby wywołać odruch rozpaczny.

Dalsze wypadki dowiodły, że przypuszczenie to okazało się aż nadto uzasadnionem. Na wiadomość, że komisja międzysojusznicza w Opolu powzięła krzywdzącą decyzję dla ludności na Górnym Śląsku, ludność ta doprowadzona do rozpaczny na znak protestu porzuciła pracę, a następnie samorzutnie chwyciła za broń i poszła do walki orężnej, zdecydowana krwią własną i ofiarą przeprowadzić swoją wolę, której wbrew wynikowi plebiscytu w należytej mierze nie uznano.

Rząd znalazł się wobec faktu dokonanego ruchu zbrojnego – któremu nie mógł przeszkodzić, bo to nie leżało w jego mocy.

Wiadomość o decyzji członków komisji międzysojusznicznej w Opolu, przyznającej Polsce tylko drobną część Górnego Śląska była dla Rządu, który się opierał na wynikach dokonanego plebiscytu i przepisach Traktatu Wersalskiego – które przecież nie można uważać za świstek papieru, [była] zupełnie niezrozumiałą, dla ludu zaś polskiego na Górnym Śląsku była ciosem, który on odczuł jako brutalne podeptanie jego woli.

Lud górnośląski stracił wiarę w bezstronność sądu komisji i, nie chcąc iść na nowo pod jarzmo niemieckiego panowania, chwycił za oręż, przenosząc śmierć nad niewolę.

Powstanie więc górnośląskie to żywiołowy, całkiem naturalny akt rozpaczny ludności, która nie została do Polski włączona, a skazana na piekło udręczeń, jakim był plebiscyt, miała tu doznać straszliwego zawodu.

⁴²⁹ Pomija się wersję mającą charakter brudnopisu (z licznymi poprawkami odręcznymi).

Rząd, oceniając należycie nad wyraz trudne położenie górnośląskiego ludu polskiego, wiedząc, jakie uczucie jego krok wywołał w całym narodzie polskim, uważa jednak za konieczne stwierdzić, że ruch ten nie może być uważany za prowadzący do celu.

Stojąc na tem zasadniczym stanowisku i chcąc zapobiec wszelkim możliwym komplikacjom Rząd, starając się z jednej strony wszelkimi środkami wpłynąć na lud górnośląski uspakajająco, by zaprzestał walki orężnej, z drugiej strony wydał zarządzenia, usuwające wszelkie podejrzenia współdziałania z tym ruchem, jakkolwiek wiedział, że społeczeństwo polskie w uczuciach swoich będzie tym krokiem w wysokim stopniu dotknięte.

Rząd odwołał natychmiast swego komisarza plebiscytowego Korfantego, który przekroczył swoje pełnomocnictwa, a potem stanął na czele ruchu powstańczego. Równocześnie Rząd polski zamknął granicę polsko-śląską i zamknięcia tego ściśle przestrzega.

Rząd wydał zakaz werbunku na terytorium Rzeczypospolitej i działa wciąż uspokajająco na umysły ludności Górnego Śląska i Polski, która to ludność na Górnym Śląsku, jak i w całej Polsce w niesłychany sposób wstrząśnięta, uczuciom swoim daje wyraz na niezliczonych wiecach i zgromadzeniach.

Rząd robi ze swej strony wszystko, aby przywrócić na Górnym Śląsku spokój, równowagę umysłów i porządek i aby losy Górnego Śląska mogły być rozstrzygnięte zgodnie z tak dobitnie wyrażoną wolą ludu górnośląskiego.

Ubolewając głęboko nad ofiarami, zarówno w szeregu tych, którzy spełniali ciężki swój obowiązek, jak i tych, którzy poszli za odruchem rozpaczki, Rząd zwrócił się z gorącym apelem do rządów państw ententy, by zechciały przyczynić się całym swym autorytetem do tego, by w jak najkrótszym terminie powzięta została ostateczna decyzja o losach Górnego Śląska w duchu Traktatu Wersalskiego i zgodnie z istotnymi wynikami plebiscytu, przeprowadzonego 20 marca 1921 r.

Rząd przekonany jest głęboko, że, czyniąc, to, działa także w myśl ogólnoludzkiej sprawiedliwości, porządku i trwałego pokoju.

“Projekt Min. Spraw Zagr[anicznych]”

Jak w czasach strasznego najazdu sierpniowego w chwilę największą, jaką Polska od swego wskrzeszenia przeżyła, dziś znowu świat cały zalany jest falą najpotworniejszych wieści. Liczne wiadomości napływające ze wszystkich placówek Rzplitej zagranicą świadczą o walce, którą stoczyć musi Polska w opinii publicznej świata przeciw oszczerstwu. Czernia się ludność polską Górnego Śląska, paczy i zniekształca intencje polskiego Rządu, tendencyjnie oświetla się wypadki, by raz jeszcze wpoić w świat przekonanie, że Polska targana niepokojem wewnętrznym dla fałszywej ambicji, lub też pod wpływem rozegzaltowanego nacjonalizmu, zagraża pokojowi świata i porządkowi prawnemu Europy.

Nie jest więc rzeczą obojętną ustalić bieg wypadków, nie jest obojętnem zaznaczyć, że rząd i naród świadomi są powagi położenia.

W ocenie wypadków zachować musimy przede wszystkim zimną krew i rozagę. Chciałbym więc z tego miejsca dokładnie przedstawić przebieg wypadków na Górnym Śląsku:

W niedzielę dnia 1-go maja rozeszła się wieść w Polsce, Niemczech i na Śląsku o treści raportu Komisji Międzysojuszniczej w Opolu, budząc wszędzie wrażenie że większość Komisji zdecydowała dokonać podziału G[órnego] Śląska, podziału który lwia część nie tylko całości terytorium, ale i zagłębia przemysłowego pozostawia przy Rzeszy Niemieckiej. Nazajutrz rano wiadomość ta opublikowana była już równocześnie w gazetach berlińskich i warszawskich. Pierwszym instynktownym niemal odruchem ludu górnośląskiego było uderzenie bronią, którą od lat dziesiątków walczył on z najazdem kapitału niemieckiego: ogłoszenie strajku jeneralnego. Opustoszały warsztaty pracy, górnicy wylegli na ulice, komentując wiadomości o nowym niebezpieczeństwie zaprzędania ich definitywnie obcemu panowaniu.

W dniu 1-szym maja, kiedy każdy robotnik święci swoje święto pracy i wyzwolenia, padła nań jak grom wiadomość, że jego przyszłość jest zagrożona. W dniu 3 maja, kiedy każde serce polskie radośnie bije, połała się pierwsza krew na G[órnym] Śląsku. – Te dwie daty malują wyraźnie podłoże, na którym lud polski na G[órnym] Śląsku dał się porwać żywiołowemu odruchowi rozpaczy. Również i społeczeństwo zaskoczone zostało w tych dniach świątecznych wiadomością o wypadkach górnośląskich.

Nikt nie mógł oczekiwać innego wrażenia i innej reakcji, jak ta która nastąpiła i solidaryzowała w odruchu uczuć cały naród polski z jego górnośląskimi braćmi.

Rząd Polski wiadomością o powstaniu został zaskoczony; został nią zaskoczony tem bardziej, że używał zawsze całego swego wpływu moralnego, by przeprowadzić rozstrzygnięcie sprawy górnośląskiej konsekwentnie w myśl podpisanego przezeń Traktatu Wersalskiego, ufając w sprawiedliwość wykonawców tego traktatu – Wielkich Mocarstw.

Rząd Polski nie spuszczał nigdy z oka niebezpieczeństwa, jakie przeciąganie się prowizorium i ciągle odwlekanie decyzji wytwarzało na G[órnym] Śląsku. Z tego względu wysłał jeszcze w ostatniej chwili, przed zebraniem się Rady Najwyższej, ministra spraw zagranicznych, ażeby tenże Mocarstwom Sprzymierzonym przedstawił konieczność szybkiej decyzji oraz polskie propozycje rozwiązania sprawy ściśle i zgodnie z wynikami plebiscytu; i postanowieniami traktatu wersalskiego.

W takiej chwili wytężonej akcji dyplomatycznej zaskoczony został rząd rozpacziwym odruchem ludu śląskiego i falą uczuć solidarności społeczeństwa polskiego.

Położenie rządu było niezmiernie ciężkie. Wszystkie nasze uczucia były w tej chwili po stronie ludu śląskiego. Jeżeli jednakże rząd polski na innym

stanął stanowisku i oświadczyć musiał, iż uważa ruch ten zbrojny za niecelowy, raniąc tem boleśnie uczucia górnoślązaków, jeżeli czynił wszystko co było w jego mocy, aby odgrodzić ściśle terytorium objęte powstaniem od Rzeczplitej Polskiej, jeżeli wbrew porywowi powszechnemu zamknął i strzeże pilnie granic swoich zachodnich, jeżeli używa całego swego wpływu moralnego aby przywrócić spokój na G[órnym] Śląsku – to czynić to może tylko po sumiennym i głębokim rozważeniu wszystkich faktów, wszystkich możliwości i swojej odpowiedzialności.

Sentymenty słuszne, gniew i oburzenie są dla Rządu Polskiego nie tylko potrzebą wewnętrzną, ale i faktem realnym, w którym się rząd liczy i nie ominie on żadnej sposobności ani żadnego środka, aby świat cały był o tem przekonany. Z drugiej jednak strony nie wolno nam zapomnieć, że wola nasza i uczucia stanowią tylko połowę zagadnienia; drugą połowę stanowi efekt ich na zewnątrz i realne możliwości w układzie sił i interesów świata.

Przypomnieć tedy muszę, że od samego początku stoimy wytrwale i niezachwianie na stanowisku, że duch i litera Traktatu Wersalskiego zawsze muszą być zachowane. Żądając, by ta zasada wszędzie do nas stosowana była sami się do niej stosować musimy.

Postanowienia art. 88 Trakt[atu] Wers[alskiego] są najlepszym zabezpieczeniem praw Polski i zarazem życzeń i interesów ludności górnośląskiej.

Nie żądamy niczego innego, jak tylko zastosowania ich ze ścisłym i sumiennym uwzględnieniem wyników plebiscytu z dnia 20 marca. Tej linii wytycznej nie straciliśmy ani na chwilę z oka; strzegąc jej musieliśmy zamknąć granicę G[órnego] Śląska, zakazać werbunku ochotników na ziemiach polskich, odwołać Komisarza Plebiscytowego, który przekroczył swoje pełnomocnictwa, musieliśmy wreszcie użyć całego swego wpływu moralnego, aby przywrócić spokój na G[órnym] Śląsku.

Z tej trybuny pragnę jeszcze raz zaapelować do przedstawicieli narodu ażeby stojąc na gruncie formalnych międzynarodowych zobowiązań Rzeczplitej Polskiej – wspomogli rząd w jego akcji i dodali mu niezbędnego autorytetu dla obrony sprawy górnośląskiej wobec miasta.

Dla tej obrony i w imię poszanowania zasad Trakt[atu] Wers[alskiego] wystąpiliśmy również wobec trybunału Mocarstw Sprzymierzonych wszystkimi drogami i środkami, jakie stoją do dyspozycji. Nie taimy bynajmniej przed naszymi przyjaciółmi i sprzymierzeńcami zachodnimi, że odruch ludności śląskiej znalazł głęboki odzew w społeczeństwie, oraz że przyczyny tego wystąpienia są nam najzupełniej zrozumiałe. Zamilczeć nie możemy, że ustawiczne przeciąganie decyzji i odwlekanie terminu plebiscytu wytworzyć musiało niepokój wśród ludności, która nie zapomniała jeszcze 600-letniego jarzma niemieckiego i fatalnej epoki rządów Hoersinga.

Próżnem byłoby spodziewać się, aby zupełne uspokojenie nastąpić mogło wcześniej, zanim zapadnie ostateczna decyzja i losy G[órnego] Śląska uregulowane zostaną. Powstanie raz jeszcze również dowiodło, że nie może być innego

rozstrzygnięcia jak to, które wskazane jest Trakt[at]em] Wersalskim i określone wynikami plebiscytu z 20 marca. Albowiem treścią art. 88 Trakt[at]u] Wers[al-skiego] i duchem jego twórców była zasada narodowościowa i samookreślenia, której domaga się dzisiaj żywiłowo lud śląski. Żadne kombinacje, tem mniej zaś oczywiste je zniekształcenie przez ingerencję sztuczną emigrantów tej woli ludu śląskiego złamać nie może.

Rząd polski jest najmocniej przekonany, że właśnie w tym duchu i zgodnie z tymi naszymi życzeniami sprawa Śląska będzie przez naszych sprzymierzeńców rozstrzygnięta. Jeśli dzięki fatalnemu nieporozumieniu mogło się na chwilę zdawać społeczeństwu polskiemu, że sprawa ta inaczej jest rozumiana na Zachodzie – rząd polski ubolewa głęboko nad ofiarami tego nieporozumienia i chce wierzyć, że obawy te okażą się płonne.

Zarzuca nam znowu agresywność, niebezpieczny romantyzm; sądzę, że argumenty powyższe wykazały jasno i niezbicie, że jak zawsze tak i w kwestii G[ór]nego] Śląska chcemy obronić zasady traktatu, który stał się podstawą porządku europejskiego i ostoją pokoju. Rząd polski uczynił wszystko, co w jego mocy, aby poszanowanie prawa publicznego stało się istotnie podwaliną czynów i sądów całego narodu. Zrozumiałem jest jednak, że nic bardziej nie może podważyć autorytetem prawa i traktatów na których się opiera jak decyzje tego rodzaju, którą powziąć rzekomo miała komisja międzysojusznicza. Wypadki historyczne uczyniły z nas pionierów prawnego porządku na Wschodzie Europy. Polska jest najdalej na Wschód wysuniętym bastionem Trakt[at]u] Wers[alskiego], który położył nowe podwaliny pod porządek prawny i pokój Europy. Zawarty niedawno Traktat Ryski przesuwa daleko na Wschód granicę zasad pokojowego współżycia narodów i stwarza możliwości odbudowy normalnych warunków życia i pracy. Podobnie i na Zachodzie Polska niewzruszenie dąży do utrzymania pokoju stworzonego przez wielki akt wersalski i na tej podstawie pragnie normalnych sąsiedzkich stosunków z Republiką Niemiecką, żywiąc nadzieję że i ona rozumie zadanie społeczeństw demokratycznych odbudowy Europy po pożodze wojennej.

Nie można dopuścić, by zasady te w najważniejszym ośrodku pracy i produkcji Środkowej Europy wstrząśnięte zostały, by lud górnośląski pracujący w kopalniach, hutach, fabrykach wstrząśnięty został krzywdą i przestał może wierzyć, że najsilniejszą gwarancją dłań stanowi poszanowanie prawa i pokój.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ

54-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 12 maja 1921 r.

Obecni Panowie:

Prezydent Ministrów	Wincenty Witos
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	–
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. R. Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Prez. R. Min.	Edward Lechowicz
Radca ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 4 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 9 maja 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów przyjęła zreferowane przez Dyrektora Departamentu Prezydialnego Prezydium Rady Ministrów wnioski, wyszczególnione w alegacie 1 w sprawie uznania za wystarczające dowody ukończenia studiów wyższych w celu przyznania dodatku za studia wyższe.

3. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wniosek o upoważnienie Akademii Umiejętności⁴³⁰ do reprezentowania nauki polskiej imieniem państwa polskiego w międzynarodowych związkach naukowych (alegat 2).

4. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Skarbu

- a) projekt ustawy w przedmiocie podwyższenia gwarancji Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej za dopełnienie zobowiązań wypływających z wydawania obligacji komunalnych Polskiego Banku Krajowego;
- b) projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Ministra Skarbu do zaciągnięcia w Polskim Banku Krajowym pożyczki w kwocie 120 001 000. – marek polskich (alegat 3).

5. Na podstawie referatu ustnego Ministra Skarbu Rada Ministrów upoważniła Ministra Skarbu do zaciągnięcia u konsorcjum bankowego centralnego pożyczki w wysokości 250 000 000 franków francuskich w bonach skarbowych w ciągu dziesięciu lat w całości lub rocznymi ratami zwrotnej na warunkach, jakie za wskazane uzna; w szczególności przy jednoczesnym zakupie parowozów za sumę co najwyżej 75 000 000 franków francuskich w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych.

6. Rada Ministrów przeprowadziła dyskusję ogólną nad złożonym przez Ministra Skarbu projektem ustawy skarbowej na rok 1921 (alegat 4).

7. Przystąpiono do dalszych obrad nad sprawami Górnego Śląska.

Tę część posiedzenia uznano za tajną.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9 wieczorem.

fWitos^f

Załączniki

Wyk a z:

1. Wniosek [o uznanie za wystarczające dowody ukończenia studiów wyższych, w celu przyznania dodatku za studia wyższe, złożone przez: E. Sidorowicza, inż. Thieme, J. Mieszalskiego, J. Strokę, F. Glatmanna, K. Laszczki, J. Mehoffera]⁴³¹.
2. Wniosek [Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] w sprawie upoważnienia Akademii Umiejętności do reprezentowania nauki polskiej imieniem państwa polskiego w międzynarodowych związkach naukowych; [pisma Polskiej Akademii Umiejętności do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie];

⁴³⁰ Korporacja ludzi nauki założona w 1872 r. jako Akademia Umiejętności, przyjęła w 1919 r. nazwę Polska Akademia Umiejętności. Miała wówczas trzy wydziały: Filologiczny, Historyczno-Filozoficzny oraz Matematyczno-Przyrodniczy.

⁴³¹ Nie publikuje się.

Sprawozdanie tymczasowe z przebiegu zgromadzenia konstytucyjnego „Rady Międzynarodowej Badań Naukowych”⁴³² autorstwa dr. W. Natansona⁴³³.

- [2a.] Pismo i memoriał władz Polskiej Akademii Umiejętności do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
3. Projekt ustawy w przedmiocie podwyższenia gwarancji Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej za dopełnienie zobowiązań wypływających z wydawania obligacji komunalnych Polskiego Banku Krajowego⁴³⁴.
- [3a.] [Motywy projektu ustawy w przedmiocie podwyższenia gwarancji Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej za dopełnienie zobowiązań wypływających z wydawania obligacji komunalnych Polskiego Banku Krajowego].
- [3b.] [Motywy wniosku Ministerstwa Skarbu o długoterminową pożyczkę w obligacjach komunalnych Banku Krajowego na potrzeby straży celnej]
4. Sumaryczny preliminarz budżetowy na okres od 1 I – 31 XII 1921; ustawa skarbowa za czas od 1 stycznia 1921 do 31 grudnia 1921; uwagi do projektu ustawy skarbowej⁴³⁵.

°Alegat 2°

Wniosek [Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego] w sprawie upoważnienia Akademii Umiejętności do reprezentowania nauki polskiej imieniem państwa polskiego w międzynarodowych związkach naukowych; [pisma Polskiej Akademii Umiejętności do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie]

Ministerstwo Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Warszawa, dn. 29 marca 1921 r.

Do

Prezydium Rady Ministrów

w miejscu.

W r. 1919 powstały dwie międzynarodowe instytucje naukowe: „Conseil International des recherches” i „Union Académique internationale”⁴³⁶, na których

⁴³² Odbłyło się ono w Brukseli w dn. 18–24 lipca 1919 r.

⁴³³ Tekstu prof. Władysława Natansona nie publikuje się. Ukazał się on jako broszura: *Sprawozdanie Tymczasowe Zgromadzenia Konstytucyjnego Międzynarodowej Rady Badań Naukowych odbytego w Brukseli w dniach od 18 do 28 lipca 1919 roku*, Kraków 1919.

⁴³⁴ Nie publikuje się.

⁴³⁵ Nie publikuje się preliminarzy budżetowych poszczególnych ministerstw załączonych w formie tabel ani ustawy.

⁴³⁶ Międzynarodowa Unia Akademicka – stowarzyszenie narodowych akademii naukowych – powstała w 1919 r., a funkcję inicjatora pełniła francuska Académie des inscriptions et belles-lettres.

zgromadzeniu konstytucyjnym nauka polska reprezentowaną była przez delegatów Polskiej Akademii Umiejętności.

Ze względu na doniosłość stałych stosunków z nauką międzynarodową, których nauka polska przez okres wojny była pozbawiona, oraz na to, że i w okresie przedwojennej niewoli stosunki powyższe w słabym jedynie stopniu były podtrzymywane wysiłkami jednostek lub instytucji naukowych, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwraca się do Prezydium Rady Ministrów z prośbą o wyrażenie swej formalnej zgody i upoważnienia Polskiej Akademii Umiejętności do oficjalnego przystąpienia i reprezentowania nauki polskiej imieniem Państwa Polskiego w powyższych organizacjach naukowych i ich specjalnych sekcjach w myśl zasad, wymienionych w dołączonym do niniejszego listu memoriale Polskiej Akademii Umiejętności, co przy dzisiejszym stanie naszej waluty, pociągnie za sobą koszty w wysokości od 6 do 8 milionów marek rocznie.

Minister
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
^fM. Rataj^f

^cAlegat [2a]^c

**Pismo i memoriał władz Polskiej Akademii Umiejętności do Ministerstwa
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI

Nr 181/21

Do
Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
w Warszawie.

W miesiącu styczniu 1920 Zarząd Polskiej Akademii Umiejętności wniósł do Ministerstwa memoriał w sprawie międzynarodowych organizacyj naukowych (Rady międzynarodowej badań naukowych i Unii akademickiej międzynarodowej), który w odpisie załączamy.

Ustnie zapewniano nas w Ministerstwie W.R. i O.P. oraz w Ministerstwie Skarbu, że Rząd Polski w zasadzie zgadza się na przystąpienie do tych dwóch związków a i w Ministerstwie Spraw Zagranicznych uznawano konieczność udziału Państwa Polskiego w tem międzynarodowem przedsięwzięciu.

Odpowiedzi formalnej na memoriał nasz dotychczas nie otrzymaliśmy, natomiast obecnie nadeszła asygnata 200 000 marek na ten cel, z czego

wnosimy, iż zawarte w tem jest implicite zezwolenie na przystąpienie do tych związków.

Zanim jednakowoż Akademia będzie mogła przystąpić do obydwu związków międzynarodowych, musi upraszać, aby Ministerstwo zechciało dać wyczerpującą odpowiedź na § V i § VI załączonego memoriału. Akademia musi bowiem ponownie zwrócić uwagę na to, iż chodzi tutaj o doniosły akt prawny międzynarodowy, upoważniający Akademię do przystąpienia do obydwu związków imieniem Państwa Polskiego. Nie Akademia, lecz Państwo Polskie zaciąga (za pośrednictwem Akademii) w stosunku do innych państw znaczne zobowiązania finansowe (wyszczególnione w § III i § IV memoriału).

Poza kosztami na biuro krajowe, które mogą wynieść około 100 000 marek rocznie, poza kosztami na podróże delegatów na walne zgromadzenia w Brukseli, Londynie lub Paryżu, które obliczono na 35 000 franków rocznie, składki, które należałoby płacić na rzecz Rady Międzynarodowej Badań Naukowych, na rzecz Unii Astronomicznej⁴³⁷, Unii Geodetyczno-Geofizycznej⁴³⁸ i Unii Chemicznej⁴³⁹ wyniosą albo 24 250 franków albo 38 300 franków (por. § III Ab), na rzecz Unii Radiotelegraficznej⁴⁴⁰, Matematycznej⁴⁴¹, Fizycznej⁴⁴², Biologicznej⁴⁴³ – 32 125 franków albo 51 400 franków (por. § III Ac), na rzecz Unii Akademickiej Międzynarodowej⁴⁴⁴ 2000 franków (por. § III B).

Wydatki więc we frankach wyniosłyby rocznie

35 000 + 24 200 (albo 38 300) + 32 125 (albo 51 400) + 2000, czyli że, o ile współczynnik mnożący będzie wyższy dla Polski (8) wypadnie suma:

35 000 + 38 300 + 51 400 + 2000 = 126 300 franków

⁴³⁷ Unia Astronomiczna – międzynarodowa organizacja zrzeszająca astronomów. Powstała w Paryżu w lipcu 1919 r.

⁴³⁸ Międzynarodowa Unia Geodezyjna i Geofizyczna (posługiwała się skrótem UGGI). Powstała w 1919 r., zajmowała się badaniami Ziemi.

⁴³⁹ Nazwa oryginalna: International Union of Pure and Applied Chemistry (skrót: IUPAC). Międzynarodowa organizacja powstała w Londynie w 1919 r. w celu koordynacji badań chemicznych jako korporacja towarzystw narodowych o tym charakterze.

⁴⁴⁰ Międzynarodowa Naukowa Unia Radiowa (tj. Union Radio-Scientifique Internationale, *fr.*). organizacja powstała w 1913 r. w Brukseli pod nazwą Międzynarodowa Komisja Naukowa Telegrafii Bezwodowej. W 1919 r. przemianowano ją na Międzynarodową Naukową Unię Radiotelegrafii.

⁴⁴¹ Organizacja założona w 1919 r.

⁴⁴² Międzynarodowa Unia Fizyki Czystej i Stosowanej została utworzona w 1922 r. Działała jako organizacja międzynarodowa dla popierania rozwoju fizyki. Miała swą siedzibę w Szwajcarii.

⁴⁴³ Angielska nazwa: International Union of Biological Sciences (IUBS). Organizacja powstała w 1919 r. w Brukseli jako zrzeszenie przedstawicielstw narodowych.

⁴⁴⁴ Międzynarodowa Unia Akademicka – stowarzyszenie narodowych akademii naukowych. Do jej utworzenia doszło na wniosek francuskiej Académie des inscriptions et belles-lettres.

o ile uda się przeprowadzić uzyskanie współczynnika mnożącego niższego, tj. 5, w takim razie wypadnie:

$35\ 000 + 24\ 250 + 32\ 125 + 2000 = 93\ 375$ franków.

Suma 126 300 franków odpowiada około 8 milionom marek, suma zaś 93 375 franków około 6 milionom marek.

Możliwym jest jednakowoż przystąpienie do Rady Międzynarodowej Badań Naukowych i na razie tylko do Unii Astronomicznej i Geodetyczno-Geofizycznej jako dla nas najważniejszych, a pominięcie Unii Chemicznej, Radiotelegraficznej, Matematycznej, Fizycznej, Biologicznej, przez co zmniejszyłby się wydatek o kwotę $3500 + 51\ 400 = 54\ 900$, względnie $2500 + 32\ 125 = 34\ 625$, czyli wypadnie roczny wydatek (zależnie od [w]spółczynnika mnożnego) $126\ 300 - 54\ 900 = 71\ 400$ franków albo 58 750 franków. W każdym więc razie suma roczna wypadnie albo na przeszło 4 1/2 miliona marek, albo w najlepszym razie na blisko 4 miliony marek rocznie.

Upraszać przeto musimy, aby Rząd Polski zechciał powziąć decyzję, do których z Unii, wymienionych w § III, mamy przystąpić i stosownie do tego wydatki obliczyć.

Mając dopiero zasadniczą zgodę Rządu Polskiego możemy przystąpić do pertraktacyj z Zarządem Rady Międzynarodowej Badań Naukowych o uzyskanie niższego mnożnika, jak to w § III jest wyluszczone.

Przytem nie możemy nie zwrócić uwagi na to, że Rząd Polski zaciągając te zobowiązania w walucie frankowej francuskiej ponosi także ryzyko podwyższenia się kwot wypłacanych przez Akademię w markach polskich w razie spadku dalszego naszej waluty.

Jak z powyższego wynika, sumy potrzebne na przystąpienie Państwa Polskiego do tego ważnego przedsięwzięcia międzynarodowego są tak znaczne, że z przyslaną nam kwotą 200 000 marek angażować się w nie żadną miarą nie możemy bez narażenia Akademii a raczej Państwa Polskiego na kompromitację. Zanim Akademia przystąpienie Państwa Polskiego do związków zgłosi, musi mieć ściśle sformułowaną i wiążącą deklarację Rządu Polskiego po porozumieniu się Ministra W.R. i O.P., Ministerstwa Skarbu i Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

W Krakowie, dnia 14 marca 1921.

^fKostanecki^f
Sekretarz Generalny.

^fMorawski^f
Prezes.

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE

L. 66/20

Do

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

w Warszawie.

§ I.

Jak wiadomo Rządowi Państwa, tworzą się obecnie wielkie Organizacje naukowe międzynarodowe, które obejmują (lub mają objąć w przyszłości) wszystkie państwa ucywilizowane i które mają za zadanie, kierować współpracownictwem narodów we wszystkich gałęziach nauk teoretycznych oraz ich zastosowań.

W memoriale z dnia 12 maja 1919 L. 230 Zarząd Polskiej Akademii Umiejętności zwrócił uwagę Rządu na doniosłość pierwszej z pomiędzy tych Organizacji, tworzącej się pod nazwą „Rady Międzynarodowej Badań Naukowych” (Conseil International de Recherches) i poświęconej naukom przyrodniczym, matematycznym i ich zastosowaniom. Przychylając się do życzenia Akademii, Rząd Państwa upoważnił ją do reprezentowania Polski na Zgromadzeniu Konstytucyjnym Rady w Brukseli, przez wysłanie delegata, oraz wyasygnował kwotę w tym celu potrzebną. Zarząd zamianował delegatem Akademii na Zgromadzenie w Brukseli Dra Władysława Natansona, członka czynnego Akademii i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego; prof. Natanson wziął udział w Zgromadzeniu i złożył z niego sprawozdanie, które zostało wydrukowane; ... egzemplarzy tego sprawozdania dołącza się do niniejszego pisma.

W dalszym memoriale z dnia ... L. 445, 446, Zarząd Akademii doniósł Rządowi Państwa o drugiej, równoległej Organizacji międzynarodowej, poświęconej naukom filologicznym, filozoficznym, historycznym, moralnym i społecznym; organizacja ta ma nosić nazwę „Unii Akademickiej Międzynarodowej” (Union Académique Internationale). Za zezwoleniem i przy poparciu Rządu, wyjechali na konferencje przygotowawcze w tej sprawie prof. Dr Kazimierz Morawski, prezes Akademii i prof. Dr Jan Rozwadowski, jej członek czynny i dyrektor Wydziału filologicznego. Sprawozdanie z tych narad, w liczbie ... egzemplarzy, dołącza się do niniejszego pisma.

Do ostatecznego wejścia w życie Rady Międzynarodowej Badań Naukowych potrzeba oświadczenia (sprawozdanie prof. Natansona, str. 11, p. XIII) co najmniej trzech Państw, że przystępują do Rady. Umowa, stanowiąca podstawę istnienia Rady, ma wejść w życie (sprawozdanie prof. Natansona, str. 11, p. XIII; str. 24 p. I) z dniem 1 stycznia 1920. Komitet Wykonawczy Rady, w osobie Generalnego Sekretarza, prof. Arthura Schustera w Londynie, zwrócił się zatem z zapytaniem do Akademii:

a) Czy Państwo Polskie przystąpi do Rady,

b) jeżeli tak, za czym pośrednictwem przystąpi? Wiadomo bowiem, że Państwa mogą należeć do Rady bądź przez swoje Akademie narodowe, bądź przez umyślnie utworzone Rady narodowe, bądź przez inne Instytucje lub grupy Instytucji, bądź wreszcie przez Rządy (sprawozdanie prof. Natansona, str. 8, p. IX).

Stają zatem przed rządem Państwa pytania następujące:

a) Czy Państwo Polskie ma przystąpić do Rady Międzynarodowej Badań Naukowych?

b) W razie odpowiedzi twierdzącej, w jaki sposób ma przystąpić, w szczególności zaś:

c) czy Polska Akademia Umiejętności ma reprezentować Państwo nasze w tej Naukowej Radzie Narodów?

Prace organizacyjne, połączone z utworzeniem „Unii Akademickiej Międzynarodowej” nie są jeszcze tak daleko posunięte, jak to ma miejsce w przypadku „Rady Międzynarodowej Badań Naukowych”, lecz nie może ulegać wątpliwości, że w najbliższym czasie te same pytania w zastosowaniu do tej drugiej (humanistycznej) Organizacji, nasuną się uwadze i decyzji Rządu oraz Akademii.

Na posiedzeniu administracyjnym plenarnem, odbytem w dniu 28 listopada 1919 roku, Polska Akademia Umiejętności uchwaliła: podjąć się zadania reprezentowania Państwa Polskiego w obu wyżej wymienionych międzynarodowych naukowych Organizacjach, pod warunkami, wyłożonymi w memoriale niniejszym.

§ II.

Jak o tem świadczy powzięta przez Akademię uchwała, zachodzi jej zdaniem bezwarunkowa konieczność, aby Państwo Polskie przystąpiło niezwłocznie do Rady Międzynarodowej Badań Naukowych, oraz do Unii Akademickiej międzynarodowej. – O powodach i względach, które skłaniają Akademię do tego zdania i które ją doprowadzają do takiego wniosku, Zarząd Akademii zdał Rządowi Państwa sprawę szczegółowo w memoriałach z dnia 12 maja 1919 L. ... oraz z dnia ... 1919 L. ..., tak iż uważa za rzecz niepotrzebną szczegółowe ponowne uzasadnianie uchwały Akademii. – Dostyc będzie krótko powiedzieć, że udział Polski w obu Organizacjach i w Związkach, czyli Uniach, które od nich zależą, jest według zdania Akademii, z jednej strony w najwyższym stopniu potrzebny i potrzebny ze względu na stosunek Nauki polskiej do Nauki światowej, oraz dla korzyści, które kraj z tego udziału odniesie; że z drugiej strony, dla czci naszego imienia wobec cywilizowanych narodów, ten udział jest konieczny i wprost niedozowny.

Akademia nie życzy sobie wkraczać na pole jej zdaniem obce, na pole prądów i walk polityki światowej. Akademia poczytuje sobie jednak za obowiązek zwrócić uwagę Rządu na okoliczność następującą: Jak wiadomo Państwo niemieckie ma być wykluczone, przynajmniej na razie, z obu wspomnianych Organizacji.

Gdyby zatem Polska odmówiła zaproszenia, które ją dochodzi od Państw Zachodnich, wstąpienia do proponowanych Związków naukowych, mogłoby to nasunąć podejrzenie, że sympatyzujemy z Niemcami, że odmawiamy ze względu na wyłączenie Nauki niemieckiej. Akademia podnosi, że chce pozostać bezstronną i neutralną wobec poglądów i dążeń rozbieżnych. Nie przychyłając się ani w jedną ani w drugą stronę, Akademia musi jednak poinformować Rząd Państwa, że według jej wiadomości, ewentualna nasza odmowa wzbudziłaby, zwłaszcza we Francji i w Belgii, a nawet i w Anglii i w Ameryce podejrzenia, które wyraziliśmy powyżej, i których, jej zdaniem, Nauka polska i Państwo Polskie musi bezwarunkowo uniknąć.

§ III.

Najpoważniejszą troską Akademii i Rządu Państwa, w chwili powzięcia decyzji przystąpienia lub nieprzystąpienia do wspomnianych Organizacji, musi być pytanie: jakie ciężary finansowe pociągnie za sobą ewentualne nasze przystąpienie? Na to pytanie odpowiemy tutaj, o ile to jest dzisiaj możliwe.

Rozpoczynamy od składek, czyli opłat corocznych, które Polska w razie przystąpienia wносить będzie musiała.

A. Rada Międzynarodowa Badań Naukowych.

(a) Liczba jednostek, przypadająca na Państwo Polskie. Jak wiadomo ze sprawozdania prof. Natansona (tamże, str. 9–11, punkty XI i XII), Polska będzie płaciła 5 jednostek rocznie, jeżeli zostanie uznana za państwo, liczące mniej więcej 20 milionów mieszkańców, lub 8 jednostek, jeżeli zostanie uznana za państwo, więcej niż 20 milionów mieszkańców mające. Ponieważ granice nasze są nieustalone, ponieważ forma naszego państwowego współistnienia ze wschodnią częścią byłego austriackiego zaboru, dalej z Litwą, Białą Rusią i innymi obszarami na Wschodzie, jest niestety dotychczas jeszcze niewiadoma, zatem niepodobna dzisiaj orzec stanowczo, czy płacilibyśmy 5, czy też 8 jednostek.

Z tego powodu w obliczeniach podajemy wszędzie dwie liczby: jedną, odpowiadającą współczynnikowi mnożącemu 5, drugą współczynnikowi 8.

(b) Opłaty, których wysokość można podać obecnie ściśle. Według zawiadomienia otrzymanego przez Akademię od Komitetu Wykonawczego, zatwierdzone są ostatecznie statuty:

I° Rady Międzynarodowej Badań Naukowych, tj. Organizacji centralnej, administracyjnej.

II° Unii astronomicznej.

III° Unii geodetyczno-geofizycznej.

IV° Unii chemicznej.

Statuty te są wydrukowane na str. 3–9, str. 11–17, str. 31–38, oraz str. 39–41 publikacji pt. „Conseil International de Recherches et Union Scientifiques

Internationales qui lui sont rattachées; Statuts et projets de Statuts, Bruxelles 1919”, której egzemplarz załącza się.

Według str. 8, 16 i 36 tego wydawnictwa, oraz według pisma Komitetu Wykonawczego, jednostka opłat (składek) rocznych nie może przewyższać

I° na rzecz Rady M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych]

(Organiz. centralna) – 250 franków francusk[ich] rocznie

II° na rzecz Unii astronomicznej¹⁾ – 150 franków francusk[ich] rocznie

III° na rzecz Unii geodetyczno-geofizycznej²⁾ – 2600 franków francusk[ich] rocznie

razem: 4350 franków francuskich rocznie

Z tytułu należenia do Rady M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych], oraz do powyższych dwóch Unii, Państwo Polskie wnosiłoby zatem rocznie składkę, która nie mogłaby przenosić:

1) Sekretariat – 220 franków

Komisja ujedn[olicania] czasu – 700 franków

Mapa Niebios – 100 franków

Zmiany szerokości – 200 franków

Inne cele – 300 franków

razem 1500 franków

2) Geodezja czysta – 1000 franków

Sejsmologia – 400 franków

Meteorologia – 400 franków

Magnetyzm ziemski i elektryczność atmosferyczna – 400 franków

Oceanografia fizyczna – 400 franków

razem 2600 franków

Nie policzono u jeszcze wulkanologii, która jednak wymagać będzie niewielkiej rocznej kwoty.-

(α) jeżeli współczynnik mnożący wyniesie 5 – 21 750 fr. franc.

(β) jeżeli współczynnik mnożący wyniesie 8 – 34 800 fr. franc.

Komitet Wykonawczy w piśmie swem do Akademii nie podaje wysokości opłat należnych z tytułu udziału w Unii chemicznej; prof. Schuster pisze w tym względzie: „o ile mi wiadomo, Unia chemiczna ma do rozporządzenia fundusze dla prac naukowych i państwa wnosząby opłaty tylko dla pokrywania wydatków centralnego biura, co, jak sądzę, nie mogłoby być znaczną sumą”. Na str. 40 zatwierdzonego statutu Unii chemicznej znajduje się jednak skala opłat, z której wynika, że całkowita opłata na rzecz tej Unii ma wynosić rocznie:

(α) od państwa, mającego 15 do 25 milionów mieszkańców – 2500 fr. fr.

(β) mającego od 20 do 30 – 3500 fr. fr.

Dodając te sumy do poprzednich, otrzymujemy roczne kwoty

w razie (α) – 24 250 fr. fr.

w razie (β) – 38 300 fr. fr.,

których roczne opłaty na rzecz R[ady] M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych], oraz trzech jej wymienionych Unii przekroczyć nie będą mogły.

(c) Opłaty, których wysokość można obecnie podać tylko z pewnym stopniem prawdopodobieństwa. – Oprócz wymienionych trzech Unii, mają jeszcze powstać w łonie Rady M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych] dalsze Unie międzynarodowe naukowe, których Statuty jeszcze nie są ostatecznie zatwierdzone. Przytaczamy ich spis, załączając najwyższą dopuszczalną wysokość jednostki opłat, wyjętą z cytowanej publikacji Komitetu Wykonawczego R[ady] M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych], lub z innych źródeł, o ile w ogóle dotychczas jest wiadoma.

	<u>Jednostka</u>	<u>Opłata całkowita</u>	
		Współcz.mn. 5	Współ.mn. 8
I° Unia radio-telegraf[iczna] ¹⁾	200 fr.fr.	1000 fr.fr.	1600 fr.fr.
II° Unia matematyczna ²⁾	125 fr.fr.	625 fr.fr.	1000 fr.fr.
III° Unia fizyczna ³⁾	1500 fr.fr.	7500 fr.fr.	12 000 fr.fr.
IV° biologiczna ⁴⁾	4600 fr.fr.	23 000 fr.fr.	36 800 fr.fr.
V° geograficzna ⁵⁾	nie wiadomo		
VI° biologiczna ⁶⁾	nie wiadomo		
VII° bibliograficzna ⁷⁾	nie wiadomo		

¹⁾ Statuts et Projets de Statuts, str. 51.

²⁾ Statuts et Projets de Statuts, str. 59.

³⁾ Statuts et Projets de Statuts, str. 67.

⁴⁾ Zaczepnięte z „Compte-Rendu présenté à l'Académie Royale de Belgique par M.M. Pel-seneer, Swarts et Lecompte, Bruxelles 1919”, pp. 29 i 151. Statuts et Projets de Status, p. 76.

⁵⁾ Statuts et Projets de Status, p. 84.

⁶⁾ Statuts et Projets de Status, p. 92.

⁷⁾ Statuts et Projets de Status, p. 100.

Suma opłat dla Unii powyższych I°, II°, III° i IV° wynosiłaby zatem (po odłączeniu V°, VI° i VII° jako niewiadomych) co najwyżej:

Suma jednostek	<u>Opłata całkowita</u>	
Wsp.mn. 5	Wsp.mn. 8	
6425 fr.fr.	32 125 fr.fr.	51 400 fr.fr.

(d) Czas trwania umowy oraz ważności opłat powyższych. Umowa, tworząca podstawę istnienia Rady M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych], oraz jej Unii, ma obowiązywać przez przeciąg lat dwunastu, poczynając od 1 stycznia 1920 r. Wszystkie powyżej podane maxima opłat mają również obowiązywać przez lat dwanaście, poczynając od 1 stycznia 1920, z wyjątkiem jednakże Unii biologicznej, które jednostka (w cytowanym projekcie Statutu Unii) jest uważana za ustanowioną na przeciąg tylko trzech lat, i co trzy lata ma być ponownie ustanawiana.

B. Unia Akademicka Międzynarodowa.

Na konferencji w Paryżu uchwalono, iż każde państwo, reprezentowane przez odpowiednią Akademię, będzie wносиło po 2000 franków (francuskich) na koszty administracyjne Centralnego Biura tej Unii. Składki państw, które mają być wnoszone celem przedsięwzięcia zbiorowych prac naukowych i wydawnictw wspólnych, mają być później ustanowione i podane Rządowi (resp. Akademiom) do zatwierdzenia. Tymczasem zatem, aż do wyjaśnienia się tych spraw, opłata roczna Polski na rzecz Unii Akademickiej Międzynarodowej wynosiłaby 2000 fr.fr.

§ IV.

Oprócz opłat, które Polska opłacałaby na rzecz wspomnianych Organizacji, z udziału naszego w tych Związkach wynikać musiałyby koszty dalsze.

(a) Koszta podróży delegatów polskich na Zgromadzenia Rady M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych] i jej Unii oraz na Zgromadzenia Unii Akademickiej Międzynarodowej.

Unii w Radzie M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych] ma być na razie dziesięć. Przypuszczając, że każda Unia odbędzie 1 zebranie w każdym 3-letnim okresie, że Akademia wyśle na nie tylko 1 delegata, otrzymujemy 10 podróży w ciągu trzech lat. Na Pełne Zgromadzenie Rady, w Brukseli, raz na 3 lata, Akademia będzie musiała wysłać przynajmniej 3 delegatów. Na Zgromadzenia doroczne Unii Akademickiej Międzynarodowej Akademia musi wysyłać co najmniej po 2 delegatów. Otrzymujemy więc 19 podróży w okresie trzyletnim. Ponieważ liczba Zgromadzeń Unii naukowych R[ady] M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych] oraz Unii Ak[ademickiej] M[iędzynarodowej], prawdopodobnie jest tu za mało liczona, i ponieważ wysyłanie po 1 lub po 2 delegatów, może okazać się niemożliwe, podnosimy więc liczbę 19 do 21 w okresie trzyletnim, tj. otrzymujemy po 7 podróży rocznie.

Koszt jednej podróży można przybliżenie obliczyć na czas najbliższy, znając czas jej trwania oraz miejsce zebrania. Podróż do Paryża, do Brukseli, do Rzymu, przy pobycie mniej więcej 8–10-dniowym na miejscu, wynosi obecnie około 4000 franków francuskich; koszt podróży do Londynu lub do Cambridge, a tym bardziej do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, ze względu na stosunkowo nadzwyczaj wysoki kurs waluty angielskiej i amerykańskiej, wynosiłby we frankach francuskich o wiele więcej. Ponieważ jednak podróże do tych państw będą prawdopodobnie mniej częste, przypuszczamy, że przeciętny koszt jednej podróży w najbliższych latach może wynieść 5000 fr.fr. Roczny zatem wydatek na podróże naszych delegatów wynosiłby w najbliższych latach, o ile przewidzieć można, około 35 000 Franków francuskich rocznie.

(b) Koszta administracyjne miejscowe. Kierowanie sprawami R[ady] M[iędzynarodowej] B[adań] N[aukowych] i jej Unii oraz sprawami Unii Akademickiej Międzynarodowej w Polsce, byłoby poruczone osobnemu

Komitetowi, utworzonemu przez Akademię Umiejętności. Ten Komitet dzieliłby się na dwie Sekcje, czyli na dwie „Rady”: Radę polską badań matematyczno-przyrodniczych Akademii Umiejętności (zob. Statuts et Projets de Statuts, pag. 11–12, §§ 3 i 4; pp. 31–32, §§ 3 i 4; p. 40 § 2), oraz Radę polską badań humanistycznych Akademii Umiejętności. Przewodnictwo czynności i prac obu tych „Rad”, musi oczywiście spoczywać w ręku członków Akademii, powołanych przez nią w tym celu; kierując się jednakże względem na możliwie najwyższą korzyść Nauki polskiej i na najpełniejszy nasz współdział w rozwoju wczeszwiatowej Nauki, Akademia ma zamiar zapraszać do czasowego lub stałego współpracownictwa w pracy obydwóch tych „Rad”, wszelkich uczonych polskich, których pomoc może być pożyteczna, bez względu na to, czy są lub nie, członkami Akademii; Akademia ma również zamiar porozumiewać się w tych sprawach z przewodniami Instytucjami i Towarzystwami Naukowymi polskimi, działającymi w Warszawie, we Lwowie, w Krakowie, w Poznaniu, Wilnie, Puławach i t.d.

Wspomniane dwie „Rady” Akademii będą prowadziły obszerną korespondencję 1) za pośrednictwem Zarządu Akademii z Rządem Państwa, 2) bezpośrednio, lub w porozumieniu z Wydziałami Akademii z Radą M[ieżdzynarodową] B[adań] N[aukowych] i jej oddzielnymi Uniami, lub z Unią Akademicką międzynarodową i jej ewentualnymi rozgałęzieniami, 3) z uczonymi polskimi, uczestniczącymi w pracy międzynarodowej. Kierownictwo tych prac i prowadzenie tej korespondencji będzie trudnym i pochłaniającym wiele czasu obowiązkiem. W obecnie nadzwyczajnie trudnych (dla ludzi nauki) stosunkach niepodobna oczekiwać, a tem bardziej wymagać stałej ofiarności czasu i pracy ludzi, obarczonych wielu innymi obowiązkami. Dlatego Zarząd Akademii jest zdania, że stosowne uposażenie dla członków Akademii, na których właściwe kierownictwo pracy będzie spoczywało, jest nieodzowne.

Z drugiej strony niepodobna wymagać, aby zajmowali się pracą kancelaryjną, jak przepisywanie, rejestrowanie aktów, ekspedycja korespondencji itp. – Rady muszą rozporządzać zatem pomocą urzędnika, który musi władać chociażby w pewnym stopniu francuskim i angielskim językiem, albowiem korespondencja z cytowanymi zagranicznymi Instytucjami międzynarodowymi musi odbywać się w jednym z tych języków.

Potrzeba wreszcie pewnej sumy rocznej na koszta kancelaryjne, jako to papier, druki, porta pocztowe, różne materiały piśmienne, na wynagrodzenie woźnego lub usługę.

Jeżeli układ, o którym tutaj mowa, dojdzie do skutku, Akademia zobowiązuje się oddać do dyspozycji obu wspomnianych „Rad” osobny pokój wraz z ogrzewaniem i oświetleniem bezpłatnie.

Wydatki na administrację obu Rad miejscowy Zarząd Akademii Umiejętności ocenia w przybliżeniu na 75 000 Marek polskich rocznie, licząc według cen i stopy wynagrodzeń, dzisiaj w życiu codziennym obowiązujących.

(c) Wydatki jednorazowe. Ażeby powyższa praca obu „Rad” Akademii była możliwa, należy zaopatrzyć pokój dla nich przeznaczony w najniezbędniejsze sprzęty, jako to: biurko, kilka krzeseł, szafę na akta, stolik podręczny, wieszadło, zegar ścienny, dwie lampy, oraz przyrządy do pisania, z pomiędzy których zwłaszcza maszyna do pisania, choć dziś bardzo kosztowna. Urządzenie takiego biurowego pokoju kosztowałoby dzisiaj co najmniej, licząc skromnie, 30 000 Marek polskich. Wydatek ten byłby jednorazowy.

§ V.

Na zasadzie uchwały Walnego Zgromadzenia Akademii z 28 listopada 1919, Akademia oświadcza gotowość przystąpienia w imieniu Państwa Polskiego do utworzonych już, a wymienionych poprzednio międzynarodowych Organizacji naukowych, oraz do zaprowadzenia potrzebnych wskutek tego urządzeń (§ IV), jeżeli Rząd Państwa zapewni Akademii na cały okres trwania Unii, to znaczy na przeciąg 12 lat, licząc od 1 stycznia 1920, pokrycie wynikających stąd, poprzednio wyszczególnionych wydatków. Chociaż na razie idzie tylko o dwa Związki główne i trzy Unie specjalne, to jednak ciężary stąd wynikające, przenoszą całkowicie sumę rocznych dochodów Akademii. Tak daleko sięgających zobowiązań nie może Akademia brać na siebie; nie byłoby zresztą rzeczą słuszną, nakładać na nią koszty, skoro w międzynarodowej Organizacji nauki ma reprezentować Państwo Polskie.

§ VI.

W myśl powyższych wywodów Polska Akademia Umiejętności

1) wnosi, by Rząd Państwa upoważnił ją do natychmiastowego przystąpienia imieniem Państwa Polskiego do:

- a) Międzynarodowej Rady Badań Naukowych,
- b) Międzynarodowej Unii astronomicznej,
- c) Międzynarodowej Unii geodetyczno-geofizycznej,
- d) Międzynarodowej Unii chemicznej, oraz
- e) Międzynarodowej Unii Akademickiej;

2) zastrzega sobie na przyszłość, w miarę rozszerzania się międzynarodowej Organizacji nauki, możliwość przystępowania do dalszych Unii, Związków i Stowarzyszeń naukowych, Organizacją powyższą objętych, o ile w każdym poszczególnym przypadku Rząd Państwa zgodzi się na przystąpienie;

3) na wypadek otrzymania upoważnienia L. 1, które wiązałoby Polskę na lat 12, Akademia prosi Rząd Państwa o budżetowe zapewnienie na rok kalendarzowy 1920:

- a) corocznych opłat do Unii w kwotach podanych w § III,
- b) wydatków miejscowych, przewidzianych w § IV pod (a) i (b), oraz
- c) jednorazowego wydatku na urządzenia (§ IV c) w kwocie co najmniej 30 000 Marek polskich;

4) na wypadek otrzymania upoważnienia pod L. 1, względnie L. 2, Akademia zobowiązuje się przedkładać Rządowi Państwa corocznie w naznaczonym do tego terminie preliminarja wydatków z tytułu udziału w międzynarodowej Organizacji nauki, jakoteż składać corocznie sprawozdanie z użycia kwot, na cel powyższy od Rządu Państwa uzyskanych, a to w sposób, jaki ustalony będzie drogą porozumienia.

W Krakowie, dnia 22 stycznia 1920.

Kostanecki
Sekretarz Generalny

Morawski
Prezes

‘Alegat [3a]’

[Motywy projektu ustawy w przedmiocie podwyższenia gwarancji Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej za dopełnienie zobowiązań wpływających z wydawania obligacji komunalnych Polskiego Banku Krajowego]

MOTYWY

Uchwałą z dnia 25 lutego 1914 postanowił Sejm b. Królestwa Galicji i Lodomerii przyznać gwarancję Kraju dla dopełnienia zobowiązań, wpływających z wydania obligacji komunalnych Banku Krajowego do wysokości 200 000 000 koron imiennej wartości.

Powyżej oznaczona granica okazuje się dzisiaj niewystarczającą z powodu zniżki wartości pieniądza oraz z powodu rozszerzenia działalności Banku Krajowego na cały obszar Państwa i z powodu zmiany charakteru Banku Krajowego, który stał się obecnie instytucją Państwową i jako taka będzie niejednokrotnie powołaną do finansowania interesów państwowych przez długoterminowy kredyt komunalny.

Obecnie bank Krajowy zaofiarował Ministerstwu Skarbu pożyczkę w kwocie 120 001 000 Mk.p. w 44 1/2% obligacjach komunalnych III Emisji na budowę domków dla Straży Celnej w b. zaborze pruskim. Kredyt ten jest dla Skarbu Państwa dogodnym, daje bowiem możliwość przystąpienia do wykonania tak naglącego zadania, jak ochrona granicy celnej, bez równoczesnego zbyt wysokiego zwiększenia budżetu rocznego. Skorzystanie jednak z oferty banku będzie tylko wówczas możliwem, gdy Skarb Państwa obejmie gwarancję za spłatę emitowanych na ten cel obligacji, dotychczas bowiem jest już w obiegu obligacji komunalnych Banku na kwotę 75 000 000 Mk., zatem kwota udzielić się mającej pożyczki już się sumie objętej gwarancją w myśl powołanej uchwały Sejmu Galicyjskiego nie mieści. Należy przypuszczać, że Skarb Państwa niejednokrotnie jeszcze zechce z dogodnych warunków długoterminowego kredytu skorzystać i dlatego przewiduje się w projekcie ustawy kwotę 500 milionów marek.

[Motywy wniosku Ministerstwa Skarbu o długoterminową pożyczkę w obligacjach komunalnych Banku Krajowego na potrzeby straży celnej]

MOTYWY

Ochroną granic Państwa zajmowało się dotąd Ministerstwo Spraw Wojskowych, używając do strzeżenia granic bądź wojsk liniowych, bądź też specjalnie dla służby granicznej sformowanych oddziałów, mianowicie konnych oddziałów zwanych strzelcami granicznymi, które po zlikwidowaniu zastąpione zostały pieszymi batalionami wartowniczymi.

Zadaniem tych oddziałów była w pierwszym rządzie wojskowa osłona granic politycznych, a nadto także ochrona granic pod względem gospodarczo-celnym.

W miarę ustalania się politycznych granic Państwa, funkcje wojskowych oddziałów granicznych ograniczyły się przeważnie do ochrony granic pod względem gospodarczo-celnym, która to sprawa ze względu na pomyślny stan gospodarczy Państwa nabrała coraz większego znaczenia.

Wobec tego, jak również ze względu na to, że wojsko okazało się niedostatecznie przygotowanym dla należytego zabezpieczenia granic Państwa przed rozwielmożniającym się coraz bardziej przemytnictwem, a zwłaszcza przemytnictwem waluty – Rada Ministrów uchwałą z dnia 10 marca 1920 wezwała Ministra Skarbu do jak najrychlejszego zorganizowania cywilnej straży celnej⁴⁴⁵.

Inwazja nieprzyjacielska opóźniła prace organizacyjne tak, że dopiero z początkiem r. 1921 Ministerstwo Skarbu mogło przystąpić do uruchomienia pierwszej szkoły straży celnej w Wieluniu i Poznaniu.

W dniu 1 maja br. pierwszy zastęp straży celnej w liczbie 500 ludzi obsadzi część granicy w Wielkopolsce, a w miarę kształcenia dalszych oddziałów straży w istniejącej już szkole jakoteż w uruchomić się mających w najbliższym czasie szkołach w Poznańskim i Królestwie względnie Małopolsce, obsadzone będą stopniowo coraz dalsze odcinki graniczne.

Do czasu obsadzenia całej granicy ochronę granic pod względem gospodarczo-celnym sprawować będą specjalne oddziały wojskowe, które Ministerstwo Spraw Wojskowych, oddało pod względem dyspozycyjnym Ministerstwu Skarbu z dniem 1 kwietnia br. pod nazwą batalionów celnych.

Ministerstwo Skarbu oparło ustrój forsowanej przezeń straży celnej na systemie niemieckim, który okazał się w praktyce najlepszym ze wszystkich systemów stosowanych przez państwa zaborcze.

⁴⁴⁵ Formacja graniczna – założony z inicjatywy Ministerstwa Skarbu uchwałą Rady Ministrów z 10 marca 1920 r. Korpus Straży Celnej organizowano do 1922 r. Podstawowymi jednostkami Straży Celnej ustanowiono Inspektoraty Straży Celnej (na dane województwo).

W przeciwieństwie do systemu rosyjskiego który polegał na mechanicznym pilnowaniu granicy przez liczną straż graniczną, której członkowie stojąc z karabinem na samej granicy obserwowani byli pilnie przez przemytników i zresztą przez nich omijani, system niemiecki osadza się na ciągłym trzymaniu pod obserwacją ludności pogranicza i za śledzeniem przemytników z ukrycia.

Straż celna niemiecka była organizacją na pół wojskową utrzymaną w dyscyplinie wojskowej i przeznaczoną wyłącznie tylko do strzeżenia granicy. Rozmieszczona ona była wzdłuż granicy w pobudowanych dla niej zmyślnie domkach na pograniczu w odstępach 2 do 3 kilometrów.

Dzięki temu strażnicy celni byli zupełnie niezależni od ludności, mieszkającej na pograniczu, a skutkiem stałego osiedlenia w domkach celnych przywiązani byli do miejsca i dokładnie obznajomieni z okolicą której pilnowali.

Ze względu na korzyści, wynikające dla służby ze stałego osiedlenia straży celnej w rządowych domkach na pograniczu jakoteż z uwagi na trudności zdobycia dla straży celnej odpowiedniego pomieszczenia na granicy drogą najmu wobec katastrofalnego braku mieszkań nawet w najmniejszych miejscowościach prowincjonalnych, Ministerstwo Skarbu zamierza przystąpić do budowy własnych domków dla straży celnej.

Budowa według systemu niemieckiego całych a gęsto bo mniej więcej 2–3 km. rozsianych domków połączona byłaby w czasach dzisiejszej drożyzny z olbrzymimi kosztami.

Wobec tego Ministerstwo Skarbu rozmieszcza posterunki straży celnej w odległości 4–5 km od siebie i zamierza budować w zasadzie w tych punktach domki większe, by zaoszczędzić na kosztach budowy znacznie stosunkowo większych przy budowie domków małych, nie narażając przy tem strażników na odbywanie kosztem służby zbyt dalekiej drogi na placówki.

W roku bieżącym zamierza Ministerstwo Skarbu obsadzić około 1000 km granicy od strony niemieckiej.

Celem rozmieszczenia straży celnej na tej przestrzeni trzeba wybudować 200–250 domków.

Licząc się jednak z tem, że w najbliższym czasie cała granica Państwa będzie musiała być obsadzona odpowiednio wyszkoloną strażą celną i że budowanie domków wzdłuż całej granicy pochłonęłoby olbrzymie sumy, przekraczające w dzisiejszym stanie ekonomicznym Państwa jego możliwość finansową Ministerstwo Skarbu, organizując ochronę zachodnich granic Państwa zamierza na razie przystąpić do budowy domków celnych tylko w tych punktach, gdzie w żaden inny sposób nie można będzie zdobyć stosownego pomieszczenia dla straży celnej.

Na ten cel przewiduje się w bieżącym roku wydatek w sumie 120 000 000 Mk.p., które znajdzie pokrycie w długoterminowej pożyczce w obligacjach komunalnych Banku Krajowego.

Sumaryczny preliminarz budżetowy na okres od 1 I – 31 XII 1921 do ustawy skarbowej za czas od 1 stycznia 1921 do 31 grudnia 1921

Sumaryczny preliminarz budżetowy na okres od 1 I – 31 XII 1921

Części	Wyszczególnienie części preliminarza budżetowego	Dochody		Wydatki					z rubryk 1, 2 i 4 odpadną w r. 1922	Są zwrotne
		personalne	rzeczowe admin.	inwestycyjne	różne			łącznie suma rubryk 1, 2, 3 i 4		
					1	2	3			
w Milionach marek										
1.	Naczelnik Państwa	0,01	10,60	0,93	1,00	-	-	12,53	-	-
2.	Sejm Ustawodawczy	0,17	16,77	141,61	0,10	-	-	158,48	2,18	-
3.	Prezydium Rady Ministrów	92,28	94,65	48,82	0,12	859,68	-	1003,27	700,00	-
4.	N. Izba Kontroli Państwa	-	148,21	9,01	3,67	-	-	160,89	-	-
5.	Min. Spraw Zagranicznych	1788,58	1035,23	321,20	46,65	1829,06	-	3232,14	1269,80	-
7.	Min. Spraw Wewnętrznych	1495,91	5529,17	1364,71	91,40	159,41	-	7144,69	165,91	21,86
8.	Min. Skarbu	56 374,96	2198,14	400,37	90,51	9267,68	-	11 956,70	4,00	959,00
9.	Min. Sprawiedliwości	185,61	1899,10	697,47	51,17	21,35	-	2579,09	-	-
10.	Min. Przemysłu i Handlu	449,26	133,05	42,34	254,60	2846,60	-	3276,59	2828,12	307,76
11.	Min. Kolei Żelaznych	22 865,83	15 509,95	14 935,35	11 577,7	165,79	-	42 188,18	9,50	52,80
12.	Min. Roln [ictwa] i Dóbr Państw[owych]	4534,80	1081,40	263,91	152,99	7654,30	-	9152,60	781,57	4085,64

Części	Wyszczególnienie części preliminarza budżetowego	Dochody	Wydatki					Są zwrotne	
			personalne	rzeczowe admin.	inwesty- cyjne	różne	łącznie		
							1		2
w Milionach marek									
13.	Min. Wyzn[an] Religijnych i Ośw[iecenia] Publicznego]	85,16	9031,56	806,94	528,24	574,32	10 941,06	46,97	52,03
14.	Min. Poczty i Telegrafów	2502,71	2020,54	428,44	715,02	86,21	3250,26	-	105,52
15.	Min. Aproprowiacji	3578,09	201,28	39,24	-	13 163,50	13 404,02	13 404,02	3555,49
16.	Min. Zdrowia Publicznego	551,41	401,65	121,68	23,22	1673,94	2220,49	748,06	98,80
17.	Min. Sztuki i Kultury	1,28	17,77	3,41	3,46	121,93	146,57	6,00	-
18.	Min. Robót Publicznych	324,58	571,85	744,81	6741,05	20,90	8078,61	-	770,00
19.	Min. Pracy i Opieki Społ[ecznej]	354,07	208,92	140,90	83,10	956,99	1389,91	576,38	50,00
20.	Główny Urząd Likwidacyjny	44,40	119,60	19,30	0,60	27,30	166,80	63,10	40,20
21.	Główny Urząd Ziemski	317,70	346,86	90,69	-	233,70	671,25	-	405,85
	łącznie	95 558,81	40 578,30	20 531,18	20 363,97	39 662,66	121 134,11	20 605,61	10 500,15
22.	Min. b. Dzielnicy Pruskiej	18 980,49			12 779,76		12 779,76	-	-
	R a z e m:	114 537,30					133 913,87	-	-
6.	Min. Spraw Wojskowych	4000,00	7412,06		57 321,23		64 733,29	-	-
	O g ó ł e m:	118 537,30	-	-	-	-	198 467,16	-	-

z dnia 9 maja 1921 r.

UWAGI DO PROJEKTU USTAWY SKARBOWEJ

Do art. 1.

Budżet państwowy na okres od 1 stycznia 1921 do 31 grudnia 1921 obejmuje łącznie b. zabór rosyjski i b. zabór austriacki tj. b. Galicję z dołączonymi częściami Spisza i Orawy z wyjątkim Śląska Cieszyńskiego, a to zgodnie z art. 4 L. 16 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920, zawierającej statut organiczny województwa Śląskiego (Dz.U. Nr 73, poz. 497). Wydatki i dochody obu tych zaborów preliminowane są łącznie w poszczególnych częściach, paragrafach i pozycjach. W ten sposób budżet ten stanowi dalszy krok naprzód w dziedzinie unifikacji budżetowej dwu dzielnic Polski.

Budżet rozczłonkowany jest na 21 części, odpowiadających podziałowi na Ministerstwa i Główne Urzędy; części dzielą się na działy, paragrafy i pozycje. Szemat budżetowy został ulepszony w stosunku do szematu ubiegłego okresu w ten sposób, że w szemacie wydatków wszystkich działów są paragrafy 1–9 jednolite tak co do systemu jak i nazwy, podobnie jednolite są paragrafy 3, 4, 7 i 8 w szemacie dochodów wszystkich działów. Wydatki resortowe i specjalne dochody poszczególnych Ministerstw i Głównych Urzędów, są preliminowane w dalszych paragrafach. Ten system ułatwia porównanie analogicznych grup wydatków i dochodów we wszystkich działach administracji państwowej.

Do art. 2.

Oprócz kredytów określonych ściśle, preliminuje się w budżecie oparte niejednokrotnie na ogólnie sformułowanych ustawach kredyty, które wprowadzono do preliminarza z kwotami ryczałtowymi. Przystępując do zrealizowania akcji, dla której przewidziano kredyt ryczałtowy, będą musiały Ministerstwa względnie Główne Urzędy, oprzeć tę akcję na szczegółowym planie. Końcowe zdanie art. 2 ma właśnie na celu uzależnić uruchomienie takich kredytów, budżetem już objętych, od uprzedniej zgody Ministra Skarbu, która nastąpi po akceptowaniu szczegółowego preliminarza ustalającego sposób zużycia części lub całości kredytu ryczałtowego.

Do art. 3.

Aczkolwiek budżet stara się w cyfrach wydatków objąć możliwie całość zadań państwowych na rok 1921, to jednak ewentualne powstawanie nowych potrzeb administracji państwowej, wymagających bezwzględnie zaspokojenia w żywotnym interesie Państwa mogą spowodować, iż w niektórych wypadkach okaże się potrzeba czynienia w ciągu okresu budżetowego odchyień od preliminarza.

Sposób postępowania w takich wypadkach określa art. 3, który z reguły uzależnia odchylenia budżetowe od uprzedniej zgody Sejmu.

Wyjątek od tej reguły stanowi ust. 2 art. 3-go, wedle którego zmiany budżetowe, nie powodujące w rezultacie zmiany ostatecznej cyfry wydatków państwowych, ustalonych załączonym budżetem, mogą nastąpić za zezwoleniem Ministra Skarbu.

Ustęp 3-ci art. 3-go przewiduje postępowanie na wypadek, gdy w czasie przerwy obrad sejmowych okażą się ze względu na żywotny interes Państwa koniecznymi pewne zmiany budżetowe, które będą musiały być natychmiast uczynione.

Do art. 4.

Preliminowane w budżecie dochody opierają się na obowiązujących tytułach prawnych, przyczem w wpływach z poszczególnych podatków uwzględniono już mające na celu podwyżkę dochodów zmiany w obowiązującym ustawodawstwie podatkowym, których projekty zostały złożone Sejmowi.

Ustęp 2-gi art. 4-go upoważnia Ministra Skarbu do przeprowadzenia operacji kredytowych, które okażą się niezbędnymi dla pokrycia deficytu państwowego, z wyjątkiem pożyczki Skarbu Państwa w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, która będzie zaciągana na mocy osobnych ustaw. Odnośne przedłożenia rządowe będą zawierały specjalne uzasadnienie dla każdej pożyczki w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej.

Do art. 5.

Z reguły gasną wszystkie kredyty z ostatnim dniem okresu budżetowego. Konieczne przeważnie ze względów technicznych ulgi, ustali osobne rozporządzenie Ministra Skarbu.

Do art. 6.

Budżet b. zaboru pruskiego uwzględnia odrębność administracji tej dzielnicy, przewidzianą w ustawie z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji Zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz.Pr. Nr 64, poz. 385) i stanowi dla siebie odrębną całość z wyjątkiem pozycji, dotyczących wydatków, które na mocy art. 7 powołanej ustawy weszły w skład budżetu właściwych Ministerstw. Wobec tego art. 6 niniejszego projektu powierza wykonanie budżetu b. zaboru pruskiego Ministrowi b. Dzielnicy Pruskiej.

Warszawa, dnia 9 maja 1921.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

116

PROTOKÓŁ

55-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13 maja 1921 roku

Obecni Panowie:

Prezes Rady Ministrów	Wincenty Witos
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Za Ministra Przemysłu i Handlu	
Podsekretarz Stanu	Henryk Strasburger
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Aprowizacji	Bolesław Grodziecki
Za Ministra b. Dzielnicy Pruskiej	
Szef Departamentu	dr Stefan Piechocki
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego	
Rady Ministrów	Edward Lechowicz

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 11-ej przed południem.

Sprawa Górnego Śląska – protokół tajny.

Koniec posiedzenia o godzinie 1-ej po południu.

^fWitos^f

116a

PROTOKÓŁ

tajny posiedzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja 1921 roku

Po odczytaniu nadeszłych depesz i not oraz po przeprowadzeniu dyskusji Rada Ministrów

1) zatwierdziła w zasadzie notę względnie jej treść do mocarstw sprzymierzonych; notę wryło się jako odpowiedź na demarché uczynione przez zastępców mocarstw.

2) postanowiła, że Prezydent Ministrów wraz z Ministrami Skulskim i Ratajem uda się w stronę Śląska i zaciągnie informacje o stanie sprawy na Górnym Śląsku od osób, które wezwie oraz odbędzie konferencję stanowczą celem skłonienia go do uzgodnienia jego działalności z życzeniami Rządu,

3) wysłać zaufanego wyższego wojskowego któryby pilnował wydanych rozkazów co do zamknięcia granicy i był informatorem Rządu co do stanu sprawy na Górnym Śląsku.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
56-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 15 maja 1921 roku

Obecni Panowie:

Prezes Rady Ministrów	Wincenty Witos
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Za Ministra Spraw Zagranicznych	
Podsekretarz Stanu	Jan Dąbski
Za Ministra Spraw Wojskowych	generał-porucznik Eugeniusz Michaelis
Za Ministra Sprawiedliwości	
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publ[icznego]	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Dyrektor Departamentu Prezydyjnego	
Prezydium Rady Ministrów	dr Władysław Studziński

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 11-ej minut 30 przed południem.

Sprawa Górnego Śląska – protokół tajny.

Koniec posiedzenia o godzinie 2-ej minut 30 po południu.

^fWitos^f

117a

PROTOKÓŁ

tajny posiedzenia Rady Ministrów z dnia 16 maja 1921 roku

Prezes Rady Ministrów i Ministrowie Skulski i Rataj złożyli sprawozdanie o podróży w kierunku Górnego Śląska i o zebranych wiadomościach przy Konferencji z Bocheńskim, Abrahamem, Korfantym i Mielżyńskim. Następnie Prezes Rady Ministrów podał do wiadomości Rady raport jakiego z PP. posłów wysłanego przez Prezesa Rady Ministrów na Górny Śląsk. W dalszym ciągu wysłuchano referatów Wiceministra Dąbskiego i Ministra Sosnkowskiego.

Po dyskusji Rada Ministrów uchwaliła:

1) by Prezes Rady Ministrów wygłosił na pierwszym zebraniu Sejmu mowę, w której zajmie stanowisko wobec mowy Lloyd George'a premiera angielskiego⁴⁴⁶.

2) Rada Ministrów oświadcza się za natychmiastowym wydaniem aktu publicznego zmierzającego do likwidowania powstania na Górnym Śląsku. Taktyczne wykonanie i formę porucza się Ministrowi Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Rada Ministrów poleciła porozumienie Ministra Spraw Zagranicznych z Ambasadą francuską celem uzyskania od Francji oświadczenia, które mogłoby służyć za podstawę do apelu do Górnoszlązaków.

3) wysłać do boku Korfantego doradcę wojskowego, któryby zapanował nad sytuacją⁴⁴⁷.

Załączniki

Wykaz:

1. [Przedstawiony przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpis noty wręczonej przez p. Posła Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Konferencji Ambasadorów]
2. [Odręczna notatka w sprawie przywódców III powstania Śląskiego]⁴⁴⁸.

⁴⁴⁶ David Lloyd George przemawiał w Izbie Gmin 13 maja 1921 r.

⁴⁴⁷ Został nim mjr Roman Abraham.

⁴⁴⁸ Nie publikuje się. Tekst pisany ołówkiem – zupełnie nieczytelny.

[Przedstawiony przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpis noty wręczonej przez p. Posła Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu Konferencji Ambasadorów]

Paris, le 13 Mai 1921.

Son Excellence
Monsieur le Président
de la Conférence des Ambassadeurs.

Monsieur le Président,

Par ordre de mon Gouvernement, j'ai l'honneur de porter a la connaissance de Votre Excellence la communication suivante:

Dans sa note du 10 Mai courant, la Conférence des Ambassadeurs, en prenant acte de la déclaration par laquelle le Gouvernement polonais désapprouva le mouvement insurrectionnel de Hte-Silesie, a crû devoir attirer son attention sur la part des responsabilités qui lui incombe dans l'origine et le développement des derniers évènements.

En réponse à cette communication, le Gouvernement polonais ne peut s'empêcher de témoigner sa très vive surprise de se voir attribué une part des responsabilités qu'il ne peut avoir encourues dans les évènements de Hte-Silésie.

Loin d'avoir approuvé le mouvement insurrectionnel ou d'y avoir contribué, le Gouvernement polonais, absolument étranger a son origine des la première heure, desavoué et condamné publiquement. De plus en prévision de la répercussion que l'acte de révolte du peuple Ht.-Silésien ne pouvait manquer de provoquer en Pologne, le Gouvernement polonais n'a pas hésité à en prévenir les effets en prenant toutes mesures utiles pour empêcher les communications entre la Pologne et le territoire plébiscitaire.

Le Gouvernement polonais s'est empressé en outre d'exercer toute l'influence qu'il peut avoir sur la population de la Hte-Silésie pour ramener le calme dans les esprits en facilitant ainsi dans la mesure de son pouvoir, la tâche des autorités compétentes.

Il estime que cette attitude contribue incontestablement au rétablissement de l'ordre, lequel, suivant les dernières nouvelles fait des progrès de plus en plus sensibles.

Il serait également désirable que de son côté, le Gouvernement allemand observe une attitude semblable d'autant plus que l'origine des regrettables évènements, dont la Hte-Silésie est le théâtre, est due a des nouvelles de source allemande.

Ayant ainsi fait preuve d'intentions dictées par l'unique souci de voir appliquer strictement le Traité de Versailles, dans un esprit de justice et d'équité,

le Gouvernement polonais en assurant les Gouvernements des principales Puissances alliées de son concours le plus entier dans la poursuite de cette tâche se voit donc l'obligation de décliner toute responsabilité pour les événements auxquels il ne participa d'aucune manière et qui se déroulent en territoire non soumis à son autorité.

Veillez agréer, Monsieur le Président, les assurances de ma très haute considération

/signé/ Maurice Zamoyski

[Przekład]

Jego Ekscelencja
Pan Przewodniczący
Konferencji Ambasadorów⁴⁴⁹

Szanowny Panie Przewodniczący,

Z polecenia mojego Rządu mam zaszczyt przekazać do wiadomości Waszej Ekscelencji następujący komunikat:

W swojej nocie z dnia 10 maja bieżącego roku Konferencja Ambasadorów, przyjmując do wiadomości deklarację, w której Rząd Polski wyraził dezaprobatę dla ruchu powstańczego na Górnym Śląsku, uznała za konieczne zwrócić uwagę na część jego odpowiedzialności za wywołanie i rozwój ostatnich wydarzeń.

W odpowiedzi na ten komunikat Rząd Polski nie może powstrzymać się od wyrażenia olbrzymiego zdziwienia z powodu przypisywania mu części odpowiedzialności za wydarzenia na Górnym Śląsku, której to odpowiedzialności ponosić nie może.

Rząd Polski, który od samego początku daleki był od udzielenia poparcia powstaniu, nie tylko od samego początku nie pochwalał go, ale wręcz odżegnywał się od niego i publicznie potępiał. Ponadto, przewidując reperkusje, jakie akt buntu Górnoszlązaków bez wątpienia mogłyby wywołać w Polsce, Rząd Polski nie zawahał się zapobiec jego skutkom, podejmując wszelkie potrzebne środki dla uniemożliwienia komunikacji między Polską a terytorium plebiscytowym.

Rząd polski pragnął również wywierać wpływ, jak najszybciej i w takim stopniu, jak tylko było to możliwe, na ludność Górnego Śląska, aby przywrócić spokój wśród ludności, ułatwiając w ten sposób, w miarę swoich możliwości, wykonywanie zadań przez kompetentne władze.

⁴⁴⁹ Francuski minister spraw zagranicznych. Tu Aristide Briand.

Zdaniem Rządu Polskiego taka postawa niewątpliwie przyczynia się do przywrócenia porządku, co – jak wynika z najnowszych wiadomości – dokonuje się w coraz większym stopniu.

Byłoby również pożądane, aby Rząd Niemiecki, ze swojej strony, przyjął podobną postawę, tym bardziej że geneza godnych pożałowania wydarzeń na Górnym Śląsku wynika z wiadomości pochodzących z niemieckiego źródła.

Okazawszy w ten sposób swoje intencje podyktowane wyłącznie troską o ścisłe stosowanie postanowień Traktatu Wersalskiego, w duchu sprawiedliwości i praworządności, Rząd Polski, zapewniając Rządy Głównych Mocarstw Sprzymierzonych o swej najpełniejszej pomocy w realizacji tego zadania, czuje się w obowiązku odrzucić wszelką odpowiedzialność za wydarzenia, w których nie brał żadnego udziału i które miały miejsce na terytorium nie podlegającym jego władzy.

Proszę przyjąć, Panie Przewodniczący, wyrazy mojego najwyższego szacunku
/podpis/ Maurice Zamoyski

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ

57-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 17 maja 1921 r.

Obecni Panowie:

Prezydent Ministrów	Wincenty Witos
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	Jan Dąbski
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Skarbu Za Ministra Sprawiedliwości	dr Ignacy Weinfeld
Podsekretarz Stanu	dr Jan Morawski
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Poczty i Telegrafów	dr Władysław Stesłowicz
Minister Robót Publicznych Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej	inż. Gabriel Narutowicz
Podsekretarz Stanu	Gustaw Simon
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Dyrektor Departamentu Prezydialnego Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prez. Rady Min.	Edward Lechowicz
Radca ministerialny Prezydium Rady Ministrów	dr Jerzy Buzek

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 12 maja 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Spraw Wewnętrznych rozporządzenie w przedmiocie wykonania art. 3 ustawy z 3 XII 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii z W[ielkim] Ks[ięstwem] Krakowskim oraz

na wschodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117, poz. 768) (alegat 1).

Rozpatrywanie wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych:

„Poczynając od daty dzisiejszej, przenoszenie urzędników od VIII rangi włącznie wzwyż w Małopolsce odbywać się będzie za aprobatą Ministra Spraw Wewnętrznych” – odroczone.

Wobec odroczenia wniosku Minister Spraw Wewnętrznych składa oświadczenie, że z powodu braku formalnej uchwały Rady Ministrów, uprawniającej Generalnego Delegata Rządu we Lwowie do przenoszenia wszystkich urzędników będzie przestrzegał na przyszłość, ażeby przenoszenie urzędników administracji politycznej, poczynając od VIII rangi włącznie wzwyż, odbywało się za jego zgodą.

Prezydent Ministrów zaznacza, że układ dotyczący tej sprawy nastąpił pomiędzy Rządem reprezentowanym przez ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych, p. Wojciechowskiego a przedstawicielami posłów małopolskich i Komisji rządzącej i nie był przez Rząd kwestionowany a więc został przez niego przyjęty do wiadomości. Generalny Delegat wykonywał dotąd przyznane mu prawa i Minister Spraw Wewnętrznych nie może ich kwestionować, ani ograniczać, a tem mniej odbierać, dopóki Rada Ministrów inaczej nie postanowi.

3. Rada Ministrów uchwaliła złożone przez Ministra Spraw Wewnętrznych następujące rozporządzenia:

- a) rozporządzenie w przedmiocie ustalenia tymczasowych opłat od patentów na wyrób trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych oraz drożdży tudzież na sprzedaż trunków na obszarze b. zaboru rosyjskiego (alegat 2);
- b) rozporządzenie w przedmiocie ujednostajnienia opodatkowania drożdży prasowanych na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego (alegat 3);
- c) rozporządzenie w przedmiocie zmian w opodatkowaniu piwa na obszarze b. zaboru austriackiego (alegat 4);
- d) rozporządzenie w przedmiocie zmian w opodatkowaniu piwa na obszarze b. zaboru rosyjskiego (alegat 5);
- e) rozporządzenie o podwyższeniu i ujednostajnieniu akcyzy od zapalek (alegat 6);

W rozporządzeniach wymienionych pod literami b), c), d), e) należy umieścić postanowienie, że właściwość władz wymierzających kary nie ulega zmianie.

4. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego projekt ustawy o obowiązku zakładania i utrzymywania początkowych kursów dla dorosłych i bibliotek powszechnych (alegat 7).

Art. 6 przyjęto w osnowie projektu pierwotnego (alegat 8).

5. Rada Ministrów przyjęła w zasadzie wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych (alegat 9) o preliminowanie na bieżący rok budżetowy odpowiedniej sumy na bieliznę dla funkcjonariuszów policji państwowej, ograniczając przyznanie jej tylko dla funkcjonariuszów niższych stale skoszarowanych.

Rada Ministrów nie przychyliła się do wniosku Ministra Spraw Wewnętrznych o wniesienie do preliminarza budżetowego policji państwowej na rok budżetowy 1921/22 sumy sześciu milionów siedmiuset pięćdziesięciu tysięcy marek na wyjazdy zagranicę funkcjonariuszów policji w celach nauki zawodowej (alegat 10).

6. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Spraw Zagranicznych wniosek w sprawie nominacji przewodniczących komisji reewakuacyjnej przewidzianej przez art. XV mieszanej przewidzianej przez punkt 15 art. XI. i rozrachunkowej, przewidzianej art. XVIII Traktatu pokojowego ryskiego (alegat 11).

7. Minister Spraw Zagranicznych zdaje sprawę z wyników swej podróży do Paryża, Londynu i Brukseli i daje obraz sytuacji, jaka się wytworzyła zagranicą po wybuchu powstania na Górnym Śląsku.

8. Rada Ministrów poddaje obradom treść mowy, jaką Prezes Rady Ministrów wygłosił ma w Sejmie dnia 18 maja w odpowiedzi ma mowę ostatnią Lloyd George'a, wygłoszoną w parlamencie angielskim (alegat 12).

Koniec posiedzenia o godzinie 10 m. 30 wieczorem.

^fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie wykonania art. 3 Ustawy z dn. 3 XII 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-iej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w W[ielkim] Ks[ięstwie] Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117, poz. 768)⁴⁵⁰.
- [1a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie wykonania art. 3 Ustawy z dn. 3 XII 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-iej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w Wielkim Księstwie Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117, poz. 768)].
2. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie ustalenia tymczasowych opłat od patentów na wyrób trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych, oraz drożdży tudzież na sprzedaż trunków na obszarze b. zaboru rosyjskiego⁴⁵¹.
- [2a.] [Uzasadnienie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie ustalenia tymczasowych opłat od patentów na wyrób trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych, oraz drożdży tudzież na sprzedaż trunków na obszarze b. zaboru rosyjskiego].
3. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie ujednostajnienia opodatkowania drożdży prasowanych na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego⁴⁵².

⁴⁵⁰ Nie publikuje się.

⁴⁵¹ Nie publikuje się.

⁴⁵² Nie publikuje się.

- [3a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie ujednostajnienia opodatkowania drożdży prasowanych na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego].
4. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmian w opodatkowaniu piwa na obszarze byłego zaboru austriackiego⁴⁵³.
- [4a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmian w opodatkowaniu piwa na obszarze byłego zaboru austriackiego].
5. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmian opodatkowania piwa na obszarze b. zaboru rosyjskiego⁴⁵⁴.
- [5a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmian opodatkowania piwa na obszarze b. zaboru rosyjskiego].
6. Rozporządzenie Rady Ministrów o podwyższeniu i ujednostajnieniu akcyzy od zapalek⁴⁵⁵.
- [6a.] [Motywy rozporządzenia Rady Ministrów o podwyższeniu i ujednostajnieniu akcyzy od zapalek].
7. Ustawa o obowiązku zakładania i utrzymywania początkowych Kursów dla dorosłych i bibliotek powszechnych⁴⁵⁶.
8. Ustawa o obowiązku zakładania i utrzymywania początkowych Kursów dla dorosłych i bibliotek powszechnych⁴⁵⁷.
9. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o uchwalenie przez Radę Ministrów, aby do preliminarza budżetowego policji państwowej na rok budżetowy 1921/22 wnieść sumę w wysokości 65 890 000 marek na zakup dwóch kompletów bielizny dla 29 980 funkcjonariuszów policji]⁴⁵⁸.
10. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o uchwalenie przez Radę Ministrów, aby do preliminarza policji państwowej na rok budżetowy 1921/22 wnieść sumę 6 750 000 marek na wyjazdy służbowe zagranicę dla policji państwowej w celach nauki zawodowej]⁴⁵⁹.
11. Wniosek nagły Ministerium Spraw Zagranicznych [w sprawie mianowania na stanowisko przewodniczącego Komisji Reewakuacyjnej p. Antoniego Olszewskiego i na stanowisko przewodniczącego Komisji Rozrachunkowej p. Władysława Grabskiego].
12. [Przemówienie premiera Witosa w Sejmie].

⁴⁵³ Nie publikuje się.

⁴⁵⁴ Nie publikuje się.

⁴⁵⁵ Nie publikuje się.

⁴⁵⁶ Nie publikuje się.

⁴⁵⁷ Tak w dokumentacji, chociaż jest to powtórzenie informacji z punktu poprzedniego.

⁴⁵⁸ Nie publikuje się.

⁴⁵⁹ Nie publikuje się.

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie wykonania art. 3 Ustawy z dn. 3 XII–1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II-ej instancji (Województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerii w Wielkim Księstwie Krakowskim oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz.U. Nr 117, poz. 768)]

M O T Y W A

Art. 3 ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. Dz.U. Nr 117, poz. 768 mówi o:

- 1) przeprowadzeniu organizacji Województw,
- 2) oznaczeniu terminu uruchomienia.

W pierwszym przypadku chodzi o moment organizacyjny, mianowicie o ustalenie zasad, na podstawie których ma nastąpić zorganizowanie Urzędów Wojewódzkich, przekazanie im czynności dotychczasowej władzy administracyjnej II-ej instancji oraz likwidacja Namiestnictwa.

W drugim przypadku chodzi o moment prawny, mianowicie o oznaczenie terminu, w którym a) ustaje dotychczasowa działalność Namiestnictwa i Urząd Generalnego Delegata Rządu, b) wchodzi w zastosowanie nowe przepisy kompetencyjne, wynikające z ustawy z 2 sierpnia 1919 r. Dz.U. Nr 65, poz. 365, ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. Dz.U. Nr 117, poz. 768 i rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów z dnia 14 marca 1921 r. Dz.U. Nr ... poz. ..., a tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy sprzeczne z powyższymi.

[Uzasadnienie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie ustalenia tymczasowych opłat od patentów na wyrób trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych, oraz drożdży tudzież na sprzedaż trunków na obszarze b. zaboru rosyjskiego]

U Z A S A D N I E N I E

Na podstawie rosyjskiej ustawy akcyzowej art. 510 do 523 i dodatku do uwagi 1 do art. 112 (tom V zbioru praw rosyjskich z r. 1903 i dalszego ciągu z r. 1912) pobiera się opłaty patentowe zasadnicze, a częściowo i dodatkowe od sprzedaży trunków, a także od następujących przedsiębiorstw przemysłowych;

- 1) gorzelń i fabryk drożdżowo-gorzelnicznych
- 2) fabryk drożdży prasowanych
- 3) fabryk wódek owocowych i winogronowych

- 4) fabryk koniaku
- 5) browarów
- 6) miodosytni
- 7) fabryk wódek
- 8) rektyfikacji spirytusu i specjalnych oddziałów rektyfikacyjnych w fabrykach wódek
- 9) zakładów wyrabiających lakier, politur, perfumy i płyny do oświetlenia
- 10) fabryk win rodzynkowych

Wysokość powyższych patentów zależy od wielkości przedsiębiorstwa i miejscowości w której ono jest położone, i waha się w granicach od 10 rb. (21 mk. 60 f.) do 400 rb. (864 mk.) rocznej opłaty (w jednym tylko wypadku dochodzi do 600 rb. = 1296 Mk.)

Przeliczenie stawek, które podane są w rublach, na marki unormowane zostało dla b. okupacji niemieckiej rozporządzeniem Generał-Gubernatorstwa Warszawskiego z dn. 14 kwietnia 1917 r. Dz. Rozp[orządzeń] Nr 69 i oparte na relacji 1 rb. = 2 Mk. 16 fen., zaś dla b. okupacji austriackiej rozporządzeniem b. Zarządu wojskowego w Polsce z dn. 27 sierpnia 1918 r. Nr 53 Dz. Rozp[orządzeń] część XVI i oparta na relacji 1 rb. = 3 kor. 40 hal.

Rzucająca się w oczy nizkość powyższych opłat, ustanowionych na wiele lat przed wojną i dostosowanych do ówczesnych warunków walutowych i gospodarczych, stała się już obecnie anachronizmem, który należy usunąć przez 10-ciokrot[ne] powiększenie wszystkich poszczególnych stawek patentowych, tak zasadniczych jak i dodatkowych.

Jeszcze znaczniejsze podwyższenie tych opłat, niż się niniejszem projektuje, nie jest wskazane ze względu na to, że na mocy dekretu o skarbowości powiatowych Związków komunalnych z dn. 7 lutego 1919 r. Dz.Pr. Nr 14 z r. 1919 poz. 151 podlegają w mowie będące opłaty patentowe dodatkom na rzecz Związków komunalnych aż do wysokości 500% (z wyjątkiem przedsiębiorstw przemysłowych, które obciążone być mogą dodatkiem tylko do 100).

Rozporządzenie na charakter tymczasowy albowiem pełne uregulowanie wymiaru poboru patentów akcyzowych objęte jest ustawą spirytusową, której projekt jest gotowy i po przejściu przez czynniki kompetentne przedłożony zostanie Sejmowi. Ze względu na to, że uchwalenie tak obszernej i doniosłej ustawy wymagać będzie dłuższego okresu czasu, wypada dla zapobieżenia dalszym stratom Państwa wydać powołane na wstępie rozporządzenie.

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie ujednostajnienia opodatkowania drożdży prasowanych na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego]

Motywy

Wyrób drożdży prasowanych na obszarze b. Zaboru austriackiego odbywa się w gorzelniach drożdżowych.

Tytułem opłaty produkcyjnej pobiera się w myśl § 4 ustawy o opodatkowaniu wódki z dn. 20/6 1886 Dz.U.P. Nr 95 zmienionej ces[arskim] rozporządzeniem z dn. 17 lipca 1899 Dz.U.P. Nr 120 po 5 halerzy od stopnia hektolitrowego alkoholu, zgłoszonego do wyrobu przy produkcji drożdży. Pozatem obrót drożdży nie podlega w b. zaborze austriackim dalszym ograniczeniom. Drożdże przesyłane z b. zaboru austriackiego do rosyjskiego podlegają obanderolowaniu.

Na obszarze b. zaboru rosyjskiego wyrób drożdży opodatkowany jest w sposób następujący:

a) na obszarze b. okupacji austriackiej obowiązuje ros. ustawa akcyzowa z r. 1901 – uzupełniona rozporządzeniem Jenerał-Gubernatora w Lublinie z dn. 4 maja 1916 (Dz. Rozp[orządzeń] Nr 38 i z dn. 27 sierpnia 1918 Dz. Rozp[orządzeń] Nr 53). Opodatkowaniu podlegają jedynie drożdże prasowane – stawka podatkowa wynosi 96 hal.= 67,2 feniga od funta rosyjskiego tj. od 400 gramów;

b) na obszarze b. okupacji niemieckiej obowiązuje rozporządzenie Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego z dnia 3 października 1917 Nr 395 Dz. Rozp[orządzeń] Nr 92. – Podatkowi podlegają drożdże prasowane i płynne; stopa podatkowa wynosi 64 fenigi od 1 funta rosyjskiego tj. od 400 gr.

Opłatę akcyzową pobiera się przez oklejanie cegiełek (płytek) drożdżowych opaską podatkową jedno- wzgl[ędnie] ćwierćfuntową. Obrót drożdży prasowanych nie oklejonych opaskami podatkowymi jest wzbroniony.

W r. 1914 opłata akcyzowa od 1 funta drożdży wynosiła na obszarze b. zaboru rosyjskiego 32 kopiejki (= 64 fenigi), a cena sprzedażna funta drożdży – 2 marki, obciążenie zatem funta drożdży podatkiem odpowiadało 32% ceny sprzedażnej. Przy dzisiejszej cenie 50–60 mk. za funt – podatek 64 fenigi wynosi zaledwie 1–2% ceny sprzedażnej.

Proponowane podniesienie podatku na 20 mk. od kg, czyli 8 mk. od funta ros. nie jest wygórowane, gdyż wynosi zaledwie 16% ceny sprzedażnej, a więc połowę przedwojennego stosunku między cenę sprzedażną a obciążeniem podatkowym.

Wyznaczone stawki opodatkowania nie mogą być uznane za wygórowane i nie obciążą zbyt mocno konsumentów.

Przy wypieku chleba w piekarniach zużywa się na 1000 kg mąki żytniej 3 kg, a na 1000 kg mąki pszennej 5 kg drożdży prasowanych, przy wypieku zaś

chleba sposobem domowym zużycie drożdży jest minimalne, wobec używania do rozczyniania chleba zakwasu.

Przy piekarskim chlebie kilogramowym wynosić będzie koszt 3 gramów drożdży 36 fenigów, a opodatkowanie drożdży użytych do wypieku 1 kg chleba 6 fenigów.

W r. 1920 otrzymano w Małopolsce tytułem podatku od drożdży 20 415 mk. 53 fen. przy wyrobie 137 820 kg drożdży, a w b. zaborze rosyjskim 2 370 699 mk. 44 fen. przy wyrobie 3 996 587 funtów ros.

W razie przyjęcia proponowanych stawek podatkowych otrzyma się z tego tytułu w Małopolsce przy przeciętnej produkcji 137 820 kg drożdży kwotę 2 756 400 Mk.

a w b. zaborze rosyjskim przy przeciętnym wyrobie 2 996 587 funtów ros. czyli 1 598 634 kg drożdży kwotę 31 972 680 Mk.

Zarys rozporządzenia reguluje również przywóz drożdży z zagranicy oraz z b. zaboru niemieckiego, gdyż na tym obszarze wyrób drożdży jako taki podlega opodatkowaniu, zachodzi przeto konieczność obłożenia dodatkową opłatą drożdży przywożonych z tego obszaru – aż do czasu zaprowadzenia na nim opodatkowania drożdży w wymiarze przewidzianym w tem rozporządzeniu.

Opodatkowane tylko na terenie b. okupacji niemieckiej drożdże płynne projektuje się zwolnić od opłaty zgodnie z postanowieniami ros. ustawy akcyzowej, albowiem znikome wytwarzanie i zużytkowanie tych drożdży, nie mających dostatecznej wartości handlowej, nie tylko nie rokuje poważniejszego dochodu skarbowego, ale jako nie uchwytny dla kontroli może raczej przynieść uszczerbek ze względu na potrzebę wzmożonych kosztów nadzoru.

Rozporządzenie to jest tylko tymczasowe. Opracowanie projektu ustawy zaprowadzającej jednolite opodatkowanie drożdży w całym Państwie będzie wkrótce ukończone. Po uzgodnieniu zarys ustawy przedłożony będzie Sejmowi w czasie właściwym.

°Alegat [4a]°

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmian w opodatkowaniu piwa na obszarze byłego zaboru austriackiego]

MOTYWY

Opodatkowanie piwa na obszarze b. zaboru austriackiego opierać się ma i nadal na austriackich przepisach, a mianowicie na postanowieniach cz[ęści] I ces[arskiego]. rozporządzenia z dnia 17 lipca 1899 Dz.U.P. Nr 120 i na rozporzą-

dzeniu wykonawczem do tego rozporządzenia z dnia 21 lipca 1899 (40/378/MS) Dz.U.P. Nr 129, które to rozporządzenia zmienione zostały częściowo rozporządzeniem ces[arskim] z dnia 27 sierpnia 1916 Dz.U.P. Nr 270 i rozporządzeniem wykonawczem Ministerstwa Skarbu do tego ces[arskiego] rozporządzenia z dnia 28 sierpnia 1916 Dz.U.P. Nr 271.

Według wspomnianych przepisów brzeczka piwna, to jest wszelaki płyn zawierający cukier, z którego za pomocą fermentacji można wyrobić piwo, do którego jednak nie dodano jeszcze odczynnika fermentacyjnego, podlega przy wyrobie podatkowi od piwa w wymiarze 1 x 10 h. za każdy hektolitr i za każdy stopień ekstraktu według studzielnego cukromierza (stopień hektolitrowy ekstraktu). Obciążenie podatkiem spożywczym jednego hektolitra piwa wyrobionego z brzeczki zawierającej 4° sacharometryczne (gdyż takie piwa obecnie wyrabia się zwyczajnie) wynosi przy tej stopie podatkowej 3 Mk. 08 fen., a jednego litra 3 fenigi czyli zaledwie 0,4–0,9% ceny sprzedaży.

Opłata ta pobiera się w pełnym wymiarze dopiero przy wytwórczości, przekraczającej w jednym rocznym okresie (kampanii) 70 000 st.hl.⁴⁶⁰ ekstraktu, a przy wytwórczości niższej przyznaje ustawa zniżkę (20% do 5%) stosownie do ilości wyrobionych w przeciągu jednej kampanii stopni hektolitrowych ekstraktu (10 000 do 70 000), zatem browary z mniejszą wytwórczością opłacają podatek w niższym wymiarze.

Oprócz podatku państwowego na obszarze b. zaboru austriackiego obciążają nadto piwo opłaty krajowe, gminne, a w miastach zamkniętych (Lwów, Kraków) podatek liniowy, spożywczy i dodatek Państwowy.

Obecna wysokość państwowego podatku od piwa (od 61,6 fen. do 77 fen. od 1 stopnia hektolitrowego ekstraktu) nie stoi obecnie w żadnym stosunku do ceny sprzedaży piwa na wymienionym obszarze.

Cena ta wzrasta z miesiąca na miesiąc wskutek podrożenia surowców i robocizny.

Wedle danych zebranych we Lwowie cena piwa krajowego o niskiej stopniowości 4%, gdyż takie tylko piwo można brać pod uwagę ze względu, że na omawianym obszarze od r. 1917 dozwolony jest wyrób brzeczki piwnej nieprzekraczającej 6,5 stopni sacharometrycznych ekstraktu za 1 hektolitr wynosi obecnie około 2000 do 2500 mk. pol.

Przed wojną jeden litr piwa średniego kosztujący w r. 1914 30 h. obciążony był podatkiem 3 h. czyli obciążenie podatkiem wynosiło 10% ceny sprzedaży. Przy dzisiejszej cenie sprzedaży 20 mk. za litr obciążenie piwa proponuje się na 2 mk. (10% ceny sprzedaży), a 100 litrów piwa na 200 mk. Ponieważ 100 litrów piwa zawiera przeciętnie 4 stopnie sacharometryczne ekstraktu zatem 1 stopień sacharometryczny obciąża się 50 markami.

⁴⁶⁰ Stągwie hektolitrowe.

Przez przyjęcie tej stawki podatkowej zrówna się obciążenie podatkowe piwa i w b. zaborze austriackim i rosyjskim – jakkolwiek sposobu pobierania podatku na razie się nie zmienia.

Rozporządzenie to ma być tymczasowe, albowiem opracowanie dla całej Rzeczypospolitej jednolitej nowej ustawy browarnianej, opartej na innych niż dotychczas bardziej celowych podatkach jest już na wykończeniu i zarys jej po ostatecznym ustalaniu zostanie przedłożony we właściwym czasie.

ćAlegat [5a]ć

[Motywy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zmian opodatkowania piwa na obszarze b. Zaboru rosyjskiego]

MOTYWY

Na obszarze b. zaboru rosyjskiego obowiązują obecnie dwie ustawy o opodatkowaniu słodu, przerabianego na piwo, a mianowicie:

a. na terenie byłej okupacji niemieckiej obowiązuje ustawa Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego z dnia 20 października 1916 r. Nr 166 Dz.Pr. Nr 50 i nieuchylone powyższą ustawą przepisy rosyjskiej ustawy akcyzowej,

b. na obszarze b. okupacji austriackiej obowiązuje rosyjska ustawa akcyzowa (tom V zbioru praw rosyjskich z r. 1903 i dalszego ciągu z r. 1912), uzupełniona co do wysokości stawki akcyzowej w walucie koronowej § 14 art. II rozporządzenia Jenerał-Gubernatorstwa w Lublinie z dnia 2 sierpnia 1918 r. Dz. Rozp[orządzeń] Nr 53. Na mocy ustaw powyższych pobiera się na obszarze b. okupacji niemieckiej opłatę od słodu, przerabianego na piwo w wysokości Mk. 12 od 1 puda słodu, w browarach zaś przerabiających rocznie nie więcej niż 2000 pudów słodu Mk. 8 od 1 puda słodu; na terenie b. okupacji austriackiej stosownie do powyższego rozmiaru produkcji Mk. 14 względnie k. 11 20 fen. od 1 puda słodu. Opłatę pobiera się na obszarze b. okupacji niemieckiej miesięcznie z dołu, na terenie b. okupacji austriackiej z góry, przy wnoszeniu deklaracji na wyrób piwa.

Ustanowione jeszcze w r. 1916 stawki opłat od słodu nie stoją obecnie w żadnym stosunku do ceny piwa, która wynosi dla jasnego około 2000 marek za 1 hl. i dla piwa ciemnego około 26 000 marek za 1 hl. Obecnie wytwarza się piwo przeciętnie z brzezki o zawartości 4° 8 ekstraktu, a z 1 puda słodu otrzymuje się 240 litrów piwa.

Wedle dotychczasowej stopy podatkowej (Mk. 12 – za pud słodu) wynosił podatek spożywczy od 1 litra piwa 5 fenigów, co odpowiada 0,25% ceny sprzedażnej piwa. W r. 1914 przy stopie podatkowej 2 ruble od puda słodu i przeciętnej cenie 1 litra piwa ośmiostopniowego 20 kopiejek wynosi obciążenie

podatkowe 1 litra piwa 2 kopiejek, czyli 10% ceny sprzedażnej. W razie zaprowadzenia proponowanej stopy podatkowej mk. 480 od puda słoðu wynosiłyby podatek spożywczy od litra piwa 2 mk., czyli około 10% ceny sprzedażnej piwa (stosunek przedwojenny).

Upadku spożycia piwa w kraju z powodu zamierzonego podwyższenia stawki podatkowej, która obciąży litr piwa opłatą akcyzową w wysokości 2 mk., nie należy się spodziewać, zwłaszcza, że wskutek braku niezbędnych surowców (jęczmienia) przeznaczonych przez Państwo dla celów bezpośrednio spożywczych, piwo, jako napój rzeźwiący i względnie pożywny, a obecnie z małą stosunkowo bardzo zawartością alkoholu, wyrabia się w ilości wystarczającej na zaspokojenie miejscowego zapotrzebowania.

Uwzględnić jednak należy, że już w r. 1919 przerobiono w 105 browarach 256 274 pud[y] słoðu jęczmiennego, 1299 pud[ów] perzu i 16 pud[ów] cukru a przytem otrzymano piwa 1 439 287 wiad[er] czyli 545 106 hl. i opłat od słoðu względnie od piwa 2 316 159 marek i 1 057 536 koron, po przeliczeniu zaś koron na marki w stosunku 70 fen. na koronę, pobrano ogólnie 3 056 490 marek. Gdyby więc nawet nie podniosła się wytwórczość browarów, dochód Skarbu z omawianego tytułu przy zaprojektowanych stawkach wynieść powinien około 120 milionów marek.

Ze względu na konieczność ujednostajnienia sposobu płacenia akcyzy w obu okupacjach i na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego projektuje się ustanowienie płatności akcyzy z góry, przy wnoszeniu deklaracji na wyrób piwa.

Zarys projektu przewiduje w art. 7 obciążenie dodatkową opłatą akcyzową piwa, opodatkowanego już w miejscu wyrobu i sprowadzonego następnie do dawnego b. zaboru rosyjskiego z Wielkopolski, w której podatek od hektolitra piwa wynosi 12,50 Mk. Postanowienie to ma na celu z jednej strony powiększenie dochodu Skarbu, z drugiej zaś strony ochronę miejscowego przemysłu browarnianego przed współzawodnictwem piwa, wyrobionego na obszarach, gdzie cena surowców i obciążenie podatkowe jest o wiele niższe niż w b. zaborze rosyjskim. W ten sposób można będzie zapobiec niezdrowym obrotom handlowym i nadwyżkę zysków ^aprzywózczy^a przeleje się do Kasy Państwowej.

Nadto do zarysu rozporządzenia wprowadzono stosowane już w b. zaborze austriackim pierwiastki, z jednej strony dodatkowego opodatkowania zapasów piwa i z drugiej uregulowania stosunków pomiędzy sprzedawcami i odbiorcą piwa, z powodu podwyższenia opodatkowania.

Rozporządzenie to ma być tymczasowe tylko, albowiem opracowanie dla całej Rzeczypospolitej jednolitej nowej ustawy browarnianej, opartej na innych niż dotychczas bardziej celowych podstawach, jest już na wykończeniu i zarys jej po ostatecznym ustaleniu zostanie przedłożony we właściwym czasie.

[Motywy ustawy o podwyższeniu i ujednostajnieniu akcyzy od zapalek]

MOTYWY do USTAWY

o podwyższeniu i ujednostajnieniu akcyzy od zapalek.

Akcyzę od zapalek pobiera się dotychczas w poszczególnych dzielnicach Państwa na podstawie ustaw i rozporządzeń, przejętych bądź po rządach zaborczych, bądź też okupacyjnych, a mianowicie:

- I. na obszarze b. zaboru austriackiego obowiązuje rozporządzenie cesarskie z dnia 29 sierpnia 1916, Dz.U.P. Nr 278.
- II. na obszarze b. zaboru pruskiego obowiązuje ustawa niemiecka z dnia 15 lipca 1909, Dz.U.P. str. 814.
- III. na obszarze b. okupacji niemieckiej obowiązuje rozporządzenie b. Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego z dnia 5 lipca 1916, L. 111, Dz. Rozp[orządzeń] Nr 38.
- IV. na obszarze b. okupacji austriackiej obowiązuje rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z dnia 20 października 1916, zmienione częściowo §-em 13 rozporządzenia z dnia 27 sierpnia 1918 r., Dz. Rozp[orządzeń] b. Zarządu Wojsk[owego] w Polsce Nr 72 ex 1916 i 53 ex 1918.
- V. na obszarze tzw. Ziem Wschodnich przyłączonych do Polski na mocy Ryskiego Traktatu pokojowego obowiązuje rozporządzenie b. Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich z dnia 23 kwietnia 1920, Dziennik Urzęd[owy] tego Zarządu Nr 32 poz. 802, względnie rozporządzenie b. Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dnia 19 czerwca 1920, Dziennik Urzęd[owy] tegoż Zarządu Nr 14 poz. 186.

Wskutek tego pobiera się obecnie tę akcyzę w różnych dzielnicach Państwa wedle różnych stóp podatkowych i tak:

- do I). W b. zaborze austriackim wymienione powyż[ej] rozporządzenie cesarskie stosuje podział zapalek na świeczkowe, siarkowe i inne i ustanawia akcyzę:
- 1) od zapalek świeczkowych:
 - a) od pudełeczek do zawartości 60 sztuk po 10 halerzy (7 fen.).
 - b) od pudełeczek z większą zawartością po 10 hal. od każdych 60 sztuk lub reszty, ilości tej niedosięgającej.
 - 2) od zapalek siarkowych:
 - a) od pudełeczek o zawartości do 90 sztuk po 2 hal. (14 fen.),
 - b) od pudełeczek z większą zawartością po 2 hal. od każdych 90 sztuk lub reszty, ilości tej niedosięgającej.
 - 3) od wszelkich innych zapalek:
 - a) od pudełeczek o zawartości do 60 sztuk po 2 hal.,

- b) od pudełeczek z większą zawartością po 2 hal. od każdych 60 sztuk lub reszty, ilości tej niedosięgającej.

Rozporządzenie to postanawia, że akcyzie podlegają tak zapalki patyczkowe, jak również słomkowe, wiórowe, papierowe itp. oraz zastrzega, że zapalki umożliwiające więcej zapaleń podlegają akcyzie według ilości możliwych zapaleń, a nadto ustanawia rozporządzenie to oprócz podatku od zapalek także podatek od zapalniczek a to:

- a) od zapalniczek kieszonkowych o wadze nie większej, niż 25 gramów – w wysokości 60 hal. od jednej sztuki,
- b) od zapalniczek kieszonkowych cięższych – w wysokości 1 korony od sztuki,
- c) od zapalniczek stołowych i ściennych – w wysokości 3 korony od sztuki.

do II) W b. zaborze pruskim stosuje wymieniona ustawa niemiecka podział zapalek na świeczkowe i zwykłe (nie wspominając nic o siarkowych) i ustanawia akcyzę:

- 1) od zapalek świeczkowych:
 - a) od pudełeczek o zawartości aż do 20 sztuk po 5 fenigów,
 - b) od pudełeczek z większą zawartością po 5 fen. za każdych 20 sztuk lub resztę, ilości tej niedosięgającej.
- 2) od wszelkich innych zapalek:
 - a) od pudełeczek o zawartości mniejszej, niż 30 sztuk po 1 fen.
 - b) od pudełeczek o zawartości od 30 do 60 sztuk po 1 1/2 fen.
 - c) od pudełeczek o zawartości ponad 60 sztuk po 1 1/2 fen. od każdych 60 sztuk lub reszty, ilości tej niedosięgającej.

Ustawa ta zaznacza (podobnie jak austriackie rozporządzenie carskie), że akcyzie podlegają tak zapalki patyczkowe jak również słomkowe, wiórowe, papierowe itp., a natomiast nie zawiera ta ustawa zastrzeżenia, że zapalki, umożliwiające więcej zapaleń, podlegają akcyzie wedle ilości możliwych zapaleń.

do III) W b. okupacji niemieckiej wynosi ta akcyza:

- a) od pudełeczek zawierających mniej niż 30 sztuk po 1 fen.
- b) od pudełeczek zawierających od 30 do 70 sztuk po 2 fen.
- c) od pudełeczek zawierających więcej niż 70 sztuk po 2 fen. od każdych 70 sztuk lub reszty, ilości tej niedosięgającej.

Rozporządzenie okupacyjne niemieckie mówi ogólnie o zapalkach, nie odróżniając ani tego, czy są to zapalki świeczkowe, siarkowe lub inne, ani tego, czy są to zapalki patyczkowe lub inne, ani wreszcie tego, czy zapalka umożliwia tylko jedno zapalenie, czy też więcej zapaleń.

do IV) W b. okupacji austriackiej wynosi akcyza:

- a) od pudełeczek aż do zawartości 75 sztuk po 4 hal. (2,8 fen.)
- b) od pudełeczek z większą zawartością po 4 hal. za każdych 75 sztuk lub reszty, ilości tej niedosięgającej.

Rozporządzenie okupacyjne austriackie nie uwzględnia więc osobno pudełeczek o zawartości do 30 sztuk a mówi, podobnie jak rozporządzenie niemieckie, ogólnie o zapalniczkach bez dalszego ich rozgatunkowania.

do V) Na obszarze Ziemi Zachodnich wynosi ta akcyza bez względu na rodzaj zapalniczek:

- a) od paczek, zawierających do 75 sztuk – 10 fen.
- b) od paczek, zawierających od 75 do 150 sztuk – 20 fen.
- c) od paczek, zawierających od 150 do 225 sztuk – 30 fen.
- d) od paczek, zawierających od 225 do 300 sztuk – 40 fen.

Także sposób wybierania tej akcyzy nie jest w poszczególnych dzielnicach ten sam i tak: obydwie rozporządzenia okupacyjne tj. austriackie i niemieckie utrzymały w mocy rosyjski system wybierania tej akcyzy przez wykupno banderol (opasek) podatkowych i naklejanie tychże na pojedynczych pudełeczkach. System ten obowiązuje również na Ziemiach Wschodnich, przyłączonych do Polskich na mocy Ryskiego Traktatu pokojowego. Natomiast obowiązująca w b. zaborze pruskim ustawa niemiecka stosuje system bezpośredniego wpłacania tej akcyzy i ten sam system stosuje również austriackie rozporządzenie cesarskie (§ 6), jednak tylko do zapłaty wyrobionych w kraju, zaś do zapalniczek, sprowadzanych z zagranicy, stosuje rozporządzenie to system naklejania na pudełeczka opasek podatkowych (system mieszany).

Projektowane rozporządzenie, odkładając ostateczne skodyfikowanie przepisów o poborze tej akcyzy na czas późniejszy, wprowadza na razie tak akcyzy od zapalniczek, jak również akcyzy od zapalniczek (tej ostatniej w b. zaborze austriackim) oraz wprowadza dla całego Państwa jedynie system poboru akcyzy od zapalniczek przez naklejanie opasek podatkowych. Projektowana stopa 1 marki od pudełeczka zapalniczek odpowiada przeciętnie jednej trzeciej części obecnej detalicznej ceny pudełeczka zapalniczek o zawartości nie większej jak 60 sztuk, gdyż pudełeczko takie kosztuje w jednych dzielnicach może cokolwiek mniej niż 3 marki, a w innych znów więcej niż 3 marki (na Ziemiach Wschodnich nawet znacznie więcej niż 3 marki). Jeżeli się przytem zważy, jaką była dawniejsza cena pudełeczka zapalniczek i ile wynosiła wtedy akcyza np. w b. zaborze rosyjskim przy cenie jedna kopiejka na pudełeczko o zawartości do 75 sztuk zapalniczek wynosiła akcyza pół kopiejki a w b. zaborze austriackim przy cenie pudełeczka 4 hal. – akcyza 2 halerze, to nie ulega najmniejszej wątpliwości, że projektowana stopa 1 marki od pudełeczka odpowiada granicy, oznaczonej w art. 2 L. 4 ustawy ramowej z dnia ... maja 1921, Dz.U. Nr ... poz. ...

Co się tyczy efektu finansowego projektowanego podwyższenia tej akcyzy, to sprawa przedstawia się następująco:

Wpływy z tej akcyzy wynosiły w roku ubiegłym (1920) w samem tylko b. Królestwie Polskiem około 7 1/2 milionów marek. Wobec tego zaś, że proponowana stopa 1 marki od pudełeczka oznacza dla b. Królestwa Polskiego 50-krotne podwyższenie tej akcyzy, wyniesie roczny dochód z tej akcyzy w samem tylko

Królestwie 375 milionów marek rocznie. Ponieważ ludność b. Królestwa Polskiego wynosi zwyż 12 milionów, zatem przyjąwszy, że Polska po ustaleniu jej granic będzie miała około 30 milionów mieszkańców, dochodzi się do wniosku, że przy stopie 1 marka od pudełeczka przyniesie ta akcyza w całym Państwie 2 i pół raza tyle tj. 937 1/2 milionów marek rocznie.

Dochód z akcyzy od zapalniczek (w b. zaborze austriackim) wyniesie około 30 milionów rocznie.

°Alegat 11°

Wniosek nagły Ministerium Spraw Zagranicznych [w sprawie mianowania na stanowisko przewodniczącego Komisji Reewakuacyjnej p. Antoniego Olszewskiego i na stanowisko przewodniczącego Komisji Rozrachunkowej p. Władysława Grabskiego]

Warszawa, dn. 10 maja 1921 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
No. 2I.II/D/V

WNIOSEK NAGŁY

Wniosek Ministerium Spraw Zagranicznych
na RADĘ MINISTRÓW

Powołując się na uchwałę Komisji międzyministerialnej dla Spraw Wykonania Traktatu Ryskiego z dnia 9 bm. mam zaszczyt prosić aby Rada Ministrów uchwalić raczyła:

1. Na stanowisko przewodniczącego Komisji Reewakuacyjnej przewidzianej przez art. XV Traktatu Ryskiego mianuje się p. ANTONIEGO OLSZEWSKIEGO powierzając mu jednocześnie przewodnictwo w Specjalnej Komisji Mieszanej przewidzianej przez p. 15 art. XI tegoż traktatu.
2. Na stanowisko przewodniczącego Komisji Rozrachunkowej przewidzianej w art. XVIII Traktatu Ryskiego mianuje się p. WŁADYSŁAWA GRABSKIEGO.

w.z. Minister Spraw Zagranicznych
/-/ Dąbski

[Przemówienie premiera Witosa w Sejmie]⁴⁶¹

WYSOKI SEJMIE!

Od czasu mojego ostatniego przemówienia w tej Wysokiej Izbie, które miało miejsce w dniu 10 bm., a dotyczyło sprawy górnośląskiej, na arenie politycznej zaszły wypadki, które – zdaniem Rządu – wymagają tak odpowiedniego oświetlenia, jak też i zajęcia stanowiska.

W dniu 13 maja br. w angielskiej izbie gmin prezydent ministrów Lloyd George wygłosił, znane już zapewne Panom, przemówienie poświęcone sprawie Górnego Śląska, które boleśnie dotknęło społeczeństwo polskie i musiało wywołać u niego głęboki niepokój i oburzenie.

W mowie swojej premier angielski zaprzeczył polskości Górnego Śląska, uważając od wieków tam zamieszkałą ludność polską za napływową, a ludność niemiecką za ludność tubylczą; zarzucił Polsce dążność do złamania Wersalskiego Traktatu, a w dalszym ciągu swego przemówienia w sposób niepraktykowany już pomiędzy państwami i rządami przypomina Polsce, że wolność dały jej Włochy, Anglia i Francja za cenę krwi swoich żołnierzy, gdy natomiast Polacy walczyli w armiach swoich wrogów przeciw własnemu interesowi.

Odruch ludu górnośląskiego kwalifikuje jako zdradziecki napad na bezbronych i spokojnych Niemców. „(Głosy: Hańba)”

Wreszcie w sposób niedwuznaczny daje do zrozumienia, że nie miałby nic przeciw wkroczeniu Niemców na Górny Śląsk dla zrobienia porządku.

Rząd uważa więc za swój obowiązek zabrać głos, ażeby poinformować nie tylko Wysoki Sejm i własne społeczeństwo o zaszłych wypadkach, lecz także i opinię zagraniczną, która aż nazbyt łatwo i często grzeszy nieznajomością naszych praw i stosunków przy równoczesnej tendencji do wypowiedania kategorycznych sądów o nich. „(Głosy: Bardzo słusznie)”

Polemizować z wywodami odmawiającymi Polsce historycznych praw do Górnego Śląska w tej Wysokiej Izbie byłoby rzeczą zbyteczną. Przypomnę tylko, komu należy, że nie minęło jeszcze 200 lat, gdy przodek b. cesarza niemieckiego Wilhelma II, król pruski Fryderyk Wielki, twórca rozbioru Polski, zdobył przemocą Śląsk na Austrii, która go otrzymała drogą sukcesji od Czech, jako krainę polską.

Lecz nie na przedawnionych – zdaniem Szanownego p. Lloyd George’a tytułach historycznych opiera Polska swe prawa do ziemi śląskiej. Żywa siła osiadłego od wieków ludu polskiego, jego prawo samostanowienia o swym losie przyjęte,

⁴⁶¹ Premier wygłosił to przemówienie 18 maja 1921 r.

jako naczelną zasadą przez twórców Traktatu Wersalskiego, jest kardynalnym naszym prawem. ^c(Tak jest!)^c

Muszę jednak kategorycznie stwierdzić, że tu w błędzie jest premier angielski, uważając, że lud ten, który wypowiedział się za przyłączeniem się do Polski, to ludność napływowa, która przybyła tam z zewnątrz do pracy w kopalniach lub innej, w czasach stosunkowo niedawnych. Błąd ten jest tem mniej zrozumiałym, że nie jest on oparty nawet na informacji najzawziętszych przeciwników naszych.

Nigdy w żadnym dziele, ani piśmie, nawet niemieckim, nie pojawiło się twierdzenie, by ludność polska Śląska Górnego, ludność, która mimo tylowiekowego oderwania od macierzy, nie wyrzekła się swego języka i miłości dla Polski, była przybyszem-intruzem na tej ziemi. Słuszniejszym byłby ten zarzut, gdyby go skierowano przeciw urzędniczym mieszkańcom Berlina czy Hamburga, którzy w charakterze emigrantów ze Śląska powołani byli do oddania głosu w sprawie jego losu.

Wystarczyłoby było, gdyby Lloyd George przed wygłoszeniem swej mowy zajrzał był przynajmniej do „Encyklopedii Britannica”⁴⁶², która niewątpliwie znajduje się na jego półkach i byłby tam w jej wydaniu z r. 1911 w tomie 25 na stronie 90 w drugiej kolumnie znalazł w artykule o Śląsku ustęp następujący:

„Na wschód od Odry Polacy w ilości ponad jeden milion tworzą główną masę ludności”.

Każdy podręcznik historyczny objaśniłby p. Lloyd George’a, że od czasu Fryderyka Wielkiego do dzisiejszych czasów rządy pruskie nie szczędziły żadnych wysiłków ażeby drogą kolonizacji i prześladowania polskość – polskość tej ziemi zniszczyć, co się nie udało tylko dzięki zdumiewającemu przywiązaniu Górnoślązaków do macierzy. ^c(Cześć im! Rzęsiste oklaski)^c

Powołam się dalej na dzieło wrogię Polakom niemieckiego uczonego Partsha, profesora zwyczajnego uniwersytetu wrocławskiego. Zawiera ono mapę, wykazującą w sposób dobitny skutki działalności germanizacyjnej rządu pruskiego na Śląsku. Z mapy tej widać usuwanie tubylczego, zasiedziałego od wieków niepaństwowych żywiołu polskiego przez Niemców. Książka ta znajduje się niechybnie w Londynie i jest dostępna z pewnością dla każdego.

Pozwolę sobie przypomnieć Wysokiej Izbie opinii, którą reprezentanci Wielkich Mocarstw, a między nimi i szanowny p. Lloyd George dnia 16 czerwca 1919 r., a więc w chwili, gdy zmieniono już pierwotną decyzję, przyznajając Polsce Śląsk Górny bez plebiscytu⁴⁶³, przedstawili jako odpowiedź na argumenta Niemców. W ustępie dotyczącym Śląska Górnego zaznaczają sprzymierzeni, co następuje: ^c(Słuchajcie! Słuchajcie!)^c

⁴⁶² Mowa zapewne o wydaniu 11. z lat 1910–1911 (w 29 tomach).

⁴⁶³ Powołana uchwałą Rady Najwyższej Komisja do Spraw Polskich pod przewodnictwem francuskiego dyplomaty Jules’a Cambona w swojej rezolucji końcowej wnioskuje o przydzielenie tych terytoriów Polsce drogą zwyczajnej cesji (bez plebiscytu).

„Można twierdzić, że Polska nie ma z punktu widzenia jurydycznego prawa do odstąpienia jej Śląska Górnego, ale należy u r o c z y ś c i e stwierdzić, że nie jest prawdą, jakoby Polska nie miała praw, których dochodzić można w myśl zasad prezydenta Wilsona. Wszystkie dzieła specjalnie niemieckie, wszystkie podręczniki szkolne pouczają dzieci niemieckie o tem, że mieszkańcy Śląska Górnego są Polakami z pochodzenia i języka. Państwa sprzymierzone i stowarzyszone byłyby zupełnie pogwałciły zasady, które nawet rząd niemiecki uznaje, gdyby nie były się liczyć z prawami Polski do tego kraju”.

Taka była opinia państw sprzymierzonych, a więc i Anglii o Górnym Śląsku w r. 1919.

Stanowisko zajęte w ostatniem przemówieniu p. Lloyd George'a stoi w jaskrawej sprzeczności z tem oświadczeniem.

Polskość zaś tej ziemi stwierdzają ponad wszelką wątpliwość spisy dokonane przez zawsze stronne władze niemieckie, które wykazują, że w r. 1910 znajdowało się na całym Górnym Śląsku 1 285 000 Polaków, a 889 000 Niemców; spis dokonany w roku 1911 daje dla Polaków cyfry jeszcze korzystniejsze, bo wykazuje liczbę Polaków na 1 548 000, a Niemców na 558 000 dusz.

To chyba cyfry dostatecznie wymowne.

Prawa swe do Górnego Śląska opieramy na Traktacie Wersalskim, tym Traktacie, któryśmy podpisali wraz z innymi państwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi, a które Wysoka Izba ratyfikowała.

Opieramy się na wynikach plebiscytu wprowadzonego przez ten Traktat i jedyna rzecz, której się domagamy, jest sprawiedliwa ocena wyników tego plebiscytu stosownie do istotnej treści i ducha Traktatu. Nie myślę, by było niezgodnym z tym Traktatem, który z góry przewiduje podział Śląska Górnego między Polskę a Niemcy i postanawia, że wyniki plebiscytu ocenione być mają wedle większości głosów w każdej gminie, – gdy uważamy – i my i ludność polska tego kraju, – że ma prawo do złączenia się z Polską ta część Śląska Górnego granicząca z Polską, w której większość głosów padła za Polską i w której 610 gmin oświadczyło się za Polską, a 194 za Niemcami. To już nie stosunek 6 : 4, o którym mówi p. Lloyd George – lecz stosunek inny, korzystny właśnie dla Polski, bo przeszło 3 : 1.

I myli się Szanowny p. Lloyd George, czyniąc zarzut ludności tej części Śląska Górnego, że podstępnie stworzyć chciała fakt dokonany; ludność ta porwała się do czynu rozpachy wtedy, gdy dowiedziała się, że jej woli nie uszanowano, że chciano jej na nowo narzucić jarzmo niemieckiego panowania, że ^hwszystko stracone i ^hto sprowadziło ją na drogę rozpachliwego czynu. ^c(Głosy: Niech żyje G[órny] Śląsk! Niech żyją powstańcy!)

Przed ośmiu dniami z tego samego miejsca miałem zaszczyt przedstawić stanowisko rządu w tej sprawie i stwierdzić, że przeciwny on jest dochodzeniu przez lud Górnośląski praw swych drogą orężną, że rząd polski stara się wszelkimi

sposobami wpłynąć na lud ten uspakajająco, by zaprzestał walki orężnej i że wydał zarządzenia usuwające wszelką możliwość współdziałania z tym ruchem. Z drugiej strony rząd polski użył wszelkich środków, by skłonić czynniki stojące na czele ruchu powstańczego do jego likwidacji. Z natury rzeczy pozostała rządowi tylko droga perswazji i nakazu moralnego, gdyż nie ma możliwości bezpośredniej ingerencji na terytorium, które jeszcze do państwa polskiego przecież nie należy. Rezultaty są już widoczne, gdyż strajk generalny przerwano, prawie wszyscy robotnicy wrócili do pracy, oddziały powstańcze dostały rozkaz ^ood swych władz^c cofnięcia się celem uniknięcia starć z oddziałami niemieckimi, a w niektórych powiatach wedle otrzymanych wiadomości rozpoczęła się już pełna pacyfikacja.

Były wszelkie dane, że uda się w krótkim czasie przeprowadzić zupełną likwidację tego ruchu jeśli tylko była usunięta obawa powstańców ataku ze strony Niemców gromadzących się nad Odrą.

Mowa p. Lloyd George'a do uspokojenia się nie przyczyniła, owszem wzmożyła obawę napadu niemieckiego i skomplikowała położenie ^oi utrudniła stanowisko Rządu Polskiego^c.

Rząd polski zwrócił się również z gorącym apelem do Rządów państw sprzymierzonych, by w jak najkrótszym czasie powzięta została ostateczna decyzja o losach Śląska Górnego w duchu Traktatu Wersalskiego i zgodnie z wynikiem plebiscytu.

Czyżby odpowiedzią na nasz apel miałyby być mowa p. Lloyd George'a?

Temsamem upada zarzut, iż rząd polski, zrzucając z siebie odpowiedzialność, nieoficjalnie wspomaga ten ruch. Nie można się dziwić, iż społeczeństwo polskie nie patrzy obojętnie na braci swych za linią graniczną niosących swe życie w ofierze dla złączenia się z Polską; nie można się dziwić, iż manifestuje swoje współczucie i braterstwo z nimi. Czyż jest rząd, od któregooby można wymagać, a gdyby się wymagało, który byłby w stanie tego rodzaju objawy powściągnąć.

Wszelkie natomiast usiłowania niesienia czynnej pomocy powstańcom czy to w materiale ludzkim, czy w uzbrojeniu, rząd sparaliżował zarządzeniami poczynionymi na granicy. ^o(Głosy na ławach Wyzwolenia: To źle! Głos: Za twoje myto jeszcze cię obito)^c

Nie mogę nie podnieść, iż zachowanie tego stanowiska jest utrudniane przez to, że społeczeństwo polskie wie, iż oddziały niemieckie na Górnym Śląsku od samego początku akcji plebiscytowej znajdują pewną, jawną i niczem nieskrępowaną pomoc w Rzeszy niemieckiej. W miastach Rzeszy odbywa się jawny werbunek do niemieckich oddziałów górnośląskich, jawnie i z całą pompą odbywa się ich masowa wysyłka, publicznie w dziennikach zapowiadana wysyłka regularnych oddziałów Reichswehry, które rzeczywiście pojawiły się na Górnym Śląsku, w wielkich ilościach transportuje się broń i amunicję. Są to fakty, które można bez wszelkich trudności stwierdzić, lecz – rzecz dziwna – p. Lloyd George

nic o tem nie wspomina – ubolewa nad biednymi, bezbronnymi Niemcami. Gdzież obiektywizm, gdzież sprawiedliwość?

W mowie swej nie oszczędza p. Lloyd George Polsce najbardziej bolesnego a niesprawiedliwego wyrzutu. Wypomina nam premier angielski, że część naszych rodaków walczyła, acz zniewolona, po stronie mocarstw centralnych i część krwi przelanej przez aliantów zrzuca na naszą głowę. Sąd historii inny będzie! Nie część, ale całość tej krwi bohaterskiej spadnie na głowę dawno^h w grobie spoczywających^h „nieżyjących już”^c mężów stanu, którzy Polskę wpędzili do grobu. Na grobie Polski wyrosło mocarstwo pruskie. Zbrodnia największa w historii narodów wymagała okupu krwi. Okupili ją za cenę straszną rycerze z nad Marny⁴⁶⁴, z pod Verdun’u⁴⁶⁵ i z Flandrii⁴⁶⁶, a te miliony żyć młodych dla świętego dzieła sprawiedliwości poświęcone nie tylko dla nas ostrzeżeniem być winny, abyśmy święcie przestrzegali przyjęte na się zobowiązania, ale także dla wszystkich mocarstw świata, aby „przez”^c żadne względy samolubnej polityki zbrodni częściowo nie powtórzyli „zbrodni”, której odkupienie morze krwi kosztowało.

Daleka odemnie jest myśl niedoceniaenia bezgranicznych ofiar sprzymierzonych armii. Polska wiecznie pamiętać je będzie, ale protestować muszę przeciw użyciu przeciwko nam na naszą szkodę śmierci tych nieszczęśliwych rodaków naszych, którym nie oszczędzona została ostatnia bolesć i sromota niewoli padnięcia w pruskim mundurze, walcząc przeciw własnej wolności. I to jest pewnem, że wpędzili ich w te pruskie mundury mężowie stanu od Wiliama Pitta począwszy, którzy przyklasnęły rozbiorom Polski, poprzez kongres wiedeński do tych, którzy obojętnie pozwolili na utopienie w morzu krwi powstań polskich. To też tego tylko pragniemy, aby w przyszłości jakiś inny premier angielski nie mógł górnoślązakom takiego krzywdzącego zrobić zarzutu. „(Oklaski. Głos: A Irlandia?)”^c

A jeżeli część społeczeństwa polskiego, upatrująca głównego zaborcę w Rosji carskiej, przeciw niej tworzyła legiony, to stwierdzić muszę najdobitniej, że wojska te nie walczyły nigdy przeciw Anglii, Francji, Włochom czy Stanom Zjednoczonym, lecz jedynie przeciw Rosji carskiej. Wojsk polskich walczących z własnej woli przeciw państwowym sprzymierzonym nie było, a zamiary Niemiec stworzenia milionowej armii z Polaków, nawet za cenę najwyższej pokusy, bo za cenę niepodległości państwowej, odparte zostały zgodnie przez całe społeczeństwo polskie.

⁴⁶⁴ Bitwa zatrzymała armię niemiecką w jej operacji przeciw Francji. Udaremniła plan rozprawy z Francją rozpisany według wskazań feldmarszałka Alfreda von Schlieffena. Paryż nie został zdobyty.

⁴⁶⁵ Bitwa w okresie od 21 lutego do grudnia 1916 r. Planowana jako walki na wykrwawienie armii francuskiej – przyniosła poważne straty po obydwu stronach (ponad 300 tys.). Armia niemiecka nie zdobyła twierdzy.

⁴⁶⁶ Bitwa prowadzona na wyczerpanie. Poległo – na w sumie niewielkim terytorium – blisko 500 tys. żołnierzy francuskich i brytyjskich oraz 250 tys. Niemców. Nie wpłynęła na przebieg zmagania wojennych.

O tem wie każdy Polak, że wskrzeszenie swej niepodległości zawdzięcza Polska zachodnim sprzymierzeńcom i że Polska powstała jako wynik wzniosłych haseł, które przyświecały światowej wojnie. Wie także, że błędy dawnej dyplomacji, która dopuściła do rozbioru dawnej Rzeczypospolitej Polskiej okupili strumieniem krwi bohaterscy żołnierze Francji, Włoch i Anglii, budując nowy porządek świata.

A jeśli chodzi o ścisłość, to należy przypomnieć, że obok krwi francuskiej, włoskiej i angielskiej lała się także obficie krew szlacheckiego narodu amerykańskiego. ^c(Brawa i rzęsiste oklaski)^c Stany Zjednoczone dobrowolnie i bezinteresownie poszły do wojny o nowy porządek świata i o sprawiedliwość⁴⁶⁷.

Świadomość tego ma każdy Polak i zaiste nie było potrzeby przypominać tego Polsce. Można było również oszczędzić nieszczęśliwej ludności Górnego Śląska wyrzutów, że nie pomyślała o orężnej walce wcześniej, podczas wielkiej wojny. Ci, którzy dziś jeszcze uważają cały Śląsk Górny za prowincję niemiecką, nie mogą chyba zapominać, że w czasie wojny światowej Śląsk Górny był częścią państwa niemieckiego, i że wobec tego nie z własnej woli Ślązacy zmuszeni byli walczyć i ginąć masami w mundurach niemieckich, o ile nie przeszli do armii generała Hallera, do której samych Górnoślązaków wstąpiło około 14-tu tysięcy. ^c(Głosy: Słuchajcie! Oklaski. Głos: W legionach było ich mnóstwo!)^c

Mam wskutek tego prawo i odwagę twierdzić: do wielkiego dzieła oparcia świata na podstawach sprawiedliwości i prawa – a to były wytyczne twórców traktatu wersalskiego – przyczynił się także naród polski w miarę sił swoich.

Historia nie tworzy się z dnia na dzień. Na traktat wersalski i postanowienia w nim zawarte, dotyczące Polski złożyły się długie lata pracy, cierpienia i walk zbrojnych, których przeoczać nie można. Od dnia rozbioru Polski naród nasz toczył nieustanną walkę o niepodległość, która pochłonęła setki tysięcy ofiar, czy to w otwartym boju, czy w kazamatach więzień rosyjskich, niemieckich i austriackich.

Pan Lloyd George powiada dziś dosłownie, że kiedy Niemcy są rozbrojone i bezbronne dzięki sprzymierzeńcom – Polska oznajmia, że będzie walczyć nawet przeciw traktatowi wersalskiemu. Polska wie, że traktat wersalski przywrócił jej wolność i niepodległość, wie, że jedynie na podstawie ścisłego i sprawiedliwego wykonania tego traktatu ta część Śląska, której ludność przeważającą ilością głosów i gmin oświadczyła się za Polską, wrócić może do Polski.

Pan Lloyd George poczynił także w mowie swojej pewne wynurzenia dotyczące sprawy wileńskiej. Dowiadujemy się z jego mowy, że Wilno zostało rzekomo przyznane Litwie. ^c(Głosy: To ciekawe!)^c

Fakt istnienia umowy między rządami Francji, Anglii, Włoch i Stanów Zjednoczonych, mocą której Wilno miało być przyznane Litwie, jest zupełną

⁴⁶⁷ Nastąpiło to 6 kwietnia 1917 r.

nowością dla Rządu⁴⁶⁸. ^c(Głos: To jest po prostu śmieszne)^c Nie mogę się oprzeć wrażeniu, iż zachodzi tu jakieś nieporozumienie; bo trudno mi przypuścić, by o tak żywotnej sprawie, przynależności państwowej części żywego organizmu narodu polskiego zdecydowano w zupełnej tajemnicy przed tymże narodem, w sposób przypominający okresy panowania tajnej dyplomacji. ^c(Głosy: Słusznie!)^c

Domagamy się, by stosowano do nas obiektywność, sprawiedliwość i prawo. Jeśli słowa końcowe z mowy Lloyd'a Georga rozumieć się chciało jako uprawnienie Niemiec do wkroczenia zbrojnie na Górny Śląsk, to byłoby to niewątpliwie przeciw prawu wyrażonemu w Traktacie Wersalskim, który nie dopuszcza interpretacji, jakoby Górny Śląsk był prowincją niemiecką, i który wyraźnie stwierdza, iż aż do rozstrzygnięcia sprawy górnośląskiej jedyni, którzy są powołani do utrzymania spokoju i porządku, są komisja międzysojusznicza i wojska jej podległe.

^cPrzed chwilą otrzymał Rząd polski od rządu francuskiego stanowcze zapewnienie, że rząd francuski nie dopuści do tego, aby sprawa G[órnego] Śląska była inaczej rozstrzygniętą jak na podstawie Traktatu wersalskiego i wyników plebiscytu i że Rząd francuski nie dopuści do tego ażeby uzbrojone oddziały niemieckie i amunicja z Niemiec mogły przejść granicę Śląska Górnego. (Głosy: Słuchajcie! Słuchajcie! Brawa i oklaski w całej Izbie. Wszyscy posłowie i ministrowie wstają).

Wobec takiego zapewnienia rząd polski odwołuje się jeszcze raz do przewodców ruchu powstańczego i całego ludu górnośląskiego, aby ruch powstańczy zlikwidowali i dali możliwość sprawiedliwego rozstrzygnięcia losu G[órnego] Śląska przez Państwa sprzymierzone.^c

Reasumując, oświadczam, że Rząd Polski stoi ściśle na gruncie traktatu wersalskiego i niczego innego nie pragnie, jak tylko jego wykonania, ^hnie mając zamiaru ani tworzenia, ani wykorzystywania faktów dokonanych,^h i na tem stanowisku zdecydowany jest trwać. Rząd Polski jest pewnym, iż ^cwszystkie^c mocarstwa, które traktat ten podpisały, między innymi Anglia, nie dopuszczą do żadnych kroków ze strony Niemiec, które naruszając postanowienia traktatu wersalskiego, zachwiałyby podstawami pokoju w Europie, pokoju uzyskanego z takim trudem i taką ilością ofiar. ^c(Huczne oklaski. Głosy: Niech żyje powstanie górnośląskie)^c

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

⁴⁶⁸ Nieściśle. Układ taki nie był zawarty.

PROTOKÓŁ
58-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 19 maja 1921 r.

Obecni Panowie:

Prezes Rady Ministrów

Minister Spraw Wewnętrznych

Minister Spraw Zagranicznych

Minister Spraw Wojskowych

Minister Skarbu

Za Ministra Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu

Minister Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

Minister Przemysłu i Handlu

Minister Kolei Żelaznych

Minister Robót Publicznych

Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej

Podsekretarz Stanu

Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego

Minister Apropowizacji

Minister b. Dzielnicy Pruskiej

Dyrektor Departamentu Prezydyjnego

Prez. Rady Min.

Dyrektor Departamentu Legislacyjnego

Prez. Rady Min.

Radca ministerjalny Prezydium Rady Ministrów

Przewodniczący rokowań polsko-gdańskich

Podsekretarz Stanu

Wincenty Witos

Leopold Skulski

Eustachy Sapięha

Kazimierz Sosnkowski

dr Jan Kanty Steczkowski

dr Jan Morawski

Maciej Rataj

dr Józef Raczyński

inż. Stefan Przanowski

inż. Zygmunt Jasiński

inż. Gabriel Narutowicz

Gustaw Simon

dr Witold Chodźko

Bolesław Grodziecki

inż. Władysław Kucharski

dr Władysław Studziński

Edward Lechowicz

dr Jerzy Buzek

Leon Pluciński

Posiedzenie rozpoczęto o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 17 maja 1921 r. po odczytaniu przyjęto.

2. Prezes Rady Ministrów zawiadamia Radę Ministrów o jawieniu się u niego w dniu dzisiejszym chargé d' affaires włoskiego Giovanni Modica di San Giovanni w sprawie ubliżenia Włochom przez Ministra Spraw Zagranicznych, p. Sapięhę w interviewie, udzielonym pismom francuskim oraz przez Podsekretarza

Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, p. Piltza w interview udzielonym dyrektorowi dziennika „Le Journal de Pologne”⁴⁶⁹ Fryderykowi Delagneau, a ogłoszonemu w tym dzienniku z 14 maja br. pod tytułem „La vérité sur la Haute Silésie”⁴⁷⁰. P. Modica przedstawił sprawę w ten sposób, że Włochy czują się obrażone i żądają pełnej satysfakcji w formie udzielenia natychmiastowej dymisji p. Piltzowi. Od pomyślnego załatwienia tej sprawy zależy nie tylko utrzymanie sympatii Włoch dla nas, ale między innymi i stanowisko Włoch przy rozstrzygnięciu sprawy górnośląskiej.

Prezes Rady Ministrów oświadczył posłowi włoskiemu, że sprawę załatwi w ten sposób, by ani godność obu interesowanych narodów, ani powaga jednego i drugiego nie ucierpiała.

Po rozmowie nadesłał p. Modica „pro memoria”, streszczające stanowisko Włoch (alegat 1).

Minister Spraw Zagranicznych po rozmowie odbytej w tej sprawie z p. Modica wyjaśnia, że rząd włoski nie tylko żąda złożenia z urzędu Podsekretarza Stanu, p. Piltza, ale także nienadania mu innego stanowiska rządowego oraz ogłoszenia w prasie codziennej złożenia z urzędu p. Piltza przy podaniu powodów.

Rada Ministrów, biorąc pod uwagę fakt, że przed decyzją Rady Ministrów p. Piltz wniósł prośbę o dymisję, po rozpatrzeniu rzeczy uchwaliła dymisję p. Piltza przyjąć i zawiadomić rząd włoski, że z powodu wniesionej i przyjętej przez rząd polski dymisji p. Piltza załatwienie incydentu nie mogło nastąpić w formie, jakiej sobie życzył rząd włoski. Przy zawiadomieniu tem należy podkreślić, że rząd polski wyraża głębokie przekonanie i niezłomną nadzieję, iż drobny incydent z wywiadem p. Piltza nie rzuci cienia na wiekową przyjaźń, łączącą narody polski i włoski i nie przeszkodzi utrzymaniu i zacieśnieniu się więzów tej przyjaźni na przyszłość.

3. Minister Apropowizacji referuje sprawę pomocy aprowizacyjnej dla Górnego Śląska.

Uchwalono:

- 1) Instytucją, która od Rządu będzie otrzymywać artykuły aprowizacyjne dla ludności Górnego Śląska, jest Polski Czerwony Krzyż w Warszawie;
- 2) Rząd zwróci się do Komisji Międzysojuszniczej w Opolu o zarządzenie katastrofie aprowizacyjnej na terenie zajęтым przez powstańców i zawiadomi Komisję, że aż do czasu uregulowania tej sprawy przez nią przychodzi z doraźną pomocą ludności Górnego Śląska w tym kierunku za pośrednictwem Polskiego Czerwonego Krzyża;

⁴⁶⁹ Pismo adresowane do opinii francuskiej. Wychodziło od 1919 r.

⁴⁷⁰ Tu mowa o głośnym wywiadzie Erazma Piltza, który postawił publicznie oskarżenie wojskom włoskim w kontyngencie rozjemczym alianckim o sprzyjanie siłom niemieckim w walce o Górny Śląsk.

- 3) Upoważnia się Ministra Aprowizacji do dostarczania Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi środków żywności z rozrachunkiem po upływie każdego tygodnia;
- 4) Minister Skarbu wyznaczy dla Polskiego Czerwonego Krzyża zwrotny kredyt dla stworzenia kapitału obrotowego. Wysokość kredytu ustali Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Aprowizacji.
4. Minister Skarbu referuje pismo z żądaniem asygnaty na 30 milionów marek niemieckich dla Górnego Śląska. Spełnienie tego życzenia – zdaniem Ministra Skarbu – podtrzymałoby powstanie nadal, czemu należy zapobiec.

Minister Spraw Wojskowych składa oświadczenie, że pismo to wysłano do Ministra Skarbu bez jego aprobaty.

Rada Ministrów poddaje obradom zasadnicze stanowisko Rządu w sprawie Górnego Śląska.

Zgodnie z treścią exposé Prezesa Rady Ministrów, ogłoszonym w Sejmie w dniu 18 maja – Rada Ministrów, stwierdzając, że cele powstania zostały osiągnięte, postanawia dążyć do bezzwłocznego zlikwidowania powstania i uchwała zwrócić się do p. Korfantego z zawiadomieniem o swej zasadniczej decyzji, dotyczącej likwidacji powstania. P. Korfanty winien podać termin potrzebny na przeprowadzenie likwidacji oraz przedłożyć zapotrzebowania pieniężne na przeprowadzenie w ściśle określonym terminie ostatecznej likwidacji, obejmującej wszystkie jej działy.

Zapotrzebowanie to ustalone będzie w porozumieniu z delegatami Ministrów Skarbu i Spraw Wojskowych, wspólnie tam wysłanymi oraz z delegatem Prezydium Rady Ministrów, już poprzednio wysłanym.

5. Przewodniczący rokowań polsko-gdańskich Podsekretarz Stanu Leon Pluciński zdaje sprawę o dotychczasowym przebiegu tych rokowań. Sprawozdanie to, którego treść zawarta jest w alegacie 2, Rada Ministrów przyjęła do wiadomości i wyraziła zdanie, by – z uwagi na obecną chwilową sytuację polityczną – nie dopuścić do zerwania rokowań; w razie dalszej niezgodności stanowisk – dążyć raczej do przewlekania.

Posiedzenie uznano za tajne.

Obrady zakończono o godzinie 9 m. 30 wieczorem.

fWitos^f

Załączniki

Wykaz:

1. Promemoria [w sprawie interview udzielonego przez p. Piltza „Journal de Pologne”]; wycinek z „Journal de Pologne” z wywiadem.

2. Referat Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich, Podsekretarza Stanu L. Plucińskiego, wygłoszony na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 19 maja 1921 r.

°Alegat 1°

Promemoria [w sprawie interview udzielonego przez p. Piltza „Journal de Pologne”]⁴⁷¹

P R O M E M O R I A

Interview udzielony przez Pana Piltza „Journal de Pologne” wytwarza taką niepożądaną sytuację, że wymaga natychmiastowej satysfakcji, która może polegać tylko na złożeniu z urzędu Wiceministra, i z któregobądźkolwiek innego urzędu, Pana Piltza. Wykonanie owe winno być zakomunikowane urzędownie w Polsce i we Włoszech motywując je jako satysfakcja dana Włochom. Wobec tego co nastąpiło wszelkie wahanie się Rządu Polskiego postawiłoby Włochy w niemożliwości okazywania Polsce dalszej życzliwości.

°Alegat 2°

Referat Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich, Podsekretarza Stanu L. Plucińskiego, wygłoszony na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 19 maja 1921 r.

R E F E R A T

Przewodniczącego Rokowań Polsko-Gdańskich,
Podsekretarza Stanu L. Plucińskiego, wygłoszony na posiedzeniu
Rady Ministrów w dniu 19. maja 1921 r.

Rokowania polsko-gdańskie trwają od 17 lutego br. a zatem 3 miesiące.

Przebieg był następujący:

Z Polskiej strony utworzono 12 komisji, które dzielą się na 4 polityczne, 5 komunikacyjnych i 4 ekonomiczne.

We wszystkich komisjach strona polska wystąpiła z projektem umów na mocy interpretacji konwencji polsko gdańskiej⁴⁷².

Gdańsk nie był przygotowany do rokowań, tak że kilka tygodni minęło, nim strona gdańska sprecyzowała swe stanowisko w poszczególnych komisjach.

⁴⁷¹ Wywiadu nie publikuje się.

⁴⁷² Podpisano ją w Paryżu 9 listopada 1920 r.

Obecnie można uważać, że wyjaśnienie obopólnego stanowiska nastąpiło i należy odróżnić sprawy, których możliwe jest uzgodnienie bez większych trudności, a sprawy, których stanowisko obydwóch stron jest tak odmienne, że o porozumieniu się na podstawie dotychczasowych rokowań mowy być nie może.

Zasadnicze stanowisko polskie w rokowaniach tych było i jest następujące:

Należy zawrzeć umowy wynikające pośrednio lub bezpośrednio z Konwencji.

Należy przez umowy te uregulować stosunek Gdańska do Polski tak, aby na przyszłość otworzyć stałą podstawę wspólności interesów i możliwie usunąć wzajemne nieporozumienia przy rozbieżnej interpretacji konwencji.

Należy utrzymać w rokowaniach bezwzględne *junctim* we wszystkich sprawach politycznych, komunikacyjnych i gospodarczych.

Zasadnicze stanowisko gdańskie zdaje się być następujące:

Gdańsk został odłączony od Rzeszy Niemieckiej przeciwko swojej woli, konwencję paryską zawarł wyłącznie pod przymusem i wobec tego nie może uchylić się dzisiaj od rokowań z Polską Gdańsk nie pragnie jednakże uregulować zasadniczo swego stosunku do Polski, nie uznając tej potrzeby, tylko pragnie uważać się za zupełnie od Polski nienależny utwór państwowy z charakterem wyłącznie niemieckim, utrzymującym z Rzeszą Niemiecką jak najściślejsze stosunki we wszystkich dziedzinach życia państwowego, ekonomicznego i kulturalnego.

Wobec konieczności wynikających z traktatu Wersalskiego i Konwencji polsko gdańskiej gotów jest Gdańsk zawierać umowy pojedyncze z Polską, o ile bez umów takich obyć się nie może. Co do reszty spraw pragnąłby Gdańsk zachować się pasywnie, pozostawiając Polsce drogę arbitrażu do Ligi Narodów.

Przytem uważa Gdańsk, że traktuje z Polską jak z każdym innym państwem i nie przyznają Polsce jakichkolwiek praw wypływających z traktatu Wersalskiego i samej Konwencji, tylko ogranicza się do interpretowania pojedynczych słów i zdań, w tym znaczeniu, że w każdym wypadku dedukuje uprawnienia gdańskie a ograniczenia polskie.

Na mocy dotychczasowych rokowań doszedłem do przekonania, że postulaty polskie, które ustalono dla rokowania nie dadzą się zrealizować w najbliższych tygodniach przy dzisiejszej konstelacji politycznej i przy obecnej niezależności gospodarczej Gdańska.

Gdańsk pragnąłby uregulować sprawy gospodarcze, mianowicie, dostarczanie żywności, opału, surowców, zwrot kosztów wyłożonych dla Polski za administrację obiektów mających przypaść Polsce; upewnić swoje prawa rybołówstwa na wodach polskich, prawa żeglugi na Wiśle, a co do reszty odczekać decyzji Rady Portu, podziału mienia i ewentualnej zmiany położenia politycznego.

Stan rokowań w 13 komisjach jest następujący:

BLOK POLITYCZNY:

1. Komisja dla spraw zagranicznych:

Gdańsk nie chce zawrzeć żadnej umowy z Polską, twierdząc, że w praktyce można w każdym wypadku odwołać się do arbitrażu.

Jako typowy przykład interpretacji Gdańska może posłużyć następujące stwierdzenie:

Polska w układach z innymi państwami jest ograniczona Konwencją Gdańską i nie może samodzielnie działać bez zgody Gdańska.

2. Komisja dla spraw przynależności państwowej:

W sprawie naturalizacji nie przyznaje Gdańsk Polsce żadnych uprawnień i jak wiadomo, wniósł projekt ustawy o naturalizacji do Zgromadzenia Narodowego bez uprzedniego uzgodnienia z Rządem Polskim. Rząd Polski wniósł oficjalny i obszerny protest przeciwko tej ustawie, na mocy art. 24. Tej Konwencji i to protest do Senatu, do Wysokiego Komisarza Ligi, do Ligi Narodów i do 4 Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych. Rokowania w tej materii wykazały zupełną bierność ze strony gdańskiej.

Po wysłaniu noty polskiej dalsze rokowania nie obiecują żadnych wyników, póki nie nastąpi odpowiedź Ligi Narodów.

3. Komisja dla spraw sądowych

Komisja dla spraw sądowych załatwiła w drugim czytaniu projekt układu w przedmiocie pomocy prawnej, prawa ubogich i spraw ekstradycyjnych i mimo że i w tych sprawach zachodzą drobniejsze różnice zdań, należy przypuszczać, że komisja ta doprowadzi do definitywnej umowy.

Zasadnicze różnice zachodzą jedynie co do sprawy wydawania przestępców politycznych i co do przestępstw ściśle wojskowych.

Delegacja Gdańska z tych sprawach odmawia ekstradycji.

Ze strony polskiej nie można jednakże z postulatów tych zrezygnować, o ile na granicy polsko gdańskiej nie wykonywano by żadnej kontroli osobistej.

4. Komisja dla spraw rozrachunkowych

W komisji tej osiągnięto ze strony Gdańska pozwolenie na przegląd archiwów w gdańskich celem przystosowania rozrachunków do ciał samorządowych. Dalej zobowiązano się na dostarczenie sobie wzajemnie akt dla zarządu podzielonych jednostek administracyjnych. Gdańsk uważa sprawy te za wielkie koncesje ze swej strony mimo, że przy odnośnych rokowaniach z Rządem Niemieckim uważano ułatwienia te za samo przez się rozumiejące.

Co do rozliczeń samych ma Polska przede wszystkim interes w sprawach swoich pretensji do Izby Rolniczej i do Towarzystwa Prowincjonalnego ubezpieczenia od ognia, które to dwie instytucje Gdańsk rozwiązał samowolnie bez zgody Rządu Polskiego.

W sprawie innych rozliczeń Polska jest mniej zainteresowaną a szczególnie w tych wypadkach, gdzie z rozliczenia wypadną należności dla Gdańska.

BLOK KOMUNIKACYJNY:

5. Komisja dla spraw żeglugi morskiej

Uzgodniono wykonywanie rozporządzeń polskich przez organy gdańskie i przyjęto ze strony gdańskiej polskie koncesje gospodarcze.

W sprawach sądownictwa morskiego nastąpi prawdopodobnie porozumienie.

Zasadniczy opór stawia Gdańsk w sprawie ochrony granicy od strony morza przez władze polskie.

Z komisji tej wyłoniono podkomisję dla spraw emigracyjnych. Podkomisja ta jest powołaną, aby załatwić sprawy emigracji kompromisowo w tym znaczeniu, żeby połączyć w Gdańsku emigrację polską i nie polską i powierzyć ją Towarzystwu akcyjnemu, w którym udział wzięłyby Polska, Gdańsk i linie okręgowe. Rokowania są w toku.

6. Komisja dla spraw portowych

W tej komisji nie doszło do żadnego porozumienia i to głównie z powodu bardzo wrogiego zachowania się przewodniczącego ze strony gdańskiej p. Dr. Everta; jedynym rezultatem rokowań jest dotychczas usunięcie p. Everta ze stanowiska. Objęcie czynności przez Prezydenta Portu i dróg wodnych p. de Renier ograniczyło znacznie zadania komisji dla spraw portowych i przeniósło punkt ciężkości tych prac do Rady Portu. Postulaty, które wysunęła Delegacja Polska w komisji dla spraw portowych nie znalazła zrozumienia ze strony p. Reniera. Przeciwnie, decyzje Rady Portu względnie decyzje jej prezydenta poszły wyłącznie po linii delegacji gdańskiej. Nadmieniam przy tej sposobności, że stanowisko gdańskie w Radzie Portu jest znacznie silniejsze od stanowiska polskiego. Członkowie gdańscy Rady Portu są w ciągłym kontakcie z swoim Rządem i wszystkimi interesowanymi kołami. Ich stanowisko jest bezwzględnie identyczne ze stanowiskiem Rządu i Delegacji Gdańskiej przy rokowaniach. Przytem wszystkie te czynniki oddziałują mniej lub więcej na psychologię prezydenta portu. Przytem oficjalny reprezentant Ligi Narodów p. Haking inspirowuje prezydenta portu także wyłącznie po linii gdańskiej.

Ze strony polskiej członkowie Rady Portu ma ogół Gdańska bliżej nie znają. Natychmiastowe uzgodnienie ich z Rządem polskim w sprawach bieżących jest bardzo utrudnione a częściowo niemożliwe. Należałoby stanowisko polskiej delegacji Rady Portowej wzmocnić organizacyjnie.

7. Komisja dla spraw żeglugi rzecznej

Komisja ta uzgodniła swe stanowisko w przeważającej części punktów.

Główna trudność polega na interpretacji koncesji Rządu Polskiego na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 2 marca o uprawnieniu żeglugi statków gdańskich na Wiśle. Gdańszczanie pragną, aby uprawnienie to odnosiło się do wszystkich statków z całym personelem, i ile wysyłane są przez Gdańszczan bez względu na tytuł własności statków i na przynależność państwową personelu.

Z polskiej strony chce się dopuścić tylko te statki, które są wyłącznie własnością Gdańska lub których przeważający udział mają gdańszczanie z personelem, złożonym wyłącznie z obywateli gdańskich.

8. Komisja dla spraw kolejowych

Nie mogło być mowy o porozumieniu się co do podziału szyn, tak że komisja ograniczyła prace swe na zasady przejęcia kolei. W zakres tych zasad wchodziły sprawy personalne, sprawy finansowe i sprawy techniczne. W tych kwestiach zdaje się dojść w niedługim czasie do porozumienia.

9. Komisja dla spraw pocztowych

W komisji tej uzgodniono prawie zupełnie interpretację konwencji i przygotowano daleko idące projekta przyszłej umowy. Gdańsk uznał prawa polskie do urządzenia polskiej poczty w porcie z wszystkimi konsekwencjami, jakie z tego wynikają. Otwartą pozostała tylko sprawa, czy komunikacja pocztowa z portu do Polski bezpośrednio wyklucza urzędy pomocnicze polskie na terenie Wolnego Miasta poza portem, a powtóre, czy połączenie poczty polskiej z portu z zagranicą ogranicza się tylko do drogi wodnej czy także do drogi lądowej, a zatem czy z portu z opłatą polską można wysyłać przesyłki pocztowe, tranzytem przez Wolne Miasto i przez Polskę.

B L O K G O S P O D A R C Z Y :

10. Komisja dla spraw celnych

Delegacja Polska zgodziła się na punkt widzenia gdański sprawy celne i jedność celną należy traktować oddzielnie od obrotu towarów i jedności gospodarczej, jednakże z tym warunkiem, że Gdańsk w zasadzie zgodził się na jedność gospodarczą i wspólne zasady obrotu towarów. Pod tym względem podpisano prowizoryczny układ w dniu 9. kwietnia 1921 r.

Z polskiej strony uważano, że W.M. Gdańsk pod względem celnym przedstawiać będzie jednostkę administracyjną podległą Ministerstwu Skarbu w Warszawie. Gdańsk uważa się tylko za zobowiązany do przejęcia przepisów i ustaw polskich i rości sobie pretensje, aby Rząd Polski przed wydaniem takich ustaw i przepisów był konsultowany i żeby przepisy i ustawy takie nie sprzeciwiały się interesowi Gdańska. Pozatem pragnie Gdańsk utrzymać zupełną niezależność swej organizacji celnej.

11. Komisja dla spraw finansowych

Z polskiej strony wysuwano sprawy uprawnienia marki polskiej na terenie Wolnego Miasta nie tylko przy opłatach urzędowych ale także w wolnym obrocie i utworzenie filii PKKP w Gdańsku.

Gdańsk pod żadnym warunkiem nie chce dopuścić nawet do dyskusji nad tymi sprawami, mając obawę, aby nie zaszkodziło to jego stosunkowi do banku Rzeszy Niemieckiej.

Ze strony gdańskiej wysunięto z tej komisji wyłącznie sprawy przyznania Gdańskowi na wykłady na koleje i inne urządzenia, które Gdańsk administruje od 10 stycznia 1920 r. a które częściowo mają Polsce być przyznane..

Sprawa ta zdawała się być dla Gdańska w kwietniu nadzwyczajnie aktualną; obecnie jednakże udzielono Gdańskowi ze strony niemieckiej 200 000 000 mk. Pożyczki i dlatego i w tej sprawie jest Gdańsk niezależny na kilka miesięcy.

12. Komisja do spraw rybołówstwa

Na mocy prowizorycznych umów z 12 kwietnia i 5 września 1920 r. dozwolono gdańskim rybakom łowienie ryb na wodach terytorialnych polskich. Umowy te przedłużono do 26 lutego 1921 r. tak, że z dniem 1 marca 1921 r. uprawnienia te istnieć przestały. Ze względu jednakże na rozpoczęcie rokowań nie wykonywano ze strony polskiej kontroli granicy wodnej i pozwolono dowolnie rybakom gdańskim łowić na wodach polskich.

Ze strony polskiej przypuszczano, że rokowania w dwóch lub trzech miesiącach zostaną ukończone, granica gospodarcza zostanie zniesiona i że przyzna się wzajemność rybołówstwa, żądając dla Polski wpływu na administrację ujścia Wisły pod względem ochrony rybołówstwa.

Skoro było widoczne, że postulatów tych Gdańsk spełnić nie chce i że wobec swoich uprawnień w ogóle niema interesu przystąpić do rokowań w sprawie rybołówstwa, postanowiono w początkach kwietnia rozpocząć wykonywanie kontroli granicy wodnej.

Pierwotnie zdecydowano termin 1 maja 1921 r. Na interwencję komisarza Hakinga odroczono ten termin do 15 maja 1921 r. Pan Haking za odroczenie to podziękował listem wystosowanym na moje ręce i oświadczył, że więcej do spraw rybołówstwa mieszać się nie myśli; mimo to obecnie wysłał już dwie noty do Rządu Polskiego żądając kategorycznie, aby gdańscy rybacy mogli łowić na wodach polskich.

W sprawie tej gotowi jesteśmy rokować w komisji do spraw rybołówstwa; jednakże nie rezygnując ścisłej kontroli granicy wodnej tak długo, póki będzie istniała kontrola granicy lądowej.

W ogóle uważam stanowisko komisarza Hakinga za nie właściwe, bo sprawy wód terytorialnych polskich nie należą do spraw gdańskich.

13. Komisja dla spraw żywnościowych, opału i surowców

Z chwilą wprowadzić się mającej jedności gospodarczej układy w sprawach tych stają się bezprzedmiotowe.

Póki istnieje granica gospodarcza, trzeba Gdańsk traktować tak jak zagranicę i zawierać pojedyncze kontakty, a dostawy przeprowadzać przez urzędy przywozu i wywozu.

W rokowaniach obecnie wysunęła się na pierwszy plan sprawa dostawy zboża dla Gdańska od 1 marca do 21 sierpnia 1921 r. Polska dostawy swoje ukończyła w dniu 28 lutego i do dalszych dostaw nie była zobowiązana ani też zobowiązania takiego nie przyjęła.

W sprawie tej wniósł Gdańsk zażalenie do Wysokiego Komisarza. Polska uzasadniła swe stanowisko w osobnej nocie, w której zaznaczyła, że o ile układ wynikający z konwencji dojdzie do skutku, Polska uznaje swój obowiązek ułatwienia aprowizacji Gdańska i gotowa jest przejąć dostawy zakupionego przez Gdańsk zagranicą po cenie przeciętnej między ceną zagraniczną a ceną krajową polską.

Od 1 marca zakupuje Gdańsk na własny rachunek zboże zagranicą. W komisji tej ustalono, że przeciętna ta cena wynosiłaby za 100 kg żyta 200 mk niemieckich i że z obliczenia wynikałoby, że w razie dojścia do skutku układów Polska dopłaciłaby Gdańskowi około 20 000 000 mk niemieckich.

Ze względu jednakże na odporne stanowisko Gdańszczan w innych komisjach podpisanie projektu układu w tej komisji wstrzymano ze strony polskiej.

W tej komisji jak i w innych wyłoniła się kwestia interpretacji wyrażenia podpisania całokształtu układu. Gdańszczanie dedukują, że chociaż niektóre kwestie oddano by do arbitrażu Ligi Narodów, całokształt układu dochodzi do skutku. Ze strony polskiej uważa się, że podpisanie układu należy uważać wtenczas za dokonane, jeżeli we wszystkich sprawach układ zostanie podpisany na mocy dobrowolnych decyzji obu stron z wykluczeniem arbitrażu.

Zdaniem mojem należy ze strony Rządu Polskiego obecnie zadecydować czy rokowania mają odbywać się na dotychczasowej podstawie mimo, że nie obiecują we wszystkich komisjach praktycznego wyniku, czy też należy w sprawach ekonomicznych wyciągnąć wszystkie konsekwencje z tego, że układ jest niezawarty, mimo sprzeciwu i trudności, które mogą z tego wyniknąć z strony Gdańska i organów Ligi Narodów.

Obecnie należy uważać pierwszy okres rokowań za zakończony – drugi okres rozpoczął się w pierwszych dniach maja, i zasada się na tem, że obydwie strony występują dość często i w ostrej formie na zewnątrz, czy to w Volkstagu⁴⁷³, w Prasio, w notach urzędowych. Równocześnie urzędowanie komisji podziału mienia, delegacji rokowań, Rady Portu i komisariatu nastęrcza więcej sposobności do konfliktów i zatargów z Gdańskiem.

^hWobec tego położenia należałoby poddać rewizji wszystkie organizacje Rządu Polskiego odnoszące się do Gdańska, skoncentrować sprawy gdańskie możliwie w jednym ręku przy Rządzie Centralnym, celem bezwzględnego skoordynowania powyższych czynników rządowych.

⁴⁷³ Volkstag (Izba Ludowa) Wolnego Miasta Gdańska – utworzona postanowieniami konstytucji gdańskiej – stanowić miała parlament. Składał się początkowo ze 120, a następnie z 72 posłów wybieranych w pięcioprzymiotnikowych wyborach na okres czterech lat. Czynne prawo wyborcze przysługiwało obywatelom, którzy ukończyli 20 lat, bierne zaś wymagało 25 lat.

Sprawy gdańskie tak wiążą się ze sobą, że decyzje winny zapadać dla wszystkich tych spraw z jednego miejsca i to z miejsca, które zajmowałyby się wyłącznie sprawami gdańskimi. Na zewnątrz mogłyby sprawy być załatwiane jak dotychczas, na wewnątrz jednakże winno nastąpić bezwzględne przeprowadzenie jednolitej polityki gdańskiej u wszystkich organów Rządu Polskiego.^h

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

PROTOKÓŁ
59-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
z 23 maja 1921 r.

Obecni Panowie:

Prezes Rady Ministrów	Wincenty Witos
Minister Spraw Wewnętrznych	Leopold Skulski
Minister Spraw Zagranicznych	Eustachy Sapieha
Minister Spraw Wojskowych	generał-porucznik Kazimierz Sosnkowski
Minister Skarbu	dr Jan Kanty Steczkowski
Za Ministra Sprawiedliwości	
Dyrektor Departamentu	Stanisław Wyrobek
Minister Wyznań Religijnych	
i Oświecenia Publicznego	Maciej Rataj
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	dr Józef Raczyński
Minister Przemysłu i Handlu	inż. Stefan Przanowski
Minister Kolei Żelaznych	inż. Zygmunt Jasiński
Minister Robót Publicznych	inż. Gabriel Narutowicz
Za Ministra Pracy i Opieki Społecznej	
Podsekretarz Stanu	Gustaw Simon
Kierownik Ministerstwa Zdrowia Publicznego	dr Witold Chodźko
Minister Apropowizacji	Bolesław Grodziecki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	inż. Władysław Kucharski
Dyrektor Departamentu Prezydialnego	
Prez. Rady Min.	dr Władysław Studziński
Referent Prezydium Rady Ministrów	dr Stanisław Hierowski

Posiedzenie rozpoczęło o godzinie 5 po południu.

1. Protokół posiedzenia z 19 maja 1921 r. po odczytaniu przyjęto.
2. Sprawa Górnego Śląska – część tajna posiedzenia – protokół spisano.
3. Rada Ministrów przyjęła złożony przez Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie czasowego normowania podstaw wymiaru państwowego podatku dochodowego i podatku majątkowego w związku z nadzwyczajnymi stosunkami, wywołanymi wojną (alegat 1).
4. Rada Ministrów, rozpatrując poprawki do projektu ustawy amnestyjnej (alegat 2), nie przyjęła wniosku Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawach o służbowe przewinienia porządkowe i dyscyplinarne funkcjonariuszów państwowych,

przyjęła natomiast zasadę udzielenia amnestii i abolicji wszystkich przestępstw popełnionych treścią druku niezależnie od pobudek politycznych, społecznych i ekonomicznych z wyłączeniem jednakże przestępstw przeciw obyczajności lub popełnionych z chęci zysku, polecając równocześnie złożenie stosownego oświadczenia na Sejmowej Komisji Prawniczej Ministerstwu Sprawiedliwości.

5. Rada Ministrów uchwaliła na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu podniesienie ceny sprzedażnej węgla i koksu na miesiąc czerwiec o 25%.

Posiedzenie zakończono o godzinie 9 wieczorem.

120a

PROTOKÓŁ

59-go (tajnego) posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 23 maja 1921 roku

Rada Ministrów po przeprowadzeniu dyskusji nad sytuacją wytworzoną na Górnym Śląsku do 23 maja 1921 r. powzięła następujące uchwały:

1) Rząd podtrzymuje swoje stanowisko co do konieczności likwidacji powstania.

2) Minister Spraw Zagranicznych rozpocznie bezzwłocznie silną akcję dyplomatyczną mającą na celu wykazanie niebezpieczeństwa z powodu zachowania się Niemców (przeprowadzania broni, amunicji, przewozu wojsk itd.) – w toku tej akcji porozumie się z Rządem francuskim co do środków, jakie poczynić należy. Minister Spraw Zagranicznych podkreśli zamiary i dążenia Rządu Polskiego, paraliżowane przez działania Niemców.

3) Wobec utworzonej sytuacji udziela się tylko amunicji.

4) Innych materiałów na razie nie udzielać, przygotować je, odczekać na skutki akcji dyplomatycznej i porozumieć się z przywódcami stronnictw sejmowych co do sytuacji i ewentualnie dalszych kroków.

5) Prezes Rady Ministrów porozumie się z Narodową Partią Robotniczą i Polską Partią Socjalistyczną w sprawie wysłania z ich grona delegatów na Śląsk, którzyby przeprowadzili akcję idącą po linii życzeń Rządu.

6) Przyznaje się Towarzystwu Czerwonego Krzyża⁴⁷⁴, pośredniczącemu w dostawie żywności dla ludności Śląska prawo dwutygodniowego rozrachunku z Ministerstwem Skarbu.

Załączniki

Wyk a z:

1. Projekt ustawy w przedmiocie czasowego normowania podstaw wymiaru państwowego podatku dochodowego i podatku majątkowego w związku z nadzwyczajnymi stosunkami, wywołanymi wojną⁴⁷⁵.

⁴⁷⁴ Założone 8 zostało stycznia 1919 r. jako stowarzyszenie.

⁴⁷⁵ Nie publikuje się.

- [1a.] [Motywy projektu ustawy w przedmiocie czasowego normowania podstaw wymiaru państwowego podatku dochodowego i podatku majątkowego w związku z nadzwyczajnymi stosunkami, wywołanymi wojną].
2. Poprawki do ustawy amnestyjnej⁴⁷⁶.
 3. Wniosek Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów w sprawie podniesienia cen węgla i koksu od 1 czerwca 1921 roku; Uzasadnienie; Notatka do wniosku; Projekt sprzedażnych cen węgla i koksu dla odbiorców od 1 czerwca 1921 r.⁴⁷⁷
 4. Sprawozdanie z podróży na Górny Śląsk [sporządzone przez Jana Dyląga, Prezesa Rządowej Komisji Likwidacyjnej do spraw plebiscytowych].

°Alegat [1a]°

[Motywy projektu ustawy w przedmiocie czasowego normowania podstaw wymiaru państwowego podatku dochodowego i podatku majątkowego w związku z nadzwyczajnymi stosunkami, wywołanymi wojną]

MOTYWY

Do projektu ustawy w przedmiocie normowania podstaw wymiaru państwowego podatku dochodowego i podatku majątkowego w związku z nadzwyczajnymi stosunkami wywołanymi wojną.

Nadzwyczaj trudne warunki ekonomiczne – rezultat kilkuletniej wojny, ostatecznie zaś zniszczenie przez najazd nieprzyjacielski w dużej połaci kraju – wywołały znaczny wzrost cen na produkty pierwszej potrzeby.

Okoliczność ta musiała oczywiście pociągnąć za sobą podniesienie wszelkiego rodzaju zarobków i płac, nie zwiększając jednak bynajmniej dobrobytu – oraz zdolności płatniczej ludności.

W związku z tem określone ustawą z dnia 16 lipca 1920 r. o państw[owym] podatku dochodowym i pod[atku] majątkowym minimum egzystencji, skala podatkowa i stawki podatku, jako nieodpowiadające obecnym warunkom, gwałtownie domagają się zmiany.

Zmiana ta z natury rzeczy równocześnie sprowadza konieczność dostosowania do niej norm wysokości najniższej granicy podlegającego opodatkowaniu dochodu z tantiem i majątku w wysokości zwyczaj i zniżek podatkowych oraz niektórych odliczeń.

Przy pozostawieniu dotychczasowych norm znaczne obciążenie przypadałoby już od takich dochodów, które aczkolwiek są wysokie, to jednak wystarczają jedynie, na najniezbędniejsze koszty utrzymania, co sprzeciwiałoby się kardy-

⁴⁷⁶ Nie publikuje się.

⁴⁷⁷ Wniosku nie publikuje się.

nalnym zasadom skarbowości, i byłoby niesprawiedliwym i rujnującym dla szerokich warstw ludności, szczególnie zaś dla klas, egzystencja których opiera się na wynagrodzeniach za najemna pracę.

Projekt ma przeto na celu uzgodnienie podstaw opodatkowania z istniejącymi warunkami ekonomicznymi, zmierzając do zachowania dla każdego roku podatkowego wzajemnego stosunku pomiędzy tymi warunkami a normami podatkowymi.

°Alegat 3°

Uzasadnienie [wniosku Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów w sprawie podniesienia cen węgla i koksu od 1 czerwca 1921 roku]; Notatka do wniosku; Projekt sprzedażnych cen węgla i koksu dla odbiorców od 1 czerwca 1921 r.

Uzasadnienie

Stosownie do uchwały Rady Ministrów i Komitetu Ekonomicznego Ministrów ceny sprzedażne na węgiel i koks nie zostały podniesione od stycznia br. pomimo, że koszty zakupu tych artykułów znacznie wzrosły.

Straty, jakie a tego powodu poniesie państwowy Urząd Węglowy osiągną do końca maja br. 4 miliardów marek, które obciążą całkowicie Skarb, gdyż ściągnięcie takiej sumy z konsumentów staje się zupełnie problematyczne wobec projektowanej likwidacji Państwowego Urzędu Węglowego.

Podwyżka cen sprzedażnych do wysokości rzeczywistych kosztów zakupu jest wskazana również i ze względu na ogólne dążenie do wolnego handlu, przejście do którego odbędzie się z tym mniejszym wstrząśnieniem, im ceny kontyngentowe będą bliższe do cen wolnego rynku.

Notatka

do wniosku Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie cen węgla na miesiąc czerwiec 1921 r.

Zależnie od zasadniczego kierunku polityki Rządu oraz zasobów gotówkowych Skarbu, ceny węgla na czerwiec br. mogą być ułożone podług jednej z niżej podanych zasad:

1. Ceny pozostają niezmienione, a straty z tego tytułu wynikłe ponosi Skarb.

W tym przypadku straty wyniosą około 460 milionów marek na zakupie węgla krajowego, oraz około 750 milionów marek na węglu zagranicznym, co czyni łącznie 1210 milionów marek (przyjmując przypuszczalny kurs: 1 mk. niem.–14 mk.pol. i 1 kor.cz.–12 mk.pol.). Prócz tego, pozostaną niepokryte straty poprzednich miesięcy około 4 miliardów marek.

2. Ceny zostają podniesione o 23%, tj. do wysokości potrzebnej dla całkowitego pokrycia kosztów zakupu węgla krajowego oraz kupna waluty po kursie 1 mk. niem.–9 mk.pol. i 1 kor.cz.–7 mk.pol.

W tym przypadku Skarb poniesie tylko straty walutowe – 750 milionów marek. Pozatem pozostają niepokryte straty z poprzednich miesięcy, jak wyżej.

3. Ceny zostają podniesione o 56% do wysokości potrzebnej dla całkowitego pokrycia kosztów zakupu węgla krajowego oraz walut zagranicznych po kursie rzeczywistym (w wysokości przypuszczalnej, jak w p. 1).

W tym wypadku – bieżących strat Skarb nie poniesie, pozostają tylko niepokryte straty poprzednich miesięcy, jak w p. 1.

4. Ceny zostają podniesione o 80% i pokrywają wszystkie koszty zakupu oraz pozwalają częściowo amortyzować straty poprzednich miesięcy.

W tym wypadku Skarb nie tylko nie poniesie strat bieżących, ale amortyzuje część strat poprzednich miesięcy w sumie 670 milionów marek, tj. w wysokości potrzebnej dla zamortyzowania wszystkich strat do 1 grudnia br.

Załącznik do Wniosku Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów

PROJEKT

sprzedażnych cen węgla i koksu dla odbiorców od 1 czerwca 1921 r.

	Gruby Kostka	Orzech I Kostka II	Orzech III Pospółka	Miał	Przeciętna
Karwiński	4500	4500	4500	4500	4500
G[órno]śląski	5300	5050	3200	2650	4175
Dąbrowski	3930	3740	2360	1965	3300
Krakowski i odkrywkowy	3450	3280	2070	1725	2900
Opalowy	3270	3110	1960	1635	2750
Koks Karwiński	11 880	-	-	-	11 880
Koks G[órno]śląski	7560	-	-	-	7560

**Sprawozdanie z podróży na Górny Śląsk [sporządzone przez Jana Dyląga,
Prezesa Rządowej Komisji Likwidacyjnej do spraw plebiscytowych]**

Warszawa, dnia 23 maja 1921 r.

P R E Z E S

Rządowej Komisji Likwidacyjnej
do Spraw Plebiscytowych

**SPRAWOZDANIE
z podróży na Górny Śląsk**

Stosownie do uchwały Rady Ministrów z dnia 19 maja br. co do likwidacji akcji powstańczej na Górnym Śląsku mam zaszczyt donieść, co następuje:

P. Poseł Korfanty polecenia natychmiastowej likwidacji nie wykonał. Uczynił to w stosownej chwili, by nie zmarnować owocu dotychczasowej akcji. Chwili rozpoczęcia likwidacji trudno jemu oznaczyć.

O ile Rząd dostarczy pieniędzy w odpowiedniej ilości oraz środków aprowizacyjnych, wówczas będzie mógł – w myśl intencji Rządu – przystąpić do likwidacji.

Rzeczowo biorąc, nie było w ostatnich dniach zamiarów zaczepnych ze strony powstańców. Istniał zamiar cofnięcia się z obecnej linii na dalszą linię, aby w ten sposób dać aliantom sposobność do zajęcia się sprawą górnośląską bez jakiegokolwiek wpływu ze strony powstańców.

Ponieważ w piątek powtórzyły się ataki ze strony niemieckiej, należało na nie odpowiedzieć. Wobec powyższej sytuacji trzeba trzy do czterech dni poczekać z przesunięciem frontu.

Poseł Korfanty prosi Rząd 1) o dostarczenie jak największej ilości pieniędzy w walucie niemieckiej oraz 2) środków aprowizacyjnych.

Z braku tych rzeczy może front się zupełnie załamać.

Dotychczasowa akcja dowodzi, że obszar, który Polska będzie mogła dostać od aliantów, okaże się w każdym razie większym, niż to, co dać postanawiano.

Potrzeby na podtrzymanie powstania oblicza poseł Korfanty na pięć do sześciu milionów marek niemieckich dziennie.

Jeżeliby decyzja Komisji alianckiej w Opolu zapadła w tę środę – jak się poseł Korfanty spodziewa – to musiałyby się ruch powstańczy w obecnym stadium przynajmniej utrzymać przez jeden tydzień.

W dalszym ciągu mogłoby nastąpić likwidowanie tej całej akcji i powolne usuwanie wojska z frontu, względnie przekształcanie go na straż graniczną (4000–5000 ludzi) ‘Cała likwidacja mogłaby trwać najmniej 4 tygodnie.’

Ogólną ilość wojska powstańczego na Górnym Śląsku można oznaczyć liczbą 50 000. Na froncie stoi około 35 000, a reszta jest zajęta na tyłach. Likwidowanie o tyle byłoby ułatwione, że są powiaty, jak np. pszczyński i rybnicki, gdzie wystarczyłaby mała ilość żandarmerii lub policji do utrzymania porządku.

O ileby Rząd nie mógł czy nie chciał dostarczyć środków pieniężnych to w takim razie odwoła się poseł Korfanty do społeczeństwa o pomoc, a nadto wypuści pieniądze obiegowe na Górnym Śląsku (Notgeld) które będą wydawane za podkładem weksli i 7%wym dyskontem aż do czasu wprowadzenia pieniędzy polskich. Relacja musiałaby być równa marce niemieckiej. Pieniądz mógłby być nazwanym złotym polskim.

Kwestie walutowe możnaby łatwo rozwiązać, o ileby Rząd polski zechciał natychmiast zorganizować wywóz węgla, żelaza i cynku z Górnego Śląska. Te produkty nagromadzone są obecnie na Górnym Śląsku w ogromnej ilości. Nawet przy korzystnym rozstrzygnięciu sprawy górnośląskiej produkty te nie będą mogły być łatwo wywożone do Niemiec z powodu zniszczenia mostów na drogach komunikacyjnych prowadzących do Niemiec. Zapotrzebowanie wagonów wynosi przeszło 50 000 sztuk.

Bardzo drażliwą kwestią jest sposób wprowadzania marki polskiej na Górnym Śląsku. Raptowne wprowadzenie jej może wprowadzić katastrofę ekonomiczną. Wielu wielkich producentów-Niemców byłoby zmuszonych wstrzymać produkcję. Również wielkim niebezpieczeństwem jest wywożenie waluty niemieckiej z Górnego Śląska. Istnieje bowiem potrzeba ciągłej wypłaty urzędników i robotników bądź Polaków, bądź Niemców w walucie niemieckiej.

Co do sił powstańczych, to zachodzi potrzeba zwalniania robotników żonaty z frontu, ażeby nie płacić nadmiernych odszkodowań za żony i dzieci.

Jedną z wielkich potrzeb finansowych jest opłacanie rent wdowom i sierotom po poległych.

Z akcją powstańczą łączy się ściśle obejmowanie władzy administracyjnej po Niemcach. W tej dziedzinie nie może być żadna próżnia.

Płacić się musi tak urzędnikom świeżo zajęтым, jak również urzędnikom Niemcom niepracującym.

Co do aprowizacji, to ta konieczna jest nie tylko dla powstańców ale i dla tysięcy robotników zajętych po fabrykach, jak również dla miast znajdujących się w rękach powstańców oraz miast, które po ewentualnem przyznaniu ich Polsce natychmiast zażądadają tej pomocy. Szybkim dostarczeniem aprowizacji zapobieże się ewentualnemu wrzeniu wśród robotnic, których mężowie pozostają w szeregach. Należy dążyć wszelkimi środkami, aby z ruchu powstańczego nie doprowadzić do bolszewizmu.

Co do środków żywności, to jest wielkie zapotrzebowanie na mąkę, cukier, ryż, tłuszcze, drożdże oraz papierosy.

Należy zaznaczyć, iż alianci nie zajmują się obecnie aprowizacją terenów zajętych. ^cNie wywierają oni presji na szybkie zlikwidowanie powstania.

I ileby zachodziła gwałtowna potrzeba i napór Niemców okazywał się coraz większy, poseł Korfanty powoła pod broń i zaprzysięże 6 roczników. Koniecznym w danym wypadku byłoby, aby Sejm zniósł uchwałę o uwolnieniu górnoślązaków od służby wojskowej na parę lat. Górnoślązacy, przyzwyczajeni do służby wojskowej, uważają to za obrazę.

Konieczną potrzebą jest, aby Rząd zajął się jak najgorliwiej i najrychlej objęciem administracji Górnego Śląska. Pod tym względem Rząd prawie nic nie uczynił. Nie można się doprosić o przysłanie nawet kilku najpotrzebniejszych urzędników, np. co do skarbowości.

Pod tym względem może się okazać katastrofa po przyznaniu pewnej części Górnego Śląska Polsce. Z konieczności nabierze się do urzędów różnych nieuków, podobnie jak to miało miejsce w Warszawie, która słynie z nieporządków w urzędach. To może zniechęcić ludność miejscową, przyzwyczajoną do porządków, do administracji polskiej.

Uwaga referenta: Mam zaszczyt zaznaczyć, że pod względem objęcia administracji na Górnym Śląsku sprawa przedstawia się jak najgorzej i że ze strony władz centralnych warszawskich, jak również Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej prawie że nic nie zrobiono.

P r e z e s
Rządowej Komisji Likwidacyjnej
do spraw plebiscytowych
^fJan Dyląg^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 14.

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej są jednym z najważniejszych źródeł do poznania dziejów odrodzonego w listopadzie 1918 roku państwa polskiego. Ich wydania, ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, podjął się Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk we współpracy z Archiwum Akt Nowych.

